АРХЕОГРАФИЧЕСКІЙ СБОРНИКЪ

ДОКУМЕНТОВЪ

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРІИ СѢВЕРОЗАПАДНОЙ РУСИ

ИЗДАВАЕМЫЙ

ПРИ УПРАВЛЕНІИ ВИЛЕНСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

ТОМЪ СЕДЬМОЙ

собранный въ Несвижѣ

и

изданный П. Гильтебрандтомъ и А. Миротворцевымъ.

ВИЛЬНА, 1870.

Въ печатнѣ А. Г. Сыркина, на Большой улицѣ, рядомъ съ Николо-Перенесенской церковью.

Седьмой томъ «Археографическаго Сборника» собранъ и составленъ въ Несвижѣ, изъ документовъ тамошняго архива, для чего Управленіемъ Виленскаго Учебнаго Округа была снаряжаема особая экспедиція. Это обстоятельство заставляетъ издателей седьмаго тома войти въ нѣкоторыя подробности.

Несвижъ извѣстенъ уже въ XIII столѣтіи. Въ знаменитой битвѣ «при рѣцѣ Калцѣ» одинъ изъ Несвижскихъ князей (Юрій) сложилъ голову за землю Русскую. Битва эта, какъ извѣстно, относится къ 1224 году, и это извѣстіе о Несвижѣ и его князьяхъ есть самое древнее [1]). Есть и еще извѣстіе, что Несвижскіе князья Григорій и Иванъ присягнули въ 1389 году Ягайлѣ. Около 1430 года упоминается Несвижскій князь Ѳедко (Ѳеодоръ). Въ XV столѣтіи Несвижъ достается Кишкамъ, и по женской линіи переходитъ къ Радивиламъ (около 1533 г.) [2]). Уже при Кишкахъ въ Несвижѣ была пра

---

[1]) Полное Собраніе Русскихъ Лѣтописей, т. III. Кромѣ того о Несвижѣ упоминается въ VII томѣ (стр. 241) этого изданія, при перечисленіи городовъ Залѣсскихъ.

[2]) Для исторіи Несвижа, во времена Радивиловъ, можно указать на слѣдующіе документы: 1) Привилегія Сигизмунда II (въ Вильнѣ 1551 г.) Радивилу Черному на устройство государственнаго архива въ Несвижѣ, для храненія главныхъ привилегій, данныхъ Литовскому княжеству. 2) Привилегія Стефана Баторія (въ Городнѣ, 24 Апрѣля 1586 г.) Несвижу на Магдебургское право. 3) Подтвердительная грамота Радивила Сиротки (15 Іюля 1586 г.) Несвижу на всѣ его права. 4) Книга 1581 г., въ переводѣ Павла Щербича, Zwierciadło Saskie; дана Сироткою Несвижу въ качествѣ свода законовъ. 5) Грамоты Николая Христофора Радивила на школу и богадѣльню (шпиталь). 6) Грамота Стефана Баторія, подтверждающая распоряженія Николая Христофора Радивила; кромѣ того король даетъ гербъ и печать Несвижу. 7) Семейный договоръ (въ Городнѣ 16 Августа 1586 года) между Сироткою и его братьями Альбертомъ и Станиславомъ. 8) Привилегія Николая Христофора (1589 г.) Несвижскимъ евреямъ. 9) Три фундуша Николая Христофора на три костела въ Несвижѣ (іезуитскій 1589 г., бенедиктинскій 1590, бернардинскій 1598 года). 10) Подтвердительная грамота (1633 г.) Владислава IV Несвижу. 11) Въ Volumina Legum см. т. IV, л. 474, годъ 1674; л. 822, конст. 1661 г. (miasto Nieśwież); V, л. 11. 12) Грамота короля Михаила 1669 года. 13) Универсалъ Михаила Казиміра (1673 года).

вославная церковь и католическій свято-духовскій костелъ, отданный Николаемъ Радивиломъ-Чернымъ кальвинистамъ, въ 1553 году, въ годъ принятія имъ кальвинизма [1]).

Описанія, хотя какого бы то ни было, Несвижскаго замка не сохранилось въ мѣстномъ архивѣ. Древнѣйшій инвентарь относится къ 1628 году [2]), но

---

14) Фундушъ Михаила Казиміра (1673) на бенедиктинскій монастырь Св. Креста. 15) Акты Несвижской магдебургіи, хранящіеся въ Вильнѣ и Слуцкѣ. 16) Привилегія Яна III на ярмарку въ Несвижѣ (находится въ городскомъ архивѣ, т. е. въ ратушномъ). 17) Подтвердительная грамота Яна III (1681 г., 2 Апрѣля) на уставъ для Несвижскихъ купцовъ. 18) Ограниченіе (1688 г. 21 Февраля, данное изъ Жолквы, въ видѣ предписанія Несвижскому магистрату) правъ Несвижскихъ евреевъ. 19) Привилегія Яна III (въ Яворовѣ 1682 г. 26 Марта) на ярмарочный срокъ въ Несвижѣ. 20) Распоряженіе Казиміра Станислава (въ Бѣлой, 1692 г. 4 Апрѣля) о мѣщанахъ Несвижскихъ. 21) Подтвердительный листъ Михаила Казиміра II (1724 г. 26 Іюля). 22) Фундушъ (1736) на іезуитскій Михайловскій костелъ, въ двухъ верстахъ отъ Несвижа. 23) Фундушъ на основаніе бернардинами фабричной (суконной) слободы Полосны (1756). 24) Булла Бенедикта XV на новый іезуитскій Несвижскій монастырь (1750). 25) Привилегія Августа III (1750, 27 Августа) на возстановленіе Несвижской типографіи.

Кромѣ того, королемъ Сигизмундомъ-Августомъ дано нѣсколько торговыхъ привилегій Несвижу.

[1]) Довольно подробная статья о Несвижѣ написана Балинскимъ, Starożytna Polska, III, 623—648. Изъ царствующихъ особъ, первый посѣтилъ Несвижъ Владиславъ IV, когда онъ шелъ къ Москвѣ съ войскомъ. Послѣ него видѣли Несвижъ войска Алексѣя Михайловича (именно онъ былъ осажденъ въ 1660 году отрядомъ князя Хованскаго). Въ 1706 году (13 Марта) Несвижъ сожженъ былъ Шведскимъ подполковникомъ Траутфеттеромъ, а того же года, 10 Мая, взятъ Карломъ XII и самый замокъ. Въ 1784 году Несвижъ былъ посѣщенъ Станиславомъ-Августомъ, при извѣстномъ ординатѣ *Пане-Коханку*. Въ 1792 году Несвижъ прекратилъ свое отдѣльное существованіе. Къ этому можно прибавить, что въ 1812 году, французы при своемъ отступленіи, проходили черезъ Несвижъ и имѣли здѣсь маленькую стычку съ Русскими войсками.

[2]) Извлекаемъ изъ него нѣкоторыя свѣдѣнія, касающіяся Несвижа. Вотъ они: Miasto Nieswież. W nim, według starych inwentarzow, wszytkich placow, murowanemi kamienicami y staremi drzewianemi domami w starym miescie zabudowanych, oprocz żydowskich, czyni 172½. Item w nowym miescie wszytkich placow zabudowanych y niezasiedlonych 124⅔ ¼. A na Kazimierzu zabudowanych y niezasiedlonych czyni placow 51½. Summa wszytkich z wolnemi y szlacheckiemi, oprocz placow żydowskich, 348⅔¼; płacą z kożdego placu do skrzynki mieyskiey po groszow 30 lithewskich. Włok staromiesckich, według dawney pomiary, w tym roku 1626 approbowanych, 70; item nowomiesckich włok 30. Summa wszytkich, od s. pamięci X. J. M. temu miastu Nieswieżu uprzywileiowanych, włok 100, z nich płacą w kożdy rok do skrzynki miesckiey po kopie 1 Lithew. Także myta targowe Nieswieżskie za przywileiem X. J. M. do skrzynki miesckiey oddaią kop 80 Lithewskich. Item kramy murowane około ratuszu y pod ratuszą

и тотъ касается только Несвижа, мѣстечка, и прилежащихъ къ нему селеній. Въ настоящее время глазу представляется слѣдующее: замокъ стоитъ внѣ мѣстечка и похожъ болѣе на монастырь, чѣмъ на свѣтское обиталище. Окруженный четырьмя огромными бастіонами и, кромѣ того, съ трехъ сторонъ озерами и прудами, онъ соединяется съ материкомъ, черезъ мостъ, съ четвертой стороны. По разсказу Балинскаго, деревянный замокъ существовалъ уже въ половинѣ XVI вѣка, при Радивилѣ-Черномъ; каменный же, мурованный, заложенъ сыномъ его, такъ называемымъ *Сироткою*, въ маѣ 1585 г., по возвращеніи его изъ Іерусалима [1]). Лучшая достопримѣчательность замка въ настоящее время есть архивъ [2]). Еще въ 1551 г. Сигизмундъ-Августъ учредилъ въ Несвижѣ хранилище привилегій, данныхъ великому княжеству Литовскому, начиная съ 1389 года. Но кромѣ нихъ, по словамъ замковаго инвентаря 1658 года, хранилось множество матеріала, относящагося къ политической исторіи Литвы и Польши. Послѣ сего о судьбѣ архива извѣстно то, что въ 1812 году онъ былъ еще въ Несвижѣ, что имъ отапливались княжескіе покои, затѣмъ былъ перевезенъ въ Вильну, по учрежденіи въ ней высшей Радивиловской коммиссіи, или, такъ называемой, «массы». Въ Вильнѣ Радивиловскимъ архивомъ завѣдывалъ извѣстный ученый *собиратель* древностей (это обстоятельство не

---

y kletki drzewiane, co z nich pozytkow dochodu y napotym dochodzić będzie, y to za przywileiem X. J. M. do skrzynki miesckiey oddaią. Lopatki albo grudziny od każdego bydlęcia rzeznicy powinni dawać do pana starosty Nieswieskiego kuchnie. A inszey powinności y podatkow żadnych za przywileiami X. J. M. do expirowania wolnosci czynić y dawać nie powinni. Ulica żydowska w Starym miescie. Summa placow domami osiadłych 14, s tych na szkolnika żydowskiego plac 1 wolny. A s placow 13 płacą w kożdy rok do zamku Nieswieskiego pieprzu po funtu iednemu, czyni funtow 13; a ktorzy po zaułkach miedzy chresciаnmi w starem y nowem miescie y na Kazimierzu mieszkaią wszytkich płacow 7¼. Czyni wszytkich karczem żydowskich na ich ulicy y miedzy chrzesciany będących 32; to iesth: miodowych 7, s kożdey kapsczyzny doroczney po kopie 1 Lith.; piwnych 8, s kożdey płacą po kopie 1 Lith.; gorzalczanych 16, s kożdey płacą po groszy 30 Lith. Ze wszytkich karczem żydowskich grosza gotowego kop 23. (По случаю пожара въ 1627 году, уволены отъ всякихъ повинностей на замокъ впродолженіе 4 лѣтъ, т. е. до 1631 г.).

[1]) Въ Московской Синодальной Библіотекѣ хранится русскій XVII в. переводъ съ польскаго печатнаго изданія книги Путешествія Сиротки во Святую Землю.

[2]) Библіотека, когда-то существовавшая въ Несвижскомъ замкѣ, образовалась еще въ XVII вѣкѣ, и въ XVIII в. насчитывала до 20,000 томовъ, изъ которыхъ большая часть принадлежала французской литературѣ. Въ 1772 г., по свидѣтельству Бакмейстера, Несвижское книгохранилище перевезено въ Петербургъ, гдѣ послужило отчасти фондомъ для публичной тамошней библіотеки. Въ настоящее время въ Несвижѣ существуетъ маленькая библіотека, съ небольшимъ во сто томовъ, изъ коихъ нѣкоторые весьма рѣдки.

лишено важности) Николай Малиновскій. По закрытіи «массы» [1]) въ 1838 г., архивъ снова перевезенъ былъ въ Несвижъ и поступилъ въ завѣдываніе г. Симоновича, теперешняго его архиваріуса.

Архивъ помѣщается въ нѣсколькихъ, теплыхъ комнатахъ, идущихъ анфиладою, рядомъ съ квартирою завѣдующаго онымъ. Впродолженіи послѣднихъ сорока лѣтъ, содержимое Несвижскимъ архивомъ приведено въ подробную извѣстность, т. е. описанъ каждый документъ. Въ этомъ г. Симоновичу помогали два писца; а въ послѣднее десятилѣтіе приглашенъ былъ въ Несвижъ, для самостоятельныхъ работъ въ архивѣ, г. Богушъ-Шишка. Весь архивъ дѣлится на двѣ почти равныхъ половины: Радивиловскую (ординатскую) и Витгенштейновскую. Послѣдняя для пользованія не возможна, и собственно потому, что князь Витгенштейнъ пожелалъ перевести свою часть, кажется, въ Слуцкъ, и потому, съ того же времени г. Симоновичъ началъ приготовлять эту часть къ сдачѣ, т. е. провѣрять по описямъ, перевязывать и припечатывать. Между тѣмъ, по словамъ г. Симоновича, въ этой части можно найти не мало любопытныхъ документовъ, и между ними Слуцкій подробный инвентарь [2]), на русскомъ языкѣ (XVI вѣка). Описаніе Витгенштейновской половины заключается въ 5 большихъ томахъ (in folio) и въ 8-ми малыхъ реестрахъ, по объему равняющихся одному тому. Всѣ документы расположены по фамиліямъ, которыя идутъ по томамъ въ азбучномъ порядкѣ [3]). Всѣ эти описи составлены г. Симоновичемъ. Радивиловская (или ординатская) половина Несвижскаго архива распадается на пять отдѣловъ: I) письма—описаны г. Симоновичемъ—217,800 штукъ [4]); II) фамильный—описанъ гг. Симоновичемъ и Богушемъ-Шишкой—

---

[1]) Документы этой «массы» находятся въ здѣшнемъ центральномъ архивѣ, а равно и акты Несвижской магдебургіи. Впрочемъ, большое число послѣднихъ, хранившихся до 1865 г. въ Несвижѣ, перевезено въ Слуцкъ.

[2]) Слуцкій инвентарь на русскомъ языкѣ имѣется и въ Радивиловской части архива, въ фамильной текѣ 21, N 1,230; но, къ сожалѣнію, документомъ этимъ издатели не могли воспользоваться, по случаю выдачи его адвокату князя. Въ этой текѣ, между прочимъ, находятся весьма интересные русскіе документы для исторіи Олельковичей: NN 1226, 1227, 1229 (завѣщ. Юрія), 1230, 1231 и 1232; для исторіи Кишекъ: NN 1234, 1237, 1238, 1239 и 1240; для исторіи Ходковичей N 1245.

[3]) Въ I-мъ томѣ 1680 фамилій, во II—1251, въ III—1522, въ IV—1177, въ V—1249; итого въ пяти томахъ 6,859 фамилій, да въ восьми малыхъ реестрахъ около 1500 фамилій, слѣд. всего 8359 фамилій. На каждую фамилію приходится отъ 7 до 20, 40, 70, 80 документовъ, слѣд., въ среднемъ не менѣе 40. Помножая 8359 на 40, получимъ 334,360 подробно описанныхъ документовъ, отходящихъ нынѣ къ князю Витгенштейну.

[4]) Радивиловскихъ (т. е. съ письмами отъ Радивиловъ) текъ 37, прочихъ 359, всего 396; въ каждой minimum 550 писемъ.

14,800 документовъ [1]; III) пергамины описаны г. Богушемъ-Шишкою—1,246 штукъ; IV) историко-политическіе сборники и сеймовые діаріуши—описаны г. Богушемъ-Шишкой, въ нихъ документовъ 15,000 [2]; V) смѣсь (Miscellanea)—описалъ г. Богушъ-Шишка,— 6,600 документовъ [3]. Всего описанныхъ документовъ *пятьсотъ восемьдесятъ девять тысячъ восемьсотъ шесть.*

Но помимо описей, обращаетъ на себя вниманіе порядокъ документовъ, который можно назвать примѣрнымъ: любой документъ посѣтитель найдетъ въ томъ мѣстѣ, какое этому документу назначено по описи. Отыскиванію документовъ и изученію архива много помогаютъ не только указатели, приложенные къ описямъ, но также и самый планъ описанія, довольно практическій и удобный для справокъ.

Изъ всего доселѣ сказаннаго явствуетъ, что Несвижскій архивъ, по справедливости, долженъ былъ обратить на себя вниманіе. Управленіе Виленскаго Учебнаго Округа не упускало его изъ виду, начиная еще съ 1864 года. И только въ 1867 году, бывшему Попечителю Учебнаго Округа, Тайному Совѣтнику Ивану Петровичу Корнилову, при просвѣщенномъ содѣйствіи б. главнаго начальника края графа Э. Т. Баранова [4], удалось получить желанный доступъ. Съ этою цѣлью, въ томъ же году были командированы въ Несвижъ отъ Окру-

---

[1]) Фамильныхъ текъ 27; minimum въ каждой 550 документовъ.

[2]) Сборниковъ 70, діаріушей 30 книгъ; въ каждой minimum 150 документовъ.

[3]) 12 текъ, minimum въ каждой 550 документовъ.

[4]) Приводимъ письмо князя Радивила къ графу Баранову: «Monsieur le Comte! Je viens de recevoir la demande que Vous m'avez fait l'honneur de m'adresser rélativement aux archives de ma famille se trouvant à Nieswież. Je m'empresse de rèpondre à Votre Excellence, que Votre garantie nous suffit pour en ouvrir l'accès aux personnes que Vous voudrez bien charger d'y faire des recherches historiques. Ces archives ont sûbi, comme le reste de nos propriétées de famille, de grandes vicissitudes depuis un siècle. Une grande partie des documents les plus intéressants ont été soustraits à différentes époques; lorsque nous avons recueilli les restes, ils se trouvaient dans la plus grande confusion: il a fallu une suite d'années et des travaux d'experts pour y mettre en l'ordre et séparer la partie historique de celle qui ne contenait que les actes administratifs et juridiques. Ce travail est pres d'être achevé et il devient possible maintenant de faciliter les recherches qui sont le but de la demande que Votre Excellence a bien voulu m'adresser. Le contenu de nos archives ne remonte du reste pas plus haut que le 15-ème siècle, époque assez connue déjà; c'est l'histoire du Grand-duché de Lithuanie dans le 13-ème et 14-ème siécle qui est la moins exploité, en raison du manque de documents écrits. C'est une histoire en grande partie traditionnelle. Veuillez recevoir, Monsieur le Comte, l'expression réitérée de ma haute considération. J. Radziwill, General d'Infantérie du service de S. M. le Roi de Prusse.

га два лица [1]), которыми поѣздка была повторена, для свѣрки документовъ, въ прошломъ 1869 году.

Этими двумя лицами снято и привезено болѣе 400 копій съ документовъ, изъ которыхъ вошло въ седьмой томъ «Археографическаго Сборника» только 279 документовъ. Изъ невошедшихъ должны быть поименованы слѣдующія: письма митрополита В. Рутскаго, его завѣщаніе 1632 г., А. Селявы, Корсака, Ивана Выговскаго, Павла Тетери, Ѳ. Василевича, Д. Балабана, П. Могилы, гр. Головкина, Дашкова, кн. Репнина, гр. Миниха, кн. Трубецкаго, Оболенскаго, Кейзерлинга, В. Лопухина, Шептицкаго, Г. Кониского, Воронцова, Панина и пр. [2]).

Помимо обязательной любезности главноуправляющаго имѣніями князей Радивиловъ г. Малиновскаго, издатели припоминаютъ содѣйствіе завѣдывающаго Несвижскимъ архивомъ г. Симоновича, который, не смотря на свои преклонныя лѣта, не утратилъ какъ любви и добросовѣстнаго отношенія къ дѣлу археографіи, такъ и радушія къ поколѣнію молодому, работающему на этомъ поприщѣ. Тоже самое должно сказать и о г. Богушѣ-Шишкѣ, оказавшемъ свое содѣйствіе при свѣркѣ документовъ [3]).

---

[1]) Завѣдывающій Рукописнымъ Отдѣленіемъ Виленской Публичной Библіотеки Гильтебрандтъ и Завѣдывающій Археологико-Нумизматическимъ Отдѣленіемъ Музея Миротворцевъ.

[2]) Нѣкоторыя изъ писемъ поименованныхъ лицъ, болѣе важныя, вошли; остальныя же оставлены, за недостаткомъ времени и мѣста. Изъ невошедшихъ документовъ, слѣдуетъ упомянуть «Konkurenci do sceptrum Polskiego z cudzej ziemi 1669», содержащаго въ себѣ краткія характеристики претендентовъ. Приводимъ изъ характеристики «Москаля» слѣдующее:

M o s k a l. Z narodow zaś nam podobnieyszych occurit Moskal. Temu przeciwni Szwedzi, bo po coniunktyey Polski z Moskwo boią się o Inflanty, o Estonią. Przeciwny—Brandeburczyk, bo się boi o Prusy. Non propensus we wszystkim y cesarz, ex quo wolal by kogo inszego, y widzi, że per incrementum septentrionis decresceret jego by monarchia, boi się communem w Saksoniey, Bohemiey, Slonskie subditarum sibi gentium z naszym gentium z naszym językiem participationem. Przeszkadza y Turczyk z Tatarami, bo się boi tey koniunkcyey Polskiey z Moskwo, et exitio sam sobie praktykuie.

[3]) Послѣднее сочиненіе г. Богуша-Шишки, приготовленное къ печати, носитъ заглавіе: Życie i Pisma księcia Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła zwanego Sierotką, z dołączeniem jego listów, testamentu i przestróg dla synów. Изъ этого сочиненія г. Богушъ-Шишка обязательно сообщилъ слѣдующее мѣсто изъ письма Радивила-Сиротки (отъ 28 Февраля 1587). Мѣсто это касается Московскаго царя Ѳедора Ивановича: Wssak powiadaly, ze ten Moskiewski kniaz nie ma rozumu; więcz by był naylyepssy, a czoss by nam po nym? kiedyszby rozum był, pewnye z żadnym panem nye przybylo by thylye, yako s tym: dopioro by w Litwje byly aurea saecula.

Соображая богатое содержаніе Несвижскаго архива, съ полною увѣренностью можно сказать, что документы, вошедшіе въ седьмой томъ «Археографическаго Сборника», составляютъ десятую часть документовъ, подлежащихъ изданію изъ Несвижскаго архива. Не желая нарушать цѣлостности, издатели этого тома не коснулись глубоко-любопытной исторіи протестантизма, кальвинизма и соціанизма въ б. в. к. литовскомъ; не коснулись исторіи іезуитовъ; не коснулись исторіи Радивиловскаго и родственныхъ съ ними родовъ, и проч. Не коснулись же по той простой причинѣ, что ознакомленіе съ архивомъ и остановка на часто встрѣчавшихся, хотя и любопытныхъ, но разнородныхъ документахъ — отнимали всякую возможность, при ничтожномъ пространствѣ времени, имѣвшемся въ распоряженіи, остановить вниманіе на какомъ либо одномъ изъ историческихъ явленій здѣшняго края. Соображая все это, издатели считаютъ своимъ долгомъ заявить, что подробное изученіе Несвижскаго архива доставитъ для исторической науки цѣлые томы интереснѣйшаго матеріала [1]).

Вошедшіе въ составъ седьмаго тома «Археографическаго Сборника» документы, въ значительной части, суть *письма*. Письма эти—всѣ *подлинныя*, не списки, не копіи. Хотя всѣ роды документовъ (грамоты, записи, завѣщанія, инвентари, судебныя рѣшенія и пр.) имѣютъ извѣстную историческую важность, но за письмами, какъ за документами частными, всегда останется исключительно имъ принадлежащее свойство, это—интимность. Напримѣръ: въ мѣстныхъ актовыхъ книгахъ записана не одна сотня историческихъ фактовъ, но описана довольно голо, строго формально, безъ всякихъ особенныхъ разсужденій, не терпимыхъ въ юридической практикѣ. Въ письмахъ же, напротивъ, помимо болѣе или менѣе подробнаго изложенія факта, сообщается еще и личное мнѣніе автора о томъ или другомъ событіи: свѣдѣнія же объ отношеніи къ совершившимся фактамъ современниковъ составляютъ для историка важное подспорье. Поэтому, даже съ чисто внѣшней стороны, формы своего состава, седьмой томъ «Археографическаго Сборника» долженъ предрасположить къ себѣ вниманіе читателя.

Переходя къ отчету о содержаніи, слѣдуетъ замѣтить, что первое, по древности, мѣсто принадлежитъ р у с с к и м ъ ж а л о в а н н ы м ъ г р а м о т а м ъ [2]), почти всѣ онѣ относятся къ XV вѣку. Грамотами этими даруются имѣнія

---

[1]) Въ рукахъ у издателей есть достаточно замѣтокъ о любопытнѣйшихъ документахъ Несвижскаго архива.

[2]) См. NN 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 15.

и люди, съ землею и безъ земли; великіе Литовскіе князья жалують «своихъ слугъ вѣрныхъ» (стр. 3), а частныя лица, напримѣръ Александръ Ивановичъ Ходковичъ, своихъ ратныхъ сотоварищей; въ послѣднемъ случаѣ, выборъ предоставляется самимъ награждаемымъ лицамъ: «гдѣ только имъ любо будетъ»,—обычай этотъ схожъ съ великорусскимъ: тамъ иныя имѣнія жаловались въ томъ размѣрѣ, сколько въ день конемъ объѣдешь. Но помимо бытовыхъ чертъ, грамоты эти важны въ отношеніи языкознательномъ; встрѣчаются слова, невольно напоминающія чисто гомеровское словосложеніе, наприм. «коно:кормецъ» (стран. 5).

За русскими жалованными грамотами идутъ десять [1]) документовъ, касающихся **Люблинскаго сейма**, событія первой важности въ судьбахъ Литовскаго княжества. Не смотря на изданные дневники Люблинскаго сейма гр. Дзялынскимъ (1856) и М. О. Кояловичемъ (1869), остается еще много загадочнаго и неразъясненнаго изъ этой эпохи [2]). Наприм.: что содержалъ въ себѣ, и гдѣ онъ, этотъ «фасцикулъ» съ письмами изъ Люблина къ князю Николаю Радивилу, о которомъ упоминаетъ Николай Нарушевичъ (стран. 34)? какія это тайныя сношенія съ Польшею и Москвою, которыя такъ усердно отрицаетъ отъ себя Ходковичъ (стран. 49 и 50)? Нельзя не признать, что оправданіе это, хотя и энергическое, но вслѣдствіе частой, чуть не черезъ строчку, божьбы, не вызываетъ довѣрія, а скорѣе — состраданіе къ кающемуся Ходковичу, особенно—если припомнить письмо къ нему Ивана Грознаго и приглашенія по этому поводу отъ Ходковича къ своимъ сотоварищамъ-сенаторамъ [3]). Конечно, при этомъ было бы любопытно найти и прочесть письмо князя Радивила, вызвавшее со стороны Ходковича помянутое оправданіе. Но не смотря на неполноту и загадочность нѣкоторыхъ извѣстій, все таки, съ каждымъ новымъ документомъ, подтверждается тотъ общеизвѣстный, непререкаемый фактъ, что пресловутое соединеніе «равныхъ съ равными и вольныхъ съ вольными» есть не болѣе какъ ложь. Напечатанные въ VII томѣ «Археографическаго Сборника», помянутые десять документовъ съ особенною силою свидѣтельствуютъ объ этомъ.

Наиболѣе же значительное количество изъ помѣщенныхъ въ предлагаемомъ томѣ документовъ относится къ исторіи **православія** въ С.-Западной Руси.

---

[1]) См. NN 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28.

[2]) М. О. Кояловичъ, въ предисловіи къ Люблинскому Дневнику говоритъ: «Дневникъ Люблинскаго сейма, при всемъ богатствѣ его содержанія, заставляетъ однако сильно чувствовать недостатокъ многихъ документовъ, которые или упоминаются въ немъ, или которыхъ существованіе на основаніи его съ большею вѣроятностію можетъ быть предполагаемо» (стр. XI).

[3]) См. «Археографическій Сборникъ», т. IV. Сравн. также въ Актахъ Григоровича.

Излишне было бы защищать то предпочтительное вниманіе, которое оказано было со стороны издателей къ документамъ этого рода, и которое, при той всѣмъ извѣстной скудости или малодоступности источниковъ для мѣстной церковной исторіи, должно быть понятно для всякаго серьезнаго изслѣдователя исторической науки. Достаточно кажется указать только на то, что почти всѣ означенные документы касаются чрезвычайно важныхъ и въ то же время такъ мало изслѣдованныхъ вопросовъ, между тѣмъ, по самому характеру своему и внѣшней формѣ—такъ какъ всѣ они относятся къ разряду писемъ,—представляютъ такое обиліе и разнообразіе въ своемъ содержаніи, что даже съ трудомъ могутъ быть подведены подъ какія либо рубрики и подраздѣленія.

Но изъ всѣхъ этихъ документовъ первое мѣсто, относительно древности и научной важности, безспорно должно принадлежать письмамъ Виленскаго православнаго Свято-Духовскаго братства [1]. Этими-то письмами подтверждается и разъясняется та высокая роль, выпавшая на долю означеннаго братства въ судьбахъ православной церкви. Такимъ образомъ отсюда мы усматриваемъ, что въ ту тяжелую годину, когда старѣйшіе изъ православныхъ—владыки и митрополитъ, *зъѣзды собѣ покутніе починивши, умыслили поддатися подъ послушенство папежу Римскому и приняти новый календарь*, православные Виленцы энергически выступаютъ на борьбу упорную, хотя далеко не равную, съ новою, грозившею всему православному христіанству, силою въ лицѣ уніи, смѣло и энергически протестуютъ противъ тѣхъ самозванныхъ и самовольныхъ унитарныхъ попытокъ высшаго православнаго духовенства, вызвавшихъ съ самаго начала *великую уразу и затрвоженье*, не только между православными обывателями Виленскими, но и во всемъ *зацномъ* народѣ христіанскомъ, не хотѣвшемъ и слышать ни о папѣ, ни о новомъ календарѣ, ни о какихъ либо иныхъ нововведеніяхъ (см. № 40). Оставленные самимъ себѣ, православные обыватели города Вильны съ твердостію отстаиваютъ теперь свои исконныя права, неутомимо почти на каждый сеймъ и съѣздъ подаютъ свои слезныя супплики и жалобы на всевозможныя оскорбленія ихъ правъ, свободы совѣсти и вѣры, въ сильныхъ и рѣзкихъ выраженіяхъ укоряютъ высшихъ православныхъ архипастырей, и въ особенности Кіевскаго митрополита Іосифа Вельямина Рутскаго и его клевретовъ сообщниковъ, помимо всяческихъ обидъ и угнетеній, старавшихся отнять у православныхъ послѣдніе ихъ пожитки и достояніе (см. № 41); и затѣмъ въ теченіи долгаго времени ведутъ упорную борьбу со всѣми своими ожесточенными противниками, и въ особенности съ монахами базиліанами, измышлявшими всевозможныя средства къ притѣсненію—

[1] 40, 50, 51, 52, 58, 62, 119, 120, 123, 124.

ku turbowaniu, ku opprimowaniu, ku zniszczeniu православныхъ, и все съ бо́льшимъ и бо́льшимъ ожесточеніемъ — z większą furią нападавшими на самыя неотъемлемыя основанія—*фундаменты* ихъ старожитныхъ правъ (см. № 52). Въ такомъ видѣ представляютъ указанные 3 документа положеніе православныхъ, и отношеніе къ нему Виленскаго братства. Въ томъ же духѣ и остальныя помѣщенныя здѣсь письма Виленскаго православнаго братства.

Но вслѣдъ затѣмъ, какъ братство по необходимости должно было склониться подъ тяжестью неравной борьбы и отступить передъ своими противниками, не только получавшими постоянную поддержку и сильный контингентъ изъ Рима, но находившимися даже въ сдѣлкѣ съ Виленскимъ гродскимъ судомъ (см. № 52), вслѣдъ затѣмъ, какъ православное населеніе лишилось теперь, въ лицѣ братства, почти единственной своей опоры,—видимо измѣняется положеніе вещей, измѣняется даже самый тонъ и направленіе писемъ духовныхъ православныхъ лицъ, и изъ всего множества помѣщенныхъ здѣсь документовъ выдѣляются, въ этомъ отношеніи, развѣ только письма Могилевскаго епископа Іеронима Волчанскаго и Слуцкаго архимандрита Ѳеодосія Василевича. Не говоря уже о суппликахъ простыхъ приходскихъ священниковъ, вполнѣ и безусловно зависѣвшихъ отъ своихъ колляторовъ—патроновъ, въ имѣнія которыхъ они должны были путешествовать съ просьбами о презентахъ, т. е. объ утвержденіи за ними бенефицій—приходовъ, и состоящихъ при нихъ фундушей, и которые могли во всякое время лишить послѣднихъ ихъ скудныхъ церковныхъ надѣловъ, не говоря уже о тѣхъ неестественныхъ и почти непонятныхъ приниженныхъ мольбахъ и извиненіяхъ Слуцкаго архимандрита Михаила Козачинскаго (№ 203),—всѣ остальныя письма уже однимъ своимъ тономъ обнаруживаютъ то безпомощное, сдавленное положеніе, въ которомъ находилось православное духовенство С.-Западной Руси. Вмѣстѣ съ этимъ оно естественно должно было искать теперь внѣшней поддержки, внѣшняго покровительства, и эту-то поддержку не рѣдко оказывала ему фамилія князей Радивиловъ, по своей силѣ и независимому положенію, только одна рѣшавшаяся подавать руку помощи тѣснимому отвсюду православію, точно также, какъ нѣкогда находилъ въ ней поддержку кальвинизмъ. Но хотя неоспоримо, что князья Радивилы, въ особенности Христофоръ и Богуславъ Радивилъ [1]), по тѣмъ или инымъ соображеніямъ, въ той или иной степени дѣйствительно поддерживали православіе, и хотя благодаря, быть можетъ, этой-то славной защитѣ оно прочнѣе и долѣе удержалось въ ихъ княжествахъ, особенно въ княжествѣ Слуцкомъ; но все таки, насколько явствуетъ изъ многихъ помѣщенныхъ здѣсь документовъ, и это покровительство было болѣе или менѣе слу-

---

[1]) 55, 61, 97, 107, 109, 110, 263, 264.

чайное, и, подъ вліяніемъ разныхъ политическихъ обстоятельствъ, нерѣдко измѣнялись отношенія самихъ князей Радивиловъ къ православной церкви. Между тѣмъ большинство помѣщенныхъ документовъ показываютъ, что православные жители терпѣли преслѣдованія не только отъ Римской церкви, насильственно обращавшей православные приходы въ унію [1], но не рѣдко отъ самой замковой администраціи, отъ губернаторовъ—управителей [2], княжескихъ урядниковъ, коммиссаровъ и поссессоровъ [3], отъ гарнизонныхъ, хоруговыхъ и жолнерскихъ предводителей [4], отъ іезуитовъ [5], и даже не рѣдко отъ евреевъ [6], нападавшихъ даже на православныя церкви. Изъ другихъ же документовъ усматриваемъ, что часто даже личность архипастырей—епископовъ и архимандритовъ подвергалась преслѣдованію, и они оставались безъ всякаго значенія, пользовались только титуломъ [7]. При такомъ положеніи вещей само собою предполагается, въ какомъ состояніи должно было находиться низшее православное духовенство. И дѣйствительно: многія изъ писемъ не только православныхъ, но даже уніатскихъ архипастырей содержатъ жалобы на крайнюю нищету и скудость православныхъ церквей и ихъ причтовъ [8] и, вслѣдствіе того, на грубость нравовъ и невѣжество низшаго духовенства [9], и на трудность замѣщенія вакансій при многихъ изъ православныхъ, а также и уніатскихъ церквей. Поэтому-то почти постоянно повторяются въ письмахъ епископовъ и ихъ намѣстниковъ просьбы объ увеличеніи надѣловъ и средствъ православныхъ церквей; и въ виду этого, для православнаго духовенства представлялось существенно необходимымъ заботиться о своихъ внѣшнихъ средствахъ [10] и отстаивать ихъ отъ разныхъ насильственныхъ притязаній. Въ такомъ, приблизительно, видѣ представляется характеръ помѣщенныхъ въ настоящемъ томѣ духовныхъ писемъ; при этомъ, разумѣется, вовсе не имѣлось въ виду исчерпывать подробно ихъ содержаніе, которое указано отдѣльно при каждомъ документѣ. Относительно же лицъ писавшихъ, письма эти располагаются слѣдующимъ образомъ:

a) Письма Русскихъ главнокомандующихъ, пословъ, резидентовъ, писанныя въ защиту православныхъ церквей и приходовъ Сѣверо-Западной Руси; а именно: Алексѣя Дашкова (№№ 140, 141), графа Степана Апраксина (№ 222),

---

[1]) 103, 145, 147, 167, 168, 177, 183, 189, 193, 194, 206, 209, 210.
[2]) 98, 170, 178, 207, 259.
[3]) 44, 65, 111, 115, 117, 208, 211, 215, 269, 254.
[4]) 94, 149, 169, 185, 188, 202, 246.
[5]) 192, 182, 212.
[6]) 85, 102, 148, 186, 195, 214, 228, 239.
[7]) 97, 102, 109, 166, 174, 175.
[8]) 74, 94, 97, 142, 146, 149, 165.
[9]) 101, 212, 276. [10]) 16, 31, 58, 62, 69—71, 97, 106, 119, 123, 146, 172, 267, 268.

Кейзерлинга (№№ 161, 162), Николая Репнина (№№ 249, 250, 251), Голембовскаго (267, 268, 269), Гросса (№ 277).

b) Письма Кіевскихъ митрополитовъ — православныхъ и уніатскихъ: Михаила Рогозы (№ 44), Вельямина Рутскаго (№№ 49, 301 и 302), Іова Борецкаго (№№ 55 и 61), Рафаила Корсака (№ 70), Тимоѳея Щербацкаго (№№ 185 и 218); епископа Владимірскаго Мелетія Хребтовича (№ 55), епископа Львовскаго Леона Шептицкаго (№№ 192, 211, 220 и 232); епископа Луцкаго Кипріана Стецкаго (№№ 254, 257) и Кіево-Печерскаго архимандрита Петра Могилы (№№ 64 и 266).

c) Письма Могилевскихъ или Бѣлорусскихъ православныхъ епископовъ: Іеронима Волчанскаго (№№ 164—170; 174, 175; 178, 183, 189, 193, 202, 206—208; 210; письма Георгія Конисскаго (№№ 239 и 246).

d) Письма Полотскихъ архіепископовъ и Бѣлорусскихъ митрополитовъ: Антонія Сѣлявы (№№ 59, 71); Флоріана Гребницкаго (№№ 144, 158, 163, 171, 196, 197, 209; 271—276).

e) Письма отъ разныхъ игуменовъ, іеромонаховъ и приходскихъ священниковъ (№№ 65, 72, 74, 85, 116, 145, 146, 159, 172, 215, 243).

f) Письма отъ Слуцкихъ архимандритовъ и намѣстниковъ: Ѳеодосія Василевича (№№ 90, 92, 94, 97—103, 106—115, 107); Михаила Козачинскаго (№№ 177, 182, 194, 195, 199, 201, 203 — 205, 212, 214, 216); Досиѳея Галаховскаго (228—230, 233. 235, 238 и 244), бывшаго намѣстника Слуцкой архимандріи Герасима Свадковскаго (№ 231, 257), номината и потомъ архимандрита Виктора Садковскаго (№№ 258—260), и намѣстника Слуцкой архимандріи Порфирія Березинскаго (№ 279). Наконецъ, письма отъ цѣлаго Слуцкаго духовенства и братства (№№ 142, 143, 147—150, 227, 241 и 242). Всѣ эти документы, относящіеся къ исторіи православія въ Слуцкѣ, по особенному положенію Слуцкой архимандріи, бывшей намѣстничествомъ Кіевскимъ и служившей долгое время какъ бы оплотомъ для православія въ С.-Западной Руси, имѣютъ неоспоримую научную важность, и заключаютъ въ себѣ не мало данныхъ не только для исторіи Слуцка, но и для исторіи православія вообще въ Сѣверо-Западной Руси.

Остальные же затѣмъ документы представляютъ матеріалъ:

Для исторіи Запорожья, его отношеній къ Польшѣ, Литвѣ и Великой Россіи. Въ этомъ отношеніи, седьмой томъ «Археографическаго Сборника» предлагаетъ не мало документовъ[1]) весьма любопытныхъ, наприм. первое письмо митрополита Іова Борецкаго, посольство отъ Богуслава Радивила къ Богдану Хмельницкому и пр.

---

[1]) См. №№ 37, 39, 41, 42, 46, 55, 57, 60, 63, 67, 72, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 88, 95, 96, 108, 116, 118, 122, 129. Кромѣ указанныхъ номеровъ, нѣкоторыя болѣе мелкія свѣдѣнія находятся и въ другихъ.

Для исторіи государственнаго быта №№ 13, 17, 18, 32, 33, 38, 45, 47, 48, 66, 84, 91, 93, 116, 118, 121, 122, 126, 127, 128—132, 135—139, 151—157, 160, 173, 176, 187, 190, 191, 198, 200, 213, 217, 219, 221, 223—226, 334, 245, 247, 252, 255—261 и 278.

Для исторіи Евреевъ, ихъ отношеній къ прочему населенію Сѣверо-Западной Руси (№№ 102, 110, 111, 112, 201, 214 и друг.)

Для исторіи частнаго быта, №№ 10, 11, 12, 14, 29, 30, 61, 74, 36, 43, 34, 199, 216. Особенно интересны первые два, заключающіе въ себѣ любопытныя свѣдѣнія о поборѣ съ крестьянъ разными продуктами.

Для исторіи городовъ и мѣстечекъ: Семятичи (№ 35), Верболово (53), Минскъ (54), Ковна (56, 237, 262), Могилевъ (68), Полотскъ (73), Кейданы (104, 105), Заблудово (125), Несвижъ (133, 155, 266), Кричевъ (№№ 179, 181), Львовъ (236 и 240).

Въ заключеніе издатели должны сказать слѣдующее:

Седьмой томъ «Археографическаго Сборника», его замыслъ и обезпеченіе со стороны содержанія, обязанъ особеннымъ заботамъ и горячему участію б. Попечителя Округа, Тайнаго Совѣтника Ивана Петровича Корнилова, благодаря усиліямъ котораго открытъ былъ свободный доступъ въ Несвижскій архивъ и которымъ матеріально были обезпечены обѣ поѣздки въ Несвижъ.

При Помпеѣ Николаевичѣ Батюшковѣ изданіе уже приготовленнаго къ печати тома было обезпечено на-половину.

Наконецъ, при Николаѣ Александровичѣ Сергіевскомъ, благодаря его ученому вниманію и сочувствію къ продолженію изданія «Археографическаго Сборника» при Округѣ, былъ окончательно обезпеченъ, тотчасъ же по пріѣздѣ Николая Александровича въ Вильну, не только седьмой томъ, но еще и слѣдующіе два, восьмой и девятый.

Изданіемъ седьмаго тома «Археографическаго Сборника» завѣдывали: *Гильтебрандтъ* и *Миротворцевъ* [1]).

---

[1]) Труды по изданію текста раздѣлены были такъ: первый—издалъ первые 18 листовъ, второй—прочіе, до переводовъ; сообразно съ этимъ, каждымъ къ своей части составленъ указатель.

НЕСВИЖСКІЙ КАТИХИЗИСЪ 1562 ГОДА.[1])

Въ дѣлѣ книгопечатанія Вильна и Несвижъ опередили Москву: первая на тридцать девять лѣтъ, а второй—на два года. Говоря это, мы разумѣемъ печатни русскія; что же касается печатень латинской и польской въ Вильнѣ, то первая открыта только въ 1576, а вторая—въ 1593 году. Къ изданію документовъ изъ Несвижскаго архива, между которыми помѣщены свѣдѣнія и о мѣстной печатнѣ, мы нашли не излишнимъ приложить извѣстіе о древнѣйшемъ произведеніи Несвижскаго печатнаго станка.

Изъ русскихъ изданій Несвижской печатни, до сихъ поръ библіографамъ извѣстны только двѣ книжки: «Катихизисъ» и «О оправданіи грѣшнаго человѣка предъ Богомъ». Обѣ онѣ относятся къ 1562 году. Это—только тѣ, которыя пока открыты. Но есть основаніе, и достаточно компетентное, предпо-

---

[1]) Эта замѣтка взята изъ недавно-начатаго, еще въ рукописи, труда подъ названіемъ «Западно-Русская Старопечать.» Въ этомъ трудѣ разсматриваются сперва старопечатныя церковно-славянскаго шрифта книги, вышедшія изъ Западнорусскихъ печатень. Въ послѣдствіи къ нимъ прибавятся старинныя изданія польскія и латинскія, вышедшія изъ печатень Западнаго края. Трудъ хотя и обширный, но—несомнѣнно необходимый, въ виду рѣдкости многихъ изданій. Изъ вышесказаннаго видно, что онъ раздѣлится на три части: а) Церковно-Славянскую (и русскую), б) Польскую и в) Латинскую. Для первой части (церковно-славянской), по каталогу Каратаева, доводящаго свой перечень только до 1731 года, насчитывается всѣхъ Западно-Русскихъ церковно-славянскаго шрифта книгъ около 650-ти. Но если довести этотъ перечень до временъ позднѣйшихъ, то получится цифра, значительно бо́льшая. Описаніе идетъ по печатнямъ, начиная съ Виленской. Всѣхъ книгъ церковнославянскихъ Виленскихъ болѣе 100. Изъ нихъ описано нами только 28, что̀ составляетъ почти выпускъ въ 15 печ. листовъ. Разумѣется, всѣхъ этихъ книгъ далеко нѣтъ въ Виленской Публичной Библіотекѣ, и глубоко сожалѣть слѣдуетъ, что знаменитая по собранію Западнорусскихъ церковно-славянскихъ изданій библіотека Лукашевича поступила въ Московскую библіотеку, а не въ Виленскую. При этомъ мы считаемъ долгомъ заявить, что начало нашего труда положено не въ Вильнѣ, а въ Петербургѣ, въ Сентябрѣ прошлаго года, благодаря просвѣщенному вниманію и сочувствію Аѳанасія Ѳедоровича Бычкова.

лагать, что Несвижская русская печатня выпустила еще и другія книги, доселѣ еще не отысканныя. Въ предисловіи къ «Катихизису», издатели обѣщають новое, болѣе подробное и обстоятельное изданіе «Катихизиса», а также, кромѣ того, «книжку окрияную» (О святомъ крещеніи и о вечери Сына Божія).

Изъ упомянутыхъ двухъ книжекъ, намъ удалось видѣть только «Катихизисъ.» Издателями этого катихизиса были: Матвѣй Кавечинскій, Несвижскій намѣстникъ, Симонъ Будный [1]) и Лаврентій Крышковскій [2]). Катихизисъ этотъ—кальвинскій или, вѣрнѣе, унитарскій. Изданъ онъ по-русски, »къ наказанью и доброму наученью посполитымъ людемъ языка Руского», «для дѣтокъ христіанскихъ языка Руского.» Это обстоятельство издателями, въ концѣ ихъ посвященія Катихизиса Радивиламъ, мотивировано такъ: «для того, абы ся ваши княжацскіе милости не только въ чужоземскихъ языцѣхъ кохали, але бы ся тежъ ваши княжацскіе милости и того здавна славного языка Словенского розмиловати и онымъ ся бавати рачили: слушная бо речь есть, абы ваши княжацскіе милости того народу языкъ миловати рачили, въ которомъ давные предки и ихъ княжацскіе милости панове отци вашихъ княжецскихъ милости славне преднѣйшіе преложенства несуть.»

Переходимъ теперь къ описанію «Катихизиса» [3]).

Книга эта въ 8°. Число листовъ: 6 (пагинація внизу справа), 3 (также) и 251 (также). Шрифтъ Пражскій разныхъ сортовъ [4]). Въ главномъ текстѣ 17 строкъ; въ посвященіи (тотъ же шрифтъ) 18; въ предисловіи (текстъ мельче) 25 и 26. Кустодій и переносныхъ знаковъ нѣтъ. На первомъ заглавномъ листѣ, послѣ черной заставки, значится слѣдующее:

КАТИХИСІСЪ

То естъ, | наука стародавная христіяньская ѿ светого писма, для про|стыхъ людей языка ру|ского, въ пытаніяхъ и ѿ|казѣхъ

---

[1]) Enc. Powsz., IV, 547—550.

[2]) Ibid., XVI, 254—255.

[3]) О Катихизисѣ имѣются отрывочныя, а иногда и несовсѣмъ точныя слѣдующія свѣдѣнія: 1) Каратаевъ, стран. 9, N. 44. 2) Строевъ, Опис. собр. гр. Толстаго, стр. 24—25, N. 15. 3) Кеппенъ, стр. 226, N. 195. 4) Строевъ, Дополн. N. 5. 5) Сопиковъ, ч. I, стран. LI и стр. 123, N. 552. 6) Митр. Евгеній, Слов. истор. о писат. дух. чина, изд. 2-ое, ч. I, стран. 262. 7) Добровскій, Institutiones ling. slav., 1822, въ пред. стран. XCVII. 8) Bergius, De statu eccles. et relig. Moscov. стран. 32. 9) Статья Б. Линде, въ Pamiętn. Warszaw., 1816, т. IV. 10) Бандтке, Hist. druk. w krol. Polsk. i wielk. x. Lit., II, 8—20.

[4]) Образецъ шрифта см. у Строева въ Палеограф. Снимк., табл. V, N. 9.

тзбрана. | Ѿ перзваго светого апостола | Петра посланїа Зачало ꙁ҃. | Готови присно кз Ѿвѣтꙋ всакомꙋ вапрошающемꙋ вы, | слово ѿ вашемз ꙋпованїи сз кротостїю и страхо, | совѣсть имаще бл҃гꙋ и прочаа [1].

На послѣдней страницѣ выходъ: Доконана е҃ сїа книга зовемаа | Греческимз азыко Катихисїс, а пословень|ски оглашенїе, Богꙋ ко чти и посполитым| людемз азыка Роуского к наказанью и до|бромꙋ наꙋченью, накладо боголюбивы му|жей, Пана Матфїа Кавечинского Намѣстз|ника Несвижского, Сїмона Бꙋдного, Лавз|рентїа Крышковзского. На городѣ Несвиж|кимз. Подз лѣты ѿ воплощенїа спасова, | тисеча, патисотз, шестьдесатз | второго, Месеца Іюнїа деса|того дна.

Въ посвященіи читаемъ слѣдующее [2]): Освецоныхз княжатз и пановз Миколаевз Радивиловз, Княжати на Олыце и Несвижꙋ, Воеводы Виленьского, навышзшего Маршалзка и канзцлера великого Кназьтва Литовзского и далей: А Княжати на Дꙋбинкахз и Биржахз, Воеводы Троцзкого, Великого Гетзмана великого кназьтва Литовзского, и далей. Сынюмз перзворожонымз ихз милостамз, Княжатомз молодымз, паномз Миколаемз Миколаевичомз Радивиломз, отз бога отца черезз Христа единого сына его вз дꙋхꙋ сватомз ꙋтешителю, ласки, покою, и вечного благославенья верзного Христового зборꙋ братьа, а слуги ихз Княжацзкихз милости верзне жедають.

Богз всемогꙋчый, освѣцоные а милостивые Княжата, потомꙋ са всегды напротивз грѣшномꙋ человѣкꙋ заховалз, ижь хотажь самз отз него отходилз предса его дивзныиз обычаемз отз блꙋда и отз грѣховз вырывалз. Тако са напервей ко оныымз перзшимз родителемз нашимз показалз. Онихз бо по о (sic) ономз ихз тажкомз ꙋпадкꙋ, а по ꙋтраченью оного образа и подобеньства божїе-

[1]) На этомъ первомъ листѣ строки 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 9 отпечатаны киноварью.

[2]) Для удобства, титла раскрыты; остальное же, правописаніе и знаки препинанія—соблюдены съ строгою точностью.

го, на который были сътворени въ оной первой невинности, святости, справедливости, и оу правде: Зъ особливого милосердьа своего, въ гнѣве своимъ не рачилъ зоставити, але ужалившися надъ ихъ упадкомъ рачилъ имъ заразомъ и всему потомству ихъ, предивный ратунокъ обрадить, а таковое племе обецать черезъ которое мѣла быть стерта голова проклятому противнику сатанѣ, и оный упадокъ знову мѣлъ быть направлен, и оная перва невинность и справедливость привернена. Которое то обѣтницы о сосланю того светого насенья, охватившися вѣрою первые родители наши, оною ся ажъ до смерьти тѣшили, и оною жъ привернен ого благославеного живота доступили. Такъ же сыновъ и потомства ихъ, колько кроть коли хвала панская нарушена бывала, николи пропоминать не рачилъ. А потомужь по ономъ грозномъ всее плоти черезъ потопъ згладженю Ноя, а потомъ Авраама, Исаака, Якова, Патриарховъ святыхъ и всихъ дванадцати поколени Израильскихъ, которые вывелъ зъ Египту тотъ же отъ вековъ милосердный Богъ занехати не рачилъ, але имъ опять оную свою обѣтницу о насенью благославеномъ, якобы знову отновилъ, въ которомъ мѣли быти благославены вси народы людьские, а тое насенье, водлугъ выкладу Апостолского называется Христосъ. А такъ явне ся и зъ старого и зъ нового закону оказуеть нижь панъ Богъ всякого чловѣка упалого опущати не рачилъ, а опять ни черезъ жадного инъшого збавити не хочеть, одно черезъ Христа пана, оное вечьное а благославеное сѣмя с початъку в раю обецаное, а водлугъ выполънена часовъ, с пречистое дѣвицы нароженое. Такъжеть и теперь освѣцоные а милостивые Княжата намъ остатнему потомству отцовъ нашихъ, и предъ остатнымъ днемъ содравшы слепоту отъ сердцъ и очию нашыхъ, черезъ духа святого и светлость Евангелия сына своего, отецъ оный всего милоседья (sic) учинити рачилъ, же намъ оную выполъненую вечьную обѣтъницу Христа пана, которую намъ былъ сатанъ въ пропасти

Римского и Греческого Вавилона затумилъ слово его святое нарушилъ, и тайны поскврьнилъ, (sic) знову праве объясните, а яко пальцомъ оказати, а насъ с тое Содомы антиХристовой вырвавшишы, опять знову ку истинъному збавителю притегнути, рачилъ, Которого тутъ въ тыхъ малыхъ новое кузни книгахъ, оным славным здавна далеко росширеным словеньским языком суть накоротце пописаны права А вашим Княжацъким милостам, яко тыхъ двухъ въ той речи посполитой славныхъ одного кореня филаровъ, сыномъ, Не инъшим жадным умысломъ, одно яко и оного часу, (абы нихто иначей не судилъ) и святый Лука Евангелистъ побожъному а зацъному Феофилу двое книгъ своихъ приписалъ для много слушныхъ причинъ, подаваны и приписаны, а звлаща для, заразъ зъ млодости въ сердцахъ ихъ зачатья и занатья милости ку слову Божїему. Къ тому тѣжь и для того, абы ся ваши княжацъкие милости не только въ чужоземскихъ языцѣхъ кохали, але бы ся тежь ваши Княжацъкие милости и того здавна славъного языка словенъского розмиловати и оным ся бавати рачили. Слушная во речь естъ, абы ваши Княжацъкие милости того народу языкъ миловати рачили, въ котором давъные предъки и ихъ Княжацъкие милости пановѣ отци вашихъ Княжецъкихъ милости славъне преднейшие преложеньства несуть.

А такъ онъ, который самъ всего початкомъ, и единым отъ вековъ збавенья поводомъ естъ панъ богъ всемогучый, и ваши Княжацъкие милости, еще в молоденъстве и знайти рачилъ: Рачьтежь прото его доброти святое вдячными быти, а такого госта з отвороными сердъцы приняти, яковы есте были с такого навеженья вдячьными сыны узнаны, Ботьсе вашим Княжацъким милостимъ, яко се вышей доложило, тотъ перъворордный в томъ языку :плодъ: [1] только для самого того шаыровалъ, абысте ваши

---

[1]) :sвоцв: Это—сноска. Въ подлинникѣ она стоитъ на полѣ страницы, и обозна-

Княжецкие милости зацного стану Княжата, а передненшых божовъ сынове, всимъ инъшимъ съ себе добрый взоръ а прикладъ давать рачили, ижь бы ся много инъшихъ прикладами вашихъ Княжацкихъ милости будовати могли. А тая отъчизна и речъ посполитая, зъ вашихъ Княжацкихъ милости, благославеное надеи ожидать могла. Яко есте тогды ваши Княжацъские милости с одного кореня летоpосли, рачтежь ся зачать и въ томъ одномъ правъдивомъ верномъ сполъку множить и рость, абы есте ваши Княжецъские милости были не только с повинъности одное крови, але и зъ единости одного гасла единого Гетъмана Христа рыцерями и братьею а сынъми единого навышъшего бога. Въ чомъ ваши Княжецские милости рачъ помножить и ублагословить Богъ отецъ черезъ Христа единого сына своего, въ духу святомъ Утешителю нашимъ: Того мы вашымъ Княжацъскимъ милостямъ отъ негожь самого серъдечне жичимо. А то што ся на тотъ часъ хотя не с таковое годъности, яковое бы святые таблици Божие достоины были, але зъ якогожь колвекъ даного таланъту, верне, отъ верного Христового зъбору, братьи, а слугъ вашихъ Княжацкихъ милости, на томъ новомъ початъку, накоротъце выдать могло, просимо рачъте ваши Княжацкие милости дотуль з ласкою за вдячне приимовати покуль Панъ Богъ до чого большого допомочи будеть рачилъ.

Данъ зъ Города Несвижьского, отъ вьплощенья Христова, в року тисячъномъ пятьсотномъ шестдесятомъ и второмъ. Месяца Июня двանадцатого дня. Вашихъ Княжацкихъ милости повольные слуги Матфей Кавечиньский. Симонъ Будный. Лаврентей Кришковский.

Послѣ посвященія слѣдуетъ: Къ всѣмъ благовѣрнымъ христіаномъ языка руского предъсловіе въ Катихисію, гдѣ объясняется слово кати-

---

чена, равно какъ и объясняемое слово, двоеточіями по обѣ стороны. Въ «Апокризисѣ» же—сноски стоятъ также на поляхъ, но обозначаются не двоеточіями, а знаками краткости, поставляемыми надъ каждою буквою объясняемаго слова и сноски.

хизисъ, его значеніе въ дѣлѣ вѣры и т. п. Предисловіе писано въ Клецкѣ, 10 Іюня, 1562 года. Писалъ неизвѣстный: азъ недостоинъ, отъ святыя церкви служителей наменьшии. Въ концѣ предисловія есть обѣщаніе издать другое, болѣе полное изданіе, и кромѣ того «опричную книжку» (о святомъ крещеніи и о вечери сына божіего).

Далѣе слѣдуетъ текстъ. Вначалѣ киноварное заглавіе: Катихисіс дла детокъ христианьскихъ языка Руского, коротко выложена. Затѣмъ начинаются «пытанья» и «отказы.» Первое «пытанье: што есь ты; отказъ: человѣкъ есмь створенье божие розумное, богомъ по образу его створенное.

Въ дальнѣйшемъ изложеніи останавливаемся на слѣдующихъ мѣстахъ: Которое вѣры еси ты? Христианьское вѣры. Што виненъ оумѣти Христіанинъ? Чотыри речи умети, и водле того жити маеть. Первая законъ або заповѣди. Другая, вызнанье вѣры. Третая, молитва господня, Четвертая Тайны Христовы. Приводимъ заповѣди: Я есмъ господь богъ твой, который тебе вывелъ изъ земли Египетскние изъ дому неволи. Не будешь мѣти боговъ чужіихъ передо мною.—Не учинишь собѣ образа, ни всякого оуподобиа которое на небесѣхъ высоко, ани которое на земли низко, ани которое въ водахъ подъ землею. Не поклонишься имъ, ани имъ послужишь. Я бо есмь господь богъ твой, силенъ, ревнивъ, который отдаю грѣхы отець на дети до третѣго и четвертого роду, которыи ненавидятъ мѣне, а чиню милость надъ тисечми, которыи мѣне любять и заповеди моихъ стерегоуть.—Не возмешь имѣни господа бога твоего вътще. Бо не пустить господь оного безъ караньа который бы взялъ имя его напрасно.—Помни день соуботный святити, шесть дни дѣлати будешь, и всякие дѣла твоя оучинишь, а седьмого дня соубота естъ господа бога твоего. Не оучинишь ни какова дѣла, ни ты, ни сынъ твой, ни дочька твоя, ни паробокъ твой, ни неволница твоя, ни скотъ твой, ни пришлецъ который межи воротъ

твоихъ. Бо въ шести дний сътворилъ богъ небо и землю, море, и вся што въ нихъ, и отъпочиноулъ Богъ въ седмый день. Отего дела господь день соуботный благославилъ и посвятилъ его.—Чти отца твоего и матку твою, абы есь долго жилъ на земли, которую господь богъ твой дасть тобе.—Не оубий.—Не чужоложи.—Не кради.—Не посведъчишь на ближного твоего сведества лживого.—Не похочешь дому ближного твоего, Не похочешь жены ближного твоего, ни паробка его, ни осла его, ани чого колве што естъ ближного твоего. Послѣ этого слѣдуетъ подробный разборъ каждой заповѣди особо.

На 106 л. послѣ заставки: починаетсıа втораıа часть катихисıї ѡ вере.

Говори сложенїе веры Апостольское:

Верую въ бога отца вседеръжителя, творца небу и земли. И въ Iисуса Христа сына его единого господа нашего. Который ся почалъ духомъ святымъ, Народилъся отъ девы Марїи, Пострадалъ при Понътенистемъ Пилате, Роспятъ, Умерь и погребенъ, Зышолъ въ адъ, Третиего дня повъсталъ изъ мертвыхъ, Взишолъ на небеса, седить по правици бога отца веседержителя. Оттуль прїидеть судити живыхъ и мертвыхъ. Вероую и въ духа святого, святую церъковь съборъную, святыхъ общованье, грехомъ оставленıе, телу изъ мертвыхъ повъстанıе и животъ вечный, аминь.

Говори вызнанье веры събора Никейскаго:

Вероую въ единого бога отца вседержителя, творъца небу и земли, видимымъ же всемъ и невидимымъ. И въ единаго господа Iисуса Христа, сына божїа единороднаго, иже отъ отца роженаго преже всехъ векъ, светъ отъ света бога истинъна отъ бога истинъна, роженъна а не сътворенъна, единосоущна отцю, имъже вся быша, Насъ ради человекъ, и спасенїа нашего ради съшедшаго съ небесъ, и въплотивъшагося отъ духа свята и Марїя девы въчеловечьшася, распята же за ны при Поньтенистемъ Пилате, и страдавше, и погребена, и въс-

кресша въ третїй день по писанїихъ, и възшедша на небеса, и седящa одесную отца, и пакы грядущаго съ славою судити живымъ и мертвымъ его же царствїю нѣсть конъца. И въ духа святого истинънаго и животворящаго, иже отъ отца исходящаго, иже съ отцемь и сыномъ спокланяема и славима, глаголавшаго пророкы. И едину, святую, съборъную и апостольскую церъковъ, Исповѣдую едино крещенїе въ оставленїе грѣхомъ, Чаю въскресенїа мертвымъ, и жизнь будущаго вѣка, аминь.

Послѣ подробнаго разбора членовъ символа вѣры, съ обор. 165 л. начинается третья часть, о молитвѣ господней.

Отче нашь, иже еси на небесѣхъ. Да святится имя твое. Да прїидеть царствїе твое. Да будеть, воля твоя, яко на небеси и на земли. Хлѣбъ нашь насущъный дажде намъ днесь. И остави намъ долъгы наша якожь и мы оставляемъ должъникомъ нашимъ. И не въведи насъ въ напасть[1] но избави насъ отъ лукаваго. Яко твое естъ царъствїе и сила и слава въ вѣкы, аминь.

Съ обор. ненумерованнаго листа, находящагося между 209 и 210 л., начинается четвертая часть «о тайнѣхъ.» Колько естъ таинъ у христїанъ? Двѣ только, святое крещенїе и вечера господня.

Въ заключенiе слѣдуетъ прибавить слѣдующее. Сопиковъ утверждаетъ, что древнѣйшее произведенiе Несвижскаго печатнаго станка есть «Оправданiе Вѣры», на томъ основанiи, что оно, въ предисловiи, именуется *Початками*. Но, въ данномъ случаѣ, *Початками* не опредѣляется старшинства[2]); слово это относится къ содержанiю книги, какъ къ *Главнымъ Основанiямъ* кальвинскаго вѣроученiя, что́ согласно и съ словарнымъ опредѣленiемъ *Початковъ* (во множ. числѣ). Напротивъ, мы полагаемъ, что старшинство—на сторонѣ «Катихизиса.» Въ посвященiи, издатели весьма опредѣленно называютъ свои первыя работы и свою печатню—«новою кузнею», прибавляютъ, что, на первый разъ («на новомъ початку») и спѣша («накоротце»), они издали краткiй катихизисъ и надѣются издать подробный, «покуль Панъ Богъ до чого большого допомочи будеть рачилъ.»

Гильтебрандтъ.

---

[1]) искушенїе: См. сноску на стран. XX-ой.

[2]) «Катихизисъ» и «Оправданiе» вышли въ одномъ году, въ 1562-мъ.

1. [1]

1433 г. 27 Декабря, индикта 12. Жалованная грамота великаго князя Свидригайлы Леньку Зарубичу.

По этой грамотѣ Ленько Зарубичъ получилъ въ Луцкой землѣ: села Олыку (на р. Олыкѣ), Мытельно, Долгія Шеи, Велбичи; въ Кременецкой волости: села Вандругу и Семеновку (на р. Семеновкѣ).

Во имѧ Господне аминь. Милостію Божіею, мы, великій князь Швітрикалъ [2]). Свѣдомо чинимъ всѧкому симъ нашимъ листомъ, кто въ онь возрить, или оуслышить чтучи, кому жь будеть того потребно, ижь бы добре вразумѣлъ. Иже дали есмо и записали Ленькови Зарубичю тая села въ Лоуцкое земли Олыку на рѣцѣ Олыцѣ, а Мытельно, а Долгіе Шіи, а Велбичи, а въ Кремянецкой волости Вандроуга, а Семеновка на рѣцѣ Семеновцѣ. А имѣеть Ленько Зарубичь тые села держати вѣчно непорушно со всимъ, што къ тымъ селомъ прислоушаеть: съ польми, съ нивами, съ сѣножатми, съ водами, съ рѣками, съ скрыницями, съ потоки, съ озеры, съ рыбами, со млины, съ ставы, съ ловищи, и со звѣри, и съ котками, съ лѣсы, зъ дѫбровами, съ поросльми, съ гаи, и зъ бобровыми гоны, зъ болоты, съ травами, зъ бортнымъ деревьемъ, съ выгоны и со всими оуходы и приходы. А по Ленковѣ животѣ, и дѣтемъ Леньковымъ такожъ тая села держати со всимъ, какъ на семъ листоу выписано, вѣчно и непорушно. А не останоуть ли сѧ дѣти по Ленковѣ животѣ, ино Леньковоу ближемоу, а любо кому Ленько прикажеть по своемъ животѣ, тому такожъ тая села держати вѣчно и непорушно со всимъ, што къ тымъ селомъ слоушаеть, какъ же на семъ листоу выписано напреде. А писанъ въ градѣ Житомири. Подъ лѣты Ісуса Христова Рожества тисѧча и чотыриста лѣтъ 33, мѣсѧца Декабря 27 день, индиктъ 12 [3]).

Отдѣлъ пергаминовъ, № 581.

---

1) Этому (седьмому) тому «Археографическаго Сборника» надлежало начаться отрывкомъ изъ Слуцкой лѣтописи начала XV вѣка, найденномъ въ 1867 г. въ Несвижскомъ архивѣ. Припомнимъ, что отрывокъ этотъ уже напечатанъ нами въ примѣчаніи къ VII-й стр. І-го тома.

2) Свѣдѣнія объ двухъ именахъ христіанскихъ (православномъ и латинскомъ) Свидригайлы можно найти у Григоровича, въ его примѣчаніяхъ къ I тому «Актовъ Западной Россіи», а также въ недавней докторской диссертаціи М. П. Смирнова.

3) 12-й индиктъ поставленъ по счету сентябрскому.

2.

1445 г. 25 Августа, 8 индикта. Грамота виленскаго воеводы Михайлы Кезгайловича Максиму Блошичу на сѣножать.

Старый панъ Монивидъ, еще при великомъ князѣ Витовтѣ, далъ сѣножать «подлѣ Вилны рѣки» виленскому мѣщанину Блохѣ; а сынъ его, молодой Монивидъ, сѣножать эту отнялъ и обратилъ на приходъ виленскаго воеводства, и только часть («уголъ») этой сѣножати далъ сыну Блохи, Максиму Блошичу. Новый виленскій воевода, Михаилъ Кезгайло, отдалъ всю эту сѣножать Терпилу, а по смерти его Максиму Блошичу, на условіяхъ, показанныхъ въ Монивидовомъ листѣ, о которомъ только упомянуто.

Мы, Михайло Кезкгайловичъ, воевода Виленскій. Што старый панъ Монивидъ далъ былъ Максимову отцу Блосѣ, мѣщанину Виленскому, сѣножать подлѣ Вилны рѣки, еще при великомъ князи Витовтѣ, и потомъ пакъ сынъ его панъ Монивидъ тую сѣножать отъ него отнялъ и привернулъ къ воеводству а оуголъ тое сѣножати далъ Максиму Блошичу, — я пакъ тую сѣножать далъ былъ Терпилу, небожчику. И просилъ мене Максимъ Блошичъ, што быхъ опять тую сѣножать отдалъ ему, а положилъ передо мною листъ пана Монивидовъ. И я на томъ листу врозумѣлъ, и далъ есми тую сѣножать Максиму Блошичу по тому жъ, какъ и отецъ его держалъ. А на то есмо и листъ свой ему далъ по пана Монивидову листу [4]). Писанъ оу Вилнѣ, Августа 25, индикта 8.

На пергаминѣ. Отдѣлъ фамильный, тека 1, документъ № 28.

3.

1450 г. 9 Января, индикта 13. Жалованная грамота великаго князя Свидригайлы Ольгердовича Ершу Терешковичу.

По этой грамотѣ Терешковичъ получилъ въ Луцкомъ повѣтѣ село Долгія Шеи, приселки Борбринъ, Пасниковъ, Микулинъ, село Клишевское, а около Мозыря село Смолиговичи. Свидригайло упоминаетъ, что имѣнія эти Терешковичъ воленъ, если пожелаетъ, «и *на церковь* дати по своей души».

Милостью Божью, мы, великій князь Швитрикгалъ Олькгирдовичъ. Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ и даемъ вѣдати кажномоу добромоу, нинѣшнимъ и потомъ боу-

---

4) Изъ этого документа весьма яены имена первыхъ Виленскихъ воеводъ и преемственность между ними. Потому, этимъ документомъ опроверг ются несправедливыя догадки Крашевскаго и Балинскаго о первыхъ виленскихъ воеводахъ и исправляется списокъ ихъ, помѣщенный у Нѣсецкаго. Крашевскій (Wilno, I, стр. 381, прим. 19) говоритъ, что Кезгайлу (неточно: не отца, а сына его Михаила Кезгайловича) онъ нигдѣ не могъ найти; свѣдѣніе же о немъ почерпнулъ изъ экземпляра Короны Нѣсецкаго, принадлежавшаго Нарушевичу, который записалъ Кезгайлу передъ Монивидомъ, на основаніи Литовскихъ Метрикъ (не указано ни тома, ни страницы). Балинскій Starożytna Polska, III, стр. 119), не провѣривъ этого извѣстія, повторилъ ошибку Крашевскаго. У Нѣсецкаго (Herbarz Polski), въ спискѣ виленскихъ воеводъ Михаилъ Кезгайловичъ пропущенъ, равно какъ и братъ его Янъ — въ перечнѣ Жмудскихъ старостъ (грамота этого Яна напечатана въ III т. «Археограф. Сборн.» подъ 1442 г.). Нѣкоторыя свѣдѣнія объ этихъ Кезгайловичахъ и объ отцѣ ихъ Кезгайлѣ помѣщены Нѣсецкимъ на 160-й стр. I-го тома; кромѣ того, объ Янѣ см. у Дани-

доучимъ, ктожь на него оузрить, албо чтоучи его оуслышить, комужь коли боудеть его потребно. Оузрѣвши есмо знаменитоую намъ слоужбоу а никды незамешканую слоуги нашого вѣрного пана Ерьша Терешковича и дорадившися съ наши князи, съ наши паны, съ нашею вѣрною радою, даемъ и дали есмо емоу село Долгіе Ши въ Лоуцкомъ повѣтѣ, а къ томоу приселокъ Борьбринъ, а Пасниковъ, а Микоулинъ, а Клишевское, а къ томоу оу Мозыри придали есьмо емоу села Смолиговичи, даньники, и зъ данью и со всѣми тыми доходы и приходы, што къ тымъ селомъ исстародавна слоушало и тягло, съ поли, и зъ рольями, и зъ гаи, зъ дубровами, зъ лѣсы, зъ пасѣками, зъ ловищи, зъ рѣками, съ озеры, со млыны, и съ ставы, и съ ставищи, зъ болоты, и зъ рудами, и съ сѣножатми, съ крыницами, съ потоки, и зъ боры и зъ бортными землями, со всѣми правы, и со всѣми пожитки, ничого собѣ не выменяючи, можеть собѣ полѣпшійвати и росширивати, на новомъ корени посадити, а оу томъ воленъ продати и замѣнити и на церковь дати по своей души. А дали есмо напредъ реченномоу паноу сверха выписаная села емоу вѣчне на вѣки непороушно и дѣтемъ его и ближнемоу его, по немъ боудоучомоу, и щеткомъ его. А при томъ были свѣтки—рада наша: князь Михайло Васильевичь, а князь Иванъ Романовичь, а панъ Немиря, староста Лоуцкій, а панъ Сѣмашко Михайловичь, а панъ Юшко Войдатовичь, а панъ Сенко Калениковичь, подскарбій и подканцлерій нашъ, а инныхъ много добрыхъ при томъ было. А еще надто надо все, про лѣпшее свѣдоцьство и твердость, и печать нашю казали есмо привѣсити къ семоу нашомоу листоу. Данъ и писанъ въ Лоуцкоу, мѣсяца Генваря 9 день, въ лѣта Христова Рожества 1000 лѣтъ и чотыриста лѣтъ и пятдесятъ лѣтъ, индикта 13.

Отдѣлъ пергаминовъ, № 600. Къ грамотѣ привѣшена печать изъ бѣлаго воска. Въ самомъ концѣ слѣдующая приписка: Приказъ пана Немири, старосты Лоуцкого, а Юшко писалъ.

4.

1455 г. 25 Марта, индиктъ 3. Жалованная грамота князя Юрія Лынгвеневича боярину Василію Толкачевичу.

Пожаловано «сельцо», состоящее изъ двухъ человѣкъ; сельцо это входитъ въ часть двора Холхла.

Божью милостью, мы, князь Юрьи Лынгвеньевичъ. Пожаловали есмо боярина нашего Василья Толкачевича, дали есмо ему оу Холхлѣ человѣка нашего Стирьпеика и съ его братомъ съ Волчомъ и съ тымъ селцомъ, на чомъ тыи люди седять, съ пашьнями и со сѣножатми, со всими тыми входы, што тыи люди завѣдають. А служити тымъ людемъ боярину нашему Василью Толкачевичу по томужь, какъ и намъ служили [5]). Дата въ

ловича, Skarbiec Diplomatów (II, стр. 221, № 2021, подъ 1484 г.).—Что же касается Монивидовъ, то свѣдѣнія, сообщенныя о нихъ Нѣсецкимъ (I, 135), вѣрны, за исключеніемъ года смерти (1413) стараго Монивида: еще въ 1422 г. Монивидъ (alias Albertus) былъ живъ (Cod. Dipl. IV, стр. 115).

5) Третій сынъ Ольгерда назывался Лыгвеніемъ, въ крещеніи Семеномъ, умеръ въ 1370 году. (Срв. 8-ое прим. Григоровича, въ I. т. «Актовъ Западной Россіи»). Старшій сынъ его Юрій становится

Троцѣхъ, Марта 25 день, въ лѣто 6,900-е 63-е лѣто, индикта 4 [6]).

Подлинникъ съ печатью тисненою; находится въ отдѣлѣ Miscellanea.

5.

1456 г. Мая 3, индикта 4. Жалованная грамота князя Юрія Лынгвеневича боярину Василію Толкачевичу.

Грамотою этою пожалована земля Данильцова и поле Милитиново, принадлежащее къ двору Холхлу.

Милостью Божью, мы, князь Юрьи Лынквѣневичъ. Пожаловали есмо боярина нашего Василья Толкачевича, дали есмо ему землю Данильцоoу (sic), што нашъ золотарь Семенець держалъ; а дали есмо ему нашего двора Холхла [7]) поле Милитиново. Данъ во Мстиславли [8]), Мая 3 въ лѣто 6000-ное 964, индикта 4.

Подлинникъ съ печатью тисненою; находится въ отдѣлѣ Miscellanea.

6.

1456 г. Іюня 14, индикта 4. Жалованная грамота князя Юрія Лынгвеневича боярину Василію Толкачевичу.

Грамотою этою пожалованъ боярину Толкачевичу «земецъ» Холѣевичъ, вмѣстѣ съ бортною землею, бывшею сперва въ пользованіи «рыболова» Сысоя.

Милостью Божью, мы, князь Юрьи Лынквеневичъ. Пожаловали есмо боярина нашего Василья Толкачевича, дали есмо ему земца нашего Холѣевича а бортную землю, што за нашымъ рыболовомъ была, за Сысоемъ. Служыти тому нашему земцу Холѣевичу по томужь, какъ намъ служылъ, и дань давати по томужь, какъ намъ давалъ. А нашымъ намѣстникомъ оу него не оуступатца, а рыболооу (sic) нашему Сысою оу тую землю не оуступатца. Данъ во Мстиславли, Іюня 14, индикта 4.

Подлинникъ съ печатью тисненою; находится въ отдѣлѣ Miscellanea.

извѣстнымъ въ исторіи около 1440 года (Балинскій III, 801—803). Свѣдѣнія о немъ можно найти въ «Лѣтописи вел. кн. Литовскихъ»; въ „Skarbcu Dyplomatow“ (II, №№ 1813, 1837, 1840); въ Рукописномъ Отдѣленіи есть одна его жалованная грамота (1456 г.), неизданная; въ «Актахъ Западной Россіи» (I, стр. 57—58, № 43; подтверждаетъ пожалованіе своего отца Онуфріевскому монастырю; кромѣ того, въ этомъ документѣ упоминается о знаменитомъ «свитку Ерославли)»; въ «Россійской Вивліоѳикѣ» (т. XIV, стр. 268, № 33; письмо къ нему отъ митрополита Іоны отъ 1482 г.). О преемникахъ его помѣщено нѣсколько документовъ въ «Бѣлорусскомъ Архивѣ» и въ «Могилевскихъ Губернскихъ Вѣдомостяхъ», а отсюда перепечатано во II т. «Археографическаго Сборника».

6) Описка въ подлинникѣ: вмѣсто 4-го, слѣдуетъ читать 3-й.

7) О дворѣ Холхлѣ имѣются свѣдѣнія, подъ 1536 г. (см. Археограф. Сборн., т. I, стр. 34).

8) Городъ Мстиславль построенъ Смоленскимъ княземъ Романомъ около 1180 г. и названъ по имени сына его Мстислава, которому онъ былъ назначенъ въ удѣлъ («Бѣлорусскій Архивъ,» стр. 145). Въ 1359 году Ольгердъ отдалъ его сыну своему Лыгвеню-Семену (Стрыйк. кн. XII, стр. 424. Стебельск. Хронол. II, стр. 7). При Михаилѣ Ивановичѣ Мстиславскомъ и женѣ его Василисѣ (Іуліаніи тожъ) Мстиславское удѣльное княжество прекращается: въ 1538 г. первымъ старостою Мстиславскимъ былъ назначенъ князь Иванъ Соломерецкій (Балинскій, Starożytna Polska, III, стр. 802—803). Для исторіи Мстиславля во времена Юрія Лыгвеневича см. «Лѣтопись вел. кн. Литовскихъ», стр. 56.

7.

1456 г. Іюня 28, индикта 4. Жалованная грамота князя Юрія Лынгвеневича боярину Василію Толкачевичу.

По этой грамотѣ боярину Толкачевичу пожалованы: люди въ Холхлѣ, болото Березово, село Довтево, село Никлево, еще нѣсколько людей и «конекормецъ.»

Милостью Божью, мы, князь Юрьи Лынквеневичъ. Пожаловали есмо боярина нашего Василья Толкачевича, дали есмо ему оу Холхлѣ люди нашы, Березово болото, а Довтево село, а Никлево село и до Гривого. А къ тому есмо ему придали нашы люди: Стерпѣйка зъ братомъ, а Митка Терешковича, а Драку зъ братомъ, а Семенца Волковича, а на Воуневича мѣстѣ дали есмо ему нашего конокормца. А тыи села и люди дали есмо боярину нашему пану Василью съ паш::ями и съ сѣножатми и со всими оуходы и приходы, што къ тымъ селомъ издавна прислушало, а тымъ нашымъ людемъ служыть боярину нашему Василью Толкачевичу по тому жъ, какъ и намъ служыли. Данъ во Мстиславли, Іюня 28, въ лѣто 6000-ное 964, индикта 4.

Подлинникъ съ печатью тисненою находится въ отдѣлѣ Miscellanea.

8.

1480 г. 7 Января. Жалованная грамота Александра Ивановича Ходкевича служебникамъ его Емельяну, Ивану и Лукьяну Ивановичамъ Соболевскимъ на дворъ Каракульскій, близъ пущи Супрасльской, что на Подляшьѣ.

Соболевскіе родомъ изъ Кіевскаго воеводства; тогдашнія смуты заставили ихъ предковъ перебраться въ Городенскій повѣтъ, гдѣ они пріобрѣли себѣ имѣнія. Будучи ратными сотоварищами Ходкевича, Соболевскіе обратили на себя его вниманіе, такъ что Ходкевичъ предложилъ имъ выбрать какое либо изъ его имѣній, «гдѣ толко имъ любо будеть.»

Я, Александръ Ивановичъ Ходкевичъ, староста Берейстейскій, маршалокъ господара короля его милости, державца Вилкейскій, Острынскій и Кнышинскій. Чинимъ знаменито кождому зъособна, кому бы о томъ вѣдати належало, тыхъ часовъ-вѣковь (sic) людемъ, такъ же и на потомные часы по насъ будучымъ народомъ, ижъ мы, бачачы часы, которые коротко замѣроны, ку каждому чловѣкови смерть закорочаеть, о всякіе речи, которые писмомъ не суть окрѣплены ани означоны, таковые зъ памяти людское прудко выходять и въ забытье прыходити мусять,—про то и мы, Александръ Ходкевичъ, маючы взглядъ и паметаючы на дѣлные и зацные заслуги слугъ (sic) нашихъ, земянъ господарскихъ короля его милости пана нашого съ повѣту Городенского, урожоныхъ пана Омельяна и пана Ивана и пана Лукъяна Ивановичовъ Соболевскихъ, а съ продковъ своихъ линѣю уроженья своего ведучи зъ земи воеводства Кіевского, которыхъ продкове съ того тамъ краю Кіевского, для уставичныхъ непокоевь, въ здѣшнее панство великое князство Литовское унесли ся на мѣшканье, а въ здѣшнемъ повѣтѣ Городенскомъ

именья собѣ набывши добръ шляхецкихъ, господару королю его милости и речи посполитой служачы на войнахъ, яко вѣрныи сыны, отчизны бороначы отъ непрыятеля тутошнего панства, которыхъ то звышь помененыхъ особь (sic) мы, видечы быти годныхъ и значныхъ особь (sic) и способныхъ быти до послугь службь (sic) рыцерскихъ военныхъ, затягнули есмо ихъ до послугь нашыхъ, прырекши имъ словомъ нашимъ панскимъ послуги ихъ учтивые добре нагорожати. Нижли они, яко люди шляхетные, на слово наше шляхетное панъ Омельянъ и панъ Иванъ и панъ Лукъянъ Соболевскіе позволившы намъ рукоданне служыти, а такъ черезъ часъ немалый намъ вѣрне служачы, а пры боку и почтахъ нашихъ значне на послузѣ господарской противко непрыятелеви здѣшнего панства частокротне персями своими заставлялися, здоровья своего не охороняючы, на рыцерскихъ послугахъ оборону чынили и въ послугахъ своихъ намъ выгажали частокротне. Ино мы за таковые ихъ значные и дѣлные ку собѣ видячы службы, которыми службами своими частокротне намъ выгажали, ино мы, ихъ отъ себе не хотячы отъ послугь (sic) нашыхъ отдаляти, на дальшій часъ ихъ пры собѣ заховати до послугь (sic) своихъ хотячы мѣти, такъ ихъ самыхъ яко сыновь и потомковь ихъ, тогды въ нагороду давныхъ зацныхъ заслугь ихъ, абы ихъ хутлившыхъ до послугь собѣ на далшій часъ тягнути могли, указали есмо имъ имѣнья наши въ отчызнахъ нашихъ угледати, гдѣ толко имъ любо будеть, въ которой колвекъ маетности нашой уподобають собѣ, а мы имъ въ той маетности обѣцали дати. Ино помененые особы, служебники нашы, уподобившы собѣ во имѣнью нашомъ на Подляшу пущы Супраслское двора Каракулского, почавши отъ рѣки Бобровое а другое рѣчки, обаполъ крыницы, жебы могло быть на три чверти мили пущы нашое занять могли, допустили есмо имъ осягнувши мѣть. Которое то пущи казали есмо имъ знаками на деревахъ грани позначыть, гербы продковъ нашихъ повытинать и знамена на тыхъ границахъ положыти, жебы знаки тые въ той пущы имъ заведеное и отъ насъ имъ даное дѣтемъ и потомкомъ ихъ вѣчными и непорушными часами въ держанью ихъ было. А ижъ то имѣнье кгрунтъ имъ отъ насъ за заслугу имъ есть даный съ пущею и безъ выробку поль и безъ людей, тогды для выробленья тое пущи также и поддаными и имъ осадяти для розмноженья собе людми подданыхъ въ той пущи волно то имъ будеть, по мѣстомъ торгомъ мѣстъ господарскихъ до тое пущи для збиранья людей на осаду на слободу казати закликати, людьми осажати, собѣ пожитки прывлащати водлугъ воли и уподобанья своего. А намъ и потомкомъ нашимъ съ тое маетности ни якое послуги полнити не будуть повинни, а ни службы земское, почавши отъ сего року и даты сего листу нашого, имъ на тую маетность даного, ажъ на сорокъ лѣтъ. А по выстью тыхъ сорока лѣтъ не мають и повинни не будуть они сами, дѣти и потомкове ихъ съ тое маетности намъ и потомкомъ нашимъ жадное иншое повинности ани послуги полнити, толко гдѣ укажеться послуга господарская и речи посполитое, якъ посполитое рушенье будеть напротивко непрыятеля господара короля, пры почтѣ нашомъ повинни будуть ставити трехъ коней съ пахолками и рыныштунками военными, яко до бою, и то коли будеть рушенье посполитое. А надъ тую послугу жадное и иншое повинности и послуги съ тое маетности полнити не будуть повинни они сами и потомки ихъ намъ самимъ и потомкомъ нашимъ вѣчными часами. А гдѣ бы по насъ потомки наши хотѣ-

ли въ чомъ колвекъ имъ самимъ або потомкамъ ихъ въ той маетности ихъ пры заслугахъ ихъ якую трудность перешкоду въ держанью ихъ въ той маетности смѣли и важылися чынити, тогда мы, Александеръ Ходкевичъ, даемъ имъ волность и моць тымъ нашымъ листомъ имъ самимъ и потомкомъ ихъ каждого таковаго спротивного и взрушителя пры заслугахъ своихъ до господаря короля его милости, або до якого сами похочуть враду господарского, позвати. А господарь король его милость, або судъ господарскій, або земскій толко углянувши у сесь нашъ листъ, имъ отъ насъ право даное, повинни будутъ тое право, отъ насъ даное, пры зуполной моцы и пры той маетности ихъ и потомки ихъ заховать вѣчне прысудить. А за таковое нарушенье права вины заруки шкоды всказа повинни будутъ на реченье ихъ слова и потомковь ихъ, а тую маетность имъ прысудить до вѣчного шафунку и потомковь ихъ. Для лѣпшого свядѣцства и твердости имъ отъ насъ права даного, дали есмо сесь нашъ листъ вѣчистый слугамъ нашимъ, до которого и печать нашу власную прывѣсити розказали есмо. Писанъ у Городнѣ, лѣта Божого Нароженья 1480, мѣсеца Геннуарія 7 дня, индикта 13. Александеръ Ходкевичъ [9]).

Отдѣлъ пергаминовъ, № 620. Внизу привѣсистая печать. Словосочиненіе въ языкѣ этой грамоты не можетъ быть признано правильнымъ.

9.

1520 г. [10]) 6 Февраля, 8 индикта. Раздѣлъ имѣній между Николаемъ, Яномъ и Юрьемъ Николаевичами Радивилами.

Вышеназванные Радивилы, три брата, раздѣлили между собою, на три части «имѣнья, отчизныи и материзныи», а также и тѣ, которыя остались по смерти ихъ брата Альберта, бискупа Виленскаго. Имѣнія эти назывались: Кейданы, Упники, дворецъ Жейменскій (первая часть, Николаева), Биржи, Равы, дворцы Пушкиновскій и Мишковскій, (вторая часть, Янова) Жомоитки, Негнѣвичи, Старые Мусники, дворецъ Годголовскій, Вожгилишки (третья часть, Юрьева). Исчисленіе людей (огульныя цифры), земли, податей.

Индиктъ 8, Февраля 6 день.

На паметь панамъ ихъ милости пану воеводѣ Виленскому, пану Яну, маршалку великому, пану Юрью, старостѣ Городенскому [11]).

---

9) Свѣдѣнія объ Александрѣ Ивановичѣ Ходкевичѣ, замѣчательномъ государственномъ мужѣ и создателѣ Супрасльскаго монастыря, сообщаемыя Нѣсецкимъ (III, 49—50) и редакціей Encyklopedyi Powszechnej (V, 386), кратки, сбивчивы и недокументальны. Такъ наприм. оба эти изданія говорятъ, что берестейское староство дано Сигизмундомъ I Ходкевичу въ 1534 г.; между тѣмъ подлинные документы, напечатанные въ I и VII тт. «Археограф. Сборн.» и у Костомарова (въ I т. Актовъ Южн. и Зап. Россіи), относятъ фактъ этотъ къ несравненно раньшему времени. Свѣдѣнія о его отцѣ и предкахъ еще темнѣе и спутаннѣе, такъ что даже самъ Каспръ Нѣсецкій счелъ за нужное вступить въ споръ съ Окольскимъ, укоряя его въ ошибкахъ. По свидѣтельству Нѣсецкаго, Александръ Ивановичъ былъ женатъ на княжнѣ Василисѣ Ярославнѣ и имѣлъ трехъ сыновей: Григорія, Александра и Еронима. По словамъ Encyklopedyi Powszechnej, Александръ Ивановичъ былъ сынъ Ивана Ивановича Ходкевича, воеводы Кіевскаго; меръ 28 Мая 1549 и похороненъ въ Супраслѣ. На сколько намъ извѣстно, изъ всего рода Ходкевичей—имѣется біографія одного только Ивана-Карла, написанная Адамомъ Нарушевичемъ. Матеріаловъ для исторіи этого рода можно не мало найти въ Несвижскомъ архивѣ, особенно—въ отдѣлѣ писемъ и въ фамильномъ.

10) Годъ выставленъ на основаніи показаннаго въ документѣ индикта и біографическихъ данныхъ о помянутыхъ Радивилахъ. Счетъ сентябрскій.

11) Николай *Старый* (priscus) или II Радивилъ (р. 1398, у. 16 Іюля 1509 г., похор. въ Виленскомъ

На тотъ часъ будучи ихъ милости у Вилни, што ихъ милость розказали намъ, слугамъ своимъ, вровновати имѣнья ихъ милости отчизныи и материзныи, и тежъ спадокъ имѣнья брата ихъ милости небожчика князя бискуповыя, въ людехъ, такъ въ пашняхъ дворныхъ, и въ дани медовой и грошовой, и во всякихъ поплаткахъ и пожиткахъ, ровнуючи на три части, што смо уровновали, и на то смо высажоны были отъ пана воеводы Виленского: Сенко Жаба, намѣстникъ Дрисветскій [12]), а Станиславъ Грибъ, намѣстникъ Дрисвовскій, Зенко, дьякъ; а отъ пана Яна, маршалка великого: Иванко Горло, намѣстникъ Слонимскій, а Ѳетко Фотьяновичъ, маршалокъ его, Ивахно, дьякъ, а Ониско; а отъ пана Юрья, старосты Городенского: Васко, маршалокъ, Миколайко, дьякъ, Костюшко, намѣстникъ Жупранскій [13]).

I. Што ся дотычеть ровности на три части въ тыхъ имѣньяхъ н въ спадку, што жъ ихъ милость выслухавши сами ухвалили и приняли.

Первая часть [14]) Кейданы, а Упники [15]), а дворецъ Жейменскій [16]). Къ той головѣ пашни дворное полторы тисячи бочокъ и на осмдесять бочокъ земли, а сѣножатей тисяча и шестсотъ возовъ, а людей тяглыхъ двѣстѣ безъ шести человѣковъ, къ той части 2 слуги а третій бояринъ Витковскій. Ино тыхъ двухъ слугъ сумовали есмо сполу съ тяглыми людми, кромѣ Витковского. То сумою — двѣстѣ безъ чотырохъ чоловѣковъ, свихъ [17]) подъ усими тыми людми 20 и 6 [18]).

Къ той же части съ тыхъ людей дани медовое осмдесять пудовъ и осмъ пудовъ, а грошовое дани съ тыхъ же людей: куничныхъ грошей ильненыхъ семъ копъ и 3 гроши и 6 пѣнязей.

А мѣщанъ въ той же части полторяста (sic) безъ пяти домовъ.

Зъ мѣста Кейданского плату грошового шестьдесятъ копъ безъ копы, кромъ торгового и помѣрного, што на намѣстника идеть.

А сумою въ той части плату грошового зъ мѣста и зъ волостныхъ людей семдесятъ копъ безъ копы.

Другая часть Биржи [19]) а Рави и дворцы Пушкиновскій и Мишковскій и еще къ тому зъ материзны къ той части прилучили

бернардинскомъ костелѣ) имѣлъ четырехъ сыновей (Котлубай, Galerja Nieświeźska, 25—29): Николая, Яна, Альберта и Юрія. Николай (въ общемъ счетѣ III, съ прозвищемъ книжнымъ Amor Poloniae) родился въ 1470 г., умеръ въ первыхъ числахъ января 1522 г. и похороненъ въ Виленскомъ каѳедральномъ костелѣ (Котлубай, 35—38). Янъ *Бородатый* (по счету II) родился въ 1474 г., умеръ въ 1521 г., и похороненъ въ Виленскомъ бернардинскомъ костелѣ (Котлубай, 225 — 229). Альбертъ (по счету I, съ прозвищемъ *Милостынникъ*, Jalmužnik) родился въ 1478 г., ум. 5 іюля 1519 г. въ Веркахъ (близъ Вильны) и похороненъ въ Виленскомъ каѳедральномъ костелѣ (Котлубай, 31—32). Юрій (по счету I; съ прозвищемъ книжнымъ *Побѣдитель*, Victor, или *Геркулесъ Литовскій*) род. въ 1480 г., ум. въ 1541 г., во время Пасхи (Котлубай, 47—51). Свѣдѣнія, сообщаемыя Нѣсецкимъ о Радивилахъ, значительно запутаны, вмѣстѣ съ именами, на что отчасти указываетъ и Котлубай, укоряя въ ошибкахъ относительно Радивиловъ—Балинскаго и Нарбута.—См. также Encykl. Powsz.. т. XXI, стр. 891—904.

12) *Дрисвяты* въ 40 в. отъ Вильны, по дорогѣ изъ Динабурга въ Вильну. Балинскій (Star. Polska III, 287—288).

13) *Жупраны* въ 12 верстахъ отъ Ошмяны. Балинскій (III, 249). Мѣсто кальвинскихъ сборищъ.

14) Срв. въ I-мъ т. «Археографическаго Сборника», стр. 32—33.

15) *Упники* на берегу р. Святой, Вилкомирскаго у. Мѣсто кальвинскихъ сходокъ. Балинскій (III, 283).

16) О *Жеймахъ* и *Жеймеляхъ* см. у Балинскаго, III, 433—435.

17) Т. е. всихъ.

18) Чувствуется, что въ подлинникѣ чего то не достаетъ: волокъ?

19) *Биржи*—Поневѣжскаго у. Балинскій, III, 453—459.

есмо Новый Дворъ въ Жупранехъ и 9 чоловѣковъ подъ Пеняны.

Пашни дворное въ тыхъ всихъ дворѣхъ на тисечу бочокъ и на сорокъ бочокъ безъ чотырехъ бочокъ.

Сѣна на осмсотъ возовъ и на шестьдесятъ возовъ.

Людей тяглыхъ у той части двѣстѣ и двѣнадцать чоловѣковъ, съ тыми людми, деветми чоловѣки, которыи межи Пеняны и Жемонтковъ живутъ на Святой рѣцѣ.

А пустотинъ 40, тыхъ што Нѣмцы спустошили еще за небожчика пана воеводы.

А зъ волости Бирженское куничныхъ пѣнезей и ильненыхъ осмъ копъ и 20 грошей а зъ двухъ чоловѣковъ два рубли грошей.

Мѣщанъ Биржанскихъ 50 и 3 домы. Зъ мѣста плату грошового двадцать копъ грошей и копа, кромъ торгового, што на намѣстника идетъ.

Сума того плату грошового зъ мѣста и зъ волости 30 копъ и 3 копы грошей безъ двадцати грошей.

А для того у той другой части людей больши 15 чоловѣковъ, ижъ мѣсто Бирженское менши Кейдонского и пашня дворная Биржанская менши Кейданское части, прилучили есмо пятдесятъ безъ дву пустовщинъ Бирженскихъ и Равейскихъ противъ мѣста Кейданского, наполняючи мѣсто Бирженское тыми людми и пустовщинами.

А въ той части прироблковъ на пашню и на сѣножати досыть.

Третяя часть Жомонтки [20], Негнѣвичи [21]), Старыи Мусники [22]) съ куплею, зъ дворцомъ Кгодкголовскимъ а зъ Вожкгилишки.

Пашни въ тыхъ всѣхъ дворѣхъ на тисечу и 15 бочокъ.

А сѣножатей на полторы тисячи и 30 возовъ и на пять возовъ.

Людей тяглыхъ двѣстѣ и 40 и 4 чоловѣки и зъ слугами Мусницкими и Негнѣвицкими и съ тыми чотырма чоловѣки Кгоголовскими; а для того вышей людми тыхъ обѣюхъ першыхъ частей пятдесятъ чоловѣковъ безъ двухъ, ижъ въ той части костела нѣтъ, ани мѣста, ани присуду, къ-тому дровъ, ани лѣсу а припаши на пашню и сѣножатей ничого нѣтъ.

II. Потомъ што ся дотычетъ въ имѣньяхъ ихъ милости за Велею [23]) ровнанья въ дани грошовое и медовой.

Въ першей части въ Кейданехъ и въ Упникахъ грошовое дани шестьдесятъ копъ и 7 копъ и два гроши, окромъ того, што намѣстникъ у Кейданехъ зъ месниковъ полчетверты копы грошей беретъ на себе.

Медовое дани съ тыхъ же имѣней выходить шесть ушатковъ и 2 медницы безмала а сто пудовъ и 30 пудовъ безъ трехъ.

А въ материзнѣ, въ Солахъ и въ Хотенчичахъ, грошовое дани двѣ копѣ грошей а медовое дани три ушатки и 40 пудовъ и полтора пуда и медница.

Сума всимъ тымъ пѣняземъ шестьдесятъ копъ грошей и 9 копъ и два гроши.

А медовое дани во всѣхъ тыхъ дворѣхъ 9 ушатковъ и сто пудовъ и семдесятъ пудовъ.

---

20) Теперь *Жмуйдки*, Вилкомир. у., Балинскій, III, стр. 281.

21) Неподалеку отъ Несвижа, Балинскій, III, 665.

22) *Мусники*—Виленскаго у., Балинскій, III, 204.

23) Велея, Велья, рѣка, переглясовавшая въ Вилію.

У другой части у Биржахъ, у Вижунахъ [24]) тридцать копъ и пять копъ 18 грошей, у Жупранехъ, у Новомъ Дворцы и у Мирклишкахъ 7 копъ безъ 10 грошей.

Медовое дани у Жупранехъ полшеста ушатка и три пуды липцу, то 6 ушатковъ съ тымъ липцомъ.

Въ той части пана Юрьевой 40 копъ и 2 копѣ, ино еще не достало на пана Юрьеву часть въ ровность двацати и семи копъ, и мы наполнили съ Хорековъ тую 20 и 7 копъ, то вже ровно съ Кейданскою частью шестдесятъ и 9 копъ.

Што ся тежъ тычеть о дань медовую къ той шести ушаткомъ Жупранскимъ, и мы положили съ Мусникъ полторя (sic) ушатка и полсемадесятъ пудовъ а съ Хотенчичъ 20 пудовъ.

То въ тыхъ дву частехъ у Биржахъ а въ Кейданехъ медовое дани ровно учинитъ по пол-осма ушатка и по осмидесятъ пудовъ и по пяти пудовъ.

Третяя часть у Кгеренойнахъ. Дани медовое и грошовое меду 14 ушатковъ. Ино такъ есмо поставили какъ у Биржахъ такъ у Кейданехъ: за пол-осма ушатка ушатками, а што ся еще остала полсема ушатка меду, то на пуды разкинули, ушатокъ по пети пудовъ, то ся иметъ 30 пудовъ и пять пудовъ; а къ тому есмо прилучили липское дани 50 ведеръ зъ Бостыня села а грошовое дани у Кгеренойнахъ [25]), Жомоиткахъ 19 копъ безъ 20 грошей и мы наполнили зъ липска къ Кгереноном 50 копъ и 5 копъ и 8 грошей.

То вже ровно шестдесятъ копъ и 9 копъ грошей пану Яну наполнено.

А всихъ людей-данниковъ Хорецкихъ триста и 16 чоловѣковъ. А на кождую часть паномъ ихъ милости достало по сту и по 5 чоловѣковъ,только одинъ чоловѣкъ звышъ зосталъ.

А што ся тычеть дани Хорощкое, ровнали есмо на 3 части паномъ ихъ милости, на кождую часть по чотыры полувицы (sic) и по чотырнацати пудовъ и по 4 безменовъ.

А плату грошового остало 15 копъ безъ 12 грошей, кромѣ того што къ Жупраномъ отлучили 20 и 7 копъ грошей, тотъ остатокъ подѣлили есмо на три части, на кождую часть станеть по пети копъ безъ чотырехъ грошей.

Ино панъ Юрій мовилъ, ижъ на его часть съ Хорековъ платъ грошевый не зуполна выходитъ: тамъ дей люди выгибли. А хотечи ижъ бы панове ихъ милость отынуль тое его милости грошми наровновали, и панъ воевода съ паномъ Яномъ его милостью на томъ положили: естли бы пану Юрью на его часть оттоле съ Хорековъ грошового плату што вгинуло, тогды ихъ милость прирекли и мають отъинуль тую суму пану Юрью наровнати або [зъ] скарбу своего давати.

А того спадку вровновавши, зосталъ Мирклишскій дворъ, который же есмо такежъ ровновали на три части.

Всихъ людей сумою того двора сто и 4 чоловѣки дворныхъ, а подъ бояры, подъ Мискомъ а подъ дьяковою 12 чоловѣковъ, опрочъ тыхъ людей.

Тыхъ людей Мираклишскихъ пану воеводѣ къ Соламъ прировновали 50 безъ 2 чоловѣковъ.

Пану Юрью къ Жупраномъ шестдесятъ безъ дву чоловѣковъ.

Пану Яну къ Кгеренойномъ 19 чоловѣковъ, а одинъ чоловѣкъ лишній зосталъ.

---

24) Вижуны—Вилкомирскаго у., Балинскій, III, стр. 280.
25) Теперь *Гераноны*, между Ошмяной и Лидой, Балинскій, III, 225—228.

А къ тому дворцу пашни дворное на триста бочокъ, сѣножатей на двѣстѣ возовъ, и на кождую часть пашни мяло бы прійти по сту бочокъ.

А што ся дотычеть Нового Двора съ тыми людьми съ трицатма и чотырма чоловѣки, ко томужъ двору прилучили есмо къ Биржамъ. Ино панъ Юрій отмовилъ, ижъ тын люди дяколничого не дають, а ву въ иншихъ дворохъ зъ усихъ людей ихъ милости дякла идуть, а въ томъ ся его милости кривда дѣлала; и панове ихъ милость за тыи дякла пану Юрью поступили двухъ чоловѣковъ изъ своихъ двухъ частей, тамъ же въ Мирклишкахъ, панъ воевода одного а панъ Янъ другого, а третего небраного, который звышъ осталъ, то пану Юрью къ Мирклишкамъ—шестьдесятъ чоловѣковъ зъ боярскими людми, а пану воеводѣ пятдесятъ безъ 3 чоловѣковъ, пану Яну 18 чоловѣковъ въ Мирклишкахъ.

А што ихъ милость въ старомъ дѣлу казали вровновати, въ кого бы звышъ людей было, тому бы наровновано въ имѣньяхъ ихъ милости отчизныхъ.

Въ тый (sic) части въ пани воеводинѣ въ Мусникахъ Великихъ и въ дворцахъ.

А въ пана Яновой части въ Бикушкахъ въ Кревнахъ надъ пана Юрьеву часть знашли есмо злишка 20 и одного чоловѣка, тотъ злишокъ людей зровновали есмо на три части по 7 чоловѣковь (sic) на кождую часть, ино отровновали есмо пану Юрью у Мирклишкахъ 7 чоловѣковь съ пана воеводины части 4 чоловѣки а съ пана Яновы 3 чоловѣки и тежъ, што панъ воевода зъ Митковского дворца мѣлъ наровнати пану Юрью къ Яновскому дворцу 5 чоловѣковъ, то есмо съ тыхъ же людей Мирклишскихъ пану Юрью отровновали, то пану воеводѣ зостало у Мирклишкахъ 40 безъ 2 чоловѣковъ, пану Яну 15 чоловѣковъ, пану Юрью семдесятъ безъ 2 чоловѣковъ. То вси тыи части ровны.

То въ тыхъ трохъ частехъ кождому по двѣстѣ и по 30 чоловѣковъ въ старомъ дѣлу.

А съ тыхъ частей у Мирклишкахъ напервѣй маютъ выдати пану Юрью 3 чоловѣки за дякла а 7 чоловѣковъ, оный злишокъ отровнуючи, што было въ двухъ частехъ за-Вельскихъ звышей, а остатокъ въ дѣлъ маеть прійти.

III. А што ся дотычеть бояръ (sic) ихъ милости, въ ровно чинили есмо на три части и земли ихъ.

Въ пана воеводиной части въ имѣньяхъ отчизныхъ и материзныхъ въ Мусникахъ Великихъ и въ Кейданехъ и въ Солехъ бояръ 13 головами шляхты имены: Жаба, Сенко, Якубъ, Тортилъ, Бернатъ Мацковичъ, Мощинскій, Богданъ Свидловичъ, Мартинъ Можейковичъ, Янъ Мишковичъ, Іоня, Горностай, Кобцовичъ, Заколѣновая удова.

А въ Солахъ [26]) Богданъ Каризна, Станко Зенковичъ, а въ Кейданехъ Витковскій а Нешійка.

А бояръ Кудревичовъ дѣлили есмо на три части: въ пана воеводину часть Лаврѣнъ Тортиловичъ зъ братьею, а подъ усими тыми бояры въ пана воеводиной части 1000 бочокъ и двѣстѣ полъ 30 бочокъ земли.

На другую часть пану Яну бояръ Кгеренойнскихъ и Жомойтскихъ головами 14: Процковскій, Гринашко, Олехновая, Танжелѣевичъ, Бернатъ Дѣдковичъ, Михайловая вдова, Олехно Инчикъ, Янко Радиловичъ. Мацко Черниковичъ, Миколай Похлѣбовичъ, Богданъ Ерославовичъ, Сошка въ Жо-

26) *Солы*—Ошмянскаго уѣзда.

ноиткахъ, Вилейко, Андрейко Глазковичъ а Кундревичовъ Мартишъ, Пацовичъ зъ братьею а Войтко Довнаровичъ а Богданъ Воротный.

Земли подо всими тыми бояры въ той части на тисечу и на сто и на полтретьядцать бочокъ.

Въ третей части пану Юрью въ Жупранехъ, въ Мирклишкахъ: Миско, Якубовая, Янъ Ташлыкъ, Станиславъ Якубовичъ, Янко Гриневичъ, Мацко Лопотъ, Станиславъ Букатъ зъ братьею, а Кондревичовъ Данило зъ братьею, Юрій Яновичъ зъ братьею, а Свирѣпица у Вижунахъ.

А подъ тыми бояры въ той части земли на деветь сотъ и на полтретьядцать бочокъ.

Ино панъ воевода а панъ Янъ отровновали изъ своихъ частей зъ Мирклишокъ пану Юрью по сту бочокъ земли дворное, што было ихъ милости пришло по сту бочокъ, то тыи земли подъ бояры на вси три части ровно пришли.

А што будеть пустовщинъ Мирклишскихъ, то маютъ паномъ ихъ милости на три части поровновати.

Нижли што ся ткнеть пустовщинъ во всѣхъ дворѣхъ ихъ милости отчизныхъ и материзныхъ, то есмо отложили на сторону, пустовщина противъ пустовщины, того смо не рухали.

А которыи тежъ слуги путныи люди подъ собою не маютъ, земли ихъ малы а на толоку ходять, и тыхъ есмо у во всѣхъ дворѣхъ съ тяглыми людьми ровиовали.

Отдѣлъ фамильный, тека 1, № 45.

10.

Послѣ 1520 г. Памятная записка о раздѣлѣ между Радивилами имѣнія Кейданскаго [27]).

Раздѣлъ двора Кейданскаго, какъ самого города, такъ и мѣщанъ, волостныхъ людей, грошовыхъ платовъ, житныхъ и овсяныхъ дяколъ, медовыхъ даней и, вообще, всѣхъ пожитковъ.

[На память панамъ [28]) ихъ милости. Што ся дотычеть ровнованья двора Кейданского, якъ мѣста, мѣщанъ, такъ люди волостныхъ и всихъ платовъ грошовыхъ и дяколъ житныхъ и овсяныхъ и даней медовыхъ и всихъ пожитковъ, якъ ся тая часть въ собѣ маетъ].

Первшая часть дворъ Кейданы.

[Тая часть зъ Лосы пану Станиславу [29]) достала. Кейдони, Буйвидишки, Ясевскій дворецъ, Дуботолки дворецъ].

Людей Кейданскихъ, которыи тяглую службу служать и дякла дають житныи, ов-

27) Документъ этотъ служитъ варіантомъ къ документу, помѣщенному подъ № 23, въ I т. Археограф. Сборн.“ (стр. 32—34): новыя добавленія, вставки, помѣщены въ скобкахъ, а болѣе мелкія отмѣны указаны въ сноскахъ.

28) Подъ этими панами разумѣются три сына Николая III Радивила (см. прим. 11, на 7—8 стр.): Янъ III извѣстенъ въ исторіи съ 1516 г., умеръ въ Холхлѣ въ 1542 г. (Котлубай, стр. 39—40); Станиславъ I ум. въ весьма еще юномъ возрастѣ, въ 1531 г. (Котлубай, 41—42): Николай IV, бискупъ Жмудскій, ум. 3 ноября 1546 г. (Котлубай, стр. 43—44). Документъ о нихъ помѣщенъ въ I т. „Археограф. Сбор. (стр. 9, № 12); заголовокъ этого документа долженъ быть исправленъ такъ: „Королевскій приказъ Николаю IV Николаевичу Радивилу (жмудскому бискупу), его *матери* и *братьямъ* и т. д. Сюда же относятся слѣдующіе документы (того же изданія и тома) подъ №№ 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 25.

29) Станиславъ I Радивилъ (см. выше).

сяныи до Кейданъ, 60 и 6 человѣковъ, а имена ихъ писаны у великомъ реестрѣ, дяколъ съ нихъ приходитъ семдесятъ бочокъ и 4 бочки жита, овса тая жъ сума.

Куничныхъ пѣнезей 6 копъ безъ 12 грошей зъ волости, а къ Великодню съ тыхъ жо людей 2 яловици, по курятн, по десяти яецъ [30]).

Коиминцовъ, которыи около двора седять, 16, тыи дяколъ не дають, только службу таглую служать, а плату ни которого не дають.

А положили смо сумою за дякла житныи и овсяныи—бочку жита по семи гроши, а овса бочку по 3 гроши, то учинить 12 копъ и 20 грошей.

А семъ земль пустыхъ тяглыхъ, то за три человѣки [31]).

А въ мѣстѣ Кейданскомъ домовъ мѣщанъ сто и семдесятъ и 4 домы.

Плату грошового зъ мѣста Кейданского 70 [32]) копъ безъ копы грошей капщизныхъ пѣнезей.

А зъ рѣзниковъ копа грошей, кромъ серебщизны, коли на нихъ положать.

То всего плату съ Кейданъ прійде, зъ мѣста и зъ волости и зъ дяклы сумуючи, 80 копъ и осмъ копъ и осмъ грошей.

Людей всихъ сумою тяглыхъ дяколныхъ и съ коиминци 80 и два чоловѣки.

Бояръ 5 головами, люди подъ ними 5 человѣковъ.

Сума всихъ людей Кейданскихъ зъ мѣстомъ двѣстѣ 66.

Буйвидишки.

Къ той жо части ку Кейдонямъ прилучили есмо Буйвидишки.

Къ тому дворцу 7 чоловѣковъ тяглыхъ, съ тыхъ людехъ ни дякла, ни платовъ жадныхъ нѣтъ.

А тамъ жо въ Буйвидишкахъ пять служобъ людей заставныхъ боярина Судеревского Беделевича въ тридцати копахъ грошей, тыхъ есмо людей въ дѣлъ не ставили, тотъ панъ маеть сплатити паномъ пѣнези, кому ся достануть Буйвидишки.

Къ той жо части ку Кейданемъ прилучили есмо дворецъ Ясевскій, 19 человѣковъ, дякла, жита 18 бочокъ, бочку сумуючи по 7 грошей, то вчинить двѣ копѣ безъ чотырехъ грошей [а пятнадцать грошей], што на неводъ дають, а дани меду 10 медницъ, безмѣнъ и два воски.

Слугъ путныхъ 8.

Пашни дворное полтораста бочокъ.

Сѣножатей 50 возовъ.

Къ той жо части ку Кейдонемъ дворецъ Дуботолки.

Людей тяглыхъ къ тому дворцу 23 чоловѣки, дякла съ тыхъ людей 15 бочокъ жита.

Сумою вчинить за жито рубль грошей и 5 грошей.

Слуга путный одинъ.

Пашни дворное двѣстѣ бочокъ.

Сѣножатей сто и 20 возовъ.

А семъ чоловѣковъ данниковъ Кейданскихъ, съ нихъ дани 12 пудовъ, пудъ сумовали по дванадцати грошей, то есть 2 копѣ и 24 гроши.

[Сумою съ тыхъ дворцовъ и зъ данниковъ вчинить пѣнезми 8 копъ и 44 гроши].

То въ той Кейданской части плату всего грошми прійдеть девяносто копъ и 6 копъ и 54 гроши.

---

30) «По 12 яецъ» Археограф. Сборн. I, стр. 32).

31) Добавлено: «такъ есмо положили 2 пустовщины за чоловѣка» (ibid. I, стр. 33).

32) 80 (ibid., I, стр. 33).

Сума всихъ людей въ той части Кейдонской съ тыми дворцы и селы сто и сорокъ и два человѣки, кромѣ мѣщанъ [33]).

[А мѣщанъ Кейдонскихъ сто и семдесятъ и чотыри домы].

[Пашни всее ку Кейдонямъ тисяча сто и семдесятъ бочокъ].

[Сѣна двѣ тисячи и триста возовъ].

[Бояръ и слугъ путныхъ 14].

[Меду прѣсного ку Кейдонямъ зь (sic) Ясевского дворца зъ люди 10 медницъ, съ Кейданскихъ люди съ семи человѣковъ 12 пудовъ. А для того смо меду прѣсного тамъ мало присумовали, што тамъ платъ болшій пѣнежный надо вси части а мѣсто не малое въ упокойномъ краи].

Другая часть Упники

зъ дворцомъ Жейменьскимъ [34]) [и зъ данники всими Упискими].

Дворъ Солы приравновали есмо, дворъ Томиловичи съ тридцатма и двѣма човѣки, плату съ Томиловичъ полсемы копы.

Къ той жо части прилучили есмо селцо Каменчанъ [35]), чотыри чоловѣки.

Другое село Дорогомичи, тридцать человѣковъ данниковъ съ пустовщинами.

А дворецъ Хотенчицкій, людей съ пустовщинами двадцать и одинъ чоловѣкъ.

А къ той жо части приложили есмо дворецъ Турецъ.

А што ся ткне данниковъ села Милчи, половицу 17 человѣковъ къ той жо есмо части прилучили, а другую половицу того села 17 чоловѣковъ къ Холхлу прилучили.

Сумою всихъ людей въ той части триста и сорокъ безъ одного чоловѣка.

Плату всего [готовизны] къ той части пѣнезми [36]) шестьдесятъ копъ и полтретьи копы, сумуючи зъ медомъ и зъ житомъ зъ овсомъ [37])

Пашни дворное тисяча и двѣстѣ бочокъ.

Сѣножатей тисяча и полтораста возовъ.

Бояринъ одинъ Коризна.

Слугъ путныхъ 24.

Мѣщанъ 20.

Доходу намѣстничого зъ Упникъ пять копъ грошей.

Меду прѣсного къ той части Упницкой зъ данниковъ Упитскихъ 80 пудовъ а съ Томиловскихъ людей и зъ Докшичцкихъ 33 пуды и полъ безмѣна, а съ Каменчанъ и зъ Дорогомичанъ 30 пудовъ и полпуда, съ Хотенчицкихъ люди 6 пудовъ, зъ Милча съ семинадцати чоловѣковъ съ половици села 10 пудовъ и 4 безмѣны.

Сумою въ той части 160 пудовъ.

Отдѣлъ фамильный, тека 1, № 49.

---

33) Добавлено: «А зъ мѣщаны 300 и 16 домовъ» (ibid. I, стр. 33).

34) Жеклинскимъ (ibid. I, стр. 33).

35) Очевидно, что это названіе крестьянъ, поставленное въ род. п. мн. ч.; настоящее же имя «село Камено» (ibid. I, стр. 33).

36) «грошми» (ibid., I, стр. 33).

37) «сумуючи за медъ, за жито, за овесъ, пудъ сумуючи полъ 12 грошей» (ibid., I, стр. 33).

11.

Послѣ 1520 г. Описаніе Кереноенскаго двора.

Здѣсь содержится подробное описаніе числа крестьянскихъ душъ, количества «дворной животины», земли, дохода съ нея, податей и пр.

Дворъ Керѣноенскій [38]). Што у дворѣ нашли есмо.

Паробковъ 5, ратоевъ жонакъ 10, робятъ малыхъ 8, сумою дворное челяди 23. Што у свирнѣ нашли есмо меду пресного полсема ушатка, мяса 8 полтей, 3 сала, сыровъ 30, масла 3 кадци и двѣ бочки маку, цибули 72 вѣнки, чесноку 10 вѣнковъ, котелъ великій броварный а двакотлы малыхъ, што на столъ пить даютъ, ковшь великій деревенный, желѣза двѣстѣ крыцъ и 8 крицъ нороговъ девеносто сохъ, Ѡгоурковъ пять кадей.

Што животины дворное: 4 сохи—воловъ 8, коровъ дойныхъ а яловицъ и лонщатъ и сеголѣтнихъ телятъ всего скота 35, пашныхъ клячъ 3, овецъ 22, свиней великихъ и малыхъ поросятъ 22, гусей 34, куровъ 70, 3 коплуны, павъ 15. У звѣринци олень а ланка. Старый тивунъ Щючка, што онъ зъ волостью клавъ [39]) житныи стырты, жита полшасты стырты, а въ тыхъ стыртахъ по девяносту копъ нового жита, а стирта, въ той стиртѣ 100 копъ сеголѣтнего жита. У гумнѣ полчетверта ста копъ пшаници полтретьяцать копъ ячменю 9 копъ гороху 12 копъ ярици полчетверты копъ гречихи 40 копъ. Сума жита тисяча копъ безъ пятдесятъ копъ. Сума пшани (sic) и иныхъ яринъ девяносто копъ. Дворная пашня такъ широка на три лѣта на пятсотъ бочокъ и 30 бочокъ. А нашли есмо жита посѣяного 102 бочки а и ещо маютъ сѣяти на пятдесятъ бочокъ.

Сѣножатей на полтретья ста возовъ а сѣна кошоного 70 возовъ, а иншое не кошоное, два гаи на 15 бочокъ а звѣринецъ по[дъ] дворомъ.

Корчомъ 8, съ тыхъ корчомъ плату идеть на годъ полчетвертынадцать копы грошей. Съ тыхъ корчомныхъ пенязей платныхъ на годъ олтаристу 2 копѣ гроши даютъ, а какъ три годы сполнять ся, съ того жъ корчомного плату томужъ олтаристу четвертогоду 6 копъ на шубу даютъ.

А тыи корчмиты наймя, которыи платъ даютъ (слѣдуетъ 8 именъ).

Съ тыхъ корчмитовъ служба идеть зъ листомъ, гдѣ потреба оукажеть, тамъ маеть ѣхати, а панъ гдѣ на дорогу поѣдеть, и маютъ корчмиты конь вести, толко съ нихъ службы.

Наймя тыи люди, которыи подлѣ двора: Иванъ Несторовичъ, солени̇къ панскій, 6 копъ грошей въ себе держить, тыми пенязми торгуеть, отъ тыхъ пенязей соли на дворъ што потреба будеть, достатокъ даеть; подъ тымъ жо Иваномъ земля приданая, съ тое земли конемъ служить. Петрель Служчичъ, конемъ служить а на толоку идеть. Янко Щербовичъ, конемъ служить а на толоку идеть Жеребило зъ Миколайцемъ одню служ-

38) *Керенойны* или, по теперешнему, *Герановы* лежать по пути изъ Ошмяны въ Лиду. Свѣдѣніе объ этомъ мѣстечкѣ см. у Балинскаго (Starożytna Polska, III, стр. 225—228).

39) Т. е. клалъ.

бу служитъ конемъ (далѣе перечисляются еще 12 лицъ, которые конемъ служатъ).

То тыи люди, што подлѣ двора живуть.

Сумою тыхъ 16 человѣка и сохою и зъ бороною на толоку идуть. Янко, коваль, на толоку идеть и на дорогу съ кузнею идеть на панской подводѣ. Суровецъ, мельникъ, другій мельникъ Юхно, а съ нихъ 2 служьбѣ, на толоку идуть, млинъ подъ дворомъ съ однымъ коломъ, а другій прудъ на Ковьи сорвала вода.

Которыи люди слуги путныи, што на волости зъ Дойнавы конемъ служать (слѣдуетъ перечень 15 лицъ) [40]). Сумою тыхъ слугъ путныхъ 15. А съ тыхъ слугъ Дойновскихъ жита на дворъ идеть 9 бочокъ, овса 9 бочокъ а 9 возовъ сѣна, мезлевы (sic) 9 грошей, а на каждую толоку идуть и съ сохою и зъ бороною и съ косою и съ серпомъ.

Тяглыи люди Крутибѣсова приставниства (слѣдуетъ перечень). Того Вертибѣсова (sic) приставниства люди тяглыи, што сполна служба съ нихъ и зъ волы и съ клячами и дякла и иншіи подачки идуть, сумою тридцать безъ трехъ, а въ которыхъ клячъ и воловъ нѣтъ, сумою четыри чоловѣки пѣшіи, найма: Михайло Волковичъ, Якели Довкеяловичъ, Питинелисъ а Конопелька.

Зъ Вертибѣсова приставниства съ тяглыхъ людей, съ которыхъ служба сполная идеть, жита дяколного 20 бочокъ, овса 11 бочокъ, сѣна 18 возовъ, а грошей полкопы безъ гроша.

Што подъ Лаздунскимъ старцомъ Петрелемъ Тѧвулевичемъ тяглыхъ людей, съ которыхъ суполная служба и подачки идуть (слѣдуетъ перечень).

Сумою у Лоздунской волости людей пятдесятъ чоловѣковъ и 2 человѣки, а съ нихъ платовъ и подачокъ идеть: 11 вшатковъ пресного меду а два вшатки впустѣ, подяколного жита 82 бочки, овса подяколного 46 бочокъ, грошей готовыхъ мезлевскихъ пятдесятъ а 10 впустѣ гроши, сѣна подяколного 40 возовъ, нароговъ 30, сохъ а крыцъ пятдесятъ жалѣза, ильну полосмаста а полста упустѣ. На панскій пріѣздъ, коли панъ до Кереноенъ пріѣдеть, яловица, по куряти а по десяти яецъ зъ дыму, а Кереноенци, которыи близко двора живуть, яловицю а по курети и по 10 яець дають.

По Березыни бобровыхъ гоновъ на двѣ мили по обѣмо (sic) берегамъ волно гонити, панскіи обадва береги, а по Рѣпици по рѣцѣ на полмили до рѣки до Трестѧници.

Съ Кереноенскихъ людей съ трехъ чоловѣковъ 3 вшатки меду пресного идеть, Петръ Лихачевичъ службы не служить и съ своее земли вшатокъ меду даеть а два чоловѣки службу служать а меду 2 вшатки пресного дають.

Сумою меду пресного 14 вшатковъ а липцу 3 медници.

Въ Лоздуняхъ 3 пустовскіи земли, въ Кереноинахъ 1 пустовщина.

Тымъ жо Лоздунцомъ кривда отъ пана Стонислава Петровича, отнялъ въ нихъ отчизные земли на 80 бочокъ а сѣножатей на сто возовъ, а въ бортномъ деревѣ и въ лѣсѣ многіи кривды имъ, и боярину своему Урбану тую землю далъ, а тотъ бояринъ дворъ собѣ на той земли поставилъ.

Кереноинскіи бояре (числомъ 9, слѣдуетъ перечень лицъ, сидящихъ подъ ними). Сумою подъ бояры людей 72 чоловѣки, сумою земли подъ бояры, што на свои дворы пашють (sic) на три лѣта семсотъ бочокъ безъ пяти бочокъ.

---

40) Изъ прозвищъ любопытно: «Вертибѣсъ». Далѣе упоминается «Крутибѣсъ».

Дертницкіи бояре (числомъ 4). А подъ усими тыми бояры на вси три лѣта земли ихъ на 30 бочокъ; коли земская служба, одного чоловѣка на службу вси бояре шлють.

Сумою корчомного плату полчотвертьнадцать копы грошей.

Съ путныхъ и съ тяглыхъ людей мезлевныхъ грошей полторы копы грошей а подяколного жита 111 бочокъ, овса 76 бочокъ, сѣна 70 возовъ безъ трехъ возовъ, меду пресного 14 вшатковъ а липцю 3 медници, ильну пол-осмаста, нароговъ 30, сохъ жолѣза (sic) крицъ 50.

Людей корчмитовъ и слугъ путныхъ 51 чоловѣкъ, тяглыхъ людей 84 чоловѣки.

Отдѣлъ фамильный, тека 1, № 50.

12.

1538 — 1539 [1]**), индикта 12 (съ Сентября по Апрѣль). Памятная тетрадь расходовъ Виленскаго бискупа князя Павла Гольшанскаго** [2]).

Памятную тетрадь велъ служебникъ князя Юрко или Юхно (это, кажется, одно лицо) во время разъѣздовъ. Впродолженіе восьми мѣсяцовъ (съ Сентября 1538 года по Апрѣль 1539 г.), князь Павелъ выѣзжалъ изъ Вильны нѣсколько разъ. Сперва въ Пинскъ: черезъ Гольшаны, Ивье, Новогрудокъ, Городище и Луки (въ пути былъ недѣлю, со 2 по 9 Октября). Въ Пинскѣ видѣлся съ Мелешкомъ и Котломъ, Нарбутовымъ служебникомъ. Во второй разъ — въ Глускъ: черезъ Гольшаны, Станково, Вишнево, Койданово. Передъ Пасхой князь Павелъ ѣздилъ въ Шешолы. Въ Вильнѣ видѣлся съ Размусомъ, Фурсомъ, Сорокой, Ходкевичемъ, Коморовскимъ. Большую часть времени проводилъ въ Гольшанахъ. Во время всѣхъ этихъ переѣздовъ и свиданій князя, служебникъ Юрко велъ подробную вѣдомость всѣхъ расходовъ, съ указаніемъ цѣны.

I. Паметно мнѣ Юрку. Прислалъ врадникъ Глускій Шило Житинской серебщизны, которую Прокулей бралъ на день Рождества Пречистой, которое свято было въ индиктѣ 12, мѣсеца Сентября 8 день, 4 копы грошей.

А кожи, што съ Кіева привезли, тый Шило продалъ и прислалъ 40 грошей, съ тыми жъ пѣнезми. То 4 копы и 40 грошей.

А князь его милость далъ ми съ своей скрыни полчетверты копы грошей. И за вси тыи пенези казалъ ми его милость ку-

---

1) Годъ опредѣленъ на основаніи индикта и другихъ хронологическихъ данныхъ, имѣющихся въ документѣ. Для облегченія, при дняхъ выставлены мѣсяцы и числа.

2) Въ документѣ упоминается слово князь; имя же и прозвище не выставлены. Найдены они по слѣдующимъ соображеніямъ: 1) Большую часть денежнаго оброка князь получаетъ изъ Глуска. Глускъ принадлежалъ сперва князьямъ Дубровицкимъ, и съ первой половины XVI вѣка перешелъ къ ихнимъ родственникамъ князьямъ Гольшанскимъ, изъ которыхъ Павелъ, бискупъ Виленскій, записалъ (въ 1551 г.) Глускъ, какъ свою собственность, супругѣ Сигизмунда-Августа, Варварѣ Радивиловнѣ. 2) Князь, какъ видно изъ документа, брѣетъ не только бороду, *но и усъ*; съ нимъ въ путешествіи — органистъ; князь въ значительной мѣрѣ творитъ милостыню, одѣляетъ деньгами сиротъ и убогихъ. — Князь Павелъ Гольшанскій — сынъ Александра Юрьевича. Павелъ сперва былъ Луцкимъ бискупомъ, а съ 1535 года Виленскимъ. Умеръ въ 1555 году, О немъ писано: Żywoty biskupow Wileńskich (I); Нѣсецкій, IV, 362; Крашевскій, Wilno (II,203); Wizerunki i roztrząsania naukowe, т. т. 58, 59, 60; Іохеръ, Obraz (I, 125).

пить зѣлья, коли ѣхалъ до Пинска. То всихъ пѣнезей 8 копъ и 10 грошей. Тымъ пѣнеземъ росходъ:

Напервѣй далемъ за полфунта квѣту мушкатового 19 грошей; за полфунта шафрану копу грошей; за полтретья фунта инбѣрю, по 20 и по 4 гроши фунтъ; миндаловъ 15 фунтовъ, по полтора гроша фунтъ; рыжу 10 фунтовъ, по грошу фунтъ; кмину 5 фунтовъ, по полтора гроша фунтъ; розинковъ 3 фунты, по грошу; за черевики князю 3 гроши; за фунтъ гвоздиковъ 40 грошей; за голову цукру 40 грошей, а въ ней полъ 10 фунта, фунтъ по 4 гроши а фунтъ по полпета гроша.

Скленицъ гладкихъ купилъ 20 десятковъ по 4 гроши; за семь скленицъ куровыхъ полъ 5 гроши; за 12 гарнъцей вина 2 копѣ грошей, гарнецъ по 5 грошей; за фунтъ циномону 40 и полтретья гроша,; за 4 лошины по осми грошей; за шесть вѣнковъ цибули 6 грошей.

А стравилемъ тыхъ же пѣнезей 10 грошей. Сума осмъ копъ грошей и 10 грошей.

Потомъ князь его милость далъ ми на денъ Покрова Пречистой пять копъ грошей, ѣдучи до Пинска, на шафованье, и казалъ ми его милость съ оныхъ пѣнезей дать Мисаилу ½ копы грошей, што, напередъ ѣздячи, сѣно а овесъ покуповалъ.

Выѣхалъ князь его милость зъ Голшанъ [1]) назавтрее по Покровѣ Пречистой, у середу (2 Окт.)

На Ивьи [2]), на начлегу, за рыбу 2 гроши.

У четверкъ (3 Окт.)

На Немнѣ, за перевозъ, 4 гроши; у Новъгородци [3]) меду за полтретьядцать грошей; за пиво 2 гроши; за дрова грошъ; возници на деготь до мази грошъ; отъ подкованья инаходничка далъ полтора гроша.

У пятницу (4 Окт.)

У Новѣгородци за 2 колѣ далъ 2 гроши; за лососка 2 гроши; за грибки грошъ; за уздѣницу на инаходчика далъ грошъ; за двѣ греблѣ 2 гроши; за 30 шиналей полтора гроша.

На ночлегу у Городищи [4]) за пиво полгроша.

У Лукахъ [5]), у суботу (5 Окт.)

Пива за полтора гроша.

Приѣхалъ князь его милость до Пинска, у середу (9 Окт.).

За рѣпу 3 пѣнези; за 5 горщьковъ 2 гроши; яецъ за грошъ.

У четверкъ (10 Окт.)

За рѣпу 7 пѣнезей; за солому грошъ; за кнотье на лоевые свѣчи грошъ; за забиванье воску 2 гроши.

У пятницу (11 Окт.)

За рыбу шесть грошей; за рѣпу 3 пѣнези; за пшено 7 пѣнезей.

У суботу (12 Окт.)

За рыбу полъ 7 гроша; яецъ за 2 гроши; горѣлки за полгроша; за рѣпу полъ гроша; скленицъ за 5 грошей.

У недѣлю (13 Окт)

За рѣпу полъ гроша.

У понедѣлокъ (14 Окт.)

За 3 щуки солить далъ пять грошей; убогому князь казалъ дать грошъ.

У во второкъ (15 Окт.)

За рыбу солить 4 гроши; за рѣпу полгроша.

---

1) *Гольшаны* или *Ольшаны*, надъ р. Ольшанкою, въ 20 вер. отъ Ошмяны, уѣзда Ошмянскаго.

2) *Ивье*—въ 50 вер. отъ Ошмяны и Лиды, Ошмянскаго уѣзда. Евье—селенiе особое, извѣстное своею старопечатнею.

3) Въ Новогрудкѣ. 4 и 5) Въ Новогрудскомъ уѣздѣ.

У середу (16 Окт.)

За рыбу 7 грошей; за рѣпу полгроша.

У четверкъ (17 Окт.)

За молоко полгроша; борщу сухого за полгроша; огурковъ за полгроша; за кнотье на льяныи свѣчи 2 гроши.

У пятницу (18 Окт.)

За рыбу на обѣдъ 13 грошей; за рѣпу полгроша; за грибки 2 гроши; за 10 скатертей отъ мытья далъ 5 грошей.

Сума 5 копъ грошей.

У суботу (19 Окт.)

Далъ ми князь его милость тыхъ же пѣнезей 2 копѣ грошей.

Росходъ тымъ пѣнеземъ у Пинску:

Напервѣй съ тыхъ пѣнезей за 2 сита 2 гроши, одно далъ до кухни, а другое пекарцомъ; за молоко полгроша.

Отъ забиванья воску отъ 3 колодъ далъ 2 гроши.

У недѣлю (20 Окт.)

За рѣпу полгроша; за молоко полгроша.

Князю его милости самому далъ полкопы грошей, якъ съ Кускомъ игралъ у пшаную.

У понедѣлокъ (21 Окт.)

За 4 щуки солить далъ 12 грошей; за огурки полъ гроша; за яица, якъ не стало зборныхъ яецъ, 2 гроши.

У во второкъ (22 Окт.)

За фунтъ пороху 7 грошей, яецъ за грошъ.

У середу (23 Окт.)

На шолкъ кравцу далъ полъ 2 гроша, якъ мыцку князю робилъ; за рыбу полъ 10 гроша; за шестьдесятъ куницъ отъ выправленья далъ 15 грошей.

У четверкъ (24 Окт.)

Яецъ за 2 гроши; за огурки полгроша.

У пятницу (25 Окт.)

За рыбу 14 грошей; за 6 возъ сѣна 8 грошей; грибковъ за 2 гроши; за двое тетеричу далъ грошъ.

У суботу (26 Окт.)

За рыбу 5 грошей; за 5 возъ дровъ 4 гроши, за яица полгроша. Сума 2 копѣ грошей.

У недѣлю (27 Окт.)

Далъ ми князь его милость 3 копы грошей. Росходъ тымъ пѣнеземъ:

Напервѣй съ тыхъ пѣнезей казалъ ми князь его милость купить овса 40 полумѣровъ, полумѣръ по 3 гроши, то пришло 2 копѣ грошей.

За хмѣль на пиво 3 гроши: за 3 возы сѣна далъ 3 гроши; за капусту полгроша; за три горщи грошъ; за огурки полгроша.

У понедѣлокъ (28 Окт.)

За два возы дровъ 14 пѣнезей; за рѣпу полгроша; за огурки полгроша; за три щуки полъ 4 грошa.

Во второкъ (29 Окт.)

За окованье трехъ колъ до колибочки князя Володимеревы далъ 11 грошей.

За два возы дровъ грошъ, за рѣпу полгроша, за молоко полгроша. Яну возници за кожухъ полъ 17 грошей, Тузику за кожухъ полъ 17 грошей.

Сума тремъ копамъ грошей.

У середу (30 Окт.)

Которыи пенези мытный войтъ Глускій [1]) принесъ до Пинска 15 копъ грошей, казавъ ми князь его милость тыи пенези взять у войта. Тымъ пѣнеземъ росходъ:

Казалъ ми князь его милость съ тыхъ пѣнезей дать пану Мелешку 10 копъ грошей.

1) Глускъ—при р. Птичи, впадающей въ Припеть, Бобруйскаго уѣзда.

За щуку посолить у бочку далъ полъ 3 гроша; за рыбу на обѣдъ полъ 8 гроша; за 3 возы дровъ далъ 3 гроша; за 4 возы сѣна далъ 6 грошей; за двѣ колесѣ на кухонный возъ далъ полъ 4 гроша.

За 3 скатерти отъ мытья далъ грошъ.

На выѣздѣ 2 щуки князь его милость самъ сторговалъ и казалъ ми заплатить полъ 5 гроша; на дорогу оцту доброго налилъ на дорогу 2 фляши за 10 грошей; за 2 фунты свинцу 16 пѣнезей.

Котлу, служебнику пана Нарбутову, казалъ князь его милость дать на страву, якъ слали его къ Дубровици [1]) съ Пинска, копу грошей.

А съ свое скрыни князь ему жъ далъ копу грошей на страву, то не тыхъ пети копъ грошей.

Выѣхалъ князь его милость съ Пинска у середу (30 Окт.). Въ тыйдень, у другую середу (6 Нояб.), ѣдучи съ Пинска, на Немнѣ за перевозъ далъ 3 грошн. Пріѣхали до Гольшанъ у четверкъ (7 Нояб.).

За грибки далъ грошъ.

У пятницу (8 Нояб.)

За хмѣль на пиво пшеничное далъ 2 гроши. Про пана маршалковичовыхъ служебниковъ горѣлки за грошъ.

У середу (13 Нояб.)

Передъ Пилиповыми запусты послалъ ме (sic) князь его милость до Вильни, и казалъ ми его милость купить шесть фунтовъ оливы. За шесть фунтовъ оливы далъ 18 грошей, фунтъ по 3 гроша. За фунтъ аныжу 4 гроши, за окованье скрыни 20 и 5 грошей, за двѣ приставцѣ ценовыхъ далъ 10 грошей, за гребень костеный 7 грошей, за другій гребень рѣдъкій полъ 2 гроша, за пуздерко на гребени 3 гроши, за пилку князя до ручници 3 гроши, за каракульку 3 гроши, за склюбики 6 грошей, за сверделецъ полгроша, за два лещи 5 грошей, за лосось 16 грошей, за чотыри фунты свинцу 2 гроши. за сѣчьки къ ручници и за малую пилку и за пробоецъ далъ 2 гроши. А стравилемъ 10 грошей.

У недѣлю (17 Нояб.)

Пріѣхавши зъ Вильни до Гольшанъ, за свѣжую рыбу далъ 2 гроши; селедцовъ за 3 гроши, за копу вялыхъ рыбъ далъ полъ 4 гроша. Жекгятъ сухихъ за грошъ.

У другую недѣлю (24 Нояб.)

За тридцать подлещьковъ сухихъ далъ 4 гроши, за два вѣнки цибули грошъ, возници на деготь у мазь полгроша; кравцу на нити, што сукна возовыи шилъ, 4 пѣнези.

Выѣхалъ князь его милость зъ Гольшанъ до Станкова [2]) на день светого Юрья во второкъ (26 Нояб.).

Казалъ ми дать князь Павлюку органисту на скленици до Вильни 18 грошей. Яну возници на двои боты 10 грошей. За сѣно дали у Вишневѣ [3]), якъ напередъ за возы ѣхали, 2 гроши.

Пріѣхавши до Станкова, князь его милость у пятницу (29 Нояб.) у Койдановѣ [4]) за 2 копѣ сущовъ далъ 4 гроши, Хведосу на боты князь казалъ дать 10 гроши.

У недѣлю (1 Дек.)

Князь казалъ даль Дудѣ, якъ оголилъ ему бороду и усъ, 15 грошей; прачу выкупилъ сермягу у дву грошохъ.

Сума 15 копъ грошей.

II. Паметно мнѣ Юрку. Далъ ми князь

---

1) При р. Горыни, въ Волынской губ. 2) Вотчина князей Гольшанскихъ.
3) Ошмянскаго уѣзда. 4) Минскаго уѣзда.

его милость десеть копъ грошей горвольскихъ (?) пѣнезей на шафованье на Крещенье, которое свято было въ индиктѣ 12, въ понедѣлокъ (6 Янв.).

У четверкъ, по Крещеньи (9 Янв.)

Напервѣй казалъ ми князь его милость дать Ширцуковицу, мѣщанину у Глуску, копу грошей.

У недѣлю (12 Янв.)

Князю его милости самому далъ полкопы грошей. Соли за 3 гроши.

У во второкъ (14 Янв.)

Орѣховъ вепрю за грошъ.

У середу (15 Янв.)

Князю его милости самому далъ 10 грошей.

У суботу (18 Янв.)

Соли за 4 гроши. Хведцу кухарю на боты 5 грошей, яецъ за грошъ.

У недѣлю (19 Янв.)

Гринчаку псарцу за сермягу полъ 13 грошей.

У понедѣлокъ (20 Янв.)

За тушу мяса вепрового полъ 16 гроша. Убогой князь казалъ дать 2 гроши.

Во второкъ (21 Янв.)

Останокъ тыхъ пѣнезей далемъ князю его милости самому полъ осмы копы и 6 грошей.

III. Паметно мнѣ Юхну. У Голшанехъ далъ ми князь его милость на другой недѣли вступивши у постъ великій 4 копы грошей тыхъ пенезей, што у Левши взялъ за медъ пресный у пятницу (28 Февр.) Тымъ пенеземъ росходъ:

Ѣдучи зъ Голшанъ до Вильни, казалъ ми его милость дать Шелвовскому 5 грошей.

У суботу (1 Мар.)

Князь ѣлъ хлѣба у селѣ Закровжишки, за сѣно далъ 2 гроши, у вечерѣ приѣхавши до Вильни былъ у князя его милости панъ Олексѣй, тогды за медъ 20 грошей и 5 грошей, свѣчь за грошъ, за 3 гарнци вина 20 и 4 гроши, за пиво грошъ, хлѣба за грошъ.

У недѣлю (2 Мар.)

За рыбу на обѣдъ 5 грошей, грибковъ за 2 гроши, гороху за полгроша, цибули за грошъ, пива къ обѣду за полгроша, за подкованье дрыкгантика грошъ. На вечерю рыбъ вялыхъ за грошъ, борщу за 2 пенези, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за грошъ, пива за 8 пѣнезей.

У понедѣлокъ (3 Мар.)

За щуку далъ 13 грошей, за леща 3 гроши, плотачокъ за грошъ, за капусту полгроша, за горохъ полгроша, хлѣба ситного за 2 гроши, бѣлого хлѣба за грошъ, за слижи полъ 4 гроша, скленицъ малыхъ за 4 гроша, за двѣ скленици куровыхъ 12 пѣнезей.

Пива за 6 грошей, обарянковъ за полъ гроша, за 2 фунты сливокъ 2 гроша. На вечерю борщу за 3 пѣнези, свѣчъ за полъ гроша, за полгарнца вина 4 гроша.

У во второкъ (4 Мар.)

За рыбу полъ 5 гроша, за грибки полъ 4 гроша, олѣю за 2 гроши, хлѣба бѣлого за полгроша, цибули за грошъ, оцету за грошъ. Князю далъ у Размуса 10 грошей, потомъ у Размуса жъ далъ князю его милости полкопы грошей. Хлѣба ситного за грошъ, пива на вечери за грошъ.

У середу (5 Мар.)

За рыбу 5 грошей, хлѣба ситного за полтора гроша, бѣлого хлѣба за полгроша, за горохъ полгроша, муки пшеничной на плотички смажить за полгроша, пива къ обѣду за 4 гроши, за гарнецъ вина 8 грошей, оцту за грошъ. По обѣдѣ за другій гарнецъ вина, якъ панъ Хурсъ былъ, 8 гро-

шей, и пива за 2 гроши, меду за гро-шей.

У четверкъ (6 Мар.)

За рыбу 6 грошей, за селявы 3 гроши, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за грошъ, цибули за грошъ, пива къ обѣду за грошъ. Олександровому служебнику князь казалъ дать на страву, якъ слалъ до Новогородка, 20 грошей, за вялую рыбу на вечерю грошъ. Сума 4 копы грошей. А которую копу грошей безъ пети грошей казалъ ми князь узять у Гридка за воскъ, тымъ пенеземъ росходъ:

Оцту за грошъ, грибковъ за грошъ, у день про князя пива за грошъ, про служебниковъ пана молодого(?) меду за 2 гроши.

У пятницу (7 Мар.)

За щуку далъ 6 грошей, за плотици грошъ, оцту за 2 гроши, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за 4 пѣнези, за хрѣнъ пѣнезь, пива къ обѣду за 3 гроши, меду за 5 грошей, за гарнецъ вина 8 грошей, гороху за полгроша, цибули за грошъ, олѣю за грошъ, убогому казалъ дать князь полгроша.

У суботу (8 Мар.)

За 2 щуки полъ 5 грошa, за леща полтора гроша, цибули за полгроша, за горохъ полгроша, за 2 фунты сливокъ 2 гроша, селявъ за 2 гроши, оцту за грошъ, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за грошъ, олѣю за грошъ, пива за 5 грошей, за ситко до кухни далъ полгроша. Сума копа безъ 5 грошей.

Принесъ Богданъ Гнѣвошъ Глуской серебщины (sic) 10 копъ и полтретья гроша у суботу жъ (8 Мар.).

Росходъ тымъ пѣнеземъ:

Напервое съ тыхъ пѣнезей за медъ до стола 5 грошей, на вечерю за вялую рыбу грошъ, за пиво грошъ.

У недѣлю (9 Мар.)

За рыбу 5 грошей, за селявы 2 гроши, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за грошъ, олѣю за грошъ, гороху за полгроша, борщу на вечерю за 2 пенези, за подбиванье шубки княжей сѣрой страдиятки далъ 6 грошей, за пиво къ обѣду и къ вечери 2 гроши.

У понедѣлокъ (10 Мар.)

За рыбу 7 грошей, за селявы полъ 2 гроша, олѣю за грошъ, цибули за грошъ, хлѣба ситного за 2 гроши, бѣлого хлѣба за полтора гроша, гороху за полгроша, оцту за 2 гроши, за полтора фунта сливокъ полтора гроша, борщу за 3 пенези, за грибки грошъ, пива за 4 гроши, што къ обѣду, меду за 5 грошей, отъ перекованья дрыкгатика далъ 2 гроши, поиманцемъ, што зъ Москвы вышли, казалъ князь дать 5 грошей. Блажку кравцу князь казалъ заплатить, што декъ суконный прибавлялъ и суконку страдиецкую робилъ сѣрую, далъ полторы копы безъ 3 грошей.

Яну возници казалъ князь дать копу грошей, на вечерю хлѣба за грошъ, за пиво грошъ.

У во второкъ (11 Мар.)

Якъ панъ Нарбутъ, кухмистръ [1]), былъ у князя, за рыбу далъ 11 грошей, селявъ за 2 гроши, за полтора фунта сливокъ полтора гроша, за фунтъ микгдаловъ полтора гроша, олѣю за грошъ, оцту за 2 гроши, за грибки 4 гроши, хлѣба ситного за 2 гроши, бѣлого хлѣба за полтора гроша, за медъ къ обѣду 10 грошей, пиво за полъ 6 гроша, за гар-

---

1) Богданъ, кухмистръ великаго княжества Литовскаго, Ошмянскій староста (Нѣсецкій, VI, 520).

нецъ вина 8 грошей, пошанцу Москвитину казалъ князь дать 2 гроши, муки на смажоныи плотички за полтора, на вечерю про служебники за плотички далъ грошъ, за вялую рыбу грошъ; якъ Сорока былъ у князя, меду за 10 грошей, за пиво грошъ.

У середу (12 Мар.)

За рыбу 4 гроши, за селявы 2 гроши, оцту за грошъ, олѣю за грошъ, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за полгроша, за горохъ полгроша, цибули за грошъ, за пиво къ обѣду 2 гроши, на вечерю за рыбу вялую грошъ, за пиво грошъ, хлѣба за грошъ, про Комаровского меду за 2 гроши.

У четверкъ (13 Мар.)

За рыбу 5 грошей, за селявы полъ 2 гроша, за полтора фунта сливокъ полъ 2 гроши, цибули за грошъ, гороху за полгроша, за вялую рыбу 2 гроши, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за полгроша, за пиво къ обѣду грошъ. Очакгу на страву, якъ слалъ его до Голшанъ князь по зброю, 2 гроши, на пугвички на жупицу княжую бѣлую нашили далъ 2 гроши, на вечерю за пиво (не показано).

У пятницу (14 Мар.)

За рыбу 5 грошей, за горохъ полгроша, олѣю за грошъ, оцту за грошъ, за грибки 2 гроши, за пиво грошъ.

Князю его милости самому у Размуса далъ полкопы грошей, за боты за княжіи за сафьяныи отъ роботы далъ 8 грошей, у вечерѣ про князя пива за полгроша.

Щасному казалъ дать князь на страву полкопы грошей.

У суботу (15 Мар.)

За рыбу полъ 5 гроша, гороху за полгроша, хлѣба ситного за полгроша, бѣлого хлѣба за полгроша, грибковъ за 2 гроша, за пиво къ обѣду про служебники, полтора гроша, на вечерю про князя и про служебники пива за полтора гроша.

У недѣлю (16 Мар.)

Якъ былъ панъ Ходкевичъ у князя, зарыбу далъ 12 грошей, за селявы полтора грота, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого за 2 гроши, цибули за грошъ, оцту за 2 гроши, олѣю за 2 гр., за фунтъ микгдаловъ полтора гроша, за пиво далъ 7 грошей, за медъ 5 грошей, за 2 гарнца вина 16 грошей.

Убогому казалъ князь дать грошъ, за скленицы 3 гроши.

Якъ не стало въ шкатульцѣ шефрану, казалъ князь дать до аптеки на шафранъ 3 гроши. За цинамонъ 2 гроши, на вечерю про служебники за пиво грошъ.

У понедѣлокъ (17 Мар.)

За рыбу полъ 6 гроша, за грибки 3 гроши, гороху за полгроша, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого хлѣба за полгроша, олѣю за грошъ, цибули за грошъ, за пиво къ обѣду и вечери 2 гроши.

У во второкъ (18 Мар.)

За рыбу 4 гроши, за селявы полтора гроша, олѣю за грошъ, гороху за полгроша, хлѣба ситного за полгроша, бѣлого хлѣба за полгроша, на вечерю борщу за 2 гроши.

У вечерѣ, якъ былъ Коморовскій у князя съ панскими служебниками, меду за18 грошей, за 2 гарнца вина 16 грошей ,пива за грошъ. Сороцѣ князь казалъ дать 18 грошей.

У середу (19 Мар.)

За рыбу полъ 4 гроша, за ментусы 13 грошей, гороху за полгроша, за грибки 2 гроша, за поправленье замка полгроша, за поправленье ополоника полгроша.

Якъ князь былъ у войта, бискупего служебника, казалъ дать на пиво 3 гроши.

У четверкъ (20 Мар.)

За рыбу 3 гроши, за 3 вѣнки цибули 5 грошей, гороху за полгроша, крупъ овсяныхъ

за полгроша, свѣчь за полгроша, хлѣба ситного за полгроша, бѣлого за полгроша, за вино у Размуса далъ 8 грошей.

У пятницу (21 Мар.)

За рыбу 4 гроши, гороху за полгроша, оцту за грошъ, олѣю за полгроша, хлѣба ситного за грошъ, бѣлого за грошъ.

У суботу (22 Мар.)

За рыбу полъ 5 гроша, за мянки 12 пенезей, гороху за полгроша, оцту за грошъ, олѣю за грошъ, хлѣба бѣлого за 3 пѣнези, свѣчь за грошъ.

Степану, якъ съ коньми приѣхалъ, казалъ дать князь 6 грошей.

У недѣлю (23 Мар.)

За рыбу 6 грошей, грибовъ 3 гроши, гороху за полгроша, хлѣба бѣлого за полгроша, борщу за 2 пѣнези, вепрю хлѣба бѣлого за 8 пѣнези.

У понедѣлокъ (24 Мар.)

За рыбу полтора гроша, кухтику Степану за боты 5 гроши, Закрывачу за боты 5 гроши.

Сума 10 копъ и полъ 3 гроша.

Выѣхалъ князь его милость до Шеполъ [1]) на вербной недѣли у середу (26 Мар.) а пріѣхалъ засъ до Вильни у великій четверкъ (3 Апрѣля) предъ великоднемъ.

Отдѣлъ фамильный, тека 1, № 51.

13.

1543 года [2]), индикта 2, Ноября 4. Письмо князя Януша Юрьевича Гольшанскаго къ брату князю Владиміру.

О послахъ Перекопскомъ (Татарскомъ) и Литовскомъ; о розыскѣ виновныхъ между козаками, которые ограбили и перебили гонцовъ и пословъ царя Перекопскаго; о наблюденіи за Черкасскимъ старостою княземъ Андреемъ Пронскимъ; почему князь Янушъ не можетъ пріѣхать въ Кіевъ; о роспускѣ роты; о деньгахъ «на страву» князя Владиміра.

Велможный княже господине и брате мой милый, мнѣ ласкаве спріязливый!

О здоровьи твоей милости радъ быхъ слышалъ кождого часу, которого твоей милости вѣрне взычамъ, якъ самъ собѣ. При томъ, господине княже, тыми разы росказали мнѣ панове рада ихъ милость до твоей милости писати, абы твоя милость до ихъ милостей отписалъ о томъ послѣ Татарскомъ, если уже онъ есть у Кіевѣ, албо ужель будетъ Кіевъ прошолъ, и о нашомъ тежъ послѣ, абы твоя милость отписалъ, если весполокъ съ царя Перекопского посломъ и скарбомъ пошолъ, албо нѣ; о томъ о всемъ, абы твоя милость достаточную справу ихъ милости отписалъ. Ктому штобы твоя милоть до ихъ милости отписалъ, довѣдавшися въ Каневѣ, если панъ Бобоѣдъ [3]) водлѣ росказанья пановъ радъ ихъ милостей отыйскалъ будетъ козаковъ тыхъ, которыи шкоды цару Перекопскому чинили и гонцовъ и пословъ его побили, которыхъ ему казано имати, и если ихъ будетъ передъ тымъ посломъ царовымъ карано албо пакъ досить учинено, о томъ о всемъ абы

---

1) Виленскаго уѣзда.

2) Годъ опредѣленъ по индикту и году смерти князя Януша.

3) Нѣсецкій (II, 173) упоминаетъ объ Иванѣ Бобоѣдѣ, который въ 1578 году былъ назначенъ сборщикомъ поземельной подати въ Витебскомъ воеводствѣ.

твоя милость паномъ радомъ ихъ милостямъ знать далъ. Тежъ што ся дотычеть князя Андрея Пронского, старосты Черкаского, еслибы о немъ якая слава была, о которой вже первѣй помова походила, о чомъ и твоя милость вѣдати рачишь, абы твоя милость, о томъ вѣдаючи, писалъ не до всихъ пановъ радъ, кромъ толко до двухъ, до князя бискупа Виленского и до пана воеводы Виленского, и што бы певного въ той речи было слышно, абы твоя милость днемъ и ночью тымъ паномъ вѣдати давалъ конечно, а въ томъ бы Т. М. [1]) жадного сплошенства не мѣлъ. Ктому, господине княже, штожъ Т. М. брата моего милого зоставилъ на урядѣ мѣстцы моемъ мешкати до пріѣханья своего, я такъ повѣдамъ Т. М., ижъ я жаднымъ обычаемъ къ тому року къ светому Николѣ, до которого В. М. гроши на роту брали, быти не могу, а то въ тую причину, ижъ есми жадного дѣлу съ кнегинею Слуцкою и зъ иншими пріятелми своими еще не вчинилъ и ледве ся съ тымъ отправлю къ Божему Нароженью. Для чогожъ я Т. М., господина и брата моего милого, прошу и чоломъ бью, абы Т. М. не рачилъ оттоль зъѣжчать — и тамъ мене у Кіевѣ ждати, поки я тамъ самъ буду. А што ся дотычеть роты Т. М., кгды рокъ прійдеть—день святого Николы, и Т. М. рачь всю роту и служебниковъ своихъ роспустити, и самъ только въ легцѣ, сколько слугъ своихъ для потребы своей зоставивши, тамъ у Кіевѣ зостать и мене ждати; вѣдь же слугъ Т. М. тамъ мало потреба, можешь Т. М. и моими служебниками наробяти, бо ихъ тамъ немало, гдѣ чого потреба. А што ся дотычеть на страву Т. М., панове ихъ милость писали о томъ до короля его милости, нижели еще жадного отпису нѣтъ, а вѣдьжо еще ихъ милость мають твоей милости послать на страву пятдесятъ копъ грошей другую, а первѣй Т. М. черезъ хлопца вашего послано, черезъ Өедора, пятдесятъ копъ грошей,—Т. М. рачь о томъ вѣдати и тамъ замешкати, поки я пріѣду. А то бы Т. М. рачилъ учинить для прозбы и чоломбитья моего, а я то Т. М. буду пріязньми моими и всимъ добрымъ отдавать, яко господину и брату моему милому, которого жъ ся я затымъ ласкавой пріязни Т. М. братской залецамъ. Писанъ у Вилни. Ноября 4 день, индикта 2. Янушъ Юрьевичъ Голшанскій, воевода Кіевскій, Т. М. чоломъ бьеть.

Адресъ: Велеможному князю господину брату моему милому князю Володиміру Юрьевичу Голшанскому [2]), справцы воеводства Кіевского. Въ речахъ земскихъ.

Отдѣлъ писемъ, тека 84.

1) Т. М., В. М. — твоя милость, ваша милость въ разныхъ падежахъ).

2) Свѣдѣнія, сообщаемыя польскими источниками о князьяхъ Гольшанскихъ, особенно объ Янушѣ или Иванѣ и о Владимірѣ (Enc. P. VII, 542—545; XII, 52—62, Несецкій, III, 432; IV, 360—363), весьма сбивчивы и противорѣчащи.

14.

1543 года [1]), Ноября 6. Письмо князя Януша Юрьевича Гольшанскаго къ брату князю Владиміру.

Упоминаетъ о полученномъ письмѣ, въ которомъ князь Владиміръ жалуется на Нарбута; увѣдомляетъ, что къ Нарбуту по этому поводу послано предостереженіе; запрещаетъ стрѣльцамъ пана Ивана Немирича бить звѣря въ ловахъ князя Януша; приказываетъ солить зубрину и зимой везти ее въ Вильну.

Велможный княже господине и брате мой милый, ку мнѣ ласкаве спріязливый!

О здоровьи твоей милости радъ быхъ слышалъ кождого часу, которого твоей милости вѣрне спріямъ, якъ власне самъ собѣ. Што твоя милость рачилъ писать до мене о Нарбута, ижъ онъ подъ посланцы твоей милости подводъ давати не кажеть и хочеть ихъ бити, ино панове ихъ милость грозно писали о томъ до Нарбута и тотъ листъ послали черезъ хлопца твоей милости Өедка,—твоя милость рачь о томъ вѣдати. А што писалъ Т. М. о стрѣлцы пана Ивана Немиричовы [2]), ижъ онъ ихъ у ловы мои усылаеть, ино мы о томъ до пана Немирича писали, абы того понехалъ, и твоя бы милость тымъ листомъ пана Немирича обослалъ безъ мѣшканья. И стрѣлцомъ бы твоя милость нашымъ росказалъ, абы на насъ звѣрь били, а онъ нехай ихъ въ бочки солитъ, бо мамъ тую звѣрину зимою нѣкоторымъ паномъ здѣ казать везти, а звлаща зубрину. А што писалъ твоя милость о товарыши свои, абы вжо могли оттоль зъѣхати, ино панове ихъ милость не дали ни слова рѣчи, повѣдили: нехай дей року долежать, поколь имъ замѣрено,—Т. М. рачь о томъ вѣдати. А съ тымъ ся пріязни Т. М. залецамъ. Писанъ у Вилни. Ноября 6 день. Янушъ Юрьевичъ Голшанскій, воевода Кіевскій, челомъ бьеть.

На оборотѣ адресъ: Велможному князю господину и брату моему—князю Володиміру Юрьевичу Голшанскому, справцы воеводства Кіевского.

Отдѣлъ писемъ, тека 84.

15.

1557 года. Январь. Подтвердительная грамота Станислава-Августа, данная Себастьяну Дыбовскому.

Архимандритъ Пинскаго Лещинскаго монастыря Онуфрій Павловичъ Быховецъ подарилъ справцѣ Городенскаго староства Себастьяну Дыбовскому третью часть (по имени Зябковщину [3]) имѣнія своего Дужиновскаго Острова, а остальныя двѣ части продалъ ему же, Дыбовскому, за двѣсти копъ Литовскихъ грошей. На этотъ «даръ и продажу» былъ составленъ «купчій листъ», вписанъ въ книги Пинскаго гродскаго суда, откуда взятъ былъ «выписъ» для подтвержденія королевскаго. Границы Дужиновскаго Острова въ документѣ кратко описаны.

Жикгимонтъ Августъ, Божою милостію король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Пруcкій, Жомонтскій, Мазовецкій и иныхъ. Ознаймуемъ симъ нашимъ листомъ,

1) Годъ опредѣленъ на тѣхъ же основаніяхъ, какъ и въ предыдущемъ документѣ.

2) Осипъ Немиричъ, Кіевскій земскій судья, имѣлъ трехъ сыновей: Семена, *Ивана* и Матвѣя (Нѣсецкій, VI, 550).

3) Владѣтель этой третьей части нѣкогда былъ Олехно *Зябка*, «продокъ» архимандрита. Именемъ его и названа эта третья часть—*Зябковщина*.

кому будеть потреба того вѣдати, або чтучи его слышати. Билъ намъ чоломъ справца староства Городеньского, намѣстникъ Новодворскій, Молявицкій и Озерскій, Себестьянъ Дыбовъскій, и покладалъ передъ нами листъ архимандрита Лещинского манастыра Пиньского Онофрея Павловича Быховца [1]), которымъ онъ по своей доброй воли даровалъ ему въ имѣньи своемъ влостномъ, никому ничимъ не пенномъ, лежачомъ у повѣтѣ Новгородскомъ, недалеко замку Клецкого, на рѣцѣ Ланѣ, то есть, наимя Островъ Дужиновскій, Зябковщину третюю часть, на вѣчность, а двѣ части тогожъ имѣнья своего продалъ ему за двѣстѣ копъ грошей монеты и личбы Литовъское также на вѣчность зъ будованьемъ, съ пашнею дворною, зъ людми, зъ ихъ землями пашными, службами, платы и повинностями, зъ бортными землями, зъ сѣножатми, зъ гаи, зъ лѣсы, съ кустовьемъ, зъ млыны, зъ ставы, зъ рѣками, со всякими пожитки и со всимъ на все, што къ тому имѣнью прислухаеть, такъ яко само въ собѣ здавна и якимъ колвекъ именемъ названо за межами мается, ничого на себе не оставуючи. И границы въ онемъ листѣ описаны, то есть: почоньши отъ двора того имѣнья внизъ Ланою рѣкою, которая дѣлить тое имѣнье зъ землями боярина Ляховицкого Гриня Слѣпца а съ Татары Клецкими, и минувши село татарское вправо черезъ болото великое, которое дѣлится по половинѣ зъ бояры Новгородскими, Колбасами, Менкевичи и Митыковичи, концомъ того болота великого въ туюжъ рѣку Лану противъ селища Васкова, а ктому селще Уховичи и въ Денисковичахъ земля бортная. То все онъ ему на вѣчные часы мѣти въ держанье завелъ тыми межами, знаками и границами вышеменеными, яко продокъ того архимандрита Олехно Зябка державъ, якожъ листы и вси твердости, которые колвекъ мѣлъ на тое имѣнье Себестьяну Дыбовскому отдалъ, даючи моцъ ему самому, жонѣ, дѣтемъ и потомкомъ его тое имѣнье зо всимъ, яко есть въ томъ листѣ его описано, держати и на вѣчные часы вживати, отдати, продати, на церковь записати, ку своему лѣпшому обернути, яко сами налѣпѣй розумѣти будуть, и справуючися водлѣ уфалы земское. Пришедши до враду замку нашого Пиньского тотъ даръ и продажу свою оповѣдалъ и объявилъ и листъ купчій у книги вписати далъ, на што и выписъ съ книгъ врядовыхъ Себестьянъ Дыбовскій передъ нами оказывалъ. И билъ намъ чоломъ, абыхмо то ему нашимъ листомъ потвердили на вѣчность. Ино мы оного листу купчого и выпису съ книгъ врядовыхъ огледали, и кгды тотъ архимандритъ влостность свою ему продалъ и тымъ шафовати слушне будеть могъ, а продавши тое имѣнье и справуючися водлѣ права и уфалы земское на врядѣ нашомъ вызналъ и объявилъ, мы зъ ласки нашое на чоломбитье его то вчинили и тое имѣнье Дужиновское, Зябковщину третью часть, дарованую ему, а двѣ части, куплю его, потвержаем симъ листомъ нашимъ. Маеть Себестьянъ Дыбовскій самъ, его жона, дѣти и вси потомки его тое имѣнье держати и вживати во всихъ границахъ и широкости его и тымъ шафовати, яко влостностью своею,

---

1) Управлялъ монастыремъ около пяти или шести лѣтъ, начиная, кажется, съ 1550 года (Истор. Стат. опис. Минск. еп., стр. 138).

подлѣ листу дарованья и купли своее. А на твердость того и печать нашу казали есмо привѣсити къ сему нашому листу. Писанъ у Молявицахъ, лѣта Божего Нароженья тисяча пять сотъ пятьдесятъ семого, мѣсяца Генваря * дня. Sigismundus Augustus Rex. Остафей, маршалокъ, писаръ.

Отдѣлъ пергаминовъ, № 802.

16.

1564 года, Іюня 18, индикта 7. Мѣновой листъ Пересопницкаго игумена Илларіона.

Король пожаловалъ Пересопницкому монастырю имѣніе Чемеринъ. Съ дозволенія королевскаго и митрополичьяго, игуменъ Илларіонъ обмѣнялъ Чемеринъ на имѣніе Волынскаго маршалка Петра Яновича, на Дядковичи. Въ документѣ изложены условія обмѣна.

Я, Ларіонъ, игуменъ Пересопницкій, вызнаваю симъ моимъ листомъ каждому доброму и потомъ будучимъ, кому его потреба будеть видѣти, а любо чтучи его слышати. Штожъ господарь король его милость пожаловалъ мене богомольца своего тымъ манастыромъ Святое Пречистое у Пересопници и тымъ имѣньемъ, котороежъ придано ку церкви Божіей и святому манастырю, на имя Чеменинъ. Зъ дозволеньемъ отъ господаря короля его милости и съ митрополитовымъ и владыки Луцкого Никифоровымъ, мѣнялъ есми съ паномъ Петромъ Яновичемъ, старостою Луцкимъ, маршалкомъ Волынское земли, тымъ своимъ имѣньемъ, што къ тому манастырю придано, на имя Чемеринъ, вѣчно и непорушно, на его имѣнье на Дядковичи [1], которое откупилъ у земянина Волынского, на имя у Ванка Станковича Дядковского. А промѣнилъ есми пану Петру Яновичу, старостѣ Луцкому, маршалку Волынское земли, тое свое имѣнье, на имя Чемеринъ, вѣчно и непорушно со всимъ съ тымъ, какъ и самъ есми тое имѣнье Чемеринъ дрожалъ (sic) [2], не оставляючи, ани вымовляючи на себе ничого, и зъ людми, съ четырмя чоловѣки, и съ полми, и зъ дубровами, и съ сѣножатми, и зъ лѣсы, и зъ ставы, и зъ водами, и со всимъ съ тымъ, што къ тому имѣнью прислушаеть, а тыи четыри чоловѣки отчичи мои мають ему служити такъ, какъ и передъ тымъ мнѣ служивали, и еще надто къ тому имѣнью церковному придалъ мнѣ панъ Петръ Яновичъ, староста Луцкій, десятъ копъ грошп широкое личбы. А естли я исъ тоей мѣны выступилъ, а любо нѣкоторый по мнѣ будучій теперъ и напотомъ а имѣлъ бы тую мѣну рушати и въ тое имѣнье, на имя Чемеринъ, вступатися, тогды я а любо по мнѣ будучій королю двѣстѣ рублевъ заплатить, а тое имѣнье Дядковичи я а любо по мнѣ будучій маеть подать пану Петру Яновичу, старостѣ Луцкому, такъ доброе и наряженое и столкими жъ людьми двадцятъ чоловѣковъ и пять чоловѣковъ отчичовъ его, а шесть чоловѣковъ похожихъ, какъ я въ него взялъ, а што коли я а любо по мнѣ будучій наложимъ на тое имѣнье,

---

*) Дня не выставлено.

1) Пересопница, Чемеринъ, Дядковичи—Волынской губ.

2) Дрожалъ, дръжалъ, держалъ. NB. Словамъ русскимъ малопонятнымъ въ концѣ тома приложенъ указатель.

на Дядковичи, дрожачи (sic) его въ себе, тогды вси тыи наклады мои маеть панъ Петръ, а любо дѣти его поплатити мнѣ, або по мнѣ будучему, а десять копъ гроши придануую я або по мнѣ мнѣ будучій маеть вернути пану Петру Яновичу. А што панъ Петръ Яновичъ наложитъ на тое имѣнье на Чемеринъ или што прибавитъ, дрожачи (sic) его въ себе, тогды я або по мнѣ будучій вси тыи наклады пану Петру поплатитъ, а тогды панъ Петръ Яновичъ маеть тое имѣнье Чемеринъ подати мнѣ, або по мнѣ будучому такъ доброе и наряженое и столкими жъ людьми съ четырмя чоловѣки отчизными, какъ я пану Петру далъ. А при томъ былъ владика Луцкій Никифоръ, а князь Өедоръ Четвертенскій, князь Василей Козечичъ, князь Иванъ Путятичъ, городничій Луцкій, Олехно Порицкого сынъ, Ламанъ, хоружій Луцкій, Яцко Өалелей и инших людей добрыхъ было много. А про лѣпшую справедливость вышеписаныхъ речей печать свою приложилъ есми къ сему моему листу, а просилъ есми тыхъ людей добрыхъ, которыи пры томъ свѣдоцтвѣ были, абы печати свои приклали, и ихъ милость для прозьбы моее печати свои приклали къ сему моему листу. Писанъ въ Луцку, Іюня 18 дня, индикта 7. Под лѣты Рожества Христова 1000 лѣтъ и 500 лѣтъ и 60 лѣтъ 4-го году.

Отдѣлъ пергаминовъ, *№ 575. Подлинникъ имѣетъ пять привѣсистыхъ печатей изъ бѣлаго воску.*

17.

1565 г. 10 Марта. Письмо [1]) Жмудскаго старосты Ивана Ходкевича [2]) къ Литовскому великому гетману Николаю Радивилу.

Подробный разсказъ о дурномъ поведеніи и полномъ отсутствіи дисциплины въ Польскомъ войскѣ, во время войны съ Иваномъ Грознымъ; о безуспѣшной осадѣ Поляками Краснаго Городка; объ оборонѣ Инфлянтской границы; о положеніи дѣлъ и настроеніи умовъ на Жмуди.—Ходкевичъ начинаетъ свой разсказъ съ того, что Поляки, уговорившись подъ Минскомъ съ Литовцами единодушно дѣйствовать противъ непріятеля, вдругъ отказались и, не слушая своихъ начальниковъ, своевольно порѣшили— перейти непріятельскую границу и дѣйствовать тамъ по собственному усмотрѣнію. Ихъ вниманіе обратила на себя маленькая русская крѣпостца Красный Городокъ (нынѣ уѣздн. городъ Красный—Псковской губ.). Они обложили ее и послѣ пятидневнаго неудачнаго обстрѣливанія, на шестой день (5 Марта) отступили съ немалымъ урономъ [3]). Неудача не смутила Поляковъ: они, очертя голову, отправились внутрь Псковской земли и поставили Ходкевича въ большое затрудненіе: Жмудское войско еще не все собралось; главное порученіе Ходкевичу отъ гетмана заключалось въ защитѣ Инфлянтской границы на весьма значительномъ протяженіи; и, кромѣ того, въ виду безразсуднаго поступка польскихъ жолнеровъ, приходилось подкрѣпить ихъ хотя маленькимъ отрядомъ. Отрядъ былъ посланъ, но Поляковъ не могъ отыскать; по слухамъ, они находились около Пскова.

Jasnie wielmoznij a mnie młcziwij panie, panie a dobrodzieiu moij młcziwij!

Izem thak długo ku W. M. swemu m. panu nie pijsał, sprawiło tho silentium we mnie

1) Польское правописаніе XVI вѣка удержано.

2) См. нѣкоторые, относящіеся къ Ходкевичу, документы въ I и IV т. т. „Археографическаго Сборника“.

3) Отсюда видно, что Нарбутъ (IX, 403) ошибочно показываетъ, что Красный Городокъ осаждали Литовцы.

sprawa terazniejsza [1]) panow Poliakow, ocziekuiączijch thak prentkiego wijscia za granicze, gdiż sie wszythko s panem hethmanem nieboszczykiem, za moiem bicziem Wilnie, rozno oth theraznieyszey sprawi biło postanowiło. Abowiem przestał był ijuż pan hethman nieboszczik na onem dawnem W. M. zastanowieniu, ktores W. M. z jego M. niedalieko Mienska [2]) uczynicz raczyl, y iuż sie ijch mosc wszisczi społem nie mielij ruszacz za granicze, alie, communicatis consilis ze mną, mielij ijch mosc według czasu, ijazde ijaką przez pewni poczeth liudzij, iesli bi pogoda znosiła, w ziemie nieprzyiacielską uczynicz. Tho theraz wszithko inverso ordine poszło. Abowiem ijch m. tumultuarie wszisczy, ieden za drugiem, nie thilio kogo ynego alie y swich własnich rothmistrzow Polskijch nie czekaijącz, szli za granicze. Czo gdi mie doszło za prawde, moij panie, niepomału mie ruszilo przothkiem wszem, yzes W. M. mnie polieczyl y na mie tho wlozijł, abim R. P. z timij tho pani Poliakij, ktorzi tho mielij bicz przi graniczi, według czasu y okazyi sluzijł, nadziewaijąncz sie też thego, ze ijch m. pro innata humanitate mielij na nie takij respekt miecz, ijako na rade jego krol. m., czego sie ijch m., z laskij Bozeij, niechczieli palczem dothnącz. Alie y owszem instar jakiego pieczucha nie dawszi mij znacz, nie mająncz ze mną porozumienia zadnego, a prawie thak ijako Włoch mowj „al despeto“ owczas (thak bom Lithwin) ijachalij są samij za granicze. Ja, ktoren liudzij przi sobie niemiał y oczekijwałem thak na Zmoidz swoie, ktorych y do thego czasu spełna nie mam, thak thez y na the straz, ktorąs mij bił W. M. moy m. pan przidał, Szadowluczia y domowe Tathari (wzdam przestrzegał z thego, abim spolną radą wszyczko z pani Poliakij ulterius procedował),—ruszilem sie s Poniewiazi [3]) thu blizey ku graniczam Inflianskim. Tam dopiero doszła mie wiescz, ze panowie Poliaczi szli za granicze. Ia, ktoren themu wierzycz niechcział, posłałem na tho mieszcze, gdzie mij o zbieraniu ijch m. powiadano. Tham, gdi posłanczi moij prziiachalij, nienaliazszi ijch m., iuż mi pewną sprawe dalij o ijch m. za granicze przeiachaniu; alie they mij sprawi zaden człowiek dacz niemogł, gdzie a w ktorą sie strone obraczaią. Az fortuito casu słuzebnik moij, ktoregom do pana Talwosza z listem W. M. panow rad posłał, y thez do Liuczena [4]) dlia wywiadowania o liudziach, iesli bi iakie przi graniczi thamtheij woijsko biło nieprziiaczyelskie, then mij dopiero pewną wiadomoscz doniosł, ze panowie Poliaczi Krasnego Horoczka [5]) dobiwają y, strzeliawszi nan piencz dnij, szostego dnia, ijako 5 Marczj, działa z szanczow iuż wiwiezlij, y onego ijuż dobywacz przestalij. Prziczim wszythkiem then tho służebnijk moj bił, y thego mij the sprawe dał, ze niemało ludzij w pijczowaniu y w szanczach drabow y puszkarzow utraczijwszy, othprawily wozy wszytzkie nazad, a samij ijako w ten wtorek albo we srzode dalij w ziemie mielij iscz woiowacz. Ja, m. panie, ktoren w theij mierze przednieijsze

1) Подробности этой „справы“ можно читать въ русскомъ переводѣ „Исторія Польскаго народа Генриха Шмитта“, т. II, 40—77; у Нарбута, IX, 365—409, съ авторскими рукописными дополненіями; у Соловьева, Исторія Россіи, т. VI, вт. изд., 255 и далѣе.

2) Въ 1563 г., передъ началомъ войны Ивана Грознаго съ Сигизмундомъ II, на защиту Литвы собралось подъ Минскомъ 7000 войска: 2000 Литовцевъ и 5000 Поляковъ („Dwaj Zygmunci“, ч. II, 124).

3) Теперь Поневѣжъ—уѣздный городъ Ковенской губ. 4) Люцинъ—Витебской губерніи.

5) Красный—Псковской губ.

baczenie na granicze X. Litt. y na w. m. roskazanie starszich a panow mich m. miał, y k temu osobliwe pijsanie W. M. mego m. pana, abim granicz mieszcza postanowionego nijgdzie nie othkriwał, iedno czesczią liudzij, iakijch ieslibich miał, pani Poliakij posilił (czom ija, według wolij y zdanija W. M., uczijnił)—sam sie prawie w posrzothku położijwszij miedzij Bowskiem [1]) a Nowhimą [2]), do kniazia Połubijenskiego pijsał, abi mij paczenscz ludzij swoijch ku temu krajowj, gdzie panowie Poliaczi poszlij, przijsłał. Ijam thez bił na tho Szawdowleczia othrządzijł y niektorzich służek moijch, ktorzij mielij in absentia mea do panow Poliakow iscz, alie wszijthko tumultuarie s przothku poszło a prawie w skok, y tho posłanie liudzij moijch inż w trop nieprzisziło. Acz ija ijuż przeth sobą zołnierze Połubienskiego mijl we dwunaszczie mam, y na pewną wiadomoscz o panow Poliakach czekaijąncz, służkij swoie dnia wczorajszego bił wijprawił, alie ijż ktoregom sie dnia dowiedział o Poliaczech u Krasnego Horoczka, thegoz thez dnia o ijch m. kozacztwie rozumiałem ijuż rzecz niepotrzebną—gonicz panow po niewiadomich miesczach, a czo wienczeij—pomagacz thego, czo iest contra omnem rationem. Thez k temu non consultus neque expetitus, czuijąncz sie thez do thego dobrze thak s famijlieij swoieij, thak thez z miescza, na ktorem z łaskij jego Krol. m. siedze, ze s panem Czikowskjm y s kazdem hethmanem woijska Polskiego spolnie o wszijthkiem radzijcz moge,—alie nie ijuż ad nutum czije—biegacz z liudzmij, y sam niewiedziecz gdzie, y o thijm nieradzijwszi po czo a ijako. A thak, m. panie, ijako Połubienskiego zołnierze thak theż Szawdowlieczia umisliłem przi Dzwinie zadzierzecz y straz w Rezyczi miecz, dlia ijakiego wthargnienia nieprziiaczijelskiego w ziemie jego Krolewskieij mci, them kraiem ijmo Liuczen, ktore sie thu mieszcze barzo othkriło, za odesczíem panow Poliakow. A pewnie oth Czadoś [3]) az do samego kopcza y tham, gdzie iego m. pan Trocky liezy, zadnego człowieka ku obronie, krom thich troche liudzij, ktorzi przi mnie są, nie masz: bo, slisze, panowie Poliaczi az dotudy ijmo Pskow droge sobie zalozijlij. Panie Boże, daij iem szczesne wroczenie! Czegom wszijthkiego przeth w. m swem m. panem oznajmijcz zaniechacziem niechcział, przithem theż the dwa słowka dołozijwszi, ze oth thich czasow az do meij smierczij nigdzieij oth walnego ufu, iako moie miescze ze Zmoidzią iest, othdaliacz sie nie bende, gdiż mie theraz prawie on wierszik pothkał: sero sapiunt Phryges.

Przithem thez W. M. swemu m. panu oznaijmuie, ze panowie Zmoidz barzo sobie thesknią, ijż przi W. M. nie są, czo sie ijm ku wielkiemu ublizeniu praw ijch dzieie; y thak tho W. M. swemu m. panu pijsacz moge, ze sobie niewielie dadzą około spraw woiennich roskazowacz y nakoniecz za granicze Lit., prendzij bi theż thego nawiensza potrzeba biła, ruszicz sie niechczą, bo tho wszithko nath wolnosczij swe bicz miannją. A nadtho ieszcze wienczeij list ijch m. p. do nijch pijsani, abi przi graniczach naszich Litewskijch bijlij, them sie jako tarczą bronią y prendzij granijcze Litewskieij przeiachacz niechczą. Naththo ieszcze doszedł ijch słuch, ze byś ijuż W. M. woysko Lithewskie rospusczijcz mijał, czem sobie barzo cziążą, zebi ijch dłuzeij dzierzecz miano nath braczia ijch pani Lithwe. Wszakożem

1) Вускъ. 2) ? 3) Теперь Шадово, между Поневѣжемъ и Шавлями.

ia tho wssijczko ku W. M. referował y o łaskawą a m. nauke około rospuszczenia ijch W. M. prosze. A zatim słuzbi me łascze W. M. swego m. pana zalieczam. Dan z Czadoś, Marcza 10 dnia, roku Pan. 1565. W. M. mego m. pana powolni sługa Jan Choczkiewicz, starosta Zmoidzkij.

Адрессъ: Jasnie wielmoznemu a mnie m. panu a panu iego m. panu Mikołaiowj Radziwilowj, woiewodzie Troczkiemu, hetmanowj nawiszszemu W. X. L., staroscie Mozirskiemu, dzierzawczy Lidskiemu y Somiliszskiemu etc., panu a dobrodziejowij mnie młciwemu.

Отдълг писемъ, тека 34.

18.

1565 г. 24 Августа. Письмо Литовскаго земскаго подскарбія Николая Нарушевича къ князю Николаю Радивилу.

Документъ этотъ стоитъ въ прямой связи съ предыдущимъ: какъ тотъ такъ и этотъ рисуютъ мрачное состояніе Литвы и Польши въ дѣлахъ внутреннихъ и внѣшнихъ, безпомощное положеніе короля Сигизмунда II и его подданныхъ. Настоящее письмо посвящено подробному изложенію рѣчи польскаго ротмистра Циковскаго и другихъ, а также отвѣтовъ короля, говоренныхъ на Пётрковскомъ коронномъ сеймѣ (въ Январѣ 1565 г.) [1]. Рѣчь Циковскаго [2]), помимо общихъ мѣстъ, восхваленій Польскому войску и оправданія его отъ нѣкоторыхъ нареканій, содержитъ въ себѣ упреки королю за его невниманіе къ военнымъ заслугамъ. Король отвѣчаетъ на эту рѣчь общими мѣстами и извиняется.

Jaśnie oświecone wieliemożne a młciwe xiąże, panie a panie moy młciwy!

Odsyłam ku W. X. M. listh othpisu iego Kr. mci przetho lieniwiey, yż sie iego Kr. mość othprawą panow zołnierzow Polskich ustawicznie zabawic raczył, a przed sie ieszcze końca iei nie masz. A yż iesth wolia W. X. M. abym wypisał o witaniu iego kr. mci od p. Cikowskiego, a tak racz W. X. M., moy m. pan, wiedziec, yż dziś tydzień, w piątek, po rannim obiedzie iego Kr. M., witał iego Kr. m. pan Cikowski, ze wszystkiemi pany rotmistrzami Polskiemi, których nie mało się zebrało,—rzecz acz nie krotką, alie dosyć przestronną y dokładną uczynił od siebie y wszystkiego rycerstwa Coronnego pod sprawą swoią, wszakoż iliem słyszeć mogł. Naprzód było poradowanie z dobrego zdrowia y szczęsliwego prziachania iego Kr. m. do thego państwa, z winszowaniem przythem wszego fortunnego wodzenia etc. Pothem długie wysławienie zacnych a sławnych służb y posług thego rycerstwa Coronnego w them panstwie, począwszy od sprawy pana Liubelskiego, pothem nieboszczyka p. Liesnowolskiego aż do jego poruczeństwa, wchodzenia do ziemie nieprzyiacielskiei, w plondrowaniu y pustoszeniu oney, a mianowicie: pod Smolenskiem, Siebierzem, Opoczką y thei zimy pod Crasnem Gorodkiem, thak yż po oney sławney posłudze onego wielkiego hetmana sławney pamięci pana Crakowskiego z Tarnowa pod Starodubem nigdy więtsza posługa nie stała się w them państwie od rycerstwa Polskiego. A yż nieprziaciel, iako ich wiadomość thego docho-

1) См. Письма кардинала Коммендони, изданныя въ Вильнѣ, въ двухъ частяхъ.

2) Не объ этомъ ли Циковскомъ (или Чиковскомъ) упоминается въ „Люблинскомъ Дневникѣ", изданномъ М. О. Кояловичемъ?

dziła, ynaczei thy posługi ich u iego Kr. m. interpretował, przypisuiąc nieopatrznosci y niesprawie wielkie trwogi, osobliwie za rozdzieleniem abo rozerwaniem woiska w ziemi nieprzyiacielskiei, y ine mnogie postępki y sprawy thego woiska strofuiąc, — thedy szyroką na tho odmowę czynił: yż ktożkolwiek taki iesth—abo młody młokosek iaki, abo niewiadomy spraw walecznych — gdyż na woiska, a zwłaszcza w ziemi nieprzyiacielskiei, mnogie a częste przypadki przychodzą? Wszakoż on thak wszędzie w ziemi nieprzyiacielskiei ze wszech stron strażami woisko iego Kr. m. opatrził był, że nigdy naimnieisza trwoga na nie przyść nie mogła, aby też dobrze y przyszła; z iaką mocą nieprziacielską tedy w takiei ustawicznie porządney sprawie byli, żeby nigdy nieprziaciel pociechy wziąc nie mogł, alie ze szkodą swoią thego użyć musiał.

Tamże przypomniał takież około znaczney posługi w ziemi nieprziacielskiei narodu Litewskiego, wszakoż s tym dokładem, yż yem snadniei przedsie było do thego, za początkiem ich rycerstwa Polskiego, a yż prawie iako na grzbiecie swem nieprziaciela zabawili około siebie. A yż za tho thak zacne a sławne y znakomithe posługi nie poznali wdzięczności oth pana nie thylko przez łaskawe pisanie, abo przes posłanie posłańca, alie ani przes wskazanie, które nie mogą thego bez nieiakiego żaliu używać. Thak że theż, yż wszędzie po inych stronach ludzie rycerscy, posłużywszy mały czas, dobrze znaczne zapomożenia swoie na wszysthkiem odnoszą, domy budują, osiadłości kupują y przybawiaią: a oni, przes czas niemały trwaiąc na posłudze iego Kr. m., niemaiąc zapłaty zasłużonego, odarli się y obnażyli, statkow i maiętności swych pozbyli. Do wszelakich też dignitarstw y urzędow uprzedzaią ich zawsze ludzie niezasłużeni, młodzi, żacy nakoniec y prokuratorczykowie, każdy za przyczyną forytarza swego na dworze, którzy powinnem swoiem y na kogo łaskawi, ludziom niezasłużonem, wszystko iednaią u iego Kr. m., zarzucaiąc na strone liudzie rycerskie. Jako y zacny rycer nieboszczyk pan Beldowski rotmistrz, y po niem godney pamięci sługa iego Kr. m. pan Liesnowolski, s tych że posług nie ubogaceni, alie w długach wielkich odumarli. Zaczym nie może serce rość ku posługam panskiem.

Y osobę swą przythem przypomionał, yż do they starości swey służąc przodkiem sławney y swiętey pamięci oycowi iego K. m. a pothem y iego Kr. m. samemu, znaku żadnego za tho łaskawego a młciwego baczenia pańskiego na sobie nie poznał ani odniosł. A tak, aby sie iego Kr. m. raczył obrocić łaskawem a młciwem baczeniem swoiem na stan rycerski, nie przenosząc onego, oczyma swemi alie dawał iem, ubogacał ie, gdyż na nich wszystko firmamentum każdey rzeczy pospolitey należy. A bez thego rzecz pospolita, ani roskazowanie żadne—trwać nie może.

Jego Królewsk. m., krotkiemi słowy othpowiedziawszy na witanie y winszowanie, pothem powiedziec raczył łaskawie, wedlia zwykłości swey przymuiąc przełożenio y zaliecanie zasług ich, które y przedthem dosyc zaliecone raczy mieć u siebie, niedopuszczaiąc w them żadnych przeciwnych z niechuci wykładow, o baczeniu też swem na służby y zasługi osobliwie stanu rycerskiego dokładaiąc, yż sie tho zawsze od iego Kr. m. pokazowało, acz nie zawsze iednako, alie każdemu wedlia czasu y occasie, ofiaruiąc wprzod wszystkiem takież łaskawy wzgląd baczenia swego na służby y zasługi każdego.

Pothem, nazaiutrz, pan starosta Gro-

decki, pan Mieliecki, uczynił ochędożną przymowę przed jego Kr. m., yż pan Cikowski, przy zaliecieniu wszystkiego rycerstwa, nie przypomniał zosobna, mianowicie—osob y pocztów dworskich, a tak też y thakową chęc ku służbam iego Kr. m. zaliecaiąc w osobach thego hufca iego Kr. m. dworskiego, iako pan Cikowski w zalieceniu inego rycerstwa szyroce dołożył, prosząc, aby jego Kr. m., przypusciwszy tho ku wiadomości swey, łaskawie a młciwie tho od nich prziiąć raczył. Na czo naprzod pan Cikowski obmowę uczynił przed iego Kr. m., yż, przy wczoraiszem zalieceniu wszego rycerstwa, przetho nieprzypomniał zosobna osob y pocztów dworskich, rozumieiąc że sie ich m. wszystcy zamknąc mieli w zalieceniu zaraz wszego rycerstwa, a zwłaszcza yż poczty więtsze nad zwyczay swoi dworski maią, przetho rozumiał o ich m. iako y o inych panach rotmistrzach. Jego Kr. m. the przymowe od osob dworskich łaskawie a młciwie przyiąc raczył. A pothem na trzeci dzień pan Cikowski y przy inych wiele panach rotmistrzach Polskich pilnie zaliecił przed iego Kr. m. pana starostę Dinemburskiego p. Talwoisza, yż, przez łaskę iego Kr. m. nie lituiąc nie tylko nakładu maiętności swey, alie też y sam osobą swą z woiskiem iego kr. m. Polskim do ziemi nieprziacielskiei chodził y tham wszelaką uprzeimą chęć ku służbam iego Kr. m. pokazował, iako na dobrego sługę iego Kr. m. y poczciwego rycerskiego człowieka przynależało, prosząc przythem iego Kr. m. za nim, na czo iego Kr. m. łaskawie a młciwie ofiarować sie raczył. Ynego nic na ten czas ku pisaniu nie maiąc, iedno s tym winszuiąc W. X. M. swemu m. panu w długi wiek dobrego zdrowia s fortunnem na wszem panowaniem, siebie y służby swe zwykłey młciwey łasce W. X. M. zaliecam. Dath. Grodno XXIIII Augusti, anno M. D. LX. V-go.

W. X. M. swego m. pana służebnik Mikołai Naruszowicz.

Отдѣлъ писемъ, тека 155.

19.

1569 г. 26 Апрѣля. Письмо Литовскаго земскаго подскарбія Николая Нарушевича къ князю Николаю Радивилу.

Содержаніе и интересъ этого препроводительнаго письма заключаются въ весьма важномъ указаніи на то, что къ князю Николаю Радивилу былъ присланъ изъ Люблина цѣлый „фасцикулъ“, цѣлая связка писемъ, по всей вѣроятности, замѣчательно важныхъ, если принять во вниманіе даже одни только слова: Люблинскій сеймъ, Радивилъ.

Jaśnie wielmożne a młciwe xiąże panie mnie osobliwie łaskawy!

Przy ijnych lisciech, z Lublina przyniesionych do mnie, othdan mi tesz fascikul, przypisany w. x. młci, s którem posyłałem do dworu w. x. młci thu w Wilnie, liecz ktoby ku w. x. młci iachał, tego nie było. Przeto postrzegaiąc, aby się czo nie omieszkało, ten fascikul listow posyłam ku w. x. młci swem posłańcem, y proszę, aby mi w. x. m. othpisać raczył, gdy othdan będzie. A s tem, wiernie życząc y żądaiąc w. x. młci

przy łasce Bożei ij dobrem a długiem zdrowiu fortunnego na wszem ij we wszystkich pociechach powodzenia, siebie ij powolne służby swe łasce w. x. młci zaliecam. Dan z Wilna, XXVI dnia Kwietnia, roku MD. LXIX. W. x. młci powolny sługa Mikołai Naruszowicz, Podskar. Ziem. W. X. Litt.

Адрессъ: Jaśnie wielmożnemu xiążęciu iego mci panu Mikołaiowi Krzysztofowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Ołyce y Nieświeżu, woiewodzicowi Wileńskiemu etc., panu mnie osobliwie łaskawemu ma być dan.

Отдѣлъ писемъ, тека 155.

20.

1569 г. 4 Мая. Письмо кухмистра Еразма Кречевскаго [1]) къ князю Николаю-Христофору Радивилу.

Крочевскій предупреждаетъ Радивила, чтобы онъ поспѣшилъ своимъ пріѣздомъ въ Люблинъ, дабы не подвергнуться, по опредѣленію польскихъ сенаторовъ и пословъ, „контумаціи“, т. е. заочному (за неявкой стороны позванной) постановленію, сопряженному съ потерей собственности. Въ примѣръ Крочевскій приводитъ упрямыхъ Подлѣсянъ, утратившихъ всѣ свои „уряды“, которые отданы: воеводство — Кишкѣ, каштелянія—Косинскому, писарство—сыну Косинскаго. При этомъ Крочевскій намекаетъ, что Подлѣсское подчашство „вакуетъ“ (т. е. пустуетъ), и что не мѣшало бы Радивилу позаботиться оставить этотъ „урядъ“ за собою. Наконецъ, Крочевскій еще разъ предостерегаетъ Радивила, чтобы онъ явился къ сроку въ Люблинъ, иначе можетъ потерять имѣніе свое Морды.

Młcziwij panie, zalieczam w łasske w. m. szłuzbi sswe, iako memu m. panu y dobrodzieiowi.

Miałem w tich czassich dwa listy od w. m. mego m. pana. Na pierwssem w. m. wspominacz racziss około nieprzyiahania sswego na then czass, iako bilo w. m. naznaczono. Jacz w thei mierze w. m. memu m. panu malo radzicz moge, iedno czo ssie owdzie dzieie, iss ssie pilnie panowie posłowie et senatores za tho biorą, abi czi wssisczi, którze na the pozwi nie staneli, bili iako contumaces na imionach karani. Yakoss 2 Maji iuss wziewssi woiewodztwo i castelanią Podlaszkie (dano panu Kiscze woiewodstwo, a panu Cossinskiemu castelanią), zarass przysięgli y na miessczah sswoich wotowali, pan Kiszka po woiewodzie Mazowieczkim miessce wzioł, a pan castelan podlie pana Czerskiego. Z iaką tho pothem poczieh ą uziwa—non est meum divinare. Them zassie, którzi thu są wezwany z imion Podliasskich, dano abo pomkniono czassu do 2 niedziel. A thu by trzeba w. m. memu m. panu thego postrzedz, abiss w. m. iakiei trudnossczi o Morde [2]) nij miał, bi czego in absentia w. m. nie postanowili. Iakoss i j. m. pan Woyniczki ze mną o them mowił, abim tho w. m. oznaymil, iss gdi w. m. obmawiał przed kroliem J. M. i prossil, iżbi then rok bil pomknion

1) Въ „Люблинскомъ Дневникѣ“, изданномъ М. О. Кояловичемъ, названъ Крочовскій, родомъ Полякъ; лишонъ должности Литовскаго кухмистра по требованію Литовцевъ (стр. 8).
2) Морды — въ Подлѣсскомъ воеводствѣ, Дорогицкой земли или повѣта (Балинскій, II, 1268—1269).

ku themu czassu, gdi drudzi panowie Litewssci thu ssie ssjadą, krol J. M. powiedziecz miał: iss ia nie moge onego w them ubiesspieczicz, bo czo ssie w radzie cum senatoribus et nunciis zawsze trudno biwa dzwignącz. Wissilaią niekthore komorniki do grodow Podliasskich, którze maią przisiege przimowacz od inssich, którzi owdzie nieprzissiegaly.

Na drugiem lisczie racziles mi w. m. pissacz o Mendliu, s którem zarass mowiłem, gromiącz go o tho. Alie the sprawę dano: iss the pieniądze iuss dawno ssą dane do ręku pana Makowieczkiego, starosti Klieczkiego, i ssnabi [1]) zaraz miali bicz posslane do Oliki na budowanie, hiba 20 i kielka kop przy nim zostalo, które hcze dacz komu z służebnikow w. m., gdi w. m. roskazacz raczysz, a podobno że i panu Piekarskiemu da, który na then czass owdzie w Lublinie iesth.

Pan Kisska 2 Maii wziął woiewoczstwo Podliaskie, a pan Cossinski castelanią Podliaską, pissarsthwo ssin iego ma miecz; zarass zasiedli przysięgwszy w rade; czo za pocziehi s thego dostaną—exitus probabit. Podczassthwo wacuie, które, panie Boże day, abi ssie w. m. dostało, iakoss bi trudno w. m. minącz mialo, gdibiss w. m. pilnoscz czynicz racził.

Przeszłego tegodnia dano panu woiewodzie Podolskiemu Jasłowiczkiemu woiewodstwo Ruskie, i tussą tak wsissczi, iż j. m. panu Woyniczkiemu dadzą wojewodstwo Podolskie.

A przithem powolne służbi swe własne w. m. memu m. panu zalieczam.

Dath w Lublinie 4 Maii An. 1569. W. M. mego M. pana powolny ssłużebnijk Erasmus Croczewsskij, kuchmistrz, m. p.

Адрессъ: Jego x. młczi panu Mikołaiowi Christophowi Radziwilowij, na Olicze i Nieswizu xziazecziju etc. memu młcziwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 118.

21.

1569 г. 20 Мая. Письмо Ходкевича къ Виленскому воеводѣ Николаю Радивилу.

Ходкевичъ пишетъ, что, по возвращеніи домой (въ имѣніе Гущу), его застали весьма смутныя и нерадостныя письма изъ Люблина. Волынянамъ, для отобранія отъ нихъ присяги, назначенъ краткій срокъ, по истеченіи котораго, если они не присягнутъ, будутъ изданы универсалы, лишающіе ихъ собственности и обрекающіе на изгнаніе. Слушка испугался и присягнулъ. „Литовскаго пріѣзда“ Поляки не хотятъ дожидать далѣе назначеннаго срока, и даже не скрываютъ своей радости, если Литовцы совсѣмъ не пріѣдутъ, ибо тогда литовскія имѣнія, на основаніи контумаціи, перейдутъ въ польскія руки. Далѣе Ходкевичъ упоминаетъ о 70,000-мъ Турецкомъ войскѣ, расположившемся неподалеку отъ Черкасъ, на этой сторонѣ Днѣпра; о турецкомъ послѣ Страшѣ, обѣщавшемъ королю содѣйствіе, въ виду Люблинскаго сейма; о томъ, что, какъ видно изъ всего хода дѣлъ, Литовцамъ нечего ожидать отъ Поляковъ чего либо добраго, и потому имъ слѣдуетъ скорѣе спѣшить въ Люблинъ и ратовать за свою отчизну. Наконецъ, Ходкевичъ заключаетъ: „остальнаго (т. е. другихъ новостей и фактовъ) довѣрять бумагѣ не смѣю“.

Wielmożnij młcziwij panije y dobrodzijeiju mnije łaskawij!

Kijedijm wczora do domu swego przijachał, zastalij mnije rozne pissanija z Lub-

1) T. e. snadr by.

lina, dosszijcz mnije nije poczijeszne, ze panom Wołynczom ostatni rok na tę nijedzijelije jako jutro złozon: ktorzij nije przijadą a nije przijssijęgą, gothowe uniwersałij confiscowacz bona ij onijch z zijemije wijwołacz. Jakoz pan Słuschka długo nijechcijał bijcz w teij trwodze już przijssąg Coronye w dzijeń Wniebowstąpijenija. Naszego Lijtheskijego przijazdu dłuzeij tego dnija po swijątkach czekacz nijechczą, bendąncz temu barzo radzij, abijszmij nijebijlij, bo pewna rzecz, ze y na nasz confiscatia poijdzije generalne. A też, inter alia, woijsko Tureczkije, okrom tego czo do Moskwij posło, za tą legatią pana Brzeskijego posła Jego Kr. M., ktorij do Turek chodzijł, połozijło sye nijedalijeko Czerkasz z teij strone Dniepra, ktorijch jest 70000. Pan Straz [1]) eorum operam pollicetur na kazdę potrzebę Jego Kr. M.; temij Turkij nijepomału tam turkoczą; a sznacz to iuż od kijlku lath chowano, abij pod tijm czassem Turczij podzijwijcz ssye na Unie przijachalij. S tijch takijch postempkow W. M., iako mądry pan, obaczijcz raczijsz, qualia sunt consilia o nasz y czegoli ssije dobrego spodzijewacz potrzeba po teij nijezgodzije naszeij. Inter alia wszijstczij porozno do Lublina wijedzijem, ut nemo erit qui representet famam R. P. nostrae. A tez bij przeczijwo nam nijewijezdzijlij, gdijz na nas taka cerbe seviunt (sic), przebog – bijwaij W. M.: sine te erimus nihil poterimus facere, ukrocz W. M. tego lekarstwa a ratuij sweij R. P., ktoreij przede wszemij jeden sam wijenczeij słuzijcz mozesz. Pro mea solita confidentia to W. M. swemu mł. panu pijsze, reliqua papijrowij wijerzijcz nijeszmijem. A zatijm me słuzbij w łaskę W. M. zalijecam. Dan z Huszczij [2]). Anno 1569, 20 Maij. Wm. zijczliwij służebnik Chodkijewicz, m. p.

Адрессъ: Jasnie wielmoznemu panu panu, woiewodzie wilenskiemu, memu mcziemu panu a dobrodzieiowij, do rąk własnijch.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

22.

1569 г. 28 Мая. Письмо Ходкевича къ Виленскому воеводѣ Николаю Радивилу.

Ходкевичъ увѣдомляетъ, что воеводы Трокскій, Кіевскій, Волынскій, Луцкій бискупъ, Остафей Воловичъ и не мало мелкой шляхты присягнули на своихъ Волынскихъ имѣніяхъ, при чемъ Волынскіе послы заявили: такъ какъ Кіевъ принадлежитъ не къ Руси, а къ Волыни, а Волынь присоединена къ Польшѣ, то чтобы и Кіевъ присоединенъ былъ туда же, и чтобы граница была проведена по Нѣману. Въ концѣ Ходкевичъ вскользь замѣчаетъ, что, по слухамъ отъ его пріятелей, король не желалъ бы встрѣтить ни малѣйшей оппозиціи.

Jasnie wielmoznij mcziwij panie woiewodo Wilenskj, panie a dobrodzieiu moj!

W. mczi oznaimuię, isz p. woiewoda Trockj, p. woiewoda Kiewskj, p. woiewoda Wołijnskj, X. Biskup Łuczkj, pan Ostafiey przysięgę iusz uczijnilij z ymion y z dobr Wołijnskich, thez xiądz Koreczkj, kniaz Wisniowieczkj i meyszei sliachtij nie mało. Pod-

1) Страшъ, посолъ Турецкаго Султана, отуреченный Полякъ („Люблинскій Дневникъ“ издан. М. О. Кояловича, стр. 354—355).

2) Гуща — воеводства Волынскаго, повѣта Луцкаго (Балинскій, II, 853 и 1409).

kałem sie dzisz s panem Radomskiem w Parczowie, ktorij do Wołnia iechał, then mi o tem dostateczną sprawe dał, o czem i W. Mcj dawam zarasz znacz. K temu dano mi sprawę, isz niektorzij posłowie Wołijnszczij, zasiadszij s posłij, radzilj, aby krol J. M., gdijsz iusz Wołijn przijłączijł do Polski, zebij i Kiiow zarasz, gdijsz nie ku Russi, alie ku Wołijniowj naliezij, azebij zarasz z niego p. woiewoda Kiewskj przijsięgał, a granicze zebij po Niemen uczijniono, i na them iest rzècz. Racz ze W. Mcz o tijm wiedząc, jak s tijm postempowacz, czo będzie zdanie i wola W. Mcj. Tak mi przijiacziele dawaią znacz, ze sie Krol J. M. o tho stara, abij temu zadne oporzijsko nie bijło. Za tijm służbij me w łaskę W. M. zaleczam. Pisan raptissime w Parczowie [1]). 28 Mai, anno Domini 1569. W. M. zijczliwij sługa Chodkijewijcz, m. p.

Адрессъ: Jasnie wielmoznemu panu panu woiewodzie Wileuskiemu, panu a dobrodzieiowi mnie wielcze łaskawemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

23.

1569 г. 31 Мая. Письмо Ходкевича къ Виленскому воеводѣ князю Николаю Радивилу.

Ходкевичъ даже отказывается говорить о томъ, какъ велико зло „убогой и нуждной“ Литвы: „сильно болитъ сердце, смотря на то, что съ нами дѣется, что насъ встрѣчаетъ зло именно съ той стороны, откуда мы одного только добра надѣялись“. Литовцы присягаютъ: одни хотя и не рады, но должны; другіе же „съ распростертыми объятіями“ (obviis ulmis). Волыняне заявили на сеймѣ, что Кіевъ, Берестье, Пинскъ и Кобринъ принадлежатъ къ Волыни, почему проводятъ границу по Наревъ и Ясольду. Поляки, видя такой успѣхъ, начинаютъ увѣрять: что, собственно говоря, они мало нуждаются въ уніи съ Литвою, что вмѣстѣ съ уніей — они принимаютъ на себя многотрудную обязанность—защищать Литву отъ Москалей; что для Литвы будетъ особая казна и особый гетманъ; что Жмудь слѣдуетъ отдать Пруссамъ. Въ заключеніе Ходкевичъ именемъ Бога заклинаетъ Радивила поспѣшить въ Люблинъ на защиту „убогой“ Литвы.

Jasznije wijelmoznij a mnije młcziwij panije dobrodzijeiju!

Do czego ubogijeij a nędzneij R. P. naszeij przijszło ij od czasu bardzieij przijchodzij, tego mnije W. M. memu m. panu pyssacz nije jest potrzeba, iako do pana wschech rzeczij dobrze swiadomego. A tak ij serce dzijwnij bol przeraza, patrząncz czo ssije z namij dzijeije, a szwłaszcza to baczijąncz, ze nas stamtąth wszijtko złe potijka, skądth eszmij ssije wszego dobrego nadzijewalij. Lijthwa na prawem jarmarku czo zijwo przijssijęga: jednij acz nie radzij, allije muszą, drudzij obviis ulmis do tego bijeżą. Y juz Volijnczij podalij tego miedzy posłij, ze Kijow ij Brzescz ijm nalijezij, a zwłaszcza p. Bokij—wijwodzij po Narew y Jasołde, Pijnsk Cobrijn tez do Wołijniją zijcząncz, czego Polaczij popijracz chczą. Y juz tak mijedzij szobą: ze z namij Unij mało potrzebuiją, bo juz maiją za swe y owszem za trudnoscz to ssobije poczijtaiją wijelgą—bronijcz nas od Moskwij, mowijąncz ba...

---

1) Парчовъ—Люблинскаго воеводства и повѣта (Балинскій, II, 1115—1121).

nijech ssije tam Lijthwa wije; wsczak maiją swoij skarb ij hethmana; Zmoidz—te tez Prussom oddacz chczą, gdzij bijszmij rebus infectis o Unyą stądh rosijechacz mijelij. Dlija Pana Boga, m. panije, racz W. M. przijbijcz dlija porathowanija teij ubogieij R. P., bo zadneij nadzieije w tijch nijemasz, ktorzijszmij ssije zijachałij, y owszem wijdze, ze onij po wodzije biią y za morze popłijną; a obijerze lij ssije kto czo bij R. P. słuzijcz chcijał, tedij, nije maijąncz podporij, bij jeno w polkressu nije ustał. Przebog, moy m. panije, racz szije W. M. pospijeszacz: bo bez W.M. interitus noster prae foribus.Ja dlija Polonnego [1]) W. M. protestowacz mam woliją, jako imieniem W. M., bo mij Krol Jego Mł. powijedzijał, ze jeslij ssije kto imijenijem W. M. nije opowije, ze W. M. te imiona straczijcz muszij. A zatijm me słuźby w łaskę W. M. pijlnie zalijeczam, s ktoreij prosze bijm nije bijł opuszczon. Dattij w Lublinie, Anno Salutis 1569, ultima Maij. Wm. zijczliwij sługa Chodkyewicz m. p.

Адрессъ: Jassnie wielmoznemu panu panu Mikołaijowi Radziwiłowi, kssiązecziu na Dubinkach y na Bierzij, woiewo... skijemu Canczlierzowi... litho etc., panu a przijacijeliewi y dobrodzieiewi memu mcziwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

24.

1569 г. 5 Іюня. Письмо Литовскаго земскаго подскарбія Николая Нарушовича къ Виленскому воеводѣ Николаю Радивилу.

Нарушовичъ замѣчаетъ, что „ничего утѣшительнаго“ изъ Люблина сообщить не можетъ. Волыняне всѣ уже принесли присягу. Въ пятницу (3 Іюня) въ Люблинѣ пріѣхали паны Виленскій, Трокскій и другіе Литовцы, и въ тотъ же день, вечеромъ, имѣли аудіенцію у короля (впрочемъ, панъ Виленскій не былъ); Литовскій великій маршалокъ, отъ имени всѣхъ, держалъ рѣчь къ королю, въ которой между прочимъ, упомянулъ, что хотя Литовцы, согласно съ королевскою волею, и съѣхались въ Люблинѣ и не прочь слѣдовать королевскимъ совѣтамъ и указаніямъ, однако они не могутъ скрыть своего великаго прискорбія, вызваннаго отрѣзкою отъ Литвы Волыни, Подлѣсья половины Берестейскаго староства и Кіева, и фактъ этотъ, безъ ихъ вѣдома совершившійся, продолжаютъ считать вопросомъ, подлежащимъ новому и общему обсужденію. Къ этому Берестейскій староста сдѣлалъ ссылку на привилегію Александра, предлагая дополнить ее четырьмя пунктами. Король опредѣленнаго отвѣта не далъ, предоставляя это рѣшить сейму и обѣщая сдѣлать для Литовцевъ все возможное. Въ субботу (4 Іюня) издано королевское повелѣніе о присоединеніи къ Польшѣ Кіева, Черкасъ, Канева, Бѣлой Церкви, Остра, Любеча, Овруча. Обыватели Берестейскаго повѣта наказали своимъ посламъ не возвращаться безъ какой бы то ни было уніи. „Если и въ другихъ повѣтахъ даны такія же инструкціи, замѣчаетъ Нарушовичъ, то причемъ останется наше несчастное отечество! Никогда еще не было столь тяжкихъ ударовъ, и, вѣроятно, за тяжкіе грѣхи покаралъ Богъ несчастную Литву!“ Всю вину этого неуспѣха Литовскіе патріоты, по свидѣтельству Нарушовича, приписываютъ „Литовскимъ радамъ“ (въ томъ числѣ и Виленскому воеводѣ Радивилу), ихъ крутому обращенію съ королемъ и внезапному отъѣзду изъ Люблина.

Jaśnie wielmożny a młciwy panie a panie mnie miłościwie łaskawy!

O nowinach z Lublina nie mam nic pociesznego ku pisaniu do W. Mci swego młci-

---

1) Полонное — Волынскаго воеводства, Кременецкаго повѣта (Балинскій, II, 923—924).

wego pana, iedno ysz panowie Wolijncij niemal wszystcy othprawili się iusz s przysięgą Królowi iego mci y Coronie, nakoniec y xiądz woiewoda Brasławski, xiądz Roman s xiędzem casztellianem Łuckiem Wiszniowieckiem y s xiędzem casztellianem Brasławskiem kniaziem Kapustą przysięgę uczynili w tę blisko przeszłą srodę. Dnia wczoraiszego, w piątek, przyiachali do Liublina iego młc pan Wilieński s panem Throckiem, gdzie tegoż dnia, oprócz samego iego młci pana Wilieńskiego, wszystcy byli u iego kr. mci, po wieczerzy. Tham iego msc pan marschałek wielki Litewski ymieniem wszystkiei rady uczynił dosyć przestronną przemowę do iego kr. mci, ysz dlia konczenia zaczętey sprawy y czyniąc dosyć woli iego kr. mci ziachali się tu do Lublina, wszakosz potrzebuiąc w tem młciwei nauki samego iego kr. mci, iakoby się w tę sprawę wdać mieli y od czego zacząć, widząc naprzod wielką doliegłość swą y wszystkiego państwa W. X. Litewskiego za, niewiedzieć iakiem, oderwaniem od niego ziem Wołyńskich y Podlaskiei y połowicę starostwa Brzeskiego (a ysz się ieszcze y na Kijow przegrażaią) — tak chcą o tem naprzod mowić, wszakosz gdzie by do tey sprawy uniej nakoniec przyść miało. Yego msc pan starosta intentią swą opowiedział, chcąc in toto na Aliexandrowem przywileiu przestać, przydawszy z opatrzeniem, wedlia potrzeby, te cztery articuli: naprzod około executiey, drugi o urzędziech y dostoienstwach, trzeci o seimiech spolnych, a czwarty o electiey, a dalei nie wdaiąc sie w żadne dalsze wykłady y gliozy tego przywilieiu. Takosz nie widzę, aby y iego kr. mość tey intentii pana staroscinei przeciwien być miał; nauki tesz iego kr. mość acz pewney dać nie raczył około zaczęcia tei sprawy, wszakosz nieiako przychylaiąc się do zdania pana starościnego a ukazuiąc do ześcia s pany Coronnemi, ofiarować się raczył we wszytkiem, czo iego kr. mości będzie przystało.

Potem nazaiuthrz, dnia wczoraiszego, w sobotę, naposliedzei ze wszystkich panow Wolijncow przywiedzion tesz do przysięgi pan stolnik W. X. Lithewskiego z osiadłości Wołyńskiei, acz się dosyć statecznie obmawiał, alie to iusz nie poszło, gdysz ynni wszystcy iusz to uczynili przed niem. Thegosz dnia potem y pan woiewoda Nowogrodzki—z osiadłości Podlaskiei. A po tych przysięgach, za okazaniem nieiakiego prawa z strony Coronney, wyszedł wyrok iego kr. mci, przywracaiący ku Coronie: Kiiow, Czerkaszy, Kaniow, Białą Cerkiew, Ostrz, Liubecz, Owruczei. O Mozyriu nic ieszcze nie słyszał, alie nie podobna, aby go za przygrodek ku Kiiowu porwać. Nie mieli od czasu przysparza więtszych pliag temu biednemu państwu za ciężkie grzechy y złości nasze! Pan Bog wie, iako daliey nas zostawić raczy! Posłom powiatu Brzeskiego nie kazała bracia wracać się do domu bez iakiei kolwiek uniey; y tego snać dokładaiąc, że sie niechcą rozrywać z bracią swoią pany Wołyńskiemi, między któremi y pany Podlaszany w samem srzodku siedzą. Jeśli tak y z ynych powiatow umyslili odrywać się od tey nieszczęsliwei oiczyzny swei, niewiem—przy czom iusz zostanie!

Jako dnia iutrzeiszego, w poniedziałek, spodziewamy się być u panow Coronnych— Boże dai w dobry czas! Alie za takiem początkiem nadzieia dobra być nie może, oprocz samego miłosierdzia Bożego, bo iako sie stroną daie słyszeć, że dekreta pańskie iuż żadnem obyczaiem revocować się wstecz nie mogą. Wszystkę winę wszyscy na odiachanie w. mci panow rad Litewskich z Lub-

lina pokładaią, yżeście wzgardziwszy panem y nie opowiedziawszy się iemu ani pożegnawszy odiachali, dokładaiąc, zęby wszytko liepiei poszło, obmowie zadnei miestca nie daiąc, będąc inaczei w tem persuasi. A chociasz się tak rzeczy zawiodły, że też i namędrszy Salomon trudno by iusz czo poratować mogł, wszakosz ych mci panowie rady Litewskie iako o them wspominaią, wolieli by widzieć owdzie W. Mć y radniey by poczekali na przyiachanie W. M., nie wdaiąc się w żadne traktaty; alie strona namnieiszei dilacyei cierzpieć niechce, tak ysz y za ziachaniem iusz panow rad Litewskiah tu do Lublina nie chcieli s Kijowem przethrwać do ześcia swego spolnego z niemi, alie tem prędzei się pospieszyli. Wspominano tesz owdzie ysz aczes W. M. sam prze niesposobne zdrowie przybyć tu nie mogł, na ten czas przed się potrzeba było, abyś był W. przywileie do tey sprawy należące posłał. Jam powiedział, yżem był przytem, kiedyś W. Mci szukał w skarbie tych przywileiow, alieś nic potrzebnego nie nalazł, oprocz tych, których krótkie kontenta od W. M. u siebie iego młć pan starosta Żmoidzki y s panem podkanclerzym być powiedzieli.

O przywilieiu tesz Fryderica Cardinała była wzmianka, ysz je widziano jusz po zesciu z tego świata nieboszczyka pana woiewody Wileńskiego, brata W. Mci, a snacés W. M. na seimie Brzesckim thak trzeci rok onego przy sobie mieć raczył.

Dnia wczoraiszego, w sobotę pozno, othdan mi list od W. Mci mego młciwego pana, za które łaskawe a młciwe pisanie pokornie swemu młciwemu panu dziękuię. Barzo mi się dobrze podoba mądre zdanie W. M. mego młciwego pana o przyzwolieniu na przywilei Aliexandrowski in toto s przyczyn od w. m. wypisanych, y thu między naszemi na tosz się zgadzaią. Alie strona, iako słyszę, iusz nie chce się y tego przywileia trzymać, chociasz sama pierwiey tho podawała, więc nie wiem, iako rzeczy nasze pojdą. Panowie Wołyńcy ysz nie opatrzywszy sobie naprzod reciprocam obligationem sacramento iurisiurandi od panow Coronnych, alie sami tak zgoła przysięgę Coronie uczynili, teraz iusz przyść ku temu nie mogą. Alie to im dano, aby, wysadziwszy deputati swoie, sami sobie przywiley napisali, iako naliepiei y napotrzebniei rozumieiąc. A iego kr. mość y s Coroną obiecali iem taki przywilei dać. O naszych widzę, że się w tem czuią, aby wzaiemne obligatie byli, gdzie by do tego przyszło, tylko by nie chciano uporu iakiego w tem użyć za pogodą dzisieiszych czasów.

Przestrzanszem pisaniem swem nie potrzebnie zabawiać W. M. swego młciwego pana nie chcę, gdysz szerzei o wszystkiem W. M. wyrozumieć raczysz s pana secretarza swego pana Jendrzeia Woliana, qui praesens hisce rebus interfuit.

Czo się daliei potoczy, o tem ku W. M. swemu młciwemu panu oznaimić niezaniecham.

Formulam iuramenti abo rotę przysięgi panow Wołyńcow posyłam ku W. M. swemu młciwemu panu. Listh W. M. mego młciwego pana, pisany do iego mci pana woiewodzica Wilienskiego, synowca w. m. pana Mikołaia Krzysztofa, dziś poranu odesłałem do iego mci. A s tem z wiernei a uprzeimei chęci swei wienszuiąc W. M. swemu młciwemu panu przy łasce Boskiei y dobrem a doskonałem zdrowiu s fortunnieiszem do wieku długiego panowaniem liepszych pociech używać, siebie y powolne służby swe zwykłei młciwei łasce W. m. pokornie zaliecam. Dan z Lublina V-go dnia Junii,

roku M. D. LX. IX-go. W. X. Mci swego młciwego pana powolny służebnik Mikołai Naruszowicz, podskarbi ziemski W. X. Litewskiego.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu panu a panu, iego xiążęcei mci panu Mikołaiowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Dubinkach y Birżach, woiewodzie Wileńskiemu, canclerzowi W. X. Lit., staroscie Lidzkiemu, Mozyrskiemu y Borysowskiemu etc. panu swemu miłościwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 155.

25.

1569 г. 6 Іюня. Письмо Ходкевича къ Виленскому воеводѣ князю Николаю Радивилу.

Письмо это послано съ нарочнымъ. Ходкевичъ увѣдомляетъ, что какъ ни оттягивали они, Литовцы, согласно съ волею князя Радивила, срокъ переговоровъ своихъ съ Польскими панами, но далѣе тянуть нельзя; назавтра (7 Іюня) назначенъ послѣдній срокъ. Положеніе Литовцевъ не представляетъ ничего отраднаго: дѣла идутъ по прежнему все хуже и хуже, и, такъ какъ поправить ихъ не предвидится никакихъ средствъ, большая половина Литовскихъ пословъ впала въ какую-то апатію; отдѣленіе Кіева отъ Литвы уже порѣшено королемъ; Поляки высказываютъ желаніе, чтобы Литовцы дали имъ войско на защиту государства, „для скорѣйшаго истребленія насъ" (замѣчаетъ Ходкевичъ). Въ заключеніе Ходкевичъ сообщаетъ о трагической кончинѣ своего стрыя (дяди по отцѣ) Еронима Ходкевича, Трокскаго пана: „Разговаривая у меня за обѣдомъ съ Оссолинскимъ о томъ, какую пагубу приноситъ намъ эта унія, онъ (Еронимъ Ходкевичъ), движимый любовью къ отечеству, пожелалъ себѣ не дождаться ея. Такъ и случилось: къ утру онъ предалъ душу Богу!"

Jasniewielmoznij młcziwij panie woiewodo Wilenskij, panie dobrodzieiu moj łaskawij!

Zalecam słuzbij me w łaskę W. M., zycąc W. M. od Pana Boga, przij dobrem zdrowiu, wszego fortunnego powodzenia.

Umijslnie to pacholę swe posijłam ku W. M. swemu młcziwemu panu, oznaimuiąc isz, wedle woleij W. M., zatrzijmalismij na sobie, zesmij zadnei schaczkij ani namowij nie mieli s pany Polskimj, asz do iutrzeiszego dnia. Daliei ze iusz zwłoczijc nie mozemij zadną miarą. Musiemij sie z niemi zijscz, co proszę, abij mi to iakiei niełaski W. M. nie niosło, bo temu pomodz nic nie mogę, gdijsz międzij naszemi więtsza połowicza nasze sprawy i potrzebij R. P. zacieraią. Pisac z owąd nic pociesnego W. M. nie mam: wsijtkj rzecij nasze po staremu in deterius idą, ani rozumiem, aby sie iusz czemu zabiezec mogło; bo i w sobotę krol Jego M. Kiiowa odsądził, i dzisz tam snadz ma pan woiewoda Kiewskj do rady przijsięgać. Przeto proszę, racz W. M. oznaimicz, mamij li sie sam W. Mc spodziewac, a na ktorij czasz,—boć i obronę z nasz samijch miecz chcą, odebrawszij nam wsiitkj liudzie, a to, rozumiem, dla prętszego wijniszczenia naszego. Strij moi pan Trockj roskazał W. M. ostateczną słuzbę swą powiedziecz, ktorij, maiąc u mnie na obiedzie rozmowę s panem Osolinskim [1]), co za zgubę nam ta Unia takowa przynoszi, amore patriae ductus zycziił sobie, aby iei nie doczekał, co sie i thak stało: dnia nie-

1) Оссолинскій, Ярошъ-Іеронимъ, Сандецкій кастелянъ, одинъ изъ депутатовъ, назначенныхъ для переговоровъ съ Литовцами (См. „Люблинскій Дневникъ" Кояловича).

doczekawszij, dał Panu Bogu duszę. Umijslnie to pacholię posijłam, dowiaduiąc sie sam o przijiezdzie W. M. Zatijm me słuzbij zalecam w łaskę W. M. mego młcziwego pana, zijcąc thego, abijm W. M. w dobrijm zdrowiu oglądał. Datum z Lublina 6 Junii, anno Domini 1569. W. M. sługa wijecznij Chodkijewijcz, m. p.

Адрессъ: Jasniewielmoznemu panu, panu Mikołajowi Radziwilowj, xiązecziu na Dubinkach i Bierzach, woiewodze Wileńskiemu, canclierzowj W. X., staroscze Lidskiemu, Mozyrskiemu, panu a dobrodzieiowj mnie wielcze łaskawemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

26.

1569 г. 11 Iюня. Письмо Литовскаго земскаго подскарбія Николая Нарушовича къ Виленскому воеводѣ князю Николаю Радивилу.

Поляки, довольные ходомъ своихъ дѣлъ, стараются поскорѣе закрыть сеймъ, не входя въ переговоры съ Литовцами. Литовцы, узнавъ объ этихъ проискахъ, стали говорить королю и коронным радамъ—какая же эта будетъ унія Литвы съ Польшею, когда отъ Литвы почти всѣ области оторваны декретами? Послѣ такихъ отрывовъ Литвы не существуетъ, а вмѣстѣ съ тѣмъ — и уніи. Въ отвѣтѣ своемъ, король сослался на какія-то высшія предначертанія и приводилъ въ оправданіе этого политическаго произвола—отъѣздъ Литовскихъ радъ изъ Люблина. Впрочемъ, замѣчаетъ Нарушовичъ, не менѣе виноваты и сами Волыняне и Подляcяне.—Вскорѣ, послѣ этого, Литовцы сошлись съ Поляками на совѣщаніе, на которомъ особенно сильно говорилъ Жмудскій староста, обвиняя Поляковъ во всѣхъ несчастіяхъ его родины: „непріятель, говорилъ Ходкевичъ, во время перемирія не нарушаетъ собственности; а насъ, живущихъ въ вѣчномъ мирѣ и братствѣ съ вами, вы, Поляки, лишаете этого права. Справедливости на землѣ мало! Но Богъ такой неправды съ нами не попуститъ: рано, или поздно, но разсчетъ будетъ!"

Jasniewielmożny a młciwy panie woiewodo, panie mnie miłosciwie łaskawy!

Około spraw seimu tego Liubelskiego racz W. M., moi młciwy pan, wiedzieć: ysz panowie Poliacy, maiąc iusz u siebie przywilei iego królewskiei mci na unią (taki iakoś W. M. copią iego widzieć raczył), thakże tesz otrzymawszy, za decrety iego kr. mci a niemniei snać za własnem dobrowolnem przychylieniem stron, ziemie Podlaską y Wołyńską,—nie barzo, iako widzę, o tho dbaią, aby czo z ostatkiem naszei strony stanowić mieli, alie owszem radniey by się s tem iusz roziachali s tego seimu, zaniechawszy wszelakich rozmow s nami, a zwłaszcza nakoniec iusz y woiewodztwo Kijowskie oderwawszy od nas. Bo acz panowie rady W. X. Litewskiego, będąc przestrzerzeni o tem, byli u iego kr. mci, miedzy innemi rzeczami y o Kijow przypominaiąc, aby tak odrywan nie był, od W. Xięstwa, gdysz się wszystko Xięstwo zaraz s Coroną uniiować ma. Przedsię nazaiutrz (iako dnia wczoraiszego, w piątek, tydzień minął potem) decret wyszedł, odsadzaiąc Kijow do Corony, a potem, w sobotę, roskazano xiędzu woiewodzie Kijowskiemu z woiewodstwa do rady Coronnei przysięgę uczynić. Ich m. panowie rady Litewskie przed thą przysięgą xiędza woiewody Kijowskiego posyłali do iego kr. mci y do panow Coronnych iego m. pana podcanclierzego y mnie przy iego mci y ynych kilka osob s panow

urzędnikow y posłow Litewskich. Tam iego m. pan podcanclerzy, będąc iego kr. mci iusz w radzie, dosyć dokładną przymowę uczynił ku iego kr. mci, a potem zosobna y ku panom rady Coronnei: aby sie tha przysięga xiędza woiewody Kijowskiego zadzierżała, gdysz się panowie rady, ynne stany y posłowie W. X. Litewskiego ziachali do tey sprawy uniei, aby się wszystkiem W. Xięstwem uniowali s Coroną, alie za takiem odrywaniem po tak nie małych częściach nie będzie sie iusz mogła uniować Corona z W. Xięstwem, alie barzo z małem, y nie wiedzieć, iakoby to iusz unia miała być. Y szerzey a dostateczniey o wszystkiem dołożył iego mść pan podcanclerzy.

Od iego królewskiey mosci pan canclerz Coronny odpowiedział krótko na ten sens: iako się iego kr. msc zawsze pilnie a pracowicie starać y przyczyniać raczył, s powinności y chęci swei, wiodąc to oboie państwo swoie do tego spólku, to—każdemu iawno; a ysz, za odiachaniem panow rady posłow Litewskich s tego seimu, kromia woliei i wiadomości iego kr. mci, ta sprawa w wąthpliwość nie małą była przyszła,—przeto, komu czo nalieżało, upominali się u iego kr. mci pana swego, iakosz iego kr. mść s powinnosci swei pańskiej, czo iego kr. mci nalieżało, czynić raczył; o xiędza woiewodę tesz Kiiowskiego powiedział, że powinien to uczynić, czo mu z miestca iego nalieży. Od panow rad Coronnych nic nam nie odpowiedziano.

A gdyśmy s tem odeszli, tegosz dnia, wnet potem, przysięgę uczynił do Corony y do rady Coronnei xiądz woiewoda Kiiowski y zasiadł w radzie Coronnei. Za prawdę, młciwy panie, iliem wyrozumiał, iusz o Podlaszany nic nie wątpiąc, że sami tego pragneli oderwania, alie y po panach Wołyńcach tosz widzę, że tesz tak wielkiego gwałtu na się nie mieli, alie się sami pośpieszyli do tego. Jakosz y teraz: instigatorow większych nie masz przeciwko Litwie, iako panowie Wołyńcy, chociasz snać nie wszystcy (bo y Brześć Litewski wszystek y Pińsk także aże po Jasiołdę rzekę odgraniczaią do Corony), a zwłaszcza pan Bokiei [1], którego panowie Poliacy, dlia wielkiei wiadomości rzeczy, croniką zową.

W then wtorek przeszły, VII dnia Czerwca, ych mść panowie rady Litewskieij y z ynemi stany y posły ziemskiemi byli u panow rad Coronnych, gdzie naprzod przez iego m. pana podcanclierzego W. X. L. przełożyli przed ich młciami, iako (czyniąc dosyć nie iedno woli iego kr. mci pana swego, alie nie mniei chęci swei) nie omieszkali pospieszyć się ziachać na tenże spolny sjem za tak krótki czas (y dobrze z dalszych stron niektórzy), przypominaiąc y ono odiachanie pierwsze s thego seimu nie tak płoche y nie rozmyslne, ysz tesz W. Mc panowie rady W. X. L. odiezdzaiąc stąd zlieciliście pewne wskazanie do ych m. panow rad Coronnych iego młci y mnie, nizlismy do ych mść panow Coronnych, za częstem upominaniem naszem, przypuszczeni być y słyszenia mieć nie mogli. Tamże się przypominało y około tego oderwania tych ziem Podlaskiey y Wołyńskiey, żeby liepiey uniować się wszystkiemu W. Xięstwu, a nizli tak po częściam odrywaiąc y przymawiaiąc się do tego, aby się tho nazad wróciło, żeby tak całkiem zaraz wszystko W. X. Litewskie łączyło się s Coroną. Y

1) Бокей, Гаврила, Луцкій судья, посолъ изъ Волынскаго воеводства („Дневникъ Люблинскій" Кояловича, 378, 721).

szerzei iego m. pan podcanclierzy o wszystkiem dokładał. Potem iego m. pan starosta Zmoidzki osobną rzecz uczynił, ostrzei przekładaiąc wielki żal z strony Wielkiego Xięstwą Liitewskiego, na które takowe nieszczęście przyszło, że tak bez wszei przyczyny oderwano od niego te ziemie Wołyńską y Podlaską y więtszę połowicę Brześćkiego powiatu, przypytywaiąc się—przecz by się to dziać miało: ieśli in contumaciam, tedy thei nie masz, bo się wszystcy iako posłuszni na tem że seimie stawienij; a iesli in poenam, nie wiemy, w czem byśmy zostać mieli;—y odiachanie w. mci panow rad s tego seimu—ysz s pewnych a słusznych przyczyn być musiało, y nie thak płoche y nieuważone, iakoby kto rozumieć miał;—dokładaiąc, ysz y nieprzyiaciel nawiętszy (pomieniwszy Moskiewskiego) pod przemierzem nie zwykł odbierać y posiadać własności państwa którego,—a nas nie w przemierzu ktorem doczesnem, alie w wiecznem braterskiem społku będąc s Coroną tho podkało;—dokładaiąc, ysz ieśli na ziemi mało sprawiedliwości, tedy sam Pan Bóg thakich rzeczy daremnie opuszczać nie zwykł, y gdzie by tho na samą Coronę od kogo przyszło, z iakiem by serdecznym zaliem używać tego musieli,—tem że obyczaiem aby uważyli u siebie, że tesz nam to z boleśnym żaliem ponosić przychodzi;—przypominaiąc przytym y to, ysz którzy się tak iusz odrywaiąc sami do Corony przyłączyli, ysz uczynili to, iako mancipia quaedam, nie uwazaiąc wolności y swobod swoich. A ysz tesz panowie Coronni nie barzo się skłaniali ku znoszeniu iakiemu z nami, w tei sprawie uniei alieguiąc przywilieiem iego kr. mci, iusz wydanem na zamknienie y zawarcie tei sprawy. Y na to jego m. pan marszałek nasz wielki repliki czynił, ysz o liudziech wolnych a poczciwych żaden niczego zaocznie stanowić nie może. Tham że po thych rozmowach, nie wdaiąc się w yne żadne tractaty iakoby tę sprawę stanowić z nami mieli, kazali przed nami czytać ten przywilei iego kr. mci, w tei sprawie wydany, którego to przywilieiu y W. M. panie copią mieć raczysz. A po wytocieniu tego przywilieiu, obiecawszy dać copią s niego dlia liepszego wyrozumienia naszego, s tem się rozeszli.

Potem panowie rady Litewskie y s pany posły, przesłuchawszy tego przywilieiu u siebie, nie iedno widząc na stronę naszą barzo nie pożyteczny, alie tesz tę samę nawiętszą wadę y przyczynę do niego, ysz w niebytności naszei tworzon, ni w czem nań nie zezwaliaiąc, radzi by się s pany Coronnemi znowu y s początku w tei sprawie znieśli. Liecz otuchy w tem żadnei nie było, alie od czasu czo dzień wiadomość przychodziła, ysz panowie posłowie coronni, zgoła trzymaiąc się tego przywilieiu nowego, od iego kr. mci na unią wydanego, żadnem obyczaiem ni w czem onego odstąpić nie chcą, Brześcia tesz wszystkiego y Pińska, snać więcei za instigacią panow Wołyńcow, domagali się y do czegoś daliey się zanosząc. A snać y ze Zmoidzią chcąc indzie ukazać. Xiąże tesz Curlandskie y wszystka ziemia snać się iusz do Corony podaią. S tych tedy przyczyn ych m. panowie rady y panowie posłowie Litewscy, zabiegaiąc takiem rzeczom, nic potrzebnieiszego ij pożytecznieiszego być baczyć nie mogli nadto, żeby zgoła zezwolili in toto na przywiliei Aliexandrow, wedlia samei własności słow w niem opisanych, a przydawszy do niego niektóre articuli. Takosz zezwoliwszy się na to dnia wczoraiszego, w piątek, X-go Czerwca, podali script panom Coronnem, formę spisku swego z ych m. tak iako się naprędce zebrać

mogło, chcąc ieszcze szerzei dołożyć, gdzie by się do tego panowie Poliacy zezwolili, którego to scriptu posyłam przepis ku W. M. swemu młciwemu panu. Za którem to scriptem, dobrze przez pięć godzin zabawiwszy się w radzie, panowie Coronni, gdzie y iego kr. m. czas nie mały być raczył, potem wezwawszy panow Litewskich, chętliwie nieiako przyięli to podanie zezwolienia na ten przywiliei Aliexandrow, także y na niektóre articuły do tego przywilieiu przydane zezwaliaiąc. A to naprzod: ysz wzaiem nie iedno spiski z strony swei, alie tesz podeczcią wiarą y uczynieniem przysięgi teraz na tem seimie chcą upewnić nam to postanowienie, w tei sprawie z nami, tak iako się to nakoniec postanowi, y iako my iem sthrony naszei upewnim, także oni we wszystkiem nam zarówno upewnić obiecali. O przysięgę rad y urzędnikow nowo obranych ieszcze nieco się rożnią, niechcąc W. Xiędzu y W. Xięstwu, tak iako Królowi y Coronie zostawić, wszakosz do tego się pochyliaią, niechcąc snać y Coronie tei przysięgi zosthawować, iedno aby zgoła, wedlia przywilieiu Aliexandrowego, czyniona była; regi coronato nie dokładaiąc ani Corony ani W. Xiędza z W. Xięstwem; execucią tesz wedlia podania od nas warować chcą, wszakosz telko we wszystkich rzeczach przeszłych y do tego czasu będących; a od tego czasu iusz aby thakże modus zamierzon był ręce pańskiei, iakosz y z naszey strony nieczo iuż pochyliło się do tego. Na yne tesz articuły zezwaliaią, a o ynych rzeczach potem, po zawarciu tei sprawy, tego spółku y po przysiędze z obustron uczynionei, zasiadszy spolnie do rady, namawiać chcą, iako de electione Regis, o seimiech spolnych, iestli alternatą maią, bywać albo telko w Polszcze, y na którem miestcu, także o spolnei obronie y o inych spolnych potrzebach wszystkich. Gdzie czo się daliey postanowi W. M. moi młciwy pan nieomieszkaną wiadomość mieć będziesz raczył. A nie dał tego Pan Bóg, abyś W. M. y z iego młcią X. biskupem Wilieńskim, iako przednieisze rady pańskie, sam przy tych teraznieiszych sprawach ostatniego kresu pierwszei rzeczy pospolitei naszei przybyć mogli, a praesentią swą et autori tate atque prudentia consiliorum suorum podeprzeć. Alie tak być musi, iako Pan Wszechmogący dopuścić raczył na to biedne państwo, żebyś my thak krótko de summa calamitosae reipublicae nostrae othprawowali.

Othdał mi tesz list od W. M. mego młciwego pana służebnik W. M. pan Chamiec, za które łaskawe a młciwe pisanie W. M. swemu młciwemu panu wielce dziękuię, s któregom zdanie W. M. swego młciwego pana, iakie wedlia ninieiszych trudnich czasow podawać raczysz, wyrozumiawszy, podałem tesz to y miedzy starsze, a zwłaszcza i przywiliei Aliexandrow, za który się teraz wzięli. Panie Boże, dai, aby się y them czokolwiek poratować mogło w thak ciężkich a prawie przeciwnych na wszem rzeczach naszych.

Nowin inych na then czas nie masz, iedno ysz pan Throcki [1]) iuthro w niedzielę tydzień, iako z tego świata zszedł, nic nie stękawszy. Apopliexya go umożyła. Szerzei pisaniem swem mało pothrzebnie zabawiać W. M. mego młciwego pana niechcę; iedno s them wiernie życząc y żądaiąc W. M. swemu młciwemu panu ze wszystkiem sławnem domem W. M. w łasce Boskiei ij

1) Еронимъ Ходкевичъ, см. предыдущій документъ (N 25).

dobrem a doskonałem zdrowiu do wieku długiego liepszego poweselienia s fortun y pociech wszelakich, siebie y powolne służby swe zwykłei miłościwei łasce W. M. swego młciwego pana pokornie zaliecam. Dan z Lublina XI-go dnia Czerwca, roku Pańskiego M. D. LX. IX-go.

W. X. M. swego m. pana powolny służebnik Mikołai Naruszowic.

Адрессъ: Jaśniewielmożnemu panu a panu iego xiążęcei mci panu Mikołaiowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Dubinkach y Birżach, woiewodzie Wilieńskiemu, canclierzowi W. X. Littewskiego, staroscie Mozyrskiemu, Lidzkiemu, Borysowskiemu etc., panu swemu miłościwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 155.

27.

1569 г. 28 Іюня. Письмо Литовскаго земскаго подскарбія Николая Нарушовича къ Виленскому воеводѣ князю Николаю Радивилу.

Нарушовичъ упоминаетъ о послѣднемъ къ нему письмѣ князя Радивила, въ которомъ князь „оплакиваетъ кончину Литовскаго великаго княжества, нѣкогда вольнаго, независимаго, удѣльнаго!“ Утѣшая себя и князя, Нарушовичъ говоритъ, что болѣе Литовцамъ ничего не осталось какъ покориться Неисповѣдимому Промыслу, такъ строго покаравшему Литовцевъ за ихъ грѣхи, и искать утѣшенія въ молитвѣ и вѣрѣ! —Изъ новостей Нарушовичъ сообщаетъ слѣдующія: 1) о защитѣ государства, о войскѣ, рѣчи еще не было; 2) обязанности „маршалковскаго уряда“, великаго и дворнаго, соединены съ таковыми же Польскими; 3) послами въ Москву выбраны: съ Польской стороны — Иноврощлавскій воевода Кротовскій и Радзеевскій староста Лещинскій, съ Литовской—Брестскій воевода и Гарабурда, но послѣдній отказывается, и на его мѣсто, кажется, посылаютъ королевскаго секретаря Андрея Ивановича; 4) выѣздъ короля изъ Люблина назначенъ на 9-е Августа, въ Кнышинѣ король пробудетъ три недѣли, потомъ поѣдетъ въ Петриковъ, а оттуда въ Вратиславль, гдѣ назначено свиданіе съ Цесаремъ Христіанскимъ.

Jasniewielmożny a młciwy panie woiewodo a panie moi miłościwy y łaskawy!

Othdan mi iest list W. Mci, za które łaskawe a milosciwe pisanie W. Mci swemu młciwemu panu wielce a pokornie dziękuię. S thegosz pisania W. M. wyrozumiałem dostatecznie, iako cięszce a żałościwie przyimować raczysz W. M. pogrzeb y zgładzenie na wieczne czasy wolney a udzielnei rzeczy pospolitei, niegdy W. Xięstwa Litewskiego! Czo czynić raczysz W. M., iako prawie wielki a przednieiszy senator y milośnik oiczyzny swei, iakosz y każdego, choc tesz naniszego przyrodzonego obywatela onego państwa, słusznie takież affect zdiąc y do- *liec ma.* Y Panie Boże bądź Sędzią każdemu, kto by sam, s chuci swei zaniedbawszy powinnei przed Bogiem y ludzmi miłości y wiary ku oyczyznie swei, pospieszył się do thego. Y nie dał tego Pan Bóg, abyś W. M. y z iego mcią xiędzem biskupem Wilieńskim, iako przednieiszy senatorowie y stróże rzeczy pospolitei naszey, przybyć tu mogli na ten siem, owa by s pomocą Boską a za mądrą y zdrową radą W. Mci spolnie y z ynemi senatory onego państwa mogła sie była rzecz pospolita Litewska in suo pristino statu zadzierzeć. Alie ysz się iusz stało, nielza inaczei rozumieć o them, iedno ysz to tak Pan Bóg od wiekow przeirzeć raczył na skaranie grzechow y złości naszych. A tak zgadzaiąc się z wolią spra-

wiedliwego dopuszczenia Bożego ze wszythkiego onemu samemu cześć a chwałę rozdawać, prosząc aby to wszystko z Boskiego miłosierdzia swego ku czci y chwalie swei y wszemu lieþszemu panstw złączonych przywieść raczył. A czo człowiek obowiązaniem sumnienia swego przed Panem Bogiem a czci y wiary swei przed liudzmi upewnił, thego do końca wieku swego, s pomocą tegosz Pana Niebieskiego, strzedz powinien. A kto by inaczei myślić miał, takiemu Pan Bóg nie dopomoże przedsięwzięcia iego przeciwko boiaźni swei sumnieniu y wierze a potciwości takiego każdego, y owszem liepiei było nigdy nie zezwaliać, ani podawać się do tego a niżeli by, czego Panie Boże uchowai, fidem sanctissime datam odmienić.

Pisać mi tesz raczysz W. M., moi młciwy pan, o rotę pana Thalipskiego na zamku Wilieńskim, ysz ustawicznie nabieganie czynią na W. Mść o zapłatę zasłużonego. Wiernie bych rad nie telko tei rocie zapłacił zasłużone s skarbu iego kr. mci, bym taky dostatek w skarbie miał, alie ieszcze do tego czasu nauki żadnei od iego kr. mci nie mam, czym bym takowe potrzeby othprawować miał; y sam rotmistrz pan Thalipski przez tak długi czas bawiąc się tu na dworze iego kr. mci z utratą swoią ieszcze sie niczego nie domowił.

Nowin na ten czas tu w Liublinie żadnych ynych nie masz, które bym miał pisać W. M. swemu młciwemu panu, iedno ysz rzeczy seimowe Coronne a zwłaszcza sądy koło executiei mało się nie wszystkie odprawiły, y wielie się panow iusz roziachało y posłow, liedwie z ynszego powiatu po iednym zostawiwszy. A około obrony ieszcze się nic nie postanowiło; wszakosz obiecuią na końcu posthanowić—Panie Boże dai dobrze!

Władza urzędu panow marszałkow Litewskich, wielkiego i nadwornego, iusz iest przez iego kr. mość decidowana, tak isz thy officia, iako w spolnei rzeczy pospolitei, maią być copulata z urzędy marszałkow Polskich: liaski społem podnosić maią w Polszcze y w Litwie; wota rozdawać maią marszałek Polski Polakom, Lithewski—Litwie, iakosz się iusz thak sprawuią; Poliaka ma sądzić marszałek Polski, Lithwina—Lithewski; dlia imania złoczyńców przy sługach marszałka wielkiego Polskiego, ma tesz mieć sługę swego abo y dwu pan marszałek Litewski, dlia przestrzegania ubliżenia narodowi Lithewskiemu. O ynych władzach tych urzędow odłożyło się na yny siem. Pothem byśmy byli zastawili się statecznie, nie odstępuiąc swego seimu w Lithwie, iako y panowie Poliacy nie barzo nam tego broniłi, tak iako to sami teraz wspominaią, nie mieli byśmy byli takiei trudności y takiei confusiei w tych urzędziech. Alie iusz sthało czo się—trudno odmienić ma.

O posliech do Moskwy racz W. M. wiedzieć, ysz z strony Polskiei obrano posłami woiewodę Inowlocsławskiego pana Crotowskiego a pana Lieszczyńskiego, starostę Radzieiowskiego; a z strony Litewskiei namieniono pana woiewodę Brzesckiego, a pisarza chcą mieć pana Haraburdę, alie on żadnem obyczaiem niechce, gdysz iusz trzykroć był, więc na mieisce iego ukazuią na pana Jendrzeia Iwanowicza, secretarza iego kr. mci. Przed kthoremi posły othprawić raczył iego kr. mść gonca do Moskwy pana Jendrzeia Chalickiego, a to—s tei przyczyny, daiąc znac, że tesz y posłowie Polscy s posły Litewskiemi w poselstwie być maią. Wyiazd iego kr. mci z Lublina, ieśli się daliei nie odemknie, iako to iusz kilka kroć było, naznaczon na dzień 9 miesiąca Augusta. W

Knyszynie ma iego Kr. Mość 3 niedzielie zmieszkać, a stamtąd potem do Piotrkowa iachać, a s Piotrkowa do Wrotsławia, dlia ziachania s Cesarzem iego mcią Chrześciańskim.

Inego nic na ten czas ku pisaniu do W. Mci swego młciwego pana nie maiąc, iedno s tem winszuiąc W. M. przy łasce Boskiei i dobrem a długiem zdrowiu fortunnego panowania s przysporzeniem wszech lepszych pociech, siebie y służby swe zwykłei młciwei łasce W. M. zaliecam. Dan z Liublina XXVIII dnia Iunii, roku M. D. LX. IX-go.

W. M. swego m. p. powolny służebnik Mikołai Naruszowic.

Адрессъ: Jaśniewielmożnemu panu a panu iego mci panu Mikołaiowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Dubinkach y Birżach, woiewodzie Wilieńskiemu, canclierzowi W. X. Littewskiego, staroście Mozyrskiemu, Lidzkiemu, Borysowskiemu etc., panu swemu miłościwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 155.

28.

1569 г. 15 Октября. Письмо Ходкевича къ Виленскому воеводѣ Николаю Радивилу.

Письмо это весьма примѣчательно. Ходкевичъ оправдывается отъ взведеннаго на него передъ Радивиломъ извѣта — будто бы онъ находится въ тайныхъ сношеніяхъ съ Польшею и Москвою. Поводомъ къ этому извѣту послужили письма, написанныя Ходкевичемъ къ Судомирскому воеводѣ, Фирлею, Жембоцкому и другимъ. Ходкевичъ вкратцѣ передаетъ содержаніе этихъ писемъ. Въ заключеніе пишетъ о Жмудскомъ сеймикѣ.

Jaszniewielmoznij a mnie młcziwij panie ij dobrodzijeiju!

Z wijelgijm strachem czijtałem lijst W. M., do mije własszną ręką W. M. pijsanij, s ktoregom dostatecznije wijrozumijał, jakosz jest W. M. sprawijon o mnije, jakobym ja mijał do Polskij pijsacz a tam wijnoszijcz taijemnijcze zaprzijszijęzone. Na czo ja taką daije sprawe W. M. szwemu mł. panu, pod wijarą ij cznothą szwą schlijacheczką, j jako mij dusza ij ı oczczijwosth moija mijła, zem tego, jakom zijw, u pomiszlijemju nijemijał, abijm Polską przijazn tak wijszocze powazacz mijał, jżby mij mijlszą bijła nad oijczijzne mijłą szwą, a czo wijenczijeij — nad poprzijszijenzenije W. M. panu ij dobrodzijeijowij memu uczijnijone. Przeto W. M. racz temu tak, a nijeijnaczeij, wijerzijcz (bo to W. M. na jurament uczijnijonij powijadam), zem o teij sprawije electieij (lub to Moskwijczij, lub tesz kogo jnego do Polskij) nijcz nije rozkazował. Lecz isz Żęboczkij ma szwą potrzebę do Polskij (prze pewne postanowijenije ożenijenija jego) dałem onemu dwa albo trzij listij, jeden do wojewody Sendomirskiego, a drugij do p. Mijecznijka, ktorijmem posłał na przeczijtanije bijskupa Kujaskijego lijst okazuijąncz, jako są skodliwe praktikij xijężij w Polscze, chcząncz jego tym barzieij zwadzijcz, ij to przijthijm, ijż xijeza chwalą poboznoscz Krolewnij, abij pothijm ta poboznoscz ad tyrranidem nijeprzijszła.

Do Firleja pijsałem o gospodij, abij bijł szłusznij rozdzijał w Lomżije ij chcąncz wijedzijcz na kijedij tam szługe posłacz, wijmawijaijąncz szije tez, zem szije z nijm wijdzijcz nije mogł, według jego ządze, a to

dlja szrogijego powijetrza. Ten że Zęboczki podijąnł mij szije pod przijssijęngą singula parthicularia dacz znacz, na czo ij dokąnth w Polscze zmijerzaiją. De restem, jeslij czo drugijego do Polskij wskazał, nijech wijary ij cznothy nije mam ij zadnego creditu u W. M. A tak racz temu W. M. bespijecznije wijerzijcz, ze tam nijcz inego nije masz, a ten, czo W. M. dał o mnije inszą sprawe, wstijdzijcz szije tego muszij, bo mi na tem krzijwde uczijnił, jako złij a nijepoczesznij człek.

Poszijłam tam szługe szwego Boreijssze ku W. M., przez ktorego do Zemboczkiego pijsał, abij wszystkij lijsti jemu oddał ij sam szije do mije wroczył, a tak czo onemu W. M. rozkazacz będzijesz raczijł to juz tam Boreijsza uczijnij, alije jnaczeij, da Pan Bog, W. M. tego nijenaijdzije, jeno jako ja pijsze gdijsz et patriae amore powazacz umijem, a czo teij na tem naliezij, abij Polaczij w thijm ostrzenij nije bijlij, tez wijem, juramenthu valorem dobrze znam ij metus ejus, a pogothowiju ij na tho, ze przeczijw takijego wszijszczij powstacz maiją ij tho sedulo kazdij rozmijslacz powijnijen. Racz ze W. M. moij młcziwij pan o meij statecznosczij, jako o człeku poczczijwem, rozumijecz, a nije wijęczeij innego płonnego człeka powijeszcz powazacz, a nijż moije statecznoscz, juramenth ij poczijwoscz senatorską.

Toz prosze ij W. M. moij młcziwy pan ku mnije racz łaskawije a młszczijwije zachowacz a wijęnczeij meij statecznosczij ij przijssijąndze wijerzijcz zelo, quo erga patriam decor, nijsz tijm, ktorzij ze sznu tam jakosz mije przed W. M. oblatrare chczą.

Iz tego potrzeba abijm gdzije blijzeij W. M. bijł dlija odpraw w R. P., a tak młcziwij panije ja skoro seijmijk odprawijć bende wszijstko w Kownije, a kaze lij W. M. – ij w Wijlnije, alije isz ieszcze W. M. postanowijłij, abij kazdij in sententiam unanimam ludzije przijwodzijł ku postanowijeniju Wijlijenskijemu, tedij ta przeijazdka moija do Zmudzij na czasz nijeskodzij. Pijszącz do W. M. mego młcziwego pana, przez tegoz Boreijsze posijłam, on tam zmijeszka do roskazanija W. M.

A zathym me słuzbij w łaske W. M. pijlnije zalijeczam. Datt. z Kowna 15-go 8-bris W. M. szługa wiernij Chodkijewijcz.

Адрессъ: Do własznijch ręku J. M. mego młcziwego pana woijewodij Wijlenskijego ten list nalijezij.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

29.

1570 г. 30 Августа. Письмо Жмудскаго старосты Ивана Ходкевича къ дворному Литовскому маршалку Николаю Христофору Радивилу.

По семейнымъ дѣламъ. Между прочимъ, Ходкевичъ излагаетъ причины, почему не можетъ прибыть къ Радивилу, на сватьбу его сестеръ.

Вельможный милостивый пане маршалку надворный, пане а пріятелю мнѣ особливе ласкавый!

Яко была воля и жаданье вашей милости, абыхъ на веселье ку службамъ ихъ милости паненъ воеводянокъ Виленскихъ а сестръ вашей милости прибылъ, тогды яко до вшелякихъ иныхъ службъ вашей милости самого

всего народу дому вашей милости естемъ хутливъ, такъ быхъ тежъ и съ того се вымовляти не хотѣлъ. Лечъ ми его королевская милость росказати рачылъ, скоро по Светомъ Михалѣ, до Вильни ѣхати, для пильныхъ потребъ его королевское милости. Але и то бы мнѣйша была,—одножъ зашли ми позвы, абыхъ ся становилъ у Орши на день светого Михала, и ктому тежъ даны ми суть комисеи его королевское милости о кгрунты и о пущу имѣнья моего Битенского, также на день светого Михала рокъ мнѣ складаючи. А про то мушу гдѣжъ колвекъ, або въ Орши, або въ Бытеню [1]), самъ быти и властьности своее дойзрѣти, абыхъ въ чомъ не упадъ. Зачымъ до вашей милости на тое веселье ку службамъ паненъ сестръ вашей милости прибыти не могучы, пилне а пилне прошу, абыхъ за то не только ласкавое прiязни вашей милости въ томъ собѣ не нарушилъ, але тежъ и мнимавья противного одъ вашей милости не понелъ, кгдижъ якомъ завше ку службамъ вашей милости и всему дому вашей милости хентливый быти звыклъ, такъ и теперъ тожъ до себе чую, иначей быхъ се съ тимъ показати не хотѣлъ, кгди бы мя на тотъ часъ таковые пилные потребы не зашли, которые сами мене передъ вашей милостью за вымовеного учинити могуть. А притомъ жичачи и жадаючи вашей милости своему милостивому пану, абы Панъ Богъ доброе и досконалое здоровье вашей милости, всими фортунами и потѣхами здобячи, въ долгiй вѣкъ ховати и множыти рачылъ подлѣ воли а мысли вашей милости властное, себе съ тымъ звыклой ласцѣ вашей милости своего милостивого пани пилне залецамъ. Писанъ у Свислочы [2]), мѣсяца Августа 30 дня, року 1570.

Вашей милости своего милостивого пана на всемъ повольный Янъ Ходкевичъ, староста Жомоитьскiй, маршалокъ земскiй великого князства Литовского.

Адрессъ: Вельможному пану его милости пану Миколаю Криштофу Радивилу, маршалку дворному великого князств Литовского etc., пану а добродѣю и прiятелю моему особливе ласкавому.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

30.

1570 г. 2 Сентября. Письмо Жмудскаго старосты Ивана Ходкевича къ дворному Литовскому маршалку Николаю Христофору Радивилу.

По семейнымъ дѣламъ. Находится въ связи съ предыдущимъ и нѣсколько дополняетъ его.

Вельможный милостивый пане маршалку, пане а прiятелю мнѣ особливе ласкавый!

Отданъ ми есть листъ отъ вашей милости, въ которомъ рачишь ваша милость писати до мене, жедаючи абыхъ ку службамъ на веселье паненъ воеводянокъ Виленскихъ, сестръ вашей милости, прибылъ. Ино ачколвекъ вже есми перво сего до вашей милости писалъ, съ которыхъ причинъ тамъ до вашей милости быти не могу, яко тому зъ оного

1) Бытень—въ 20 верстахъ отъ Жировицъ, Слонимскаго уѣзда.

2) Свислочь—при впаденiи Свислочи въ Березину, Волковыскаго уѣзда.

листу моего ваша милость достаточне зрозумѣти будешъ рачылъ, — ведже ижъ такъ пилное жаданье вашей милости пана а пріятеля моего есть, тогды якомъ завше былъ хутливъ ку службамъ вашей милости такъ и теперь съ такою жъ хутью до того такъ се причынити и старати буду якобыхъ на тотъ часъ ку службамъ вашей милости и ихъ милости паненъ воеводянокъ Виленскихъ въ домъ вашей милости прибыти мочь. Нижли што ся дотычеть паненъ Виленскихъ, сестръ моихъ, естли пани тетки своее пани конюшиное упросити буду мочь, тогды ихъ тежъ ку службѣ ихъ милости паненъ воеводянокъ на тое весе́лье взяти не занехамъ. Лечъ гдѣ быхъ пани конюшиное до того не ужилъ, прошу, абы ваша милость, мой милостивый панъ, за то на мене ни которого мниманья противного мѣти не рачылъ. А съ тымъ жичачи вашей милости моему милостивому пану въ добромъ здоровьи всего фортуиного панованья, себе ласкавой пріязни вашей милости залецамъ. Писанъ у Свислочы, мѣсяца Сентебра 2 дня.

Вашей милости своего милостивого пана повольный и жичливый пріятель Янъ Хоткевичъ, староста Жомонтьскій, маршалокъ земскій великого князства Литовского.

Адрессъ: Вельможному пану его милости пану Миколаю Криштофу Радивилу, маршалку дворному великого князства Литовского, пану и пріятелю мнѣ особливе ласкавому.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

31.

1577 г. 21 Апрѣля. Дарственный листъ Литовскаго дворнаго маршалка Николая-Христофора Радивила [1]) священнику Несвижской Пречистенской церкви Якову Семеновичу.

Пречистенская церковь находилась въ предмѣстьи Несвижа. На ея обезпеченіе князь Радивилъ далъ двѣ пашныхъ волоки, дозволилъ свободный въѣздъ въ Несвижскую пущу, съ правомъ пользованія лѣсомъ на постройки и отопленіе („дерево на будованье, дрова и лучина на огрѣванье“) и право сытить ежегодно не болѣе двадцати медницъ меду.

Миколай Криштофъ Радивилъ, княже на Олыцѣ и Несвижу, маршалокъ дворный великого князства Литовского. Чинимъ явно и вызнаваемъ симъ нашимъ листомъ всимъ вобецъ и кождому зособна. . . . . . нашое и тежъ за залеценьемъ и прозбою нѣкоторыхъ . . . . . дали есмо симъ листомъ нашимъ въ моцъ и во вшелякіе . . . . . священическіе церковъ нашу Рускую заложенья Рождества Пречистое, на передмѣстью мѣста нашого Несвиского, свещенику . . . . . нашому пану Якову Семеновичу со всимъ на все и. . . . . пожитками и приходами церковными ажъ . . . . . . До которое жъ то мы тое церкви нашое надали двѣ волоки пашныхъ вольныхъ кгрунту Несвиского, яко се тые двѣ волоки въ собѣ маютъ, то есть: зъ сѣножатми, зъ роспашнями, зъ зарослями . .

1) Такъ называемый Сиротка, род. 2 Августа 1549 г., ум. 28 Февраля 1616 г. За участіе въ осадѣ крѣпости Улы наименованъ въ 1569 г. дворнымъ (или надворнымъ) маршалкомъ Литовскимъ (Котлубай, 305—321).

. . . . омъ, съ пляцомъ, зъ огородомъ Пархимовскимъ противъ . . . . и мешканья слугъ церковныхъ. Ку тому еще дали и дозволили есмо томужъ попу нашому Якову въ кождый рокъ по-двакроть складъ медовый, колько быть може, сытити, а отъ того меду воскъ на свѣчу поставную давати; такъ же волно ему будеть до пущы нашое замку Несвиского поблизку мѣстца въѣжджати и вшелякое дерево на будованье, также дровъ и лучину на огрѣванье, до дому своего поповского въ потребу собѣ доброволне возить. А съ того всего, яко се вышей помѣнило, жадное ни которое повинности ани подачки давати не будеть повиненъ ажъ до живота своего, одно только службу Божью и вшелякіе церемонеи, водлугъ стародавного звычаю и пристоенства своего вряду духовного закону ихъ Греческого, пры той церкви нашой чинити и справовати маеть и повиненъ будеть. А на твердость тое даты и ласки нашое дали есмо ему сесь нашъ листъ подъ печатью и съ подписаньемъ власное руки нашое. Писанъ на Миру [1]), лѣта Божего Нарожэнья тисеча пятьсотъ семдесятъ семого, мѣсяца Апрѣля двадцать первого дня. Mikołaӻ Krzysztoff Radziwiłł.

Внизу документа напись: на два кануны альбо склады ма выходить до року двадцать медницъ меду, то есть: на каждый канунъ по десети медницъ меду, штобы большъ не сытилъ, надъ двадцать медницъ на рокъ. *Документъ этотъ заимствованъ изъ «Минскихъ Актовъ», собранныхъ и изданныхъ въ 1848 г. тогдашнимъ Минскимъ губернатромъ Семеновымъ.*

32.

1581 г. 15 Мая. Письмо Юрія Друцкаго-Горскаго къ Литовскому гетману и Виленскому воеводѣ князю Христофору Радивилу.

Юрій Друцкій-Горскій сообщаетъ о поимкѣ въ Оршѣ Цесарскаго посла, шедшаго въ Москву; о томъ, что какой-то Матюшка, бывшій Московскій приставъ, пробирается зачѣмъ-то лѣсами около Дубровны, и что Горскій слѣдитъ за нимъ „въ-оба.“

Jasniewielmozny m. panie woiewoda Wilenski, panie a panie moij młciwy!

W. mczi swemu m. panu oznaimuię, isz dnia dzisieiszego, Maia 15, w noczy poseł Czesarski, który był do Moskwy szcieskami Romanowskiemi przemkniony, w Orszy poimany iesth. Jacz będąc ostrzezonym stąd od tijch chłopów ieij m. panieij Wilenskiei, aby nieiadącz thą drogą nazad wodą przemyslał podzień a tho noczą, wszakoż maiącz po nim spiegi ieszcze od samego Smoleńska (s którego nazaiutrz baydakiem w Orszy noczą stanął), starałem się o tho s pilnoscią, abym go nie upuszył szcieszkim, też wszythkie był strażą oszadził około granicz they ukrainy, iakosz mie w tim Pan Bog pocieszycz raczył, że nie darmo pracował. Życzył bym tak sczęsliwie y zawsze w. mczi swemu m. panu służącz y w inszych rzeczach praczowacz, których zarazem do w. m. swego m. pana posiłam. W. m. moi m. pan onych przed się przypuszczywszy dostateczanieyszą sprawę o wszythkim wziącz będziesz raczył. Ten łotrzyk Matysko,

---

1) Миръ—въ 30 верстъ отъ Несвижа, по дорогѣ въ Новгородокъ (Новогрудокъ).

który był przystawem u nich asz w Moskwie sameij, w drodze niedoiezdzaiącz Dąbrowna przesz laszy poszedł, maiąc snać rozkazanie od starszych swoich, na kthorego zaszadziłem sidła po lieszziech, iezze w kthore wpadnie, nieomieskam do w. m. swego m. pana posłacz. S tim życząc w. m. swemu m. panu od Pana Boga dobrego zdrowia, fortunnego panowania w wiek długi używacz społem z jey m. panią woiewodziną, moią m. panią, y z miłym a falebnym potomstwem w. m. samego siebie y powolne a uniżone służby me do m. łaski w. m. pilnie a pokornie zalieczam. Dan z Orszy, d. 15 Maia, roku 1581.

W. mczi mego młciwego pana nayniższy służebnik Jerzy Druczkj Horski [1]).

Адрессъ: Jasniewielmożnemu panu a panu jego m. panu Krzystophowi Radziwiłowi, xiążęcziu na Birzach y Dubinkach, woiewodzie Wilenskiemu, hetmanowi W. X. Litt., staroscie Boryszowskiemu, Soleczkiemu y Urzędowskiemu etc., memu m. panu ma bycz othdan.

Отдълъ писемъ, тека 86.

33.

1581 г. 26 Мая. Письмо Юрія Друцкаго-Горскаго къ Литовскому гетману и Виленскому воеводѣ князю Христофору Радивилу.

При этомъ письмѣ препровождается цесарскій посолъ (см. выше), вмѣстѣ съ захваченнымъ при немъ сундукомъ и шкатулкою. Друцкій доноситъ, что, по слухамъ, въ сундукѣ должна быть переписка Коронныхъ сенаторовъ, а также Андрея Зборовскаго, могущая ихъ скомпрометировать, почему (все по слухамъ же) одинъ изъ служебниковъ Короннаго подскарбія посланъ, чтобы какъ нибудь выкрасть эти обличительные документы. Далѣе Друцкій проситъ Радивила не выдать этого доноса, жалуется на то, что сыщики ему много стоятъ, что онъ ничего не жалѣетъ для славы Речи Посполитой, и прочее, тому подобное.

Jasniewielmożny m. panie woiewoda Wilenski, panie a panie moi młciwy!

Posła Czeszarza jego m. Henrika Herogla do w. m. swego m. pana posiłam ze wszythkim tijm, s czymem go załapił: w. m. moij m. pan z onego dostateczną sprawę o wszythkim wziącz będziesz raczył. A iż mi sie go trząsc niegodziło, zapieczethowawszy skrzynię y skatułę iego, poszyłam przy nim do w. m. Iż tez tham mienił nieczo rzeczy swoich w Bijchowie, tho iesth koni dwa y skrzinkę, dlia których kozaka z listem posłał, aby byli do Wilna do dworu jeij m. panieij Wilieńskiei przyprowadzone, thegom mu bronicz nie mogł. Wszakoż ieden listh, którem widział bycz przydroznieyszym, zadzierżał, kthory do W. M. swego m. pana posyłam y kluczyk do skrzinie; z tego W. M. zrozumiecz będziesz raczył, co w sobie ta skrzynia ma. Przeto, m. panie, trzeba obmyslacz, żeby sie tha skrzynia mogła dostacz do ręku W. M. bocz nieprozna, iakom słyszał, są sprawy y listy pissane y od niektórych panow senatorow koronnych, iakoż pana Jendrzeia Zborowskiego; iako slyszę, sługa ieden przy nich iesth, który sie mieni

1) Не объ этомъ ли Юріѣ Горскомъ сообщаетъ свѣдѣнія „Всеобщая Энциклоп." (XII, 154—156)? См. также „Археографическій Сборникъ," т. IV, документы подъ NN 7, 32, 38, 39.

bycz pana podskarbiego Coronnego. Jacz iako mam sprawę, thaką daię W. M. swemu m. panu; dzierzę też tho o W. M., że mie W. M. w tym wydacz nie będziesz raczył. A tolim y pracze y starania y kostu nie załowal podiącz, spiegow naiduiącz k temu y straż maiącz naweth y zagranicze, chcząćz sie przysłużycz R. P. y W. M. swemu m. panu. Jakoż y tho theraznieisze mieszkanie me w Orszy—Bog tho sam wie—iako mi przychodzi z wielką moią utratą, gdyż do starostwa tego żadnego chłopka nie masz, pożythkow pogotowiu, a trzeba bycz zawsze, iako na ukrainie, czułym; k temu sprawy częste, które zachodzą tak strony posłanczow iako inszych potocznych rzeczy, które potrzebuią kostu nie małego. W czim iesli nie będzie m. łaski y baczenia W. M. mego m. pana strony opatrzenia iakiego mnie na the potoczne potrzeby, przydzie mi osłabiecz we wszythkim. Gdijz teras czasz taki przychodzi, którego nawieczey trzeba bycz czułym, bo kazdy swego sczęscia, iak mniemam, będzie chciał zazycz. A iakom pierwiey pisał do W. M. swego m. pana, żebyś w. m. raczył, obmowiwszy sie z ich m. pany, zakazacz pod gardłem, żeby scieskami nie iesdzono, tak też y bez wiadomości urzędowei do Smolenska aby żaden nie śmiał słac, czo iesli pohamowano nie będzie, prużno strzecz y pilnowacz. Czo wszytko pusczam na młcziwe baczenie W. M. mego młcziwego pana, którego aby Pan Bóg w dobrym zdrowiu w fortunnym panowaniu społem z jey m. panią woiewodziną moią m. panią y z miłym a falebnym potomstwem w długi wiek chowacz raczył, tego wiernie życzę samego siebie y powolne a unizone służby me pilnie do W. M. łaski W. M. zaliecam. Dan z Orszy d. 26 Maia, roku 1581.

W. M. mego młciwego pana naynizszy służebnik Jerzy Druczki Horski.

Адрессъ: Jasniewielmożnemu panu a panu jego m. panu Krzysztophowi Radziwiłowi, xiązęciu na Birzach y Dubinkach, woiewodzie Wilenskiemu, hetmanowi W. X. Litt., staroszcie Boryszowskiemu, Soleczkiemu y Urzędowskiemu etc. memu m. panu ma bycz othdan.

Отдѣлъ писемъ, тека 86.

34.

1581 г. 4 Сентября. Письмо Володимірскаго и Берестейскаго епископа Мелетія Хребтовича къ княгинѣ Катеринѣ Слуцкой.

Благодаритъ за лошадей и повозку, одолженныхъ княгинею Слуцкою [1]).

Ясневельможна милостива княжно пани, пани моя милостива!

За тую милостивую ласку, што ми ваша милость моя милостивая пани возяковъ, коней и возовъ на тую дорогу позычить росказать рачила, такъ тежъ и зе чти тыи, ко-

1) Какъ это письмо, такъ и письма Ходкевича (29 и 30) не особенно содержательны; помѣщены же во уваженіе къ тому обстоятельству, что написаны на языкѣ Русскомъ и лицами историческими.

торуюмъ во имѣнью вашей милости мѣлъ, велце и покорне дякуе, служить за то вашей милости моей милостивой пани вѣчно, поки живъ, буду. Коне тые и возъ въ Петриковичахъ вцалѣ есми оставилъ при тымъ коморнику, который ку вашей милости моей милостивой пани ѣхалъ, пильными и покорными прозбами моими вашу милость мое милостиву паню проше, абымъ и напродъ завше зъ милостивой ласки вашей милости моее милостивое панее небылъ опущонъ, толко ажъ бы ме ваша милость моя милостивая пани яко наменшого служебника и повольного богомольца своего зъ ней ховати и не опущати никгды рачила. Съ тымъ зычачи вашей милости моей милостивой панеи отъ Пана Бога доброго здоровья и фортунного въ долгій вѣкъ панованья, поволности службъ моихъ и вставичне богомолство свое милостивой ласцѣ вашей милости моей милостивой панеи поручамъ. Данъ съ Петрикова, дня 4 Сентября, року 81.

Вашей милости своей милостивой пани наименшій служебникъ и богомольца вставичный Мелентей Хребтовичъ, епископъ Володимірскій и Берестейскій, архимандритъ Кіевскій, власною рукою.

Адрессъ: Ясне освѣцоной велможной панеи ее милости княгини Катаринѣ съ Тенчина Юрьевой Юрьевича Олельковича, княжнѣ Слуцкой пани моей милостивой.

Отдѣлъ писемъ, тека 37.

35.

1582 г. 24 Марта. Просьба, поданная Семятическими мѣщанами княгинѣ Катеринѣ Слуцкой.

Мѣщане оправдываются отъ обвиненій, взведенныхъ на нихъ Семятическими Евреями. Суть дѣла въ слѣдующемъ: въ мѣстечкѣ Семятичахъ всѣ мельницы принадлежатъ княгинѣ Слуцкой, и только на этихъ мельницахъ Семятическіе мѣщане, въ силу „давнихъ листовъ,“ а не въ чужихъ, обязаны молоть всякаго рода хлѣбъ, при чемъ, вслѣдствіе традиціи, у нихъ установилось такъ: въ двухъ ближайшихъ къ мѣстечку мельницахъ они мелютъ солодъ, а въ другихъ прочій хлѣбъ. Семятическіе же Евреи, взявшіе въ аренду только двѣ помянутыя мельницы, потребовали, чтобы мѣщане мололи въ этихъ двухъ мельницахъ все. Разумѣется, мѣщане не согласились. Тогда Евреи стали отнимать отъ нихъ муку и лошадей съ возами; не дозволяли привозить на Семятическій рынокъ муки а только хлѣбъ въ зернѣ), такъ, что чуть-чуть дѣло не дошло до голода.

Nasza młciwa xiężno, pani a pani nasza miłościwa!

Raczyła wasza xiązęcia mść nasza młciwa pani roskazacz pisacz do pana Baky, starosthy Siemiathyczkiego, na prośbe żydow arendarzow waszey xiążęcey mscy Siemiathyczkich, kthórzy, nass ubogich poddanych waszey xiązęceij mscy do niełaskij staraiącz się przywiescz, dali thakową sprawę: abychmy mieli upornie mimo młyni waszej x. mżi do czudzych iezdzycz, albo ym przeskadzacz y zmnieysacz pożythkow, z arendy na nijch przychodzączych. My thedy, naimnieyszey poddany waszey xią-

1) Петриково—Мозырскаго уѣзда Минской губ.

zęcey mci, czekalijchmy thego, przesz kogo bychmy mogly o niewinnosczy swey do waszey xiążęcey mci naszey młciwey paniey wiadomosczy donieszcz. Jakoż ysz na then czas thu w Siemiathyczach był jego msc pan Adam Molskij, prosylichmy jego mosc, aby on waszej xiążęcey młci, naszey młciwey paniey, o them dał wiadomoscz. Jako ij pijsmem swym waszey xiążęcey mci paniey naszey młciwey oznaimuiemy: isz my nigdy nie przeszkadzamy arendarzom waszey xiążęcey młci, paniey naszey młciwey, y owszem w każdey rzeczy, według rozkazania waszey x. m., paniey naszey młciwey, y zwyczaiu starego, zachowuiem się we wszystkim. A arendarze y owszem za thakimij listhy, othrzymanemij od waszey xiążęcey mci naszey młciwey paniey, niemałe krzywdy y znijsczenia na miasteczko przywodzą. Wprzod, ysz nam nie dopuszczaią iezdzijcz ze zbożem mliecz do insych młynow waszey xiążęcey mci, iedno do tych dwu, kthóre są pod miasthem, czego nigdy nie bywało, bo the dwa młyny nie zdążą na miesczkie pothrzeby wsistkie mliecz. Wszakże my przed się ze słodamij nie iezdzimy thilko do thych dwu młynow, a zytho y insze zboża zdawna wolno w drugich młyniech, thylko aby nie w czudzych, alie waszey xiążęcey mci, mliecz, czego my y po then czas dzierżemy się, poniewasz ze wszystkich młynow dochody do thei że arendy nalieżą. A czy arendarze nam thego niewynnie zabraniaią, zabieraią mąky, konie z wozamij, nicz nie dbaiącz, choczia w własnych młyniech waszey xiążęcey mci mielą mieszczanie. Thesz czysz żydowie zabraniaią na thargij przywozycz mąkij miołtheij młynarzom thak waszey xiążęcey mci iako y inszem, w czem thesz miasteczko skodę czierzpij, bo thargi dlia thego się psuią. A czasem y chlieba kupicz nie dostanie, dlia niedostatku młynow. Przythym w. x. m. oznaymuiemy, ysz za thym że listhem przerzeczenij żydowie niemałe skody czynią w pusczy w. x. mci, bo czo im wasza x. mść raczyła na pothrzeby drew wozycz pozwolijcz, tho onij czteremy kotłami gorzałkę palią a pusczą w. x. mci na drwa do they gorzałky barzo pusthoszą. A my, namnieyszy poddany w. x. m., na żadną potrzebę swą s pusczy waszey xiążęcey mci nie mamy, alie od postronnych kupuiemy. A thak w. x. mczy naszey młciwey paniey pokornie prosymy, aby wasza xiążęcia mść nasza młciwa panij raczyła nas zachowacz przy dawnych wolnosciach y prawach naszych, a thych żydow próżney powiesczy prosimij aby wasza xiążęcia mść nasa młcziwa panij miescza dawacz nie raczyła, bo ony nie thylko thego, czo na nich z arendy przydzie, nie pusczą, alie by radzi wsistko, czo ktho ma ubostwa, odięły. Zathym aby Pan Bóg Wszechmogący waszę xiążęcią mość panią naszę młciwą wdługo s fortunnym dobrem zdrowiem y sławnem panowaniu chowacz raczył dlia nass ubogich sieroth a poddanych waszey xiążęcey mci—o tho Jego swięthey milosci do smierczy swey prosycz iestheśmy powinny. Dan s Siemiathycz, w sobotę, w wigilią Zwiastowania Panny Marieij, roku Pańskiego 1582.

Waszy xiążęcicj mci naszey msczywey paniey namnieyszy poddany, woyth, burmistrz, ze wsistkym pospolsthwem miastha Siemiathyczkiego.

Адрессъ: Jasnie oświeconey xiężnie a paniey, paniey Katharzynie, grabiancze s Tęczyna, z łaski Bożeij xiężnie Słuckiey etc., paniey naszey młciwey.

Отдѣлъ писемъ, тека 234.

36.

1588 г. 28 Февраля. Письмо Луки Мамонича [1]) къ Виленскому воеводѣ князю Христофору Радивилу.

Письмо послано съ нарочнымъ. Мамоничъ увѣдомляетъ, что королевскаго приказанія о доставкѣ соболей въ Краковъ исполнить не можетъ, по слѣдующимъ причинамъ. Во первыхъ: его аренды (особенно—Несвижская) не приносятъ ни копѣйки дохода; во вторыхъ: на государственныя потребности (преимущественно—на военныя) требуются большіе расходы, и онъ, Мамоничъ, вошелъ въ большіе долги и въ конецъ разорилъ свое имѣніе, чтобы хотя сколько-нибудь удовлетворить помянутымъ потребстямъ. Представляя на видъ эту свою ревность, Мамоничъ проситъ Радивила повергнуть эти обстоятельства на благоусмотрѣніе короля и просить его сдѣлать какую нибудь льготу для Мамонича, за что Мамоничъ обѣщаетъ „подарить" князя Радивила, именно: покуда будетъ за нимъ оставлена аренда за прежнюю (малую) плату, онъ, Мамоничъ, обѣщаетъ ежегодно доставлять въ княжескій погребъ три бочки хорошаго вина и бочку мальвазіи. Въ заключеніе, Мамоничъ сообщаетъ, что онъ выплатилъ слѣдуемый Зенону Зарѣцкому казенный долгъ, и что теперь казна должна ему, Мамоничу; почему проситъ Радивила похлопотать передъ королемъ, чтобы его величество далъ что-либо Мамоничу въ обезпеченіе.

Oświeczone miłoscziwe xiąże, panie a panie moi młcziwy!

Ten wyrostek moy w tich dniech terasz, za roskazaniem jego mosczi pana podcanclerzego, s Krakowa do mnie byl przyiachał, którego zasz na podwodach dniem y noczą do Krakowa odszyłam, roskazawszi mu umyslnie do waszei x. m. mego młcziwego pana iachacz dla tego, iesli czo tam wasza xiązęcza mscz pisacz raczy, aby zawiozł y, komu należeć będzie, oddał. A iżem tesz miał pisanie od jego msczi pana podcanclerzego, abym tam do Krakowa dla potrzeby Kr. jego msczi soboli dobrych owdzie dostawszy sam z nimi jachał, lecz isz na ten czas, w niebytnosczi jego msc pana podskarbiego tu w Wilnie, dla potrzeb wszelakich przipadlich, ia sam nie mogąc tam do Krakowa iachacz, musziałem pisacz w potrzebach swych przes tego wyrostka swego, a zwłaszcza z strony innych, które trzymam, isz szkode w nich niemałą ponoszę, acz dla inych wiele przyczyn, wszakże dla dwu nawienczei. Pierwsza, isz po daczie arendi moie, wielkie wolnosczi wyszli, zwłaszcza Nieświeska, która iednego pieniądza od żadney rzeczy nie daie, nad wolnosczy wszytkie W. X. Lithewskiego, także y inne wolnosczi, dla których szkoduie barzo wiele. Druga: isz, za gwałtownem przipadkiem, na rozmaite potrzeby Rzeczy Pospolitey, jako na odprawe żołnierzow y puszkarzow etc., rathi w arendzie moiej pomienione wprzod, gdzie kolwiek wziąwszy, płaczicy musze, a tu iusz barziey na maietnosczy swey ubogiey swankuie: tam dla wolnosczi wielkich nie mało tracze, a tu zasz jusz swem nadstawuie, bo, gdzie wziąść tam wziąć, tilko potrzebam gwałtownem dogodzicz, a zatem lichwe niezbożną płacze, w czemum iusz ubogą maietność swą wszytke uwięził. Przeto w. x. m. mego młciwego pana pilnie a pokornie z wielkiem uniżeniem prosze: racz wasza xiążęcza mścz moi msciwy panie do Króla jego

1) Извѣстный Виленскій содержатель печатни.

msczi za mną naniszym sługą swem przyczynę swey pańskiey wlozicz y w tey potrzebie moey roskazać do jego kr. msczi pisać, żebym w tich mytach jakąż kolwiek folgę u jego krolewskiey msczi odzierżeć mogł. A gdi to za miłościwą przyczyną w. x. msczi u jego krolewskiey mczi otrzymam, służić ustawicznie za to waszey x. msczi swemu mscziwemu panu będe powinien y podarkiem dobrim w. x. msczi podarowacz obieczuie. A iesli ku temu te myta wprzod ja sam będe trzimał, tak jako teraz, tedi w każdi rok, dokąd te myta trzimać będe, do piwnicze w. x. msczi trzi beczki dobrego wina y czwartę beczke malmazyei dawac będe powinien, a to ma bycz pewny dług u mnie sługi w. x. mczi. K temu tesz jest mego długu pana Zienona Zarzeczkiego, czo mu zostaie winno w skarbie jego kr. msczi, czo sie wydało na potrzeby Rzeczy Pospolitey od dawnego czasu, ktorego długu nie mogąc sam doidz w skarbie jego kr. msczi, pan Zienon puscził ten dług mnie. Jakosz ia, przyiąwszy ten dług, przeiąłem sie tesz za pana Zarzeczkiego długi rożne ludziom płaczić,—prosze pokornie, aby w. x. mscz y o ten dług do jego kr. msczi w tim że liście swem pańskim dołożić roskazać raczył, żeby ta summa na czem kolwiek od jego kr. msczi mnie była upewniona. O czem wszystkiem dostateczną racz w. x. mość (y o ten dług) moi miłościwy panie roskazać napisać w liscze swem do jego msczi pana podcanclerzego, bo jego kr. mść s tem wszytkiem lepiey wiedziecz raczy. A ja za tę miłościwą łaskę w. x. msczi swemu mscziwemu panu ustawicznem sługą bycz y Pana Boga prosicz za szczęśliwe zdrowie w. x. msczi nie przestane. A zatem siebie samego y służby swe naniszsze miłosczíwei łascze w. x. mczi swego mcziwego pana pilnie zaleczam. Dan w Wilnie, 28 Fewrala, roku 88.

Waszey x. msczi swego miłosczìwego pana nanizszi y ustawiczny sługa Лукашъ Мамоничъ, низко чоломъ бьеть.

Отдѣлъ писемъ, тека 136.

37.

1590 г. 30 Іюня. Письмо Запорожскаго полковника Семена Палѣя („съ молойцами") къ королю Сигизмунду III.

Благодаритъ короля за деньги, присланныя съ нарочнымъ въ его полкъ и проситъ помирить его, Палея, съ короннымъ гетманомъ. Причиною размолвки своей съ гетманомъ Палей выставляетъ Апостола, желающаго быть первымъ въ глазахъ гетмана. При этомъ Палей жалуется на Немировскаго коменданта Раппа, который отнялъ у него перначъ, оружіе, коней, а его самого, вмѣстѣ съ сотниками, арестовалъ, хотя послѣ и выпустилъ, вслѣдствіе приказанія королевскаго и гетманскаго, но безъ коней и оружія. Почему, объ отдачѣ послѣдняго и проситъ Палей короля, а также и о томъ, чтобы его полкъ не былъ обдѣленъ денежнымъ содержаніемъ въ текущемъ году.

Naiasnieyszy krolu, panie a panie nasz myłosciwy!

Z wysokey łaski y miłosierdzia oycowskiego danie pinięǳy na ludzi pułku mego, przez umislniego przisłani od waszey kr. mosci pana naszego miłościwego, wdzięcznie przyiąwszy, padszy do nog waszey kr. mosci, panu naszemu młciwemu czynim po-

dziękowania, y wiernie y zyczliwie do kresu życia mego, iako wierzny poddany waszey kr. mości, z ludzmi pułku mego, służyć nieodmęnie gotowem. Tudzież smiem, niegodny, moią służebniczo zanieść prozbie: zmiłuy sie na mnie, panie moy miłościwy, a z łasky swiey oycowskiey—od gniewu jaśniewielmoznego jego m. p. hetmana wielkiego Koronniego azaliby mogł, niegodny ia, przyść do szyrszey łaski u iego msci pana y dobrodzieia mego. Wszystko mie pan Apostoł, y teraz z nowymy rotmistrzamy chorągwy Wołoskych, w usługach wiernich mych przeszkadzaią, y łaski mie pozbawyli zayzdrościo swoią u jaśnie wielmoznego jego mosci pana hetmana, czyniąc mie zdraycą, y zasadzyć mi szło, y do więzenia wząć chcą pierzszego. Jako ja mam, męzny człowiek, wierny poddany waszey kr. m. pewny być u zdrzowiu swym, nie wiem—kogo sie strześć, czyli nieprziiaciel Kr. S., czyli takich jak Apostoł, kturzy na mnie chorągwy y insze pobudzą, na zdrowie moie następuiąc. Zmiłuy sie, miłosciwy panie, nie day mie wiernie służącego waszey kr. msci panu memu młciwemu, nademno take nienawisci czynić. Y o tym waszey kr. msci panu memu miłościwemu żałośnie a płaczliwie skargę przekładam: na p. Rappa, komędata Niemyrzowskiego, ktory mnie zatrzymiwa ij nie oddaie pirnacz, od waszey królewsk. msci p. m. dany, przytym też risztunek oprawny y koniė y inie reczy; w ten że czas y setnykowych moych pobrał pod warte ze mno w kupie (teraz wypuszczono za ordinansem waszey kr. mci pana mego młcziwego y pana hethmana koronnego z Niemirzowa zpod warty piechoto y bez rysztunku). O kture łaske waszey królewskiey mosci—azaliby za orzdynansem poważnym prziwrucono to biło konie y wszystki rzeczy, z calim też pułkem moim żądamy, tesz o ukontętowaniu barwę y płato, bo (barze nięzni y ogołocony) przyszłego roku nie mieli łaskawiego baczenia y nie byli obdarzoni, jako ynszi pułki. Waszey kr. mci pana naszego młcziwego oczekuiąc łaski do usług wierny zostaiemy. Z Fastowa, dnia 30 Junii, roku 1590.

Naiaśnieyszemu maiestatowi waszey kr. m. panu naszemu miłościwemu, wierny poddanyie (sic) y nayniższy sługi Semen Paley, pułkownijk waszey kr. m. woyska Zaporożskiego, z mołoycami.

Списано съ подлинника. Отдълъ историко-политическихъ сборниковъ, книга 25, стр. 343.

38.

1594 г. 4 и 14 Сентября. Письмо Владислава Бекеши [1]) къ Виленскому воеводѣ князю Радивилу.

Подробный разсказъ о военныхъ дѣйствіяхъ Поляковъ, Нѣмцовъ и Венгровъ на берегахъ Дуная, въ Турціи.

Jasniewielmosznij a mnije młczijwij panie woijiewoda Wilenskij!

Słusby me powolne do łaskij waszeij xczeij msczij mego msczywego pana pilnije zaleczam.

1) О Владиславѣ Бекешѣ см. у Нѣсецкаго (II, 91).

A ijsz sługa waszey xczey msczy pan Wnuczek dlia swych potrzeb gwałtownijch odijachacz muszij stont do Polskij,—przez tho pissanie moie zdrowie waszey xczey msczy mego msciwego pana nawiedzaionc, thego sobije zijcze, abym ij sam na nije ijako narichleij patrzac mogł, radbym czo czasz do waszeij xczeij mszczij pissał, iedno ze thu o curssora trudno zbitnije. A theraz ze nijcz takowego tesz nieponowiło się, chiba w przeslich czasiech—Tatarow kilka tysienczij do oboszu naszego przeprawiło się bijło, alie ijm naszij odpor dawszij, wielie ijch barszo potonelo; aczem szam na on czasz w Presporku bijł, alie chorongiew moija ze wzitkiemij sługamij memij w potrzebije bijła: z łaskieij Bozeij, krom iednego wirostka, kthorego w noge z rusniczij postrzeliono było, szkoda sie w mijch zadna niestała. Y pothijm harcze wielkie bijwalij, w kthorijch, za pomoczo Boską, dobrze sie nam zawzdij zdarzało.

W przeslim tegodniu, z dziesienc tijsienczij piechothij pusczono bijło na sancze Tureckie, a konnijch nasz bijło z raijtaramij dwa tysiącza czthijrista ij kilkadziesiont w posiłku piechoczije: zaraszem nasza piechotha sancze ubiegła, lecz chłopstwo tho niezwicaijne do lupow sie rzuczijło tak ijsz ijazda Turecka nazad odparla, na kthorych sto konij raitarow rzuczylo sie, acz Turkow kilkanasczije tisienczy bijło. Przeczye z raszu naszij ijch odparlij. Pothijm ustempowalij asz ijch na kopijnikij przijwiedly, kthorijch s panem Nadasdijm wienczeij pułtorustu niebijło, s kthoremij i ijam tesz bijł s kilkom sług swoijch, a drudzy w posiłku z korongwiamij stalij. Skoro ieno nasz obaczijlij, zarazem sie z namij podkalij, alie niedługo ijm scensczije sluzijło, bowiem tił poddali, gdzije ijch wijelije w złothogłowych w atłasiech padło, znowu sie kilkanasczije raszow poprawialij, tak ijsz od poranku asz do wijeczornij godzijnij wzistkosmij z nimij harczowalij, pod wsitką strzelbe dział Tureckich, abowiem takijm dzijała słuzijłij, ze darmo nij raszu niestrzelilij. Pan Palfy hetman przesz noge z rusniczij postrzelion, ij ijnnijch niemało ludzij zacznijch. Mnie Pan Bóg zachował, ij s koniem zem zdrowo do oboszu naszego sie wroczył, choczijasz podobnieij nam naprzedzije bijło zginącz, bo mij jego mscz pan Nadaszdij z sobą spolnije pilnowacz elianiarow roskazal bijł, gdzije trudno bijło nazad abij dlija odpocznijenija ustompijcz. W theij potrzebije Czechowskiego przesz renke postrzeliono, alije nije umrze; sługe mi tesz, Wengrzyna pachołka, riczerskiego w pułprawije z dzijała ubitho, a pod Buijwidem konija tesz z dzijała zabijtho; zgoła, kogo Pan Bóg na tenczasz na harczu tamtym strzegł, ze sam z koniem zdrowo uszedł, Bogu dobrze słuzijł. Iakosz pan Wnuczek, sługa waszeij xczeij mczij, o wszitkijm sprawe dacz bendzije umijał.

Mieliszmy scensczije w renkach, iednoszmij nie umielij zazywacz darow Pansskijch, abowiem Turczy wszisczy ukraijnnij ij Tatarowije w zagon bijlij tegosz poranku poslij; basza Sinaijskij tak sie bijł strwozijł, ze iusz z oboszu pierzhać mislił, gdijbijszmij tijch bijlij przepłosiłij, z kthoremismij arczowalij. O czo bijło barzo latwie: iednosmij zasadkij obawiali sie, ijsz nasz tak barzo mało wijechało bijło z oboszu a wzlascza konnijch. Czo i dzijen nam ludzij przijbijwa barzo wijelije. Margraf, sin Ferdinandow, wczora z dworem swym przijahał, a liudzije jego, kthorijch ma bijcz siedm tysienczy, czo ij godzijna przybędą. Mam w Panu Bogu nadzieje, ze ten poganin nazad sie nigdij nie wroczij: bijłobij, msczywe xze, w czym ren-

cze wmoczijć, abowiem od mała do wielia bogastwa wielkie maią. Sijnaij basza sijna swego Beglerbeka maszulem uczijnił, ijsz on szanczow napierwieij ucziekł, czo ieżelibij bijł nieuczynił, y same chcielij janczarowije rossekacz. Wthen czasz zabijtho dwuch bekow, chorongwij dwadzieszcja wzięntho, s kthorijch iest iedna czirwona dwoijsta, wzitka zlothemij literemíj malowana, barzo pienkna, na czo sie pri biekowije, y więzniowię wzisczy zgadzaią, ze tha horongiew baszy Anadolskiego bijła, kthorą mu Sultan Sulman z ronk swych dał przed oblenżeniem Sigiethu; powiadaią, isz barziej basza tej chorongwi załuię, anizelij biekow pobijtijch i ijazde, chocziasz y z nieij zacznych ludzij zgineło. Srebro, szathy ij wzitkie bogastwa, kthore w sanczach mielij, naszij pobralij, bowiem tam tego barzo wielije bijło; the wzitkie chorongwie s kilkom sabel oprawnijch arczyxiezenczin dalismy. To tesz oznaijmuije, iz wczoraijszego dnia czar Prekopskij przisłał list przez iednego chłopa do arczijxcza ij do pana Palfiego ij do pana Ugnata, uzaliaiąc sie Wengierskieij ziemij, ijsz ią pustoszą, ofiaruiącz sie przijthijm, ijezelibij mu dobrze nagrodzilij, miedzy czesarzem chrzecijanskijm a miedzy cesarzem tureckijm pokoij stanowijcz chcze. Na czo mu iescze responsu nie dano, ani, pono, dadzą. Czo sie napothim nowego otworzy, waszeij xczej msczij oznajmie. Gure Turczij we dnie y w noczy z wielką pilnosczą sipią, kthorą chcą row zasipacz, alije prusna ijch pracza będzíję. Unizenije waszeij xczeij msczij prosze, abijsz wasza xcza mscz moijm msczijwijm panem raczijł mij bijcz, ieżelibij tam do iakijch spraw moijch słudzij moij młsczijweij łaskij waszeij xczeij msczij potrzebowalij, za czo ija słuzijć powolnie waszeij xczeij msczy chcze. Stijm sie ij powthore ijako napilnieij do msczijweij łaskij waszeij xczeij msczij mego msczijwego pana sam siebie i z słuzbami moiemi oddaie. Dath z oboszu pod Nagidurem, 4-go 7-bris, anno Dom. 1594.

Napisawszij ten list do waszeij xczeij msczij (pan Wnuczek iescze kijlka dnij sie thu bawiącz), przewrotnosczij sie czasu przijpatrzijł, abowiem prentka odmiana sie stała. Tak ijako o połnoczij, ante diem decolationis S. Ioannis, Sinaj basza ze wzitką moczą swą do brzegu Dunaja przistompił tam, gdie przedwiema niedzielmij Tatarowije chczijeli sie bijli przeprawowacz y, iakom wijszeij napisał, gdzije ijch s piencz tijsienczij bijło zgineło. W thijm do nasz wiesc ta nad samijm switaniem pzzisła. Zarazem Wloszij, Niemczij y Węgrowije w polije wiciongnelij. Maiącz czaiek z sobą y most pogotowiu, razem janczarowije raniussenko ieli sie przeprawowac i most stanowijcz, alie naszij janczarow, ktorzij z raszu bijlij przeplinelij, pothopilij. A w thijm dano znacz, że nizeij, w milij, mocz wielka janczarow przeprawuie się i Tatarowie z nimij; zarazem obrano uszarzow, rajtarow i piechothę przeczijw nijm ij mnie z nijmi pan Zrijni roskazał iachacz; od kthorijch niedaleko bendącz, obrałem trzijdziesczij ij piencz ussarzow z roznich rot do sług swijch, s kthoremij y sam ku tim ianczarom przijbliziwszij się; będącz ieszcze dobrze wpodal od nich, strzelbe na nas wipusczijlij; bijło ijch piętnasczie chorongwij s te strone, kthorzy sie iusz bijlij przeprawilij; baczącz tho, isz im dim w oczij bijł, s pêndu konskiego skoczijłem s tą kilkomdziesionth konij prosto do nich; poczuwszij onij iusz prawije nasz bliszko, i ijedno błotko bijło międzij nami, poczeli sie im chorongwije mieszac; dopiero gdij iusz nasz na sobie poczulij, ijsz nam y posiłek

przijbiwał, tijł poddalij, sprosnie uciekaiącz; widząc ija miedzij jednego chędogo przibranego, udałem sie za nim, ij prawie go doganiaiąc, koń y ze mną sprosnie padł; małom tam gardła dlia raitarow niedał, abowiem wzitek ijch uff przezemnie przebiegał, ijzem sie z ziemij podnieść nie mogł, ba ij kilkakroc maiąc mie za turczijna do mnie strzelilij; asz kilka sług mijch mijaiącz mije, głosz moij poznawszij, do mnie sie s koniem drugijm wroczijłij; alije y then, kthorij zemną padł, tusz niedaleko u węgrzina poimani bijł; aczem! barzo bijł podeptanij, iednak mij strzach siłij dodał, zem na pierwszego konia wsiadł. S tich Janczarow nicz nie usło: iednich posieczono, drudzij potonelij, ij horongwiesmij wzitkije dostalij. Na thim harczu Komparskij pachołkiem sie dobrijm pokazał, acz ij w inszijch potrzebach dosic siebie czijnił: horonżego janczarskiego skocziwszij s konia zabił, ij chorongwiew odjoł, y sam zbiwszij konia barzo rannim został. Słudzij tesz waszeij xczeij msczij prawie dosic siebie czijnilij we wszitkijch tijch potrzebach, y w theij potrzebije niewiem, bij ktorij z nijch na koniu odiachał: iednijm z działa, drugim z rusnicz pobijtho; kthorijch dział tak stamte strone Dunaju wielie bijło; ijsz kthobij sam przithim nie bijł, trudno bij themu wiarę dał, albowiem na dobrą milji wsdłuż Dunaju pełno ijch stało, z ktorijch tak censtho a gensto strzeliano, ijako piechotha z rusnicz strzelac zwikła; z kthorijch tak wielije zacznijch ludzij zgineło tak Wengrow ijako Wlochow ij Niemczow, a konij w dziesienczoro więczeij. Puki s tijmij janczarij potrzebe mielij, w tim Sinai basza roskazał, abij sie tam, gdzie pan Zrinij bijł został u sanczow naszijch, ktore Dunaju strzeglij, tak iazda ijako i piechotha moczą wielką przeprawowała—iedni sie mostem, drudzi na wozach zkurzanijch, a inszij uionwszij sie, wiebliondow y na koniach przepławili sie; kthorzij, wibiwszij piechothe nasze, kthorijch barzo mało bijło, sancze otrzimalij. Dopierosmij iusz wzisczij y w kupie s panem Zrinim ij z xiązenthij na sancze tesz uderzilij, acz Turkow siła pogineła, aleszmij nicz im iednak uczijnic niemoglij, abowiem rowi bijlij przed namij ij rzeckij glembokije, ześmij sie topionc do nich przisc musielij a srogosc wielka dzijał raitarom sercze odjeło, w kthorjch wzitka nadzieija bijła. A w thim nasz nocz zazsła, ij naszijch w tijch dwu sturmach wielie pogineło: dwoje xiązonth włoskijch postrzeliono, s kthorijch ieden pewnie umrze. Nazaiutrz w Piątek, rowno ze dniem, znowuśmij w polie wijciongnelij, a ijusz teij noczij do pietnastu tijsienczij Turkow y Tatarow przeplawiło, moglibismij sie ijm nie thijlko bronicz, gdziebij ijch y trzijkroc tilije bijło, bitwe ijm dacz. Lecz Bug tak sercze odjoł raitarom, ze jedno uczjekac pomislalij, kthorzij, s trzaskiem namiothij rozebrawszij, na most przesz Dunaj kwapilij, obosz zapaliwszij, a Wengrow samich na zadzie zostawiwszij.. Czo gdij Turczij obaczilij, kilka tijsieczij ich pendem wielkim nasz dogoniwszij, na nasz uderzijlij, alie, skorośmij odwrot uczijnilij, ucziekalij aż natho miescze, gdzie nasz obosz bijł; alie ijako uijrzelij, ijsz Niemczow za namij nijmasz, dopiero sie s krzijkiem wielkim do nasz obrociwszij sie, pendziłij nasz asz do mostu pomiesawszij sie z namij; czego Niemczij widzącz a na most sie kwapiono, sami sie topilij, taksze Wengrow ij Niemczow przesz pienczseth zgineło, wozij wzitkije tak arczijxcze ijako ijnszijch xząt y paniont, kthorijch Turczij y Tatarowije dogoniwszij pobrałij: tak isz ijch mało czo uszło, wienczeij ijch nisz trzi tij-

siącze wzielij, y arcijxze tak ijako na koniu siedział y z drugimij tilko został. Terasz arczijxze z woijskiem iest, gdzie ludzij oczekawa ieszcze więceij, ij bitwe polnę dacz chcze. Jam swoijch sług odesłac musiał do domu, abowiem takijm konie pobijtho, isz ledwije z dziesiontek ijch iescz, czobij na konie wsieść mogłij: w genstich a w częstijch potrzebach, ijakosz tho nam ij czudzoziemczij prziznawaią, żeśmij sie niesanowalij. Dosic bij tak ij dlia własneij oijczyznij, ija, dali Bug, iusz thu do koncza dotrwam, ku czemu sie rzeczij będą brałij; a pothim niemieskaiąc ku Litwie sie pospieszec, gdzie abijm waszą xczą mosc w dobrim zdrowiu oglondał—o tho Pana Boga prosze. Datt w Presporku 14-go 7-bris. Waszeij Xionzenczij mosczij mego mosczijwego pana sługa powolnij Władisław Bekesz.

Адрессъ: Memu wielcze msczijwemu panu a panu jego xczeij msczij panu woiewodzije Wilienskiemu, do własnijch rąk nalieszij.

Отдѣлъ писемъ, тека 9.

39.

1595 г. 28 Апрѣля. Письмо Запорожскаго гетмана Өедора Полоуса къ Виленскому воеводѣ князю Христофору Радивилу.

Въ письмѣ своемъ, Радивилъ просилъ козаковъ выступить изъ Мозыря къ себѣ во-свояси, на Украйну, ибо, по полученнымъ донесеніямъ, козаки причинили не мало „шкоды“ обывателямъ. Въ отвѣтномъ письмѣ, гетманъ Полоусъ оправдывается отъ обвиненій и намекаетъ Радивилу, что козаки „лежатъ“ не въ его княжескомъ имѣніи, а въ королевскомъ. Въ Мозырѣ они дожидаются пословъ, отправленныхъ къ королю; и если послы принесутъ извѣстіе, что козаки болѣе не нужны королю, тогда они, козаки, уйдутъ къ себѣ, въ Запорожье.

Jasniewielmożny młciwy panie woiewoda Wilienski!

Służby nasze nainiższe do mcziwey łasky waszey mczi naszego mcziwego pana pilnie zaliecamy.

Raczysz w. m. nasz mcziwy pan do nas iako liudzi ryczerskich pisacz, abyśmy ustąpili z miasta Mozyrskiego na swoie ukrainę, albo na zwykłe miesca, y to w. m. nam przyczyta w liszcze swym, iakobysmy mieli zamki, miasta y po wsiach (tak krulewskich iako y szlacheckich) ludzi brać, maiętnosczy, a insze szkody czynić, czego, iako żywo, nigdy tego nikt nie pokaże, aby byli te sprawy nasze złe, iako w. m. nasz młciwy pan pisze do nasz. Jesli w. m. naszemu młciwemu panu za to żal, yześmy w miaste jego kr. mci lieże mamy, tedy nie masz za co w. m. naszemu mcziwemu panu za to na nas narzekać, gdyż nie w maiętnośczy w. mczy lieżę mamy. Jedno to, że w starostwie w. m. tylko y żadnych zbytkow nie poczynamy, iedno żywnoscz co potrzeba nagotowawszy, na swe zwykłe miesca ruszymy się. Jakożeśmy posły swe posłali z wiazniem do dworu jego kr. mci, y tych czekamy z takimy reczami, jeśmy potrzebny jego kr. mczi tak też y R. P. A wszakoż wziąwszy wiadomoscz, nic nie mieszkaiącz w tem kraiu Litewskim, zaraz na swe zwykłe miesca poidziemy. Zatym nas samych siebie y nasze powolnosczi zwykłe do mciwey łaski naszego mciwego pana pilnie zaliecamy. Datt z Mozyra, dnia 28 Aprilis, roku 1595.

W. mczi naszego mciwego pana we wszem życzliwy y służyć gotowi Phiedor Połous, hetman woyska Zaporożskiego, y wszystko rycerstwo.

Адрессъ: X. Krzysztofowi Radziwiłłowi, woiewodzie Wilienskiemu, hetmanu W. X. Lithewskiego.

Отдѣлъ писемъ, тека 189.

40.

1595 г. 13 Іюля. Просьба отъ Виленскихъ Православныхъ (бурмистровъ, радцевъ и лавниковъ) къ Виленскому воеводѣ князю Радивилу.

Виленскіе православные обыватели отправили къ воеводѣ своему князю Радивилу пословъ, которымъ поручили подробно и обстоятельно изложить передъ княземъ то, что вкратцѣ заключается въ ихъ просьбѣ. Называя свое положеніе „несчастливымъ и оплаканымъ,“ православные Виленцы, въ сильныхъ словахъ, укоряютъ высшее православное духовенство за его самозванный и самовольный поступокъ относительно принятія уніи, торжественно свидѣтельствуя, что прочее (громадное) большинство православнаго духовенства „и весь зацный народъ хрестіанскій Рускій, въ панствахъ его королевское милости мѣшкаючій“ и слышать не хотятъ ни о папѣ, ни о новомъ календарѣ, ни вообще о какихъ либо нововведеніяхъ. Въ заключеніе, они просятъ Радивила защитить ихъ и—вразумить, черезъ письмо, православнаго митрополита, что его затѣи къ добру не поведутъ.

Освѣцоное княже и ясневельможный пане воеводо Виленскій, пане и добродѣю милостивый!

Подъ тымъ нашимъ несчастливымъ а оплаканымъ, за допущеньемъ Божимъ на народъ нашъ хрестіянскій Рускій, часомъ, обачаючы немалую уразу и затрвоженье межи людьми, которое се дѣеть отъ старшихъ нашихъ духовныхъ въ законѣ нашомъ Греческомъ набоженства Руского, отъ владыкъ и отъ самого митрополита, што заходить не только насъ обователей и врадниковъ мѣста Виленского, але и весь зацный народъ хрестіанскій Рускій, во всѣхъ панствахъ его королевское милости нашого милостивого пана мѣшкаючихъ. А то для того, же владыки и митрополитъ, окромъ вѣдомости старшихъ своихъ ихъ милости отцовъ патріарховъ, отъ которыхъ благословенство беруть и мають, и окромъ вѣдомости всихъ духовныхъ и свѣтскихъ становъ того светого закону Греческого и мимо повинность и присяги свое, зъѣзды собѣ покутніе починивши, умыслили поддатисе подъ послушенство папежу Римскому и приняти новый календаръ, и надъ постановенье светыхъ апостоловъ и светыхъ докторовъ Грецкихъ на великую шкоду и розрухъ и уразу закону нашому старожитному хрестіанскому Греческому неякіе новые речы и артыкулы межи собою намовивши подписалися и до послушенства папежа Римского, принявши его собѣ за голову, поддаются подъ звирхность его духовную. О чомъ есмо ширѣй и достатечнѣй тымъ паномъ посломъ и спол братьи нашей до вашей кнежацкой милости нашого милостивого пана устне донести поручили. И покорне а униженне просимъ, абы ваша кнежацкая милость, нашъ милостивый панъ, тыхъ пословъ нашихъ предъ себе припустивши, милостиве выслухать и намъ всимъ старожитного закону Греческого, у воеводствѣ вашей кнежацкой милости мѣшкаючимъ, милостивою помочью и оброньцею быти и его милость отца митропо-

лита черезъ листъ свой панскій упоменути и намъ науку дати рачилъ. А при томъ сами себе и покорные а униженые повольности и службы наши до милостивое ласки и обороны вашое княжацкое милости пана отдаемъ и покорне просимъ, абысмы въ ней ховани были. Писанъ у Вильни, мѣсяца Іюля 13 дня, року 95.

Вашое княжацкое милости нанизшіе и повольные слуги бурмистры, радцы и лавники мѣста Виленского стороны закону Греческого набоженства Руского.

На оборотѣ: Освѣцоному княжати и ясневельможному пану а пану Криштофу Радивилу, княжати на Биржахъ и Дубинкахъ, воеводѣ Виленскому, гетману наивысшему великого князства Литовского, старостѣ Солецкому, Урендовскому и Коконговскому etc., пану нашему милостивому.

Отдѣлъ писемъ, тека 283.

41.

1595 г. 19 Декабря. Письмо Еронима Ходкевича къ Виленскому воеводѣ князю Христофору Радивилу.

Ходкевичъ доноситъ, что посланный имъ изъ Слуцка отрядъ для наблюденія за козаками доставилъ слѣдующія свѣдѣнія: Лобода, съ 8000 „гультаевъ,“ подступилъ въ прошлую середу (12 Декабря) къ Овручу, гдѣ, 17 Декабря, въ главной радѣ, должно было быть рѣшено – куда идти: на Могилевъ, Петриковичи, Слуцкъ, или Пинскъ? По послѣднимъ извѣстіямъ, козаки направляются къ Слуцку. Сообщая объ этомъ, Ходкевичъ замѣчаетъ, что силы Лободы огромнѣе Наливайковыхъ, рекомендуетъ Радивилу неусыпное бдѣніе и осторожность и проситъ его совѣтовъ и сообщеній.

Oswieconemu xięciu, panu a panu Chrysztofowi Radziwiłowi, xięciu na Birżach y Dubinkach, woiewodzie Wilenskiemu, hetmanowi nawyższemu W. X. Litt., Soleckiemu, Urzędowskiemu, Kokonanskiemu staroscie, moiemu miłosciwemu panu y przyiacielu powinne należy.

Oswieconij xiąże a moij miłosciwij panie woiewodo Wileńskij!

Mało co po odprawieniu komornika mego do w. x. mci, co mię od straży moiey, s Słucka na wywiadowanie o kozakach posyłaney, wiedzieć doszło, w. x. mci memu m. panu oznaimuię, iż Loboda z 8,000 ludu hulthaystwa swego w the srzodę przeszłą przyciągnoł do Owruczego. Dnia 17 Decembra miały mieć główną radę, dokąd by dzis stamtąd miały obroczyć, ieszli ku Mohilewu, albo Piotrkowicom, Słucku, albo Pinsku. Jednak że Piotrkowcy, których kozacy w Owrucym zastały, zrozumieli bo z nich, że do Słucka pewnie dzis biorą. O czym wiedząc, proszę pilnie, abysz w. m. moy miłosciwy pan, maiąc oko pilne na siły potężne tego nieprzyiaciela y daleko pothenznieysze, niż Nalewaykowe, pilno o zabieżeniu takowemu niebezpieczenstwu obmyszlować raczył, a mnie y radą y pomocą do thego pomocnym był, co bym, ieslibym iuż then niepiął przedsięwzięcia swego odmienić nie chciał a do Słucka dzis s mocą swą brał, czynić miał, y ieslibym dzis sam tak potężnemu nieprzyjacielowi bez pomocy obronić mogł. O czym mam za tho, że w. x. msc obmyszlawać k temu (hulthaystwu swowolnemu odpor iaki potężny dać) mogł z inszymi pany senatory y obywatelmi w. x. Litt.

Jakożem ja y drugi raz tamże posłańce swe posłał, od których miawszy wiadomość iaką, oney oznaymić waszey xięcey msci nie zamierzam, acz rozumiem, ze theż w. x. msci swoie masz, od których skoroby co tak niebespiecznieyszego doszło wiedzieć, wiadomym mię w. x. mosci uczynić będziesz raczył. Zatym siebie z słuzbami moiemi oddawam pilnie do łaski w. x. mosci mego msciwego pana. Dath z Turcza, dnia 19 Decembra, anno 1595.

Waszey xiązęcey mscy mego m. pana powinny przyiaciel y sługa Hieronim Chodkiewycz.

Отдѣлъ писемъ, тека 34.

42.

1595 г. (въ концѣ). Изъ письма къ Литовскому гетману князю Радивилу.

Подробный разсказъ о движеніи козацкихъ предводителей Лободы и Наливайки и о мѣрахъ, которыя слѣдовало бы предпринять противъ этого нашествія. Говоря о бездѣйствіи коронного гетмана, авторъ письма замѣчаетъ: „изъ поведенія Поляковъ видно, что они хотятъ впустить запорожцевъ въ Литву, на окончательнѣйшее наше разореніе.“ Изъ письма этого явствуетъ, что, при нашествіи козацкомъ, Польшею и Литвою овладѣло какое-то оцѣпененіе. Есть также намеки на тайныя сношенія Яна Мѣшковскаго съ Наливайкой.

Jasnie oświecone xiąze a mnie wielcze młcziwy panie.

Pisał do Skomlskiego z Polskj pan chorązij Lubelskij, ze, za oznaijmieniem pana hetmana coronnego, zbieraią się w kupę, dla Lobody (datt listu 23 Januarij), y dokłada, ze widział list pana hetmanow, gdzie oznaijmuie, isz Loboda idzie tam w ten kraj. Naszij panowie bracia, widzę, niedbaią: a to tam hetman, nie krol, do kupy zbiera. Zeznawa się, ze nie wierzijł, abij serio to gotowanie pana hetmanowe miało bijc przeciwko Lobodzie; a to z teij przijczijnij, ze, kiedij expeditia ma bijc (a zwłaszcza na zbojce, na bandijtij), hetman hetmana, starosta starostę obsyła, dla potęznosci, choc są inszijch panow, a czosz w iedneij R. P.! Onosz rozumialem, ze iesli cordi bijło panu hetmanowi wijparzijc precz z panstw tijch Nizowcze, ze z w. meżią, iako z hetmanem, słusznie cointelligentią miał miec, aby na dobre ojczijznij a na wijkurzenie tijch niecznot—on z iedneij stronij, a w. m. z drugieij—w kleszcze bijscie ie bijli wprawili. Na ostatek, za tą wierną duffnoscią, ktorą to w. m. mielibijscie miec miedzij sobą, requirebat saltim communis, iesli nie specialis amicitia, abij bijł w. m. conscium uczijnił swego consilium. Bo iesli kto, tedy w. m., z stronij Lithewskieij zebrawszij się, mogł bys do tego wielce bijc pomocen.

Przeto, ze iusz z Polsklj wiadomosc dochodzi pewna, isz się na Lobodę gotuią, iako pierwieij za przestrogą pewnijch ludzij, tak pogotowiu teraz tijm mocznieij wierzę, ze ta czułosc ztąd idzie, abij kozaki iedno wpędzic w Lithwę dla zniszczenia naszego, a potijm Łoboda dostąpi znowu snadniuchno łaskj. Zatijm zawsze piskorz będzie Lithwie.

W Mieszkowskiego liscie to tylko iedno widzę, gdzie pisze, ze Nalewajko, dowie li się o zbieraniu ludzi krolewskich, będzie ziemię pustoszijł, ze mu to sam Nalewajko powiedział, abij tą grozbą odstraszijł nas

od kupij, a interim czijnił czo mu się podoba. Więc ustraszijla nas ta misera conditio nostra, bo iesli z zdobijczą uchodzi, nie chcze miec przeszkodij: tak ze będzie li tu chciał mieszkac, a to chce, abij się nań nie zbierali. I iam tego pewien bijł, ze się nigdij wszijscij w kupę nie zbierzem, i iesli tego czekac, moze Nalewajko y do swiątek tu mieszkac; ale to twierdzę, ze maiąc mij tijsiąc człowieka, ktore bij bijłij (iuz połozmij ze nie więceij), za dwa dni kiedij bijsmij się sciągnęli, bespiecznie bijsmij się ku nim puscic mogli, kiedij to iusz na teij stronie Przypieci. Conventus ukaze, iesli tak lepieij, czekac wielkiego woijska, ktore nigdij nie będzie, a dopuscic mu z małijm kurzijc sobie pod nosem, mogąc mu takze małijm (ale bijło bij dobrze więtsze) odeprzec; bo na jego działa zebrali bijsmij łaczwo, zebij ich takze osmnascie bijło; czerni mogli bijsmij miec więcej. Ale to ij Polskie exempla mię uczij, ze Lublanie w kupę się zbierają, Chełmianie, ą wiem, ze z Crakowian ij z Wielgopolan nikt nie będzie. Takze będzie li Wilnian, Kownian, Grodnian czekac.

Libere w. m. mentem meam wijpisuię. Nie poidzie li zaraz za nim, obroci li się do Pinska (iuz ia to o Kleczk, abij nie rzekli ze dla Nieswiza milczę). nie widzę, na czo ten ziazd nasz do Mohijlneij albo do Piasecznej dobrij: bo sprawi Nalewajko tijm czasem czo będzie chciał; a mij mamij li się ziachac tylko na to, abijsmij napotijm obronę namawiali, lepieij ze iusz indzieij złozijc generalnij ziazd wszijtkim, lub to w Wilnie, lub gdzie indzieij, a tam iuz obronę namówic rządną, abij ij na sejm iadąc bespieczni te kraje bijłij: bo nie namowimij takieij teraz z dwiema, albo z trzema, ij to nie zupełnijmi powiatij, abij bijła potęzna ij pewna. Czas tijlko stracim, ij prawie Mieszkowskiego radzie dogodzimij, ze tijlko nie zbierzem się na Nalewajka, abij on tijm bespieczniej albo uchodził albo plondrował. Wszakze ia non contradicam. Namawiac ij nie mam sam nikogo, ij ratij nie wiem, iakobij namawiac. Czo teraz będzie po tijm małijm ziezdzie naszijm, ktorij bij pewnie mogł Nalewajka (kiedij bij wijchło do kupij) sam gromic, gdijsz na potomnij czas generalnieijszego bij nam potrzeba na wszijtko Xięstwo Lithewskie.

A to, dali Bog, od 5 praesentis w Kopijlu będę, czo drudzij uczijnią, to ij ia, a, iako pan podskarbi pisze do w. m., pierwszijm ij ostatnim nigdzieij nie chciał bijm się stawic. To prawda, choc na mnie mało, bij tesz Nalewajko w Pinsku się oparł (poniewasz stamtąd 15 mil do Klecka, nazaiutrz może bijc) wierzę, ze chocia bij ij drudzij niektorzij na ziazd ten tam Mohijlenski, albo gdzie indzieij iachali, mnie w. m. nie będziesz raczijł miec za złe, zwłaszcza iesli zdrowie nie posłuzij, takze częscią ij dla domowijch tesz swijch, nie mogł bijm odiachac. Bo przijznawam to Nalewajkowij, ze on prędzeij z działij iezdzi, nisz ia schorzałij na wozie, a czosz terasz ieszcze w tij mnie niepogodne czasij.

Bog zna, ze ia temu ziazdowi nie contradicuię, ale ze manifeste widzę, isz poidzie li do Pinska, a mij dopiero na ziazd nad Niemen, ujdzie tak cało ze wszytkim, ze znowu smiech będzie więtszij nisz o Mohijlow. Nie uczę nikogo, a pogotowiu w. m., bo ia słuchac mam, ale zołnierze w. m. czo w Słucku, złączijwszij się z ludzmi jego m. pana Wilenskiego, k temu piechota, do czego wszijtkiego przijłożijł bijm się tak, iakom

się zgotował, więc Tatarzij w. m. i Litewscij, moglij bij czo sprawic za dobrijm wodzem, dawszij im strzelbę, isz bij Nalewajka mozono dobrze tractowac; bo to iusz wiemij pewnie, ze on ij pułtoru tijsiącu człowieka do boiu godnego niema zgoła: a tijm sposobem naszijch zebrało bij się z piechotą pewnij tijsiąc przijnaimnieij. Acz ci sporzeij bij bijło, bijsmij sami iachali, bo wiem dobrze zebij siła się ich z nami zebrało (nie mowię, wszijtkie powiatij), gdijsz przij głowie bijło bij posłuszeństwo, ktore początkiem zwijcięstwa; zwłaszcza, ze (iako z pierwszego pisania w. m. obaczijłem) Łoboda z Owrucza iusz ku Korcu poszedł, zaczijm bijsmij od tego bespiecznij bijli. Ale niech się dzieie, czo wola w. msczi będzie. Pisałem z Korelicz do w. m., ze mijm głupim zdaniem ad praefixum tempus ziazdowij Kopijlskiemu trzeba tam będzie kogo od w. msczi: bo, ziachawszij się, nowinij iedno sobie będziem powiadac, a nic nie czynic. Więc ieszcze przij tijm, będzie li się komu zdał sam z naszijch Pinsk nie w Lithwie, iako Rijczijca albo Mozijr, to łaczwieij nas domakow do hrijden nazad namowij.

Bij mi się dostało Mieszkowskiego widziec, spijtałbijm go, po czo iezdził, gdij listu krolewskiego nie miał, gdijsz sam zeznawa, ze się asz podwodnijmi wijkuglował: bo miał ci szkodij spisowac poczijnione od kozakow, a trzebasz bijło, albo z oznaijmieniem do Nalewaika iezdzic albo od niego na to licentią brac. Ktemu ze puszczał ten głos, isz od krola odwodził Nalewaika, abij do Moskwij nieszedł, a to, kiedij mu krol zlecał? albo kto innij? a iesli zleczono, w. m. o tijm miał nailepieij wiedziec, bo to rzeczij urzędowij, w. m. należące. Zgoła ij list y sprawij iego widzę, ze pełne zdradij y niecznotij, szkoda bij tego zamilczec ale prawie rigorose wszcząc, abij się ij drugi karał; boc tak mij, Lithwa, będziem iako na targu: łotrowie z zboijcami będą o nas handle czijnic. Bij si iedno takiemu raz nie przepiekło, bijlic bij drudzij skromnieijszij.

Отдѣлъ историко-политическихъ сборниковъ.

43.

1596 г. 21 Декабря. Письмо Литовскаго скарбнаго Луки Мамонича къ Виленскому воеводѣ и польному Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

Упрашиваетъ князя Радивила нѣсколько пообождать полученіемъ изъ казны 4000 польскихъ злотыхъ, слѣдуемыхъ Радивилу за гетманство, и при семъ удобномъ случаѣ, проситъ князя принять въ подарокъ овощей, присланныхъ Мамоничу изъ Польши.

Oswiecone m. xiąże, panie a panie moij młscziwy!

Namnieysze a unizone służby moie zalecam pilnie i pokornie do mosci łaski w. x. mosci. Unizenie y pokornie w. x. mosci mego m. pana proszę, racz wasza x. mość rozkazać, tych pienięd zy cztyrech tysięcy złotych polskich na hetmanistwo, którem w. x. m. powinienem dać, do zapust blisko przyszłych w roku 1590 siodmym poczekac, za którą m. łaską waszey x. m. mego m. pana powinien będe Pana Boga za dobre zdrowie w. x. m. mego m. pana prosić y posługami memi naniższemi odsługować. Posyłam w. x. m. memu m. panu owocu nieco, s Polszy przywiezionego, prosze racz w. x. mość z łas-

ką przyiąc. Natenczas nie maiąc co do pisania, samego siebie s powolnemi posługami memi do m. łaski w. x. m. pokornie się oddaie. Dath w Wilnie, d. 21 Decembris, anno 96. Waszey x. m. mego m. pana namniejszy sługa Łukasz Mamonicz, skarbny W. X. Litt. starosta, низко челомъ бьеть.

Адрессъ: Oswieconemu xiążęciu, jaśnie wielmożnemu panu a panu j. msci panu Krzysztofowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Birzach y Dubinkach, woiewodzie Wilenskiemu, hetmanowi polnemu W. X. Litt., staroście Soleckiemu, Urzędowskiemu y Borysowskiemu etc. etc. etc., panu mnie miłosciwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 136.

44.

1598 г. 12 Октября. Письмо Кіевскаго митрополита Михаила Рагозы къ Виленскому воеводѣ и великому Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

Митрополитъ жалуется на Смолевичскаго княжескаго урядника Ивана Немиру, который самовольно, изъ Смолевичскаго церковнаго лѣса, взялъ для княжескаго стола сорокъ ульевъ съ медомъ, и проситъ Радивила — приказать Немирѣ впредь не въѣзжать въ лѣсъ, пожалованный церкви еще королемъ Александромъ, и возвратить помянутые сорокъ ульевъ. Въ противномъ случаѣ — митрополитъ обѣщаетъ обратиться въ судъ.

Jasnie oswiecone a młsciwe xiąże, panie a panie moi miłosciwij!

Unižone służby moie do młciwei łaski W. X. M. mego młciwego pana pilno oddawam.

Do wiadomosci w. m. mego młciwego pana donoszę, yż mi się wielka krzywda dzieie od urzędnika W. X. M Smolewickiego pana Jana Niemiry. Niewiem—z iakich miar (iesliże z wiadomością waszei X. Mci) wesławszy we własny lias cerkiewny, roskazał pszczoły czterdziescie barci podobrać y do dworu W. X. M. miod pobrać. Za co uniżenie W. X. Mci swego młciwego pana proszę, aby W. X. M. z młciwei łaski swei raczył roskazać ten miod wrócić, a więcei w ten las panu Niemirze niekazać wstępować, gdyż ia na to, M. X., dobre prawo mam ieszcze od sławnei a ś. pamięci od krola Alexandra. Każe li W. X. M. prawo moie przed sobą okazać, iestem gotow. Gdyżem ią będąc bogomodlcą, niechciałem się s tym uciekać do urzędu y W. X. Mci w tym stawić, spuszczaiąc to na młciwą łaskę W. X. Mci mego młciwego pana. Za co uniżenie proszę o list, aby mi bogomodlcy w. m. ten miod był wrócony. Z tym się do młciwej łaski W. X. Mci pilno oddaię. Dath z Minska, anno Domini 1598, Octobra 12 d. Waszei X. M. mego młciwego pana wszego dobra zyczliwy sługa Michael Rahoza, z woli Bożey archiepiskop, metropolith Kiiowski, Halicki y wszytkiej Rossij, ręką swą.

Адрессъ: J. O. X. Krzysztofowi Radziwiłłowi, woiew. Wilen., hetmanu najwyższemu W. X. Litt., staros. Borysow., Soleckiemu y Urędowskiemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 200.

45.

1610 г. 9 Января. Письмо князя Христофора Радивила къ брату Янушу, Литовскому подчашему.

Сообщаетъ о «Московскихъ новинахъ» со словъ Плоцкаго бискупа Шишковскаго. Штурмъ Смоленска, назначенный на 20 декабря 1609 г., не удался: послѣ подкопнаго взрыва, образовалась брешь, въ которую двинулся съ штурмовою колоною нѣкто Новодворскій, но былъ отраженъ.—Въ Москвѣ была попытка перерѣзать Поляковъ.—Король предполагаетъ зимовать въ Москвѣ; онъ разослалъ къ сенаторамъ своимъ листы, въ которыхъ сообщаетъ о положеніи дѣлъ Московскихъ, о горячемъ желаніи Москвичей имѣть королевича, и проситъ денежной помощи.

Miłosciwy panie bracie!

Dnia wczorayszego byłem u x. biskupa Płockiego, gdziem wprawdzie nie miał woley wstępować, ale mi sam drogie zaiachał, usilnie prosząc, abym nie miiał. Zaleca pilnie słuzby swe W. M., prze zdrowie W. M. s pułkopy pełnych w koley puscił, mnie barzo wielką chęć pokazał, offertow acz nazbyt było, owa ieśli sie serce z usty zgadza, nie trzeba lepiey.

O tym szturmie Smolenskim tak mi powiedział, że naszy uczynili podkopy na 15 sążni perpendiculariter głębokie, w których 170 centnarow prochu zasadzili, które 20 X-bra na kilkanascie sążni wszyrz murów wyrzuciły. Zaczym krol, stoiąc już ze wszystkim woyskiem w sprawie, do dziury następować kazał. Kredensował wszytkim p. Nowodworski, ale snadź iamy tey, którey prochy (wyrzuciwszy ziemie y mury na strone, iako oni powiadaią) uczyniły, przedobyć niemogł. Zaczym tak sie ieno zdaleka strzelali, gdzie powiadaią, że przecie naszych ze 220 zginęło, a rumor zaś pospolity iest, że to tak wielki szturm był, iż też już niebyło komu posiłkować. Niewiem — że ktore nowiny pewnieysze, atoli pono, nie bez uszczerbku w naszych.

Powiadał mi y to x. biskup, że się już w stolicy zdrada pokazała, chcieli naszych (iako y pierszych) pokłoć, ale sie postrzegli y ostróżni byli, co Moskwa obaczywszy, zamysłu swego zaniechała.

O krolu zaś powiedział, że się rezolwował zimować w Moskwie, zaczym sam nie będzie, listy tylko do senatorow rozesłał, de statu rerum Moskwitianow oznaimuiąc, radząc się iesli im krolewjca zaraz dać, czego oni pilno domagaią, a o ratunek pieniężny prosząc. To W. M. masz Moskiewskie nowiny. Zatym się łasce W. M. mego m. pana pilnie zalecam. Z Starey Wsi, 9 Iann. 1610. W. M. mego m. pana życzliwy brat y sługa Radziwiłł.

Адресъ: Memu m. panu y bratu iego mosci panu Januszowi Radziwiłtowi, podczaszemu W. X. Lit. nalezy.

Отдѣлъ писемъ, тека 14.

46.

1611 г. 6 Октября. Письмо Запорожскаго полковника Матвѣя Ширяя къ Литовскому подчашему князю Янушу Радивилу.

Ширяй сознается, что Московскія войска одержали надъ ними верхъ, прогнали ихъ изъ своего государства и вступили въ Литву. Но не смотря на это, Ширяй хвастаетъ, что опять будетъ въ Москвѣ, чтобы «прислугу королю учинить и войску Запорожскому славу набыть.» Въ заключеніе проситъ Радивила не отказать въ хлѣбѣ и ночлегѣ Запорожцамъ, когда они будутъ идти черезъ его имѣнія, ибо болѣе кратчайшій путь къ Москвѣ занятъ непріятельскимъ войскомъ.

Jasnieoswiecone mciwe xiąże, panie a panie moy mciwy!

Acz nieprzyiaciel jego królewskiej mosci Corony Polskiey na gardła nasze nastąpiwszy y wyniozszy gore nad nami, z ziemi Moskiewskiey wyparł y na szyiach naszych do ziemie panstw Jego Kr. M. Corony Polskiey wyiachał z wielką szkodą y pobyczyem towarzystwa naszego na smierc, co jesli to nieszczęściu jego kr. m. albo naszemu y niesławie przypisać mam, jednak przed sie teraz ochoczo podjąwszy tak wielki trud na się, mając rozkazanie od iasniewielmożnego jego m. pana hetmana Coronnego, abym tak szedł na te miescze, gdziem służył jego kr. m. y Rz. Pospolitey, a nie ustawaiąc w posługach swych z towarzystwem moiem, zapusciłem się s połkami memi, rycerstwem jego kr. m. woyska Zaporożskiego, na posługe jego kr. m. y R. P. dó Moskwy, chcąc powetować krzywdy swoie, przysługe jego kr. m. uczynić y sławy nabyć. Przeto iż mi się trafiło być po drodze iść przez majętność W. X. Mci mego mosci pana, uniżenie proszę W. X. Mci, aby W. X. M., moy m. pan, za to się obrażać, a mie s towarzystwem mojem w majętnościach swych, jako po wsiach tak y w mieszczech noclegow y chleba bronić nie raczył. Albowiem nie . . . . tędy zapuscyłem się tylko czągnieniem ydę dla . . . . woyska wszędy, że począwszy od Niepra y za Dnieprem aż do Kleczka woyska zastąpiły, nie mogłem ynędy. Oddawam przytem powtore uniżone posługi moje m. łasce W. X. M. mego miłosciwego pana. Dan z Lenina d. 6 8-bris 1611. W. X. M. mego m. pana uniżony służebnik Matwey Szyray, połkownik jego kr. m. woyska Zaporożskiego.

Адрессъ: J. O. X. na Birżach y Dubinkach Januszowi Radziwiłłowi, podczaszemu W. X. Litt.

Отдѣлъ писемъ, тека 261.

47.

1612 г. 6 Іюня. Письмо князя Радивила къ брату Янушу, Литовскому подчашему.

Радивилъ сообщаетъ брату своему Янушу, что его челядь видѣла возвращающіяся войска покойнаго Сапѣги. Эти остатки Московскаго гарнизона передали имъ о взятіи Русскими Москвы и объ отступленіи гетмана къ Литовскимъ границамъ. Польскіе жолнеры, убившіе Бодзановскихъ, суждены: сорокъ человѣкъ изъ нихъ казнено, а прочихъ будутъ судить въ генеральномъ колѣ.

Mościwy panie bracie!

Dnia wczorayszego, iadąc przez Iurenice, czeladź moia widziała się z kilką towarzyszów woyska nieboszczyka iego mosci pana

Sapiehy, którzy to twierdzili: że y od swych tę pewną wiadomość maią, yz w ten czwartek przeszły komornika hetmanskiego widzieli, który s tą niesczęsną nowiną bieżał do Kr. J. Msci, — iż Moskwa stolicę mocą wzięła; tudziesz — s protestacyą, że jusz dłużey tam hetman otrzymać się nie może, ale musi ku granicom Litewskim ustąpić. Tosz towarzystwo powiadało, że już z piechoty, która była Bodzanowskich pozabiiała, pomstę wzięto: do czterdziestu ich na placu legło; ostatek żywcem do woyska zaprowadzono, których w kole generalnym na przyszłe swiątki sądzić maią. A zatym pzoszę, abyś W. M. moim m. panem być raczył. Z Wołożyna, 6 d. Iunii, 1612. W. M. mego m. pana życzliwy brat y sługa Radziwiłł.

Адрессъ: Memu wielce msciwemu panu y bratu iego X. Msci panu Januszowi Radziwiłłowi, podczaszem W. X. Litt.—oddać.

Отдѣлъ писемъ, тека 14.

48.

1613 г. 9 Марта. Письмо Литовскаго референдарія Александра Госѣвскаго къ князю Христофору Радивилу.

Увѣдомляетъ, что имъ отбиты на всѣхъ пунктахъ Московскія войска, наступавшія съ разныхъ сторонъ на Бѣлый, Велижъ и Усвятъ; что взятіе приступомъ Осташкова Полякамъ не удалось. По дорогѣ, Госѣвскому встрѣтились Торопецкіе послы, возвращавшіеся изъ Москвы и ходившіе туда для избранія Царя. Избраніе не состоялось и потому вновь назначено на 3 Марта. Въ заключеніе, Госѣвскій говоритъ о своемъ намѣреніи осадить Торопецъ, который, по его словамъ, и во время войны Стефана Баторія оставался неприступнымъ.

Oswiecone młsciwe xiąże, mnie wielce młsciwy panie!

Posyłaiąc z wiadomościamj spraw Moskiewskich do K. J. M., y W. X. M. memu panu, przy oddaniu uniżonych służb moich, w krotkości o nich namienię. Po odiachaniu K. J. M. z Smolenska, następuiącemu nieprzyiacielowj z rożnych zamkow na Białą, Wieliż y Uświąth y inne granice K. J. M. wstręth iakisz kolwiek (zaciągnowszy nieco rożnego rycerstwa usarzow, kozakow y piechoty) czyniłem, y, za łaską Bożą a szczęsciem J. K. M., wszędy nieprzyiaciel rozproszony został, multi interfecti, quidam captivati sunt. Chodziłem tesz czatą do Ostaszkowa, zamku, który leży miedzy ieziorami wielkiemi, do którego z Nowogroda, ze Pskowa y z innych zamkow przyległych wiele ludzi, iako na mieisce warowne, zbiegło się. Za noc ij za dzień mil 30 ubiegłem, jusz pod samą scianą byłem, ieno że ci, którzy w comitywie ze mną byli, nadążyć za mną nie mogąc, nie przybyli — asz dzień biały. Zaczym tameiszy incolae, postrzegszy się y potężnie na obłamly (sic) się rzuciwszy, przystępu zas bronili. Y tak inszemu a fortunnemu czasowi condonowawszy, nazad ustąpić musiałem. Stamtąd do swego kosza wracaiąc się, natrafiłem na posłow Toropieckich, którzy do stolicy na obieranie Cara posyłani byli, ale sie nań nie zgodziwszy, nazad ni z czym odiachali. S tych kilkunastu synow boiarskich żywcem poimano; powiadaią, że electia znowu miała być pro d. 3 Martij; co na niey concluduią—wiadomości od swoich, których tam mam skrycie posłanych, czekam. Pana

Boga na pomoc wziąwszy, iestem na tym, abym zamek Toropiec obległ, który iest tak potężny, że y czasu burzenia zamkow Moskiewskich od s. pamięci krola Stephana—on sam wcale został, y dotąd w nim woyskà nasze nie bijłij; jednak takom sobie ponował, że gdzie by pilnieysza potrzeba przypadła (a mianowicie do p. Pawła Ruckiego, który iest w Wiazmie) bardzo z małą potęgą (y indzieij tam na usługowanie J. K. M. s tym wszytkim rycerstwem, które iest przy mnie) nawrócić. Szerzey tymi rzeczami W. X. M. mego m. pana bawić nie smieiąc, o to tylko uniżenie proszę, abyś mnie nieodmiennym młściwym panem być raczył, któremu uniżone służby moie iako napilniey zalecam. Datt w obozie, mil 3 od Toropca, d. 9 Marcij, anno 1613. Waszey xiążęcey mci, mego m. pana sługa powolny Alexander C. Gosiewski, refendarzy W. X. Litt.

Адрессъ: Oświeconemu panu a panu jego msci panu Krzysztofowi Radziwiłłowi, xięciu na Birżach y Dubinkach, oddać.

Отдѣлъ писемъ, тека 75.

49.

1615 г. 20 Января. Письмо Кіевскаго митрополита Іосифа Вельямина-Рутскаго къ членамъ Слонимскаго съѣзда.

Проситъ, чтобы, на основаніи постановленій Берестейскаго сейма 1596 г., былъ исполненъ на дѣлѣ параграфъ о томъ, что уніатское духовенство засѣдаетъ въ сенатѣ наравнѣ съ Римскимъ.

W Bodze wielebni, iaśniewielmożni, wielmożni a moi młciwi panowie y bracia!

Przy modlitwach moich, zalecam uniżone służby swe pilno w łaski W. M. moich m. pp !

Zaiste nie względem praesumpcyey iakiey ani pragnąc chwały tego swiata, ale raczey według powinności moiey staraiąc się pilno o chwałę Bożę y o cześć kościoła Jego S., do kthoregom ia nie ieno na usługowanie powołany, ale s przodkow moich w stharożythney religiey Greckiey urodzony, więc referuiąc się y na pakta uniey kościoła Zachodniego Rzimskiego ze Wschodnim, swięthobliwie posthanowione y zyścić obiecane, inter caeteris—iz duchowieństwo religiey Greckiey powagą y mieyscem w senacie z duchowieństwem kościoła Rzymskiego miało być porownane—iakom thedy na sejmikach blizko przeszłych w powieciech wnosił prozbę moię, thak y theraz przez tho pisanie moie do generalnego koła waszych m. moich m. pp. smiem ponowić thę że prozbę moię: abyście się sami przez się y miłościwę przyczynę swą thak do iego kr. m. pana naszego m. iako do drugich ich m. pp. senatorow y wszytkich sthanow seymowi należących na thym blizkim seymie włożyć się raczyli, aby, maiąc wzgląd na stharożythnę religię Grecką (kthóra zdawna iednego zródła z kościołem Rzimskim była y iesth) tak że na then urząd moy, za wolą Bożą od króla iego mci na mię włożony, thudziesz y na urodzenie moie szlacheckie, pozwolić raczyli dać y naznaczyć mieysce w senacie między ich m. pp. duchownemi Rzimskiemi. Pan Bóg Wszechmogący za thaką cześć kościoła swięthego y iego kapłanow tak królowi jego mci iako waszmciom

moim m. pp. y wszystkiey Rzeczy Pospolitey obfithą odpłatą będzie. A ia y powthore z uniżonemi moiemi kapłańskiemi modlithwami zalecam się pilno w łaski w. m. Datt. z Przemysla, 20 Januaryi, 1615.. W. mciow mych młciwych panow bogomodlca y sługa Józeph Wielamin Rutski, metropolita Kijowski.

Адрессъ: W Bodze wielebnym, oświeconym, iaśniewielmożnym, wielmożnym, zacnie urodzonym, tak ich m. pp. senatorom iako ich m. pp. posłom W. X. L., na ziezdzie teraznieyszym głownym Słonimskim zgromadzonym, moim mciwym pp. y braciey oddać należy.

Отдѣлъ писемъ, тека 211.

50.

1615 г. 22 Мая. Просьба Виленскаго Православнаго Свято-Духовскаго братства, поданная въ конвокацiйный сеймъ.

Жалуются вообще на гоненiя, и въ особенности—на унiатскаго митрополита Рутскаго. Не смотря на то, что на прошломъ съѣздѣ всѣ мандаты и задворные процессы были съ православныхъ „снесены,“ т. е. кассированы, Вельяминъ-Рутскiй продолжаетъ притѣснять и преслѣдовать православныхъ. Такъ наприм., онъ притѣсняетъ Виленскаго мѣщанина Семена Красовскаго, взыскивая съ него штрафу 1000 копъ грошей. Въ заключенiе, Виленское православное братство проситъ, чтобы декреты объ ихъ печатнѣ, церковныхъ грунтахъ и помянутомъ штрафѣ въ 1000 копъ были отмѣнены, и чтобы, вообще, ихъ оставили въ покоѣ.

Jasnie oswieceni wielmożni a nam młciwi panowie!

Jako wielkij a nieutulonij żał z oppressij sumnienia w sercach swoich, za odstępstwem niektorych duchownych od Wschodniego Patriarchi, nosimy, tak też często y coraz na kazdym seymiku, seymie y ziezdzie o uleczenie urazow naszych W. M. swoich młsciwych panow usilnie prosimy. Swiadkiem przeszła convocatia tuteysza, za ktorą się W. M. naszy m. panowie, iako prawdziwi R. P. patronowie, obwarowawszy nas pokoiem, y przed J. K. M. panem naszym młciwym o zniesienie mandatow y processow zadwornych gorące instantie przez pp. posły swoie czynic raczyli, z wieczną od nas w modlitwach pamiątką. Jednak na to J. M. x. Ruckij nic nie dbaiąc, zaraz po convocatij W. M., nas starozytnych relij Greckiey ludzij w wolnym nabozenstwie naszym względem relij turbowac y przesladowac nie zaniechał, w osobie mieszczanina tuteyszego Siemiona Krasowskiego, skazuiąc na nim przez decret urzędu miesckiego tysiąc kop na budowanie pogorzałey cerkwie, co że sie nam z ubliżeniem praw y wolnosci naszych, z naruszeniem przywileiow krolej y teraznieyszego szczęsliwie nam panuiącego krola pana naszego a z uymą praerogatiwy y powagi zgodnie zezwolonego postanowienia W. M. naszych m. panow na przeszłey convocatij tuteyszey dzieie. Uniżenie W. M. swoich młciwych pp., praw y wolnosci Rzeczy Pospolitey strozow, prosimy, abysmy za instantiami W. M. do J. K. M. pana naszego młciwego, zniesienie mandatow y processow zadwornych, ktore o drukarnią, o grunty nasze cerkiewne są wyniosone, skasowanie decretow miesckich o tysiąc kop winy, a uleczenie cięszkich a prawie nieznosnych

angarij naszych otrzymawszy y gruntownie w relij swoiey uspokoieni będąc, Pana Boga prze dobre zdrowie y szczęsliwe panowanie J. K. M. pana naszego młciwego y W. M. swoich młciwych panow nie ustawaiąc prosili. Dan z Wilna, roku 1615, maia 22 dnia. W. M. swoich młciwych panow nayniższy słudzy y bogomodlcy, bracia Bractwa Cerkiewnego Wilenskiego religiey starożytney Graeckiey.

Отдѣлъ писемъ, тека 283.

51.

1616 г. 2 Марта. Просьба Виленскаго Православнаго Свято-Духовскаго братства, поданная князю Христофору Радивилу.

„Не только вамъ, князь, (такъ начинаютъ православные Виленцы), но и почти всему свѣту извѣстно, что мы, впродолженіе двадцати уже лѣтъ, подаемъ въ каждый сеймъ и съѣздъ слезныя просьбы на оскорбленія главнѣйшаго нашего права, свободы совѣсти и вѣры.“ Прежніе пастыри, а теперь—отступники, лишаютъ православныхъ всѣхъ правъ и привилегій, когда либо данныхъ королями и великими князьями: гоня свою прежнюю паству, оставшуюся твердою въ вѣрѣ, эти наемники уже не ссылаются на право, какъ на предлогъ,—а вершатъ свои возмутительныя дѣянія прямо, безъ объясненій и извиненій, среди дня, какъ грабители нѣкіе. Въ этомъ ужасающемъ и неслыханномъ произволѣ особенно выдается—уніатскій митрополитъ Вельяминъ-Рутскій: помимо всяческихъ пасквилей и побоевъ, наносимыхъ его клевретами православнымъ, онъ уже дѣлаетъ попытки отнять церковь и монастырь у Свято-Духовскаго братства, завладѣть суммами и имѣніями этого братства. Вслѣдствіе всего этого, православные Виленцы обращаются съ просьбою о защитѣ къ князю Христофору Радивилу, какъ къ человѣку, „извѣстному своею добротою и милостью.“

Nam wielce młciwy panie!

Nie tylko W. M. naszemu m. panu, ale y wszystkiemu niemal swiatu dobrze to iest wiadomo: yż od dwudziestu iuż lat nie przestawamy na wszystkie seymy y ziazdy donosic płaczliwych prożb strony urazu naprzednieyszey wolności naszey, to iest sumnienia y wiary w samego Boga, mocy y szafunku zostawioney, w ktorey chcąc nas odstępni od religiey naszey pasterze zniewolic, a przytym wszystkie prawa, swobody y wolnosci starożytney religiey naszey, z dawnych wiekow służące y przysięgami wielu Krolow Ich Mosci m. panow naszych stwierdzone, nie tylko do zwątlenia y naruszenia przywiesc, ale y iawnie zniesć y abrogowac ludzi niewinnych, nigdy ni w czym nie podeyrzanych, wiernych poddanych K. J. M., do bractwa naszego Cerkiewnego upisnych, rozmaitemi uciskami y angariami, pierwiey pod praetextem prawa, a potym im daley tym iasnieyszym y znacznieyszym gwałtem y bezprawiem turbować nie przestawaią.

Co się y tych niedawno przeszłych czasow tu w miescie Wilenskim stało, yż nie tylko ciężkich pieniężnych win, to iest tysiący kop o religią wskazanych, wyciąganiem ludzi niewinnych na maiętnosciach niszczą y do szkod a trudnosci przywodzą: ale y samą cerkiew y monaster nasz brackij, na grunciech wolnych szlacheckich, na seymie uprzywileiowanych, zbudowane y od dwudziestu lat u pokoiu trzymane, odiąc y pod swoią moc y iurisdictią podbic. Jakże y pewne pieniężne summy, do ktorych

ani prawa, ani przystępu zadnego nie maią, to iest, te, ktore mianowicie na cerkiew nasze bracką Swiętego Ducha, przez osoby przy tey cerkwi naszey pogrzebione, legowane są, niewstydliwie sobie przywłaszczyc usiłuią. O co i teraz swieżo iako pozwy tak y areszty, iawnym gwałtem y bezprawiem pachnące, od zakonnikow J. M. x. Ruckiego y faktorow a adhaerentow ich na urzędzie mieskim Wilenskim wynikneły. Ktory to urząd mieski, zmowiwszy sie z tymi zakonnikami x. Ruckiego y niektoremi mieszczany, swieżo od religiey naszey starozytney odstępnemi, tak zmyszlaniu fortelnych pomowisk, iako y wynaydowaniu dziwnie niesprawiedliwych drog y sposobow ku turbowaniu, ku opprimowaniu, ku niszczeniu nas na maiętnosciach y zdrowiu, y zniewalaniu na samych sumnieniach naszych, niezmierne i niesłychane uciski y trudnosci zadaią. Co szyrzey na liscie naszym, do wszech W. M. wobec kola seymowego pisanym, wyrazono iest. Uniżenie tedy prosimy, aby W. M. nasz m. pan, z wrodzoney dobroci swey panskiey y miłosci ku miłey oyczyznie swey, uprzeymie się w to włożyć raczył, aby w ubogich personach naszych prawa y wolnosci, wszem zarowno służące, ochronione, a ta płacżliwa prozba nasza za naywiętszy uraz y nayprzednieyszy ku naprawie paragraph na instructij Ich M. panom posłom W. M. podana być mogła. Za co Sam Krol wieknistey chwały W. M. naszemu m. panu hoyną zapłatą y nagrodą będzie, Ktorego w niegodnych modłach naszych za długo-fortunne w dobrym zdrowiu (ze wszystką zacnie sławną familią) panowanie W. M. naszego m. pana prosic nie przestawaiąc, samych siebie y naniższe służby nasze w młciwą łaskę W. M. iako napilniey oddaiemy. Z Wilna, anno 1616, Martij 2 dnia. W. M. swego młciwego pana słudzy y bogomodlcy ustawiczni, bracia w Christusie Bractwa Cerkiewnego Wilenskiego religiey starożytney Greckiey.

Адрессъ: Jaśnieoswieconemu xiążęciu J. M. panu Krzysztofowi Radziwiłowi, panu naszemu młciwemu należy.

Отдѣлъ писемъ, тека 283.

52.

1618 г. 29 Января (ст. ст.). Просьба Виленскаго Православнаго Свято-Duховскаго братства, поданная Литовскому польному гетману князю Христофору Радивилу.

Жалуются на утѣсненія и оскорбленія, чинимыя уніатами православнымъ, съ упоминаніемъ о неоконченномъ еще дѣлѣ Виленскаго мѣщанина Красовскаго (см. N 50). Говорится о томъ, что монахи-базиліане, предводимые Вельяминомъ-Рутскимъ, хотятъ передать на разсмотрѣніе королевскаго ассесорскаго суда вопросъ—которая вѣра лучше (rozeznanie lepszosci): православная, или уніатская; что они заключили съ Виленскимъ гродскимъ судомъ стачку, почему судьи не принимаютъ ихъ протестовъ и заявленій, а если и принимаютъ, то скрываютъ.

Jasnie oswiecone xiąże, panie nasz miłosciwy!

Jesli kiedy w uciskach y urazach naszych, dobro y pokoy spolney oyczyzny zachodzących, do młciwey łaski W. X. M. naszego m. pana, czułego stroża y mocnego filara praw y swiebod strapioney Rzeczy Pospolitey, z niewątpliwą y nieomylną po-

mocy nadzieią uciekacesmy zwykli, tedy pogotowiu teraz, gdy ludzie niepokoiu y woyny domowey chciwi z większą furią........ na same fundamenta starożytnych praw... .... naszym natarli, że iuż nas iawnie o wiarę........... o to winy pieniężne, to iest tysiące kop na maiętnosciach ludzi niewinnych.......... co się i czasow niedawno przeszłych bratu naszemu Siemionu Krasowskiemu stało; do tego wszystkie grunty nasze brackie, wolne, szlacheckie y przywiliami seimowemi warowane y od dwudziestu lat w pokoiu trzymane, na ktorych cerkiew, szkoła y monaster nasz brackij są zbudowane, odiąc y sobie przywłaszczyc. I ieszcze za iakies nietrzymanie tych im nigdy nie należących dobr, sto tysięcy złotych sposobem nie tylko słusznosci ale y rozumowi przeciwnym pozyskać usiłuią. A to za powodem mandatu, czasow niedawno przeszłych wyniesionego, ktorym nas o wiarę y nabożenstwo przed sąd J. K. M. assesorski zapozywaią y o rozeznanie lepszosci religiey tamże za dworem novo et in libera Rzeczy Pospolitey nunquam audito exemplo pociągaią. Względem ktorego zapozwania iuż y niektorym, nie tylko zmarłym, w tym mandacie wspomnionym, osobom, ale nawet ieszcze y żywym, maiętnosci z urzędu mieskiego Wileńskiego aresztuią. Ktory to urząd mieski, zmowiwszy się z zakonnikami xiędza Ruckiego y niektoremi mieszczany, swieżo od religiey naszey starożytney odstępnymi, tak w zmyszlaniu fortelnych pomowisk iako y wynaydowaniu dziwnie niesprawiedliwych drog y sposobow ku turbowaniu, ku opprimowaniu, ku niszczeniu nas na maiętnosciach y zdrowiu y zniewalaniu na samych sumnieniach naszych, niezmierne y niesłychane uciski y trudnołsi zadaią. A nam nie tylko sprawiedliwosci by y w naywiętszym ukrzywdzeniu y szkodzie naszey nie czynią, ale y xięgi urzędowe zawier........ protestatij naszych, także reprotestacij na zmys...... .... y generałow by y nawiętszey liczby w sprawach........... mieskich ale y grodzkich Wilenskich nieprzym .... przyczyny, iedno że im tego xięza ich za instantią apostatow y adversarow naszych zakazuią. I innych wiele a prawie bez liczby uciskow y urazow ponosimy, ktore gdzieby, czego Boże uchowaj, na tym seymie iakiego ratunku y remedium nie otrzymali, tedy ci utrapieni ludzie (ktorzy iuż nie tylko w maiętnosciach, ale y w samych osobach swych od tych persecutorow nie są bespieczni) snac iuż do ostatniego zniszczenia przysc muszą. Uniżenie tedy y prze miłosierdzie Boże prosimy, aby W. X. M. nasz m. pan, z zwykłey m. ku nam łaski y wrodzoney dobroci swey panskiey, o zgaszenie tego tak szkodliwego w oyczyznie naszey pozaru y ochronienie (w personach naszych) całosci praw y swobod spolney oyczyzny y braci, od nas na ten seym posłaney, miłosciwie łaskawie w proz............ mądrą radą a obmyszlawaniem swym i łaskawą przyczy...... nam wielce utrapionym y zniszczonym ludziom do uleczenia.............. urazow y angarij naszych a uspokoienia starożytney religiey naszey młsciwie dopomoc raczył sie włożyc. Pewen za to będąc hoiney od Naywyszszego nagrody z niesmiertelną sławą swoią, od Ktorego przy dobrym zdrowiu wszelakich pociech w długo-fortunnym panowaniu zażywac W. X. M. naszemu m. panu uprzeymie życząc, samych siebie y naniższe służby nasze w młciwą łaskę W. X. M. iako napilniey oddaiemy. Z Wilna, anno 1618, Januarii 29 dnia, według sta-

rozytnego kalendarza. W. X. M. swego m. pana nanizsze słudzy y bogomodlcy ustawiczni, bracia Bractwa Cerkiewnego Wilenskiego religiey starożytney Greckiey.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu W. Mci, xiążęciu Krzysztofowi Radziwiłowi, hetmanowi polnemu W. X. L., Żyszmorskiemu, Bystrzyckiemu staroscie, panu nam wielce młciwemu należy.

Отдѣлъ писемъ, тека 283.

53.

1622 г. 20 Апрѣля. Просьба Верболовскихъ обывателей, поданная Литовскому польному гетману, князю Христофору Радивилу.

Верболовскіе мѣщане жалуются на притѣсненія и разоренія отъ войскъ, проходящихъ чрезъ ихъ мѣстечко и останавливающихся въ немъ. Вслѣдствіе всего этого они терпятъ и голодъ и холодъ, такъ какъ имъ отъ постоя нѣтъ даже мѣста въ ихъ бѣдныхъ хижинахъ.

Jasnieoswiecone msciwe xiąże, panie a panie nasz msciwy!

Ostatnie wyniszczeni od rożnego a ustawicznego zołnierza, do msciwey się łaski W. X. M. pana naszego młciwego s krwawemi uciekamy łzami. Oznaymuiemy o swym utrapieniu, które nietylko w przeszłym roku od chorągwi, do Wołoch idących (pana Farensbachowey, pana Raieckiego, pana starosty Uswiatskiego, pana Kleberkowey, p. Niewiarowskiego, p. Szwarcochowey, pana Pukirskiego y inszych wielu), stało, ale i w tym roku (kniazia Alexandra Oginskiego, J. M. pana woiewody Połockiego, Lisowczykow trzech połkow), więc y piechoty Irladskiey, ktora kilka niedziel leżąc z panem Asfonem—wniwecz nas obrocili. A po wszystkich, teraz, za uniwersałem W. X. M., p. Wilhelm Barbariusz, capitan K. J. M., na zbieranie dragonow do nas przyjechał—na pustki y głod taki, gdzie y sami cosmy się jeszcze w chałupach pozostali, czym się zywić nie mamy. Na Bog żywy tedy i miłosierdzie Jego—W. X. M. pana naszego młciwego prosiemy, abyś W. X. M. o takim spustoszeniu naszym y kraiow okolicznych wiedząc, p. capitanowi gdzie indziey chleb ukazać raczył, gdyż, ciężarow y angarii wietszych znosić nie mogąc, ostatnie chaty swoie porzucać a z wyrobku szukać pożywienia musiemy. A dla obrony dalszey o uniwersał W. X. M. pana naszego młciwego pokornie prosiemy. Pan Naiwyższy wiekuistą nagrodą W. X. M. będzie, Ktorego my za szczęśliwe W. X. M. panowanie dożywotnie prosić będziemy, a mciwey się łasce y opiece w ostatniei zgubie swoiej—W. X. Mci pana naszego mciwego uniżenie oddaiemy. Z Wierzbołowa, d. 20 Aprila, 1622. Waszey X. Mci pana naszego mciwego strapieni bogomodlcy, burmistrz y rayce miasteczka K. J. M. Wierzbołowa.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu na Birzach y Dubinkach, J. M. P. Krzysztofowi Radziwiłowi, hetmanowi polnemu W. X. L., Bystrzyckiemu staroscie, panu naszemu mciwemu należy.

Отдѣлъ писемъ, тека 281.

54.

1623 г. 27 Мая. Просьба Минскихъ обывателей, поданная Литовскому польному гетману князю Христофору Радивилу.

Жалуются на утѣсненія отъ войскъ и просятъ выдать имъ охранный универсалъ, а также и приказать кому слѣдуетъ, чтобы войска заплатили Минскимъ мѣщанамъ за все у нихъ взятое.

Jasnieoswiecone msciwe xiąże, panie nasz miłosciwy!

Ubodzy poddani K. J. M. mieszczanie Minscy, będąc wielce scisnieni y zubożeni przez różne przypadki y ustawiczne przejazdy y stanowiska ych mci panów żołnierzow (iako y w przeszłym roku w tymże ubogim mieście stanowiska swe mieli J. M. pan Porębski y pan Szmeling s chorągwiami swemi; do tego p. p. Lisowczycy y innych— do kilku p. p. rotmistrzow — przejazdami statie brali) wszelkie krzywdy y uciski odnosili. A isz y teraz: już mało nie czwierć roku stanowisko maią ych mosc panowie towarzystwo chorągwi W. X. M. naszego msciwego pana, ktorych, iako ludzie rycerskich, z uczciwością y uszanowaniem przyiąwszy, wedla przemożenia naszego y postanowienia z nimi, z domow naszych żywnǫść na koni ych msciow y na samych dawaliśmy, y iako nalepi być mogło, żeby się łaskawie, bez uciążenia miastu, stawili, staraliśmy się. Lecz y od teraznieyszych niektórych panow towarzystwa y pacholikow krzywdy y uciążenia wielkie miasto odnosi, w czym od J. M. pana porucznika sprawiedliwości słuszney otrzymać nie możemy. Udaiemy się pod młciwą obronę y łaskę W. X. M., pilnie a uniżenie prosząc, yżby W. X. M. nasz młciwy pan, w tych krzywdach miastu stałych, do J. M. pana porucznika raczył pisać, aby, za rozkazaniem W. X. M., ukrzywdzonym skuteczna sprawiedliwość stała, komu winno — popłacono było; a z osobliwey młciwey łaski swey to ubogie y wielce strapione miasto od leżey y stanowisk ych mciów panów zołnierzow w przyszły czas wyzwoliwszy, uniwersał swoy pański na ochrone miastu, y do teraznieyszych panów żołnierzów, aby z miasta ustąpili, dać rozkazać raczył. Za co my Pana Boga Wszechmogącego prosić zawsze winni jesteśmy, aby waszą xiążęcą mość naszego msciwego pana w długo fortunnym zdrowiu y szczęśliwym panowaniu chować, mnożyć y we wszem hoynie błogosławić raczył. Przytem sami siebie y powolne nayniższe służby nasze do młciwey łaski W. X. M. naszego msciwego pana pilnie oddawamy. Dath z Minska, d. 27 Maia, anno 1623. W. X. M. naszego mciwego pana nayniższi y uniżeni słudzy, burmistrzowi, raycy, mieszczanie miasta K. J. M. Minska.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu wielmożnemu xiążęciu Krzysztofowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Birzach, Dubinkach, Słucku y Kopylu, hetmanowi W. X. L., panu naszemu miłosciwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 143.

55.

1624 г. 24 Августа. Письмо Кіевскаго митрополита Іова Борецкаго къ Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

Благодаритъ, въ витіеватыхъ фразахъ, князя Христофора, отъ себя и отъ имени всего русскаго народа, за заступничество и предстательство, оказанное княземъ Православнымъ, во время воздвигнутыхъ на нихъ гоненій. «Мы (говоритъ Борецкій) стѣснены со всѣхъ сторонъ; на насъ смотрятъ хуже чѣмъ на измѣнниковъ и изобличенныхъ злодѣевъ, хуже чѣмъ на Турокъ, хуже чѣмъ на язычниковъ; и мы, народъ вѣрный, народъ невинный, къ панамъ доброжелательный, народъ древле-христіанскій, терпимъ на собственной землѣ своей преслѣдованія отъ этой Вавилонской блудницы, кровью опившейся! Далъ бы Богъ до конца перетерпѣть!»—Далѣе Борецкій сообщаетъ о морскихъ битвахъ Запорожскихъ козаковъ съ Турками, о томъ, какъ козаки, въ своихъ легкихъ челнахъ, подъѣзжали подъ самый Царь-Градъ и вернулись съ большою добычей.—На желаніе князя ввести въ Слуцкія латинскія школы преподаваніе наукъ русскихъ и имѣть для сего учителя—Борецкій отвѣчаетъ, что такого у себя не имѣетъ.—Въ заключеніе митрополитъ Іовъ проситъ, чтобы имѣніе Морочъ, данное князьями Слуцкими Морочскому женскому монастырю, но теперь, не извѣстно почему, отнятое, было возвращено игуменьѣ этого монастыря Еленѣ Быковской.

Jasnieoswiecone, wielmożne, miłościwe xiąże, panie y dobrodzieiu nasz wielce miłościwy!

Wszytkich potomnich wiekow godną pamięci niewysławioną przeciwko Cerkwie Prawosławnych strapionych synow ubogiego narodu naszego Rossyskiego dobroczynność, ktorey iasnie, znamienicie pod czas ten, który był cieżki y gdzie wszyscy oraz zmowili się byli wygładzić rod prawosławnych, powagą iasnieoswieconey osoby waszey pana y dobrodzieia naszego miłosciwego okazaney, doznalismy,—kto kiedy godnie słowy wyrazić albo wdzięcznością nagrodzić pokusić może! Zayste—iako wszelką ludzkiey nagrody możność tak y wszeliaką wysokich nauk dziękczynienia powagę y biegłość ona przewysza. Zaczym niedostatek nasz tylko samey od Pana, Który daie odpłatę dobrodzieiom wszystkim, satisfactiey żebrać y W. X. M. odpłaty prosić nas nięđznych pobudza, ktoremu błogosławieństwa Nawyszszego w długowiecznym dobrym zdrowiu z przymnożeniem uciesznych pomyslności zażywać nieobłudnie sprzyiamy. A osobliwie ia sam, sługa y bogomodlca W. X. M., niegodny, z moiey częsci, za wdzięczny y nieoszacowany xiąg dar z nizkiem y do samey ziemie pokornym ukłonem, wielmożności W. X. M. iako nauniżeniey czołem biiąc dziękuię.

Daley aby od nas y od narodu naszego panskiego miłosierdzia y chrzesciianskiego baczenia swego, podczas potrzeby, odwracać nieraczył, miłościwey łaski W. X. pana naszego miłoseiwego usilnie y płacżliwie prosiemy. Tak bowiem na wszytkie strony scisnieni iestesmy, że gorzey zdraycow y przekonanych złoczyncow, gorzey nieprzyiacieli Krzyża Swiętego, samych poganow, narod wierny, panom zyczliwy, narod niewinny, narod starożytny chrześcianski od tey Babilońskiey, krwią opiłey, nierządnice u swoim własnym panstwie prześladowania cierpiemy! Tylko by do końca dał Pan wytrwanie!

Nowiny przytym żadney, co by godnego uszu xiążęcia wielkiego było, z Ukrainy naszey niemamy. Jedna: że codzień y godzina wyroku asperowego, za instantyią Hamanową, z świątnicami, z kapłanami, pospol-

stwem, rycerstwem y szlachtą swoią, iako wół obuchu,—niebożęta—czekamy, iesli to Pan pozwoli a Hester, nasza Błogosławiona Dziewica Matka Boża, niewinnego Mardocheia y plemenia narodu naszego przyczýczyną y żywym posrednictwem Swoiem nie zastąpi, ktorey, zaiste po Panu Bogu niewątpliwie ufamy! Druga: część woyska Zaporozkiego, tirones, mimo starszych y krola J. M. wolą, na morze dwakroć tego roku y z morza zwracali, y trzeci raz 150 czołnow (czego nigdy niebywało) wyprawili, y tą srzediną drogą, iasnym goscyncem, biwszy się kilka dni s Turki na usciu Dnieprowym, z galerami, których było wielkich 25 a małych uszkałow (co po 50 człowieka, po 30 namniey, po 25 wniesie) ze 300, y te zraziwszy, na morze wyszli czołnow 102, y pod samy Carogrod, na przedmiescie, iuż y klucz, zamki, y wieże, strażnice, gdzie niebozczyk Korecki siedział, minąwszy, w nową wies wtargnięły y z dobyczą silną wzięli. A teraz Pan Bog wie: trzeci raz iako się im powiedzie.

Co wszytko, za tą nieznosną swoią wolią, iako nas wszytkich baczniejszych trapi, y to mamy z gniewem pańskiem za co innego, a mianowicie: za niedopięcie niezgodney z Kościołem Rzymskim, przez naszych zdraycow starszych duchownych zaczętey, uniey, naostrzonym (т. е. gniewem) y wszelakiem potwarzmi rospalionym, iako piorunową strzałkę na wyniosłe wieże, na starszych duchownych Prawosławnych iuż nacielionem! Co mowić mamy!? Nic innego, tylko samym Stworzycielem, w tym naszego sumienia czystego swiadomym, y waszą pańską dobrotliwą wielmożnością, niebem y ziemią, wszystkiem Pańskiem stworzeniem ogłaszać y oswiadczać niewinności swoie. A zatym, po Panu Bogu, zyczliwey chrześciańskiey, mądrey rady, nieobłudney panskiey pomocy y wysokiey nauki, co by niewinnym w takiey toni pochynąć, W. X. M. pana y dobrodzieia naszego szukać musiemy. O którą pokornie y płaczliwie prosząc, dopiero gdzie się wielmożności waszey xiążęcey tak samemu prezentować iako też z ramienia W. X. M. deputowanym wysłanym na seymikach zdarzy być, aby sprawie narodu naszego starożytney religiey Greckiey, swych wiernych y wiecznych bogomodlców, W. X. M. łaskawym y miłosierdnym panem y promotorem (iako począł) raczył zostawać, pewien z każdym czasem tak od nas bogomodłstwa, iako y od liudzi narodu naszego na każdym placu, za podaną okazyią, wiernie życzliwey powolności y możney odważney na chwałę imienia panskiego y na wiekuistą sławę domowi wielkiego xiążęcia zasługi!

Co się zaś tknie, wedle zamyslioney fundacyey przy Łacińskich szkołach dla narodu naszego y Ruskich nauk, w Słucku, kosztem W. X. M., abyśmy iakiego człowieka uczonego y trzezwego na taką rzecz z ramienia swego W. X. M. podać mogli,—zaiste—tu (iuż citra ambages moich uczonych miłych bez grzechu musi się veritas) rzecz rara, faenix in mundo, drogi diament między kamienmi, y złoto między kruszcami, rarior y droższy s obiema (z nauką y trzezwoscią) cnotami człowiek między nami, iż (mie aż y nader wstyd że siła kusząc się) y przy samem boku swoiem, krom iednego prostaczka, wyrostka, wychowanka swego, od narodu uczonych dla spraw sądowych nie mogę mieć żadnego, zaczym wolię raczey na stronie, aniżli z naruszeniem łaski wstydzić, kiedy nie do skutku swego, wiedząc a zwłaszcza że y w samym Słucku poddanych W. X. M. na Ruskiey nauki liudziach nie schodzi, którzy z samey poddanskiey powinności ad

libitum et nutum waszey X. M. operam suam denegare non possunt. Zaczym mam za to, że ta, Bog widzi, nieobłudna excusacia moia przyięta miłościwey łaski W. X. M. mego pana nie obrazi.

Dano mi tu sprawę, że fundacyja swiętych przodków W. X. M. xiążąt Słuckich, maiętnostka Morocz, do tych czasów, niewiedziec iakim prawem, oddaliona była od sług cerkiewnych, y zażywał oney pan Michayło, woyt Słucki, poddany W. X. M., a dopiero sługa W. X. M. pan Kunicki one za swoy dług otrzymał. Ktorą, z porady naszey, życzyła by sobie szliachetna zakonnica pani Helena Bykowska, aby to mogła na ubogie zakonnice kopę swoią wyzwolic, aby to iuż napotym, wedle fundacyey y ofiary swiętych przodkow W. X. M., na wychowanie ubogim zakonnicam sługom Chrystusowym, za miłościwą łaską y pozwoleniem W. X. M. naszego m. pana y dobrodzieia, przy monasterku panienskiego caenobia zostawać mogło. M. łaski W. X. M. swego m. pana y dobrodzieia przyczyniaiąc się za oną ubogą zakonniczką, aby to oney pozwolić y warowac raczył, pokornie zażywam y uniżenie proszę. Z monasterza Michałowskiego cerkwie Złotowierzchey, u Kijowie, Augusti 24 d., 1624 roku. Waszey xiążęcey M. swego m. pana naniższy sługa y bogomodlca ustawiczny Iow Borecky, metropolita Kyiowsky, ręką własną.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu y wielmożnemu panu J. M. panu Krysztophowi Radziwiłłowi, z łaski Bożey X. na Birżach y Dubinkach, hetmanowi W. X. L., memu wielce m. panu y dobrodzieiowi.

Отдълъ писемъ, тека 19.

56.

1625 г. 6 Февраля. Просьба, поданная Ковенскими обывателями Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

Ковенскіе мѣщане говорятъ, что недавно ихъ городъ былъ посѣщенъ двумя несчастіями: пожаромъ и наводненіемъ. Видя въ этомъ руку Божію, они смиряются и принимаютъ какъ строгое наказаніе за свои грѣхи. Но не могутъ они примириться съ слѣдующимъ обстоятельствомъ: свои, домашніе разбойники, собравшись въ громадномъ количествѣ, постоянно нападаютъ на Ковну, дѣлаютъ на нее наѣзды, и если не будетъ принято серьезныхъ мѣръ, то городъ въ скоромъ времени будетъ въ-конецъ опустошенъ и разграбленъ. Мѣщане уже входили съ прошеніемъ въ Срѣтенскій („громничный") сеймикъ, на которомъ порѣшили передать это дѣло въ общій сеймъ. Потому — мѣщане посылаютъ туда своихъ пословъ, съ просьбою дать имъ особую конституцію, при чемъ просятъ у князя Радивила поддержки.

Jasnieoswiecone xiąże, panie nasz wielce młciwy!

Nie iest to taino W. X. M. panu naszemu miłosciwemu, iako Pan Bog ciężkimi plagami (wprzod—ogniową, a potym—gwałtownym wod teraz poruszonych impetem), na towarach y na statkach, ubogie [miasto Kowno] *) srodze pokarac raczył. Lec że to od Pana Boga a snadź za grzechy nasze — wdzięczne y lekkie iest nam to nawiedzenie Pańskie. Ale ciessza nam ij daleko iest nieznosnieysza domowych gwałtow-

*) Мѣсто это въ подлинникѣ вырѣзано.

ników calamitas, od których, gromadno zebranych, ij ich naiazdów żadne mieisce (tak publiczne, iak prywatne) nie tylko by miało być bezpieczne, ale tesz przed rozboiem tak ludziom przyiezdzym iako ij domowym nie masz sie gdzie wychylić. Wszyscyśmy na seymiku gromniczym publiczną (iakoby ta swowolnych ludzi kupa zniesiona była) instancyą czynili. A isz ta securitas judiciorum et officialium snadniey nie mogła bydź obmyślona, iako na teraznieyszym seymie walnym, gwoli czemuś my y posłańcow naszych wysłali. Przetosz znaiąc my zawsze wielkie przeciwko temu ubogiemu miastu dobrodziejstwa y młciwą protectią W. M., podpadszy pod młciwe skrzydło W. X. M., uniżenie prosimy, aby W. X. M. nasz młciwy pan, z wrodzoney swey przeciwko każdemu utrapionemu ludzkości, do tego sie przyczynić raczył, iako by securitas przystoina temu ubogiemu miastu y obywatelom (aby zawzięte ludzi swawolnych zacżątki effectem zginienia miastu nie były) obmyślona y osobliwą constitutią obwarowana była. Zachodzą y te ubogie miasto rumory, iakoby o przyszłych do Inflant zaciągach, od których ażeli nie będzie to ubogie miasto osobliwey protectiey y ochrony W. X. M. miało, pewnie, oraz przy tych plagach Pańskich, zniszczone bydź musi. Prosimy uniżenie, abyś W. X. M., z protectiey swey pańskiey, nas zewsząd utrapionych opuszczać nie raczył. A my za dobre zdrowie W. X. M. y całey familii Pana Boga prosić, poki żywi będziemy, nie przestaniem. Z Kowna, dnia 6 Februar., roku 1625. Waszey xiążęcey mci naszego młciwego pana uniżeni słudzy, woyth, burmistrze, radcy y ławnicy miasta J. K. M. Kowna.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu panu J. M. Krzysztofowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Birżach y Dubinkach, hetmanowi W. X. L., nam wielce młciwemu panu y dobrodziejowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 116.

57.

1626 г. 10 Февраля. Письмо Запорожскаго гетмана Михайлы Дорошенки къ Литовскому польному гетману князю Христофору Радивилу.

Козаки посылаютъ изъ среды своей четырехъ пословъ на сеймъ и просятъ, чтобы, уважая ихъ заслуги и вольности, король оградилъ отъ посягательствъ ихнюю „старожитную“ православную вѣру, не забылъ своимъ жалованьемъ, увеличивъ оное дачею сукна на одежду. Козаки надѣются, что имъ не будетъ отказано въ ихъ просьбахъ.

Oswiecone, wielmożne, miłosciwe xiąże, panie nasz miłosciwij!

Po wszytek wiek swoy staralismy się o to zawzdy, iako nalepiey służbę R. P. odprawować, iakos za pomocą Bożą a szczęsciem J. K. M. pana naszego młciwego czyniąc powinności dosic, gardł y krwie przelanie nie lituiąc, na rożnych expeditiach (W. X. M. nie tayno iest) stawalismy przeciw kazdego nieprzyiacela Coronnego, iako się cnotliwemu woysku godziło.

W sprawach swych do J. K. M. y R. P. wszystkiey posłańcow Maxima Hrihorowicza, Sawę Burcewskiego, Phiłona Paszkiewicza, Łukasza Chrzysztophowicza na seym posyłamy. A to, żeby J. K. M., maiąc wzgląd na przeszłe zasługi y wszelakie powolnosci nasze, w starożytney religiey Greckiey

uspokoić, prawa y wolności nasze, iakie ludziom rycerskim należą, za ktoremi bysmy tem zarliwiey służbę J. K. M. y R. P. odprawowali, nadać y upriweleiować, a przy dorocznym zołdzie z podwyszenem onego suknem na odzieżą z miłosciwey łaski swey opatrować rozkazać raczył. Pokornie y unizenie W. X. M. prosimy, zebyśmy miłościwą łaskę J. K. M. w prosbach swych uznali. W Kaniowie, Februarij d. 10, 1626. W. X. M. naszego miłościwego pana powolni y uniżeni słudzy. Michayło Doroszenko, hetman woyska J. K. M. Zaporowskiego.

Адрессъ: Oswieconemu xiążęciu a iaśnie wielmożnemu panu Krzysztophowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Birżach y Dubinkach, hetmanowi polnemu W. X. L., panu nam miłościwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 56.

58.

1627 г. 5 Февраля (ст. ст.). Письмо отъ братчиковъ (свѣтскихъ и духовныхъ) Виленскаго Православнаго Свято-Духовскаго братства, къ князю Христофору Радивилу.

Извиняются передъ княземъ, что не въ состояніи сейчасъ уплатить слѣдуемой отъ братства князю остальной суммы за имѣніе Осташинъ, по причинамъ, отчасти извѣстнымъ князю. Ссылаясь на свое безденежное и голодное положеніе, просятъ князя велѣть отпустить имъ, по цѣнѣ рыночной, ржи и овощей на нѣсколько сотъ злотыхъ изъ имѣнія Осташина.

Jasnieoswiecone xiąże, panie a panie nam wielce młciwy!

Przez ten wszystek czas, po skonczeniu sprawy z W. X. M. naszym mciwym panem o Ostaszyn, całym sercem y zupełną do usługowania powolnością staralismy się o uiszczenie się residuum, od nas należącego. Lecz na kilku innych mieyscach, tak y na tym, o ktorym się W. X. M. naszemu m. panu oznaymowało, nie według naszey nadzieie rzeczy padły, y nicesmy nigdzie nie wzięli. Zaczym do takich terminow przypędzeni, ze iuz penibus penuria na wszytko duchowienstwo nasze prze niedostatek trapi. W nadzieię m. łaski W. X. M. naszego m. pana bespiecznie udaiemy się, z uniżoną prozbą naszą do W. X. M., nam wielce m. pana y dobrodzieia, o opatrzenie tą drogą sanną z ktorey maiętnosci ad rationem żytem y inszemi leguminami ubogich nas zakonnikow a sług unizonych W. X. M. za kilkaset złotych po tey cenie, po ktorey na rynku pod ten czas przedawac będą. Ponieważ iuż to trzeci rok idzie, a my od summy, W. X. M. naszemu m. panu daney, więcey nad trzysta złotych, iako sie z regestrow urzędnika Ostaszynskiego pokaże, nicesmy więcey nie brali. O co y powtore y potrzecie unizenie W. X. M. naszego m. pana prosząc, oddaiemy sie iako napilniey z nanizszemi posługami naszemi y niegodnym bogomodlstwem m. łasce W. X. M. naszego m. pana. Z Wilna, anno 1627, Febr. 5 d., po staremu. W. X. M. naszego m. pana nanizsze słudzy y bogomodlcy, bracia w Christusie Bractwa Wilenskiego cerkwie S. Ducha, duchowni y swietscy.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xciu Krzysztophowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 283.

59.

1627 г. 20 Мая. Письмо Полотскаго архіепископа Антонія Селявы.

Оправдывается отъ чьего-то извѣта: будто бы онъ, Селява, составилъ какой-то закладной листъ на Радивила и на Максимовичей. Селява клянется, что ничего не знаетъ, ни какихъ листовъ не видалъ, и въ первый разъ обо всемъ этомъ слышитъ, въ „дѣла кальвинскія" никогда не думалъ вмѣшиваться, и проч. Въ заключеніе, хотя прямаго подозрѣнія не высказываетъ, но, въ видахъ раскрытія истины, проситъ арестовать своего служебника, нѣкоего Бонича, и подвергнуть его допросамъ.

Przeczytawszy pisanie W. M. mego mściwego pana, od rozumu prawie odyść musiał, widząc tak hruby a nigdy y w pomyszlieniu moim niebyły, od głownego iakiegos nieprzyiaciela mego zmyslony na mię, podmiot. z którego przed X. M. y przed W. M. moim m. panem chcąc się w niewinności mey na każdym miescu y każdego czasu oczyścić, nicz inszego na ten czas nie proszę, iedno abyś to do X. J. M. p. woewody Witepskiego napisać raczył, iako by ten Bonicz, który teraz w sprawach moich do dworu J. K. M. iezdził, za roskazaniem J. M., w sequestrze poty był zatrzymany, asz się przez inquisitią okaże iaśnie, czyia by to robota była. A ia nim co nastąpi; tym się klnę, że niech mię Pan Bog moy wiecznie skarze na wszystkim dobrze moim, dusznym y cielesnym, jeślim y w pomyśleniu moim miał kiedy nie tylko na X. J. M., ale y na tych samych Maximowiczow takowy list zaręczny wynosić, albo ieślim o wyniesionym pierwiey, niźlim o tym z listu W. M. mego m. pana wziął informatią, y namnieyszą miał wiadomość. Y oświadczam się Bogiem żywym, żem tego listu iako nigdy u siebie nie miał y nie widziałem go, tak y teras nie mam y nie wiem, jesli iest, y u kogo iest, i kto go wyniosł z cancellaryi. Bo mnie co do zborow albo do ministrow Ewangielickich y o cerkwie po maiętnosciach szlacheckich, lubo z wielką uimą iurisdictiey moiey pasterskicy będących?! Rowney szlachty nie turbuię. A cosz bym miał z X. J. M., panem tak wielkim, o rzeczy sobie nie należne zaczynać? Chyba bym rozumu nie miał, to bym to mogł uczynić. Ale poki mi ten z łaski Bożey służy, umiem sobie poważać dostoieństwo J. K. M.. umiem respectować na powagę cancelaryi iego, umiem y stany nie tylko z urzędow ale y s samych siebie wysokie szanować. Ta tedy iest (P. Bog sam widzi), szczyra declaratia moia w tey sprawie W. M. memu m. panu uczyniona, z którey W. M. dosyc iaśnie wyrozumieć możesz, tak J. M. p. pisarza W. X. L., syna swego, iako y moię niewinność, którą pokornie proszę, abyś W. M. y X. J. M., iako moy dobrodziej, oświadczyć raczył, wyżwalaiąc mię z niewinney u J. M. suspicy, czego ia inaczey odsłużyć nie mogąc, modły moie niegodne za dobre zdrowie W. M. ofiaruię, a samego siebie W. M.—zwykłey łasce W. M. mego m. pana. Z Połocka, 20 Mai, 1627.

M. panie y dobrodzieiu moy, proszę nie racz mieć za złe na posłańca swego y na mię, żem go tu zabawił, bom posyłał asz do Witepska, chcąc mieć lepszą y dostatecznieyszą o tym liście od Bonicza wiadomość, którey nie doczekawszy się, odprawiłem posłanca W. M. A tym czasem będę

się wszelkiemi sposobami starać, abym Bonicza mogł przetrząść, y tego tak uszczypliwego listu poszukać, który, ieśli się u niego znaidzie, nie zaniecham o wszytkim W. M. memu m. panu zaraz oznaymić. A tym czasem y sam starać się o to będę, aby ten człek do wiadomości od W. M. był w sequestrze zatrzymany. Antoni Sielawa, archiepiskop Połocki.

Отдѣлъ писемъ, тека 234.

60.

1628 г. 29 Декабря. Письмо Запорожскаго гетмана Ивана Михайловича Сулимы къ Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

Благодаритъ князя Радивила за вниманіе и ласку и проситъ поддержки и предстательства предъ королемъ по дѣлу козаковъ съ Шаханъ-Гиреемъ, для чего къ королю козаки посылаютъ трехъ пословъ.

Jasnieoswiecone a nam wielce miłościwe xiąże!

Nayniższe a we wszem powolne służby nasze rycerskie w miłościwą łaskę W. X. M. iako naipilniey oddaiemy.

Posłowie naszy, częstokroć do J. K. M. posyłani, opowiadali nam o miłościwey łasce W. X. M., za którą my W. X. M. wielce a uniżenie dziękuiemy. Day Boże, aby się nam zdarzyła ocazija iaka do odsłużenia W. X. M.: na każde rozkazanie gotowych sobie służyć, W. X. M. nas zawzdy znaleść będziesz raczył. Teraz znowu posyłamy posłow swoich do J. K. M., w sprawie tey zaczętey strony Szahangiereia, towarzyszow swoich Zachareia Osteleckiego, Hrihoria Malkiewicza y Kuzmę Kapustę. W czym się udadzą z prozbami o miłościwą poradę y przyczynę do J. K. M., iż byś W. X. M. nam y onym miłościwym panem bydź raczył. Powolnościami naszemi wszelakim sposobem, w czym by iedno zmożność nasza była, dłużnikami do odsługowania zostaiemy. Dath za porohami, w Sieczy, d. 29 X-bris, roku 1628. Waszey X. mci nayniższy słudzy: Iwan Michayłowicz Sulim, hetman, ze wszystkim woyskiem J. K. M. Zaporożskim.

Адрессъ: J O. a nam w. m. dobrodzieiu xięciu Krzysztophowi Radziwiłłowi, hetmanowi W. X. L.

Отдѣлъ писемъ, тека 252.

61.

1629 г. 3 Октября. Письмо Кіевскаго митрополита Іова Борецкаго къ Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

У Іова Борецкаго отъ брака осталось двое сыновей, которыхъ онъ желалъ воспитать въ духовномъ званіи. Но они сего не пожелали, выказывая больше склонности къ свѣтской службѣ. Посему—Борецкій посылаетъ къ Радивилу старшаго сына своего Степана, а съ нимъ еще молодаго Запорожца—Михайлу Бѣляша и проситъ Радивила принять ихъ къ себѣ въ дворъ, гдѣ бы они, подъ княжескимъ окомъ и крыломъ, могли научиться необходимому для ихъ будущей карьеры.

Jasnieoswiecone miłościwe xiąże, panie y dobrodzieiu moy wielce miłościwy!

Maiąc, za zdarzeniem Panskim, zadatki uczciwego zakonnego małżenstwa z młodości

moiey pozostałych na pamiątkę — pare synkow, ktorych zaiste chciałem był, wedle nawyszszego przemożenia mego, przy naukach wyzwolonych wychowanych na toż, czym ia iestem sam, na usługe Cerkwi Bożey w narodzie moim offiarować; ale yż człowiek proponuie, a Bog disponuie y—onym nie dał oycowskiego animuszu. I woley ze niechcieli nauk continować (aby sie na to zgodzić mogli), ale raczey zezwalaią w stanie swieckim Bogu Wszechmocnemu, oyczyznie miłey y Rzeczy Pospolitey zasługiwać się. Moią oycowską powinność wolie synowskiey w takim condescendere razie y ich uczciwemu przedsięwzięciu scopum iako nayłatwieysze y nacelneysze pokazać, nigdzie mi nie radziło serce moię w takiey potrzebie moiey y dziatek moich udać się, — telko do iasnieprzeswietnego dworu y miłosciwey łaski W. X. M. mego wielce miłościwego pana y dobrodzieia, gdzie wszelke nawyszsze dary Pańske z łaski Jego P. nader obfituią. Rozumieiąc y maiąc za to, ze z miłościwey wielmożney łaski W. X. M. odrobina iaka, w przystoynym ad honestos mores onych cwiczeniu, mnie ubogiemu słudze y niegodnemu bogomodlcy W. X. M. zayrzona (bysmy telko sposobność mieli) nie będzie,—posyłam tedy starszego syna Stephana Boreckiego y szlachetnego człowieka, woyska Zaporoskiego mołodca, Michała Zubowicza-Biełasza, synaczika. Jesli się mogą zgodzić do nayniższych usług W. X. M., aby onych miłościwie y wdzięcznie przyiąć y między nayniższe podnożki, iako nowych służek swoich, policzyć rozkazać y onych na oku swoim panskim mieć, iako moy wielce miłosciwy dobrodziey, zezwolić raczył. Z monasterza Michayłowskiego cerkwie Złotowierzchey, w Kiiowie, roku 1629, Octobrii 3. Waszey X. M. mego dobrodzieia nayniszy sługa y bogomodlca niegodny Jow Borecky, metropolita Kyiowsky, ręką własną.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu J. X. M. panu Chrysztophowi Radziwiłłowi, xiążęciu Słuckiemu, na Birżach y Dubinknch, hetmanowi W. X. L., Żyżmorskiemu, Bystrzeckiemu y Poczerwieskiemu staroscie, memu wielce m. panu y dobrodzieiowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 19.

62.

1629 г. 9 Октября (ст. ст.). Письмо отъ братчиковъ (свѣтскихъ и духовныхъ) Виленскаго Православнаго Свято-Духовскаго братства къ князю Христофору Радивилу.

Напоминаютъ князю о томъ, что не получаютъ отъ него слѣдующей имъ суммы, не смотря на частыя о семъ заявленія. Деньги имъ нужны, для отправки отъ имени братства депутатовъ въ Минскій судъ.

Jasnieoswiecone młsciwe xiąże, panie nasz młsciwy!

Za częstemi y gęstemi instantiami naszemi, przez rozne persony od W. X. M. pokilakroc obietnice otrzymawszy — oddania należącey nam summy, a swieżo przez J. M. pana Jana Oginskiego o terminie naznaczonym y złożonym u Minsku wiadomosc wziąwszy y, własnie na roskazanie W. X. M. naszego m. pana, bracią naszą do Minska wysyłaiąc, unizoną prozbę naszą do W. X. M. naszego m. pana donosimy, abyś W. X. M. nasz m. pan, maiąc wzgląd na wielkie niedostatki nasze, iesli nie wszytką sum-

mę uwalniaiąc nas od tey arendy, tedy tę przynamniey sumkę, ktora z porachunku ubogiemu Bractwu naszemu za pięc lat (defalcowawszy, co W. X. M. należy), iuż bez dalszey odwłoki, oddać rozkazać raczył. Gdyż, widzi Bog, zebysmy w tey mierze nie narazali się W. X. M., ale to w tym, ze sami, zapożyczywszy sie, interes też niemały ludziom płacić musimy, y rozumiemy o m. łasce W. X. M., ze to W. X. M. nasz m. pan dla nas sług y bogomodlcow swych uczynić zezwolisz. A my, doznawszy takowey łaski W. X. M., w dalsze czasy do usługowania gotowemi siebie być obowiązuiemy y za tę wszytkę pięc lat razem quitowac gotowi iestemy. Zatym samych siebie z usługami naszemi nanizszemi y bogomodlstwem ustawicznym m. łasce W. X. M. naszego m. pana iako naypilniey oddaiemy. Z Wilna, anno 1629, VIII-bris 9 d., po staremu. W. X. M. nam wielce m. pana nanizszy słudzy y bogomodlcy ustawiczni bracia w Christusie Bractwa Wilenskiego cerkwie S. Ducha, duchowni i swietscy.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xciu a nam wielce msciwemu panu J. M. panu Krzysztophowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 283.

63.

1631 г. 3 Января. Письмо Запорожскаго старшого Тимоѳея Михайловича къ князю Христофору Радивилу.

Увѣдомляетъ, что козацкіе послы вернулись отъ короля и принесли королевское прощеніе козакамъ за ихъ проступокъ. Въ настоящее время козаки, по указанію короннаго гетмана, посылаютъ къ королю четырехъ пословъ, съ просьбою увеличить число реестровыхъ козаковъ свыше шести тысячъ, увеличить жалованье и выдавать его аккуратно, такъ какъ въ прошломъ году они ничего не получили. Козаки просятъ Радивила поддержать ихъ просьбу.

Jasnieoswiecone wielmożne młciwe xiąże, panie nasz wielce młciwy!

Posłowie nassi, którycheśmy posyłali do J. K. M. z nayniższą pokorną prozbą naszą po przestempstwie swym, zwrociwszy się opowiedzieli, że, za miłościwemi przyczynami J. M. pp. senatorow, do pocałowania ręki J. K. M. przypuszczeni byli, y nam gniew, któreśmy byli majestat J. K. M. obrazili, iest opuszczony. Czego ponawiaiąc, aby to iuż u J. K. M. pana naszego młciwego w zapamiętanie poszło, na seym teraznieyszy towarzyszow naszych pp. Aleksandra Borowickiego, Paszka Chomicza, Stepana Selipskiego y Jana Baczyńskiego posyłamy, nie tracąc nadzieię, że jako pierwiey młciwą łaskę y przyczynę W. X. M. woysko nasze Zaporożskie do J. K. M. y do ich m. pp. senatorów uznawało. Tak w tym iako y w innych niektórych proźbach naszych, uniżenie prosim, aby W. X. M. pan nasz młciwy nam młciwie stawic się raczył. A zwłaszcza, po uznaniu przestępstwa naszego, prosiliśmy iaśnie wielmożnego J. M. P. hetmana Coronnego o niektórych towarzyszow naszych, wypisanych na Zaporożu y po cudzych ziemiach będących, abyśmy mogli mieć przyczynienie woyska nad sześć tysięcy. Czego nam J. M. P. hetman nie pozwolił, lecz nam w tym dał radę udać się do J. K. M. na seym. Uniżenie tedy W. X. M. naszego m. p. prosimy o miłościwę

przyczynę, abyśmy to, za młciwemi przyczynami W. M. naszych młciwych pp., otrzymać mogli, tak w przyczynienie woiska iako y podwyższenie żołdu (y przeszłego roku nam data młciwa od J. K. M. nie doszła). Na rozkazanie J. M. pana hetmana Coronnego w domach swych ubogich wszyscy żyiemy; gdzie traphi na usługę J. K. M. y...... drugi kupić nie będzie miał. Przy inszych dobrodzieystwach W. X. M. naszego m. p. odsługowaniem naszym nayniższym y Pana Boga prosić za dobre zdrowie y szczęśliwe długie panowanie W. X. M. winni zostaiemy. Tu iuż y powtore służby nasze rycerskie młciwey łasce W. X. M. oddaiemy. Dath z Kaniowa, 3 d. Januarii, roku 1631. W. X. M. naszego młciwego pana uniżeni słudzy Tymosz Michayłowicz, starszy, z woyskiem J. K. M. Zaporożskim.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xięciu J. M. panu Chrzysztofowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Birżach y Dubinkach, panu nam wielce młciwemu należy.

Отдѣлъ писемъ, тека 140.

64.

1632 г. 12 Мая. Письмо Кіево-Печерскаго архимандрита Петра Могилы къ Литовскому польному гетману князю Христофору Радивилу.

„Во истину приспѣло время (говоритъ Петръ Могила) и намъ, обиженнымъ, отозваться, добиться того, что намъ принадлежитъ! Гдѣ истина, тамъ и Богъ; а она—съ нами! Нужно только единодушіе и согласіе!“ За совѣтомъ и поддержкой въ этомъ рѣшительномъ шагѣ Могила обращается къ князю Христофору Радивилу, какъ къ человѣку, который „всегда былъ пріятелемъ и благожелателемъ народа Россійскаго, сыновъ старожитной Восточной Церкви“ и призываетъ его присоединиться къ общему движенію, въ виду „насилованія правъ и вольностей нашихъ.“ Съ дворянами и шляхтою Могила уже условился. „Теперь не время и нечего спать,“ заключаетъ будущій православный митрополитъ.

Jasnieoświecone młciwe xiąże, mnie wielce młciwy panie y dobrodzieiu!

Narod nasz Rossyiski, religiey starożytney Cerkwie Wschodniey synowie, iesli zawsze W. X. M. wielkim ku sobie y życzliwym we wszelakich potrzebach przyiacielem y dobrodzieiem doznawał, tedy teraz w tym, co się tknie wszystkiego ciała y duszy dobrego, aby doznał: occasia, pogoda y gwałtowna potrzeba prawie przymusza. Dla czego lubo to miłość ta ku pomocy takowa tkwi w sercu waszey xiążęcey mci, lubo to sama słuszność y rowna własna potrzeba ku większey y prędszey pomocy sąsiadowi pociąga, lubo y zinąd od naszych są refugia sub salubre consilium W. X. M.,—ja iednak, będąc na tym przezacnym y swiętym w Cerkwie naszey miescu przełożonym, na które niemal wszystkich usta y oczy są obrocone, z powinnosci y miłości ku Matce mey staranie o niey chcąc czynić, z umysłu posyłam do W. X. M., iako do filara oyczyzny mocnego y mnie lubo to nie zasłużonego wielkiego przyiaciela y dobrodzieia, wprzod przypominaiąc wielkie oppressie a zgoła—praw, przywilejów, swobod albo wolności naszych znacznie zgwałcenie, czego insimul W. X. M. z swoimi też doznawaiąc—doskonaley wiedzieć y widzieć raczysz. Do tego przywodząc: jeśli mi się godzi per vigilem principem incitare, żebyś W. X. M. ieśli kiedy iako teraz autoritate sua potężnie y mężnie przy

świętey sprawiedliwości y prawach z narodem Ruskim iuncta manu tak stanąc raczył, aby sie to wszytko nam, co niesłusznie y przez gwałt odięło, znowu sprawiedliwie wrocic mogło. Czas jest zaiste nam ukrzywdzonym sie odezwać, słusznie y sprawiedliwie kazdemu sie swego domawiać! Pan Bóg sam przy sprawiedliwości, która jest omnium virtutum fundamentum et basis, zostaie, a ta przy nas iest: tylko nam zgody, ziednoczenia y miłości potrzeba nie tylko, że virtus unita fortior, ale że iako naprędzey voti compotes być możemy. Dobrze ia wiem, że W. X. M., iako czuły stróż oyczyzny miłey, de communi bono et publico Reipublicae utili mądrze y uważnie radzic iuż pod ten czas począł y nie ustaiesz. Y my także o tym zaspać nie chcieli byśmy. Jednak aby sie co mogło skutecznie za pomocą Bożą sprawić, o zdrową, mądrą a z zamysłem, uważeniem y z intentią samego waszey xiążęcey mosci zgodną porade, iakoby sie naylepiey zdawać y nas informować mogło, pokornie y pilnie a pilnie, krom żadney odwłoki, proszę. Wszystko, za łaską Bożą, mamy amicorum consilium et unanimis consensus deest, rady iako nayprędzey potrzebuiemy. A ieśli od wszystkiego stanu szlacheckiego, s którym koło tego iuż communikuiemy, tedy nabarziey od W. X. Mci, który potentia et prudentia, a co większa—ku Cerkwie Wschodniey amicitia wszystkiemu prawie narodowi naszemu Rossyskiemu przeznamienity być raczysz, y radą swą wszystkich do wszystkiego pospolitego dobrego y pożytecznego sine ullo negotio pociągnąć y zniewolić możesz. Jakosz ja o całey życzliwości ku Cerkwie świętey W. X. M. cale trzymam y ku sobie o tey że bespiecznie tusze, o rade zdrową in hoc publico et communi bono pilnie a pokornie prosze, y iako nayprędzey przez tego mego posłańca wyglądam. A samego siebie łasce W. X. M. mego młciwego pana s powolnością y modlitwami memi oddaie, iako naypilniey. Z monastera Pieczarskiego Kijowskiego, d. 12 Maia, anno 1632. Waszey xiążęcey msci mego wielce młciwego pana y dobrodzieia cale życzliwy przyiaciel, powolny sługa y ustawiczny bogomodlec Piotr Mohiła, archimandrit Pieczarski Kijowski, ręką swą.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu J. M. panu Krzysztofowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Birżach y Dubinkach, hetmanowi W. X. L. polnemu, memu wielce młciwemu panu y dobrodzieiowi—oddać.

Отдѣлъ писемъ, тека 147.

65.

1633 г. 10 Февраля. Письмо Свядостьскаго пароха Станислава Яковича къ князю Радивилу.

Жалуется на Чапскаго (младшаго), который, по наговору своей матери, на крестинахъ у Христофора Петркевича, избилъ и нанесъ просителю нѣсколько ранъ въ голову и въ руки. Яковичъ прибавляетъ: „а что выносятъ крестьяне отъ Чапскихъ— трудно передать!" Такъ какъ дѣло это уже передано въ судъ, проситъ князя—замолвить словечко судьямъ, въ виду возможныхъ ухищреній со стороны нѣкоей Конопацкой и ея сыновей.

Miłościwe xiąże a moy m. panie y dobrodzieju!

Rozumiem do tych czasow być wiadomo W. X. M. nieszczęście moie (od J. M. pana

Sangowicza, sługi W. X. M., który mię chorego z łaski swey nawiedził), iako mię pan Czapski młodszy bezwinnie zranił y kilka mi ran w głowie y w ręce zadał, na krzcinach u pana Krzysztofa Pietrkiewicza, z naprawy snać matki swey y z własney swey złey woli, którą przeciwko mnie zawzięli, iżem iest uniżonym sługą y bogomodlcą W. X. M. y poddanych tamecznych, którzy co też od nich ponoszą—trudno wypisać! Przeto nie maiąc ia, ubogi kapłan, inszego dobrodzieia y obroncy po Panu Bogu okrom W. X. M., uciekam się pod obronę W. X. M., prosząc o zdrową radę, pomoc y przyczynę do ich mosciow sądowych grodzkich, aby mi się laskawymi w tey mierze stawić mógli, za przyczyną W. X. M. pana y dobrodzieia mego, boć trudno iuż y wypisać mogę, iako sie pani Konopacka y synami swemi nasadziła, iako na uczciwość moie, tak y na zdrowie. Day tilko, Panie Boże, abym przynamniey tak długo zetrwać mogł w tych miłych Swiadościach, poki W. X. M. pana mego Pan Bog szczęśliwie y w dobrym zdrowiu do naszych kraiow przywroci. O co Pana Boga prosząc, miłościwey łasce W. X. M. iako pana mego y dobrodzieia oddaię. Data z Swiadość, anno 1633, Februarij 10. W. X. M. uniżony sługa y bogomodlca Stanisław Jakowicz, parochus Swiadoscki.

Отдѣлъ писемъ, тека 90.

66.

1633 г. 12 Марта. Письмо Краковскаго каштеляна Станислава Конецпольскаго къ Литовскому польному гетману князю Христофору Радивилу.

Благодаритъ князя за его конфиденціальное письмо, подробно разсказывающее о дѣлахъ военныхъ подъ Смоленскомъ. Сообщаетъ, что много отрядовъ „кварцянаго" войска, не получивъ жалованья, перешло подъ знамена Германскаго императора. Что касается вспомогательнаго отряда изъ Запорожцевъ, то козаки, по свидѣтельству Конецпольскаго, занимаются грабежемъ, къ дѣлу же общему относятся лѣниво. Причину этой апатіи Конецпольскій видитъ въ томъ фактѣ, что просьбы козаковъ объ обезпеченіи правъ и вольностей исповѣдываемой ими православной вѣры оставлены безъ вниманія. Конецпольскій считаетъ это невниманіе большою государственной ошибкой. Король какъ-то вяло смотритъ на осаду Смоленска: „на печи ее держитъ"; военные совѣты плохо клеятся, ибо всѣ дѣла, по польской привычкѣ (podług zwyczaiu naszego), откладываются, сваливаются на послѣдній день. Вообще, Конецпольскій неодобрительно отзывается о дѣйствіяхъ своихъ соотечественниковъ и ратныхъ сотоварищей.

Oswiecone xiąże, mciwy panie hetmanie polny W. X. L., moy mciwy panie y bracie!

Dziękuie wielce W. X. M., że w tym, co do zatrzymania bezpieczeństwa granic tamecznych, co do dnia wstrętu tak wielkiey potędze niepriacielskiey y do conservatiey Smoleńska (dla którego tak wielieśmy kosztów, czasu, prace y krwie naszey ważyli) nalezy, confidentissime communicować (nie tylko przez pisania, ale y sługi swoie, którzy to, co mieli in commissis, szeroce mi przełożyli) raczyłeś. Nie tylko ia, ale ktosz—iawnego niebezpieczenstwa tego mieisca y kraiow tamecznych—nie baczy? Kto w dodaniu prędkim ratunku salutem ich positam nie widzi? Y dla tegoż ia, czyniąc dosyc intentiey J. K. M. y namowie Rzeczy Pospolitey, na przeszłey elektiey uczynioney, za-

razem część woyska quarcianego za Dniepr obrociłem. Jednak y tey wielkie opoznienie skarb uczynił, że wcześnie pieniędzy na pułki te nie dał, zaczym wiele towarzystwa, illecti fama służby Cesarza J. M., z pod chorągwie wyiechawszy, trudność nie małą pp. rotmistrzom (bo swieżych naprętce zaciągać musieli) zadało. Alec y za Dniepr przyszedszy, nie mniejsze incommodum zostali, gdzie woysko Zaporoskie, ktore miało sie z nimi złączyć, do zwyczaynych swoich narowow y buntow sie rzuciło, dla pewnych pretensij swoich leniwo tey sie usługi Rzeczy Pospolitey ujmuiąc. Uczynił iednak staranie J. M. p. Kamieniecki, iakoby ich uspokoił y ugłaskał, co ieśli mu feliciter cessit, rozumiem, że nie próżnuie y aversią iaką tego nieprzyiaciela uczynić może. Na tym y tu iesteśmy, żeby religią Grecką omnimode ucontentować, bo woisko Zaporoskie na to sie ogląda, y ten iest fons leniwego ich y oziembłego do usługi Rzeczy Pospolitey pospiechu. Proponowałem i te media, któreś W. X. M. essentia sua w liście swym wypisać mi raczył, iakoby tam praegnanti periculo zabieżeć sie naprętce mogło; więc y stany Coronne do tego wiode, żeby gruntowne do zatrzymania całości granić tamecznych consilia przed sie brały. Koło czego J. K. M. solicite chodzi, y bardzo te expeditią ma na pieczy; nasze iednak consultacio iako zawsze oporem przez ten wszystek czas szły; y podług zwyczaiu naszego na ieden dzień wszystkosmy zwalili. In tanta angustia temporis, ieżeli wszystkie rzeczy saluberrime roztrząsnąć y prowadzenie woyny tey condigne obmyślić sie może—snadnie sądzić! Ja iednak z mey przeciwko Rzeczy Pospolitey pobożności y priwatney ku Waszey Xiążęcey Mosci zyczności, do tego wieść będę, żeby oboie stany w iawnym zapale nie chcieli deserere, żeby, uważywszy, isz niepodobna cuda tworzyć, y tak małą garścią ludzi, która iest przy W. X. M., tak potężnemu nieprziacielowi dać odpor y Smoleńsk, in obsidione będący, salvare,—teraz zaraz wczesne suppetias, a napotym słuszne robur obmyślili. Do czego że sie uuanimiter skłonią—iako nic nie wątpie, tak uprzeymie W. X. M. życze, aby Pan Bóg wszystkie conatus W. X. M. przeciwko temu nieprzyiacielowi szczęcił, consilia iego dirigował, sił y serca woisku J. K. M. lubo to niegromadnemu dodawał, a . . . . ochotą y męstwem nagrodził. Oddawam się zatym iako naypilniey z służbami memi w łaske W. X. M. W Crakowie, Martij d. 12, roku 1633. W. X. Mci przyiazny brat y sługa Stanislaw Koniecpolski, kasztel. Krakow., hetman W. X. L.

Адрессъ: Oświeconemu memu m. p. y bratu, xiązęciu J. M. Krzysztofowi Radziwiłłowi, hetmanowi polnemu W. X. Litewskiego.

Отдѣлъ писемъ, тека 111.

67.

1633 г. 10 Іюля. Письмо Запорожскаго гетмана Тимоѳея Михайловича къ Каменецкому.

Оправдывается отъ обвиненій Каменецкаго, которому было поручено (см. выше, N 66) войти въ объясненія съ Запорожцами. „Видитъ Богъ, мы отъ души рады служить, но никакъ не можемъ потрафить, ибо насъ на части рвутъ: одни велятъ защищать Украйну отъ Русскихъ, другіе—отъ Турокъ, третьи—велятъ идти къ Смоленску. Вѣроятно, одинъ Богъ вѣдаетъ, ктс—причина такой безтолковщины; мы—словно угорѣлые, не знаемъ, что дѣлать и куда идти. На дняхъ отправили пословъ къ коронному гетману, желая добиться хотя какой либо инструкціи. Не смотря на то, что мы еще не успѣли перевести духа отъ послѣдняго похода, 14 іюля выступаемъ снова, какъ вѣрные королевскіе подданные.“ Письмо это стоитъ въ прямой связи съ предыдущимъ документомъ.

Wielmożny a nam wielce młciwy panie Kamieniecki, panie a panie nasz młciwy!

Uniżone posługi nasze rycerskie młciwey łasce w. m. naszego młciwego pana iako naypilniey zalecamy.

Dnia 10 Julii zastało mię w Kaniowie pisanie od W. M. naszego młciwego pana, które wyrozumieliśmy, isz W. M. pisać raczysz, iakobyśmy woli y rozkazaniu J. K. M. y wszytkiey Rzeczy Pospolitey dosić nie czynili. Widzi Bóg z serca, byśmy radzi, tylko nie możemy w to potrafić, że nas chcą na kilka sztuk rozerwać: czyli tu Ukrainy przestrzegać tak od Moskwicina, czyli też od nieprzyiaciela Krzyża S., czyli na ostatek ku Smoleńskowi iść. Pan Bóg że tho wie, za kim idzie takowy rząd,ześmy teraz sturbowani, pewnie że na naszey powinności namniey nie zydzie, y gdzie każe nam, iako wiernym poddanym swym J. K. M., obrocić sie gotowismy, chociaż małośmy co y z tey drogi wythneli, w pole w radę zupełną, iako na woinę, d. 14 Julij wychodzimy. Posłow też swych do wielmożnego J. M. pana hetmana Coronnego posłaliśmy, zasiągaiąc wiadomości y nauki, których co czas spodziewamy się. Przytym y to W. M. pisać raczysz, żebyśmy tuteyszych kraiow przestrzegali, aby iako nieprzyiaciel pociechy nie odniosł: mamy o tym pilne staranie, że sie, da Bóg, nie ucieszy do tego, aby ku Smoleńskowi część woiska miała iść; tedy z dawnych czasów tho w woisku Zaporożskim zwykło się zachować, że nigdy na to nie pozwoli, aby się miało rozwić, tylko zaiedno w kupie piersi swe stawić powinno, gdzie J. K. M. y wszystka Rzeczy Pospolitey rozkaże. S tym się y powtóre młciwej łasce s powolnemi posługami naszemi rycerskiemi W. M. naszego młciwego pana oddaiemy. Z Kaniowa, d. 10 Julji, roku 1633. W. M. naszego młciwego pana uniżeni słudzy Tymophey Michałowicz, hetman, z woyskiem J. K. M. Zaporożskim.

Отдѣлъ писемъ, тека 140.

68.

1634 г. Іюнь. Просьба Могилевскихъ обывателей, поданная Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

Жалуются на Коронное войско, которое, разбойническимъ образомъ, напало на предмѣстье Могилева, людей перебило, лошадей и скотъ забрало, а теперь еще собирается штурмовать и самый городъ и его «вынищить»,—о чемъ послы дадутъ подробный отчетъ. Извиняются, что, вслѣдствіе объясненныхъ обстоятельствъ, не могутъ послать къ князю «достаточнаго гонорарія».

Jasnieoswiecone xiąże, wielmożny młciwy panie, panie woiewodo Wilenski, panie a panie nasz młciwy!

Nieodmowną łaskę W. X. M. miasto J. K. M. Mohilew zawsze belli et pacis tempore y dotąd doznawało y doznawa. Teraz teyże nadzieie, będąc w tak ciężkim razie y scisnieniu, uciekamy się z uniżoną prozbą (wiedząc o tym, że inszego refugium y protectora miasto po Królu panu niema nad osobę obrony W. X. M.), rady, pomocy, ochrony szukaiąc. A to teraz, nie dbaiąc na uniwersały J. K. M., woysko Coronne napadszy na przedmieście, ludzi pozabijali, koni y bydło w polu pobrali, do miasta szturmuią, chcąc ie wyniszczyć, o czym dostateczniej posłancy naszy sprawą dadzą. Teraz tedy racz W. X. M. autoritate sua w to włożyć, iakoby przez obronę y ochronę W. X. M., na któreysmy się nigdy nie zawiedli, te miasto od żołnierzow woyska Coronnego y Litewskiego w całości zostawało. Uniżenie prosimy, na ten czas, dla niebezpieczeństwa, honorarium W. X. M. dostatniego nie posyłamy. Obiecuiemy to wszytko przyiąc, cokolwiek posłancy naszy uczynią, bylebyśmy w obronie W. X. M. zostali. Insuper prze dobre zdrowie y długo fortunne panowanie W. X. M. Pana Boga prosić winni zostaiemy. Dath w Mohilewie, dnia *) Junij, anno D. 1634. W. X. M. pana naszego m. uniżeni y służyć radzi—burmistrze, raycy y wszytek magistrat miasta J. K. M. Mohilewa.

Адресъ: J. O. Krzysztofowi Radziwiłłowi, x. na Birżach y Dubinkach, woiew. Wilensk., hetmanowi W. X. Litt., staroscie Zyzmorskiemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 174.

*) Въ подлинникѣ не проставлено.

69.

1635 г. 27 Января. Жалованный листъ Виленскаго кастеляна князя Альбрехта-Владислава Радивила священнику Несвижской церкви Василію Мелешкевичу.

Несвижская Георгіевская церковь построена отцомъ Альбрехта Владислава Радивила. Въ пользу этой церкви его отецъ далъ: двѣ пашныхъ волоки, два огорода, Пархимовскій плацъ, застѣнокъ и сѣнокосъ за Поповой-Горой. Утверждая все это за рекомендованнымъ Веньяминомъ-Рутскимъ священникомъ Мелешкевичемъ. Альбрехтъ-Радивилъ, вслѣдствіе просьбы этого священника, даетъ ему еще одну «осѣлую» (т. е. заселенную) волоку въ селѣ Крижановичахъ, право на въѣздъ въ лѣсъ и на медовую сыту (20 медницъ въ годъ). Къ Георгіевской церкви Альбрехтъ-Радивилъ присоединяетъ также и «новопостроенную» Несвижскими мѣщанами церковь «въ новомъ мѣстѣ», по случаю бывшаго мороваго повѣтрія. Такъ какъ мѣщане ничего не дали на эту церковь, то священнику предоставляется служить въ ней, «когда онъ пожелаетъ», не опуская впрочемъ Богородичныхъ праздниковъ.

Albrycht Władysław Radziwił, xiąże na Ołyce y Nieswieżu, hrabia na Szydłowcu y Miru, kasztelan Wilenski, starosta Szereszowski.

Oznajmujemy tem listem naszym, komu by o tem wiedzieć należało. Isz, maiąc my cerkiew w mieście naszym Starym Nieswieskim, od bramy Wilenskiey po prawey ręce, przeciwko oycow Bernadynow, z cmyntarzem, iako się teraz sama w sobie ma fundowaną zdawna od swiętobliwey pamięci xięcia J. M. p. oyca naszego, założenia S. Jerzego, do ktorey gruntu pasznego przynależą włok dwie, miedzy nowomiesckiemi włokami, wedle S. Michała, y ogrody dwa na nowym mjescie przy cerkwie starey S. Przeczystey, wedle gumien nowomiesckich, s płacem Parchimowskim, przeciwko teyże cerkwie starey y tych ogrodow, zascianek starodawny cierkewny s kraiu gruntu folwarku naszego Nieswieskiego, na ktorym mieszczanie nowomiesscy ciała zmarłych chowają, łąka też sianożęci nazwana za Popową Gorą, zdawna do teyże cerkwi przynależąca, w Jacowym Uhle, z iedney strony od folwarku Trybuszkowskiego gruntu oromego, z drugiey od sianożęci tegoż folwarku, trzecią y czwartą stroną do blota dzikiego Sławkowskiego, ktorey sianożęci czyni s poroslami chrostowemi morgow osm,—ktorych tych dobr y pożytkow wszytkich cerkiewnych dawni nieboszczykowie swieszczenicy Nieswiescy iako używali y ten tesz bywssy swieszczennik ociec Ewstachi Kamienski używał, na ktorego mieysce wielebny J. M. ociec Rucki, metropolita Kjiowski, za zaleceniem swoim, zesłał swieszczennika oyca Bazylego Meleszkiewicza, ktorego my do tey cerkwie przyiąwssy:—te wssytkie grunty wyszpomieńjone daiemy y puszczamy w dzierżenie y spokoyne używanie asz do żywota iego a po niem y successorow onego. A że ten swieszczenik donosił nam prozbę swą, isz na tym słusznego wychowania sobie y na sługi czerkjewne mieć ne może, iako nam niektorzy dali sprawę,—tedy za przyczyną tych, z dobrey woli y łaski naszey, nadajemy ieszcze nadto włokę osiadłą w siele Krzyżanowiczach zaraz s kraiu przyjazdu Nieswieskiego, na ktorey włoce chłopkow iest trzech, mianowicie: Szczesnego y Żdana Duplow na połwłoki mjeszkających, Tomasza Chałamowicza na połwłoki siedzącego, ktorych tych poddanych na tey włoce z ich żonami dziećmi y wszystką maiętno-

ścią onych temu swjeszczennjkowi, przy cerkwie S. Jerzego mieszkającemu, daiemy y puszczamy wiecznemi czasy, pozwalaiąc onemusz w każdym roku podwakroc skład miodowy po dziesięciu miednic sycić, a wosk od tego miodu na postawną swięce ma dawać. Tudziesz—y drew leżących y łuczywa na opał domu iego, za kwitem namiestnika naszego Nieswieskiego, tam gdzie na zamek około cegielni brać. A swieszczennik pomienjony y po nim sukcessorowie tego wszystkiego zażywaiąc, służbę Bożą cerkjewną według zakonu Greckiego w Unji będąc odprawować, za nas y za dom nasz Pana Boga prosić powinni będą, nieczyniąc inszey powinnosci, służby do zamku, podatkow y nikomu. Do tego y to warujemy tem listem naszym, isz co temi czasy cerkiew iest nowozbudowana, na nowym mieyscie, od mieszczan naszych Nieswieskich za ofiarowanie czasu powietrza, tedy y te w moc temusz swieszczennikowi wyszpomienionemu y successorom onego daiemy y postępuiemy. A ze ta cerkiew żadnego nadania od tych miesczan nie ma, wolno to onemu w tey cerkwie, kiedy chcieć, nabożenstwo odprawować, zwłaszcza na swięta wssytkie Panny Przenaswiętszey. A na to dalismi ten list pomienionemu swieszczennikowi Basilemu Meleszkiewiczowi s przyłożeniem pieczęci y s podpisem ręki własney. Dath w zamku naszem Mirskim, dnia 27 Januar. 1635. Albrycht Władysław Radziwiłł, ręką własną.

Въ концѣ, эта привилегія подтверждена Радивилами: Александромъ-Людвигомъ и Карломъ-Станиславомъ. Изъ „Минскихъ Актовъ", собранныхъ и изданныхъ въ 1848 г. тогдашнимъ Минскимъ губернаторомъ Семеновымъ.

70.

1638 г. 15 Октября. Письмо митрополита Рафаила Корсака къ Литовскому подчашему Сигизмунду - Карлу Радивилу.

Выпрашиваетъ, въ риторико-льстивыхъ фразахъ, на Березовецкую церковь: крестьянскій дворъ, грунту на двадцать бочекъ, двадцать возовъ сѣна, двадцать копъ жита и двѣ копы пшеницы, при чемъ (умышленно, или по невѣдѣнію) лжесвидѣтельствуетъ, что митрополитъ Іосифъ Солтанъ былъ «горячій католикъ» и что уже при немъ состоялась церковная унія (!).

Oswiecone a mnie wielce mciwy xiąże, panie podczaszy W. X. L.!

Za wielkie to sobie poczytam nieszczęście, żem, niewiedząc o bliskim W. X. M. do Nowogrodka przybyciu, odiechał do Ruty: bo bym y zupełny przeciwko W. X. M. oświadczył affekt, y w pewnych a wielkich conferował sprawach. Lecz że mi tego szczęścia zawisna zayrzała fortuna, muszę to do sposobnieyszey odłożyć okazyey. Teraz o to tylko smiem prosić W. X. M., iakosz y uniżenie proszę, abyś W. X. M., wzgląd maiąc na cerkiew Berezowiecką, w uniey swiętey za Iozepha Sołtana (?) metropolity gorącego katolika (!?) fundowaną, one według funduszu opatrzyć raczył. Funduie W. X. M. tak wiele kościołów, bogato ozdabiasz tak wiele ołtarzów, dostatnie opatruiesz tak wiele kapłanów, hoynie żywisz tak wiele sług Bożych a szcodrobliwie: czemu tesz tak uboga cerkiew nie ma być uczestniczką takich bogactw, takich dostatków, takich hoyności, takiey szczodrobliwości,

tanti zeli? Przynamniey niech nam będzie wolno mówić, cum illa Chananaea: utique Domine et catuli edunt de micis, quae cadunt de mensa Dominorum suorum. A cosz to iest W. X. M. służbę iednę na służbę Bożę fundowaną przywrocić, który swe własne tysiącami liczysz? Cosz to gruntu na dwadzieścia beczek wydzielic, który na różne kościoły tak pol wydzielasz, że y tysiącami beczek nie zasieią? Cosz to W. X. Mci trzydziesci wozów dać siana, który tak wiele łąk masz, że y tysiące pastwiskiem pożywisz? Cosz to iest na ostatek, dwadzieścia kop żyta a dwie kopie pszenicy, który swe kopy niemal milionem liczysz? Zaiste, miłościwe xiąże, panie moy mciwy, by nie przyszło paragonare prozbę (sic), którą wnoszę z materią, o którą proszę musiałbym owych słowek zazyć: In magnis respicio dolorosum, in parvis et justis niemal funestam. Gdyby vox była sine auditu, nie dziwuj się W. X. M., że to piszę, co własnemu należy pasterzowi. Wszak że iednak wszystko zupełnie odsyłam ad innatam W. X. M. pietatem et zelum, którego się teras mciwey łasce pilnie zalecam. W Rucie, d. 15 mies. Octobr., anno 1638. W. X. M. pana mego miłościwego, któremu uniżenie dziękuię za nowiny cudzoziemskie, uniżony sługa Raphał Korsak, metropolita.

Адрессъ: Oswieconemu a mnie wielce m. xciu Zygmuntowi Karolowi Radziwiłłowi, na Nieświeżu y Ołyce, kawalerowi Maltańskiemu, podczaszemu W. X. Litewskiego.

Отдѣлъ писемъ, тека 114.

71.

1639 г. 16 Іюля. Письмо Полотскаго архіепископа Антонія Селявы къ великому Литовскому гетману князю Христофору Радивилу.

Съ письмомъ этимъ посылаетъ Могилевскаго игумена, который имѣетъ устно передать князю нѣкоторыя подробности. Селява проситъ поскорѣе рѣшить вопросъ о правѣ Козмодемьянской или Воскресенской церкви на владѣніе принадлежащими ей землями; благодаритъ князя за отдачу Плещицкой церкви въ его распоряженіе, и проситъ такого же декрета на остальныя церкви Могилевской волости, «которыхъ попы отъ Селявы въ противную сторону оторвались.» — Селява жалуется на Могилевскихъ корчемныхъ арендаторовъ, которые ссылаясь на свою обязанность (наблюдать, чтобы никто въ Могилевъ не привозилъ водки для продажи), захватываютъ «его каплановъ», пріѣзжающихъ въ Могилевъ, и тѣмъ наносятъ оскорбленіе ихъ сану.—Наконецъ, проситъ князя, чтобы онъ приказалъ своему Невельскому старостѣ Кимбару возвратить Селявѣ его церковныхъ крестьянъ, разбѣжавшихся во время недавней войны Московской.

Jasnieoswiecone xiąże, mciwy panie woiewodo Wileński!

Poniewasz z wielkim iakimś nieszczęściem moym tak sie zdarzyło, żem, nie widziawszy się z W. X. M. y pilnych moich, którem miał, spraw onemu nie przełożywszy, po długim moim mieszkaniu, z Wilna odiachać musiał. Nagradzam to, iako mogąc, tym listem moim, przez który uniżony moy oddawszy W. X. M. panu memu miłościwemu pokłon, pokornie proszę, abyś w osobie moiey oycu ihumenowi Mohilewskiemu we wszystkim, com mu W. X. M. przełożyć polecił, łaskawe swe dać raczył ucho.

A naprzod, względem oney inquisicij o włoki cerkwie Kuzmodemianskiey alias Woskreseńskiey, którą iuż p. Wieliczko z drugiemi, na to od W. X. M. deputowanemi,

odprawił,—prosze W. X. M., niech by ociec ihumen, nieczekaiąc dalszego do przysłuchania się tey inquisicy naznaczonego terminu, a zatym nie włocząc się za dworem W. X. M., tu teraz w Wilnie ultimatam mogł otrzymać w tey sprawie W. X. M. decisionem. A żeś W. X. M. pan móy miłościwy sprawiedliwym swym decretem cerkiew Pleszczycką z fundacyą iey, iako in unione pod posłuszenstwem moym fundowaną, przysądzić mi raczył, za to uniżenie podziękowawszy, smiem prosić W. X. M., abyś takowym że swym uznaniem y drugich cerkwi włości Mohilewskiey z fundacyami ych, także in unione pod posłuszeństwem moym fundowanych, popow tych, którzy się odemnie do strony przeciwney oderwali, odsądziwszy przywrócić mi urzędowi swemu Mohilewskiemu roskazać raczył.

Donosze tez skargę moie do W. X. M. na arendarzow karczmy Mohilewskiey, którzy (pod praetextem pilności swey, aby nikt gorzałek do miasta tamtego na wyszynk nieprzywoził) kapłanow moich, do Mohilewa przyiezdzaiących, szarpaią y nad przystoyność stanu ich duchownego despectuią, o czym ociec ihumen Mohilewski sam, iako oculatus testis, da W. X. M. dostatecznieýszą sprawę.

Ostatnie przytym petitum moie wnosze do W. X. M. pana mego mciwego za sobą samym, abyś mi tę łaskę swą pańskę okazać raczył, a dał list swoy do p. Kimbara, starosty swego Newelskiego, aby mi poddanych moych cerkiewnych władyctwa Połockiego, do włości W. X. M. zamku Newelskiego, podczas woyny blisko przeszłey Moskiewskiey, od uciekaiącego nad miarę żołnierza zbiegłych, wydał, gdyż niechciał bym ych prawem u W. X. M. dochodzić, które by mogło być z urazą iaką W. X. M. Niewątpiąc zatym, że te moie iusta petita pożądaną odzierżą u W. X. M. satisfactią, samego siebie s uniżonemi służbami memi zalecam iako naypilniey młciwey W. X. M. łasce. W Wilnie, d. 16 Julii, anno 1639. W. xcey mości pana mego uniżony sługa Antoni Sielawa, archiepiskop Połocki.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xciu a mnie wielce miłościwemu p. Krzysztofowi Radziwiłłowi, xciu na Birżach y Dubinkach, woiewodzie Wilenskiemu, hetmanowi wielkiemu W. X. L., Mohilewskiemu, Żyżmorskiemu etc. staroście—oddać.

Отдѣлъ писемъ, тека 234.

72.

1648 г. 22 Октября. Письмо іеромонаха Бенедикта Боржиковскаго къ брату своему игумену Іоакиму.

Сообщаетъ о своемъ бѣдственномъ положеніи, о томъ какъ онъ едва унесъ ноги изъ Южной Руси отъ поднявшейся тамъ «заверухи», т. е. отъ козацкаго возстанія. Проситъ брата помочь ему, такъ какъ онъ долженъ былъ въ Слуцкѣ, ради насущаго пропитанія, заложить свою мантію. Изъ новостей Кіевскихъ сообщаетъ слѣдующія: іезуитскій ректоръ убитъ; костелы всѣ разграблены; Бернардинскій гвардіанъ и Доминиканскій пріоръ скрываются въ Печерскомъ монастырѣ, козаки ихъ ищутъ; Печерскій архимандритъ убитъ (по слухамъ); Луцкій владыка Пузина, Никольскій игуменъ и многіе другіе «отцы» также убиты.

W Bodze wieliebny m. oycze bracie!

Podczas tak wielkiey zawieruchi y nieszczescia wszytkiey rzeczy pospolitey, nie dziw, ze y mnie raczył Pan Wszechmogący

uczęsnikiem teyże biady uczynic, przez tych niewieżdzonego karku swawolnikow. Lecz za to Panu Bogu dzięki oddaie, ze za laską Jego swiętą w zdrowiu, acz z uszczerbkiem kopy, do Słuckich kraiow die 1 VII-bra, według starego kalendarza, przybyłem, gdzie także na wielkie niebespieczenstwo y na nędzę, ktora mie teraz trapi. Dla czego uniżenie upraszam, abyś mi z łaski swey braterskiey 40 złotych raczył wygodzić, bo zgoła nie mam się czym zywic, teraz mieszkaiąc w Hrozowie, a co większa—mantia moia, ktora mie więcey niż złotych szescdziesiąt kosztuie, w Słucku tylo w dziesiąci kopach w zastawie ginie, y iesli teraz nie będę miał od W. M. poratowania, koniecznie przepadnie. Powtore tedy upraszam, żebyś swego posłanca raczył przyslac y mnie o wszytkim uwiadomic, co się tam dzieie w kraiach W. M., y dobrodziey pan Rodzic ieżeli zdrow; a ieżeliby W. M. chciał wnętrzności swoie przeciwko mnie zamknąc, z tych pieniędzy nie wygodzic, przynaymniey proszę, racz mie pisaniem swoim przez swego posłanca nawiedzic, y o wszytkim, co się tam dzieie, też o nowinach oznaymic.

O nowinach Kiowskijch W. M. oznaymuie, yż wszytko złe się teraz tam tłucze: koscioły wszytkie są poszarpane, toż miało byc y monasteru naszemu brackiemu; teraz iusz nie wiem, co się tam dzieie; rectora iezuyckiego zabito; ociec gwardian Bernardynski y przeor Dominikansky z ynszą bracią swoią w monasteru naszym przechowywali; alie gdy się kozacy poczeli przechwalac na monaster bracki y na czerncow, z monastera brackiego ustąpili, y teraz w Pieczarskim monasteru tulaią się; z Kiowa nie masz iak wyiachac im, bo pewnie by w drodze ich pobito. O oycu archimandrycie Pieczarskim prawią, iakoby onego kozacy mieli w Grodku sciąc, tak tez y oyca Puzynę, władykę Łuckiego, y inszych oycow barzo wiele pozabiiano. U W. M. co słychac o nich, racz W. M. oznaimic. Oyca ihumena Nikolskiego także powiadaią, ze pewnie zabito; o oycu rectorze naszym, o inszych oycach y magistrach nie słyszec, gdzie się obracaią. Dobrodzieiowi panu Rodzicowi pokłon moy najnizszy przesyłam, tak też oycu Jakubowi; proszę, racz mie W. M. uwiadomic, ieżeli Łukasz, syn iego, iest u niego, bom onego iuż dawno z Kiowa wyprawił. Bratu panu Jadamowi pokłon moy przesyłam. Przytym łasce y miłosci braterskiey siebie samego z powolnoscią moią oddaię. Data z monastera Hrozowskiego S. Nikołaia, die 22 mca VII-bra, anno Domini 1648. We wszem zyczliwy brat y bogomodlca ieromonach Benedictus Borzykowski. Jeżeli tam u W. M. bespieczniey, tedy W. M. racz z łaski braterskiey konie przysyłac, żeby mogł do W. M. z rzeczoma zaiachac y czas iaki zmieszkac.

Адресъ: W Bodze welebnemu oycu y bratu Joachimowi Borzykowskiemu, igumenowi Kasuckiemu, mnie w Chrystusie bratu kochanemu—oddac.

Отдѣлъ писемъ, тека 20.

73.

1651 г. 23 Декабря. Письмо Полотскихъ обывателей къ Полотскому воеводѣ Янушу Кишкѣ.

Посылаютъ воеводѣ „подарокъ" (сто червонныхъ) и просятъ извинить, что большаго пожертвовать не могутъ, по своему убожеству. Просятъ воеводу, чтобы онъ былъ руководителемъ ихъ пословъ и ходатаемъ по ихъ дѣламъ.

Jaśniewielmozny młciwy panie woiewodo Połocki, panie a panie nasz młciwy!

Jakośmy w pierszym pisaniu naszym W. M. naszemu mciwemu panu ofiarowali, według ubostwa i przemożenia naszego, podarek, w ktorym się uiszczaiąc przez posłancow naszych, do Waszawy w sprawach mieiskich wysłanych, W. M. naszemu mciwemu panu sto czerwonych posyłamy. Co abyś W. M. nasz mciwy pan od nas zawdzięcznie przyiąwszy, temu ubogiemu miastu (ktore zawsze pod protectią W. M. naszego mciwego pana zostaie) miłościwym panem y dobrodzieiem bydź raczył. A ci posłanci nasi w czem będą przyczyny od nas potrzebowali, iż byś z łaski swey panskiey to miasto ubogie wesprzeć y, do kogo będą rozumieli, powagą swą panską y senatorską chciał się zastawić. Za co sam Pan Bog Wszechmogący W. M. naszemu mciwemu panu odpłatą nie tilko dobrym zdrowiem ale y długoletnym fortunnym panowaniem będzie. Dath z Połocka, 23 Decembra, anno 1651. Nanizszy słudzy burmistrze, raicy y ławnicy miasta J. K. M. Polockiego.

Адрессовано: Полотскому воеводѣ Янушу Кишкѣ.

Отдѣлъ писемъ, тека 189.

74.

1653 г. 27 Марта. Письмо Ошмянскаго протопопа, пресвитера Данишевской церкви Павла Бокщанскаго къ Полотскому воеводѣ и великому Литовскому гетману Янушу Кишкѣ.

Посылаетъ воеводѣ „подарокъ": шесть откормленныхъ каплуновъ и десять цыплятъ; проситъ воеводу быть къ нему, о. Павлу, ласковымъ, и прислать вина, для отправленія богослуженія.

Jasniewielmożny a moy miłosciwy panie!

Z umysłu posyłam syna mego s tym pisaniem moim, nawiedzaiąc dobrego zdrowia W. M. pana mego miłosciwego, zycząc, iako bogomodlca ustawiczny, dobrego zdrowia y szczęsliwego panowania W. M. panu memu miłosciwemu od Boga Naywyższego w pozny wiek zazywać nieodmiennie.

Jako sługa, przytym posyłam W. M. panu memu miłosciwemu kapłunow sześć karmnych y dziesięcioro kurcząt, które abyś W. M. moy miłosciwy pan odemnie łaskawie przyiąć raczył, a mnie sługę swoego w miłosciwey łasce swey chować raczył, którey się z moią powolną usługą samego siebie miłosciwey łasce W. M. pana mego miłosci-

wego commenduię. Z Dubozowek, d. 27 Marca, anno 1653. W. M. pana mego miłosciwego ustawiczny bogomodlca o. Paweł Bokszczański, prezbiter cerkwi Daniszewskiey a protopopa Oszmianski, manu propria.

P. S. O wino W. M. pana mego miłosciwego upraszam, dla celebrowania chwały Bożey.

Адрессъ: Jasniewielmożnemu a memu miłosciwemu panu Januszowi Kiszce, woiewodźie Połockiemu, hetmanowi wielkiemu W. X. L. do oddania.

Отдѣлъ писемъ, тека 18.

75.

1655 г. 13 Апрѣля. Письмо ксендза-кальвина Езекіиля Тедражицкаго къ князю Богуславу Радивилу.

Жалуется на свое время, на разладъ и раздоръ, происходящій между правительствомъ и подданными, господами и слугами, патронами и пастырями, и въ подробности излагаетъ печальное состояніе кальвинскаго Любечскаго „сбора“ и проситъ совѣтовъ, какъ поступить ему съ долговыми обязательствами, выданными княземъ его предшественникамъ.

Jasnieoswiecone xiąże, panie y dobrodzieiu moy młciwy!

Dziwne y niezwyczajne divortium między ludźmi te obojętne uczyniły czasy, rozwiodszy zwierzchność z poddanemi, panow z sługami y patronow z pasterzami, a biednemi poczyniły sierotami! Boleć jedni nad tym, a drudzy boleścią strudzeni—ustawać muszą! Nadzieja jednak w Bogu, że rozproszonych prędko zgromadzi, a utrapionym cokolwiek pozwoli consolatiey.

Porachowałem się y ja, dożywotny sługa y bogomodlca W. X. M., że odtąd, jako mię pewne, od boku W. X. M. oderwały legalia a z Tykocina w dalszą wyprawiły drogę. Więcej się W. X. M. kłaniać fata niepozwoliły y tymi nawet zagrodziły rozne consideratie czasy.

Już to drugi na przewodną niedzelę expiruje rok, iakom na szczęście y sławę W. X. M. z odwagą zdrowia uiął w zawiadywanie od J. M. p. woiewody Nowogrodskiego, nieboszczyka, mając z nim przyjaźń zawartą, sciany plebaniey y zboru Lubelskiego, jusz prawie tchem nieprzyjacielskim ozionownego, ktory, tak jest obnażone y cale opuszczony, że ani ja, przy nim mieszkający, żadnego subsidium y ordinariey, od swiętey pamięci xiążąt antecessorow postanowionej, mieć nie mogę, y Dom Pański postradał, splendorow, żadnych apparatow, ani marnej sukienki na Stoł Panski niemając. Ja jusz wszystek ze wszystkiey wyzuty substantiey moiey, dotąd się własnym sustentując groszem, do nog W. X. M. upadam, abyś, respectując y na moie oświeconemu domu W. X. M. zasługi y na świeżą przysługę Kosciołowi Panskiemu uczynioną, albo sam ratować raczył, albo do xiężney J. M. woiewodzinej Wilenskiey za mną napisać, aby to, co antecesorow moich dochodziło, nie dawszy się zwodzić zadnym płochych rządcow dworu swego persvasiom, mnie ucontentować roskazała, przynamniey częścią jaką ordynariey za te dwie lecie, gdysz y maiętność Lubeczanska za moim przy łasce B.

staraniem niebarzo spustoszona. Do tego że i summy 600 y kilkadziesiąt reszty mnie winney zostawa na Lubeczu, oprocz rękodayney summy 11 tysięcy na oblig od ś. p. xięcia J. M. p. hetmana winnych nieboszczykowi x. Miliusowi, do czego potomek nieboszczykowski y wnukowie z wnuczkami należą. Ale w tey teraz materiey W. X. M. turbować niechcę, tylko z prozbą o sukurs y poratowanie pokornie do nog W. X. M. upadaiąc, uprzejme moie y ustawiczne za W. X. M. bogomodlstwo łasce W. X. M. pilno commenduię. Z Lubecza, d. 13 Aprila, anno 1655. W. X. M. pana y dobrodzieia dożywotny bogomodlca y unizony sługa x. Ezechiel Tedrazycki, decanus, K. Z. L.

Отдѣлъ писемъ, тека 264.

76.

1656 г. 22 Іюля. Письмо князя Богуслава Радивила къ служебнику его Самуилу Стефановичу.

Благодаритъ за выполненіе посольства къ Запорожскому гетману, проситъ, чтобы онъ такъ же удачно, какъ началъ, закончилъ его; обѣщаетъ вознаградить за труды; сообщаетъ объ отношеніяхъ своихъ къ Курфюрсту и къ Русскимъ.

Bogusław Radziwił książe.

Panie Stephanowicz! Wdzięczną́ś mi rzecz W. M. uczynił,ześ sie tej legatiej do pana hetmana Zaporoskiego podjął y ochotnie ią odprawił. Proszę y do konca nie wymawiaj się W. M. z téj usługi, wiedząc ze mi siła na tym należy. A zatym też pewien będąc, że odemnie nie tylko podziękowanie, ale i wszelką wdzięczność za te swoje fatigi otrzymasz. Panu Bogu w tym W. M. oddaję. W obozie pod Nowodworem, dnia 22 Julii, anno 1656. B. Radziwiłł.

List K. J. M., który W. M. posyłam, oddaj W. M. z rąk swoich J. M. panu hetmanowi Zaporoskiemu.

P. S. Około przyjazni' y dobrey correspondencij z sąsiady zatrzymania — wszelakim chodz W. M. usiłowaniem, y w tym ich utwierdzaj, ze z mey strony żadney mogą się nie obawiać odmiany; tą też swieżą z Kurfirsztem J. M. transactią niech się by najmniéj nie alterują, bo jako Kurfirszt J. M. był zawsze im przychylny i nigdy wojska Zaporoskiego nie wojował tak ani wojować mysli; z Moskwy też w stateczney zostaję przyjazni; tak że ztąd nic przeciwnego imaginować sobie zgoła nie mogę.

Адрессъ: Wielmożnemu panu Samuelowi Stefanowiczowi, słudze memu.

Отдѣлъ писемъ, тека 3 (Радивил.).

77.

1656 г. 24 Іюля. Меморіалъ, данный княземъ Богуславомъ Радивиломъ служебнику своему Самуилу Стефановичу, отправленному въ качествѣ посла къ Богдану Хмельницкому.

Поручаетъ заискать расположенія Хмельницкаго и его писаря Выговскаго, добиться охранныхъ листовъ на Слуцкое княжество, и въ особенности на Слуцкъ, въ видахъ его обезпеченія „отъ людей Польскихъ“. Приказываетъ совѣтовать Хмельницкому не пренебрегать сношеніями съ Шведскимъ королемъ, отъ котораго Радивилъ ждетъ многаго, какъ для своего отечества такъ и для козаковъ. Вмѣняетъ въ особенную обязанность наблюдать за дѣйствіями „Москвы“ (т. е. Русскихъ) и опасаться входить съ нею въ какія либо сдѣлки. Для передачи писемъ отъ Хмельницкаго къ Шведскому королю предлагаетъ свои услуги. О кальвинизмѣ и православіи князь Богуславъ выражается такъ: „интересы нашихъ вѣръ одинаковы“ (interessa naszych wiar są jednakie).

Memoriał

panu Stefanowiczowi, do J. M. pana hetmana Zaporoskiego wyprawionemu, dany w obosie pod Nowym Dworem dnia 24 Julii, anno 1656.

Z listami mymi tak do J. M. pana hetmana wojsk Zaporoskich, jako y do J. M. pana pisarza woyskowego niemieszkanie pojedzie, y one, przy ofiarowaniu życzliwych chęci o całej mėj przyjazni, z rąk swych obiema odda. Opowie, jako osobliwe mam z dobrego affektu y tey, w którą ich mość ze mną wchodzą .y daleij prowadzić życzą sobie, uffney korrespondencij ukontentowanie, oraz że oboie to dalėj continuować y statecznie tak ich mościom jako y całemu wojsku Zaporoskiemu dotrzymywać gotowem.

Za oświadczoną mi życzliwość y ku ludziom mym skłonność w wydaniu uniwersałów, nie tylko kupcóm Słuckim na wolny przejazd y bespieczne handlów na Ukrainie odprawowanie, ale y do pułkownika Kijowskiego strony incursyi, szkod y krzywd od wojska Zaporoskiego bronienia, pilno imieniem mym podziękowawszy, aby tego dotrzymywać mi chcieli prosić będzie, oraz wszelaką moję do zasługiwania obowiąże ochotę.

Prosić przytym będzie, aby J. M. pan hetman zawziętej ku mnie chęci dalszą czyniąc contestacią, dla tym dostateczniejszego assekurowania y ochrony pod ruszenie się wojsk miastu memu Słuckiemu y całey do niego należącej włości także y inszym majętnościom mym załogi y uniwersały swoje dać chciał, jak naysurowsze. A osobliwie na miasto Sluckie postarać się o specialny jaki, którymby ta moja z J. M. panem hetmanem zawarta przyjaźń y przy mnie stawanie wyrażone być mogło, dla ustraszenia ludzi Polskich, y rożnych na mieysce tamto woliey ich zrażenia, a tym snadnieyszego pomieszania. Około czego jednak tak chodzić, żeby wprzód to sobie wymowić y dobrze warować, aby przez to Moskwa do miasta y całego księstwa Słuckiego praetextu jakiego sobie czynić, ani żadnego zgoła urościć nie mogła wstempu. Dla czego strzec się tego (jak najbardziej), żeby tam żadnej z ludzi własnie Moskiewskich niewyprowadzać ani przyjmować załogi.

A isz zatym załog z wojska Zaporoskiego wszędzie po tamtym trakcie rozłożeniem passy wszystkie zaięte, a zatym y zasięganie prowiantu zatrudnione jest, prosić usilnie imieniem mym J. M. pana hetmana

będzie, aby mi w tym wygodę y uczynność swą pokazać; chciał, żeby ludzie moje, na tymże Słucku zostawające, posiłkował zbożem, które za wystawieniem, według postanowienia przezeń uczynionego, zupełna obiecuję zapłacić rozkazać.

Nadewszystko z tym oswiadczeniem zawsze stawać, jako to jest nieporuszone propositum y stała intencia moja, abym nie tylko na dobry affekt y (w którąmem zaszedł z J. M. panem hetmanem) cointelligentią z mey strony zatrzymywać, ale oraz y K. J. M. Szweckiego znaczną ku niemu i wszystkiemu wojsku Zaporoskiemu inclinatią ztwierdzać y augmentować coraz mogł. Osobliwie y samemu J. M. panu pisarzowi wojskowemu wywieść y okazać to, jako w tym ich y całego wojska Zaporoskiego wielki interess, aby tę K. J. M. dobrą propensją i osobliwego affektu dispontią dotrzymywać y zaciągać ją sobie umieli. I żeby J. M. pan pisarz, będąc w tym upewniony, specialiter ku niemu K. J. M. propendere raczy, y samym skutkiem z kazdey miary to mu deklarować chce, do tegoż wszelakim sposobem J. M. pana hetmana wojsk Zaporoskich wiodł, aby, tak ścisłą K. J. M. Szweckiego z Carem J. M. combinatią w consideratiey mając, przy tymże statecznie trwać chciał, y do tėj z którą się odezwał życzliwey do K. J. M. relaciey odwodzić się zgoła nie pozwalał.

A jeśliby J. M. pan pisarz miał co in privatis do mnie nakazać, przez niegosz bespiecznie uczynić to może.

To też natrącić J. M. panu pisarzowi wojskowemu, żem to z ust samego Krola J. M. Szwedskiego słyszał, isz jeśliby traktaty jakiez K. J. M. Polskim stawać miały, zawierać ich zgoła niechce, ażby wprzód interessa wszystkie kozackie wspomniane y tak im warowane były, jako same sobie życzą. Około czego dobrze by J. M. panu hetmanowi swoje z K. J. M. Szweckim miec korrespondencje, które jeżeli by przezemnie czynić chciał, ofiaruje mu się, jako się dobremu godzi przyjacielowi. B. Radziwiłł.

P. S. Expeditią do pana hetmana Zaporoskiego posyłam W. M., to jest informatią, według którėj sprawisz się W. M., a o to osobliwie proszę, abyś W. M. biorąc załogę, najpilniėj postrzegał tego, żeby tam namniejsza wzmianka o Moskwie nie była, bo się tego obawiać trzeba niebezpieczeństwa, żeby pod tytułem tėj załogi Moskwa władzy albo przystempu jakiego sobie do Słucka nie uknowała. Zaczym jeżeli by się pan hetman sam od siebie, bez żadnej o Moskwie noty, dać nie mógł, albo nie chciał, tedy W. M. nie bierz koniecznie, gdyż wolę, że W. M. infectis rebus stamtąd powrócisz, a niżeli pomyslną ochroną.

A nim się W. M. puscisz w tę drogę, praesentuj informatią moję księdzu archimandrytowi Słuckiemu y znieśsię z nim dostatecznie, gdyż on radą y przestrogą może W. M. we wszystkim snadno weprzeć. Z tym W. M. nie wypadaj, że nie chcesz mieć Moskiewską załogę przed czasem i nic o tey materyi nie mów, jeśli Chmielnicki swoje tylko da ochronne uniwersały. Ale jesliby oni Moskwę tam wprawić chcieli, albo ich ramotę do Słucka, tedy jėj nie przyjmuj, tym się składając, że tego odemnie w informacij nie masz. Księdzu archimandrytowi jesliby się co nie zdało, tedy jego słuchajcie rady, bo mu dufam, a Moskwy mi nie puszczajcie do Słucka, ani ich załogi, bo nie masz komu dufać. Pana Wyhowskiego możecie tym upewnić, że się na moi kozacy nie zawiodę przyjazni, bo interessa naszych wiar są jednakie, y gdy będziemy z sobą miec correspondentią scisłą,

może nam być dobrze. Zatym was Bogu oddaję. B. Radziwiłł.

Jesliby do wzięcia Moskiewskiéj protektij mi perswedować lub p. hetman, lub p. Wyhowski chciał, tedy w brodę powiedzieć, ze jusz przyjąwszy Krola Szweckiego raz protectią, od niey oderwać się nie mogę, która nie tylko woysku Zaporoskiemu nie praejudicuję, ale owszem zawsze wielce pomocna y pożyteczna być może. W to tesz W. M. potraf, żebyś się wywiedział kształtnie, jako jesli kozacy mocno przy Moskwie stawają i jesli im sprzyjają. Ręką swą.

Отдѣлъ писемъ, тека 3 (Радивил.).

78.

1656 г. 6 Августа. Письмо Запорожскаго гетмана Богдана Хмельницкаго къ Слуцкому комендангу Ивану Гроссу.

Увѣдомляетъ, что выдалъ охранные универсалы городу Слуцку; что о запорожцѣ Мурашкѣ, выдающемъ себя за сотника и производящемъ грабежи въ окрестностяхъ Слуцка, онъ ничего не знаетъ, хотя и велѣлъ произвести объ этомъ дознаніе полковнику Нечаю. Проситъ сообщить объ отношеніяхъ князя Богуслава Радивила къ королямъ Шведскому и Польскому.

Panie commendancie Słucky, nasz wielce milosciwy panie y przyjacielu!

Gwoli przyiazni naszey y dobrego zachowania z xięciem J. M., wydalismy byli na Słuck uniwersały obronne od woysk naszych. A że nieiakiś Muraszka setnik incursie i rożne naiazdy z ludzką angarią czyni, iakośmy temu Muraszcze żadnego na to rozkazania niedawali, tak o tym człowieku, iesli iest setnikiem, y co za człowiek, y iesli się nayduie w woysku, nie wiemy. Jednakże pisalismy do p. Nieczaia, pułkownika naszego, aby takich swawolnikow, którzy się sprzeciwiaią uniwersałom naszym, karał.

O xięciu J. M.—przy którey stronie, czy przy Królu J. M. Szwedskim, czy też Polskim zostanie—racz nam W. M. oznaymić.

Tym załogom, które na przeszkodzie miastu zostaią, pisalismy, aby ustąpili.

Arendarz Lesninski, Żydowin, ten przed nami niebył, ani o wyswobodzeniu syna iego nas prosił, przetoż y uniwersała na odyskanie syna iego nie wydawalismy; ale gdy przybędzie, uczynimy to wszystko. A teraz się przyjazni W. M. oddaiemy. Dan w Czyhirynie, d. 6 Aug. 1656 roku. W. M. wszego dobra zyczliwy przytem y służyć rad. Bohdan Chmielnicki, hetman woysk Zaporozskich.

Печать съ надписью: Печать Цар. Вел. Малой Россiи войскъ Запорож.

Адрессъ: Nam wielce miłosciwemu panu y przyiacielowi Janowi Grossowi, maiorowi J. K. M., commendantowi Sluckiemu—oddać należy.

Отдѣлъ писемъ, тека 33.

79.

1656 г. 17 Ноября (ст. ст.) Письмо Запорожскаго гетмана Богдана Хмельницкаго къ Слуцкому коменданту Ивану Гроссу.

Объявляетъ, что взялъ подъ свою протекцію городъ Слуцкъ, для чего, въ случаѣ нужды, на помощь можетъ отрядить два полка. Проситъ переслать къ князю Богуславу свои письма, но съ осторожностью, чтобы какъ-нибудь не попали въ непріязненныя руки.

Mnie wielce miłosciwy panie commendancie Słucki, moy panie y przyiacielu!

Rozumiem, że iuż teraz wolnieysze czasy niż przed tym będą, bo każdy rycerz iuż z pola zchodzi teraz; przeto listy te do xięcia J. M. racz W. M. przesłać, telko żeby w ręce niewpadli nieprzyiazne. Miasto Słuck na affectacią xięcia J. M. bierzemy pod protekcią. Zaczym iesliby tam kto następował, tedy obiecuiemy miastu na pomoc ze dwa pułki ruszyć. Strony Żyda Leyby nie pisze W. M., iak wiele czego wzięto, na którym mieyscu, y kto? Racz W. M. wypisać do nas dowodnie, żeby się to odyskać mogło. Przytem przyiazni się W. M. m. pana oddaiemy. Dath w Czehirinie, d. 17 IX-bris (vet.), 1656. Wszego dobra życzliwy przyiaciel y służyć rad. Bohdan Chmielnicki, hetman woysk Zaporożskich.

Адрессъ: Memu miłosciwemu pann y przyiacielowi Janowi Grossowi, maiorowi iego K. M., commendantowi Słuckiemu — oddać.

Отдѣлъ писемъ, тека 33.

80.

1657 г. 3 Марта. Письмо Ивана Выговскаго къ Слуцкому архимандриту Θеодосію Василевичу.

Увѣряетъ архимандрита въ искренности своихъ къ нему чувствъ и отношеній; говоритъ о своихъ передъ гетманомъ ходатайствахъ въ пользу православія въ Слуцкой округѣ; сожалѣетъ, что о. Θеодосій (какъ будто бы размолвившись съ Хмельницкимъ и Выговскимъ) переселился изъ Запорожья въ Литву. Видно, что Василевичъ писалъ письмо, содержавшее въ себѣ раскаяніе. Но Хмельницкій (какъ видно изъ словъ Выговскаго) не уважилъ сего, и потому Выговскій сообщаетъ, что ему, Василевичу, теперь еще не время принесть Хмельницкому «повинную,» что надо подождать. Проситъ сообщить князю Радивилу увѣреніе, какъ отъ Хмельницкаго такъ и отъ себя, въ дружескихъ чувствахъ и успокоить его, что они не уклоняются отъ единомышленныхъ съ княземъ дѣйствій. Впрочемъ, подробности передастъ о. намѣстникъ, присланный Василевичемъ къ Хмельницкому; къ князю же Богуславу Выговскій послалъ особое письмо.

Przewielebny w Bogu, oycze archymandryto Słucki, moy wielce mciwy panie y przyiacielu!

Zdałbym się na obce swiadectwa, zeby mię wyswiadczyły, iakem ia zawsze partibus W. M. pana był przychylny, y z iaką uprzeymoscią zawsze promovebam ochronę całości W. M. pana, kiedykolwiek by naymnieysza zakołatała prozba, ale że y same W. M. pana sumnienie dobrze swiadome iest moich ku sobie chęci, te same swiadkiem sobie, ktore, iako powiedaią, mille testes

stawię, że mię z nieszczyrosci oczysci, a to przyzna, czego nie raz się napatrzyło procz osobliwego doswiadczenia.

Czuię się, że tu W. M. moy m. pan poswiadczysz!

Jako wiele razy y z przymowiskami ludzkimi przychodziły mi za W. M. panem u J. M. p. hetmana intercessie, z iakim natrząsaniem około podzwignienia niedostatkow cerkiewnych prozby, a tym bardziey, kiedys, po tak wielkich moich propensyach, dla iakich niewiem consideracyi, opusciwszy kraie nasze y do Litewskich uczyniwszy transmigracyą, mnie we złey zostawił reputacyey,—ze rzekę, ledwie nie w rosole ze tylkom ięzykom ludzkim na cel zostawałem, ktorymi zwłaszcza nieprzyiaciele moi przy kazdych okazyach, aczię bez mego uszkodzenia y swoiey pociechy, configere mię iednak ustawnie intendebant. Atoli ia przecie, ze trudna tego o złe dobyć się serce, do kogo raz z dobrą przystanie wolą, zawszem tych rzeczy surdas auribus słuchał, niechcąc cale serca mego od W. M. pana alienowac, nie wątpiąc koniecznie, zes miał być szczegulną w zarzucenie za sie moich dobroczynności uięty y potym paenitencyą. Jakoż z teraznieyszego kaiania mam dosyc, wszakże ani Bog sam więcey nie potrzebuie, ieno zeby tez za naywiększe urazy sercem kontentuie skruszonym: dla tegoż pilne czyniłem staranie około przeproszenia J. M. pana hetmana, usiluiąc iakobym mogł z nieprzyjaznego y niechętnego na oycowskie reformowac serce. I nie był mi zawsze w tym tak dalece trudny, ale cale od zadanego sobie absolvował disgusciku: ienoż przecie nie prędzey do pokłonu J. M. przyspieszac W. M. panu deklaruie, az przy drugiey, da Bog, okaziey osobliwym dam znac pisaniem, w ktorym y o bytnosci iego iako y o postąpieniu sobie będziesz W.M. moy mciwy pan miał informacyą.

Z xięciem Jego Mosci. Bogusławem, iakosmy contrahendae amicitiae avidi — sam Bóg swiadkiem; ale y W. M. mozesz być po częsci wiadom, boc by chyba nie znał by się na ludziach, kto by sobie z takim kawalerem, ktory ledwie nie u wszystkich narodow y dobre imie ma, zyczył przyiazni: dla tego y W. M. sam upewnic go bespiecznie mozesz o dobrey y poufałey J. M. pana hetmana ku niemu uprzeymosci. I ia osobliwym moim ubespieczam listem, zeby nie był o nas tego rozumienia, abysmy mieli od coniunkciey z nim abhorrere. Zosobna zas o mnie niechay sobie stateczną obiecuie obserwancyą y tak supponuie, ze wszystkiemi siłami naciągać będę ku temu J. M. pana hetmana, zeby się tak dobra rzecz nie rozchwiała, ale raczey zamysłu swego moim staraniem aby mogł byc uczestnikiem. O inszych wszytkich W. M. pana, w informaciey danych oycu namiestnikowi, punktach ustnie się in conclavi mowiło, ktory ponotowawszy sobie, czego pamięc by nieogarneła, referat ustnie W. M. panu, y czego się uczynic na ten czas nie mogło dabit rationes, dla czego bez korzysci iaki się wrocił punkcik. Caeterum W. M. nie powątpiway o moiey ku sobie uprzeymosci, ale tak trzymać chciey, ze lubo intercesserunt offensae scopuli, y po nich iednak bespieczne obiecuy potrzebom swoim u mnie *пристанище*. Zalecam się zatym iako naypilniey z moią uprzeymoscią modlitwam W. M. pana y łasce. Dan w Czyhyrinie, d. 3 Martij, anno 1657. W M. cale zyczliwy przyiaciel y sługa Jan Wyhowski.

Адрессъ: W Bogu przewielebnemu a mnie wielce msciwemu panu y przyiacielowi J. M. oycu Theodozemu Wasilewiczowi, archimandrycie Słuckiemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 301.

81.

1657 г. 16 Апрѣля. Универсалъ Запорожскаго гетмана Богдана Хмельницкаго.

Охранный листъ на имѣнія князя Богуслава Радивила: Селецъ, Венгровъ и Старое Село.

Богданъ Хмельницкій, гетманъ, зъ войскомъ Его Царского Величества Запорозкимъ.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому о томъ вѣдать належитъ, а меновите: паномъ полковникомъ, асауломъ, сотникомъ, атаманомъ и всему товарыству войска Его Царского Величества Запорозского, коннымъ и пѣшымъ, такъ до войска идучымъ, яко и зъ войскомъ назадъ поворочаючымъ. Доносимъ до вѣдомости, сурово приказуючы, абы жаденъ зъ козаковъ—чатами, мимоѣздомъ, подъѣздомъ и инными вшелякими способами—въ мѣстахъ князя его милости Богослава Радивила (Селецъ, Венгровъ, Старое Село названыхъ и въ селахъ до тѣхъ мѣстъ належачыхъ) людемъ мѣшкаючимъ найменшое кривды и шкоды, здырствъ и лупествъ чинить не важилися. А кто бы, сему писанію нашому спротивнымъ будучы, якую кривду людемъ тамошнымъ чынилъ надъ сее писаніе наше, таковогo кождого, яко волѣ нашой спротивного, сурово карать будемъ. Данъ въ Чигиринѣ, 16 Априля, 1657. Богданъ Хмельницкій, рука власна.

У подлинника печать съ изображеніемъ козака и съ надписью: «Печать Царского Величества Малой Россіи войска Запорожского.

Отдѣлъ писемъ, тека 33.

82.

1658 г. 15 Января. Письмо Запорожскаго гетмана Ивана Выговскаго къ Слуцкому коменданту Ивану Гроссу.

Дѣлаетъ выговоръ коменданту за его своевольный и непріятельскій поступокъ съ Чаусовскими козаками и съ Станишевскимъ, будто бы виноватыми въ грабежѣ. Проситъ немедленно и подробно о семъ увѣдомить его, Выговскаго, какъ главнаго предводителя Запорожцевъ.

M. panie comendancie Słucki, moy panie y przyiacielu!

Przeczytawszy list W. M. mego pana, do nas dirigowany, wyrozumiałem rozne iustificaciey W. M. przyczyny, ktore mało W. M. pana excusant, naybarziey z tych przyczyn, ze W. M., razu nam o takowych Czausowskich kozakow swawolach wiedzieć nie dawszy, nad zawziętą z xięciem J. M. przyiaźń y tak częstemi correspondenciami przyiacielskimi dobrze stwierdzoną, na zniesienie Staniszewskiego lud swoy ordinowawszy, hostiliter prawie z niemi postąpić przykazałes. Czego iako xiąże J. M., rozumiemy, W. M. nie rozkazywał, tak my, za naymnieyszą do nas o tey Czausowskich kozakow swawoli wiadomoscią, pewnie bysmy, wielce sobie xięcia J. M. przyiaźń powazaiąc, mimo siebie tego nie puscili, ale podług zasługi nieomylnie karali bysmy kozdego. Jakozkol-

wiek iednak stetit, my, nie maiąc dostatecznej o tym niskąd informaciey (bo p. połkownik Czausowski y Staniszewski przeciwne rzeczy do nas pisali), pilno W. M. pana prosiemy, abys dwuch lub trzech poymanych pod ten czas kozakow z zabranemi bębnami y chorągwiami do nas przysłał, z których bysmy mogli o wszystkim wyrozumiec, kto tego iest przyczyną, y iako się to stało; a znalazszy winnego, abysmy onemu nie folgowali, czym samym tym barziey przyiaźń nasza z xięciem J. M. firmabitur. Secus musieli bysmy powątpiwac o dobrey W. M. pana samego a nie xięcia J. M. przyiazni. O co y powtore upraszaiąc, gdyż to ku dobremu samych W. M. cedet. Nas przyiazni W. M. pana cale oddawamy. Dan z Komyszny, d. 15 Jan., 1658. W. M. cale zyczliwy przyiaciel y rad służyć. Jan Wychowski, hetman w. J. C. W. Z.

Адрессъ: Memu mciwemu panu y przyiacielowi J. M. p. Janowi Grossowi, majorowi, commendantowi Słuckiemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 301.

83.

1658 г. 2 Марта. Письмо Запорожскаго гетмана Ивана Выговскаго къ Слуцкому комендапту Ивану Гроссу.

По дѣлу Станишевскаго (см. выше, N 82), въ духѣ примирительномъ, какъ бы признающемъ виновность Станишевскаго.

M. panie commendancie Słucki, moy panie y przyiacielu!

Wdzięcznym to my przyimuiemy affektem, ze W. M., podług ządania naszego, zabranych połku Czausowskiego kozakow z chorągwiami y bębnami przysłałes. Co iako do utwierdzenia dalszey przyiazni naszey z xięciem J. M. iest na wielkiey pomocy tak genuine obiecuiemy to po nas, ze wszelkie excessa przez Staniszewskiego i innych iego adhaerentow popełnione impune nie poydą, y pokazemy to kozdemu, ze przyrzeczonego raz gotowismy kozdemu dotrzymywac słowa. Co y ustnie p. Winko obszyrniey W. M. opowie. A my na ten czas przyiazni W. M. siebie samych oddawamy. Dan z Trypola, d. 2 Marca, roku 1658. W. M. zyczliwy przyiaciel y słuzyc rad. Jan Wyhowski, hetman.

Адрессъ: Janowi Grossowi, commendantowi Słuckiemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 301.

84.

1659 г. 6 Апрѣля. Письмо думнаго дворянина Аѳанасія Лаврентьевича Ордина-Нащокина къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Проситъ дать проводника и учинить „спомогательство“ капитану Якову Лицкину, отправляющемуся въ Пруссію, къ Бранденбургскому курфюрсту Фридриху, съ двумя царскими грамотами.

Божею милостью, великого государя царя и великого князя Алексѣя Михайловича всеа Великія и Малыя и Бѣлыя Росіи самодержца и многимъ государствамъ и землямъ вос-

точнымъ и западнымъ и сѣвернымъ отчича и дѣдича и наслѣдника великого княжства Литовского, государя и обладателя, Его Царского Величества думной дворянинъ и намѣстникъ Шацкой и Лифлянскіе земли надъ городами начално воевода Афонасей Лаврентьевичь Ардинъ-Нащокинъ.

Даю вѣдать высокочестнѣйшаго курфюрста и князя Фредрикуса Брандыборского и иныхъ ево курфюрстова велеможства Пруское земли, Кролевца города губернатору, конюшему великого княжства Литовского Богуславу Радивилу.

Любительно поздравляю и при семъ объявленіи у того посланного, на имя Якова Лицкина, капитана Его Царского Величества пѣхотного строю полку Царевичева Дмитрева города, взять у него двѣ грамоты великого государя Его Царского Величества и съ поспѣшеніемъ послать до его курфюрстова велеможства. А того капитана Якова Лицкина, учинивъ ему спомогательство, отпустить до города Гданска. А какъ назадъ поворотитца изо Гданска, такожъ путь добро велѣть указать до Курлянскіе земли, гдѣ бы безо всякой шкоды могъ отъ своевольныхъ людей и войскъ Литовскихъ минуть и до Нитавы здорово проѣхать. А что нашей сосѣдственной дружбѣ принадлежитъ, и во всемъ хранительно содержати въ нинѣшную военную бурю отъ войскъ Пруских Его Царского Величества моего всемилостивого государя войскамъ противного показалось за неосторожствомъ начальныхъ людей надъ войсками или бы какого преложенія съ порубежного задержанія не вѣдая, за которое неисправленіе не дай Боже Ево Царского Величества гнѣву быти. *) И я приказалъ тому капитану за симъ листомъ вамъ, ксенжецу, устне росказати и достаточно дать о всемъ вѣдать и противъ того выслушать любительно такъ и о курфюрстовѣ велеможствѣ, гдѣ нынѣ есть и какъ будетъ въ Пруской землѣ, мнѣ отповѣдь учинить. По семъ васъ любительно въ Божіе сохраненіе предаю. Данъ изъ Царевичева Дмитреева города моего всемилостивого государя Ево Царского Величества Лифляндскіе земли, съ порубежные крѣпости. Лѣта 7167 (1659) года, Апрѣля въ 6 день. Афонасей Ардинъ-Нащокинъ.

Адрессъ: Высокочестнѣйшего курфюрста и князя Фредрикуса Брандыборскаго и иныхъ, ево курфюрстова велеможства Пруские земли Кролевца города губернатору, конюшему великого княжства Литовского Богуславу Радивилу.

Отдѣлъ писемъ, тека 156.

*) Эта „точка", въ грамматическомъ отношеніи, не вполнѣ ясно изложена; но въ смыслъ ея, при нѣкоторомъ усиліи, можно вникнуть.

85.

1659 г. 17 Апрѣля. Письмо Слуцкаго протопопа (отъ имени всего духовенства) Іоанна Бакачича къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Благодаритъ, отъ имени всего Слуцкаго духовенства, князя Богуслава за сохранность города Слуцка отъ нашествій непріятеля. Доноситъ, что „между евреями Слуцкими (w żydowstwie Słuckim) чѣмъ далѣе, тѣмъ болѣе неожиданные факты объявляются“. Такъ наприм. одинъ Еврей изъ слободы пана Понятовскаго Кролевецъ, принявшій, вмѣстѣ съ женой и дѣтьми, христіанство, пребывалъ въ ономъ нѣсколько лѣтъ, и даже, по смерти первой жены, женился на другой. Но теперь, вслѣдствіе наущеній Слуцкихъ раввиновъ, совратился, вмѣстѣ съ женою и дѣтьми, опять въ „жидовство“. Не находя словъ такому поступку, все Слуцкое духовенство предоставляетъ самому князя рѣшить это дѣло, припоминая кстати, что одно христіанское дитя, Евреями „замордованное“ т. е. убитое (десять лѣтъ тому назадъ), въ селѣ Докторовичахъ, до сихъ поръ еще не погребено.

Jasnieoswiecone miłosciwe xiąże, panie a panie nasz miłosciwy!

Pod skrzydłami nieprzemożonego orła patrocinium W. M. pana naszego miłosciwego, z osobliwey łaski Boga Wszechmogącego a za staraniem samego W. X. M., nad inszych szczęsliwszymi się nazwać możemy, że fortecy miasta Słuckiego W. X. M. progow ani się noga nieprzyiacielska tknęła, ani iakowych przeciwnosci doznalismy. Za co nieprzeżytey chwały Bogu dzięki oddaiemy, Boski Jego Maiestat pokornie błagaiąc, aby W. X. M. pana nam miłosciwego w długie lata w dobrym zdrowiu, w pomyslnych successach szczęsliwie nam panuiącego chować y błogosławić raczył.

A że w zydowstwie Słuckim im daley, tym nowsze rzeczy się pokazuią; czego y nam duchownym zamilczec nie godziło, maiąc wiadomość, iż żyd ieden ukrainny z słobody nazwaney Królewiec, dzierżawy pana Poniatowskiego, zostawszy chrzescianinem, sam z żoną y dziatkami swemi ustawicżnie cwiczył w wierze chrzesciańskiey. Interea, po smierci pierwszey żony, drugą poiął w chrzesciaństwie żył przez lat kilkanascie, sacramentów Pańskich używaiąc. Teraz do Słucka przybywszy, z namowy rabinów żydowskich, znowu sam z żoną y dziećmi, w chrzesciaństwie spłodzonymi, z wielkim bluźnierstwem y urąganiem Boga, w Troycy Swchwalonego, y Sacramentow Ss., żydami zostali. O czym latius ich mść pp. kommisarze W. X. M. uwiadomią. A że w tym Cerwi Bożey y Ss. Sacramentom praejudicium dzieje, my, duchowni, in hoc passu, ad supremum arbitrium W. X. M., iako wierni poddani a ustawiczni bogomodlcy, donosimy. Jakoż y tę dziecię chrzesciańskie, w Doktorowiczach (lat temu dziesięć już) od nich zamordowane, ieszcze dotąd bez pogrzebu zostaie. Co wszytko wysokiemu baczeniu a rozsądkowi W. X. M. panu naszemu miłosciwemu, iako defensori religionis christianae, poleciwszy, miłosciwey łasce pilno oddaiemy. Z Słucka, d. 17 Apr., anno 1659. Waszey xiążęciey msci pana naszego młciwego wierny poddany y ustawiczny bogomodlca Jan Bakaczyc, protopopa, ze wszytkim duchowieństwem kapituły Słuckiey, m. p.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xięciu J. M.

panu Bogusławowi Radziwiłłowi, na Birżach, Dubinkach, Słucku, Kopylu y państwa Rzymskiego xięciu, koniuszemu W. X. L., generalnemu xięstwa Pruskiego gubernatorowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 6.

86.

1659 г. 26 Мая. Письмо ксендза-кальвина Іезекіиля Тедражинцкаго къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Жалуется на свое несчастное положеніе, и проситъ оказать какую либо помощь.

Jaśnieoświecone młciwe xiąże, panie y dobrodzieju moy mlciwy!

Z opłakanemi czasy nieszczęśliwy los padł na Kościoł Boży y sługi iego, których jedyna y naywiętsza zawsze u wspaniałych y bogoboynych patronach była consolatia: tej że się ucisniony Kościoł B., dla dziwnej Rzeczy Pospolitey mutatiey, dotąd doczekać nie może, stękać y boleć musi. Lubo ta spes wszystkich życzliwych W. X. M. p. y dobrodzieja była, że ten ziazd walny przeszły W. X. M. u progach ojczystych miał pokazać potrzebną bytność, za którą azali Bóg ztrudzonej ojczyznie y Kościołowi Swemu miłościwe przywrócił lato, lecz—quis penetrabit wyzsze W. X. M. consideratie. Nasze iedyne y ustawiczne votum, aby wszędzie i zawsze dobrotliwy Bog zdrowie W. X. M. piastując na ręku Boskiey swoiey prowidentiey, jako nadłużej in fasciculo viventium chował, dni y lat przy kwitnących wysokich fortunach przyczyniając, a wypełniwszy wszystkie prosby W. X. M. sławne wywyzszył imie. In summa paupertate tu przy Lubeckim zborze lat trzy y nad to trawiąc, a zadnego subsidium względem ordinariey s. p. xięcia J. M. pana woiewody Wilenskiego nie maiąc, dokąd bym się miał z moią unizoną rzucić suppliką, procz W. X. M. nie mam, wszystkę abowiem własność moię straciwszy, wyżebranym ledwie żyję chlebem. Per viscera misericordiae Dei W. X. M. pana y dobrodzieia moiego proszę, abys jako innym sługom B. znaczną się łaską W. X. M. szczycącym tak y mnie odrobiny łaski swoiey miłosciwey uczynić raczył uczestnikiem, ile w te teraznieysze tak trudne czasy, kędy wypłakany supplement pożywienia moiego barzo cierpki. A isz in dies wzmagają się o impressie nieprzyjacielskiey wiesci, upadam do nog W. X M., abyś mi jakie z podporą wyzywienia w xięstwie Słuckim pokazac roskazał reclinatorium, żebym się nieszczęsny od kąta do kąta mizernie nie włoczył, a z ostatkiem nie zginął. Cokolwiek W. X. M. dla zyczliwego bogomodlcy swego uczynisz, hoyną to zapłatą y czesną y wieczną Bog W. X. M. nagrodzi. A teraz successow w kazdym przedsiewzięciu pomyślnych przy doskonałym powinszowawszy zdrowiu W. X M., miłościwej się oddawam łasce. Z Lubecza, d. 26 Maij, 1659. W. X. M. pana y dobrodzieya moiego uprzeymy y dozywotny bogomodlca unizony sługa x. Ezechiel Tedrazycki, decanus, K. Z. L.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xięciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłłowi, koniuszemu W. X. L., panu y dobrodziejowi memu miłościwemu.

Отдѣлъ писемъ, тека 264.

87.

1659 г. 1 Іюля. Письмо Запорожскаго гетмана Ивана Выговскаго къ Коронному обозному.

Говоритъ о своихъ битвахъ съ Московскими войсками. По свидѣтельству Выговскаго, дѣло подъ Голтвою происходило такъ: Русскихъ войскъ было 15.000, которыхъ татары и козаки разбили на-голову, рѣдкій кто ушелъ съ поля битвы. Послѣ этого, Выговскій отправился на помощь къ Гуляницкому, окруженному Русскими войсками. У Сосновской переправы произошла встрѣча, окончившаяся для Русскихъ полнымъ пораженіемъ. Князь Пожарскій, князь Левъ Прокофьевичъ Ляпуновъ, двое Бутурлиныхъ, Ромодановскій и много другихъ начальниковъ погибло: одни въ битвѣ, другіе, доставшись въ плѣнъ Татаромъ, были казнены, по приказанію хана. Въ это время Гуляницкій изъ оборонительнаго положенія перешёлъ въ наступательное, разбилъ Трубецкаго, отнялъ нѣсколько пушекъ (между ними три огромныхъ мортиры) и взялъ изъ лагеря большую добычу. Послѣ этого Трубецкой поспѣшно и осторожно отступилъ, такъ что Выговскому не удалось окончательно доконать своего противника. Въ заключеніе, Выговскій жалуется на свое нездоровье и сообщаетъ, что непріятель „обложенъ“ со всѣхъ сторонъ.

Copia listu od J. M. pana Wyhowskiego, hetmana, do J. M. pana oboznego Koronnego, de data prima Julii, z taboru pod Konotopem, anno 1659.

Zatrzymałem posłanca W. M. pana, naybarziey dla tego, abym z czym pewnym wyprawił go y pociesznym.

Jakoz zdarzył Naywyższy Pan, ze na wielu mieyscach nieprzyiaciel pociechy za Jego swiętą nie odniosł łaską. Pierwey bowiem pod Hołtwą (co rozumiem, ze W. M. panu dotąd innotuit), w piotnastu tysięcy przyszedłszy, tak zastał za przybyciem J. M. pana Karaz Beia wstrzepany, ze rzadki uszedł, y wszystka Moskwa na placu legła, starsi w niewolą pobrani, miedzy ktoremi y Siłka, author Zienkowskiey defensiey, poymany y do mnie przywiedziony, dotąd ieszcze u armaty okowany zostaie. Jam że nie spieszno dla uwolnienia ab obsidione pana Hulanickiego szedł, oczekiwaiąc na Chana J. M., to uczyniłem. Za ktorego przybyciem pospieszylismy, y dnia 29 Junii (a po staremu vigilia S. Piotra y Pawła) stanąwszy u Sosnowskiey przeprawy, zostalismy pietnaście tysięcy Moskwy broniącej przeprawie iedney, a drugiey w sprawie stoiącey, ktorą gdy dragonia od przeprawy odbiła, a iazda potym przeprawiwszy harcem ich zabawiała. Orda z tyłu przyskoczywszy tak zamieszała ich, ze, mało co postanowiwszy sie, uciekac poczeli; na ktorych wsiadszy, pułtory mile aż do Konotopu na nich iadąc, gęstem pola usłali trupem, y rzadki uszedł do taborow, iako z ięzykow constat połapanych. Tamże dostał się w niewolą kniaz Pożarski, kniaz Lew Prokopowicz Lepunow, Boturlinow dwuch, y wszyscy pułkownicy, rotmistrzowie, kapitani—iedni na placu legli, drudzy in servitutem tatarom cesserunt. Aczkolwiek y tam nie długo popasywali, bo wyszedł edykt Chanski, aby wszystkiem od starszego do namnieyszego szyie ucinano, co in instanti przywiedziono do executiey, y zadnego penitus niezywiano. O Radanowskim (sic) varia sparguntur: iedni udaią, ze tamze na placu poległ rozsiekany, drugich głos iest, że orda Nachayska, spe wielkiego, ktory za siebie obiecuie, okupu, tai go między sobą, y przed samym Chanem iakoszkolwiek qualificatia,

to iednak z niey certum ze nie uciekł y Romadanowski.

Co y ztąd patet, ze po szczęsliwey tey nad nieprzyiacielem victoriey, zaraz po zachodzie słonca, tabor iego, ktory od przychodu naszego stał, do taboru Trubeckiego ruszył y z nim złączył, znac po straconey do obrony niemaiąc serca głowie.

Za ktorego ustąpieniem tabora, pan Hulanicki, od oblężenia cale wolnym zostawszy, na idących mimo miasto odważnie napadł, y tam nie małą wozow część oderznąwszy, wielu trupa położył, trzy mozdzerze, miedzy ktoremi ieden strasznie wielki iest, y cztery sztuk dział, także kul wozow do dwunastu ognistych wziął, y w żywnosc woysko dobrze zapomogł.

Consternatus takową Trubecki porasczką, zaraz przeprawy na Konotopie rzece robic y wozy począł przeprawowac, y nim my z taborem w dzien S. Piotra pod Konotop przybyli, znaczną częsc taboru przeprawiono y dział. Informatus ia iednak z ięzykow o zamysłach iego, ze chce, przeszedłszy tę przeprawę, taborem uchodzic, wszystkie me dzisieyszey nocy spieszywszy woisko, podszancowac blisko kazałem. Co w nocy stetit. Y by ostrzeżony nieprzyiaciel z tamtey wszystkiey potęgi swey nieprzyciągnął strony, pewnie by woisko opanowało ich tabor, iakos iuż włamało się było. Kędy y mnie animanti populum y przywodzącego pod sam okop nieprzyiacielski woisko, trochę dostało: raz bowiem z działa koniowi, na ktorymem siedział, nogę urwano, drugi—po strzałach tawtuiu y pasie do samego ciała takze z armatney dostało kuli. Wszechmocna mie iednak supernaturaliter od zguby broniła ręka, za co—sit in aeternum benedictus! Juz by ta nadzieia w Panu Bogu, temu zguba nastąpiła nieprzyiacielowi, gdybym obiecane od J. K. M. pana mego mciwego w cudzoziemskiey piechocie ad manum miał posiłki y woiska. Lecz takem nieszczęsliwy do oyczyzny matki mey syn, ze cale mnie samego na tak straszne wysadziła paroxizmy y obicem dosc potęznemu opposuit nieprzyjacielowi, z ktorym teraz iuz z ostatnią nie stawac odwagą, było by nie tylko ten wszystek cale przy stracie opłakac kray, ale y oyczyznie nowych a ledwo do znoszenia podobnych naroscic trudnosci. Uczynię tedy, co mi innatus przeciwko oney kaze amor, uczynię co będę mogł, maiąc w Panu Bogu y Przeczystey Jego nadzieię Matce, ze piis annuent intentis y hardego oni sami potłumią nieprzyiaciela, ktory y teraz dosc w scisłym zostaiąc oblęzeniu, nie wiem iako z onego eliberabitur, bo y przeprawy na Seymie rzece o trzy mile od Konopotu (sic), przez nich poczynione, iuz popalone, y Orda circumcirca pasy im pozalegała, a my pewnie z tyłu proznowac y z bokow nie będziemy. Uprzeymy brat y sługa Jan Wyhowski, hetman.

Отдѣлъ писемъ, тека 301.

88.

1660 г. 27 Октября. Письмо Запорожскаго войсковаго судьи Прокофья Ивановича Сковородки къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Припоминаетъ князю свою военную службу подъ его начальствомъ, а также—покойнаго князя гетмана Литовскаго. Сковородка держитъ у князя въ арендѣ мѣстечко Заблудово. Во время военныхъ передвиженій, чтобы избавить Заблудово отъ отяготительнаго и опаснаго военнаго постоя, Сковородка, по горячей просьбѣ мѣщанъ, уплатилъ изъ своихъ денегъ войску извѣстную сумму, и тѣмъ избавилъ Заблудово отъ разоренія. Мѣщане присудили уплатить Сковородкѣ изъ сегогодняго чинша 300 злотыхъ; но Лопота (вѣроятно, Заблудовскій староста) не дозволяетъ. Потому Сковородка испрашиваетъ разрѣшенія княжескаго, замѣчая, между прочимъ, что мѣщане такъ его любятъ, что, въ случаѣ его (или ему) отказа отъ аренды, покинутъ Заблудово и разбредутся.

Jasnieoswiecone miłościwe xiąże, panie moy miłosciwy y dobrodzieiu!

Wiadomo Bogu y swiatu, iakom ia szczerze y życzliwie przez lat dziesięć służył pod chorągwią dobrodzieia mego s. pamięci xięcia J. M. pana woiewody Wileńskiego, hetmana wielkiego W. X. L. Wiadomo y waszey xiążęcey mci pana memu miłościwemu, gdi taż chorągiew przy waszey xiążęcey mci zostawała pod Ciechanowcem, w Jędrzeiowie, w Tykocinie y na różnych mieyscach, żem życzliwie usługami moiemi z niebosczykem panem Chrebtowiczem zawsze stawałem przy boku waszey xiążęcey mci.

A żem dał pieniądze woysku na Zabłudow, maiętność waszey xiążęcej mci, nie insza mię privata uwiodła, tilko żebym nawiększą łaskę zarobił W. X. M y w całości zatrzymywał poddanych y maiętność waszey xiążęcey mci. a za gorąco prośbą tychże mieszczan, bo gdybym onych nie arędował, chcieli wszysczy iescze tak rok z miasta precz odeyść. Co temiż miesczany swiadcze, żem ich sam nie krzywdził, y nikomu nie dopuścił, y gdy by nieprzyiacel tu tak rok nie był, pewnie by w całości Zabłudow zostawał. Y w teraznieyszey okazyi, iako mie prędko roskazanie od waszey xiążęcey mci zaszło, takom potrafił, że bez hałasow to sie uspokoiło, y tego sobie życzę. abym rękodaynym był, gdy mię roskazanie zaydzie W. X. M., pana mego miłościwego.

O to tesz upraszam W. X. M., żebym przy swoim mogł zostawać cale, com dał pieniądze woysku, okupuiąc poddanych W. X. M., y mieli mi mieszczanie oddać s czynszow teraznieyszych złotych trzysta. Teraz pan Lopota bez wiadomości W. X. M. nie każe oddawać. Uniżenie upraszam W. X. M. pana mego młciwego, żeby mi to oddano, co moie własne pieniądze dałem. A ia moiemi usługami, poki żyw, zasługowac będę. Teraz miłościwey łasce W. X. M. pana mego miłościwego pilno oddawam. W Zabłudowiu, d. 27 VIII-bra, anno 1660 W. X. M. pana mego miłościwego unižony sługa Prokop Jan Skowrodka, sędzia woyskowy.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xięciu J. M. panu koniuszemu W. X. L., generalnemu gubernatorowi xięstwa Pruskiego, panu memu miłościwemu y dobrodziejowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 239.

89.

1660 г. 30 Октября. Письмо ксендза-кальвина Iезекiиля Тедражицкаго къ князю Богуславу Радивилу.

Сообщаетъ, что обыватели мѣстечка Любеча, тщетно ожидали князя въ назначенный день; что княжескіе подданные переносятъ такія угнетенія, которыя можно сравнить съ „Египетскою неволей. Такъ наприм. Дорогобужскій староста, панъ Залѣсскій, перевелъ изъ Мира въ Любечъ Московскія войска, и хочетъ также занять военнымъ постоемъ всю Заблудовщину. Дѣлаетъ онъ это изъ личной непріязни къ князю.—Въ заключеніе, Тедражицкій напоминаетъ, что онъ пять лѣтъ живетъ при Любечскомъ кальвинскомъ „сборѣ“ на собственныя средства, не получая ничего, чтобы ему слѣдовало по фундушу.

Jasnieoswiecone xiążę, panie y dobrodzieju moy mlciwy!

Dosyć w długą przyszło puszczać nieznosne krzywdy poddanych W. X. M., bo in dies certum sperabamus W. X. M. adventum, lecz iusz daley zatrzymać aegyptskiey niemogąc niewoli y obelg, osoby y honoru W. X. M. się tykających. Indignus bym był beneficyi W. X. M., gdybym zamilczał praecautiey potrzebney innotescentiey W. X. M.

J. M. pan Zaleski, starosta Dorohobuski, wprowadził (zwiodszy z Mira) Moskwę do Lubecza, na hybernę, y w pokoiach ią zamku Lubeczańskiego postawił, wielką uczyniwszy violentią na contempt umyslny y oppressią honoru W. X. M., za wielką maiąc urazę expulsią z reclinatorium.

Y tego nie godzi mi się zamilczeć, ze roźne czyniąc przegrożki, z tym się odezwał, że od całego woiska idą deputatowie w kilkunastu znaczkow do Zabłudowszczyzny z tą podobną intentią, żeby się swey (iako nazywają) expulsiey zemscili. Ta tesz barzo uciążona maiętność osobliwego ratunku W. X. M. zebrze.

Więc y ia, udolny bogomodlca, W. X. M. pokornie upraszam, abyś mię, przez pięć lat de proprio zyjącego przy zborze tutejszym, z teyże maiętności, według świątobliwego postanowienia s. p. xięcia J. M. P. woiewody Wilenskiego, hoc beneficio, które moich antecessorow dochodziło, w wielkim terazniejszym ubostwie raczył wesprzec. A Bog wszytkie W. X. M. świątobliwe zabawy, niech w Boskie swoie wziąwszy zawiadywanie, na wszytkie ofiary weyrzy, zdrowiem dobrym y pozegnaniem swym hoynym ukoronuie, a iako naiprędzey w progach stawi oyczystych. Unizone zatym moie bogomodlstwo miłosciwey łasce W. X. M. oddaię. Z Lubecza, 30 VIII-bris, 1660. W. X. M. pana y dobrodzieia mego dożywotny bogomodlca y uniżony sługa x. Ezechiel Tedrazycki, decanus, K. Z. L.

Отдѣлъ писемъ, тека 264.

90.

1660 г. 24 Декабря. Письмо митрополичьяго намѣстника, Слуцкаго архимандрита Θеодосія Василевича къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Сообщаетъ, что Слуцкіе подданные весьма сожалѣютъ о „снесеніи" принадлежавшихъ имъ двухъ церквей и просятъ князя отдать, для помѣщенія помянутыхъ двухъ церквей, охотничій домъ, находящійся въ Слуцкѣ. Василевичъ прибавляетъ свою увѣренность, что князь не откажетъ въ этомъ.

Jasnieoswiecone mlciwe xiąże, mnie wielce mciwy panie y dobrodzieju!

Poddani W. X. M. Słuccy, parochianie cerkwi dwoch na Ostrowie zniesionych, staraią się, aby przez umnieyszenie domow Bozych nie była diminucia chwały Jego S. w Słucku, supplikuią unizenie do W. X. M., upraszaiąc o mieysce na zbudowanie desolatorum, y upatrzywszy mieysce, gdzie dom mysliwczy, na dwie cerkwie zgodne, supplices o te W. X. M. proszą. Nie wątpię o zwykłej ku religiey naszey y nam sługom W. X. M. łasce, o co pokornie upraszam, proszą̨c Pana Boga za dobre zdrowie y całość dostoieństwa W. X. M. pana mego młciwego. W Słucku, 24 X-bris, 1660. W. X. M. pana mego mlciwego y dobrodzieia unizony sługa Theodozy Wasilewicz, A. S., nam. metr.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

91.

1661 г. 6 Января. Письмо думнаго дворянина Аθанасія Лаврентьевича Ордина-Нащокина къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Увѣдомляетъ о ходѣ дѣла объ ограбленіи Вижунскаго Еврея. Проситъ сообщить о Бранденбургскомъ курфюрстѣ и о Французскомъ послѣ.

Мнѣ велеможный ксенжа конюшій, господинъ и администраторъ Прускій а мой добрый пріятель!

Въ листу вашемъ, который въ Кролевцу писанъ прошлого Декабря 4-го дня, выразумѣлъ съ стороны вашего подданого жида изъ Вижунъ. Отъ рейтаръ взятоево живота и реестръ при томъ есть, сколко чево побрано. А мнѣ то дѣло до листа вашего не свѣдомо было, понеже есмь отъ тѣхъ краевъ въ дальнемъ мѣстѣ будучи на посольствѣ, а уже отъ того часу, какъ довѣдался, роскажу начальнымъ людемъ, которые надъ войсками суть, и дастъ Богъ до прямого сыску учнетъ доходить, надѣюсь великого государя Царя и великого князя моего всемилостивого государя Его Царского Величества, по ево милосердой и премногой милости, правдою будетъ розысканіе учинено и у ратныхъ людей обыскано. Также бъ и тотъ жидъ въ своемъ грабленомъ животѣ обыскался бъ правдою, чево не было у него, того бы напрасною шкодою не доходилъ. И годитца ему при томъ сыску самому стати Его Царского Величества передъ полковникомъ передъ Васильемъ Волжинскимъ съ товарищи въ Ца-

ревичевѣ Дмитреевѣ городѣ и вѣдать какъ тому сыску часъ будетъ назначенъ. И минувъ такіе скарги надѣясь на ваше пріятство и не отчаю, штобъ противъ моего прошенья ваше доброродство мнѣ пріятельски добрые вѣдомости не учинилъ, первое—пресвѣтлѣйшество курфистово гдѣ нынѣ есть и какъ въ Кролевецъ будетъ; а потомъ—его королевского величества Францускoго полномочной посолъ господинъ Онтонъ Делюмбресъ, которой идетъ въ посредствѣ межъ великимъ государемъ Его Царскимъ Величествомъ и наяснѣйшимъ великимъ государемъ Королемъ Польскимъ Его Королевскимъ Величествомъ миръ постоянной учинить. А намъ слухъ доходилъ, что тотъ посолъ отъ мѣсяца Октября былъ на Украинѣ въ Самборѣ, а для великихъ войскъ Московскихъ и Польскихъ не могъ до нашихъ краевъ доѣхать, и гдѣ нынѣ есть, мнѣ про него невѣдомо. А хочю штобъ отъ вашего пріятельства о томъ и что къ тому належить подлинно вѣдать. По семъ ваше благородство съ моимъ желаніемъ въ Божіе сохраненіе предаю. Данъ моего всемилостивого государя Ево Царского Величества съ порубежные крѣпости изъ Юрьева Ливонского, Генваря въ 6 день 7169 (1661) году. Вашъ всежелательный Афонасей Ардинъ Нащокинъ.

Адрессъ: Ясневельможному князю Богуславу Радивилу, конюшему княжства Литовского, господину администратору Прускому etc. а моему особо почтенному господину ко отданію приналежитъ.

Отдѣлъ писемъ, тека 156.

92.

1661 г. 19 Января. Письмо Слуцкаго архимандрита Θеодосія Василевича къ коммиссарамъ Слуцкаго княжества Казиміру Клокоцкому и Владиславу Гурину.

Проситъ ихъ заступничества передъ княземъ о церквахъ Слуцкой округи: митрополитъ и прочее духовенство грозятъ князю процессомъ. Проситъ также, чтобы о. Волосовича выпустили изъ тюрьмы.

Mnie wielce msciwe panowie comisarze Słuccy!

Nieraz intimowaną życzliwie WW. MM. panom usługę moią, którą radbym unice xiążęciu J. M. dobrodziejowi memu effective stawił, usiłuię omnibus oswiadczyć rationibus. Y lubo od J. M. oyca metropolity et clero mam częste o coanitencyią rozbitei cerkwie przymowki y wyrazne wskazania, że y ja będę requisitus prawem duchownym, wszelako iednak zabiegam, aby z xiążęciem J. M. y dobrodzieiem moim do żadnych prawnie terminow nie przychodziło, które J. M. ociec metropolita, jeżeli by xiąże J. M. justis niechciał acquetowac, mediis tentare usiłuie, pisze do mnie y listy swoie na seymiki przysłał. Staraiąc się y tu w Koronie o instrukcią ich mość pp. posłom na seym tak o zbicie cerkwi iako y o legata xiężny J. M. y o więzienie wiel. oyca Wołosowicza, posyłam znowu do J. M., aby do wyrazney od xiążęcia J. M. determinacyey y declarowania inclinacyey zatrzymał przedsięwzięte terminy, upewniaiąc wysokim xiążęcia J. M. baczeniem y łaską, że justa pretendetibus nie odmowi o czym y do xiążęcia J. M. piszę.

Upraszam WW. MM. panow, abyście

y listy moie za pierwszą raczyli przesłać okazyą y ochotę moią do usług xiążęcia J. M. recomendować. Niech mnie Bog skarze, jeżeli nie szczyrze xiążęciu J. M. służyć usiłuie, inquantum chwale Bozey w religiey moiej non derogat.

Z o. Tukalskim miałem powidanie w tych dniach, zrozumiałem, że y ten będzie zyczliwie xiążęciu J. M. służył. Ma wielkie y częste o testamentu oddanie od J. M. p. podkanclerzego molestie, ale zatrzymywa do wzięcia za moie od xięcia J. M. declaracyey pisane, ktore aby prędzey było oddane, iteratis upraszam. O hospodaru J. M. Wołoskiemu tenże J. M. Ożechowski powiada, że stara się o disposycyev ostatniej woli rodzoney swoiei xięzny J. M. s. p. y o pozostałych wiedzieć dobrach naiblizszym mniąc się sukcessorem, aleby go łatwiey zbywać, dopadszy pewnego z xiążęciem J. M. postanowienia o eliberacyią wiel. oyca Wołosowicza, upraszam WW. MM. panow, raczcie przyłożyć u xiążęcia J. M. starania, obiecuiąc zawsze moie gotowe usługi, ktore w łaskę W. M. panow pilno zasyłam. Z Łachwy, 19 Jan. anno' 1661. W. M. wielce msciwych panow powolny sługa Theodozy Wasilewicz.

Адрессъ: Mnie wielce mściwym panom y przyiacielom J. M. p. Kazimierzowi Kłokockiemu y J. M. p. Władysławowi Hurynowi, comisarzom w xięstwie Słuckiem.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

93.

1662 г. 1 Ноября. Письмо думнаго дворянина Аѳанасія Лаврентьевича Ордина-Нащокина къ Литовскому конюшему князю Богуслову Радивилу.

Ясневелеможный господинъ Богуславъ Радивилъ, арцухъ Березинскій, Дубинскій, Слуцкій, Копыльскій, Биржанскій, конюшей княжства Литовского, администраторъ Прускій!

Отъ Господа Бога Всемогущего вашему княжскому доброродству доброго здоровія желаю. При семъ моемъ любительномъ поклонѣ прошу ваше княжское доброродство, учини споможеніе сему показателю сего листа, гдѣ ему нужное дѣло приналежитъ, чтобъ ваша княжская чесность оному за симъ моимъ прошеніемъ противъ сего требованія споможеніе учинилъ. Наипаче налутчее учинишъ, а я взаемъ повиненъ вашему княжскому доброродству отслужить. Съ тѣмъ моимъ доброхотѣніемъ ваше княжское доброродство Богу Всемогущему въ сохраненіе предаю. Данъ изъ моево дому съ Камна (?). Лѣта 7170 (1662) года., Ноября въ 1 день. Вашей милости радѣтельный другъ Афонасей Ардинъ Нащокинъ.

Адрессъ: Ясневелможнему господину Богуславу Радивилу, арцуху Березинскому, Дубинскому, Слуцкому, Копыльскому, Биржанскому, конюшему княжства Литовского, администратору Прускому.

Отдѣлъ писемъ, тека 156.

94.

1663 г. 10 Марта. Письмо Слуцкаго архимандрита Θеодосія Василевича къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Сообщаетъ князю, что онъ на-ново строитъ Слуцкій монастырь, разоренный до основанія непріятелемъ. Онъ строитъ его на свой счетъ, хотя и ожидаетъ обѣщанной княземъ субсидіи, тѣмъ болѣе необходимой, что Слуцкій гарнизонъ отягощаетъ архимандрію своими требованіями. Проситъ князя защитить монастырь отъ сихъ требованій и дать ему средства на окончательную достройку этого памятника благочестія предковъ Радивила, основаннаго нѣсколько столѣтій тому назадъ.

Jasnieoswiecony młsciwy xiąże, panie moj młsciwy y dobrodzieiu!

Zniesioną funditus przez nieprzyiaciela archimandryą w xięstwie W. X. M. Słuckim reedifikuiąc a prawie de nowa eriguiąc radice, omnes na to odwazam conatus za pomocą tylko desuper, aby ku chwalie Bozey y wieczney gloriosissimi W. X. M. nominis sławie iako nayprędzey mogła być wybudowana. Do czego, gdybym upewnione od W. X. M. pana mego młciwego obiecywał odebrac subsidia, nie tylko mie te niedochodzą, owszem rozne od garnizonu W. X. M. Słuckiego a częste imponuntur onera, tak w wybieraniu prowiantow, iako y pieniężnych na zagodzenie przechodzących chorągwi (od ktorych zadnei nie maią dobra duchowne obrony) contribucij. Nadto za assignacyiami woyskowymi często wydawaniem opprimuią chlebow. Jako y dopiero z assignacyią po chleb od pułku J. M. pana krayczego W. X. L. panowie deputaci zesłani, gdy ostatnią od ubogich brac chcielj resztę poddanych cerkiewnych; ledwo prece et pretio dali się ubłagać na niedziel a data praesentium czterech, aby supersedowali y ustąpili z dobr duchownych, nim bysmy w tym czasie doniesc W. X. M. y iako supremi tych dobr protectoris, azeby uprosic mogli dextram. O ktorą supplex cum toto religiei moiej clero, upraszam W. X. M. pana mego miłosciwego, nie wątpiąc, ze wysoce poważna W. X. M. do woyska wniesiona autoritas y requisycyia od tak ciężkich (ktorym ex vi legis y nowo postanowionych przez woysko w Olicie articulow nie powinnismy podlegac w dobrach W. X. M. dziedzicznych) exaccij y cięzarow tueri nas moze. Restauracyią tez cerkwie Troyce Przenas. y monastera iako naypokorniey młciwei W. X. M. pana mego mlciwego łasce y panskiemu subjicio baczeniu, y iużem trochę nadbudował, lecz przy szczupłych moich intratach, zadnego niskąd nie maiąc subsidium, ktore po Bogu tylko od W. X. M. pana mego miłosciwego, iako protektora y dobrodzieia tei starozytnei swiątobliwych W. X. M. przodkow fundaciey, expectans expecto y supplex upraszam, niewątpiąc, ze W. X. M. tę starozytnosc od kilkuset lat fundowaną ex ruderibus erigere y iako nieskazytelne sławy swoiei colossy posteritati porrigere rozkażesz. Z Słucka, 10 Martii. anno 1663. Waszei xiązęcei mosci pana mego miłosciwego y dobrodzieia naynizszy sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiązęciu J. M. Bogusławowi Radziwiłowi, xiązęciu na Birzach i Dubinkach, Słucku y Kopylu, panu

na Newlu y Siebiezu, koniuszemu W. X. L., generalnemu xięstwa Pruskiego gubernatorowi, Branskiemi, Poszerwentskiemu etc. staroscie, memu wielce msciwemu panu y dobrodzieiowi.

Отдълъ писемъ, тека 276.

95.

1663 г. 28 Іюля (ст. ст.). Письмо Запорожскаго гетмана Павла Тетери къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

По полученіи письма отъ князя, увѣдомляетъ его, что, вѣроятно, какой нибудь злрожелатель сдѣлалъ такой неправильный доносъ: будто бы Слуцкихъ мѣщанъ, пріѣзжающихъ въ Украйну, завсегда тамъ грабятъ и обираютъ. Быть можетъ, для доноса послужилъ слѣдующій случай. Именно: нѣкто Костюковичъ, имѣя основанія заподозрить Слуцкаго купца Савостьяна въ грабежѣ товаровъ и желая скорѣйшаго ихъ отысканія, по обычаю водящемуся между купцами (more mercatorum), заарестовалъ, съ вѣдома гетмана, товары прочихъ купцовъ, впредь до судебнаго разсмотрѣнія этого дѣла, поручивъ «добросовѣстнымъ» наблюденіе за ихъ сохранностью. Но, въ настоящее время, по полученіи отъ князя письма, гетманъ, не желая ссориться съ Радивиломъ, приказалъ снять арестъ съ этихъ товаровъ, но съ условіемъ, чтобы князь далъ удостовѣреніе, что Костюковичъ будетъ удовлетворенъ въ самомъ непродолжительномъ времени.

Jasnieoswiecone xiąże, m. panie koniuszy W. X. L., moy wielce m. panie y przyiacelu!

Snac ktoś malevolus z ludzi nieprzyiaźń kochaiących perperam detulit, aby mieszczanie W. X. M. Słuccy w Ukrainie protunc mieli szarpaniny (iako z listu constat) ponosić. Ponieważ, iakom nigdy żadną niewierności maculą przeciwko panu y oyczyznie niebył notatus, tak superintendendo z Boskiego woysku Zaporoskiemu dekretu na tym pro officio iestem, aby libera et secura dobr ich MM. PP. dzierżawcom w Ukrainie była apprehensio, y tak z Polskiey, Litwy iako y Pruss żeby zostawała licita commutatia.

A iesli Kostiukowicz, poddany J. K. M., dochodząc na nieiakimś Sawoscie, kupcu Słuckim, ponabiranych sobie violenter towarow, spe prętszego odszukania, more mercatorum, drugich tamecznych kupców towary, za wiadomością moią, zaaresztował, iednakze eo tylko fine, aby do rosprawy, pod sekwestrem ludzi wiary godnych ie zostawił, a nie, iako male traducunt, poszarpał.

Więc abyś W. X. M. niechciał moiey przypisywać niechęci, kazałem, za requizycyą W. X. Mosci (a zwłaszcza, gdy raczysz assekurować, że skuteczny dekret poddany J. K. M. według słuszności otrzyma y ukontentowany zostanie) te towary z aresztu uwolnić, będąc tey imprezy, że intra exiquum spatium, y ten poddany J. K. M. ukrzywdzony z swoiey pracy będzie cieszył, y ja in futurum w inakszey u W. X. M. miany existimatiey. Ktoremu na ten czas moie przy wszelkiey życzliwości wyswiadczywszy, do usług promptitudinem zostawam. Z Czehryna, 28 Julii v. s., anno 1663. W. X. M. powolny sługa Paweł Tetera, hetman woysk J. K. M. Zap.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. panu koniuszemu W. X. L. a memu wielce mciwemu panu y przyiacielowi.

Отдълъ писемъ, тека 265.

96.

1663 г. 3 Ноября. Письмо Запорожскаго гетмана Павла Тетери къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

«*Издавна* (такъ начинаетъ Тетеря) Русскій народъ и Запорожское войско пользовались во многихъ трудныхъ обстоятельствахъ неисчислимыми благодѣяніями Радивиловскаго дома, особенно въ дѣлѣ вѣры.» Но, теперь, въ самое недавное время, творится нѣчто обратное: каменная церковь, находящаяся въ предмѣстьи Слуцка,—неизвѣстно по какимъ причинамъ—разрушена. Тетеря, опираясь на доброхотство князя Богуслава къ православнымъ, проситъ, чтобы эти церковныя «руины» были возстановлены.

Jasnieoswiecone xiąże, panie koniuszy W. X. L., moy wielce msciwy panie y przyiacielu!

Narod Ruskij y woysko J. K. M. Zaporozkie, z dawnych bardzo wiekow, iasnieoswieconego W. X. M. domu nieporachowane w wielu trudnych okazyiach doswiadczały dobroczynnosci, a zwłaszcza in promovendo Divini cultu w cerkwiach Prawosławnych. Dopiero admiratur, że iakaś nieżyczliwa sors sprawuie dolendam metamorphosim, gdy słyszy, że z iakichs przyczyn y cerkiew murowana na przedmieściu w Słucku, monumentum wysokiey pobożności y wielkich na cześć Bogu nakładow iasnieoswieconych przodków W. X. M., zruynowana została. Tedy ja sam po W. X. M. uznawaiąc wielką propensią tak do narodu Ruskiego iako y woyska Zaporozkiego, smiem upraszac W. X. M., aby te ruiny cerkiewne znowu ad honorem Dei restaurowac sie mogli, y iako phenix prawie s popiołu munificentią W. X. M. vitam et spiritum iak znowu zawzięły, gdzie nieustaiące modły za długofortunne W. X. M. pożycie odprawować sie będą. A niemniey świątobliwie zeszłym w teyże cerkwie pogrzebionym reliquiom wiekopomna pamięc nie umierac bendzie, y co naywiększa tychże duszom requies u Boga codziennie exorabitur. S takowych fundamentów mogę dobrze tuszyc, ze moie petitum repulsy nieodniesie w łasce W. X. M., ktorey sie sam et propositam intentionem cerkwi Bozey zalecam iako naypilniey. W Korsuniu, d. 3 IX-bris, anno 1663. W. X. M. powolny sługa Paweł Tetera, hetman woysk J. K. M. Zaporoskich, starosta Braslawski y Czehrynski.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xięciu J. M. Bogusławowi, na Słucku y Kopylu, Radziwiłowi, koniuszemu W. X. L., memu wielce msciwemu panu y przyiacelowi do oddania należy.

Отдѣлъ писемъ, *тека 265.*

97.

1664 г. 6 Февраля. Письмо Слуцкаго архимандрита Θеодосія Василевича къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Начинаетъ съ того, что онъ, Василевичъ, вслѣдствіе уничтоженія по приказанію князя Слуцкаго монастыря и церкви, въ настоящее время носитъ одинъ только титулъ архимандрита. На недавнемъ съѣздѣ духовенства для выбора митрополита, ему, Василевичу, поручено просить князя о возстановленіи монастыря и церкви. Заявляя объ этомъ, Василевичъ прибавляетъ, что князь обѣщалъ для этой цѣли собрать контрибуцію съ Слуцкаго и Копыльскаго княжествъ, дать камня и дерева. Въ видахъ облегченія, Василевичъ предлагаетъ князю, чтобы онъ ему далъ, въ видѣ аренды, село Сливу и еще какую нибудь деревеньку невдалекѣ отъ Погоста. — Затѣмъ Василевичъ переходитъ къ вопросу о Мороцкомъ монастырѣ (см. выше, письмо Іова Борецкаго, № 55) и проситъ назначить коммиссію, для разсмотрѣнія правъ князя и духовенства на эту собственность.

Jasnieoswiecone młsciwe xiąze, moy wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Zostaiąc, z woli Bozei a osobliwei nad zasługi moie łaski W. X. M., lubo na ten czas solo tylko archimandrytą Słuckim titulo, y z powinnosci moiej y od starszych, na electyią metropolity zgromadzonych, admonitus muszę etiam snac importune z unizoną moią narazac się W. X. M. prozbą o restaurowanie zruinowanej, z rozkazania W. X. M., cerkwie y monastera Troyce Swiętei. O czym ieslibym pilnego nie czynil starania, nie tylko przed Bogiem y starszymi memi nie uszedł bym omissionis karania, ale y od samego W. X. M., iako naywyzszego tei starozytnei fundacyiej depositem ciał s. p. xiążąt ich mciow protectora y collatora.

Czyniąc tedy dosyc intentioni et iuri protectionis W. X. M. y upomnieniu starszych moich y moiej przytym powinnosci, supplex upraszam, aby obiecana z łaski W. X. M. w xięstwie Słuckim y Kopylskim contrybucyia, przytym materia do muru y drzewo do zbudowania monastera — wydane mi z rozkazania W. X. M. pana mego młciwego były. Ani zycząc namnieyszego samemu W. X. M. na to wazyc kosztu, ile do materyei sposobienia, ten (iesli go W. X. M. acceptowac raczy) wynayduię sposob, abym dla robienia cegły mogł otrzymac, per modum arendy, zaraz dawszy pieniądze, Sliwę y iaką bliską od Pohosta (dla robienia y zwożenia wapna) takowym kontractem wioskę, z ktorey zaraz by wcale odemnie doszła należąca W. X. M. intrata y materyia do muru obmyslić bez naymnieyszei W. X. M. szkody mogła.

Monastera przytym Morockiego przywrocenie, iako własnei zdawna duchownej possesyej, barzo by do tegoz wygodziło muru, dla łatwego tam robienia y sprowadzenia do Słucka wodą cegły. Ktory monaster, iezeli iest iuris et possesionis W. X. M., czyli duchownej, unizenie smiem upraszac o naznaczenie do przesłuchania dowodow, y o wysłanie dla inquisycyej in fundum panow commissarzow od W. X. M., gdzie co się kolwiek by y iedna tylko włoka monasterowi należąca pokaze, y tą się, sine ulla controversia, z łaski W. X. M. ten monaster contentowac musi. A iezeli z tym iako p. Kunicki trzymał od nieboszczyka oyca Zahorowskiego archimandryty w summie contra naturam dobr duchownych jure oppignerationis onerowany ten monaster, probabitur być iuris spiritualis, tedy y summę sukces-

sorom p. Kunickiego, lubo nie słusznie na dobra duchowne y bezprawnie wniesioną oddacem gotow, tego tylko zycząc, aby fundacyia tak starozytna, iako y archimandryia Słucka, posteritati in possesionem restituta była duchowienstwu. Te utrumque z naynizszą suppliką moią postulatum, tak o zmurowanie cerkwie Troyce Swiętei iako y o przywrocenie praevia inquisitione monastera Morockiego, ze skutecznie miłosciwą W. X. M. łaskę otrzyma, dla chwały Bozej y codziennych modł na tych mieyscach za całosc zdrowia y dostoienstwa, za szczęsliwe długoletnie W. X. M. panowanie y dla wiecznej in sera posteritate sławy W. M. nie wątpiąc. Unizone moie z naynizszym ukłonem W. X. M. panu memu miłosciwemu dedico słuzby. Z monastera Troyce S. arch. Słuckiej, 6 Febr., anno 1664. Waszej xiązęcei mosci pana mego miłosciwego y dobrodzieia unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. Bogusławowi Radziwiłłowi, xiążęciu na Birzach y Dubinkach, Słucku y Kopylu, panu na Newlu y Siebiezu, koniuszemu W. X. L., Branskiemu, Poszerwentskiemu etc. staroscie, memu wielce msciwemu panu y dobrodzieiowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

98.

1664 г. 6 Февраля. Письмо Слуцкаго архимандрита Ѳеодосія Василевича къ губернатору Слуцкаго княжества.

Письмо почти такого же содержанія, какъ и предыдущее, но только къ другому лицу, и съ нѣсколькими варіантами и дополненіями. Между прочимъ, Василевичъ упоминаетъ, что церковь сломана, по иниціативѣ и совѣту Слуцкаго губернатора.

Mnie wielce msciwy panie gubernatorze xięstwa Słuckiego, moj panie y przyiacielu.

Upraszałem, y powtore uniżenie W. M. upraszam — o powazną do xiązęcia J. M. dobrodzieia mego intercessyią, tak o restaurowanej cerkwie Troyce Swiętey, iako y o przywrocenie, post decessum pana Kunickiego, Morockiego do possesyei duchownei monastyra. Cerkiew nie moze się bez supplementu y declarowanei z łaski xiązęcia J. M. contribucyei, przytym bez dodania materyei zaczynac murować. Materyei nayłatwiej z Pohosta wapna, z Moroczy y Sliwy cegły zasiąć, co zeby bez zadnego xiązęcia J. M. kosztu y straty byc mogło upatruiąc, zyczylbym Sliwę choć per modum arendy, zapłaciwszy co debetur p. Owczyczynej, otrzymac, pieniądze zaraz dam, a więcei nad wygodę w dodaniu cegły, gdzie się latwo robic może, nie szukałbym intraty. Dla robienia tez wapna, wioskę bym iaką od Pohosta takze arendą otrzymac y zaraz pieniądze cum integro xiązęciu J. M. censu oddac zyczył. Morockiego przytym monastyra przywrocenie barzoby do robienia cegły, gdy tam y glina posobna y o drwa barzo łatwo, wygodziło. Dowodziłem przed W. M. y dowodziciem gotow, ze to antiquius była y byc powinna possesyia duchowna, y nie folwarkiem, ale monastyrem tak dawno, iako y archimandryia Słucka, co zeby się dowodnie pokazac mogło, unice upraszam xiązęcia J. M. o naznaczenie i wysłanie in fundum dla inquisyciej panow commissarzow, iezeli był kiedy ten monastyr non aequivoce ale univoce, zeby mu nomen et ratio significata

monastyra słuzyły y co do niego należało, pokaże li się y iedna tylko (lubo by się na tak szczupłei fundowac nie mogł monastyr intracie) włoka, gotowismy y tą się contentowac, tylko zeby monaster monastyrem był re et nomine zyczę, y co albo per incuriam duchownych albo per injuriam alieniatum, aby znowu z łaski xiążęcia J. M. restitum byc mogło. Ani tego dla moiej prywatnei szukam intraty, bo tei y z całei archimandryei Słuckiej nie mam, owszem cokolwiek z ynszych moich zasiąć mogę condycij, to wszystko na erigowanie de nova radice monastyra obracam, zycząc starania y zyczliwosci moiej ku tuteiszemu mieyscu, dla przysługi Bogu posteritati zostawic dowody. Dla czego odwazam się y monastyr Morocky, ieżeli wola y łaska xiążęcia J. M. votis annuet, oddac summę sukcessorom pana Kunickiego. Lubo to contra naturam dobr duchownych (iure oppignerationis one zawiodszy) uczynił ociec Zahorowsky archimandryta, y kto na te dobra dał pieniądze tracic by ie według prawa, albo ieżeli na kwiecyią na własnych oyca Zahorowskiego szukać powinien dobrach, atoli y pieniądze bym oddał byle quod Cæsaris Cæsari quod Dei Deo było restitutum. Dał Pan Bog tak hoynie xiążęciu J. M. iako nemini w Coronie y w Litwie secundo szerokie włosci y xięstwa oprocz monastyra gloriæ suæ dedikowanego y z iego barzo szczupłą intratą, ktora, iako kropla do morza, iako atomus do morskiego piasku, do intrat xiążęcia J. M. rownać może. Ani rozumiem, żeby xiąze J. M. w panskim swoim raczył to admittere animuszu et rectissima conscientia (ktorei mamy zawsze w nienaruszeniu starozytnoscij y fundacij naszych dowody), zeby ten monastyr in suos miał obracac usus, snac tylko adversa iakaś religiei y narodowi Ruskiemu rada perswaduie to xiążęciu J. M. y nie zyczliwa tak zacnego pana reputacyei. Ktora iako zbiciem y. do tych czas nierestawrowaniem cerkwie Troyce Swiętei, tak nieprzywroceniem do należnei duchownei monastyra Morockiego possesyei, wielkie zaciąga in gente et religione nostra coniectury niełaski xiążęcia J. M. Racz ze, moy dobrodzieiu, unizenie y podziesiąte upraszam interponowac powazną swoię do xiążęcia J. M. dobrodzieia mego instancyię, aby dla inquisycyei o tym Morockim monastyrze y przesłuchania dowodow deputować raczył; a iezeli do duchownei pokaze się należeć possesyei, iam gotow summę, lubo niesłusznie y nieprawnie na dobra duchowne wniesioną, oddac. Przytym obiecaną z łaski xiążęcia J. M. na zmurowanie cerkwie z xięstwa Słuckiego y Kopylskiego contrybucyią y robienie w Pohoscie wapna, w Sliwie y Moroczy cegły, abym mogł za intercessyią otrzymac unizenie proszę. Daiąc to do wysokiei xiążęcia J. M. consideracyei, ze cokolwiek dla restawrowania tei nieszczęsnei na zgubę prawie moią possesyei moiei, zruynowanei archimandryej Słuckiei, czynię to primario dla chwały Bozei, przytym dla sławy in posteritate xiążęcia J. M., aby tam veneranda antiquitas za szczęsliwego w tym xięstwie panowania y dnij xiążęcia J. M. in ruderibus zagrzebiona wiecznie nie zostawała. Alias—terra inanis et vacua, na ktorei quondam archimandryia była, colatorem y protectorem byłby xiąze J. M., y wątpię, zeby się kto miał o nię kiedy starac albo takie wazyc na podzwignienie onej koszty y pracę. Subijcio to wszystko wysokiemu xiążęcia J. M. baczeniu, powaznei przytym z unizoną moią prozbą W. M. recommendo intercessyei, y to przydaiąc, zes tez sam W. M. obligatus ad restitutionem tego domu Bozego, poniewaz

nie tylko za dyrekcy W. M. w xięstwie Słuckim, ale tez za własną radą od W. M. pana podaną xiązęciu J. M. ta cerkiew zruynowana. Racz ze y do zmurowania onei byc powodem y promotorem dla zrestawrowania zdrowia swego, dla pomyslnych przy dobrym zdrowiu długoletnich fortun, dla remuneracyei wiecznei od Troyce S., dla zniewolenia przytym gentis nostræ y nas wszystkich do wszelakich usług y gratificacij, ktore omnibus W. M. panu stawic polliceor za wszystkich nas nominibus; upraszaiąc aby y uproszoną przez wszystkie duchowienstwo Ruskie u Krola J. M. instancyią y od J. M. pana hetmana Zaporozkiego y moią przytym unizoną do xiązęcia J. m. za occasyią wysłania odesłac raczył supplikę. Z monastyra Troyce S. Słuckiej archimandryej, 6 Febr., anno 1664. W. M. mego wielce mciwego pana powolny sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

99.

1664 г. 18 Ноября. Письмо Слуцкаго архимандрита Θеодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Письмо это заключаетъ въ себѣ оправданіе по дѣлу о выборѣ митрополита.

Jasnieoswiecony młciwe xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Jakem sobie założył w miłosciwei łasce y protekcyei W. X. M. pana mego mciwego wszelaką ozdobę integritatem et securitatem, tak upraszam supplex, abym nie był exclusus z liczby zyczliwych sług a oraz ex patrocinio W. X. M., cuius y na ten czas pilno y uniżenie imploro opem do reconciliowania łaski J. M. xiędza canclerza Coronnego, mego wielce mciwego pana y zawsze przed tym osobliwego dobrodzieia, a dopiero dla oyca Tukalskiego.

Aversi animi Boga Testem invoco moiei niewinnosci, a oraz ieslim vel minimum nie tylko opere, ale y pomyszleniem contra maiestatem J. K. M. pana mego młciwego et authoritatem J. M. xiędza canclerza uczynił.

Sama tylko oyca Tukalskiego sprawa in sinistram mnie niewinnego trahit y podaie opinionem. Niechaj go J. K. M. sądzic y karac, iesli winien, kaze, iako żaden z nas complex tak y defensor causae fakti iego nie pokaze się; lubo causam iuris liberae electionis in persona iego od ich m. oycow prałatow Ruskich Coronnych oppressam zyczymy (przez uniżone nasze do J. K. M. suppliki y do J. M. xiędza canclerza) ad primam reducere formam; niechai będzie kto chce, a raczei kogo Bóg y J. K. M. poda metropolitą, praevia iednak legitima non exclusis w prawie opisanych ordinibus electione subjicitur z supliką naszą maiestatowi J. K. M. A dopiero tylko o redintegratyią łaski J. M. xiędza canclerza ku mnie słudze swemu przez poważną W. X. M. intercessyią unizenie proszę, oraz y łasce W. X. M. pana mego miłosciwego z nayniszym mie subjicio ukłonem. Z Słucka, 18 Now., anno 1664. Waszei xiązęcei msci pana mego młciwego y dobrodzieia uniżony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

100.

1665 г. 18 Сентября. Письмо Литовско-митрополичьяго намѣстника, Слуцкаго архимандрита Феодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Жалуется Радивилу, что въ его паствѣ накопилось много дѣлъ по поводу разныхъ безчинствъ каплановъ, что Новодворскій попъ Лисица составилъ фальшивое одобреніе отъ имени прихожанъ Никольской церкви и этимъ путемъ успѣлъ получить мѣсто при сей церкви, хотя онъ едва могъ быть пастухомъ: за такой поступокъ архимандритъ считаетъ его достойнымъ отсѣченія руки по суду свѣтскому. Не ограничиваясь симъ подлогомъ, Лисица наклеветалъ Радивилу на архимандрита, что и вызвало послѣдняго на это длинное и риторическое посланіе.

Jasnieoswiecony miłosciwy xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Maiąc sobie od stolice metropolitanskiej recommendatam nie tylko w dobrach W. X. M. pana mego mciwego, lecz y w całym W. X. L. provinciam władzy metropolitanskiej y zawiadywanie wszystkim duchowienstwem, w tym moie naybarziei zakładam conatus, abym, według postanowienia y zwyczaiow starozytnej religiei Greckiej y cerkiewnych, synodaliter uchwalonych, porządkow, wszystkie duchowne in suo esse et vigore zostawały sprawy, ktore gdy ad regulam et normam, w canonach generalium conciliorum praescriptam usuque antiquissimo comprobatam, reducowac enitor, osobliwie między duchowienstwem w dobrach W. X. M., przeglądaiąc prawie codziennie, ut omnia regulariter fiant, wielkie znayduię irregularitates et summa inconvenientia, ktorych nec pagina, gdybym chciał opisac, caperet; nec sine taedio przyszło by W. X. M. czytac: reservuię to szczęsliwemu, da Bog, w te kraie W. X. M. w dobrym zdrowiu przybyciu, maiąc authentica od wielu dzierzawcow y sług w maiętnosciach W. X. M. zawiaduiących dokumenta, iakie w dzierzawach swoich a dobrach dziedzicznych W. X. M. donoszą mi przez pisania horrenda kapłanow facinora, ktoremi chwała Boska diminuitur, ludzkie sumnienia opprimuntur y duszy periclitantur, zwierzchnosc nad nimi tak samego W. X. M. iako y duchowna contemnitur, a ta jesliby bez animadversij impune sineret takowe vadere sprawy, wielkie na sumnienie zaciągnęła by gravamen, a zatym vindictam Dei, czego y W. X. M. y sobie nie zycząc, owszem staraiąc się, ne omissionis dozoru mego incurram culpam et paenam: wszelako ad debitam wszystkie duchowne sprawy y porządki, według postanowienia cerkwi Greckiei (non parcens malis ne nocerem bonis), usiłuię reducere formam, poniewaz tak politica iako i Ecclesiastica omnis Respublica duratura non est, si stent moenia, ruant leges et mores. Emersit nie dawno non practicabili dotąd exemplo między duchownemi Słuckiemi horrendum Lisicy, popa Nowodworskiego, facinus, divino humanoque iuri adversus scelus, a naprzod samego Boga y cerkwi Greckiei generalnego postanowienia, cui (lubo odemnie był praemonitus) contravenit contemptus, gdy sobie kapłanstwo dolo cepit u J. M. oyca metropolity, sine testimonio od duchownej, pod ktorą zyie, zwierzchnosci, zmysliwszy tylko iakoby miał y zgubił list odemnie za sobą do J. M. oyca metropolity dany. Za co lubo y karanie poniosł, tym się iednak nie rectificowawszy, malum malo

adijcere ausus, gdy od ołtarza, do ktorego consecratus y az do smierci swoiei przytym zostawac iuramento iest obligatus, (o czym widział J. M. pan Kłokocky producowane odemnie dokumenta y sinodalne canony) wazył się per calcata Ecclesiae iura y duchownei zwierzchnosci zdeptawszy władzę, a wyrazną przytym sub paena excommunicationis na pismie sobie daną inhibicyią, inscijs przytym et invitis, ktorzy o niego prosic y supplicowac do W. X. M. przy zaleceniu od starszego w duchowienstwie powinni byli, paraphian cerkwie Nikolskiei, starac się wazył o przeniesienie swoie do tei cerkwi. A tego nec alio tez chciał dokazac medio, będąc bonis et honestis do swei promocyei destitutus rationibus, tylko eodem quo cepit kapłanstwo dolo et fraude, gdy się wazył tantum committere laesae Divinae Maiestatis et dignitatis W. X. M. crimen: sporządziwszy zmyszloną od paraphian do W. X. M. supplikę, z podpisem rąk, do ktorego zaden się nie przyznał, otrzymał ad male narrata z cancellaryei W. X. M. na pomienioną cerkiew Nikolską przywilei, azeby hanc fraudem, tantumque dalei mogł suum prosequowac ausum, wiedząc, ze się tego wazy nie tylko przeciwko cerkwi Greckiei postanowieniu, ale tez przeciwko woli swoich a raczei cerkwie Nikolskiej paraphian, iako sami o to supplicowali do W. X. M., insuper przeciwko duchowney (cui multum interest takowe animadvertere sprawy) władzy, dokazuie swoiei ambicyei y przeciwnei woli Bozei creacyei cum alterius subiecti corruptione. Udaiąc mie sinistre (iako mam przestrogi) do W. X. M. dobrodzieia mego, iakobym przeciwnym był woli W. X. M. y nie umiał observowac władzy y dostoienstwa W. X. M., iakobym y sam nie chciał miec y popom zakasowac do W. X. M., iako do naleznego collatora patrona y protectora, relacyei, y co snac mogł, ten pessimae conscientiae et famae wymyslic złosci swoiei człowiek, tei przeciwko mnie przed waszą x. moscią zazył, poniewaz flagitiosoram est voluptas inquinare honesta. Za te swoie tak odwazne sine exemplo w cerkwi y duchowienstwie naszym criminały, quantum meruit karania, subjicio wysokiei panskiei samego W. X. M. consideracyei, y to ex canonico prawa naszego duchownego iure W. X. M. donoszę, ze nie tylko przy cerkwi Nikolskiej, lecz y przy kapłanstwie ten impostor subsistere nie moze, ale degradowany do swieckiego na ucięcie ręki za zmyslone podpisy powinien byc remissus prawa. A ia samego Boga za testimonium moiej wzywam niewinnosci, y pokornej zawsze ku dostoienstwu W. X. M. submissyei, naleznei od sługi panu od clienta patronowi y dobrodzieiowi moiei ku W. X. M. observancyei, y iezelim vel minimum dicto factoque albo y samym pomyszleniem commisi laesae maiestatis W. X. M. crimen, tegoz Boga in judicem et vindicem na siebie zaciągam, supplex W. X. M. upraszaiąc, aby ten udawca tak wielkiei niezbozności swoiei, gdy divina cerkiewne iura zdeptał, y samego W. X. M. dignitatem zmyszlonemi mala fide supplicami offendit, modisque illicitis rem sobie prohibitam dokazuie, y gwałt sumnieniu paraphian Nikolskich, chcąc byc illis inscijs et invitis pasterzem (a ledwo godzien pastuchem) czyni, y duchowną in persona mea prawie calcavit władzę, ktorą tak ia mam umiarkowaną et limitatam, ze niwczym iuri W. X. M. iako dziedzicznego pana y collatora fundacij duchownych w dobrach W. X. M. non derogat, owszem iest władza duchowna władzy W. X. M. subalternata, nad to canonice

od Synodow circumscripta y od samego doctora gentium, ktory nam duchownym naybarziei praecepit: Deum timete, Regem honorate et principes eius. A to naybarziei odemnie innumeris od W. X. M. cumulo beneficijs debetur et habetur non remisse W. X. M. y zebym dłuzszym nie był importunus stilem, kącze takowe na się zakładaiąc vadium: niechai będę wymazany de libro viventium ex consortio beatarum y z łaski Bozei oddalonym y do Niebieskiei non admissus wiecznosci, iezelim w czym dignitati, iuri et potestati W. X. M. nieposłuszny, y nie zyczliwy; iako mie delator niezbozny detulit W. X. M. sinistre, ktory ze spirituali et civili iure za takowe criminały condignus luet paenas, nie wątpię y iako naypokorniei o to W. X. M. upraszam, consecruiąc wieku mego residuum do usług wiernozyczliwych y codziennie za całosc zdrowia y dostoienstwa W. X. M. et dierum longitudine Pana Boga prosząc. Cum his votis y z unizonemi usługami memi pokornie w miłosciwą W. X. M. pana recommendo łaskę. Z monastera S. Troyce archim. Słuckiej, 18 VII-bris, anno 1665. Waszei x. mci pana mego miłosciwego y dobrodzieia unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S., namiestnik metropolitanski W. X. L.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

101.

1666 г. 19 Февраля. Письмо Слуцкаго архимандрита Ѳеодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Проситъ утвердить приговоръ прихожанъ Слуцкой Николаевской церкви, по которому они выбрали себѣ священникомъ Еммануила Ярошевича. Василевичъ рекомендуетъ этого Ярошевича съ весьма хорошей стороны, какъ человѣка образованнаго, способнаго и понимающаго обязанности своего сана. Онъ выражаетъ желаніе, чтобы такихъ священниковъ побольше было, которые могли бы очищать народъ отъ невѣжества, въ него вкоренившагося (wkorzeniona in plebe simplicitas). О прочихъ Слуцкихъ священникахъ Василевичъ дѣлаетъ весьма жестскій приговоръ, называя ихъ „идіотами, которые, вмѣстѣ взятые, не стоятъ одного Ярошевича" (idiotow kapłanow Słuckich, ktorzy wszyscy и т. д.).

Jasnieoswiecony młciwy xiąże moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Poswięconego ad instantiam paraphian cerkwie S. Mikoły Słuckiei na kapłanstwo, Manuela Jaroszewicza (ut innotescat suis do tego czynu debitis qualitatibus) waszei X. M. z unizonym moim recommendo ukłonem, y iadącego do W. X. M. comitor moią za nim pokorną prozbą, aby ex mandato W. X. M. cerkiew S. Mikołaia z przynaleznosciami miał podaną. Spondeo y cale assecuruię W. X. M. za tego człowieka, ze z ozdobą nie tylko tei iednei cerkwi ale Słucka wszystkiego, a z pozytkiem dusz ludzkich duchowną będzie exequował funkcyią. Prawda, że wkorzeniona in plebe simplicitas, za powodem idiotow swoich kapłanow Słuckich, ktorzy wszyscy dotibus iednego tego nowoinvestiowanego kapłana non sunt pares, trudna iest do melioracyei w oziębłym ku chwale Bozei et in cultura morum nałogu, gdy iednak takowych, iako lator praesentium, będzie miała pasterzow, cultior y zelosior reddetur w dobrach W. X. M., przez

со chwała Boża amplificabitur za szczęśliwego W. X. M. panowania y sam W. X. M. auditiores będziesz miał poddanych swoich. Czego ia unice zycząc y powtore w miłosciwą W. X. M. łaskę oica Manuela Jaroszewicza recommendo, supplex upraszaiąc, aby cerkwie S. Mikołaia a przytym usług W. X. M., do ktorych zawsze będzie expeditus et votorum suorum był compos, z woli y rozkazania W. X. Mci, za co Numen Supremum o całosc zdrowia dostoienstwa fortun W. X. M. ze mną błagac będzie ten kapłan. Usługi moie przytym unizone iako naypilniei w miłosciwą W. X. M. łaskę recommendo. Z monastera S. Troyce arch. Słuckiej zruinowanej 19 Febr., anno 1666. Waszei xiązęcei mci mego wielce mciwego pana y dobrodzieia unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

102.

1666 г. 24 Марта. Письмо Слуцкаго архимандрита Ѳеодосія Василевича къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Жалуется на преступный и богохульный поступокъ Слуцкаго жида Якуба Давидовича, при чемъ сей жидъ бросился съ ножемъ на Василевича. Когда дѣло это дошло до суда, то судьи, неизвѣстно—вслѣдствіе какихъ побужденій и вліяній—оправдали еврея. Евреи ходятъ толпами по Слуцкимъ улицамъ и нападаютъ на духовенство. Не желая быть „потѣхою для жидовства“ (cieszyc żydowstwo), проситъ князя осудить названнаго еврея на смерть, хотя собственно онъ и не желаетъ крови, но, для острастки, не мѣшало бы прибѣгнуть къ этой строгости.

Jasnieoswiecony miłosciwy xiąże panie moi mlciwy y dobrodzieiu!

Rozumiem, ipsa detulit W. X. M. fama, ktora to po wszystkim W. X. L. y Coronie rozniosła, quanta żyd Słucky Jakub Dawidowicz auso na czesc y chwałę samego Boga y Imienia Jezusowego, przytym i na mnie, kapłana niegodnego, z uszczypliwemi słowy a potym z nożem dobytym rzucał. O co gdym go, na gorącym wziętego uczynku, oddał do zamku W. X. M., z zaniesieniem płaczliwej przed J. M. panem gubernatorem Słuckim querellae, y sprawiedliwosci tanti criminis laesae Divinae Maiestatis, przytym contemptu samego W. X. M., iako naywyzszego w tym xięstwie domow Bożych y monasterow protectora y colatora a mego dobrodzieia, tudziez J. M. oyca metropolity et totius cleri in persona mea obelgi, requirował u sądu W. X. Mci assesorskiego sprawiedliwosci, brałem się samodziesiąt do dowodu. Sukcessit iednak zydowi nie tak z prawnych onego produktow (ktore barzo słabe, y te nie w sądzie inferowane, lecz do controversyei y dekretu potym inserowane) ale z iakichs na zydy respectow. Ku ich dalszei insolencyei (ktorei nie raz nie tylko opprimendo plebem, lecz y na cmentarzy y na domy Boże y na osoby duchowne tumultuose rzucaiąc się w Słucku praebuerunt vix non cruenta exempla, czego mam autentica documenta), jam postpositus, a zydom do odwodu, contra evidentem y kozdemu w Słucku et extra . . . . notam pozwolono veritatem, y tak niewierni zydzi wiernymi y wielebnymi, a ia wierny

chrzescianin y (iako mi piszą) wielebny niewiernym osądzony, w tak ciężkiei y od zydow obeldze, y od sądu oppressiei, cum protestatione degravamine y o nieuczynienie sprawiedliwosci, odeysc musiałem praemissis aliquot praeiudicatis, ze ich mość za zydow chrzescian na gardło sądzili, y zydom dowodzic nakazywali, y dali się ex hoc praeiudicato na chrzescian za żydy ferowanych mortis decretow, cieszyc zydowstwu, a za obelgę samego Boga y domu Jego et sacramentorum in ea repositorum, tudziez za contempt W. X. M. iako protektora y collatora, za zelzenie przytym in persona mea J. M. oyca metropolity et totius cleri niechcieli ich mosc ferre sententiam, zeby tez praeiudicatum mortis, na zydow za Chrzescian zostawało. W czym summe oppressus recurro do sądu y miłosciwei łaski W. X. M. dobrodzieia mego z unizoną prozbą o melioracyią tak niełaskawego in rem całego chrzescianstwa et totius cleri decretu, aby iuxta allegata plenipotenta mego (lubo y ten snac praeoccupatus judaizando większe opuscił fundamenta iuris y dowody) y z samei ku chwale Bozei przez żyda obelzonej gorliwosci, ten żyd na gardło edicto W. X. Mci był wskazany. Deum testor, non instarem o ten decret, gdy by się ten żydowski excess po wszystkich prawie J. K. M. nie rozniosł panstwach et toti non innotesceret clero, przed ktorym erubesco, że mie y żydzi w Słucku persequntur; nie iestem krwie chciwy y execucyei decretu nie myslę urgere, tym się (przy iakimkolwiek in aere et corpore Zyda karaniu) będę contentował, iezeli samym mortis decretem za convincowaniem siedmiu czeladzi moiei będzie okryty; zeby tylko wszystkim (wskazana) innotescat praesentia, quibus innotuit żyda tego culpa. O co supplex W. X. M. dobrodzieia mego upraszaiąc, pilno mie z unizonymi usługami memi w miłosciwą zalecam łaskę.

Waszei xcei mci pana mego młciwego y dobrodzieia unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S., z Słucka, 24 Martii, anno 1666.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłowi, xiążęciu na Birżach, Dubinkach, Słucku y Kopylu, panu na Newlu y Siebieżu, koniuszemu W. X. L., generalnemu xięstwa Pruskiego gubernatorowi, Branskiemu, Poezerwentskiemu etc. staroscie, memu wielce mciwemu panu y dobrodzieiowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

103.

1666 г. 12 Сентября. Письмо Слуцкаго архимандрита Феодосія Василевича къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Благодаритъ князя за заступничество, оказанное по дѣлу о Заблудовской церкви. Коленда доказываетъ, что эта церковь основана уніатами и всегда принадлежала имъ. Василевичъ опровергаетъ эту ложь слѣдующимъ фактомъ: церковь основана около 1535 г., когда и помину не было объ уніи.

Jasnieoswiecony miłosciwy xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Protektyia y obrona od impetentij cerkwi Zabłudowskiei wielkim iest dowodem miłosciwei ku narodowi y religiei Ruskiei łaski W. X. M., za co, przy unizonym (nomine

totius cleri nostri) podziękowaniu; aeternam polliceor W. X. M. a tota gente et religione nostra gratitudinem.

Documentow (in specie o cerkwi Zabłudowskiei) x. Kolendzie na zbicie łakomego appetita, ynszych opponere nie mozemy, oprocz dedukcyej, iezeli na unitow czyli disunitow ta cerkiew fundowana y w czyiei zostawała possessyei? Że fundowana dla disunitow, constat z funduszu, ktorego data circa annum 1533, kiedy ieszcze unio non emersit Rus z Rzymem, bo się ta pacto illegitimo urodziła anno 1595. Nie na unią tedy, bo iei ieszcze nie było, iest fundowana. Żeby tez kiedy in possesione unitow było, y sam x. Kolenda zadnemi tego nie może probowac dokumentami, nullo tedy iuri appetit tei cerkwi.

Rozumiałby iednak na seym raczei ex minoribus wyprowadzac tę sprawę subselliis, poniewaz idzie de cognitione iurium— iezeli unitom, albo disunitom jus do tei cerkwi y onej fundacyia nalezy. Łatwiei by nam przy powadze y wielowaznych W. X. M. instancyiach in facie principis et Reipublicae y przy innych in simili z unitami o fundacyie disunitom należące sprawach, y tę o Zabłudowskiei cerkwi deducere ipso juris et nunquam impeditae possessionis titulo. Cum his vota y modły moie zakonne o całosc zdrowia fortun dostoienstwa y szczęsliwego długoletnie panowania W. X. M. naynizsze przytym usługi moie iako naypokornieі w miłosciwą panską recommendo łaskę. Z monastyra S. Troyce Słuckiego, Sept. 12, anno 1666. Waszei xcei msci pana mego miłosciwego y dobrodzieia zyczliwy zawsze y uniżony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiązęciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłłowi, xiązęciu na Birzach y Dubinkach, Słucku y Kopylu, panu na Newlu y Siebieżu, koniuszemu W. X. L., generalnemu xięstwa Pruskiego gubernatorowi, Branskiemu, Poszerwentskiemu etc. staroscie, memu wielce mciwemu panu y dobrodzieiowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

104.

1667 г. 18 Февраля. Письмо Кейданскаго войта Павла Презора къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Доноситъ князю о неслыханномъ доселѣ еще въ Кейданахъ фактѣ, о чужеложствѣ, повлекшемъ за собою убійство. Заподозрѣнная въ любодѣяніи и утопленная дѣвушка принадлежала къ католическому исповѣданію. Это обстоятельство подало поводъ ксендзамъ-католикамъ и Ковенскимъ іезуитамъ распустить такой слухъ: „сперва жиды топили христіанъ, а теперь евангелики (кальвины)—католиковъ“! Они обѣщаютъ внести въ сеймъ жалобу.

Jasnieoswiecone miłosciwe xiąże, panie a panie moj miłosciwy!

Donoszę do wiadomości W. X. M., iż taki exces stał w Kieydanach, który niesłychany w Kieydanach mieście W. X. M. nigdy nie był, że Staniulewicz jest cudzołożnikiem niepohamowanym.

Żona iego, z Strzebeykową matką swoią, iednę dziewkę, z ktorą cudzołozstwo mimo stan małżeński wszetecznie błądził, do Kow-

na brzemienną odwiezli. Potym z drugą dziewką się zlieg, która u nich służyła. Z tą cudzołożstwo przez czas niemały płodził. Y tę samę Staniulewiczowa, rozumieiąc, że tę wszeteczną przyiazń rozerwie, odprawiła. Y to nie pomogło. Y gdzie indziey będącey nie zaniechał, ale zachadzaiąc się z sobą, cudzołożstwo popełniali; zaczym Staniulewiczowa, nie mogąc męża swego pohamować od tego złego uczynku, z matką swoią z Strebeykową, radę uczynili, że tę dziewkę utopić.

Jakoż przywiedli tę radę swoię do skutku, namowiwszy parobka swego, naięli go, aby do siebie do domu wezwał tey dziewki, uczyniwszy bankiet. Na ktory bankiet Staniulewiczowa temu parobkowi gorzałki flaszę y co do iedzenia należało y piwa z domu swego Staniulewiczowa dała. Y tak upoiwszy tę dziewkę, ten parobek wprowadził do kamienicy Strebeykowey, a Staniulewiczowa u fortki w nocy y z drugiem parobkiem czekała. Y skoro przywiodł do fortki, tam ią porwali. Y wiodszy do sieni, ręcznik o pięciu łokci na to przygotowany maiąc, wrzuciwszy sama Staniulewiczowa na szyie, z parobkiem obaliwszy na ziemię, tę dziewkę zamordowali y udawili. A Strzebeykowa, po udawieniu, do parobka mówiła: kładź na sanie, nic się nie boy, ia zapłacę! Y siekiery dwie (iednę Staniulewiczowa, drugę Strzebeykowa) tym dwum parobkom, co ciało wiezli do rzeki Niewiaży, dali; y ciało parobcy utopili. A odzienie z niey zdiąwszy, do Staniulewiczowey odwiezli y oddali.

Potym gdy to w miescie gruchnęło, urząd szukać ciała postanowił. A nalazszy ciało, dali do mnie znać o takim excessie.

Ziechawszy do Kieydan, sądziłem zagaionym sądem z ławnikami y ze wszystką radą y obiema burmistrzami. Poimano y tego parobka, co był przenaięty od Staniulewiczowey do tego uczynku, y co bankiet sprawił, a tę dziewkę zawabiwszy do mieszkania swego, zdradliwie upoiwszy, wprowadził na śmierć do kamienice Strzebeykowey. Ten parobek przyznał się do wszystkiego, iako był przenaięty od Staniulewiczowey, iako na bankiet pani Staniulewiczowa dodała wszystkiego, iako dziewkę wprowadził do kamienice Strebeykowey, iako ią dawili, iako, ciało kiedy kładli na sanie, Strebeykowa mowiła: nic nie dbaycie, ia zapłacę! To mowił na ratuszu, w oczy (y do przysięgi się brał: że z tym y na smierć idę) przed urzędem, obudwum iako Strebeykowey tak y Staniulewiczowey. Na czym y do przysięgi się brał: ze z tym y na smierć idę, którą musze podiąc dla waszey namowy. Gdzie odprawiwszy skrutinią y dostateczney uczyniwszy zgodnemi sentencyami wszystkiego maiestatu, wskazalichmy na gardło tak Staniulewiczową iako y Strzebeykowę: Staniulewiczowę iako princypałkę samego uczynku, a Strebeykowę iako tę, która miała odwodzic córkę od tego złego uczynku y niepozwalać, a że z spolney rady namowy ten zły uczynek w domu iey stał się y onę na garło skazaliśmy. Tego zaś parobka, który tę robotę zrobił y dał się na ten zły uczynek namowić, ma być ścięty, a potym cwiertowany, iako o tym wszystkim szyrzey w dekrecie opisano y dołożono iest.

W ktorey sprawie xiąża katholicy srodze nacieraią, szemrąc y grożąc mandatami, że ieśliby się w tey mierze sprawiedliwość, karanie y exekucia dekretu tego nie stała, tedy o to na seymie chcą prawem czynic. A osobliwie rector iezowicki Kowienski, iezowita, który, oglądawszy to ciało utopioney dziewki, powiedział, że przed tym ży-

dowie chrześcian topili, a teraz Evangelicy katholikow!

Staniulewiczowi dano pozew y actią o to, że on iest wszytkiey tey nieszczęsney sprawy powodem y pryncypałem, względem cudzołoztwa niepohamowanego, które nie raz tak od urzędu iako y od małżonki swoiey miewał, bo gdyby on w stanie swiętym małżeńskim, podług przysięgi y powinności małżeńskiey, uczciwie żył, nie przyszło by było do tego złego nieszczęśliwego excessu. Na wtorek przyszły, da Pan Bóg, przypada.

To wszytko oznaymiwszy, pod wysokę uwagę W. X. M. pana mego miłościwego poddaię.

List od waszey xiążęcej mci doszedł mię dnia 19 Februar. w Kieydanach, ieszcze na tych sądach zastaiącego, z którego wyrozumiawszy wolą waszey xiążęcej mci pana mego miłościwego, we wszytkim starania przyłożywszy, cokolwiek sprawię, na przyszłą pocztę uwiadomię waszą xcią mość. A teraz się miłościwey łasce waszey xcey mci pana y dobrodzieia mego miłościwego iako naypilniey oddaię. Z Kieydan, anno 1667, Februarii 18 dnią. Waszey xcey mci pana mego miłościwego uniżony sługa Paweł Prozor.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłłowi, xciu na Birżach y Dubinkach, Słucku y Kopylu, koniuszemu W. X. L., generalnemu X. Pruskiego gubernatorowi, Branskiemu, Poszerwinskiemu staroście, panu y dobrodzieiowi memu—do pańskich oddać rąk.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

105.

1667 г. 19 Февраля. Письмо Кейданскаго войта Павла Прозора къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радзивилу.

Рѣшеніе по дѣлу объ утопленіи (см. N 104), составленное Кейданскимъ войтовскимъ судомъ, было признано Кейданскимъ старостой Пенкальскимъ неправильнымъ, вслѣдствіе чего онъ, отъ имени князя, написалъ „арестъ". Прозоръ, обижаясь симъ вмѣшательствомъ, проситъ князя уволить его, по старости лѣтъ, отъ должности Кейданскаго войта и дать пенсію.

Jasnieoswiecone miłosciwe xiążę, panie y dobrodzieiu moy miłościwy!

Po napisaniu listu mego do W. X. M. pana y dobrodzieia mego miłościwego, zaszedł azeszt od pana Pękalskiego, imieniem W. X. M., abyśmy dekreta nie wydawali y z exekucją się zatrzymali. Którego aresztu copią do W. X. M. posyłam, pokornie upraszaiąc W. X. M., abyś mie więcey na starość moią nie potykały takie disgusta, kiedy y teraz J. M. pan Pękalski, nic nie należąc do sądow moich, na którem przysiągł, wtrąca do juryzdiki mey. Zaczym W. X. M. pana y dobrodzieja mego miłosciwego upraszam, abyś W. X. M. pan moy miłościwy, zdiowszy ze mnie ten cienżar urzędu mego, sztuką chleba łaski swey pańskiey iako starego sługę swego opatrzył, bo mi już na moie stare lata uprzykrzyło to woytowstwo. Niechcąc łaską pana mego miłościwego pogardzać, trzymałem się dotąd za rozkazaniem W. X. M., ale że y stare lata moie y coraz honorowi memu szlacheckiemu sznupki, a do tego żadney niemaiąc od pana me-

go miłościwego consolacij, od lat dziesiątka blizu, która mię za swiętobliwey pamięci xięcia J. M. pana woiewody Wileńskiego niechybnie na swięty Marcin złotych trzysta dochodziły, co że mię nie dochodzi od waszey xcey mci pana y dobrodzieia mego miłościwego. Racz ten tedy cieńżar W. X. M. złoż, co ja chętnie pod nogi W. X. M. rzucę, gdy będę od pana y dobrodzieja mego miłościwego opatrzony do żywota mego sztuką chleba, pod wysoki tedy rozsądek W. X. M. poddawszy. Z Kieydan 19 Febr. 1667 roku. Waszey xcey mci pana mego miłościwego najniższy sługa Paweł Prozor.

Въ письмѣ находится слѣдующее приложеніе:

Bogusław Radziwił, xiąże na Birżach, Dubinkach, Słucku y Kopylu, koniuszy W. X. L., generalny X. Pruskiego gubernator, Branski, Poszerwiński starosta.

Mości panie Pawle Prozor, woycie! Sławetni panowie burmistrzowie, raycy, ławnicy y pisarze magistratu Kieydańskiego! Przykazuię WW. MM., abyście dekret (niesłusznie, nieprawnie w roku teraznieyszym tysiąc sześćset sześćdziesiąt siodmym, mca Februarii osmnastego dnia, w sprawie sławetnych paniey Jerzyney Strzebeykowey y paniey Janowey Staniulewiczowey, ratione iakoby zamordowaney żonki albo dziewki Anny Jurkaycowey ferowany) z kancellaryej swey wydawać nie ważyli y nie wydawali, tym aresztem, do rozparcia się przedemną o ten zły nieprawny dekret. Areszt ten zanoszę względem niedopuszczenia do mnie appelacy iako w sprawie poważney a nie kryminalney, na was dziesięć tysięcy złotych winy zakładam, iako to szerzey czasu prawa s procesów y produktów prawnych dowiedziono będzie. Nie przywodźciesz tedy tego dekretu swego niesłusznie ferowanego do exekucyi aż się wprzod przedemną rozprawią. Pisan w Kieydanach, dnia dziewiętnastego Februarii, roku tysiąc sześć set sześćdziesiąt siodmego. Tobiasz Pękalski, starosta Keydanski.

Widziałem ten areszt Paweł Prozor.

Roku tysiąc sześćset sześćdziesiątego siodmego, dnia dziewiętnastego miesiąca Februarii ten areszt zamku iaśnieoswieconego xcia J. M. pana naszego miłościwego, imieniem xięcia J. M., podałem w cancellaryi kryminalney sądu J. M. pana wojta y całey ławicy, Andrzey Sąda, generał ławniczy miasta Kiejdan.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

106.

1667 г. 8 Августа. Письмо Слуцкаго архимандрита Ѳеодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Сообщаетъ о своемъ намѣреніи съѣздить въ Кіевъ. къ Печерскому архимандриту, отъ котораго ему нужно получить бумаги, необходимыя для спорнаго дѣла съ ксендзомъ Искольскимъ объ имѣніяхъ Дятловичи и Люлинецъ. Высказываетъ желаніе «прилучить» Дятеловскій монастырь къ Слуцкой архимандріи. Проситъ князя дать ему надежный конвой изъ драгунъ, на собственномъ ихъ продовольствіи, ибо въ Полѣсьѣ, чрезъ которое лежитъ путь въ Кіевъ, развелся страшный разбой.

Jasnieoswiecony mściwe xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieju!

W sprawach moich pilnych ratione Dzięciołowicz y Lulinca, dla odyskania pewnych

do rozgraniczenia munimentow (gdy mi nad 60 włok gruntu sąsiedzi odbieraią y xiądz pleban Iskołsky za lat 50 dziesięciny po 1000 zł. za kazdy rok usurpuie y prawnie się upomina), chciałem słac do Kiiowa. Lecz niedufaiąc, aby to prędko mogł posłaniec sprawić, odwazam się sam az pod Kiiow do samei na ten czas Moskiewskiej granicy dobieżeć, y tam J. M. oyca archimandrytę Pieczarskiego, przy ktorym te sprawy zostaią, do siebie z Kiiowa evocare. A że barzo niebespieczne w Polesiu od rozboiow przeiazdy, smiem uniženie W. X. M. dobrodzieia mego o trzy rocie dobrei upraszac, propter securitatem dragoniei o swoim prowiancie. Nie zabawię nad niedziel pułtrzeci, y, za Bozą pomocą, ze sprawię non despero. Cedet to in rem W. X. M., poniewaz ten monastyr Dzięciołowsky (z dobrą barzo fundacyią) mam sposob y zyczę in perpetuum do Słuckiei przyłączyc archimandryei. Z Wilna, 8 Aug. anno 1667. W. X. M. pana mego miłosciwego y dobrodzieia unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

107.

1667 г. 21 Сентября. Письмо Слуцкаго архимандрита Феодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Сообщаетъ о положеніи козацкихъ дѣлъ въ Украйнѣ; о политикѣ гетмана Дорошенки по отношенію къ Русскимъ и Ордѣ; о королевскихъ заискиваніяхъ у козаковъ. Въ этихъ переговорахъ и посольствахъ отъ короля къ козакамъ роль пословъ принадлежитъ Слуцкимъ монахамъ (zakonnicy nasi, zakonnik nasz—говоритъ Василевичъ). Въ заключеніе сообщаетъ, что митрополитъ, со всѣмъ Русскимъ православнымъ народомъ, весьма доволенъ княземъ за постройку двухъ церквей въ Слуцкѣ — каменной и деревянной.

Jasnieoswiecony miłosciwy xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Doszło mie pisanie W. X. M. dobrodzieia mego d. 20 præsentis w Dzięciołowiczach, na samym do Kiiowa passie, gdziem dla odyskania spraw moich posłał, oraz evocando J. M. oyca archimandrytę Pieczarskiego ku naszei z Moskwą na ten czas od Kiiowa granicy, dla conferencyei w tych sprawach, ktory iezeli się odwazy zemknąc, y ia do niego pospieszę.

Za pozwolony w tę drogę conwoj z Słucka uniženie W. X. M. dobrodzieiowi memu dziękuię.

Z Ukrainy powrocili tym passem his diebus zakonnicy nasi od J. K. M. do Kiiowskiei Moskwy y Doroszenka z listami posłani, ci referunt, ze się cale kozacy zligowali z Ordą. Czyhyryn wzięli przez akord y ludzy 250 z comendantem, nic ym nieodbiraiąc do Kiiowa odprowadzili, zkąd do krola J. M. ciągną; a dragony 150 u Doroszenka przyiowszy słuzbę, w Czyhyrynie osiedli; Białacerkiew oblęzona od Doroszenka in summa zostaie oppugnatione et angustiis. Bieg znowu wczora zakonnik nasz od krola J. M. z listami do Kiiowa y do kozakow, panską upewniaiąc clementyią. a (iakem zrozumiał) obiecując udziałem część Ukrainy kozakom, retrahendo ich od pobratimstwa z Ordą y protekcyei (ktorą infallibiliter przyieli) Tureckiei, utinam succedat magnis J-

K. M. w tem conatibus y panskiei uspokoieniu Ukrayny y retrakcyei kozakow od Ordy sollicytacyei. O czym barzo wątpię, gdy y ociec Chmielnicky (z Warszawy narączym uiachał y dobrawszy się ku Prypeci czołnem, iuż to niedziel dwie, skoczył do Czyhyryna) nie poprawi y ten rebus J. K. M. successum.

Zadnieprzy też kozacy z Moskwą się wadzą a z Doroszenkiem znoszą.

W tych dniach spodziewam się pewnei particularium wiadomości z Ukrainy, ktorą do W. X. M. odeszlę, a sam tu na resolucyią oyca archimandryty Pieczarskiego z gotowoscią w drogę ku niemu poczekam.

To tez W. X. M. dobrodzieiowi memu donoszę, yz declarowana o murowanie cerkwie S. Troyce y zbudowanie drugiei na tymze mieyscu w zamku W. X. M. łaska nie tylko od J. M. oyca metropolity, clero et nobilitate ritus nostri, lecz etiam a populo wszystkiei Rusi cum summa przyięta gratitudine, za co immortales W. X. M. referunt grates y P. Boga za całosc zdrowia, fortun y o długoletnie W. X. M. panowanie codziennie modlą: uczynił przez to W. X. M. captivatos sobie do wszelakich zyczliwych usług, ktore in æternum pollicetur; restat effectus tei przyobiecanei W. X. M. dobroczynnosci—osobliwie pozwolenie drzewa iak wiele trzeba będzie y wywozu choc naszym kosztem do zamku, na co o list do ich mość panow commissarzow Słuckich pilno y unizenie W. X. M. dobrodzieia mego upraszam. Niech wiedzą y cieszą się nie tylko obietnicą, ale effective panską W. X. M. łaską y miłosciwą ku narodowi Ruskiemu inclinacyią, quod summe zawsze in hac gente, zdawna domowi iasnieoswieconego W. X. M. obligata, proderit. Piszę to iako zyczliwy quousque vivam W. X. M. sługa, y samego mie iako naypilniei w miłosciwą recommenduiąc z unizonymi usługami memi łaskę. Z Dzięciolowicz, 21 Sept., anno 1667. Waszei xcei mosci pana mego miłosciwego y dobrodzieia zyczliwy zawsze y unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

108.

1667 г. 23 Ноября. Письмо Запорожскаго гетмана Петра Дорошенки къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Жалуется на «недолю», постигшую Запорожское войско и всю Украину: у козаковъ все отнято, справедливыя просьбы ихъ оставлены безъ всякаго уваженія, польское войско заполонило всю Украину, это войско мучитъ и убиваетъ невинныхъ людей, перехватываетъ письма, выгоняетъ козаковъ изъ города, похищаетъ скотъ, имущество и пр. Такими поступками Поляки вызвали въ козакахъ большое раздраженіе и ожесточеніе. «Если хотятъ мира и покоя, заключаетъ Дорошенко, то пусть удовлетворятъ нашимъ просьбамъ.»

Jaśnieoświecone xiąże, mciwy panie koniuszy W. X. L., mnie wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Jezeli kiedy woysko J. K. M. Zaporozskie y cała Ukraina barziey doznawała niedoli, iako odtąd kiedy mnie hetmańśtwa Zaporozskiego urząd nałożyło. Poczuwaiąc się w wierności y w szczerych moich in rem krola

pana y Rz. P. a puero usługach, wziołem na się ten ciężar, abym, przy wiernym J. K. M. poddanstwie, zatrzymał y dochował Ukrainę. Jakoż za łaską Bożą dotąd znamy poddani Pana.

Ale za to, miasto nagrody,—prawa, przywileie, insignia, kleynoty woyskowe, nawet dobra cerkiewne (przez pana Teterę pozabierane) zatrzymano, y na suppliki nasze nie oddano, praesidiami ucisniono, woyska nasłane w Ukrainę iako w cudzey ziemi hostilitatem exercebant, ktorych insolentij, ludzi męczenia, na drogach z listami przymowania, scinania bezwinnie, z miast kozakow wyganania, czatowania, bydeł zaymowania, u kozaków chudob odbierania y niezliczonych krzywd—nie wspominam. Za to animadversii niemasz, y panowie posłowie nasi, z skargą o krzywdy poczynione zasyłani, ni s czym odprawieni, potym iż saewit w Ukrainie żołnierz y poczyna sobie nieiako w panstwie J. K. M. same kozactwo do obrony iuż zdrowia swego: y ztąd przyszło było do niemałego w oyczyznie zapału. Ktory, za łaską Bożą, poczyna ustawać, kiedysmy y teraz od Podhaiec z pokoiem w Ukrainę powrocili. Gdzie acz iasniewielmożny J. M. pan marszałek wielki y hetman polny Koronny, imieniem J. K. M. y całey Rz. P., przyobiecał nam z seymu, da Pan Bog, przyszłego in toto ukontentowanie y pewniśmy poprzysiężoney (iesli pokoy zechcą w oyczyznie zachować) skuteczney w naszych desideriach satisfactiey. Jednakże na seymiki przedseymowe do woiewodztw y powiatów tak Koronnych, iako y W. X. L. petita nasze zasłać zdało się nam za rzecz słuszną, aby wszysci widząc oppressią y niewinność naszą wiedzieli zkąd takowa urasta, y ustawicznie trwa w oyczyznie kłótnia.

To tedy waszey xiążęcey mości wkrotce namieniwszy, ostatek altisimo podaiąc judicio, smiem W. X. M. upraszać, abyś w osobliwą ich mość panow obywatelow W. X. L. recomenduiąc petita nasze, promotią chciał ich mość moim m. panom to perswadować, żeby desideria nasze w swoie instructię włożyli y ich mość panom posłom zalecili pilnie staranie, iakoby według prozby naszey we wszystkim z seymu, da Pan Bog, przyszłego woysku Zaporozskiemu dosyć się stało, gdyż niesłusznego nic takowego nie potrzebuiemy, tylko spokoynego przy słusznym ukontentowaniu pomieszkania swego. Co gdy za poważną W. X. M. promotią po łasce ich mość uznam, bym samym pożądany w oyczyznie zakwitnie pokoy. A ia wysoką W. X. M. na moią prozbę wyswiadczoną łaskę uniżonemi usługami wypłacać obowiązuię się. Zatym abym w nieodmienney y na dalszy czas był chowany W. X. M. łasce, uniżenie upraszaiąc oney, samego siebie pilno polecam. Z Czehryna, d. 23 Nowembris, anno 1667. Waszey xiążęciey mci mego m. pana cale zyczliwy y powolny sługa Piotr Doroszenko, hetman J. Kr. M. woyska Zaporoskiego.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xięciu J. M. na Birzach y Dubinkach, Słucku y Kopylu, Bogusławowi Radziwiłłowi, koniuszemu wielkiego X. Litewskiego, naszemu wielce msciwemu panu y dobrodzieiowi.

Отдълъ писемъ, тека 56.

109.

1667 г. 23 Декабря. Письмо Слуцкаго архимандрита Феодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Благодаритъ князя за его помощь и вниманіе, оказанныя по поводу построенія въ Слуцкѣ православныхъ церквей. Василевичъ замѣчаетъ, что Слуцкій католическій ксендзъ-плебанъ особенно недоволенъ участіемъ князя въ помянутой постройкѣ и энергіей православнаго архимандрита, тѣмъ болѣе, что его католическій костелъ давно уже требуетъ поправки, что за это прихожане его укоряютъ, но что онъ самъ не выражаетъ ни малѣйшей охоты. Помянутый ксендзъ постоянно преслѣдуетъ Василевича насмѣшками, сумасшедшими (ex delirio) выходками и пасквилями, такъ что Василевичъ готовъ ему сказать: «песъ! почто ты лаешь!» (cerbere, vah blateras!).—Въ заключеніе Василевичъ сообщаетъ о положеніи дѣлъ на Украинѣ, о спорахъ съ уніатами объ имѣніяхъ Дятловичи и Заблудово.

Jasnieoswiecony młciwe xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Pisanie W. X. M. dobrodzieia mego przez posztę cum summa odebrałem veneratione, a oraz et admiratione, ze invidi sławy W. X. M. omamieni snac suo livore, ktory zawsze sequitur virtutem, omnes W. X. M. gressus et actiones gloriosissimas, iako i erigowania w Słucku cerkwi intencyią interpretant sinistre. Lecz nieporownanie więcey tych, ktorzy się cieszą declarowaną W. X. M. obietnicą, y gratissime acceptuiąc, za całosc zdrowia y dostoienstwa W. X. M. Pana Boga modlą, a sami ad obsequia W. X. M. captivantur, tak in patria, iako et extera religiei Greckiei natione. Ci zas ktorzy y przysługi u Boga y sławy y reputacyei w narodach Ruskich W. X. M. invident y nie zyczą, czynią to ex formidine, gdy za to samo, ze W. X. M. tantum in orbe christiano principem, condigne non venerantur, verentur vindictam, ktora bodai perversos niemineła.

Temu się zas niedziwuię, ze y mnie iako x. pleban, tak wszyscy eiusdem z nim praedicamenti nienawidzą: poniewaz nie ich piosnkę spiewam, y w kozdey o religią occazyei narazac się muszę. Osobliwie x. pleban, niemaiąc do restawrowania opadłego koscioła y plebaniei (co mu od swoich exprobratur) ochoty, barzo nie rad widzi, z łaski W. X. M., za moim staraniem, iuz chwała Bogu znacznei monasterow restawracyei; invidet mi naybarziei osobliwei łaski W. X. M. dobrodzieia mego ztąd scommatice a snac ex delirio, nocnemi omamiony chymerami, pisze o mnie do W. X. M. y mowi, iakoż o zadnym dobrze mowic nie umie. A ia mu odpowiadam: cerbere, vah blateras!

Za przestrogę y przysłanie autentycznego iego złosci dowodu, unizenie W. X. M. dziękuię.

Z Ukrainy omni czekam momento wiadomosci od J. M. oyca metropolity, ktory tam przyięty honorificentissime, z oicem Chmielnickim w Subotowie residuie. Co czynią y radzą — nondum constat. To iednak pewno, ze universus do oyca Chmielnickiego garnie się populus z starszyną y Ordą, ktorą sobie (ut fertur) znaczną conduxit summą, maiąc ieszcze residuum zbiorow oycowskich szesckroc sto tysięcy czerwonych złotych, oprocz kleynotow y srebra. Cokolwiek ztamtąd otrzymam certitudinis, doniosę W. X. M., a dopiero w tym mogę assecurować, ze nam tu od Ukrainy nihil metuendum; sprawy moie o przyłączeniu Dzięciołowicz do archi-

mandryei Słuckiei, wziol in curam et operam suam J. M. ociec metropolita znosic się z oycem archimandrytą Pieczarskim, dopomoze y ociec Chmielnicki będąc summæ u nich existimationis. Zabłudowska iesli będzie na przyszłym seymie attentowana sprawa, pilno o wiadomość W. X. M. upraszam. Musiałbym dla tei y ynnych iachac do Warszawy, gdy episcopią Białoruską y archimandryią Leszczynską po J. M. oycu Tukalskim pro vacanti porwac conantur inimici. Kończąc ten list votis et pollicitatione modł y usług moich, pilno mię w miłościwą W. X. M. dobrodzieia mego recommendo łaskę, a o assygnacyią na drzewo do zbudowania cerkwi zamkowey y monastyra mego pokornie upraszam. Z Słucka, 23 X-bris, anno 1667. W. X. M. pana mego miłosciwego y dobrodzieia zyczliwy zawsze y unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiązęciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

110.

1668 г. Письмо Слуцкаго архимандрита Өеодосія Василевича къ Литовскому конюшему князю Богуславу Радивилу.

Напоминаетъ князю о дѣлѣ своемъ съ Слуцкими евреями (см. N 102), проситъ его заступничества, выражаетъ опасеніе — не уменьшилось ли расположеніе къ нему князя, вслѣдствіе разныхъ слуховъ и наговоровъ по этому дѣлу. О Варшавскихъ новостяхъ сообщитъ князю, по возвращеніи своемъ оттуда.

Jasnieoswiecone młsciwe xiąze, moy wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Powracaiącego do boku W. X. M. z Warszawy (gdziem też vocatus od J. K. M. stanął) J. M. pana Niezabitowskiego niskim moim comitor ukłonem, ktory iako naypokorniei depono u nog W. X. M., cum votis meis o szczęsliwe długoletnie panowanie całosc zdrowia y dostoienstwa y iako nayszczęsliwsze W. X. M. successus. Moie przytym iteratim płaczliwą wnoszę do W. X. M. dobrodzieia mego querellam, ktorą nie primus, Deum testor, animi motus, ale ingens extorsit w pierwszym pisaniu moim dolor, solam szukaiąc w łasce W. X. Mci consolationem, zem za obelgę samego Boga y moią sługi unizonego W. X. M. miał skuteczną z Żydow otrzymac sprawiedliwosci administracyią, z meliorowaniem niełaskawego in rem meam decretu. Czego gdym pierwszą nie mogł wypłakac u W. X. M. supplicę, owszem wyczytałem indicia diminucyei łaski et offensam a snac ex sinistra alicuius delatione, nierozpaczaiąc iednak ani cale wątpiąc ieszcze o panskiei ku mnie W. X. M. dobroczynnosci, multiplicatas (iako bity prawie płacząc) offundo lachrymas, supplex naprzod deprecans, iesli czym W. X. M. z iakowei mei nieostoroznosci offendi y iesli mie kto niezyczliwie interpretuie, abys W. X. M. rozkazac raczył, ut eluatur illata w tym niewinnie labes przed W. X. M. Supplicuię przytym y o rozkazanie uczynienia z Żydow sprawiedliwosci, ktorzy mi y na reputacyei przez obelgę wszystkim ogłoszoną a me vindicowaną y na własnosci na kilka tysięcy wielką uczynili szkodę. Co wszystko składaiąc pod nogi W. X. M. ze mną samym

unižone moie zawsze rozkazaniu W. X. M. posłuszne déduo usługi w miłosciwą panską łaskę. Waszei xiążęcei mosci pana mego miłosciwego y dobrodzieia zawsze niezmienno zyczliwy y naynizszy sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Scibilia z Warszawy adæquate J. M. pan Niezabitowski rozumiem W. X. M. referet. Jam ieszcze niemiał audiencyei, po ktorei cokolwiek occuret godnego do wiadomosci W. X. Mci, za szczęsliwym, da Bog, do Litwy przybyciem W. X. M., przy unizonym moim doniosę ukłonie.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiązęciu J. M. p. Bogusławowi Radziwiłowi, xiązęciu na Birzach i Dubinkach, Słucku y Kopylu, panu na Newlu y Siebiezu, koniuszemu W. X. L., generalnemu xięstwa Pruskiego gubernatorowi, Branskiemu, Poszerwentskiemu etc. staroscie, memu wielce msciwemu pana y dobrodzieiowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

111.

1668 г. 19 Іюня. Письмо Слуцкаго архимандрита Өеодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Жалуется на Плоцкаго стольника, который, своими происками, вредитъ дѣлу постройки церквей въ Слуцкѣ и наконецъ самому Василевичу въ процессѣ его съ Слуцкими евреями; почему проситъ князя о заступничествѣ. Сообщаетъ князю, что въ Слуцкѣ «много Жидовъ и Жидовокъ», по принятіи христіанства, совращаются опять «въ жидовство.» Говоритъ о ходѣ постройки Троицкой церкви, вычисляетъ расходы на этотъ предметъ; о томъ, что имъ вмѣнено въ обязанность всѣмъ священникамъ— имѣть отъ князя «презенту» на церковь. Въ заключеніе сообщаетъ о запорожскихъ «новинахъ.»

Jasnieoswiecony miłosciwy xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Gdy swieszczennicy xięstwa Słuckiego z unizoną w desideriach swoich suppliką upadaią do nog W. X. M., y ia za niemi pokorną wnoszę (ut fiant voti compotes z łaski W. X. M.) prozbę y tę J. M. pana stolnika Płockiego, iako superrime opressus, W. X. M. donoszę niełaskę ku mnie, yz y cerkwie w zamku budowac y z Żydami spraw moich sądzić odmawia, lubo o tym kilka W. X. M. præsentowałem J. M. listow. Upraszam tedy supplex o licentią W. X. M. tak na budowanie cerkwie w zamku, iako y na dochodzenie in alio iudicio szkod y krzywd, od Żydow mi poczynionych. Nie będę ich pozywał iako Żydow Słuckich, tylko iako mansionarios na ten czas w Słucku: bo są iedni Bychowscy, drudzy z Ukrainy Żydzi, od ktorych mam szkodę wielką y zastawy iuż wypłaconei recuperowac nie mogę.

Y to W. X. M. wiedziec interest, ze w Słucku wiele Żydow y Żydowek, ktorzy po krzcie znowu do Żydowstwa redierunt, iako y dopioro z Moskwy iedna Żydowka, bywszy kilkanascie lat chrzescianką y za mężem Moskalem, y namowiwszy go z Moskwy w te kraie, sama z siostrami y dziecmi tego Moskala y swemi, w Słucku do Żydowstwa reversa, y od Żydow Słuckich gdzieś ze wszystkiemi utaiona. O co ym akcyia, iako y o czeladz chrzescianską y inne rozne a często inconvenientia intentowac y na seym mandaty podac (za consensem iednak W. X. M.,

o ktory pilno upraszam) muszę, z moiei duchownei powinnosci y urzędu metropolitanskiego, mnie na ten czas zleconego.

Cerkiew S. Troyce na chwałę Bożą a wieczną W. X. M. sławę et a gente nostra obserwancyią zaczynam murowac, umowiwszy za 24 tysiące murmagistra z iego murową materyią, oprocz zelaza, drzewa y stolarskiej roboty. Dałem zaraz de proprio 2000 złotych. A zebym miał czym dalei zaczęte prosequi opus, unizenie choc o połowę naznaczonei z łaski W. X. M. summy 600, abym mogł miec zaraz, supplikuię. Uznaną w erectiach tych obudwuch cerkwij łaskę W. X. M. ku sobie, narody Ruskie będą modlic Naywyzszego Pana o całosc w naydłuzsze wieki zdrowia y dostoienstwa W. Xiąż. Mosci.

Według rozkazania mi W. X. M. w Birzach przykazałem wszystkim swieszczennikom, aby się kozdy, kto niema, starał o praesentę W. X. M., o ktorą dopiero dwa supplikuią: ieden do cerkwi S. Jana Krzciciela w Słucku, Theodor Orzechowicz; drugi do cerkwie Raczkowskiej S. Mikołaia, Paweł Chocienowski. Y ia pokornie za niemi upraszam W. X. M., cum hac pollicitatione że doyzrze, aby kozdy miał od W. X. M. praesentę sub amissione officij et beneficij.

Z Ukrainy nie powrocili ieszcze posłani ode mnie, com wiedział, referet W. X. mosci J. M. pan Winkler, ktoremu omnia communicavi, o tym upewniam, ze y Ordy zadne w Ukrainę nie wyszły y Tureckiei protekcyei kozacy nie przyieli, iak prędko moi z Czyhyryna powrocą, odeszlę W. X. M. wiadomosc. Samego mie przytym z unizonemi usługami w miłosciwą W. X. M. łaskę iako naypokorniei recommendo. Z Słucka, 19 Junij, anno 1668. W. X. M. pana mego mciwego y dobrodzieia zyczliwy zawsze y unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiązęciu panu Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

112.

1668 г. 16 Іюля. Письмо Слуцкаго архимандрита Өеодосія Василевича къ князю Богуславу Радзивилу.

Разсказываетъ о дѣлѣ своемъ съ Колендою относительно Заблудовской церкви, объ отношеніяхъ Запорожскихъ и Донскихъ козаковъ къ Московскому царю.

Jasnieoswiecony miłosciwy xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

W sprawie o cerkiew Zabłudowską żadnei nie miałem od sług y plenipotentow W. X. M. wiadomosci, aż dopioro od samego W. X. M., y zaraz, tegoz dnia, obmowę y informacyią sporządziwszy, dałem do rąk J. M. pana stolnika Płockiego, dla odesłania do Wilna. Mandaty na przyszły seym po x. Kolendę pilno potrzebne in simili iako pierwsze były napisane, a bodai nie przyszło y po samego W. X. M. wyniesc mandatow y processow pozanosic. Si videbitur W. X. M. y iesli ta moia informacyia y obmowa, którey copiią posyłam, acceptabitur od W. X. M., na seym iachac y dla tei y dla innych spraw o religio muszę. Lubo nie mam o czym. Collecty wybranei złotych

600, iuż posyłaiąc na przeszły seym, medietatem straciłem; złotych 300 restant; a trzeba namniei 3000 ważyc przecie pro hac vice, ile względem convocacyei, iako z pisania W. X. M. informatus (za co unizenie dziękuię), muszę dalei iednak prosequi sprawy o cerkiew Zabłudowską propriis non sufficiam stipendiis, otrzymałem od W. X. M. obietnice ze przy moim staraniu y pracy sumpt miał byc W. X. M., o co pilno uprasam, bo intrata z archimandryei Słuckiei y wychowaniu z zakonnikow 20 impar. Jezeli tedy W. X. M. sumpt na tę o Zabłudowską cerkiew sprawę dac mi rozkaże, omnem polliceor operam. Mogłyby też włosci y paraphia do Zabłudowa należące quotannis do skączenia tei sprawy contrybucyią wydawac, y quota, od W. X. M. należąca, supplementowac by mogła, alias nie podobna ut sufficiam kosztem moim, ktorego y na restawracyią monastera y na wychowanie obmyszlac mi trudno.

W Ukrainie kozacy dokazuią Moskiewskie, znoszą podiazdy y sami czatuią. Mamy y od nas tu blizko Czernihowskie incursyie o ktore zaraz do Czehyryna wyprawuię y starac się będę, aby włosci W. X. M. wolne od ich impetycij były. Kres onych non contemnendae liczą się in numero dwakroc sto tysięcy kozakow. Orda prędko speratur w Ukrainę. Car Moskiewsky media do uięcia kozakow adinvenit, y iuz fertur, że Doncow uioł, ktorych 60 tysięcy się zebrało. Na seym kozackich spodziewam się posłow. Reliqua sequentibus W. X. M. remittam ocassionibus, a siebie z unizonemi usługami memi pilno miłosciwei recommendo łasce. Z Słucka, 16 Julij, anno 1668. W. X. M. pana mego miłosciwego y dobrodzieia zyczliwy y unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

113.

1668 г. 25 Сентября. Письмо Слуцкаго архимандрита Феодосія Василевича къ князю Богуславу Радзивилу.

Благодаритъ князя за присланныя деньги. Въ ожиданіи открытія судебныхъ засѣданій, Василевичъ хлопочетъ получить отъ Литовскаго подканцлера разрѣшеніе на начатіе дѣла съ Колендою о Заблудовской церкви и о посылкѣ „совѣтчиковъ" (monitores) отъ примаса къ Колендѣ. Для успѣшнѣйшаго веденія дѣла, проситъ собрать съ „поповъ" 1000 злотыхъ и прислать къ нему, Василевичу. Сообщаетъ о положеніи дѣлъ на Украйнѣ, объ отношеніяхъ гетмана Дорошенки къ Московскому и Турецкому царямъ; о движеніяхъ Орды, подъ предводительствомъ двухъ султановъ: Нурадзы и Гаʼги.

Jasnieoswiecone młsciwe xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Z łaski W. X. M. naznaczoną z Słucka posiłkowany quotą (za co unizenie dziękuię), stanołem w Warszawie. Gdzie (ze nie były sądy) samą tylko naszei gotowosci z x. Kolendą o cerkiew Zabłudowską do rozprawy attestacyią od xiążęcia J. M. pana podkanclerzego W. X. L. otrzymac y monitores od J. M. x. primasa do x. Kolendy wyprawic staram się.

Z Ukrainy, in ipso z Słucka procinctu

drogi moiej, otrzymałem od J. M. oyca metropolity przez umyslnego wiadomosc, z niskim y do W. X. M. odzywaiącego się ukłonem, o czym J. M. pan Morsztyn referet. Potęga Ukrainy kozakow z Ordą na dwakroc sto tysięcy—dowodna; protekcyią Turecką przyieli bez wykonania iednak na poddanstwo przysięgi (do ktorei ustawiczne Tureckie stimulant legacyie). J. M. ociec metropolita et clerus wstrzymywa Doroszenka, przy ktorym summa wszystkiej, po zabitym Bruchowieckim, Ukrainy y Zaporoza. Tenze do Cara J. M. posłał, aby præsidia z fortec, ktorych tylko cztyry, sprowadził, za co pokoiem od siebie y Ordy upewnia za pana iednak miec nullis alliciotur rationibus; y sam się z Czyhyryna 27 Aug. za Dniepr ku granicy z woyskami y Ordą pod dwoma sołtanami ruszył. Nuradza Sołtan trzydziescie tysięcy, sołtan Galga 40 prowadzi.

Ja zaraz do J. M. oyca metropolity wysyłam, żeby na convocatyią posłany mogł powrocic, na ktorei gdy y sam byc dla spraw pilnych muszę; o assygnacyią dla konij do Zabłudowia, gdziem dopiero nie odsyłał, uniżenie W. X. M. dobrodzieia mego upraszam y o list do ich mosciów panow commisarzow Słuckich, aby mi w drogę popi złotych tysiąc dla spraw cerkiewnych, maiąc dobre z łaski W. X. M. beneficia wydali, co wszystkie nasze swoim contribuit loci ordinariis duchowienstwo szczupleisze maiąc, nizeli Słuccy fundacyie y proventus. Pilno mie przytym z unizonemi usługami memi w miłosciwą W. X. M. subijcio łaskę. Z Warszawy, 25 Sept., anno 1668. Waszei xcei mosci mego wielce mciwego pana y dobrodzieia zyczliwy zawsze y unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiązęciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

114.

1668 г. 5 Октября. Письмо Слуцкаго архимандрита Өеодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Сообщаетъ о предметѣ разсужденій на сеймикахъ и предстоящемъ сеймѣ, именно — объ успокоеніи Украины и обезпеченіи свободы вѣры. Проситъ, чтобы князь сдѣлалъ распоряженіе о сборѣ съ Слуцкаго духовенства 200 червонныхъ злотыхъ, въ пособіе ему, Василевичу.

Jasnieoswiecone miłosciwe xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Życzyłem unice powrociwszy z Warszawy czekać z uniżonym ukłonem moim szczęsliwego W. X. M. dobrodzieia mego na Podlasie przybycia. Sama mie tylko pilno potrzebna w Ukraynę expedicyia revocavit do Słucka y na poblizszych seymikach punktow z J. M. panem krayczym W. X. L. namowionych promocyia, o ktorą y W. X. M. dobrodzieia mego pokornie upraszam, ynsze altissimo W. X. Mci subijciens consilio o dwa: o uspokoienie Ukrainy y religiei, y articułu do confederacyei wpisania na convocacyei (ktorą w domu dla niedostatku sumptu zasiedziec muszę) in sinum miłosciwei W. X. M. łaski y promocyei, humillime z uniżoną totius gentis ritus Græci prozbą depono, sam tez nie będę prożnował agenda ubique agam y pilno W. X. M. o

wiadomosc residencyei przed eleccyią, zebym za powrotem moich z Ukrayny (gdzie za passem J. M. p. hetmana W. X. L. posyłam) mogł dobieżeć praesto; constat tez dobrze W. X. M. tenuis moi z dobr duchownych proventus, ktory praesentibus nie podała occasionibus. Powtore tedy uniżenie W. X. M. upraszam o list, ut contribuat duchowienstwo Słuckie ze dwiescie czerw. złotych w drogę na electią, na ktorei iesli rebus nostris non succuremus sublevandis, ruent in perpetuum; o reclinatorium tez dla konij w Zabłudowiu pokornie W. X. Mci proszę, a siebie z uniżonemi usługami memi miłosciwei W. X. M. łasce iako naypilniei recommendo. We Mscibowie, 5 Oct. anno 1668. Waszei xcei mosci pana mego miłosciwego y dobrodzieia zyczliwy zawsze y unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

115.

1669 г. 11 Апрѣля. Письмо Слуцкаго архимандрита Өеодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Сообщаетъ о ходѣ постройки православныхъ церквей въ Слуцкѣ, объ издержкахъ на этотъ предметъ. Жалуется на Полотскаго стольника, чинящаго ему, Василевичу, различныя утѣсненія по дѣлу съ Слуцкими евреями.

Jasnieoswiecony młciwe xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieju!

Pożądanei w Słucku bytnosci W. X. M. pana mego młciwego y dobrodzieia spe frustratus, żadnego z declarowanei W. X. M. łaski nieotrzymałem skutku, dla czego umyslnego posyłaiąc iako naypokorniei ukłonem moim cum apprecatione omnium prosperitatum W. X. Msci adoro. Et oro supplex o naznaczonych szesciu tysięcy na murowanie cerkwi S. Troyce wydanie, gdy nie tylko tę cerkiew murowac z łaski W. X. Mci poczynam, lecz y na eleccyią (wydawszy swoich 2500 mularzom na materyią iuż wygotowaną) żadnego nie mam sposobu do zasiężenia sumptu dla siebie y dla ich mość panow posłow religiei Graeckiey, ktorych 14 z Litwy oprocz Coronnych miec postarałem się, a więcei takich, ktorym y radą cum informatione assistere y sumptem succurrere muszę. Miserere mei Domine w tak pilnei totius gentis et religionis occasyei, żadnei nie mam inszei oprocz samei tylko łaski miłościwei W. X. Mci nadzieie; alias w domu zasiedział bym hanc do poratowania exorbitancyae opportunitatem, y tu zaczęta koło muru interrumperetur z wielką szkodą robota, bom dwa tysiące rozdał mularzom, y materyią wygotował na całe lato, a dalei płacic tymże rzemiesnikom nie mam czym, wszystkiem iuz moie pofantował suppellectilia na te Warszawskie y domowe w restawrowaniu cerkwij y monasterow occasyie, a tam czynił upewniony panskim W. X. M. słowem y pismy, ktorych copiam includo. Na cerkiew też zamkową drzewo y wszystka iuz przysposobiona materyia, tylko disponere et inducere formam ich mość pp. commissarze z J. M. p. gubernatorem impediunt. Recurro y w tym do miłosciwei W. X. M.

łaski z uniżoną od wszystkiei Rusi prozbą, aby się z tego domu Bożego cieszyli y w nim za całość zdrowia y dostoienstwa W. X. Msci prosili Pana Boga. Trzecie moie unizone wnoszę pilno do W. X. Msci dobrodzieia mego postulatum a oraz conqueror, że J. M. p. stolnik Płockij (do ktoregom od W. X. Mci remissus) często prozbą moią requisitus spraw moich z Żydami sądzic odmawia, y iuz piąty rok sto kilkadziesiąt grzywien wypłaconei ginie mi zastawy srebra; a poniewaz J. M. niechce tei przeyrzec sprawy o remissę onei do ich M. pp. commisarzow Słuckich, uniżenie W. X. Mci upraszam, za co wszystko oddaię mie obsequentissimum W. X. Mci dobrodzieiowi memu in mancipium zostaiąc zawsze. Z Słucka 11 Aprilis, anno 1669. Waszei xiązęcei msci pana mego miłosciwego y dobrodzieia zyczliwy zawsze y uniżony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Scibilia wszystkie godne do oznaymienia recommendavi J. M. panu Winclerowi.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. panu Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

116.

1669 г. 19 Апрѣля. Письмо Гедеона Хмельницкаго къ великому Коронному гетману Яну Собѣскому.

Жалуется на какое-то кровопролитіе, произведенное Тетерей, съ неумышленнымъ участіемъ Выговцевъ, и на насилія, испытанныя при этомъ отъ Поляковъ, которые, по свидѣтельству Гедеона Хмельницкаго, „дали себя знать хуже плюгаваго бусурманина“.

Jasniewielmożny mciwy panie marszałku y hetmanie wielki Koronny, wielce moy mciwy panie y dobrodzieiu!

Ze mi tak nie uprzedziła ręka do podziękowania W. M. panu za przysłanie siostry moiey, zdaię to in obliqnum tempus, a nie swoią w tem nieczułość. W tem iednak ukontentowany nie zostałem, kiedy tak filius perditionis et abominabilis homo Tetera omni dolo plenissimus ac sangwine innocentissimi Wyhowscy (omnium nudam reliquit illam) idcirco tak ia suppono, że to metuus est fenix a nie Wyhowski, bo terra non operuit sanguinem, eique iuż za łaską Bożą na tem mieyscu tysiąc mężow praeter mille clipeos zrodziło się, a o tym y nie mowie, kto by siedział y w Malborku, że woli iuz pić kahwę Turecką, a niżeli bir niemiecki, gdyż nie tylko w obietnicach naywięcey samych darach Polskich, iako to nam mogę mówić, mors in olla est mors inolla. A zaż niedoznałem, kiedy mnie tak chudego mnicha, niewiem o co, J. M. panowie Polacy albo raczey katolicy, czyli kaci mordowali, zapomniawszy owey mowy: quia non ex Romanis consvetudo damnare aliquem hominem priusquam is, qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina, quae ei obiciuntur, iedno z urodzoney do mnie swoiej zapalczywosci furorem suum exprimebant, a co przebog na coz mi się lękać naygorszego poganina, kiedy mi dał się znać Polak gorzey plugawego bisurmanina; quod scripsi, scripsi, gdyż serce mi w gniewie pałało, aż się słowo rzec musiało, spomniawszy na to,

że mię zbroyną ręką nie wiodł żołnierz Polski żaden, ani mi zayrzał w oczy pod misiurki, ale gdym ie nakrył ingrato peplo iuż na ten czas, iako żydzi sprawowali przez Judasza przed pana Tetere, około mnie p. Polacy a tak od tego czasu łaski króla Polskiego na osobę moią zaniecham zebrzeć, by mi przyszło ginąć (avertat Deus) z duszą y z ciałem, ani żadnego pana Rz. Posp. Polskiey choć in sago, choć in toga. Albo mi to niepamiętno, że przez lat kilkanaście bez amnistiey Polskiey żyłem, iako princeps domi et dux in foro, a kiedym się dochrapał amnistyey Polskiey, tedy pewnie doznałem miłosci iako pies od wilkow. Niechayże one słowa przy mnie będą, qui esse cupit astutu', maneat ubi stat tutus; takową tedy moią powolnoscią list ten zapieczętowawszy pańskiey się łasce W. M. oddawam J. W. mego wielce miłosciwego pana cale zyczliwy bogomodlca y sługa Gedeon Chmielnicki. Z Czyhyryna d. 19 Apr., anno 1669.

Адрессъ: Jasniewielmożnemu memu wielce miłosciwemu panu y dobrodzieiowi J. M. panu Janowi na Zborowie y Zołkwie Sobieckiemu, marszałkowi y hetmanowi wielkiemu koronnemu, Jawarowskiemu, Stryskiemu, Kałuskiemu, Gnieznienskiemu etc. staroscie.

Отдѣлъ писемъ, тека 33.

117.

1669 г. 4 Октября. Письмо Слуцкаго архимандрита Феодосія Василевича къ князю Богуславу Радивилу.

Проситъ князя выдать обѣщанные на постройку въ Слуцкѣ каменной церкви 6000 злотыхъ; церковь эта уже выведена до оконъ. Жалуется на Слуцкихъ Евреевъ по дѣлу о неотдачѣ ими Василевичу 120 гривенъ заложеннаго, но и уже выплаченнаго серебра. Жалуется на утѣсненія и угрозы отъ нѣкоего Дольскаго за то, что онъ, Василевичъ, отлучилъ одного Пинскаго „попа“ отъ совершенія таинствъ и отобралъ у него церковь. Сообщаетъ о ходѣ дѣла въ сеймѣ относительно Заблудовской церкви.

Jasnieoswiecony miłosciwy xiąże, moi wielce mciwy panie y dobrodzieiu!

Gdym sobie osobliwy z łaski W. X. M. dobrodzieia mego obiecywał respect, po owych za honor W. X. Mci na elekcyiei wytrzymanych impetitiach y kłopotach; tu mie naybarziei omyliła commiseratyia y panska W. X. M. scripto et verbo ratificowana obietnica w wydaniu 6000 na murowanie cerkwi, ktorą difficillimis iuż niemal do okien podniosłem conatibus kilka tysięcy zaciągnowszy długu, supplex tedy upraszam W. X. Msci dobrodzieia mego, aby w tei iesieni z łaski W. X. Mci ta wydana byc mogła quota.

Uskarzac się tez na Żydow Słuckich dotąd waszey xiążęcey mci nie mogę przestac, poki mi moia nie będzie oddana własnosc 120 grzywien zastawionego y wypłaconego odemnie srebra, y w tym byłem obietnicą W. X. M. w Warszawie upewniony, skutecznego iednak nieotrzymałem konca. Chcieli J. M. panowie commissarze przesłuchac tei sprawy, Żydzi iednak dotąd unikali, a mnie satisfaccyią uwodzili, aż mi termin wyiazdu do Krakowa przypadł; gdzie że ich o krzywdy Boskie prawem convincovac muszę, pokornie W. X. Msci aby to nieurazało proszę, niechai choc tak wiele mam respectu y łaski W. X. Mci iako Żydzi, żeby się

W. X. M. y za nich nie brał iako o moie przez nich szkody y obelgi W. X. M. nie bierze. Uznałem y w tym J. M. panow commisarzow X. Słuckiego niełaskę, gdy na usilną prozbę kilku dragonow w te do Krakowa drogę wygodzic niechcieli, propter securitatem, gdy mi p. Dolsky za popa Pinskiego (ktorego wzioł z sobą do Krakowa) na zdrowie daie odpowiedz, bom tego popa a sacris odłączył y cerkiew mu odebrał, a to wszystko za całosc honoru y dostoienstwa W. X. Msci czynię y cierpię. Na seymie tez coronationis y Uniei cos z dekretu o cerkiew Zabłudowską enituntur sobie sprawie, y to W. X. Msci donoszę, a kosztu na resistencyią onym y informacyei słusznei nie mam, o ktorą pilno W. X. Mści upraszam a naybarziei o zlecenie, ktoremu z sług W. X. M., żeby iurystow do tei sprawy zażył y ze mną się znosił w Krakowie. Cum his pilno mie w miłościwą panską W. X. M. dobrodzieia mego łaskę przy nayniszszym moim recommendo ukłonie. Z Słucka 4 Oct. anno 1669. Dzisiay do Krakowa wyiezdzam. Waszei xiążęcei mci mego wielce mciwego pana y dobrodzieia zyczliwy zawsze y unizony sługa Theodosy Wasilewicz, A. S.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xciu J. M Bogusławowi Radziwiłowi.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

118.

1670 г. 7 Декабря. Письмо Запорожскаго гетмана Петра Дорошенки къ королю.

Выставляетъ на видъ польскія неистовства, совершонныя въ Бѣлой Церкви и въ деревнѣ Ольшанкѣ. Будто бы, по приказанію короля, Коронные гетманы вошли въ Полѣсье, гдѣ, по истинѣ, предали все огню и мечу, не щадя и православныхъ церквей. Проситъ перевести коммиссію по дѣламъ Запорожскимъ изъ Острога куда нибудь поближе. «Если же всѣ наши просьбы и моленія останутся втунѣ, мы добьемся своего, не щадя ни своей, ни чужой крови»—заключаетъ гетманъ Дорошенко.

Kopia listu do krola J. M. od Doroszeńka pisanego.

Nayiasnieyszy msciwy królа, panie a panie nasz msciwy!

Lubo przeszły akt kommissyi w Ostrogu zobopolnemi diffidencyami utrudzony p. kommendata Białocerkiewskiego, furyacko nad starożytnym horodem Białocerkiewskim insolencyą cale skasowany, a teraz swieżo p. Piwem z ordynansu (iako on pisze) W. K. M. y ich mość pp. hetmanów koronnych powtore w Polesie zawitałego y ztamtąd wioskę nazwano Olszankę krwią ludzi niewinnych, gdzie ich z niewiastami y dziatkami więcey czterechset poscinanych udusiwszy doszczętu spalił, niedali i niedaią nam z panskiey W. K. M. pana naszego młsciwego cieszyć klemencyi y skłonney cale do pokoiu jego Ukrainy pozyskać się poddaństwa W. K. M.; w pokoiu ludzi malevolentia owszem takiemi ich bezboznemi nad domami Bożemi ludźmi chrzesciańskiemi tyrańskim procederem ultro otrącono nas od pana y państwa, od oyca y oyczyzny, a i sam parcat W. K. M. nobis mimo mnie przeszłemu panu y W. K. M. dotrzymać jakimże kolwiek traktatem przez J. W. J. M. pana marszałka y hetmana W. Koronnego pod Haycami zawartego pokoiu, staraiącego się znamiona regimentu woyskowego nam

niezdawszy hetmanem mnie y woyska Zaporowskiego swoim mieć niezechcesz, a przeto w taką przywodząc desperacyą, iakowa inakszey, która by nie splondrować palić, rabować, y w niwecz nas y ubóstwo nasze obracać zezwalała, a iednemu woysku iednego miec hetmana życzyła, szukać przymierza protekcyey. Atoli ieszcze poniechawszy szkodliwych sposobow, z zapłakanemi oczyma w tey suplice naszey stawam ja z woyskiem Zaporozskim przed maiestatem W. K. M. y wszystką Rz. Pospolitą na teraznieyszym seymie, ostatnią sprawiedliwosc z tak srogich naszych Białocerkiewskiego komendata I. Dlewskiego p. Piwa winowaycom, przytym o uspokoienie wszystkich naszych dolęgliwości in primo gradu kładąc, cerkiewne oppressye z suplikami y instrukcyami naszemi do W. K. M. y wszytkiey Rzeczy Pospolitey doniesionych, pokornie upraszaiąc, dasz-li nam W. K. M. to, o co prosiemy, przyimiem, ustarać się będziemy życzliwe, a wierne usługi nasze oddawać W. K. M. Jesli też uposledzeni zostaniemy krwawych nieżycząc zawodów dopraszać się nieprzestaniemy, a iesli ieszcze kommissyą nas W. K. M. uspokaiać życzyć będziesz, aby w takiey dalekosci, iakowa w Ostrogu była, ale w Międzybożu, lub w Darze, gdziebysmy y J.Wielmożnego J. M. pana marszałka y hetmana wielkiego koronnego assystentem y prezydentem tey oczyszczoną od praktyckich subiektów mieli, uniżenie upraszamy y z tą z taką submissyą naszą u nog maiestata W. K. M. poddańskie głowy nasze schylaiąc zostaiemy W. K. M. pana naszego miłosciwego wiernemi y naynizszemi sługami — Piotr Doroszenko hetman woysku W. K. M. Zaporowskich. Z Czechowia d. 7 Xbris, anno 1670.

Отдѣлъ историко - политическихъ сборниковъ, книга 22, стран. 564—566.

119.

1677 г. 29 Іюля. Письмо Незабитовскаго, уполномоченнаго князя Богуслава Радивила.

Оспориваются несправедливыя притязанія православнаго Слуцкаго духовенства на часть наслѣдства послѣ принцессы Валашской, основанныя, будто бы, на завѣщаніи послѣдней, и заявляется о добровольномъ отреченіи претендентовъ отъ этихъ притязаній, съ присоединеніемъ подлинныхъ документовъ отъ Св. Духовскаго братства и другихъ. Документъ любопытный, но требующій разъясненія, такъ какъ находится въ связи съ длиннымъ процессомъ, бывшимъ предметомъ долгихъ разсужденій и споровъ.

Entre les expediens, qui pourroient calmer sans ésclat et sans l'entremise d'aulcun mediateur la prétension des pops et mettre notre princesse en sureté pour l'avenir contre ceux, qui voudroient encore former des demandes en vertu du testament inventé de feu madame la princesse de Walachie. Il semble que si monsieur l' archimandrite et les autres gens d'Eglise Russe, qui vivent présentement, declaroient par un escrit qu'on leur pourroit projetter, qu'ayant examiné entre eux in foro conscientiae, si ce Testament est veritable et s'ils pouvoient au besoing faire serment sur leur salut de sa validité, ils avoient jugé chrestiennement que, puisque pas un de ceux qui poussent cette affaire maintenant, n'ayant pas été present ny temoin oculaire, lorsque ce Testament a esté

compillé et que sa teneur paroissant fort partiale, mesme au prejudice de la soeur germaine de feu madame la princesse palatine, ils ne devoient et n'osoient aussy pas respondre de la verité de ces circonstances, de sorte que pour demeurer dans les termes d'une moderation Ecclesiastique, sans desir de posseder ce qui ne leur pourroit pas appartenir legitimement et pour ne donner ny soupçon ny scandale au monde, qu'ils preferent l'utile à l'honneste, mesme à la gloire ancienne et moderne de leur Religion, qui avoit tousjours reçu des bienfaits et benignités réelles de la très illustre maison de Princes Radzivils. Ils avoient deliberé et conclu de ne se plus prevalloir de ce Testament de la Princesse de Walachie, ains d'y renonçer volontairement pour eux et leurs successeurs à perpetuité, surtout en consideration de l'innocence de la Princesse Louyse Charlotte Radzivill, au nom de laquelle ils avoient esté assurés de bonne foy ce qu'ils scavoient aussy en partie euxmesme, qu'il ne luy restoit pas la moindre marque de souvenir de Madame la Palatine, ses joyaux et pierreries ayant ésté distraits et engagés pendant sa vie, sans que cette orpheline et feu monseigneur son pére y aient participé en aulcune façon, si bien qu'ils renonçoient purement et simplement par cette declaration pour eux et toutes les Eglises Greques, qui auroient pu y pretendre en aulcune manière au benefice de ce Testament, l'original duquel avec l'obligation de 200 m. fl. du Bractwo de Wilna et tous les autres documens ils avoient cedé, transporté et remis entre les mains de oeconomes nommés et ordonnés par la dernière volonté de feu Mongr le Prince Boguslaus. En recognoissance de quoy et pour tesmoigner le remercimant de leur Princesse, pour cette declaration et soummision, ils leur avoient accordé en pur don gratuit, semel pro semper pour le service divin des Eglises Russes en Lithuanie et particulierement à celles, qui sont dans les biens de la Princesse, de l'ancienne Religion Greque 25 ou 30 m. fl. payables en trois ou 4 ans des révenus de la Princesse, selon l'asscurance qu'ils en avoient reçeu et dont ils demeuroient satisfaicts et contents, renonçant et abdicant à toutes les prétentions, demandes et sollicitations, qui s'estoient agitées sur ce sujet jusques icy tant en Justice que par les voyes amiables' à l'effect de quoy ils quittoient et deschargeoient pour eux et leurs successeurs la Princesse Louyse Charlotte Radzivil et ses heritiers sans avoir plus de droit et de raison de les poursuivre, en quelque manière que ce puisse estre, au sujet dudit Testament, le declarant nul et sans valeur dès maintenant pour tousjours, le tout de bonne foy et après une meure et finale conclusion de cette affaire.

NB. On pourra aussy faire entrer en ce project le rzeczenie de la Princesse de la Walachie avec les autres. raisons, qui ont desjà esté escrites à Messieurs les Oeconomes et à M-r l'Archimandrite. Il luy faudroit aussy promettre en particulier 5. ou 6 m. fl., ou bien sa succession à un de ses parens ou autre qu'il pourroit choisir et l'instruire d'estre honnette homme. Le tout a besoin de secret pour ne faire voir la chose que quand il nous plaira et avec le temps sous pretexte qu'on la remise de lat. X I. M., que du temps du Prince Boguslaus on n'a point fait de bruit de ce testament ex diffidentia causae, que la Princesse de Walachie n'en a jamais rien notifié à ce Prince.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

120.

1682 г. 10 Іюня (ст. ст.) Письмо отъ священства и монашества Виленской Православной Свято-Духовской церкви и монастыря къ Феру, совѣтнику великаго князя Прусскаго.

Изъявляютъ благодарность за покровительство, оказанное монахамъ Свято-Духовскаго монастыря, бывшимъ въ Кролевцѣ, и за данное разрѣшеніе отправлять Православное богослуженіе.

Wielmozny mciwy panie consiliarzu iego arcijxiążęcey mości, nam wielce miłosciwy panie y dobrodzieiu!

Panską wielmożnosci waszey y dobrodzieyską uznawszy łaskę WW. oycowie nasi, w Krolewcu będące, szczodrobliwą y miłoserdną, y nam oznaymili, za ktorą (yz udolnoscią powinną naszą zakonną dość uczynic nie mozemy) naywyzszy Maiestat Bozki błagac za fortunne successa W. M. pana obligamur prosemper.

Barziey ztąd gdy samym eventem fortunnym od nayiasnieyszego arcyxcia J. M. miłosciwy odebralismy w celebrawaniu naszego nabozenstwa consens, ktorego y copia nas doszła, iednakże w tak prętkiey poczty expedycyiey yż wielmoznosci waszey nie możemy respondere; iako z naiasnieyszego pana nam miłosciwego mandatem postompic mamy, za drugą da Bog pocztą (facto consilio miedzy nami) cum debita reverentia wielmoznosci waszey oznaymic niezaniechamy. A teraz pokornie upraszaiąc wielmoznosc waszą, aby ieszcze naiasniyszego pana mandatum pzzy wielmożnosci waszey zostawał, samych nas nieodmienney panskiey łasce y szczodrobliwemu patronstwu pilno a pilno zalecamy. Wilna, Junii 10 (v. s.), anno 1682. Wielmoznosci waszey nam wielce miłosciwego pana y dobrodzieia zyczliwi słudzy y bogomodlcy. Klemens Tryzna, episcopij Białoruskiey nominat, starszy conventow Wilenskich cer. S. Ducha, m. p. Hilarius Gosławski, kaznodzieia Wilenski przy cerkwi Prawosławney S. Ducha. Jonas Dubinski, vicarius monasterij Sancti Spiritus, contienator regulae Sancti Basili Magni ortodoxae professioonis.

Адрессъ: Wielmożnemu J. M. panu Ferowi, coniliarzowi naiasnieyszego arcyxcia Pruskiego, nam wielce miłosciwemu panu patronowi y dobrodzieiowi do oddania.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

121.

1685 г. 4 Апрѣля. Письмо Станислава Лазинскаго къ королю.

Сообщаетъ о мѣстѣ расположенія татарской Орды султана Галги (см. выше № 113), которая, какъ видно по всему, собирается „съ наступленіемъ весны отдать визитъ свой Волыни“ (czekaią wiosny—oddać Wolyniowi wizytę). Сѣтуетъ на то, что настоящая зима изобилуетъ неслыханнымъ снѣгомъ, который много способствуетъ голоду въ войскѣ, особенно въ кавалеріи, такъ что многія хоругви уже разошлись, не получая ни харчей, ни жалованья и переѣвъ все, что только можно было найти въ окрестныхъ селеніяхъ.

Nayiasnieiszy miłosciwy krolu, panie a panie moy miłosciwy!

Po odstupieniu sołtana Gałgy od Nimierowa, nic wiencey Ordy pod Miedzybosz nie przyszło tylko sto kony, ktora od Raszkowa Dniestrem się przebyrała do Miedzyboża. Orda zaś sama daley nie poszła, ale położyli się w Jahorłyku, Raszkowu y Soroce y czekaią wiosny—oddać Wołyniowy wizytę. Z tych tedy Miedzyboskych choć wziąść języka po dwa razy posiłałem, ktorzy nie mogły sie dokopać asz za trzecio razą stały w Szrobkowie trzy dny prawie nad samem miastem były przestrzeżeny, bo nykt nie wiszedł. Ja zas co sie w Miedzybożu dzieię zawsze mam wiadomość, bo to przes szpiegow czynię, że tak są niezwyczaynie wielkie sniegy, że kozacy którzy o mile od Miedzyboskiego zamka leżą pilnuiąc. A pieszo żadno miaro wziąć nie mogą ięzyka we trzech mieyscach w Bachmatowcach, Szpyczynicach y Tereszkowcach. Buliboszany mołoycy pogotowiu konnemu, dla sniegu wielkiego (rzecz nie podobna!) listy po trzykroć moie ordinowane do W. K. M. pana mego myłosciwego teraz sie do mnie wracaią nazad; bom iusz swieża poczte rozłożył, bo piersze poczte w iednych mieyscach spędzono, z drugich mieysc dla głodu pouciekały y do chorągwy nieiadąc, y przez to żadne listy rąk W. K. Mci pana mego odemnie doysć nie mogły. Chorągwe zaś comendi moiey dwoch uprosili de medio sui prosząc o to, abyś W. K. Mość pan moy myłościwy pozwolił brać druga te ustawke, bo penitus żyć nie mają o czym y trawy doczekać: bo any zasług, any hiberne te chorągwie niewzieli. Chorągwie insze po kilkunastu kony poroziezdżało się, drudzy, te ustawkę ziadszy nie maiąc o czym więcey żyć, poiechali daley. Ale drugi choć y zasługi y hiberne wezmie, to mało z niego bendzie pociechy na wiosne, kiedy ochoty mało a serca penitus icitur. O moim zaś nieszczęściu W. K. Mci czynię wzmiankę, żem jest funditus zniesiony od chorągwy Petihorskey J. M. pana woiewody Wileńskiego, która stoi w Korcu, y od drugey J. M. pana Leona Sapiehy, która stoy w Bereżnym, bo y konie y woły y zboża pobraly, powimłacały, owce porzneły, wieprze et id genus owo zgoła y bułky chleba zyezd nie będe miał, zkąd trafily ich mość na pana wielkiego mnie tak zruinować wniwecz owosz mnie komendą, bo gdybym był nie komendę pilnował to bym był substantiey mojey pilnował. Wielce prosze W. K. Mść pana mego myłościwego, abyś my to W. K. M. pan moy myłościwy żołnierzom tym Litewskim kazał nagrodzić, bom wiecznie już przepadł, bo ta uboga substancia moia y na wieki po tey ruinie nie przydzie do siebie. Przy tym mnie samego szczedrobliwey cle-

mentiey W. K. Mci pilnie oddawszy iestem waszey królewskiey mci pana mego myłościwego wiernym poddanym y nayniższym podnożkiem Stanisław Szajousz Lazninsky. Z Połonnego 4 Aprilis, anno 1685. Interes zaś ubostwa mego w łaskawe W. K. M. panu memu myłościwemu oddaie memento.

J. M. pan marszałek darmo sie turbuie, bo taka ustawka zadney consistenciey ruinować nie może, a druga że na chorągiew moie te trzy osmaczky na konie iedno miasto Polonne daie, ale cała włóść owo zgoła ośm chłopow padło na ośmaczke zboża to rozeznać łatwo jeżeli bydź w tym ruina może.

Отдѣлъ историко - политическихъ сборниковъ, книга 25, 227 стр. Письмо это въ подлинникѣ.

122.

1688 г. 27 Января. Письмо Гребена къ великому гетману Коронному.

Сообщаетъ о бунтахъ Запорожскихъ; о кончинѣ Самойловича; объ арестованіи Полуботка, со всѣмъ его имуществомъ; о Мазепѣ; о Ханскомъ послѣ; о томъ, какъ, во время шествія на „Іордань“ (въ крещеніе), хотѣли убить воеводу и митрополита, но тѣ, узнавъ о готовившейся катастрофѣ, въ церемоніи этой участія не приняли; объ арестахъ и казняхъ по этому поводу; о похожденіяхъ Палея. Въ заключеніе, проситъ гетмана прислать къ нему пиротехника.

Jasniewielmożny mci woiewodo y generale ziem. Rusk. hetmanie W. K. panie y dobrodzieiu mói.

Zadnieprskie rewolucium ieszcze nie przyszli do prędkiego oznaimienia, iakom się o nich mogł wywiedzieć, że naprzod hetmana Samoyłowicza stracono. Na ostatku po Hrehorym synu starszym, młodszego syna uprosił woiewoda Smolenski iako swego zięcia. Pułbotek w niebespieczeństwie w wielkim, sam iest odesłany na stolice; srybra iego które byli w schowaniu u pana woiewody Pereiasławskiego na grzywen 500, y daley chciał był to odyskać od woiewody, ale iuż mu tego srybra nie wydano, y innych splendorow, także y srybra syna Maximowego, pisarza pułku Pereiasławskiego. Mazepie cale de nowo nie tuszą, żeby hetmanem został, ale o Lewenca-Pułtawskiego głosy. Poseł od Chana iest u Mazepy w koniach 30. Bunty, ktore sie miedzy kozakami działy, teraż sie iuż y do Moskwy zbliżyli, w te dni teraz na wodochrzyszcze tak się miało stać: iako maią zwyczay na Jordan schodzić y harmaty y inne do tryumfu wywodzić ludzi, na tym czasie że y woiewodę Kijowskiego mieli zabić y metropolitę, y na cos sie było nie dobre zaniosło, gdyby było około tego nie było iakowegoś przestrzenia, że ani woiewoda na Jordan nie chodził ani też metropolita ani też harmat na doł nie spuszczano y woysku niewiele. Za czym te sie buntownicey obiawili, a nawięcey z sierzantow z jednym chorążym osadzono ich do więzienia 54, z których 19 Januaryi obieszono w Kijowie 12, do Periasławia odesłano 12 obwieszyć, 26 Januaryi maią zaś w Kijowie 12 obwieszyć, az tych wszystkich stracą nim więcey ieden na drugiego co wyspiwa y tak tuszą, że to kozacy wszystko zrobili teraz wszystka starżyna kozacka w Baturynie, nawet y atamaniią horodowa, y ducho-

wieństwo znaczne. Juz że też p. Palij 18 Januarij swoim podiazdem powrócił, nic więcey nie sprawiwszy tylko iedne wieś zruinował, z którij Drahinicz dowiedziawszy się o podiezdzie Palijowym z żoną swoią do Tiahini uciekł. Strony zaś tych ludzi, co pod wartą siedzieli, za odebraniem woli jaśniewielmożnego W. M. dobrodzieia, na porękę J. M. pana rotmistrza oddałem. Zelaza wiele go tu przy fortecy potrzeba pisać nie podobno było, poniewasz go tu nic nie zastałem, a iak naywięcey przy forteccy zawsze potrzeba. Jakom raz o feyrwerka prosił jasniewielmożnego J. M. dobrodzieia tak y teraz powtarzam, gdyż tu jest naypotrzebnieyszy y bardzo musię się dziwować p. majorowi artylerij, gdzie jaśniewielmożny J. M. dobrodzieia opowiedział, że tu iest stary feirwerk, a tu ani puszkarza dobrego iednego nie masz, tylko Plągęszycz co wie, a pomocnicy, ktorych tu pozaciągali z kozakow na mieysce tych, ktorzy tu poumierali, aż starzy zaś co ieszcze zostaią na sto krokow dali nie widzą, iakom y sam iuż tego doswiadczył co mieli uderzyć do Tatarow, to w miasto uderzył zaczym zyczył bym sobie, aby byli ablesowane, poniewaz iakom słyszał, y oni o to J. M. pana woiewoda Kijowskiego mieli prosić, to doniosszy łasce się panskiey oddaię iako jasniewielmożnego W. M. pana y dobrodzieia nayniższij y naypowolnieyszy sługa H. W. de Gröben. W Białocerkwi d. 27 Jan. anno 1688.

Отдѣлъ писемъ, тека 78.

123.

1688 г. 2 Мая. Письмо отъ Виленскаго Православнаго Свято-Духовскаго братства Бранденбургской маркграфинѣ, княжнѣ Радивиловой.

Просятъ ее привести въ исполненіе запись, выданную Валашскою господарынею княгинею Радивилъ Виленскому Свято-Духовскому братству на имѣнія: Заблудово и Бѣлица. Письмо это дополняетъ и объясняетъ документъ подъ N 119.

Jaśnieoswiecona młciwa xiężna Brandeburska nasza wielce miłosciwa pani y dobrodzieyko!

Maiąc my tak obligową nie małą summę iako ex piis legatis należącą, conventowi Wilenskiemu z drugim do niego należącym y całemu Bractwu Wilenskiemu zaciągnioną y opisaną na maiętnosciach Zabłudowiu y Bielicy przez jasnieoswieconą xiężnę J. M. p. Radziwiłłową woiewodziną Wilenską hospodarownę Wołoską na kilkakroc sto tysięcy, o co od kilkunastu lat per strepitum iuris iako należytosci swoiey dochodzilismy tego, lecz per varia media za wiadomoscią W. X. M. y J. M. p. zawiadowcy dobr W. X. Mci interponowali o to, tandem ad finalem przychodząc executionem wielkie wskazy y realney na kilkakroc sto tysięcy upusciwszy summy, upewnieni będąc, że wszystkie apparamenta nieboszczki xiężny J. M. obrazy y srebro cerkiewne miało nas doysc o trzydziestu tysięcy dobrey monety albo proportionalną tey summie maiętnoscią, przeszłego roku przez J. M. p. Niezabitowskiego podczaszego Kaliskiego mieli byc acquietowani. Teraz zesmy tak omyleni zostali do W. X. Mci donosiemy iako do tey quod aequum et iustum, ze uwazyc może y nas ubogich zakonnikow y całego Bractwa w dalszą nie zechce W. X. M. prowadzic desola-

tią iako bogomodlcow y sług swoich. Pewni iestesmy tego, że W. X. M. rozkaże acquietowac, zachowawszy nas w panskiey swey łasce, do ktorey z unizonemi po setnie prozbami naszemi pilno naś oddaiąc iestesmy, Waszey xiązęciey mosci paniey naszey miłosciwey uniżeni słudzy Piotr Paszkiewicz Tołokonski, starszy Wilenski, adm. episcopiey Białoruskiey, ze wszytką w Chrystusie bracią duchowną. Roman Szyszka, skarbnik w. Połockiego, imieniem całego Bractwa Wilenskiego. W Wilnie d. 2 Maia anno 1688.

Адрессъ: Jasnieoswieconey xiężnie J. M. paniey margrabiney Brandeburskiey, naszey wielce miłosciwey paniey y dobrodzieyce.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

124.

1688 г. Посланіе Виленскаго Свято-Духовскаго братства къ членамъ сейма.

Жалуются, что подтвержденныя на многихъ предшествовавшихъ сеймахъ права исповѣданія Православной вѣры на дѣлѣ не выполняются, и Православные по прежнему терпятъ угнетенія и насилія со стороны католиковъ.

Jako zawsze przedtym na takowe zgromadzenia y consultatie W. M., ktorych rzecz iest zatrzymywanie praw y swobod miłey oiczyzny naszey we wnętznym y powierzchownym pokoiu, nie zaniechiwalichmy dolegliwosci y urazow naszych a zwłaszcza tego nayprzednieyszego a wolnosci sumnienie, y pokoy pospolity zachodzącego urazu, s ktorego wiele zawsze innych uciskow y angariey, iako z nieiakiego zrzódła, na nas utrapionych ludzi w niewinnosci naszey płynąc nie przestawa, a to za odstąpieniem niektorych przełożonych duchownych naszych od starozytney wiary y zwykłych im y przodkow ich pasterzow patriarchow Orientalnych, a oddaniem posłuszeństwa nad prawo duchowne, swieckie y samy zwyczay w Bodze wielebnemu J. M. oycu Papieżowi Rzymskiemu. Zaczym iż naprzednieyszey wolnosci nabożenstwa swego cieszyc się y starszego metropolity według zwyczaiu religiey swoiey miecz nie mozemy. Chociaż my w tym na kilku seymach upewnieni byli, ze nam po smierci nieboszczyka oyca Pacieia legitimus metropolita wschodniego patriarszego posłuszenstwa od J. K. M. naszego miłosciwego pana miał być potwierdzony; ale mimo to J. M. xiądz Rucky nad prawo y constitutie roku 1609 wszystkie dobra metropolij należące otrzymał. Zkąt iakie bysmy w wolnosci nabozenstwa swego oppresie mieli daie sie widzieć, iz tego teraz swieżo danego mandatu, ktorego ludzie priwatni, mieszczanie Wilenscy posłuszenstwa Rzymskiego Koscioła na grunciech cerkwie nabożenstwa naszego położyli, pociągaiąc nas za dworem J. K. M. snac za radą y roskazaniem pomienionego xiędza Ruckiego, mimo prawa y wolnosci, czego przedtym niesłychano było, abysmy sie z wiary sumnienia naszego, tudziez z praw y wolności onym sprawowali, y liczbe nieiaką czynili zmierzaiąc na połamanie praw y wolnosci, y do pozyskania czegos na mieszczanach nabozenstwa wschodniego. Co iz iuż nie iedno nas, ale y wszytkich W. M. w prawach y wolnosciach pod tym pretextem obchodzi. Donosimy to do wiadomości W. M. naszych M. panow z płaczliwą żałobą na nie, unizenie a prze miłoserdzie Boże prosząc, abyscie W. M. na-

szy M. panowie, postrzegaiąc praw swobod y pokoiu pospolitego, ktoremi starożytna religia nasza Grecka z dawnych wiekow tak w Coronie iako y W. X. L. znamienicie obwarowana. A iako od swiętobliwych przodkow, tak y od J. K. M. pana nam szczęsliwie panuiącego poprzysiężona obiecana y constituciami warowana iest Ich M. panom posłom ziemskim, za napierwszy w instruktij paragrach to podac raczyli, iakoby starożytna religia nasza Grecka, za przywroceniem mitropolij y władyctw, pod zwykłym w sprawach duchownych patriarchą posłuszenstwem uspokoiona była, a wszelakie względem Religieij uciski y urazy praw y wolnosci naszych, tudzież processa ku warowaniu in dubium y skazie o złamaniu praw, za powodem J. M. xiędza Ruckiego, u sądu J. K. M. zadwornego nad prawo y zwyczay otrzymane, nie sądzone y zniosione byli. Za tym Pana Boga, według zwykłey uprzeymey powinnosci naszey, za długofortunne w dobrym zdrowiu panowanie J. K. M. naszego M. pana y W. M. wszystkich nieprzestaiąc prosić; samych siebie y nanizsze słuzby nasze w miłosciwą łaske W. M. naszych M. panow iako napilniey oddaiemy. W. M. swoich M. panow nanizszy słudzy y bogomodlcy Bracia Bractwa Cerkiewnego Wilenskiego religiey starożytney Greckiey duchowni y swietcy.

Адрессъ: W Bodze wielebnym y oswieconym jasniewielmożnym Ich M. panom senatorom, posłom y wszystkiemu zacnemu rycerstwu należy.

Отдѣлъ писемъ, тека 276.

125.

Между 1681—1688 гг. Супплика жителей мѣстечка Заблудова, поданная княжнѣ Людвикѣ Каролинѣ Радивиловой, маркграфинѣ Бранденбургской [1]).

Жители Заблудова жалуются на усиленіе жидовъ въ ихъ городѣ, которые вытѣснили ихъ со всѣхъ главныхъ улицъ и забрали въ свои руки всѣ ремесла и торговлю, вымогая послѣдніе достатки жителей, нѣкоторые изъ нихъ строились даже подъ самымъ домомъ Божіимъ, а отъ солодовень, пивоварень и винокурень ихъ грозитъ постоянная опасность пожаровъ.

Naiasnieysza xięzna miłosciwa pani margrabina Brandeburska, pani a pani nam wielce miłosciwa y dobrodzieyko.

Wierni poddany W. X. Mci paniey naszey miłosciwey mieszczanie Zabłudowscy, z tą pokorną suppliką naszą upadaiąc do nog miłosciwych panskich, y onych sciskaiąc stopy w krzywdach naszych, zebrzemy łaski miłosciwey panskiey W. X. Mci paniey naszey miłosciwey, gdyż wielkie a prawie nieznosne krzywdy y bezprawia ponosi chrzescianstwo w miescie Zabłudowiu, w protectiey y poddanstwie W. X. Mci paniey naszey miłosciwey zostaiące, od zydow tudziesz będących, ktorzy tak się szerzey rozposcieraią, iz nie tylko ze szynki, handle, wsze-

1) По смерти отца своего Богуслава Радивила, Людвика Каролина вышла 7 Генваря 1681 года за мужъ за маркграфа Бранденбургскаго, брата курфюрста Фридриха III, а по смерти его снова вышла въ замужство, 24 Іюля 1688 г., за князя Нейбургскаго. См. Котлубая 177 и 178 стр.

Iakie rzemiosła y inne pozytki chrzescianom dawnym mieszczanom poodbierali, ale tez iuz y place na nienależych sobie mieyscach zabieraią prawie gwałtem, y na nich się funduią, a nie powinni by, według praw y ordynacyey jasnieoswieconych xiążąt ich M. panow naszych miłosciwych, sławney pamięci antecessorow W. X. M. paniey naszey miłosciwey; gdyz oni maią sobie daną co naycelnieysze ulice Surazką do budowania się y pomieszkania, na ktorą prawo iakie maią to posyłamy W. X. M. paniey naszey miłosciwey, a do innych ulic y dwoch kwater rynku, ktore osiedli, nic prawa nie pokazuią. Chworoskiey ulicy z samego czoła od rynku obie stronie aż do większey połowy zaieli y osiedli. Teraz znowu iuz i trzecią ulicę Bilską posiadaią, osobliwie Szander żyd y drugi Pinkas, pod domem Bozym to iest pod cerkwią buduiąc się osiadaią, a ta ulica Bielska u xiążąt Ich M. antecessorow W. X. M. paniey naszey miłosciwey w osobliwym respekcie y obserwancyey była; a to ratione Dworu, ze dworzanie na niey swoie miewali gospody podczas rezydencyey panskiey w Zabłudowiu. Pokornie tedy W. X. M. paniey naszey miłosciwey upraszamy, aby im tego zabronić, gdyz chrześcianie ztąd wielka maią krzywdę: iedna, ze zydom za miasto ustępowac muszą, a na zatyłkach tylo gniezdząc się y mieszkaiąc żadnego pożytku za żydami miec nie mogą; druga, ze podatki takze zarowno iako przedtem z zydami płacą, a teraz iuz więcey żydow w miescie anizeli chrzescian; y na lepszem mieyscu mieszkaiąc wszystkie handle y pozytki nam chrzescianom zabieraią y niszczą nas, a siebie y kahał swoy zapomagaią. W takowey tedy oppressiey zostaiąc od żydow niegdzie indziey refugium szukać mamy, tylo pod skrzydłami łaski miłosciwey pańskiey W. X. M. iako paniey swoiey miłosciwey, gdyz mamy dziatki, ktoreby potem nie maiąc się gdzie przytulic w rodzimem gniezdzie, musieli by się tułac y pod inną protekcyą szukac przytulenia. A y to też nas lęka, ze zydzi między chrzescianami osiadaią, ktorzy bez winnicy, ozdowni y browarow nie obeydą się y tamże ie zaraz przy domach miewaią, co iest wielkim niebespieczenstwem ognia, przez co iuż nieraz miasto strach y ruinę poniosło, a y teraz swieżo od tegoz pomienionego Szandera żyda winnicy w strachu y niebespieczenstwie miasto było. Wszak oni maią swoię ulicę, na ktorey y boznicę swą maią, czemuż na niey się nie funduią, a iest tak wiele pustych placow. Dotąd milczelismy y nie kuczyli W. X. M. paniey naszey miłosciwey przez suppliki, ale iuż się dobrze przeyrzawszy, y to bacząc, ze to miasto przez żydow upada y chrześcianstwo ubożeie, musiemy kołatac do miłosciwych uszu panskich W. X. M. paniey naszey miłosciwey zebrząc miłosierdzia, abys nie kazała brać gory zydom nad chrzesciany, y aby z placow chrzescianskich, które nie nalezycie przez podstępki poosiadali, za oddaniem ich spazij kazała z łaski swey miłosciwey panskiey ustąpic, a tego się trzymac na co prawa maią. A my za dobre zdrowie y długoletnie a fortunne panowanie W. X. M. paniey naszey miłosciwey Pana Boga prosic z dziatkami naszemi az do zgonu życia swego będziemy. Waszey X. M. paniey naszey miłosciwey wierni y naynizsi poddani burmistrze, rada y całe pospolstwo miasta Zabłudowa.

Отдѣлъ писемъ, тека 103.

126.

1688 г. 3 Іюня. Письмо отъ Польскаго посла Юрья Довмонта изъ Москвы къ королю.

Сообщаетъ о переговорахъ съ княземъ Голицынымъ по дѣламъ Турецкимъ, при чемъ Довмонту было представлено успокоительное письмо султана на счетъ Крымскихъ и Татарскихъ набѣговъ, упоминаетъ далѣе о пріѣздѣ въ Москву полковника Переяславскаго казака Дмитрашки, а также о бывшихъ передъ тѣмъ сильныхъ пожарахъ въ Москвѣ, и о готовящейся компаніи на югъ.

Naiasnieyszy miłościwy królu, panie a panie y dobrodzieiu moy miłościwy!

Za powrotem Cara J. M. Joana Alexieiowicza z monastera Sawińskiego w niedzelę przeszłą powrocił y kniaz Galicyn eadem die do stolicy. U którego pozawczora będąc, cokolwiek należało do przełożenia, według woli waszey krolewskiey mci pana mego miłościwego, listem de data 29 Aprilis z Słonima wyrażoney, nil intermissum. Dosyć complementu y podziękowania za przestrogi o transactiey w Constantynopolu y o Nuradyn Sołtanie, ad copiam listu iego do ich mość panów pułkowników woysk W. K. M. pana mego miłościwego. Ale na to tak płaci, co tenze Nuradyn w liście swoim namienia varia genera ord y wiary bissurmańskiey assectow, że tych ord nic jeno na swiecie nie masz. Lecz in rerum natura nie było. Strachy to tylko, Moskwa się ich by namniey nie boi; a o hanie krymskim iedna z solatio, że nie wychodził y nie wychodzi z Krymu. Odpowiedziałość się y na to, że choc by tot genera ord nie było na swiecie, przecież które są maią z sobą znoszenie y za ręce się biorą ad providendas res suas. Lecz y na to non otiantur, y woyska chrześciańskie, iako to y woyska ich Carskiego wieliczestwa poszły w pole, y bez przemysłow nad nieprzyjacielem nie będzie. Jest też tu Dmitraszko pułkownik Pereasławsky od tygodnia z Ukrainy przybyły. Nie wszystko y ztamtąd pomyslne, bo tardo passu y na teraznieyszą imprezę dokąd rozkazują woyska kozackie procedunt. Nie miał ieszcze audiientij ten kozak u carów ich mosciow, z którey co promanabit, a będzie z godnego doniesienia W. K. M. pana mego miłościwego ad solitum poszty cursum patebit. Caeterum nil peculiare, ognie częste panuią, y teraz w niedziel dwoch fere trzykroć na rożnych mieyscach w stolicy notabiliter grassabatur. Na przyszłą roczną campagnią iest ta apparentia, że zaraz z Bożego Narodzenia maią bydź prowadzone zapasy, to iest zywność dla ludzi y koni w te tam mieysce, kędy teraz fortece wystawuią na Samarze y woyska w tropy postępować maią. kniaz też Galicyn ze przeszłoroczniey praesidebat y następuiącey campagnicy praesidere ma. Co tak namieniwszy szatę W. K. M. pana mego miłościwego pokornie całuię. W stolicy Moskiewskiey die 3-tio Junii 1688. W. Kr. Mci pana a pana mego młciwego wierni poddany y naynizszy sługa Jerzy Dk. Dowmontt.

Отдѣлъ историко-политическихъ сборниковъ, книга 25, 237 стр.

127.

1688 г. 4 Ноября. Письмо канцлера Марціана Огинскаго къ королю.

Оправдывается предъ королемъ въ томъ, что не могъ отправиться на сеймъ, а за тѣмъ въ Москву, согласно даннымъ ему порученіямъ. Далѣе же, по поводу встрѣчи съ отцемъ іезуитомъ, отправлявшимся, по волѣ короля, въ Китай, разсуждаетъ о значеніи титула королевскаго въ сношеніяхъ съ Московскими царями, и предостерегаетъ на этотъ счетъ короля.

Naiaśnieyszy miłościwy krolu panie, panie y dobrodzieiu miłościwy!

Przeszłą poszta doniosłem W. Kr. Mci panu memu miłosciwemu, że ani deliberatoriae literae, ani expedicije na seymiki nie doszły rąk moich, według pisania W. K. M. pana mego miłosciwego. Tylko ex fama publica wiem, że seymiki d. 5 9-bris a seym w Warszawie d. 16 X-bris. Ja powtóre do W. K. M. piszę o tym oznaymuiąc, że żadne mie od W. K. M. nie doszły expeditie. Wziąwszy też pisanie od W. K. M., że na moie ręce posyłaią się expedicije seymikowe, posyłałem umyslnie do xięcia J. M. p. collegi mego, pytaiąc się o onych u samegoż. Ale iako przez list swoy to declaravit, że żadnych expedicij na seymiki y nie miał y nie ma; tak fide iurata to przed moim prawie powiedział, że nie potrzebnie na onego te inwidią wolą. Doctus sua fruitur pace. Doszedł mię też list od W. K. M. pana mego miłościwego, że J. M. pan Ładziński wprzudy moie listy przesłał do dworu, niżeli sam comparuit. A w tropy zaraz y od samego miałem z Jaworowa list de data d. 12 8-bris, że iuż dwie audientie miał u W. K. Mci, y że do mnie powraca plenus gratia principis, y z pewnemi listami do mnie pisanemi, tudzież z pewnemi expedicijami Moskiewskiemi do pieczęci mei należącemi. Jeszcze dotąd onego doczekać się nie mogę. Anim był onemu przyczyną, aby nie miał iechać do Moskwy z takową expeditią, jakową miał z pieczęcią małey cancellarij Lit. Że tedy powrócił do W. K. M., nie moia wina. A dnia wczorayszego był tu u mnie Jezuita, którego W. K. M. posyła aż do Chiny z takąż pieczęcią dawną Koronną mnieyszą. Na tytule sam W. K. M. pana mego miłosciwego Carom I. M. Moskiewskim, według terazznieyszych pact, wszystkie daiesz tytuły, onym należące. A na pieczęciach inaczey się znayduie. Wiadome iuż są W. K. M. pana mego miłosciwego pacta, iakowe z tym narodem stanęły według daney na seymie instructiey. Łatwo ogień zapalić, ale zgasić go nie w naszych iest ręku. Kozacy Zaporożscy czterdziestego osmego roku zaczęli rebellią, y ani ogniwa w łancuchu iakowe dotąd się wszytkie uspokoić nie mogą narody. Y theatrum dimicationis uczynili u nas, że y teraz z tych woien eluctari nie możemy. Dosyć mnie pro fide mea to W. K. M. namienić. A zatym mię z nayniższemi pańskiey łasce recommenduiąc usługami zostaię zawsze, W. K. M. pana dobrodzieia mego miłosciwego wiernie życzliwym y nayniższym sługą Marc. Ogiński, kanclerz wielki W. X. L. Z Migucian d. 4 IX-bris 1688.

Отдѣлъ историко-политическихъ сборниковъ, книга 25, 367 стр.

128.

1689 г. 29 Января. Письмо великаго канцлера Марціана Огинскаго къ королю.

Препровождая къ королю письма и шифры отъ Польскаго резидента въ Москвѣ, а также реляцію отъ пана Ладзинскаго, жалуется, что послѣдній справлялъ Русскіе праздники въ Смоленскѣ, а отцы іезуиты-миссіонеры, командированные въ Китай, должны были ждать тамъ три недѣли, чтобы отправиться вмѣстѣ съ Ладзинскимъ до Москвы. Но такъ какъ паспорты миссіонеровъ припечатаны были старыми печатями, безъ исключенія прежнихъ титуловъ, согласно договорамъ, то Огинскій проситъ короля о новыхъ печатяхъ.

Naiasnieyszy miłosciwy królu panie, panie y dobrodzieiu miłosciwy.

Nieżyczyłbym W. K. M. pana mego młciwego, interessatum publicis dopioro consilijs, moią impedire literą, że mię jednak zwykła ku maiestatowi W. K. M. stringit życzliwość, nie omieszkiwam donieść W. K. M., co od J. M. pana residenta Moskiewskiego tak w liście samym, iako ex adiunctis w cyfrach odbiram, posyłaiąc listu samego y cyfr wytłumaczonych contenta. J. M. pan Ładzinski posłanik W. K. M. dopiero swięta Ruskie odprawował w Smoleńsku; qua humanitate tam traktowany, constabit ex relatione W. K. M., ktorą sam przysłał do mnie; na stolicy iednak do tąd non comparuit. Jezuici trzey missionarze ordynowani do Chiny niedziel trzy rezydowali w Kadzijnie maiętności moiey, czekaiąc na ukaz od J. M. pana woiewody Smoleńskiego; potym z spolney z J. M. panem Ładzinskim na stolicę Moskiewską accinxerunt se drodze. Ja życzę, aby eam facilitatem nalezli na stolicy, y przez panstwa carow J. M. przepuszczeni byli, jako tu są przyjęci. Poniewasz wszystkie swoie paszporta maią pieczętowane staremi pieczęciami, non exclusis według pact teraznieyszych titulis, ani praesumo mei muneris esse W. K. M. taxować expeditie, iednak ieżeli W. K. M. życzysz unikać offensas et ausas u narodu pełnego skrupułów, rozumiem, że rozkazać raczysz nowe porobić pieczęci. To doniozszy W. K. M. suppono, że W. K. M. przyjąc to odemnie raczysz pro documento wiernych moich ku sobie usług, które na zawsze ścieląc pod nogi maiestatu W. K. M. pana mego miłościwego zostaię W. K. M. pana mego y dobrodzieia wiernie życzliwym y nayniższym sługą Marcian Oginsky, kanclerz wielki W. X. Lit. Z Oławy d. 29 Januarij anno 1689.

Отдълъ историко-политическихъ сборниковъ, книга 25, 263 стр.

129.

1689 г. 21 Марта. Просьба генеральнаго и наказнаго гетмана войска Запорожскаго Гришки Ивановича, поданная королю отъ имени всѣхъ полковниковъ, сотниковъ и всего Запорожскаго войска.

Гетманъ жалуется на мѣщанъ города Немирова, которые употребляли всѣ усилія, чтобы стоявшихъ у нихъ козаковъ вытѣснить совсѣмъ изъ города. Причиною же того была одна месть со стороны Немировскихъ мѣщанъ, которые нѣсколько разъ покушались перейти на сторону Крымскаго Хана; козаки же этого не допускали.

Naiasnieyszy krulu panie, panie nasz miłościwy!

Przy wyprawionym ięzyku bissurmanskim, którego kozacy na szlaku Białogrodzkim dostali, musiemy powodzenie y krzywdy nasze donieść naiasnieyszemu maiestatowi W. K. M. pana naszego miłościwego. A te się nam dzieią w mieście Niemierowie y po wsiach okolicznych Niemierowskich stoiącemu woysku W. K. M. Zaporoskiemu takim sposobem. Po smierci nieboszczyka s. p. pana Mohyły, hetmana Zaporoskiego, poprzysięglismy wszystcy z J. M. panem commendantem fortecy tuteyszey Niemierowskiey dotrzymać wiary y życzliwości naszey z obu stron, iedno mysląc aż do dispozycyi W. K. M. pana naszego miłosciwego. W tym czasie, po wyprawionym posle naszym na seym teraznieyszy, zniosszy się niektórzy z mieszczan z J. M. panem commendantem, piszą do jaśniewielmożnego J. M. pana koniuszego koronnego, aby woysko kozackie ztąd z Niemierowszczyzny mogli iako rugować, w tym nie wiedzieć, za czyim ordinansem skupiło się kilka chorągwi ordinackich w Miropolu; echo poszło, że cale Niemirow maią odbierać y kozakow z Niemirowszczyzny wypędzać, do tego tu J. M. pan commendant atamanom gromadskim po wsiach przykazał, aby każdy gospodarz kozaka swego u siebie stoiącego pilnował, y żywności, kiedy w pole albo gdzie indziey miał by się wybierać, dawać zakazał, czym woysko strwożone bardzo wątpi sobą, aby się iaki nie stał hałas stąd y porozumienie opaczne. Wszystka ta kłutnia urosła z mieszczan, y kiedy nie mogli Hanowi się Krymskiemu poddać, kilka razy do niego się udaiąc, bo woysko tego nie dopuściło, też teraz woysko po smierci nieboszczyka p. Mohyły na szyie wypychać usiłuią. Co donosimy W. K. M. panu naszemu miłościwemu, oraz pokornie upraszamy y błagamy naiasnieyszy maiestat W. K. M., żebyśmy nie przyszli na takie pohańbienie, stateczniesmy trwali na usługach W. K. M. y Rzeczy Pospolitey, broniąc y zaszczycaiąc te pogranicze od nieprzyjaciela y do końca gotowismy; z teskności iuż y pilnością wyglądamy na pp. commisarzów dla pewnego postanowienia nam porządku woyskowego, abyśmy wiedząc swoy porządek pewni we wszystkim zostawali. O to posetnie upraszaiąc mile oycowskie nogi obłapiamy nayiasnieyszego maiestatu W. K. Mci, pana naszego miłościwego, wierni poddani y słudzy naynizsi Hryszko Iwanowicz, sędzia woyska W. K. M. Zaporoskiego, generalny y nakazny hetman, pułkownicy, setnicy y czerń. Z Niemierowa 21 Marca, anno 1689.

Отдѣлъ писемъ, тека 96.

130.

1689 г. 28 Апрѣля. Письмо Польскаго резидента въ Москвѣ Юрія Довмонта къ королю.

Извѣщаетъ о движеніи Русскихъ войскъ къ Самарѣ, и о результатахъ похода передовыхъ отрядовъ къ Перекопу для рекогносцировки (для языка), сообщаетъ слухи о намѣреніяхъ козаковъ и объ ужасахъ, наводимыхъ на нихъ Татарами. Въ концѣ письма жалуется на неаккуратное доставленіе ему назначенныхъ на содержаніе его въ Москвѣ денегъ.

Naiaśnieyszy miłościwy krolu panie, a panie y dobrodzieiu miłościwy!

Już też nad insze czasy nic ieno terminem swoim poszta od granic W. X. L. non comparet w stolicy, ale też dziewiąty dzień nad termin zwyczayny doczekać się iey nie można, czym się zaś to dzieie, dla wiosenney resoluty drogi, czyli dla iakiey przyczyny inszey, ieśli kędy non detinetur, zgadnąć trudno. Zwłaszcza kiedy od kn. Galicyna, w niebliskiey dosyc mieysca będącego distantij z obozu, przybiega częściey. Jeszcze d. 7 Aprilis vet. styli na Kołomance, koło Pułtawy ku Morawskim szlakom zostawały woyska Moskowskie. Fertur, że się ku Samarze pomykać miały. O kozakach iedni powiadaią, że się z Moskiewskimy łączyły woyski; drudzy, że osobno stoią. Vary varie, każdy pro suo sensu. Jest wiadomość, że podiazd Moskiewski chodził ku Perekopu dla ięzyka, ałe go nie dostał, y żadnego Tatara z ludzi woiennych nie widział na oczy swoie, procz iednego chłopca, którego złapano, kędyś pasącego owce, ale ten że ni o czym nie wie, trudno mieć z niego informatią. Nie bez wielkiego podziwienia to tu, że jakby potonęli w wodzie tak zapadli Tatarowie, zkąd y w kozakach metus, że non libenter od domow swoich oddalać się życzą. O wysłanych do kniazia Galicyna od J. M. pp. hetmanów koronnogo y W. X. Lit., iako miałem od W. K. M. pana mego miłościwego, dla correspondenty, non constat, iesli comparuerunt w obozie Moskiewskim; ani od kniazia Galicyna, żeby miał być vicewersa wysłany do J. M. panów hetmanów. To tylko narratur, że kniaź Galicyn posztę miał ustanowić dla correspondenty. Namienieniem W. K. M. pana mego miłościwego w interessie moim, aczkolwiek primo intuitu nie zdało się miec apparenty, żeby miało co lucrari, po tygodniowey iednak refleksij y daley, ad denunciationem carewnie J. M. Zophy, kazano wydac medietatem, to iest rubli 500. Padszy tedy do nóg W. K. M. pana mego miłościwego, iako dziękuię uniżenie za dobrotliwą miłościwą łaskę panską, tak żebym tey że miłościwie doznać mogł ad evincendam alteram partem namienieniem do carów J. M. supplikuję maiestatowi W. K. M. panu memu miłościwemu. Wszakże tu hoc in interesse non plus peto, ieno żeby ad iustum ze mną descendatur calculum; ponieważ hucusque nie napisał Woznicyn, że wziął pieniądze, wedle quitacy swoiey f. 10000 z skarbu Rzeczy Pospolitey; przeszłey dopiero poczty ad speciem tylko namienił, że go doszło f. 7000, includuiąc w to podrożne y podwodne pieniądze y stoły, które miewał z łaski W. K. M. pana mego miłościwego, iako o tym y do xcia J. M. pana pod-

kanclerzego W. X. Lit. in respondendo pisze kn. Galicyn, y ia temuż przeszło y tegoroczno transaktią hoc in negotio posyłam. Wierne zatym poddaństwo moie oddaiąc, szate W. K. M. pana mego miłosciwego całuię iak naypokorniey. W. K. M. pana a pana mego miłościwego wierny poddany y nayniższy sługa Jerzy Dnik Dowmont. W stolicy Moskiewskiey, d. 28 Aprilis, 1689.

Отдѣлъ историко - политическихъ сборниковъ, книга 25, 375 стран.

131.

1689 г. 17 Іюня. Письмо Польскаго резидента при Русскомъ войскѣ Стефана Глосковскаго къ королю.

Разсказываетъ о походѣ Крымскомъ, объ осадѣ Перекопа и результатахъ этой осады, о дѣйствіяхъ Шереметьева и Неплюева и объ обратномъ движеніи Голицына.

Nayjaśniejszy miłościwy królu, panie a panie mnie wielce miłościwy y dobrodzieju!

Przebywszy Sulę rzekę wiele kozaków z wojska potykałem wjedno zgadzaiących się. W Krzemięczuku nad Dnieprem, zjechałem się z Mamotem, nakaznym pułkownikiem Perejasławskim, który powracał ze trzemi chorągwiami nazad do Perejasławia. Odprowadzał od Perekopa do Samarij posłow Moskiewskich y kozackich, których xiąże J. M. Galiczyn posłał do Carów Ich M. Relacią tak uczynił, iako y wszyscy wjedno się zgadzaią, że skoro przyszli w zielone swiątki pod Perekop z woyskiem, tego dnia szturmy pogotowano w nocy szturmować. Kamamet Murza z kilkunastu Murzow wyjechał z Perekopa do X. Galiczyna, y zaraz tey nocy zgodę uczynili, iakoby Han poddać się miał. Nazaiutrz zaraz xiąże Galiczyn ustąpił z woyskiem y recta idzie do Samary, nad Samaro oczekiwać ma powrotu tych posłow z stolicy. Boiarow kilku znacznych poiechało y carodworców z nimi nie mało, imion tych boiarów nie wiedzieli, posłowie J. M. pana hetmana Zaporoskiego: Mikłaszewski, chorąży generalny, Łomikowski, Mokieowski y Lisica, kazano im iak nayprędzey z stolicy wracać do Samary. O wielki klęsce w ludziach tak w Moskwie iako y w kozakach wypowiedzieć się nie mogli, osobliwie w koniach na Haymani. Przed zielonemi swiątkami z lewego skrzydła Han przyszedł z tyłu. Woysko, nagodzine dobro wprut się na mogiłach rozpatrywaiąc, uderzyło tedy naprzod wielkim impetem na dywizią Szehona, o samę Czostki (?) oparszy się piechota, bardzo dobrze y sprawnie ognia gęsto daiąc nie mało ordy narazyli; drudzy w ten że czas uderzyli na odwod. Szeremetow y Nepluiow, tam powiadaią, nie mało Moskwy porazili, że nie prętko do sprawy przyszli. Napotym odwróciwszy się uderzyli na pułk Szumski y Achtyrski, pobocznią straż trzymających; zaraz się w tabor włamali, wiele szkody bardzo w ludziach tych dwuch pułkach uczynili; powiadaią, że y armatę J. M. zabrali y uwiezli. O synu Hańskim powiadaią iedni, że zabito, drudzy, że rękę wszystkę z działa urwało. Xiążęcia Galiczyna ledwo za niedziel dwie u Samary spodziewam się, bo tylko po mili po pułtory na dzień idzie, gdyż siła armaty piechota sa-

motuhem ciągnie, co konie wyzdychali tak, że y raytaricy siła pieszą idzie. Pewnych, da Bóg, nowin w obozie o transakciach teraznieyszy kampaniey y dalszych procederów z Hanem dniem y nocą dać znać nieomieszkam. W. K. M. pana mego miłościwego y dobrodzieiá wierny poddany nayniższy podnóżek Stephan Głoskoski, resident woysk do Moskiewskich. W Krzemienczuku. 17 Junii roku 1689.

Отдѣлъ историко-политическихъ сборниковъ, книга 25, 223 стр.

132.

1689 г. 21 Декабря. Письмо Станислава Яблоновскаго воеводы Русскаго къ королю.

Письмо это служитъ дополненіемъ документа подъ N 128, и представляетъ подтвержденіе жалобы на коменданта Немировскаго Доморацкаго и подстаросту, съ присоединеніемъ новой жалобы на нихъ, по дѣлу объ убійствѣ бывшаго намѣстника Могилы Тишка Толочка.

Naiasnieyszy miłościwy królu, panie a panie moy miłościwy y dobrodzieiu!

Jedzie do W. K. M. pan Hryszko, hetman nakazny, żal swoy opowiedzieć et quidem słuszny, że pan Domaracki z podstaroscim Niemierowskim nie tylko kozaków suppreme aggrawuią, ale qua tyrannide niewinnego człôwieka Tyszka, namiesnika olim Mogiły, zamordowali, dla skarbow iakichsi nieboszczyka Mogiły. Mial expresse w ordynansie napisano moym, Domaradzki żeby się do kozaków cale a cale nie interessował, a on zły człowiek take scelus uczynił. Na tego Tyszka Tołoczka po smierci Mogiły były dwie skargi: iedna od żony Mogiły, druga od mieszczan. Mogilina pretendowała, że on tylko wiedział o pieniądzach Mogiły, które, aby oddał, potrzebowała. Sądziłem ia ych w obozie; był sam Tołoczko, a Mohilina swego brata Mozyrę plenipotenta przysłała była. Osądziło się ich sprawiedliwie, z którego sądu contenta Mogilina, mam listy od niey, dziękuiąc, że iey satisfactum, bo Tołoczko oddał iey flasze miedziano z pieniędzmi, które byli z Mohiło zakopali. Mieszczanie że nie staneli byli na termin, odłożyło się ich do inszego terminu, gdyż oni u Tołoczka pretendowali tego, co Mohiła nieboszczyk in vivis brał u nich. Należało tedy in fundo uczynić inquiżycią, na co osobliwego commissarza posłać miałem. Co tedy z Tołoczkiem ci panowie uczynili, opowiedzą kozacy a prawdziwą rzecz. Jacz będę sądził Domaradzkiego, ale z podstarościm nie wiem co czynić. Zdarli widzę Niemierów, tknęli się y pozytkow intratnych Niemierowskich pan comendant z podstarościm. Jak teraz miłościwy królu possessores Polesia y Ukrainy pretenduią tam dominationem suam, nie iakoby byli in hostico et primi obvii Tatarom, ale iako ci, którzy pod Krakowem maiętności maią. Posłowie z Zaporoża idą do W. K. M., iest ych sto koni, będą tu we Lwowie dziś na noc. Wiadomości innych z nikąd żadnych nie masz. Oddaię się zatym miłościwey W. K. M. panu memu miłościwemu łasce. W. K. M. pana mego miłościwego y dobrodzieia nayniższy y nayżyczliwszy sługa Stanisław Jabłonowski. Ze Lwowa 21 Decembris, anno 1689.

Отдѣлъ историко-политическихъ сборниковъ, книга 25, 315 стр.

133.

1702 г. 12 Апрѣля. Суппликa отъ Несвижскаго магистрата и всѣхъ горожанъ, поданная князю Карлу Станиславу Радивилу.

Въ виду угрожающаго нападенія Шведовъ, жители Несвижа, по примѣру прежнихъ лѣтъ, предлагаютъ свою готовность защищать городъ, и просятъ принять ихъ, съ этою цѣлію, въ замокъ, на время опасности.

Jaśnieoswiecony młciwy xiąże panie a panie nasz miłościwy!

Jako anteces ores nasi pod szczęśliwym iaśnieoświeconych xiążąt Ich M. mciow praedecessorow W. X. M. pana naszego miłościwego zostaiący panowaniem, podczas różnych incursij nieprzyiacielskich illibatam zawsze zachowali fidem, y stołeczney waszey xiążęcey mci pana naszego miłościwego fortece Nieświeżskiey pectoribus suis antemurale na ten czas czynili, y to po sobie vere pokazali, quid sit dici vel esse bonos inquilinos. Tak y my nayniżsi W. X. M. pana naszego miłościwego clientes w tak nagłym a ciężkim razie, kiedy Szwed z potęgą swoią w te kraie speratur, eandem debitam declarando et spondendo fidem, pokornie do W. X. M. pana naszego miłościwego supplikuiemy, abyś W. X. M. nas, których antenatow znaczna zawsze y doświadczona przeciwko panom swoim zostawało fides, do teyże swoiey fortece Nieświeżskiey z ubogą substantią naszą przyiąć rozkazać raczył; a my iterum iterumque zdrowiem y fortunami naszemi przy fortecy W. X. M. pana naszego miłościwego opponować się deklaruiąc, za dobre zdrowie y fortunne powodzenie W. X. M. pana naszego miłościwego maiestat pana naywyższego exorare powinni będziemy. W. X. M. pana a pana naszego miłościwego nayniszsi podnóżkowie y wierni poddani magistrat y całe miasto W. X. M. Nieświeżskie. Z Nieświeża d. 12 Aprilis, 1702.

Отдѣлъ писемъ, тека 158.

134.

1703 г. 23 Августа. Письмо Алексѣя Дашкова къ канцлеру В. К. Литовскаго князю Карлу Станиславу Радивилу.

Препровождая письмо Мазепы относительно сохраненія свободы за православными въ исполненіи ихъ религіозныхъ обрядовъ, Дашковъ, какъ уполномоченный Русскаго двора, присоединяетъ и отъ себя ту же самую просьбу.

Jasnieoswiecone xiąze kanclerzu W. X. Lit. mnie wielce mosci panie y dobrodzieiu!

Gdy mnie doszedł list od iasniewielmożnego J. M. pana Mazepy, hetmana woysk jego czarskiego wieliczenstwa Zaporowskich, do W. X. M. ordynowany, ktory eo instanti przy ukłonie moim bez omieszkania W. X. M. odsyłam. Contenta zas tego listu tak rozumiemy, że nie inne są, tylko conservationis przy staro-graeckiey Ruskiey religii ludzi swoich w xięstwie W. X. M. Słuckim y miescie Koydany nazwanym zostaiących,

prawami, przywileiami od wielu lat xiąząt Ich M. Olelkow y W. X. M. antecessorow, iako y samego W. X. M. zaszczycaiących się, do ktorego listu y ia referuiąc się imieniem iego czarskiego wieliczenstwa principala mego praesentibus insto za tymisz pomienionemi ludzmi, aby W. X. M. powagą swoią y zwierzchnoscią, ktora nad niemi extenditur, et sub eius potestate zostaią, przy tey dawney staro-graeckiey ruskiey religii, według obrzędu orientalnej cerkwi, tudziesz praw y przywileiow, bez naruszenia onych przez iakiekolwiek swywolne y nienawistne im osoby, które ex sola inv .... zdawna na nich nastęmpuią y opacznie względem o.... przed W. X. M. onych detulerant, conserwować raczył, w czym ufaiąc, że praesens litera nieomylnie u W. X. M. sortietur effectum; a mnie zàtym do dalszych usług powodem będzie, ktorego łasce zaleciwszy się zostaie iasnieoswieconey W. X. M. nayniższym sługą, eius sacrae czareae majestatis intimus dapifer et ablegatus Alexius Daschcov. Anno 1703 mensis Augusti, diei 23— iuxta ritum graecum.

Отдѣлъ писемъ, тека 48.

135.

1704 г. 17 Іюня. Письмо князя Димитрія Голицына къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

Напоминая о дружественныхъ отношеніяхъ Россіи къ Польшѣ главнокомандующій объясняетъ причины движенія Русскихъ войскъ къ Польскимъ границамъ, и обѣщаетъ полную безопасность для всѣхъ, тревожившихся въ Польшѣ за цѣлость своихъ имѣній.

Яснеосвѣтчоный княже, мнѣ наипаче господине, господине и брате.

Приближающагося насъ съ войски царского пресвѣтлого величества до предѣлъ королевского величества Польского изволилъ ваша княжая милость, по належащей къ намъ брацкой любви и доброй пріязни, чрезъ обосланіе любительного своего листа упоминая, имѣешь насъ просити, дабы мы учинить ваши и княгини ея милости госпожи маршалковой коронной сестры вашей, которыя будутъ близь пути проходящаго войска, подъ камандою нашею належащаго, дабы въ особомъ нашемъ были храненіи и расмотрѣніи. На что мы симъ нашимъ любительнымъ листомъ отзываючися, во первыхъ благодарствуемъ за присланіе любительнаго листа вашего, которой нетуне, но, яко належитъ братцскимъ и зѣло почтеннѣйшимъ нашимъ любительствамъ, приняли. Къ тому и объявляю вамъ, любительнѣйшему нашему брату, яко имамъ врученныя мнѣ войска и указъ пресвѣтлѣйшего и великодержавнѣйшаго самодержца его царского величества, государя моего премилостивого, на защищеніе и споможеніе королевскому величеству и наяснѣйшей Речи Посполитой Польской, на оборону, а на погроженіе общаго непріятеля какъ царского королевского величества, такъ и цѣлой Речи Посполитой, въ чемъ показать имѣетъ самая истина. Не токмо отчинъ васъ, моего любительного брата, или госпожи княгини сестры вашей маршалковой коронной, но и каждого отчинъ, мѣстъ, селъ и дере-

вѣнь должны мы остерегати, призирати и обороняти, особливо вѣдая васъ моего брата во всякой вѣрности и услугѣ покажущегося и великими неотмѣнными своими почтеными замышленіи, маестатомъ обоихъ величествъ предстоящаго, долженъ со всякимъ добрымъ моимъ и желательнымъ оберегательствомъ насъ предъявляти, надѣемся не въ долгомъ времени въ томъ увѣренность нашу къ вамъ явити, въ чемъ сердечно увѣряя вашу милость остаюсь вашей княжей велможности благожелательный и всегдашній вашъ слуга князь Дмитръ Голицынъ. 1704 г. Іюня 17 д.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

136.

1704 г. 30 Ноября. Письмо князя Репнина къ великому канцлеру князю Карлу Радивилу.

Извѣщаетъ, что Русскія войска заняли квартиры въ имѣніяхъ Радивила, по предложенію Полоцкаго сеймика и что никакихъ поборовъ и оброковъ брать не дозволено.

Мой господинъ князь Радивилъ, мой ласковый господине и брате!

Вчерашняго дня воспріалъ я листъ Вашей княжой милости и выразумѣвъ отвѣтствую.

За любительное писаніе вашей милости благодарствую, и впредь желаю отъ вашей милости всякаго пріятства. Въ вотчинахъ вашей милости имѣютъ станцы драгуны царскаго величества, по предложенію Полоцкаго сеймику отъ господъ будущихъ на томъ сеймику; ихъ милость предложили и мнѣ донесли, а податковъ кромѣ правіанту и сѣна и оброку никако имать велѣно, всемѣрно отказано. Его священного царского величества генералъ и кавалеръ князь Репнинъ; писано съ Полоцку Ноября 30 дня 1704.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

137.

1710 г. 13 Іюня. Письмо Алексѣя Дашкова къ великому канцлеру В. К. Литовскаго Карлу Радивилу.

Препровождаетъ печатный экземпляръ постановленій вольнаго Варшавскаго сейма, съ просьбою о подписѣ его и доставленіи обратно въ Олыку.

Monseigneur!

Stanąwszi tu nie zastałem W. X. M.; iednak non dubito, że na kożdym mieiscu W. X. M. iest zyczliwy ku interessom najasnieiszego czara J. M. pana naszego milosciwego, dla czego persistens in ipsa spe wiedząc, że W. X. M. w czim będę prozbą moią molestował, uczynić zechce; to tedy donosze, iż posylam do W. X. M. exemplarz drukowany z wolney rady Warszawskiey, upraszaiąc, abyś W. X. M. z łaski swoiey podpisać, et sigillo regni ucwierdzić racził, y ieżeli będzie w tym łaska W. X. M. to tedy upraszam, aby to W. X. M. z łaski swoiey rozkazał odesłac do Olyki, ponieważ będziemy oczekiwać na ...... w Dubnie. Sam

X. J. M. Dolhoruki y ia. Przitym posyłam y list od X. Dolhorukiego do W. X. M., a teraz zostawam, monseigneur votre altesse, très humble et très obeissant serviteur Alexij Daschcov. Z Białey 13 Junii, anno 1710. S. V.

Отдѣлъ писемъ, тека 48.

138.

1710 г. 24 Ноября. Письмо графа Головкина къ канцлеру Литовскому, князю Карлу Радивилу.

Въ виду враждебныхъ замысловъ Турціи, клонившихся, какъ извѣстно, къ возвышенію Станислава Лещинскаго, и низложенію правившей тогда въ Польшѣ и союзной Россіи династіи, войска Русскія, стоявшія въ Лифляндіи, были пододвинуты ближе къ границамъ Турецкимъ, и Головкинъ, во имя общности интересовъ, требуетъ, чтобы не было оказываемо никакого препятствія въ доставленіи постоя, провіанта и фуража.

Яснеосвѣчоный князь, великій канцлеръ великого княжства Литовского, мой зѣло почтенный господине и брате!

Понеже изъ Царяграда вѣдомости приходятъ, что новой везирь Мегметъ паша съ воеводою Кіевскимъ и Понятовскимъ неоднократно конференцію имѣлъ, которые Туркамъ отъ Лещинского и подъ имянемъ Речи Посполитой все королевство Польское и великое княжство Литовское подданнымъ учинить, и по четыре миліона червонныхъ погодной дани давать обѣщаютъ. Ежели Турки короля Шведского съ великою силою въ Польшу введутъ, и Лещинскому на Польской престолъ вспомогутъ, о чемъ Турки еще совершенного намѣренія не воспріяли, однакожъ прилѣжно о томъ думаютъ, и нѣкоторые воинскіе предуготовленія чинятъ; и того ради и намъ, обще съ его королевскимъ величествомъ и наяснѣйшею Речью Посполитою, надлежитъ гораздо осторожность имѣть, дабы тому угрожаемому опасенію благовременно забѣжати могли. И тако его царское величество занотребно быти разсудилъ войска свои, въ Лифляндіи стоящія, помалу ближе къ Турскимъ границамъ весть, и для того онымъ нынѣ въ Литву вступить повелѣ. И понеже то наивяще для общей пользы его королевского величества и всея Речи Посполитой чинится, и тако уповаетъ его величество, что ваша милость и прочіе сенаторы и чины великого княжства Литовского, представленіемъ того общаго дѣла, помянутымъ войскамъ его царского величества, которые къ защищенію Речи Посполитой тотъ походъ предвоспріяли, нужные квартеры дать, и имъ потребной провіантъ и фуражъ (которымъ однимъ только довольствоватися и ничего болѣе требовати не будутъ) давать не учините затрудненія. И того ради, по указу его царского величества, моего всемилостивѣйшего царя и государя, вашей милости, яко доброжелаемому во удержанію общихъ интересовъ, сіе представляя, прошу, дабы честію своею и силою чина своего въ томъ спомоществовать изволили, чтобъ жители великого княжства Литовского тѣмъ его царского величества войскамъ провіантомъ и фуражемъ

спомогли, и дабы жалобъ ни о какихъ обидахъ не было, и для тогобъ комисаровъ назначить, которые бъ тотъ провіантъ собрать и тѣмъ войскамъ отдавать могли. При семъ вашу милость обнадеживаю, что сколь-скоро король Свѣйской изъ Турской области выдетъ, не приведши Турка ни противъ насъ, ни противъ короны Польской, укажетъ его царское величество тогда войска свои изъ Польши и изъ Литвы вывесть. Впротчемъ пребываю вашей милости желаемымъ братомъ и нижайшимъ слугою графъ Головкинъ. Изъ Санктъпетербурха. Ноября 24 дня 1710.

Отдѣлъ писемъ, тека 73.

139.

1711 г. 18 Іюня. Письмо графа Головкина къ королевичу Польскому.

Подтверждается просьба о доставленіи провіанта союзнымъ войскамъ, съ обѣщаніемъ слѣдующаго за то вознагражденія.

Naiaśnieyszy msci krolewiczu Polski.

Kiedy podczas teraznieyszych konjunktur maszeruiące woyska iego cesarskiego wieliczeństwa, pana mego miłosciwego, y iuż iedne in visceribus Wołoch, a drugie na granicy Wołoskiey znayduiące się przeciwko spolnego nieprzyiaciela zcolligowanych narodow y całego chrzesciaństwa Turczyna, żadną miarą bez proviantu obeyść nie mogą, zkąd dependet salus boni publici y obrona oboich zcolligowanych narodow, które maszeruiąc tak daleko przez Litwe, lubo na Wołyniu po niekąd uprowiantowali się, lecz dla dalekiego marszu y trudnego, on strawiwszy, w pustych tu mieyscach absolute nic dostać nie mogą, bez czego żadną miarą subsistere niepodobna. Zaczym dla subsistencyi onych iego carskiego wieliczeństwa pan moy miłosciwy posłał ordynans do J. M. pana generał-maiora Geszona, w tyle maszeruiącego, aby z pobliższych od granicy Wołoskiey dobr Rzeczy Pospolitey prowiant zbierał. Gdzie ieżeli niektóre y waszey krolewiczowskiey mosci znayduią się, upewniam, iż cokolwiek z nich prowiantu wzięto będzie, iego cesarskie wieliczeństwo nagrodzić deklaruie, y pomienionemu J. M. panu generał-maiorowi roskazano, aby to wszystko specyfikował, co z nich wezmie. Co żeby W. K. M. nie było okazyą do przeciwnych interpretacyj z mieysca moiego intymnie, deprehenduiąc nieodbitą y prawie gwałtowną tego potrzebę publicznego interessu, oraz nie wątpie, że W. K. M., alto judicio to zważywszy sam słuszność, bez czego się obeyść nie można, przyznać raczysz. A ia prosząc, aby W. K. M. gubernatorom y dzierzawcom swoim tak że specyfikować roskazał, co wzięto będzie, upewniam o nalezytey od iego carskiego wieliczeństwa za ten prowiant satisfaccyi i z należytą obserwancyą iestem W. K. M. mego wielce miłosciwego pana uprzeymie życzliwy y uniżony sługa graf Gołowkin. W Obozie pod Soroką, d. 18 Junii 1711.

Отдѣлъ писемъ, тека 73.

140.

1713 г. 9 Ноября. Письмо Алексѣя Дашкова къ канцлеру В. К. Л. Карлу Радивилу.

Проситъ скрѣпить печатью В. К. Л. привиллегію на Бѣлорусскую епископію, въ пользу предложеннаго кандидата отъ Русскаго двора.

Monseigneur!

Priwilegium na episcopią Białoruską ode dworu naszego przisłaną na ręce moie, abym podpisał u krula J. M., tedy krol J. M. z łaski swoiey panskiey podpisać raczył, y lubo tu bliżey znaliazła by się pieczęć W. X. L., ale expresse pisano do mnie, żeby W. X. M. dobrodzieia o to prosił, żeby zapiezętować rozkazał. Tedy teraz posyłam człeka mego Woloszina z tym privilem, upraszaiąc, aby W. X. M. dobrodziej z łaski swoiey principałowi memu zadość uczynił, w czym nie wątpie, y tym samym y interess pewny W. X. M. u dworu naszego mogł by się wyrobić prędzey. To tedy doniosszy zostawam cum solita veneratione ac observatione, monseigneur, de votre altesse très humble et très obéissant serviteur Daszkow. W Warszawie. 9 die 9-bris 1713.

Отдѣлъ писемъ, тека 48.

141.

1713 г. 23 Ноября. Письмо Алексѣя Дашкова къ Карлу Радивилу.

Хотя избраніе на Бѣлорусскую епископію уже состоялось, въ пользу князя Четвертинскаго, но Дашковъ снова повторяетъ свою просьбу о скрѣпленіи печатью привилегіи, въ пользу своего кандидата.

Monseigneur!

Wyrazyc raczył mi W. X. M. w liście swoim, iakoby miała być zapieczętowana episcopia Białoruska xiędzu Wyhowskiemu, ale tego iako żywo nie masz y nie było, y xiąze J. M. podkanclerzy Litewski sam mi powiadał, że xiądz Wyhowski iest administratorem episcopy Łuckiey, y chcą mu dać episcopią Łucką. Gdyż podobno xiądz Zabokricki umarł, a do tegoż nobilitas et populus na Białey Russi maią liberam electionem episcoporum, y to by być nie mogło bez elekcy, a tego xięcia Czetwertynskiego sami dobrowolnie obrali, dla tego nie chciałem darmo turbować o to króla J. M. Iteratis vicibus tylko samego W. X. M. upraszam, aby to dla principała mego uczynić raczył y zapieczętowawszy z człekem moim do mnie odesłać, za co obligowany będę; w czym nie wątpie, że to W. X. M. z łaski swoiey uczynić zechcesz. A teraz zostawam, monseigneur, de votre altesse très humble et trés obéissant serwiteur Daszkow. W Warszawie 23 9-bris 1713.

Отдѣлъ писемъ, тека 48.

142.

1714 г. 12 Іюня. Письмо Слуцкаго духовенства къ Карлу Радивилу.

Жалуется на свое бѣдственное положеніе и совершенное разореніе отъ множества контрибуцій, платимыхъ войскамъ Шведскимъ, Московскимъ и Литовскимъ, но это печальное положеніе увеличивается еще болѣе отъ того, что Слуцкое братство присвоило себѣ многія прерогативы и права духовенства, утвержденныя привилегіями княжескими, и не задолго предъ тѣмъ выхлопотало у Кіевскаго митрополита и послало на утвержденіе въ Несвижъ новыя еще большія преимущества.

Serenissime princeps domine, domine noster clementissime!

Inter miserias hujus mundi mare infortunii nostri navigantes portum felicitatis appetimus proni, adorantes serenitatis vestrae domini nostri clementissimi plausam auxiliatricem caetui nostro spirituali porrigere dexteram. Collata privilegiis antecessorum pie defunctorum serenitatis vestrae ecclesiis monasteriisque, in ducatu Słucensi Graeci ritus, bona hucusque tuebamur, ut potuerimus; modernis autem calamitosis temporibus ad tantam venerunt ruinam, ut vix unus et alter aliquo rure maneret ruricola, sed hanc desolationem non aliunde quam a continuis Suecis, Moschis, militibus Lituanis gravissimarum contributionum solutionibus praenominata bona archimandriae et ecclessiarum Slucensium passa et indefinenter patiuntur; nec ultro sperare possunt pristinam reassumere felicitatem et vigorem, nisi per singulare serenitatis vestrae domini nostri clementissimi patrocinium protegenda, a tam gravissimo hujus servitutis jugo liberari non valebut. Propterea non solum rare aliquis subditus, verum etiam in claustro monachus sine periculo vix habitare queat; a tantis oppressionibus redimentes bona ecclesiarum et monasteria multa millia pecuniarum a creditoribus accomodata erogare debuimus, sperando aliquo modo in ultimo malo refocillare. Cum igitur nulla spes libertatis et tranquillitatis inter limites patriae nostrae apparere videmus; multi ex nostris religiosi et presbyteri sufficienti victu et amictu privati queruntur contra hanc infelicitatem. Fraternitas novofundata ad ecclesiam arcensem, soborna nuncupatam, multa contra leges et privilegia serenitatis vestrae usurpans in rebus minime ad se pertinentibus libenter procedit, potestatem spiritualem collatam vicariis mitropolitanis super presbyteros cunctos Słucenses, antiquioribus et moderno reverendo patri Joasapho Łapicki Abbati Słucensi, protopresbyteris quoque, praeteritos praeter ubique, patri Leontio Sobowcewicz cum inspectione tesauri et supellectilis ecclesiae arcensis sobornae datam, legibus et privilegiis antiquorum serenissimorum principum antecessorum serenitatis vestrae, quam ipsius serenitatis vestrae domini nostri clementissimi, ad instantiam illustrissimi ac reverendissimi patris Joasaphi Krokowski metropolitae Kjoviensis, recenter approbatam et confirmatam, reiciendo prorsus alienat suamque secularem super spirituales personas extendere conatur. Nullibi tanta incovenientia auditur, ut potestas secularis personas spirituales sub suo teneret jugo, id sola praesumit arrogantia fraternitatis; fundationes serenissimorum antiquorum principum ecclesiis collatas deso-

lat, proventus ecclessiasticos sub praetextu pietatis in proprios vertit usus; cujus facti exemplum patet omnibus ecclesia sanctorum miraculosorum Kozmae et Demiani per fraternitatem desolata. Nunc vero pro corroboranda ulteriore praesumptione, artibus astutis sine scitu et praesentia spiritualitatis, ab illustrissimo et reverendissimo patre metropolita Kioviensi, sinistre (dum opprimebamur gravissimis Saxonum executionibus et aliis militaribus oneribus) accusato reverendo abbate et toto caetu Słucensi spirituali, dolorose obtinuit novum privilegium, potestati fraternae conserviens, misitque illud serenitati vestrae ad confirmandum. Nos autem, praecurrentes posteriori ecclesiarum et fundationum serenissimorum principum ruinae, humillime amplectimur serenitatis vestrae domini nostri clementissimi pedes, enixe expetendo, ut affirmatio hujus privilegii metropolitani, a fraternitate missi, in alind differatur tempus, donec hac in re controversiae ex utraque parte coram illustrissimo patre archipastore Kioviae fierent. Interim relinqui desideramus hac supplicatione nostra sub antiquis legibus et constitutionibus, solidati gratia serenissimi principis domini nostri clementissimi, cujus clementiae et beneficiis nostram recommendantes tenuitatem semper obligatissimi serenitatis vestrae domini nostri clementissimi ad aras humillimi servitores Thomas Tomaszewski, presbyter ecclesiae resurrectionis Christi Słucensis. Theodor Baykowski presbyterus ecclesiae sancti profetae Heliae. Josaph Łapicki, archimandrit Słucki. Leonti Sołowiewicz presbyter Turewskij. Z Słucka d. 12 Junij anno 1714.

Отдѣлъ писемъ, тека 78.

143.

1714 г. 13 Іюня. Письмо Слуцкаго духовенства къ совѣтнику Прусскаго короля и князя Нейбургскаго Яну Рихарду Феру.

Все духовенство Слуцкой капитулы жалуется на притѣсненія Свято-Успенскаго братства. Притѣсненія же эти состояли въ томъ, что будто бы братство самовольно распоряжалось церквями и фундаціями, присвоивало себѣ пожитки церковные, судило духовныхъ особъ, помимо законной власти митрополичьяго намѣстника и протопопа, и, въ оправданіе всѣхъ этихъ злоупотребленій, ссылалось на особыя права и привилегіи, добытыя изъ Кіева.

Wielmożny mosci panie konsyliarze J. Kr. M. nam wielce mci panie y dobrodzieju!

Najniższą naszą uwenerowawszy W. M. M. pana y dobrodzieja primi ingressus submisią przy zaleceniu usług naszych lubo y nieznajomych, smiemy tey łaski u dobrodzieja miłościwego zebrzeć; mianowicie, gdy nas duchowieństwo Słuckie osoby swieckie z bractwa Swiato-Uspenskiego zamkowego, przed zwierzchnościami tak u najaśniejszego xiążęcia J. M. pana naszego miłościwego, jako i u J. M. oyca metropolity Kiowskiego oskarżają y opisują opacznie; a takim swoim udaniem y oskarżeniem, siłą pism y praw sobie służących powyprawowawszy, nad duchowienstwem gurując w wielu niesłusznych i sobie nienależnych rzeczach ważą się przewodzić: cerkwiami y fundacyami najaśniejszych xiążąt ich mosciow dysponować, kapłanami osobami duchownemi rzą-

dzić, pożytki cerkiewne in usum swieckich osób expendować; zwierzchność duchowną namiesnika metropolitańskiego iako y protopopę Słuckiego, prawami i przywilejami tak xiążęcemi jako metropolitańskiemi dawnych wieków y terazniejszych czasów zmocnioną i utwierdzoną, od rządów odbiać, kapłanów pod swoy rząd y moc nachylać. Jako i teraz zaocznie, gdy nas exekucyi ciężkie Saksońskie y żołnierskie uciskały, iż trudno było ze Słucka wymknąc się, tym czasem pp. Bractwo, w Kjowie nas oskarżywszy i nie słusznie udawszy, wyprawiło pismo podejsciem y zamyśla one przez poważne ręce wielmożności waszéj do naiaśniejszego xięcia J. M. pana naszego miłościwego ordynować dla approbaty. Co jeżeli by tak miało być, abo jakie illatas conwarietates zachodzić; uniżenie upraszamy W. M. M. pana y dobrodzieja miłościwego, racz poważną instancją wnieść pańską perswazyą do najaśniejszego xięcia J. M., gdy nadejdzie te pismo, aby się raczył z approbatą ieszcze wstrzymać; aż się my sami z pp. Bractwem oczewiście w zachodzących differenciach przed J. M. ojcem metropolito Kijowskim skutecznie rozprawim. Tu też o uczynność łaski pańskiej smiemy prosić, aby ten list do najaśniejszego xięcia J. M. mogł doyść. W tym uznaną dobroczynność pańską naszą kapłańską powinnością odsługiwać obligowani jesteśmy, na zawsze zostając wielmożności W. M. pana i dobrodzieja naszego miłościwego naynizszi słudzy całe duchowieństwo kapituły Słuckiej. Z Słucka die 13 Junij anno 1714.

Адрессъ: Wielmożnemu a nam wielce miłościwemu panu i osobliwemu dobrodziejowi J. M. panu Janowi Rychardowi Fehrowi, consilijarzowi najaśniejszego króla J. M. Pruskiego y najaśniejszego xięcia J. M. Neyburskiego etc. naszemu wielce miłościwemu panu y dobrodziejowi pokornie oddać.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

144.

1714 г. 5 Декабря. Письмо Флоріана Гребницкаго, оффиціала Базиліанскаго ордена, къ великому канцлеру Литовскому, князю Карлу Станиславу Радивилу.

Писано по случаю открывшейся вакансіи на архіепископію Полоцкую, и такъ какъ на эту вакансію уже имѣлись два и при томъ сильные кандидата въ лицѣ уніатскаго митрополита и ксендза Филипповича, то Гребницкій старается расположить на свою сторону канцлера, и при этомъ, въ случаѣ избранія, обѣщаетъ на пользу уніи и самого Радивила не только лично свои услуги, но и всей будущей своей паствы, предоставляя себѣ въ награду и утѣшеніе только радоваться скромнымъ титуломъ „креатуры его Радивила“ и быть вѣчно признательнымъ къ своему креатору „gaudere titulo creaturae, cum aeviterna erga suum creatorem obligatione“.

Jaśnieoświecony mci xiąże kanclerzu W. X. Lit. panie y dobrodzieiu miłosciwy!

Kiedy mię nie tylko zcolligowanego wojewodztwa Połockiego, ale też totius ordinis sacri do concurrowania o wakans archiepiskopij Połockiey nieustaią concitare vota, tedy acz odważam się collocata spe non in meritis meis ullis, sed in sola providenti gratia Dei w tym tentare sortem. Nie inne iednak hoc in passu arripio medium, jeno solam et unicam W. X. M. pana y dobrodzieja mojego miłościwego pro-

tectricem gratiam, rozumieiąc, że nie mogł bym in vivis beatiorem ducere vitam, iako gdy bym, protectus alis W. X. M. pana y dobrodzieja mego miłosciwego, mogł gaudere titulo creaturae jegoż, cum aeviterna erga suum creatorem obligatione. Miałem praecaucyą od J. M. pana skarbnika Lidzkiego, J. W. pana y dobrodzieja, iz mi do dostompienia z łaski W. X. M. pana y dobrodzieja miłosciwego tey in ecclesia Dei godnosci to unicum obstabat, iż ta pomieniona archiepiskopia Połocka, iuż in personam J. W. X. metropolity podpisana była; ale już y ta faventibus superis defficultas superata, kiedy ad instantiales woiewodztwa Połockiego jaśniewielmożnego J. M. pana hetmana W. X. Lit. y innych dobrodziejow moich, J. M. X. metropolita nie tylko tey concurrencij in personam meam ustempuje; ale też insuper, ultimam niby difficultatem concurrentyą J. M. X. Filipowicza o tenże wakans, accedente cooperatione J. W. M. pana hetmana W. X. Lit., a tym łatwiey gdy bym się stał godzien, w tey mierze protegi alis protectricis W. X. M. gratiae, uspokoić declaruie; co in authenticis W. X. M. panu y dobrodziejowi miłościwemu lator praesentium demonstrabit. Semoto tedy hoc niby unico obstaculo, per resignationem J. W. M. X. metropolity, provolutus ad Ill-mas celsitudinis suae plantas, powtore o tę W. X. M. pana y dobrodzieja miłościwego supplikuię łaskę, abyś mię protectrici dextera sua in hoc solio osadzić raczył; a ja spondeo, że uznana w tym W. X. M. pana y dobrodzieja mego miłościwego łaska niewygaśnie nigdy ulla vicissitudine fatorum z pamięci moiey, ale raczey, te we mnie zawsze będzie sprawowała; conatus, że na ochoczych ad nutus W. X. M. usługach, prowadząc życie moie, nie tylko sam in indignis orationibus et sacrificiis, quousque advixero, nie przepomnię pańskiey łaski, ale też gdy mi się przy łasce W. X. M. dostanie desuper w rządzenie clerus, tedy y ten speciali ad vota W. X. M. pana y dobrodzieja miłosciwego stringetur obligatione, gdyż nie inny hoc in passu cel starania mego, ieno, abym in hac functione zostaiąc et pro munere officij Deo, animabus, et unioni sanctae służąc, pokazał też po sobie, żem jest ad vitae tempora Waszey xiążęcey mosci pana y dobrodzieja miłościwego obligowanym sługą y bogomodlcą Floryan Hrebnicki. Z S. B. W. St. y Off. Wil. Z Wilna, d. 5 X-bris, anno 1714.

Отдълъ писемъ, тека 86.

145.

1716 г. 15 Апрѣля. Письмо Слуцкаго протопопа Леонтія Соловьевича къ королевскому совѣтнику при дворѣ Прусскомъ Яну Рихарду Феру.

Когда протопопъ Слуцкій и Копыльскій Янъ Минкевичь, за нѣкоторыя злоупотребленія, удаленъ былъ отъ своей должности, то на мѣсто его былъ избранъ и утвержденъ названный Леонтій Соловьевичь, но скоро, по проискамъ прежняго протопопа, приверженца Римской вѣры, былъ оклеветанъ, и на новыхъ, насильственно произведенныхъ выборахъ, незаконнымъ образомъ лишенъ мѣста, вопреки утвержденію Кіевскаго митрополита.

Wielmożny mci panie consiliarzu J. K. M. mój wielce msci panie y młciwy dobrodzieju!

Maiąc ex relatis, że kto kolwiek w dolegliwościach swoich do W. M. mego wielce

miłosciwego pana recurrit, ten szczęsliwy votorum suorum zawsze odbierać może skutek; i ia, tąż samą upewniony będąc relatią, do wysokiey y miłosciwey W. M. mego msciwego pana y dobrodzieja w oppresij moiey refugio łaski pokornie upraszaiąc, abyś mię w krzywdzie moiey salwować y ratować raczył. Maiąc z łaski naijasniejszych xięstwa ich mosciow collatorow y dobrodziejow moich miłosciwych conferowaną sobie protopopią xięstwa Słuckiego y Kopylskiego, a błogosławieństwem archipasterskim jasnie w Bogu przeoswieconego metropolity Kijowskiego confirmowaną, z oney namienioney funkcyi niewinnie pozostałem, degradowany powodem Jana Minkiewicza, bywszego protopopy Słuckiego, który za excepta pewne, za wiadomoscią xięstwa ich msciow przez dekret metropolitański od protopopii będąc oddalony, złosci swoiey dość czyniąc, i zairząc mnie conferowaney in loco onego funkcij, przewrotnoscią swoią podszedł J. M. pana Jana Stanisławe Leszczyńskiego, J. M. pana Andrzeia Ernesta Kobera, że mię niewinnie ab officio denominato strąciwszy innemu przez elekcią gwałtem przymuszoną, z miasta nie wypuszczaiąc kapłanow na parafiach w okolicznosciach xięstwa zostaiących, conferować kazali; z których koniektury okolicznosci nic innego nie decydować i nie spodziewać się tylko, przez powod oyca Jana Minkiewicza, bywszego protopopy Słuckiego, iako partyranta Romanae fidei, ruiny prawosławney naszey wiary Graeco-Ruskiey. Więc nadchodzącym przez te kłótni Minkiewiczowskie zabiegaiąc nieszczęsliwosciom, u nog miłosciwych dobrodzieia mego scieląc się, pokornie upraszam, abyś tak prawosławney wierze naszey Graeco-Ruskiey poważną swoią do nayasnieyszych xięstwa Neyburskich interpozycią succurrere raczył; iako też y o oppressią moią temuż xięstwu ich msciom przełożywszy supplikę, od całego duchowieństwa za mną pisaną acclusive posyłaiącą się, do dworu pańskiego na pocztę przesłać nie rekuzował. A ia ten wysoki uprzeymego faworu swiadczony dokument w modłach moich kapłańskich odsługiwać i zawdzięczać, póki zycia mego stanie, nie omieszkam; jako ten, który iestem przy nayniższey submissiey moiey na zawsze wielmożnosci W. M. wielce msciwego pana y dobrodzieja miłosciwego nayniszy, sługa y bogomodlca Leonti Sołowiewicz, prezbyter cerkwi S. Jerzego Słuckiey. Datt ze Słucka d. 15 Aprilis anno 1716.

P. S. Oycow, którzy przymuszeni gwałtownie na elekcią, pro meliori documento posylam kopią rewokacyi, na pismie mi daney, którą miłosciwy dobrodzieju, łaskawie przeczytawszy, iesli się będzie zdało, tedy racz przesłać z suppliką do xięstwa ich M. tylo do którego czasu pewnego, żeby to mogło być, sub sigillo secreto, ponieważ bardzo na mię nie łaskaw z udania tegoż Minkiewicza wielmozny pan consiliarz Kober; a iesliby mozna za mną instancialnych napisać do J. M. pana Kobera, co wszystko altissimo judicio dobrodzieja mego sub rosa, iako zelantowi y protektorowi wiary naszey prawosławney communikuię y o łaskawą protekcyą upraszam.

Отдѣлъ писемъ, тека 245.

146.

1717 г. 15 Сентября. Письмо Іоахима Цехановича, епископа Пинскаго и Туровскаго, къ Литовскому канцлеру Карлу Радивилу.

Проситъ объ освобожденіи подвластнаго ему духовенства отъ взноса дымовыхъ и жолнерскихъ повинностей, такъ какъ этого, прибавляетъ епископъ, прежде никогда не было—nigdy nie slychac bylo.

Jasnieoswiecony mości xiąże kanclerzu W. X. Lit. panie protektorze y miłosciwy dobrodzieiu!

Sama mię do tego pociąga waszey xiążęciey mosci pana y dobrodzieja mego szczodrobliwa łaska, qua vivo et morior, y summa sollicitudo w promocyey osoby moiey, ni w czym sobie nie zasłużoney, in praelaturam episcopalem, abym z podziękowaniem przy oddaniu należytey submissyey moiey za to wszytko, któremis mię W. X. M. condecorare raczył, za co gdy infinitas W. X. M. czynię grates, recurro iako ad ultimam nadziei moiej tabulam do waszey xięcey mości, w teraznieyszych moich dolegliwosciach, które zewsząd premunt et opprimunt tak mię samego, iako y całe duchowieństwo moie, kiedy, o czem nigdy nie słychać było, ktoś praemalitia włożywszy do taryfy teraznieyszey ubogich kapłanow, cogit et urget do wydania podatkow dymowych y żołnierskich solucyi. W czym iedynie W. X. M. P. M. prociduus do stop pańskich pokorną zanoszę supplikę, pokornie upraszaiąc, abyś panie miłosciwy, któremu żadney w tym nie masz trudnosci, raczył instare za tym klerem ubogim. y onego ab hac impetitione eliberare et defendere. A ia w tym wyswiadczoną łaskę y protekcyą W. X. M. iako zawsze tak y do ostatniego życia mego kresu, ze wszytkim duchowieństwem mizerney dyecezyey moiey, za miłe zdrowie, pomyslne sukcessa, długoletne pożycie W. X. M. naywyższego błagać winien iestem maiestat, na zawsze zostaiąc jasnieoswieconego W. X. M. pana protektora y osobliwego dobrodzieja naynizszym sługą y ustawicznym exoratorem X. Joachim Ciechanowicz, episkop Pinski y Turowsky. Z Pińska d. 15 7-bris 1717.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. Karolowi Stanisławowi Radziwiłłowi, kanclerzowi W. X. Lit. marszałkowi trybunału skarbowego W. X. Lit., panu protektorowi y dobrodzieiowi milosciwemu oddać.

Отдѣлъ писемъ, тека 41.

147.

1731 г. 7 Ноября. Суппликa отъ Слуцкаго духовенства къ великой канцлеринѣ Аннѣ Радивиловой, вдовѣ Карла Радивила.

Приноситъ жалобу на іезуитовъ Слуцкихъ. Не довольствуясь тѣмъ, что держали церковь въ мѣстечкѣ Кривоносахъ закрытою въ теченіи трехъ лѣтъ, іезуиты, съ вооруженною силою, сдѣлали наконецъ открытое нападеніе на эту церковь, отбили ее отъ законныхъ пароховъ и обратили въ унію.

Jaśnieoświecona miłościwa xiężna Radziwiłłowa, kanclerzyna W. X. Lit., a nam osobliwa dobrodziejka!

Niedola nasza: byliśmy ubespieczeni przywilejom waszej jaśnieoświeconéj xiążęcéj mci paniéj naszéj miłościwéj, że mieliśmy być

od wszelkich impeticij tutissimi, y liberum podług traktatów Hadiackich w swych cerkwiach Graeco-ruskich exertitium; a teraz na pierwszym wstępie nam cerkiew we wsi Krzywonosach, którą przez lat trzy ich M. xięża jezuici Słuccy nulliter w zamknięciu trzymali, nuper najechawszy armata manu przez żołnierzów garnizonu Słuckiego odbili, na uniją obrócili y legitimos parochos od téj parochij funduszem nadanéj odtrącili, co my nunc per consulto ordynowanego do jaśnieoświeconéj waszej xięciej mci paniéj naszéj miłościwéj cum planctu et gemitu donosząc imploramus. Racz miłościwa dobrodziejka, jakoś raz nas sług swoich wiernych y bogomodlców życzliwych przyjąć w swą pańską protekcję, tak i nazawsze niewypuszczając z onéj od tych impeticyi y tym podobnych, podług deklaracji waszéj jaśnieoświeconéj xiążęcéj mości, bronić y zaszczycać raczyła. A my za to o miłe zdrowie y szczęśliwe w długie lata panowanie za waszą jaśnieoświeconą xiążęcią mość majestat Boski błagać raz na zawsze jesteśmy obligaturi. Waszéj jaśnieoświeconéj xiążęcéj mci paniéj naszéj miłościwéj y osobliwéj dobrodziejki naynizsi słudzy y życzliwi bogomodlce całe duchowieństwo Graeco-ruskie kapituły Słuckiéj. Datt z Nieświeża d. 7 9-bris anno 1731.

Адрессъ: Jaśnieoświeconéj a nam wielce miłościwéj paniéj Annie xiężnie Radziwiłłowéj, kanclerzynéj W. X. Lit. N. W. M. paniéj y osobliwéj dobrodziejce infima cum debita veneratione pateant.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

148.

1734 г. 23 Февраля. Суппликa отъ Слуцкаго духовенства къ подчашему Черниговскому, коммиссару по имѣніямъ княжества Слуцкаго.

Жалуется на разныя притѣсненія со стороны Слуцкихъ арендаторовъ евреевъ. Не ограничиваясь тѣмъ, что не платили слѣдующихъ съ нихъ арендныхъ повинностей и цѣлыхъ полтора года задерживали 16 камней воску, не довольствуясь тѣмъ, что причиняли Слуцкому православному духовенству и вообще горожанамъ всяческія обиды и оскорбленія: захватывали воза съ дровами, задерживали подводы съ живностію, обирали при городскихъ воротахъ пріѣзжавшихъ торговцевъ и проч., означенные арендаторы 21 Февраля 1734 года сдѣлали открытое нападеніе на домъ Слуцкаго священника Романа Козюлича, во время бывшихъ у него крестинъ, гостей разогнали, все побили и разграбили.

Wielmożny mci panie podczaszy Czernihowski, commissarzu dóbr xięstwa Słuckiego, nam miłościwy panie y osobliwy dobrodzieju!

Serdecznie a codziennie na to ubolewając, że za objęciem arendy mytniey Słuckiéj przez żydów arendarzów Słuckich wszytkie wolności y swobody, nam duchowieństwu Graeco-ruskiemu funduszami od s. p. xięstwa ich mciow collatorów nadane, porujnowano, pia legata utrzymano: albowiem kamieni 16 czystego wosku z arendy mytniey Słuckiéj, na cerkwi Słuckie corocznie należącey, iuż więcéj pułtora roku jak, za wykrętactwem y odkładem dzień od dnia arendarzów onych, odszukać nie możemy, przez co w cerkwiach Bożych o miłe zdrowie y szczęsliwe a długoletnie xięstwa ich mościów

panów naszych miłościwych panowanie zwykłemu nabożeństwu przyszło cale ustawać. Na co tak na wydanie wosku, jako i na wprowadzenie żywności, zboża, chłudu (?) na oprawe plebanji i cerkwi y drew na opał sine onere licenty osobliwym reskryptem od iaśnieoświeconéj xiężnej J. M. Radziwiłłowéj kanclerzynéj W. X. Lit. lubo mamy y wjazd wolny do Słucka, jednak oni pomienieni arendarze nic na to nie respektując, wosków nie oddają do cerkwi należących, podwody z żywnością na sustentacją domową, z kładem y drwami tamują, w bramach zastawy biorą. Nadto dnia onegdajszego 21 Februaryi w roku niniejszym 1734 ciż arendarze licentiose sobie postępując, gdy W. O. Roman Kaziulicz, praesbiter Warwarenski Słucki, miał na chrzcinach u siebie gości, z żołnierzami garnizonu Słuckiego armata manu napadszy na jego plebanije, gości od obiadu rozpendzili, samą połogowę swieszczennikowę tak sturbowali, ze y po dziś dzień na smiertelnéj leży pościeli, dzieci i wszystkich domowych hukiem i stukiem przestraszyli, sukni y woły pograbili, piwa beczek dwie pozabierali, co y po dziś dzień mianowicie woły na chłodzie i głodzie u siebie utrzzmują, a to wszystko na oppressyię duchowieństwa na pospozycję charakteru kapłańskiego y przywileju, od iaśnieoświeconego xięstwa ich mciów Radziwiłłów, jako kollatorów y naturalnych całéj Słuczyzny dziedziców, wydanego, wyrządzają; którym wszystkie duchowieństwo Graeco-ruskie, przykładem Rzymskiego, przy wszelkich swobodach y wolnościach xięstwo ich mości raczy zachować, y od wszelkich powinności skarbowych, tak też y od superattinencyi wszelkich sług swoich, sub quocunque tytulo na praeeminentiach zostających, excypuje, a teraz od pomienionych żydów arendarzów nam duchowieństwu y samym cerkwiom Bożym niesłychane krzywdy y praeiuditije dzieją się. Pokornie tedy supplikujemy do wielmożności waszej dobrodzieja naszego, racz miłościwy dobrodzieju, virtute woiewodzy xięstwa ich mciów, do wydania wosków garnizonową exekucyą pomienionych arendarzów nakłonić takową ich licencyą powściągnąc, grabieży niesłusznie utrzymane kazać pooddawać, za takowe exorbitancije podług prawa statutowego skarać. A my za to o miłe zdrowie y szczęśliwe długoletne panowanie tak za xięstwo ich mość panów naszych miłościwych, jako y za samo W. waszą D. N. najwyższego majestat błagać tenemus. Wielmożności waszéj pana naszego miłościwego y osobliwego dobrodzieja najniszsi słudzy i bogomodlcy duchowieństwo Graeco-ruskie kapituły Słuckiéj.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

149.

1734 г. 14 Октября. Письмо игуменьи женскаго Ильинскаго монастыря въ Слуцкѣ Мелетіи Сащанки къ княгинѣ Аннѣ Радивилъ.

Отъ имени всѣхъ монахинь жалуется на тяжкіе поборы и повинности, которыми, будто бы, обложенъ былъ монастырь въ это время, и особенно во время пребыванія въ Слуцкѣ региментаря, стражника В. К. Л., т. е. князя Вишневецкаго. Не довольствуясь этимъ войсковые комиссары Сиповичь и полковникъ Ермоловичь сдѣлали открытое нападеніе на монастырь, имущество разграбили, монахинь разогнали и монастырь почти совсѣмъ разорили.

Meletyi ihumenij z Słucka.

Jaśnieoświecona miłościwa xiężno pani, pani y kollatorka nasza miłościwa.

Bied, ucisków y utrapienia naszego arkuszem papieru napełnić y wyrazić nie można. Oprócz uchwał woiewodztwa Nowogrodzkiego, tudzież wystawienia piechurów więcéj niż na złotych dwieście wynoszących, przytym osobliwie prowiantów, tak też, podczas rezydencij jaśniewielmożnego J. M. pana regimentarza strażnika W. X. Lit. w Pohoscie, ugody złotych cztyrysta sześćdziesiąt, nie inkluduiąc dziewięćdziesiąt beczek owsa, żyta, pszenicy, siana etc., osobliwie za wypadłą assygnacją od konfederacji przez ciężką i surową exekucją musieliśmy J. M. p. Sipowiczowi y J. M. p. pułkownikowi Jermołowiczowi złotych sześć set siedymdziesiąt sześć wypłacić. Nie dosyć na tym, iasnieoswiecona miłościwa księżna, pomienieni pp. commissarze, powtornie niepomiarkowaną, na klasztor nasz ubogi ośmnaście koni z osobami nasławszy, exekucją powtornéj potrzebując exolucyi dwuch tysięcy złotych kwitowego talarów piętnaście, wszystkich nas ubogich zakonnic rozpędzili, z którego przestrachu jedna zakonnica swiat ten pożegnała, panna starsza tulając się po kontach przy słabości swoiéj y dotąd do perfekcji zdrowia przyść nie może, y exequując ciężko więcéj dwóch niedziel na wszystkim ubogi monaster z iuryzdyką zrujnowali. Co się tycze ubogich poddanych, których także wniwecz zdezolowali utrapienia onych, bo tak prędko dostatecznie wiedzieć nie możemy, nie wyrażamy, sami da Bóg uwolniwszy się z krwawą supliką swoią nie omieszkają obłapiać stopy iaśnieoświeconéj waszéj xiążęcéj mci paniej naszéj miłościwéj. My też w ostatniéj prawie zostając toni przy wyrażeniu tych nieszczęśliwości naszych ni do kogo innego, tylko po Bogu do iaśnieoświeconéj waszéj xiążęcéj mci paniéj naszéj miłościwéj clementij rekurs czyniąc, o łaskawą pańską supplikujemy y żebrzemy protekcyą, za którą sam Najwyższy Stwórca odpłatą y nagrodą będzie. My też obligujemy się do ostatniego tchu życia naszego za miłe zdzowie y długofortunne iaśnieoświeconéj W. X. M. paniéj naszéj miłościwéj y całego xięstwa państwa naszego miłościwego panowanie przenajświętszy majestat Boski błagać. Jaśnieoświeconéj W. X. M. paniéj naszéj y kollatorki mciwéj najnizsi bogomodlcy i podnóżkowie Meletya Saszczanka, ihumenia monastera świętego proroka Heliasza, ze wszystkiemi w Chrystusie siostrami. W Słucku klasztorze d. 14, 8-bris anno 1734.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

150.

Около 1734 г. Письмо Слуцкаго духовенства къ коммиссару Слуцкаго и Копыльскаго княжествъ и комендашту Слуцкой крѣпости.

Послѣ напрасныхъ попытокъ о возобновленіи церквей Воскресенской и Варваринской, сгорѣвшихъ неизвѣстно по какой причинѣ, духовенство и прихожане этихъ церквей, вынуждаемые крайностію—urgente ultima necessitate, испрашиваютъ дозволенія, въ ожиданіи пріѣзда князя, поставить хотя маленькую церковь на мѣсто погорѣлыхъ. Упоминаемый здѣсь князь Радивилъ есть очевидно Іеронимъ Флоріанъ Радивилъ, часто посѣщавшій Слуцкъ, и который оказывалъ нѣкоторое покровительство Слуцкому духовенству; такимъ образомъ въ 1734 г. дано было имъ, между прочимъ, право на вольное винокуреніе и вареніе меду Слуцкой архимандріи. (См. опис. Минс. еп. арх. Николая стр. 116).

Wielmożni mci panie commissarzu xięstw Słuckiego y Kopylskiego y mci panie commendancie fortecy Słuckiéj, nam miłosciwy dobrodzieju!

Lubo dnia wczorajszego wyrazną na słowach z ust wielmożnych J. M. panów y dobrodziejów odebralismy decizyę y repulsię, iż na pogorzelisku cerkwi Bożych Woskresenskiéj y Warwarenskiéj Słuckich, których deflagracya z iakiéj okazyi stała się na to inquizycyi wyrzebrzeć nie moglismy, nie wolno juz nam jest nie tylko cerkwi inszéj, ale ani kaplicy, ani krzyża świętego postawić, nawet ani kołka mizernego wbić; co totaliter do miłościwéj woli iaśnieoświeconego xiążęcia J. M. najmiłościwszego pana collatora y osobliwszego protektora y dobrodzieja naszego wielmożni W. M. państwo i dobrodziejstwo odkładać raczycie. Jednakże y my maiąc dla siebie dobry fundament y nie płonną nadzieję łaski panskiéj nieodmiennéj, jeszcze przy szczęśliwym obięciu Słuczczyzny dany y ręką pańską corroborowany, iż nie tylko tu w Słucku lub Kopylu, ale y we wszystkich attinencyach tych xięstw liberum powinno nam być religionis exercitium, odważamy się jeszcze na piśmie podaną tą najpokorniejszą supplikę naszą, padając do stop wielmożności waszych, żebrzeć téj łaski, aby nam wolno było urgente ultima necessitate, nie czekając przyjazdu pańskiego, przynajmniej małą cerkiewkę dla wygody in spiritualibus poddanych panskich, jaką injuria temporis et infelicitatis nostrae modernae znieść może, bez żadnéj ni od kogo przeszkody erigować, zwłaszcza nie na nowym, ale na staroświeckim, nie dawno miłościwym przywilejem pańskim approbowanym funduszowym miejscu, o czym wszystkim wielmożnym W. M. państwu jest swiadomo; bo cóż by to było za liberum religionis exercicium, gdy by religii naszéj mał nie samy fundament odięto, y na approbowanym funduszu erekcji cerkiewnéj zabroniono.

Posetnie padając pod miłościwe stopy wielmożnych W. M. panów supplikujemy tak o pozwolenie nam pomienionéj erekcii, jako też y pańskiej protekcji, ktoby nam w tym trudność jaką chciał czynić, zwamy tu wielmożnych W. M. panów, w osobie iaśnieoświeconego xiążęcia J. M. najmiłościwszego pana collatora y dobrodzieja naszego zostających, dla czego do obrony y łaski ich

tak jakośmy zawsze zwykli uciekamy się, zabierając obligacją o miłym zdrowiu y szczęśliwym powodzeniu wielmożności waszych zaświadczoną nam w tym łaskę majestat Boski błagać. Wielmożności waszych, naszych wielce miłościwych panów y dobrodziejów ustawiczni bogomodlcy y najuniżeńsi słudzy duchowieństwo zakonne y kapituły Słuckiéj z dwiema całemi parochiami Woskresieńską Warwareńską.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

151.

1734 г. 18 Августа. Письмо князя Петра Оболенскаго къ надворному маршалку князю Михаилу Казиміру Радивилу.

Извѣщаетъ о нѣкоторыхъ военныхъ распоряженіяхъ изъ главной квартиры Русскихъ войскъ въ Литвѣ—отъ князя Репнина, относительно провіанта и фуража, относительно передовыхъ форпостовъ и устройства плашкотнаго моста подъ Сѣльцемъ. Объ отношеніяхъ Михаила Радивила къ этимъ обстоятельствамъ см. Котлубая стр. 448.

Jaśnieoświecony mci xiąże marszałku!

J. M. kniaz Drucki pisze do mnie, że odebrał respons na swoy list, w którym J. M. pan jenerał pisze, ażeby z Oszmiany wybierać prowianty, furaże, które y bliskie, iako to Miron Mikołaiow, z woysk y insze, które są przylegleysze partyie duże, z komendy kazać przysłać, y te komendy—partyie nakształt forpostow będo chodzić y od nieprzyiaciela ostrzegać. Pod Sielcem każe J. M. panu Druskiemu most robić na wicinach, przez który most woysko może poydzie do Oszmiany, a dla wiadomości.... J. M. pan jenerał przez tuteyszych obywatelów chce szukać sposobu, ażeby wiedzieć. J. M. p. jenerał chciał z waszą xiążęco mcio widzieć się dla konferencyi, ale nie mogł od komendy, więc tedy listy pisać, które odsyłam. Co oznaymiwszy piszę się jaśnieoświeconey waszey xiążęcey nayniższym sługą вашаго сіятелства покорный слуга князь Петръ Оболенскій.

J. M. pan jenerał y xiąże zapewne dzis stano w Sielicy *). W Nowogr. d. 18 (мѣсяца не проставлено) 1734.

Pisze J. M. pan jenerał do J. M. kniazia Druckiego, ieżeli Pociey przybliży się z woyskiem, ażeby zaraz z swoim regimentem szedł naprzeciw nieprzyiaciela ażeby go nie puszczać, a kiedy potencyia będzie wielka tedy y J. M. panu Finkowi każe iść.

Отдѣлъ писемъ, тека 161.

*) Подъ Сѣльцами дѣло было въ Августѣ, см. Котлубая 449.

152.

1734 г. Письмо князя Петра Оболенскаго къ князю Репнину.

Сообщаетъ о результатахъ объѣздовъ трибунальнаго маршалка, т. е. князя Михаила Радивила, и испрашиваетъ дозволенія на нѣкоторыя военныя передвиженія.

Свѣтлѣйшій князь, милостивый государь мой!

Понеже панъ маршалокъ требунальный мнѣ объявилъ письмо, писанное до вашей свѣтлости изъ подъѣзду, который былъ отправленъ до Клецка и до Леховичъ, и далѣе объявляетъ, что съ непріятельской стороны якобы 600 коней имѣетца на сей сторонѣ, и ежели запевне имѣютца непріятели въ Леховичахъ, и затѣмъ командѣ моей, которая отправлена съ капитаномъ Замяткинымъ, небеспечность, понеже отъ Новогродка не въ близкости; того ради для лучшей осторожности покорно прошу приказать къ помянутому капитану отписать и мой листъ послать къ нему, чтобы онъ съ командою своею возвратился до Новогродка назадъ, о чемъ отъ меня къ нему писано, понеже и здѣсь людей больше надобно для лутчей осторожности. Прекратя сіе остаюсь вашей свѣтлости, милостивого государя моего, покорный слуга князь Петръ Оболѣнской.

Отдѣлъ писемъ, *тека 161.*

153.

1734 г. 30 Декабря. Письмо князя Петра Оболенскаго къ князю Михаилу Радивилу.

Передаетъ нѣкоторые военные слухи, сообщаетъ извѣстіе о томъ, что въ Гроднѣ ждутъ генерала Измайлова, а въ Вильнѣ генерала Бисмарка.

Jaśnieoświecony mci xiąże y dobrodzieiu! List waszey xiążęcey mci wielko dla mnie uczynił konsolacyio, kiedy w nim pomyslne odebrałem sukcessa. Uniżenie dziękuię za take komęde, która waszey xiążęcey mosci zawsze będzie na sławe y honor kawalerski. Ja wzaiemnie oznaymuie, że y koło mnie nie słychać żadnych przeciwnych partyi. List do J. M. pana Finka wraz odesłany. Także przybył do Słonima J. M. pan Wicsz, pułkownik woysk Litewskich, y J. M. pan Dawidow, woyska Rossyiskiego od kawaleryi maior, o ktorych uczynił relacyię Korocki, porucznik Tatarski. Tosz samo y z Pinska nic nie masz iak y tu z Słonima, ktorzy byli posłani pod Pińsk tak że się wrócili nic nie słyszawszy. A J. M. pan pułkownik Wicsz z J. M. panem maiorem z pod Brześcia byli komęderowani. Z Grodna przybywszy iezuita uczynił relacyę, że woysko Rossyiskie czeka do Grodna J. O. X. J. M. regimętarza z J. M. panem jenerałem Izmayło, a w Wilnie oczekuią J. W. jenerała Bismarka. Co oznaymiwszy z tym się claryguię, żem iest jaśnieoświeconéj waszey xiążęcey mci nayniższym sługą князь Петръ Оболенской.

P. S. Regestr komendy W. X. M. odebrałem y pokazywałem W. J. M. panu marszałkowi y list. Z Nowogrodka d. 30, 10-bris.

Отдѣлъ писемъ, *тека 161.*

154.

1735 г. 2 Іюня. Письмо графа Миниха къ князю Репнину.

Подтверждается о томъ, чтобы имѣнія крайчего и бывшаго регментаря короннаго Ревускаго были строго оберегаемы отъ всякихъ обидъ, разоренія и отягощенія со стороны Русскаго войска, „подъ опасеніемъ виннымъ жесточайшаго истязанія“.

Сіятельный князь превосходительный господинъ генералъ маеоръ!

Понеже по имянному ея императорского величества указу накрѣпко повелѣваетца, чтобы господина Ревускаго, крайчего и бывшаго регментаря короннаго, маетностемъ никакихъ обидъ и разоренія и никакова отягощенія не чинить, но наилутчимъ образомъ оные охранять; того ради ваше сіятельство изволъте въ состоящіе въ вѣдѣніи вашемъ полки накрѣпко подтвердить, дабы, по силѣ вышеписаннаго ея императорскаго величества именного указа, въ маетностяхъ помянутого Ревуского никакихъ обидъ и разореній и отягощенія чинено не было, подъ опасеніемъ виннымъ жесточайшаго истязанія, но паче жъ оные наилутчимъ образомъ при всякихъ случаяхъ были охраняемы и защищаемы. Вашего сіятелства охотный слуга графъ Минихъ. Іюня 2 дня 1735 года, Варшава.

Адрессъ: Репнину.

Отдѣлъ писемъ, *тека 153*.

155.

1735 г. Уставъ стрѣльбища, изданный княземъ Михаиломъ Радивиломъ для пріученія Несвижскихъ жителей къ военному дѣлу.

Согласно съ этимъ уставомъ, жители Несвижа должны были собираться ежегодно на третій день Троицы въ извѣстномъ опредѣленномъ мѣстѣ для стрѣлянія въ цѣль. Мѣсто это было между валами за женскимъ монастыремъ Бенедиктинокъ, размѣренное и извѣстнымъ образомъ устроенное для этой именно цѣли. Первый выстрѣлъ принадлежалъ самому князю, затѣмъ стрѣляли жена князя, губернаторъ замка и войтъ города, а послѣ того уже стрѣляли по порядку всѣ жители города. Тотъ изъ жителей, кому удавалось лучше всѣхъ выстрѣлить въ цѣль, украшался особыми значками, получалъ титулъ короля и съ тріумфомъ препровождался въ ратушу, гдѣ имя его, на память потомству, записывалось въ протоколы, а самый титулъ передавался по наслѣдству. Въ теченіи же года счастливецъ этотъ освобождался отъ всѣхъ повинностей и обязывался только на это время охранять зданіе стрѣльбища, (Schiesshaus), съ отвѣтственностію за цѣлость всѣхъ принадлежащихъ къ нему предметовъ. (Подробнѣе см. у Балинскаго).

Michał Kazimierz, xiąże Radziwiłł na Olyce, Nieswiezu, Birzach, Dubinkach, Słucku, Kopylu, Klecku i świętego państwa Rzymskiego, hrabia na Mirze, Szydłowce, Krożach i Białey, koniuszy i regimentarz partyi woyska W. X. L. Przemyslski, Człuchowski, Krzyczewski, Kamieniecki, Kowenski etc. starosta.

Oznaymuię tym przywileiem moim, komu by o tym teraz i na potym będącego wieku ludziom wiedzieć należało, iz zachęcaiąc do potrzebney exercytacyi obywatelow

miasta moiego Nieswieżskiego, a przeto sposobnieyszemi czyniąc, broń Boże, pod czas inkursyi do obrony zamku lub miasta, wnosze niżey opisany zwyczay et solennitatem, która nie tylko w każdych zagranicznych, alie też pospolicie w stołecznych intra regnum praestituitur miastach.

Naypierwiey sub tempus zielonych świątek dnia 3 święta tego, zgromadziwszy się cały magistrat i pospolstwo z swoią każdy strzelbą dobrze opatrzoną do szyszhauzu, to iest na mieysce teraz odemnie za klasztorem panien Benedyktynek między wałami do strzelania wymierzone i wybudowane, gdzie tym porządkiem zgromadziwszy się strzelać do tarczy powinni będą. Pierwsze strzelanie od nas samych lub substytutow naszych ma bydz zaczęte, drugie żony naszey, lub też, za jey pozwoleniem, kto na mieyscu jey inszy, trzecie gubernatora zamku naszego Nieswieżskiego, a czwarte woyta tegoż miasta, a dalsza kontynuacya per consequens przez urzędy lub numera aż do ostatniego obywatela tegoż miasta ma subsequi, a iesliby naszey pro tunc nie bylo bytności, tedy per subalterność hoc munus obire deklaruiemy.

A kto na ten czas lub z urzędnikow magistratowych, lub też z pospolstwa za uznaniem sędziow, na to destynowanych, naylepiey trafił do środka tarczy, taki na rok cały królem ma byc nominowany i z tryumfem, ornatus insignio pasa axamitnego z srebrnemi tabliczkami studio do tego aktu sporządzonego, od wszystkich na ratusz wprowadzony; a iesliby dwóch albo trzech równe judicio tych że sędziów strzelanie uznanie było, tedy powture sami tylko do tey że wspomnioney tarczy strzelać maią, et qui superior pro tunc evadet, ten tytułem krola zaszczycać się powinien. A gdy by ja lub żona moia, lub tez nasz gubernator naylepiey do teyże trafił tarczy, tedy wolno komu chcąc swego ustąpić strzelania, i ten bez żadney kontrowersyi dicto regis ma moc gaudere titulo, potym przyszedszy na ratusz imie obranego króla i rok w protokołach obligowany będzie ad futuram rei memoriam magistrat zapisać. Chcąc tedy do tey prerogatywy tym bardziey excitare wszystkich obywateli mieyskych animos, takowe nadaie wolności: naypierwiey uwolniając tego krola z placu iednego całego od wszelkich robocizn, szarwarkow, płacy, składek i podatkow tak skarbowych, mieyskich, iako też Rzeczy Pospolitey, excepto mentis pietatis, brahę iedną i dwa wary piwa, bez żadney importacyi do arędy skarbu moiego i miasta, pozwala się onemu zrobić i wyszynkować.

Powinnosci, które przez cały rok pełnić powinien obrany król i następcy po nim w przyszlych latach na tę funccyą: te samą tabliczkę srebrną sprawić własnym kosztem, ważącą naywięcey łot ieden, z napisem imienia i roku obrania jego; ta tabliczka do pasa wyżey wspomnionego (ktory na króla wkładany bydź powinien sub tempus introdukcyi z szyszchauzu do ratuszu) ma bydź przyszytą. Et eodem modo successores po nim installati procedent, aby to innotesceret postoris, kto pokim ad hanc successit functionem, a przez to gloriam w potomnych meretur wiekow, potym szyszhauzu inwentarzem sobie podanego aby strzegł pilnował i wszystkie w nim będące do strzelania przynależytości w całości zachować (maiąc klucz od niego) starał się. A ieśliby iakiey reparacyi potrzeba było, tedy w ratuszu i w magistracie dopomniał się, ktorą magistrat ma bez żadney kontradykcyi ad quamlibet requisitionem onego, suo sump-

tu, ex nunc uczynić sub poenis arbitrariis. A gdy by iaka desolacya per negligentiam, niedozor, lub z inszey iego iakiey przyczyny, przy expiracyi roku i funkcyi wspomnionego pokazała się szyshausu, te aby swoim kosztem naprawil i według pierwszego inwentarza successorowi swemu podal, pilno doyrzeć magistratowi injungitur.

Które to przywiley ze wszystkim dotrzymać i w calości zachować tak ja mam, iako successorowie moi tenebuntur. Na to dla lepszey wiary ręką się własną podpisawszy pieczęc naszą przycisnąc rozkazałem. Datt. w zamku Nieswiezskim roku 1735 *) (*числа и дня не проставлено*). Michał Kazimierz xiąże Radziwiłł, koniuszy W. X. L.

Печатанъ съ копіи, хранящейся въ отдѣлѣ разнаго рода смѣшанныхъ бумагъ и документовъ въ Несвижскомъ архивѣ..

156.

1738 г. 22 Февраля. Письмо Русскаго посла Кейзерлинга къ князю Михаилу Радивилу.

Высказываетъ увѣренность въ дружественныхъ чувствахъ къ Россіи князя Вишневецкаго и самого Радивила, и вмѣстѣ съ тѣмъ подтверждаетъ о желаніи Русскаго двора сохранить навсегда доброе сосѣдство и дружбу съ Польшею.

Monseigneur!

Ex litteris celsitudinis vestrae, aeque ac celsissimi principis Wyszniewiecki sinceras modofati principis, intuitu conservandae bonae vicinitatis cum Russia, intentiones clarissime perspexi. Hoc est, quod eo minus unquam in dubium vocavi, quo majoribus id ipsum praefatus celsissimus princeps documentis jamjam comprobavit, imperatrici ac dominae meae clementissimae quoque nihil magis curae cordique est, quam perpetua hujus bonae vicinitatis et amicitiae cum republica Poloniae conservatio, et sicuti ejus majestati omne id, quod ad hanc amicitiae conservationem operatur, non potest non esse gratum. Ita quoque iis, qui eo curam suam intendunt, propensionis et gratiae suae documenta praebere non intermittet. Caeterum perenni cum veneratione permaneo, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur H. C. Keijserling. Dresdae d. 22 Febr. 1738.

Адрессъ: Cels. pr. Radziwil.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

*) У Балинскаго этотъ документъ упоминается подъ 1731 годомъ. См. Star. Polsk. т. III. стр. [illegible].

157.

1739 г. 6 Января. Письмо Русскаго посла Кейзерлинга къ Литовскому польному гетману Михаилу Казиміру Радивилу.

Въ этомъ письмѣ дипломатически—подробно излагаются причины движенія Русскихъ войскъ противъ общаго всему христіанскому міру врага — Турокъ и Татаръ, и доказывается необходимость двинуть эти войска не иначе, какъ чрезъ границы Польскія, чего требовали общіе интересы обоихъ государствъ, и что менѣе всего могло клониться къ нарушенію спокойствія Польши. При этомъ подтверждается, что дисциплина будетъ строго соблюдаема, и за всѣ доставленные припасы будетъ вполнѣ уплачено.

Monseigneur!

Quo studio S. imperatoria majestas, domina mea clementissima, in amicitiam cum republica sancte servandam constanter intenta sit, quam grata ipsi sit salutis et quietis Reipublicae perpetua conservatio, quam ingratum ejus discrimen commune, ex tot clarissimis documentis manifestissime cuivis patet. Dedit S. imperatoria majestas sincerissimae hujus intentionis suae specimina nova, hoc quoque novissimo tempore, quo bellum contra hostem omnibus christianis communem, eumque intensissimum geritur.

Reipublicae quies ne vicinia tanti belli in discrimen aliquod adduceretur, quotcunque ejus occasio esse potuit, quane diligentia evitatum? Qua cum moderatione animi tendens tot vicibus per Poloniam ad fines Russiae, eademque via recedens conspectus oculisque solum prosequendus fuit hostis? Notum est, quod nequidquam adhuc Russiae intulerit damni, nisi per fines Poloniae; ignotum vèro, quid universus christianorum orbis hucusque magis miratus sit, utrum hanc S. imperatoriae majestatis perfectissimam amicitiam, tot damna, quae alioquin non erant inevitabilia, ex sola Reipublicae consideratione perferentem, an vero effrenatam hostium christianitatis saevitiem, et foedera et datam fidem superbissime contemnentem.

Monstrabat aequitas naturalis eandem viam exercitui Russico ad hostenm, quam hic frequenti incessu suo jam tritam reddiderat; suadebat eam locorum commoditas, commendabat omnium necessariorum abundantia, consulebant reprimendae hostium excursiones aeque ac meliores successus, quos instituta in his regionis Turcicae partibus et maturàta expeditio sperandos ostendebat. Praevaluit nihilominus consideratio Reipublicae, ideoque, ne ex occasione transitus exercitus Russiei fines Reipublicae ulterioribus Turcarum Tartarorumque depraedationibus exponerentur, exercitus Russicus non eadem quà hostis longiore via per solitudines desertissimas difficillimasque ad hostem tendere debuit atque tetendit.

Si haec omnia non sufficienter probant, quantum absit S. imperatoria majestas ab intentione turbandi quietem Reipublicae, evidentissimo ejus esse potest argumento, quod S. imperatoria majestas imperatori Romano auxilia requirenti ingentem pecuniarum summam offerre maluerit, quam ista auxilia per Poloniam mittere.

Credebat S. imperatoria maiestas, fore ut Turcae Tartarique, hoc tandem moti exem-

plo, non amplius cum tanto Reipublicae damno in Russiae provintias excurrant, ac hae eâdem, quâ Turcicae provinciae Reipublicae vicinae, securitate gaudeant.

Ast non tam cito iis hocce S. imperatoriae majestatis totius Russiae consilium innotuit, quam iterum numerosis agminibus per Poloniam provincias Russiae sub initium praesentis anni invaserunt; quod certe omni probatione validius est, nullam unquam Turcas habituros rationem ejus, quod ex parte Russiae pro Reipublicae amiicitia observatur, quin potius inde gravius et Russiae et Poloniae damnum inferendi modum occasionemque, uti jam factum est, sumturos, utiliterque adhibituros esse.

Non potuit igitur non S. imperatoria majestas à sacrà Regià majestate et Republica Poloniae transitum innoxium exercitus sui requirere, uti hoc celsitudo vestra fusius ex litteris adjunctis perspicere dignabitur. Confirmat nuncius, maximas vires suas hostem praesenti anno contra imperatorem Romanum convertere, Transilvaniamque sedem belli eligere velle, non in alium finem, quam ut tali modo citius in viscera christianitatis ruere possit.

Quantum autem detrimenti inde bonum totius christianitatis, et maximè Reibublicae vicinae caperet, si voto hostis responderet eventus, quilibet facile conjicere potest, cum jam olim experientia docuerit, quod principalissima status Turcici ratio in conservatione odii sui in christianos consistat, nullam parandi iis exitium ocassionem praetermittentis.

Obligatam igitur S. imperatoria majestas se in conscientia sua sentit ad succurrendum non socio belli foederato suo tantum, sed inprimis causae communi christianorum; jamque sibi quod ad executionem hujus consilii requirendum fuit, de amicitia Reipublicae eo certius pollicetur, quo minus id, secundum jura inter omnes gentes recepta, cuiquam denegari potest; quo magis salus totius christianitatis id summopere desiderat; quo citius et certius tali modo Turcae Tatarique ab invasione alienorum ad proprios fines tuendos converti, ac ad bellum, quod longius gerere forsitan intendunt, finiendum redigi possunt. Quamdiu enim hocce bellum cum gente Turcarum ardebit, securitate fines Reipublicae neutiquam gaudere poterunt, nec citius eâ fruentur, quam subsecutâ pace et firmatâ solidius totius christianitatis securitate communi.

De hisce omnibus, ad mandatum S. imperatoriae majestatis totius Russiae dominae meae clementissimae, celsitudinem vestram, cujus in christianam causam pietas, justitiae amor, in patriam adfectus notissimi sunt, certiorem reddere volui, non dubitans, quin consideratis et perpensis omnibus transitus hujus rationibus, absolutam ejus necessitatem agnitura, aliisque expositura sit eo magis, quo certius est, non in alium suscipi finem, quam ad procurandam christianitati securitatem, ad reprimendas hostium in vicinas provincias christianas excursiones, ad maturandam solidae pacis conclusionem.

Perspiciet caeterum celsitudo vestra ex litteris S. imperatoriae majestatis ad serenissimum regem, quod hicce transitus pure innoxius futurus sit, quod disciplina militaris exactissime observata, quod nulla incolis Poloniae damna illata, et si quae apportabuntur ad victum necessaria, paratâ pecunia coëmpta futura sint. Adeo transitum istum sicuti finem et scopum ejus neutiquam Reipublicae nocivum, sed maxime proficuum fore certum est.

Ego vero cum omni veneratione sum, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur H. C. Kejserling. Dresdae die 6 Januar. 1739.

Адрессъ: Pour S. A. Mr le Petit general de Lithuanie.

Отдълъ писемъ, тека 104.

158.

1741 г. 27 Января. Письмо Флоріана Гребницкаго, архіепископа Полоцкаго, къ Литовскому подчашему Іерониму Флоріану Радивилу.

Извѣщая о переходѣ въ унію бывшаго протопопа Невельскаго отца Крицкаго, архіепископъ проситъ оказать защиту и покровительство новообращенному противъ преслѣдованій схизматиковъ — ab impetitione zawziętey schizmy, а для успѣшнѣйшаго распространенія святой уніи въ Невлѣ ходатайствуетъ объ опредѣленіи его къ одному изъ Невельскихъ приходовъ.

Jaśnieoswiecony mci xiąże podczaszy W. X. Litt. mnie wielce mosci panie dobrodzieiu!

Oddawca praesentium W. O. Krycki, bywszy paroch y protopopa Niewelski, wielkiemi waszey xiążęcey mosci ieszcze zostaiący in schysmate zaszczycony respektami, szuka tego dla siebie teraz będący iuż in unione cum Romana ecclesia szczęścia y respektu, ażeby per accessum ad hanc sanctam unionem y przez wyznanie prawdziwey wiary swiętey nie był positus in deteriori statu, ale ieżeli nie większym nad ten, którego zostaiący in schysmate był particeps, to przynaymniey takim że y teraz w prawdziwey iuż będący wierze respectem, y osobliwszą waszey xiążęcey mosci ab impetitione zawziętey schizmy protekcyą zaszczycony, mogł dla rozkrzewienia tamże w Newlu et in circumferentia onego prawdziwey wiary swiętey, utrzymać się penes beneficium raz sobie od waszey xiążęcey mosci collatum. W czym exemplaris panska jego protekcya iako multum ad extirpandum w tych dobrach schysma, a do rozkrzewienia prawdziwey wiary conferet, tak sine speciali apud supremum remuneratorem mercede non sterilescet, o co ja z całym klerem moim supplikować strictissime obowiązuiąc się intra profundissimam venerationem piszę się J. O. waszey xiążęcey mosci dobrodzieia unizonym sługą Fl. Hrebnicki, arcybiskup Połocky, d. 27 Januarii 1741, w Struniu.

P. S. Dyspozycya waszey xiążęcey mci dobrodzieja adinterim przed seymem uczyniona, że nie odebrała skutku przy staraniu schizmy, referet sam lator praesentium, gdy będzie miał benignam aurem do wysłuchania concessam.

Отдълъ писемъ, тека 86.

159.

1741 г. 18 Мая. Письмо Михаила Вержбиловича, пресвитера Шацкаго, къ князю Іерониму Радзивилу.

Извѣщаетъ, что нѣкто панъ Дылевскій съ цѣлой деревней Слободой желаетъ обратиться въ святую унію. и такъ какъ онъ вполнѣ способенъ къ священническому званію, и при томъ хорошо знакомъ со всѣмъ Русскимъ — dobrze wyedukowany w rusczyznie, то Вержбиловичь ходатайствуетъ о доставленіи Дылевскому священническаго мѣста въ отцовскомъ имѣніи его—названной деревнѣ Слобода.

Jaśnieoświecony xiąże, panie moy y osobliwy dobrodzieiu!

Znaczny to iest dar Ducha Przenayświętszego, gdy kto kogo na zbawienną drogę naprowadzić może, nigdy ten albowiem od Naywyższego pana zbawienney nie wydzie konsolacyi. Uczy nas w prawdzie swięta Ewangelija, że pasterz opuściwszy dziewięćdziesiąt y dziewięć owieczek za iedną poszedł, a znalazszy wzywał przyjacioł y radował się. Nie mniéjsza y nam ztąd wynikać może radość, że błądząc owieczka do naszego się teraz przyłączyła stada.

Wielka by nam była, jaśnieoświecone xiąże panie moy y osobliwy dobrodzieiu, szkoda od swego odłączać stada, a tut y nie iedna oweczka, lecz z całą trzodą J. M. pan Dilewski na kolacyi waszey xiążęcey mosci po oycu swym mieszkaiący do naszey się chce przyłączyć religij, ale się wszystko staie przez instynkt Ducha Przenayswiętszego. Poznawszy błąd jawny, w ktorym był do tych czas zanurzony, jako syn marnotrawny, a będąc tantny do charakteru kapłanskiego y dobrze wyedukowany w ruscczyznie, upada tedy do stop waszey xięciey mosci pana mego y dobrodzieia, żebrząc szczodrobliwey łaski upadłemu na fortunie dobroczynną podać rękę. Wszakże co zechcesz to wszystko jaśnieoświecone xiąże panie y dobrodzieiu uczynić możesz. Doprasza się tej łaski wysz wspomniony J. M. pan Diliewski, aby na mieyscu cycowskim u swiętey unij z całą wsią, nazywaiąco się Słobodą, chce zostawać w tey wierzę błagaiąc za zdrowie y szczęśliwe panowanie, poki żyw będzie, maiestat naywyższego Pana, za ktorym i ia moią niegodno wnaszaiąc instancíję upadam do stop waszey xiążęcey mosci, pana mego y osobliwego dobrodzieia, abyś dla zasług swych przed naywyższym panem mosci xiąże dobrodzieiu od takowey nie chciał oddalić intencyi. Za co i ja uznawszy, z niegodney mey prozby, takową waszey xiążęcey mosci łaskę rowno z życiem obliguie się za zdrowie maiestat naywyższego pana błagać, ktory raz na zawsze zapisuię się być waszey xiążęciey mosci pana mego miłościwego y osobliwego dobrodzieia z nayniższą submissiją szczero życzliwym sługo y prawdziwym bogomodlco X. Marcin Wierzbiłowicz, dziekan Błonski prezbiter Szacki. Z Szacka dnia 18 miesiąca Maij, roku 1741.

Отдѣлъ писемъ, тека 281.

160.

1741 г. 6 Сентября. Письмо Русскаго посла Кейзерлинга къ Литовскому гетману Михаилу Казиміру Радивилу.

Отъ имени Русскаго двора изъявляетъ согласіе на избраніе въ Курляндскіе герцоги Брауншвейгъ-Люнебургскаго принца Людовика Эрнеста, и объясняетъ, что это клонится къ общей пользѣ обѣихъ союзныхъ державъ.

Monseigneur!

Ignotum esse non potest celsitudini vestrae, qua tenus ordines ducatus Curlandiae et Semigaliae in colloquio suo, ut vocant, fraterno, super negotiis patriae suae habito, consilium unanimiter inierint, humillimas preces suas ad tronum sacrae Regiae majestatis per ablegatum suum deponere, ut collapsum iterum hujus ducatus statum nova ejus collatione gratiosissime restituere dignetur.

Est insimul iisdem ordinibus animus notum faciendi humillime sacrae Regiae majestati, serenissimum e domo ducali Brunsvigo-Luneburgica principem ac dominum Ludovicum Ernestum tanta gratiae, humanitatis et propensionis suae erga nobilitatem edidisse documenta, ut maxime felices se putarent, si sub istius principis regimine vivere ipsis contingeret.

Cum haec ordinum ducatus Curlandiae vota omnino consentanea sint curae et intentioni, quam Respublica in eo, quod de Curlandia stabilitum, abunde testata est, quassatum per tot calamitates ducatum istum restaurandi, utpote dum serenissimo illi principi nec voluntas nec facultas deest omnes eas, ad quas anteriores duces se obligarunt, conditiones, sub protectione et clientela sacrae Regiae majestatis et Reipublicae adimplendi. Non est dubium, quin respectu ejus, quae inde redundare in ipsammet Rempublicam potest, utilitatis, celsitudo vestra hoc opus in favorem istius serenissimi principis utiliter promotura sit.

Erit hoc aulae meae, ob propinquam cum isto principe consanguinitatem, pergrato propensae voluntatis celsitudinis vestrae argumento; sicuti etiam celsitudo vestra certissima esse potest de constanti et sincera sacrae imperatoriae majestatis, domini mei clementissimi, intentione amicitiam cum Republica aeternis tractatibus firmatam sancte servandi, colendi, ac ne unquam nec minimum de ea recedendi.

De caetero adjungo hisce, quas mihi praefatus serenissimus princeps ad celsitudinem vestram transmisit litteras commendansque istud negotium ejus ardentissimae gratiae et favori celsitudinis vestrae. Maneo cum profunda veneratione et perfectissimo cultu, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur H. C. Keijserling. Dresdae die 6 Sept. 1741.

Адрессъ: à S. A. M-r le Pr. Radzivil general de Lithuanie.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

161.

1743 г. 13 Марта. Письмо Кейзерлинга къ Литовскому гетману князю Михаилу Радзивилу.

Проситъ дать охранный гарнизонъ Бѣлорусскому епископу Волчанскому, вызванному въ Петербургъ для высшаго церковнаго назначенія — ad altiores dignitates ecclesiasticas.

Celsissime princeps.

Cum D. Wolczanski, episcopo Graeci ritus in Alba Russia, qui ad altiores dignitates ecclesiasticas a S. imperatoria majestate, domina mea clementissima vocatus, brevi Petropolin discessurus est, securitatis majoris gratia praesidio in itinere opus sit, celsitudinem vestram humillime rogo, velit tale praesidium ex limite Lithanico, quale sufficere poterit, praefato D. Wolczanski ad limites usque Russiae concedere. Scripsi hac de re quoque ad celsissimum principem Wiszniewiecki, nec dubito, quin in hoc negotio ex animo ad id contribuiturus sit, quod aulae meae testificatio amicitiae ex parte Reipublicae esse poterit. Commendatum sibi habeat, celsitudo vestra, hoc obnixe rogo, meque credat semper fore cum perfectissima veneratione. Celsitudinis vestrae humillimus servitor C. Keijserling. Dresdae die 13 Martij 1743.

Адрессъ: à S. A. M-r le Pr. Radzivil.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

162.

1743 г. 13 Марта. Письмо Кейзерлинга къ Литовскому гетману, князю Михаилу Радзивилу.

Изображаетъ бѣдствія православныхъ въ Литвѣ, отъ которыхъ отнимались монастыри и церкви въ пользу уніатовъ, отнималась всякая возможность къ исполненію священныхъ религіозныхъ обрядовъ, и такъ какъ все это противорѣчило прежнимъ договорамъ и трактатамъ, то Кейзерлингъ, отъ имени Русскаго правительства, требуетъ, чтобы православнымъ предоставлена была должная свобода въ отправленіи всѣхъ обрядовъ ихъ вѣроисповѣданія.

Monseigneur!

Ignotum celsitudini vestrae esse non potest, quantum studii ac diligentiae a me per integrum muneris, quo fungor, tempus in eo collocatum sit, ut qui in Polonia Magnoque ducatu Lithuaniae sunt Graeco-Ruthenam religionem profitentes, a tam diuturna, tam gravi, cui ingemiscunt, oppressione liberentur. Non defuit spes, brevi tantarum calamitatum finem fore, cum nec amplius quidquam addi malis posse videretur, nec dubitare fas esset, fore, ut quantum amicitia Russiae valeat, miseri experiantur. Secus autem evenit, tantumque abest, oppressorum in solatium aliquid factum esse, ut potius malis pejora successe-

rint, animositate, remotis procul habenis, liberius impetus suos faciente. Monasteria et templa alia traduntur iis, qui Uniti audiuntur, alia ornatu rebusque, cultui divino inservientibus, ac documentis privantur; recens nati parentibus suis vi eripiuntur, baptismi mysteria ritu alieno accepturi. Quibus provectior aetas carceribus, fame, suppliciis ad commutanda cum alienis sacra sua coguntur; morti proximi ne consolationem, quam sacri ordinis religionis suae vivi adhibere solent, habeant, impediuntur; imo dum sacra sua peragunt, dum publicas supplicationes instituant, ne tum quidem securitate publica fruentes, atrocissimis conviciis, sarcasmis blasphemiis, quas dicendi verecundia subit, perturbantur, lapidibus obrumpuntur, atque ad necem fere verberibus adficiuntur. Tantam inhumanitatem, per tot jam annorum decursus, in eos a privatis atque concivibus impune exercitam esse, et in hunc usque diem exerceri, vix crederet is, qui legit, quae jura olim ac tempore unionis magni ducatus Lithuaniae cum Polonia Graeco-Ruthenae religioni addicta fuerint, quot juramentis regum, quot legibus et constitutionibus regni renovata et confirmata sint, et quam religiose in Pactis conventis libertati et securitati eorum Respublica consultum atque prospectum voluerit; cujus libertatis cum ne umbra quidem supersit, vix impediri potest, ne animum subeat cogitatio, vel plus in Republica posse singulorum licentiam quam omnium authoritatem, vel talia consulto atque funditus delendi religionem istam consilio permitti.

Sacra imperatoria majestas, domina mea clementissima, quae plus uno vinculo ad protectionem Graeco-Ruthenae confessionis obstrictam se esse sentit, quo animo tantas persecutiones et oppressiones post tot amicabiles quidem sed infructuosas commendationes et requisitiones ferre possit atque debeat, facile existimari potest, si vel ad fidei communionem vel ad aeternae pacis tractatum respicitur, quo Russia omnimodam Graecae religionis in Polonia magnoque ducatu Lithuaniae libertatem a Republica sancte sibi promitti fecit. Certius itaque etiam certo est, sacram imperatoriam majestatem huic adflictorum religionis suae causae nunquam defuturam, imo omnibus ei remediis esse subventuram, quae malorum magnitudo desiderabit, non dubitans interim, fore tandem, ut, quod ex obligatione aeterni foederis optimo jure requirit, Graeco-Ruthenam religionem profitentibus omnia jura ac privilegia, item monasteria, templa et praedia, quibus injuste privati sunt, restituantur, atque iis sit liberum et a violentia tutum religionis suae exercitium.

Maxime, cum hoc et aequitatis naturalis imo humanitatis ac fidei christianae leges exposcant, et ipsiusmet Reipublicae salus, quae non nisi in civium suorum bono esse consistere potest, suadeat; et quidem cum satis mihi constet, quanti momenti in hoc negotio esse possit celsitudini vestrae studium, cujus virtutem et efficaciam non una solum occasione, ubi de conservanda et magis magisque firmanda subsistente Russiam inter et Rempublicam amicitia agebatur, expertus sum, multum a me neglectum ac intermissum esse crederem, ni celsitudini vestrae hanc summi ponderis rem quantum possum commendarem, uti etiam omni meliori modo commendo. Si interim praeteritorum reparatio usque ad Regiae majestatis in Poloniam adventum est differenda, saltem hoc rogo, velit cura sua complecti,

ut interea Graecae religioni addictis omnimoda sacris suis utendi libertate ac securitate frui, nemini vero eos turbare atque, sub quo etiam id fieri velit praetextu, impetere liceat, certam uti volo celsitudinem vestram esse; quod sacrae imperatoriae majestati hoc singulari futurum sit amicitiae Reipublicae documento, quam ex sua parte sincere atque ex animo colit ac servat.

De caetero sum maneoque cum omni veneratione, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur Keyserling. Dresde le 11 Janvier 1744.

Адрессъ: a S. A. le general de l'armée de Lith., duc de Radzivil.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

163.

1745 г. 23 Февраля. Письмо Флоріана Гребницкаго къ Литовскому подчашему Іерониму Радивилу.

Извѣщаетъ, что жители Невля и Себежа, долгое время блуждавшіе и коснѣвшіе въ схизмѣ, благодаря вмѣшательству самого Радивила и его строгому предписанію— mediante expresso et rigoroso J. X. M. mandato, обратились наконецъ на путь истинный, т. е. въ унію. При этомъ высказываетъ просьбу объ основаніи въ Невлѣ новой уніатской церкви, для предупрежденія на будущее время отступленій отъ истинной вѣры.

Jaśnieoświecony mosci xiąże, podczaszy W. X. Lit., mnie wielce miłosciwy panie y dobrodzieju!

Przez jadącego J. M. xiędza Sutockiego, officyała Smoleńskiego, plebana Newelskiego, do J. O. waszey xiążęcey mosci dobrodzieja in negotio fidei et salutis animarum, utrumque ritum concernente, idąc y ja acz vicario calamo in profundissimam J. O. W. X. M. dobrodzieja adorationem łączę moją supplikę, ażeby ci, którzy w Newlu y w Siebieżu a vera fide catholica, in perniciem animarum suarum, pretiosissimo Christi domini sangvine redemptarum, apostatarunt, mediante expresso et rigoroso J. O. W. X. M. dobrodzieja mandato, iterum do prawdziwey wiary swiętey powrocic coacti byli. W czym infinita prece zelosissimum J. O. W. X. M. dobrodzieja pulsando pectus, a z tym salutis animarum interessum y mnie samego łasce protekcij y pańskiemu jego insinuando respektowi, ze wszelką demissyą piszę się J. O. waszey xiążęcey mosci dobrodzieja nayuniżeńszym sługę Fl. Hrebnicki, arcybiskup Połł.; d. 23 Febr. 1745, w Strunju.

P. S. Przypominam łaskawemu respektowi J. O. W. X. M. dobrodzieja deklarowane albo starey cerkwi oycowi Kryckiemu byw-szemu in disunione Newelskiemu, a teraz in unione Dubokrayskiemu parochowi przywrocenie, albo też nowey dla uniackiego parocha tamże w Newlu erygowanie, ażeby non tam facile apostatowali, mając swego parocha.

Отдѣлъ писемъ, тека 86.

164.

1745 г. 1 Марта. Письмо Іеронима Волчанскаго, Бѣлорусскаго епископа, къ князю Іерониму Радивилу.

Высказываетъ обѣщаніе посвятить, согласно желанію князя, представляемаго кандидата Павла Костюковича къ Самотыевской церкви, если только онъ будетъ соотвѣтствовать всѣмъ требованіямъ церковнаго каноническаго права и прежде даннымъ королевскимъ привилегіямъ, которыя, для большей силы, при семъ и прилагаетъ.

Jaśnieoświecony mosci xiąże dobrodzieiu! Rekommendacyą y prezenta waszey xiążęciey mosci M. W. M. pana y dobrodzieia, względem Pawła Kościukowicza, na kapłanstwo do cerkwi Samoteiewskiey, w starostwie Krzyczewskim znayduiącey się, ze wszelką estymacyą ekceptowałem. Że tedy ten że Paweł Kosciukowicz wzioł sobie fryysztu, w tym swoim przedsięwzięciu, do ożenienia się, post haec, gdy ex institutionis examine okaże się być sposobnym do tego charakteru, uzna moie pasterskie błogosławieństwo, salvis irritis juribus ecclesiasticis. Ktore praevio juramento sine praejudicio onych, obowiązany iestem adimplere, do czego mię tak przywiley od J. O. krola J. M. Augusta III, pana mego miłosciwego, dany, iako też drugi przywiley confirmationis pro libero exercitio religionis obliguią; ktorych kopią fideliter waszey xięciey mosci M. W. M. panu y dobrodzieiowi kommunikuię, y w takowey moiey expressyi na tym mi unice sufficit, że ze wszelką weneracyą piszę się y iestem jasnieoswieconey waszey xiążęcey mosci M. W. M. pana y dobrodzieia życzliwym y uniżonym sługą Hieronymus Wołczanski, orthodoxus episcopus Albae Russiae. Anno 1745 die 1 Martij, Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

165.

1745 г. 15 Марта. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Въ отвѣтъ на вторичное предложеніе князя поставить Павла Костюковича въ пресвитера Самотыевской церкви епископъ выставляетъ препятствія къ исполненію желанія князя, находя ихъ съ одной стороны въ личныхъ даже физическихъ недостаткахъ кандидата, а съ другой стороны въ томъ, что требуемое мѣсто было уже достойнымъ образомъ занято. При этомъ изображаетъ печальное положеніе другихъ церквей Кричевской волости: вслѣдствіе возстанія Кричевской волости православные священники были совершенно разорены—ex ratione bywszey rebellii chłopskiey, многіе же приходы оставались совершенно безъ пастырей, лишенные возможности удовлетворять своимъ христіанскимъ требамъ.

Jaśnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieiu! Listowną rekommendacyą y prezenta W. X. M., względem promocyi Pawła Kościukowicza ad ordines presbiteratus do cerkwi Samoteiewskiey, cum plenissimo cultu otrzymawszy, tegoż czasu uczyniłem należyty odemnie W. X. M. respons, marca die 1, który na ręce J. M. pana gubernatora Krzy-

czewskiego jest oddany, spodziewam się, że doszedł de condigno. O pomienionym Kościukowiczu defero W. X. M., że na obu rękach palce ma pokrzywione, zkąd tedy oritur impedimentum onemu do kapłanstwa ex iure canonico; deinde też jus canonicum absolute zabrania vivente actuali parocho alterum instituere. Prezbiterowie zaś w starostwie W. X. M. Krzyczewskim znayduiący się, z ktorych iedni z wrodzoney W. X. M. klemencyi do parafii swoich przywroceni, a wielebny Piotr Czułowski y Hrehory Bruiewicz nie mogą przyść do swoich Biesowickiey y Samoteiewskiey parafii, będąc na wszytkim zruinowani ex ratione bywszey rebellij chłopskiey, a parafianie pomienionych cerkwi bez żadnego nabożenstwa y obrządkow chrzescianskich od niemałego czasu zostaią, dzieci bez krsztu swiętego, a ludzi bez spowiedzi swiętey podobno nie mało poumierało y umiera.

Zaczym ex munere officij mei wnaszam instantiales za pomienionemi prezbiterami, aby z łaskawey przezorności W. X. M. ad pristina beneficia do własnych cerkwi parafialnych mogli być przyięci. Uczyni to W. X. M. dla dusz chrześcijanskich y poddanstwa swego, aby tak marnie z wieczną zgubą nie ginęły, przez co dabit gloriam imieniowi swemu, y mnie w tym ubolewaiącego pasterza nad powierzonemi sobie owieczkami Christusowemi consolari raczy W. X. M.; a ieżeli by iaka zachodzić mogła pretensya do pomienionych prezbiterow, tedy do sądu naszego duchownego onych odsyłać, jako ad forum competens, stanie sie wszelka satysfakcya z onych ex allegatis et probatis.

W czym ja uznawszy łaskawy respekt W. X. M. na zawsze obligowany zostanę do zasłużenia, ktory y teraz ze wszelką weneracyą iestem jasnieoswieconey waszey xiążęciey mosci M. W. M. pana y dobrodzieia Hieronymus Wołczanski, orthodoxus episcopus Albae Russiae. Anno 1745, die 15 Martij, Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

166.

1745 г. 10 Іюня. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Епископъ соглашается наконецъ, ради настоятельной потребности, посвятить Павла Костюковича, не смотря даже на его физическій недостатокъ — покривленіе пальцевъ, но при этомъ проситъ о защитѣ другихъ православныхъ церквей въ староствѣ Кричевскомъ отъ преслѣдованій уніатскихъ, и о возстановленіи его собственнаго авторитета въ Кричевѣ, такъ какъ онъ не могъ уже ничего сдѣлать тамъ своею духовною властію—mieć liberum exercitium sprawowania duchowienstwa.

Jaśnieoświecony mosci xiąże dobrodzieiu!

Otrzymałem był od W. X. M. list instancyalny za Pawłem Kosciukiewiczem, przy prezencie onemu daney na promocyą prezbiterską do cerkwi Samoteiewskiey, w starostwie Krzyczewskim będącey. A że temu Kościukiewiczowi, ratione palcow pokrzywionych, zaszło było impedimentum ad charakterem sacerdotij, o czym ja W. X. M. doniosłem był. Ex altera parte, widząc uszczerbek znaczny chwały Boskiey w nabożenstwie y w zbawieniu dusz chrzescianskich

a wiernych poddannych W. X. M., przez długi czas bez należytego swego prezbitera zostaiących, dispensowałem onego ex premente necessitate, y iuż odemnie w dyakona iest poświęcony, y w prętkim czasie sacros ordines presbiteratus otrzyma.

Co zaś ex munere officij mei wnaszałem instanciales do W. X. M. za prezbiterami Krzyczewskimi, w tym non peccavi, bo o ich tych akcyach żadney informacyi per allegata et probata nie miałem, gdyż ani ad competens forum podług duchownego prawa onych nie odesłano pro justitia; zaczym ani condemnare onych mogę, a iakie dopiero w starostwie Krzyczewskim W. X. M. poddanstwu dzieią się gravamina, in praeiudicium religij starożytney Greckiey, tak dalece, że ani ja sam mogę mieć liberum exercitium sprawowania duchowienstwa, chociaż na to od J. W. krola J. M. pana mego miłościwego mam sobie konferowany przywiley, ktorego iuż kopiią W. X. M. in antecessum kommunikowałem, y teraz przyłączam tu dla wiadomości W. X. M. specifikacyą niektorych krzywd, podaiąc do wysokiey rekognicyi panskiey, y oraz supplikuię ja i te naypokorniey wielką swoiey godności powagę—zganić to w dobrach swoich ich M. panom gubernatorom, administratorom y dzierzawcom, y z tym recurrendo do łaskawego respectu piszę się jaśnieoswieconego waszey xiążęcey mosci M. W. M. pana dobrodzieia życzliwym y uniżonym sługą Hieronymus Wołczanski, orthodoxus episcopus Albae Russiae. Anno 1745, die 10 Junii, Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

167.

1746 г. 25 Мая. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Приноситъ жалобу на плебана Кричевскаго Илича, миссіонера—базиліана Добросельскаго и другихъ уніатовъ, упорно преслѣдовавшихъ православныхъ своими нападеніями; при этомъ, ссылаясь на давнія королевскія привилегіи и на прежнія обѣщанія самого Радивила, проситъ разобрать всѣ эти жалобы законнымъ путемъ in competenti foro. Въ концѣ письма ходатайствуетъ о священникѣ Мирославской церкви, совершенно разоренномъ przez żydowskie udanie. Мирославль находился въ Трокскомъ воеводствѣ и повѣтѣ.

Jaśnieoświecony mci xiąże dobrodzieiu.

Łaskawy respons W. X. M. de die 22 Martij na adress moy wraz z przyłączeniem suplik duchowienstwa magistratu wiernych poddanych starostwa Krzyczewskiego W. X. M. otrzymałem Aprilis 10 cum pleno cultu, względem zaniesionych skarg o niezmosnych wiolencyach, religij moiey cerkwiom y ludziom tamecznym dzieiących się od ich mościow xięży Illicza, plebana Krzyczewskiego, missionarza Bazyliana Dobrosielskiego, y innych xięży unitow. A że jako w przeszłych, tak y w teraznieyszych expressyach swoich W. X. Mość znaczny dowod panskiey klarigacyi daiąc, upewnił mnie w tym, że nigdy żadney krzywdy prezbiterom moim, ani przeszkody poddanstwu swemu w wolney religii czynic niepozwala, y owszem protegować miłościwie zawsze raczy, za który respect panski z obligacyi moiey iako nayuniżeniey dziękuię W. X. M. Niechcąc zaś W. X. M. w żadne exercitia et iudicia spiritualia wdawać się,

pozwala mi szukać satysfakcyi z ich mściow xięży pomienionych in competenti foro, iakoż ja po kilkakrotnie do J. W. J. M. xiędza biskupa Wilenskiego pisałem o tym, domagaiąc się należącey satysfakcyi, ale dotąd żadney nie otrzymałem, ani też kommissya in hoc negotio zda się mnie być potrzebna, bo maiąc poddanstwo Krzyczewskie ab aevo nadane sobie, prawa pro religionis exercitio od nayiasnieyszych krolow ich mściow Polskich, y jaśnieoświeconych xiążąt antecessorow, y samego W. X. M. konfirmacyą bronili od zaiazdu cerkwi przy protekcyi zamku Krzyczewskiego. Zaczym zda mi się że nic extra orbitam niewykroczyli, że komu od swywolnych violatorow w tumulcie co dostało się na to iest prawo pospolite: invasor a se ipso occiditur.

Interim przychodzi mi teraz upaść do stop W. X. M. z nayniższą moią interpozycyą za wielebnym oycem Łukaszem Sawiniczem, prezbiterem cerkwi Mirosławskiey, ktory sam osobą swoią z płaczliwą suppliką do W. X. M. spieszy, w nieznosney oppressyi swoiey, będąc zruinowanym na wszystkiey substancyi przez żydowskie udanie, o czym obszerniey supplika jego w sobie wyraża. W takowym tedy utrapieniu swoim, gdy ten biedny kapłan szuka nad sobą łaskawey klemencyi, oraz szukam y ia oney nad nim, z litości moiey pasterskiey u W. X. M., ktorey łaskawie uznawszy, gloriabor zawsze przy nieskączoney obligacyi moięy, iakoż y teraz cum profundissima veneratione zostawam, jaśnieoswieconey W. X. Mci. M. W. M. pana dobrodzieia, życzliwym y nayniższym sługą Hieronim Wołczanski. episkop Białoruski, anno 1746, Maij die 25 Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

168.

1746 г. 3 Сентября. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Извѣщаетъ, что Павелъ Костюковичь, поставленный недавно по требованію князя къ Самотыевской церкви, совратился въ унію и вмѣстѣ съ базиліаномъ Добросельскимъ насильственно принуждаетъ прихожанъ перейти въ ту же унію, другой же священникъ при церкви Рожейской Цитовичь, отлученный за разныя злоупотребленія отъ своей должности, не хотѣлъ повиноваться волѣ епископа; и сорвавши печать съ дверей церкви, запечатанной по волѣ епископа, продолжалъ священнодѣйствовать, а потомъ въ концѣ концовъ также обратился къ уніи.

Jaśnieoswieconey mosci xiąże dobrodzieiu.

Przy złożeniu nayniższey submissyi moiey u nog W. X. M. smiem donieść o niegodziwym podstępku Pawła Kościukiewicza, ktory w przeszłym roku otrzymał był prezentę od W. X. M. do cerkwi błahoczestywey Samoteiewskiey, w starostwie Krzyczewskim będącey, wraz przy listowney rekommendacyi W. X. M. do mnie za nim dla poświęcénia onego do pomienioney cerkwi w prezbitera, iakoż tegoż czasu onego y poświęciłem, napotym po poświęceniu swoim niebawiąc został unitem y cerkiew na unią zawiodł z iego mscią xiędzem missionarzem Dobrosielskim bazylianem, y parafian gwałci do unii, a oni cale w unij być niechcą.

Drugi Citowicz, prezbiter cerkwi vulgo Rożeyskiey w samym mieście Krzyczewie, od niemałego czasu za znaczne swoie excessus, y za niestanie na wielokrotne citacije

do konsistorza iak od antecessorow moich, tak y odemnie był suspendowany a sacris, nic na to niezwazaiąc stante inhibitione sacra administrabat. O czym ia powziowszy wiadomość cerkiew onemu przez oyca protopopę Krzyczewskiego zapieczętować rozkazałem był, ale on in pejus postępuiąc, przepomniawszy timorem dei, bez zadnego respektu na władzę pasterską, pieczęć oderwał, et iterum sacra administrare ważył się, na ostatek w roku przeszłym similiter został unitem, cerkiew na unią zawiodł, y parafian z xiężą unitami gwałtem do unij zniewala. Gwałcić zaś sumnienie czyie Boskie y swieckie prawo niepozwala, bo ieżeli oni dobrowolnie sami unią przyięli, tedy concedo na dobrowolną unią osob ich, cerkwi zaś y parafian zwodzić i zniewalać nie ich to iest mocy.

Co wszystko do wysokiey rekognicyi W. X. M. podaiąc, supplikuię iak nayuniżeniey onych rewokantow od cerkwi błahoczestywych do uniiackich jure patronatus roskazać oddalić, y mnie hoc in passu participem łask swoich panskich uczynić zatrzymaniem pomienionych cerkwi z parafiami przy starozytney Greko—ruskiey religij y prawach. Wczym pomyślney od W. X. M. avidissime wyglądaiąc rezolucyi, zostawam in profundissima veneratione jaśnieoswieconey waszey xięcey msci M. W. M. pana dobrodzieia życzliwy y nayniższy sługa Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski, anno 1746, 7-bris 3. Mohylow.

169.

1746 г. 3 Сентября. Письмо Іеронима Волчанскаго къ Литовскому гетману Михаилу Радивилу.

Жалуется на Владислава Голеевскаго, товарища хоругви Пятигорской. Встрѣтивши на дорогѣ православнаго священника, шедшаго къ больному, Голеевскій насильственнымъ образомъ избилъ его, и потомъ угрожалъ тѣмъ же самымъ сыну этого священника, подоспѣвшему къ отцу на помощь.

Jaśnieoswiecony mci xiąże woiewodo Wilenski hetmanie W. W. X. Littewskiego mnie wielce mosci panie dobrodzieiu!

Przy schileniu głowy u nog W. X. M. zanaszam kwerymonią moią na iego mosci pana Władysława Goleiewskiego, towarzysza chorągwi Petyhorskiey J. W. iego msci pana woiewody Mazowieckiego, mego młciwego pana, który będąc w Mohilewie anno praesenti de die 20 Augusti, potkawszy w same południe w bramie Oleyney prezbitera mego na imie Isidora Carykiewicza, parocha Mohylowskiego cerkwi swiętey Pokrowy, iuż siedmdziesiąt lat z goro maiącego, tuż blizko pod bokiem moim, naprzod variis disgustibus onego diffamował, tamuiąc drogę powracaiącemu z miasta do domu, wołał his formalibus: oycze zaczekay, niebądz upartym syzmatykiem heretykiem, iak Fociusz przeklęty. Pomieniony prezbiter, widząc na siebie takiego niepraktykowanego importuna, uchodził czym prędzey, exkuzuiąc się, ze prosto w duchowney potrzebie do chorego spieszy. W tym punkcie dopędziwszy starego kapłana w kark tyransko uderzył, aż mu czapka z głowy precz zleciała y sam padł na ziemie, napotym dobywszy pałasza, leżącego płazował, y na lewey ręce palec obcioł.

O czym posłyszawszy drugi kapłan, syn tegoż Carykiewicza, przybiegł był na ratunek oyca, pytaiąc oraz iego mosci pana Goleiewskiego: zacoby kapłana niewinnie na dobrowolney drodze płazował y kaleczył. Jego mość zas będąc roziuszony chciał y syna tymże sposobem tyranizować, gdyby iego mość pan Michał Wysziński, gurbernator Propoyski, y namiesnik teyże chorągwi na ten hałas naszedszy nieodratował. Gdzie na tymże mieyscu tenże kapłan protestuiąc się przed iego moscią panem Wyszynskim opowiadał, że mamy tu swego pasterza, ieżeli iego mosc ma co do oyca mego, albo do mnie, niech się z nami rosprawi; lecz iego mosc pan Goleiewski nietylko na kapłanow moich nie respektował, ale y mnie samego skomatycznie diffamował, czyniąc odpowiedz na honor y życie. O co przeciwko temuż iego mosci panu Goleiewskiemu protestacya in tempore w Magdeburyi Mohyłowskiey zaniesiona fusius w sobie sonat.

W takowey tedy ciężkiey oppressyi y wiolencyi u naywyższey władzy hetmanskiey W. X. M., iako nad wszystkimi woyskami W. X. Litt. plenissimam directionem maiącego, z tegoż iego mosci pana Goleiewskiego oraz immunitatem et securitatem osoby moiey y całego duchowienstwa, podług prawa duchownego y pospolitego na wiolatorow opisanego, szukam iusticiam, ktorey uniżenie explorando zostawam in profundissima veneratione jaśnieoswieconey W. X. M. M. W. M. pana dobrodzieia życzliwy y naynizszy sługa Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski, anno 1746, 7-bris, die 3 Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

170.

1746 г. 3 Сентября. Письмо Іеронима Волчанскаго къ Литовскому гетману Михаилу Радзивилу.

Приноситъ жалобу на губернатора — управителя Копысскаго графства по поводу жестокаго оскорбленія, нанесеннаго имъ женѣ Копысскаго священника. По навѣтамъ злыхъ людей, а скорѣе ex instinctu samego gubernatora несчастная попадья была обвинена въ прелюбодѣяніи, и въ одинъ воскресный день, когда мужъ ея отправился для объясненій къ епископу, насильственнымъ образомъ захвачена въ домѣ, и, при огромномъ стеченіи народа, послѣ обѣдни, выведена на площадь. Здѣсь же на высокомъ столбѣ выставлена была клѣтка, извѣстная подъ названіемъ Катринка и употреблявшаяся обыкновенно для публичныхъ женщинъ. Въ эту-то клѣтку, по приказанію губернатора, засадили попадью, и, въ виду всего народа, вертѣли въ ней несчастную. Епископъ протестуетъ противъ такого своевольства и оскорбленія духовной власти, иначе губернаторы должны были сдѣлаться вмѣстѣ и епископами — musieli wraz być y biskupami.

Jaśnieoswiecony msci xiąże woiewodo Wilenski hetmanie W. W. X. Litt. mnie wielce młsci panie y dobrodzieiu.

Jeszcze na pierwszy list moy do W. X. M. na pocztę adresowany die 3 7-bris łaskawey nieodbieram rozelucyi w zaniesioney żałobie odemnie na iego msci pana Goleiewskiego, towarzysza chorągwi Petyhorskiey, J. W. J. M. pana woiewody Mazowieckiego, o uczynioną przez J. M. wiolencyą w Mohylewie kapłanowi memu; a iuż ci przychodzi mi powtorną przełożyć W. X. M. na

J. M. pana Ciundziewieckiego, gubernatora hrabstwa Kopyskiego, ktory prezbitera Kopyskiego Symona Koroncewicza żonę, spotwarzoną od złych ludzi iakoby de comisso adulterio, a, pono, ex instinktu samego J. M. pana gubernatora. Gdyż o tym pomowisku żony swey tenże prezbiter posłyszawszy doniosł mnie był, y zaraz tegoż czasu przez tegoż kapłana pisałem do oyca protopopy Kopyskiego, ażeby z duchowienstwem naprzod popadzie wyexaminował, napotym swiadkow tych, ktorzy to zadaią. Co sie zas ex examine et inquisitione okazać miało, dopioro miałem roskazać, aby do konsistorza mego dla finalney decyzyi obie strony staneły. Lecz J. M. pan gubernator dowiedziawszy się o tem, że pomieniony prezbiter do mnie, iako pasterza swego, poiechał, nazaiutrz w dzień niedzielny praeterlapsi 7-bris die 18, po nabożenstwie przed samym południem, kazał gwałtem z domu wziąć popadzie, y in publico supplicij loco posrzod rynku, przed zgromadzonym narodem, uczynić exekucyą bez żadnego respektu y sądu, w klatke wsadzić, vulgo katrynkę nazywaiącą się, ktora dla publicznych nierządnic wystawiona iest wysoko na słupie, y w niey kręcić pomienioną popadzie. Uczynił to szczegolnie na publiczną ohydę duchowienstwa y całey religij Greko-ruskiey, przeciwko wszelkiemu prawu. Abowiem tam iure divino tam canonico, quam etiam seculari spirituales exempti sunt a potestate et iudiciis secularibus. Spodziewam się też, że ani W. X. M. gubernatorom w dobrach swoich nad duchowienstwem hanc potestatem pozwolił, bo by taką rzeczą gubernatorowie musieli wraz być y biskupami. Co wszytko alto iudicio W. X. M. podaiąc, protestuię się naprzod przed W. X. M., napotym szukam swiętey sprawiedliwości o tę niegodziwą akcyą z pomienionego J. M. pana gubernatora, ponieważ kapłan ten iuż nie może dopioro, stante hac infamia publica żony swey, divina obire, vetante iure canonico.

Posyłałem od siebie umyslnego kapłana do J. M. pana gubernatora, aby mi wydał dekret z iakiego prawa y dowodow iest ferowany, y nie wydał z racyi tey, że ta sprawa iako by do mey władzy nie należy. Zatym iak na pierwsze tak y na teraznieysze zaniesione żałoby moie sprawiedliwey W. X. M. wyglądam decyzyi, o ktorą uniżenie supplikuiąc zostawam in pronissimo venerationis cultu jasnieoswieconey waszey xiążęciey mosci, M. W. M. pana dobrodzieia, życzliwy y nayniższy sługa Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski. Anno 1746, 8-bris die 1, Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

171.

1747 г. 21 Іюня. Письмо Флоріана Гребницкаго, архіепископа Полоцкаго и администратора Бѣлорусской митрополіи къ Литовскому гетману князю Михаилу Радзивилу.

Писано по случаю предстоявшаго выбора Бѣлорусскаго митрополита. По смерти митрополита Шептицкаго, Бѣлорусская митрополія передана была во временное управленіе Флоріану Гребницкому, и теперь началась оживленная работа партій по поводу избранія новаго митрополита. Гребницкій, какъ администраторъ митрополіи и какъ наиболѣе представительный кандидатъ, принимаетъ въ этомъ самое дѣятельное участіе, и разсылаетъ по этому поводу письма къ ясновельможнымъ мосцямъ, заправлявшимъ тогда подобными дѣлами. (См. объ этомъ же предметѣ въ III-мъ томѣ Археогр. сборн. письма подъ NN 104 и 105, и ниже помѣщенныя въ этомъ томѣ подъ тѣмъ же годомъ). Но при этомъ Гребницкій, имѣя въ виду извѣстные происки іезуитовъ, какъ будто устраняетъ себя отъ избранія и смиреннымъ образомъ проситъ только о соблюденіи при выборѣ законныхъ, вѣками установленныхъ и папами утвержденныхъ ъ, формъ.

Jaśnieoświecony mosci xiąże, hetmanie wielki W. X. Lit., osobliwy moy dobrodzieju!

Ten jest całey hierarchij Ruskiey zaszczyt, że sub favente umbra aquilae magnarum alarum jasnieoswieconego domu y osoby W. X. M. dobrodzieja znaczne w wierze swiętey katholickiey pomnożenie, y zupełne praw swoich utrzymanie do tych czas miała.

Że też y teraz osierociała Ruś, po nieodżałowanym pasterzu swoim niesmiertelney pamięci J. M. xiędzu Szeptyckim metropolicie całey Rusi, w moiey teraz administracij ad ulteriorem sacrae sedis apostolicae y nayjasniejszego krola J. M. pana mego miłostiwego dispositionem będąca, jednostajney dobrotliwey dozna protekcij, czyni mi nadzieję wrodzona pańskiego serca W. X. M. dobrodzieja wspaniałość.

A że mi in hoc munere administratoriali zostającemu należy dawne chwalebnie trwające zwyczaje y apostolskie naywyższego pasterza wyroki sacrosancti obserwować; przeto, quod Roxolanae ecclesiae salubre przez antecessorow naszych compertum est, to W. X. M. dobrodziejowi pokornie enarro. Jeszcze za zywota ś. p. J. M. xiędza Jozefa Welamina Ruckiego, metropolity całey Rusi, cum voto błogosławionego męczenika Jozefata, na on czas arcybiskupa Połockiego, a teraz osobliwego domu W. X. M. dobrodzieja patrona, dla pomnożenia y assekurowania wiary swiętey katholickiey w Ruskim narodzie, za zgodnym całey hierarchij assensem, dawnieyszy był reassumowany zwyczay, vigore którego nikomu o metropolitańską godność concurrować niegodziło się, jeżeli by unanimi confratrum suorum prece nie był do nayjasnieyszego majestatu recommendowany.

Ktory od stu kilkudziesiąt lat przez unitow reassumowany, od nayjasnieyszych monarchow Polskich nie reprobowany, a od stolicy swiętey apostolskiey tot oraculis approbowany, zwyczay to zawsze assekurował, że nauką, życia przykładnością, scisłym Rzymowi posłuszeństwem, wiernym najjasnieyszemu majestatowi poddanstwem, znacznemi w kościele Bożym zasługami, a w oyczyznie przyzwoitym urodzeniem, oraz wszystkiemi potrzebnemi addecore et fructuose gubernandam Roxolanam ecclesiam przymiotami utalentowane osoby, do pańskiey nay-

jaśnieyszego majestatu łaski po nominacyą y do stolicy swiętey Apostolskiey recommendacyą, unanimi primorum cleri Russiae prece stipati supplices dążyli.

Żeby tedy y w teraznieyszey metropolitańskiego urzędu wakancij, kożdy sine voto confratrum o tę godność concurruiący do powinney dawnego zwyczaiu, namiesnika Christusowego wyrokami roborowanego, obserwancij był zobligowany, naymocnieyszey W. X. M. dobrodzieja prawom naszym protekcij y skuteczney tak u nayjasnieyszego króla J. M. pana mego miłościwego, jako też u jaśniewielmożnych ich M. panow pieczętarzow officiorum interpozycij imploro.

Sam zaś, nie widząc we mnie żadnych tak u nayjaśnieyszego majestatu, iako y u W. X. M. dobrodzieja zasług, o manudukcyą mnie przez naypoważnieyszą jego pańską recomendacyą do łaski nayjaśnieyszego pana upraszać nie ważę się. Że jednak zawsze znałem osobliwsze tak niesmiertelney pamięci J. O. xiążęcia J. M. kanclerza W. W. X. Lit., godnego oyca W. X. M. dobrodzieja, jako też y samego W. X. M. dobrodzieja dla mnie respekta, nie tracę nadziei, że W. X. M. dobrodziej a teneris annis oddanego protekcij domu swego sługę in matura aetate non deseres, owszem naywyższą swoią promocyą erigere łaskawie zechcesz.

Która W. X. M. dobrodzieja łaskawa dla mnie dobroczynność do dawnych obligacij moich tę nową superaddet, że y codzienną cum toto meo clero za długoletne y szczęsliwe jego panowanie modlitwą y nieustałą ad quaevis mandata usługą, comprobabo, iż jestem infinitis titulis W. X. M. osobliwego dobrodzieja obligowanym y nayniższym sługą Fl. Hrebnicki, arcybiskup Połocki, admin. metrop., m. p.; d. 21 Januarii 1747, w Struniu.

Отдѣлъ писемъ, тека 86.

172.

1747 г. 14 Ноября. Письмо игумена Дятловицкаго монастыря, іеромонаха Іоанникія къ князю Михаилу Радивилу.

Еще за нѣсколько лѣтъ до этого, въ управленіе предшественниковъ игумена Іоанникія, нѣкто Станиславъ Долматъ, одинъ изъ потомковъ основателей Дятловицкаго монастыря, заявилъ претензію на монастырскія земли, и началъ процессъ въ главномъ Литовскомъ трибуналѣ, къ великому разоренію монастыря. Желая положить конецъ этой тяжбѣ, игуменъ въ настоящемъ письмѣ выставляетъ на видъ незаконное веденіе тяжбы, и отступленіе отъ конституціи, по которой имѣнія этого монастыря находились, согласно съ волею основателя, въ вѣдѣніи Кіево-Печерской лавры, и дѣла по нимъ разбирались или на сеймахъ или въ королевскихъ реляціонныхъ судахъ, и потому проситъ о перенесеніи этого дѣла въ особую королевскую коммиссію, временно-составленную, за отсутствіемъ короля, или въ реляціонный судъ. При этомъ прилагаетъ письмо, написанное въ томъ же смыслѣ, отъ Русскаго резидента въ Варшавѣ Голембовскаго. Нѣкоторыя извѣстія объ этомъ процессѣ помѣщены у Бантышъ-Каменскаго, въ его исторіи Уніи, стр. 264. Дятловицкій монастырь находился въ Пинскомъ уѣздѣ.

Jaśnieoświecony mosci xiąże, miłościwy panie a panie y dobrodzieju!

Kiedy odległość mieysca y niedostatek nie pozwalaią mi prosto z Warszawy pospieszywszy osobiście upaść do nóg jaśnieoświeconey W. X. M., odważam się listownie ko-

łatać do wielowładney protekcyi miłościwego pana y dobrodzieja w interessie monasteru Dzięciołowickiego, ad praesens dozorowi memu zleconym.

Wiadomo iest albowiem jaśnieoswieconey W. X. M. od antecessorow moich, iako J. M. pan Stanisław Dołmata uczyniwszy się sukcessorem do dobr tego monasteru, y zapozwawszy go do trybunału głównego W. X. Lit. iuż to przez lat kilkanaście ustawicznemi niesprawiedliwie inkwietuie delacyami, na ostatną tego monasteru zmierzaiąc ruinę. Przeto ia wiedząc dobrze, iż kognicya pretensyi J. M. pana Dolmata nie do sądów trybunała Gł-go W. X. Lit., ale po konstytucyi, którą takowe dobra do Ławry Kijewo-Pieczarskiey przyłączone są, do seymu lub też z natury swoiey do sądow J. K. M. relacyalnych należy, uczyniłem pierwszy krok przez zapozwanie onego do kommissyi J. K. M. na uznanie podobnych pretęsyi naznaczoney. Interim, że się upodobało nayiaśnieyszemu panu takową comissią aż do powrotu swego ad regnum zalimitować, abym tantisper nowych w trybunale W. X. Lit. od onegoż J. M. pana Dolmata nie miał impetycyi, supplikuię iako naypokorniey jaśnieoświeconey W. X. M. panu miłościwemu, abym mogł przy wielewładney protekcyi W. X. M. otrzymać remissię z trybunału, z odesłaniem tey sprawy do wspomnioney kommissyi lub do sądu J. K. M. relacyalnego, tanquam ad forum competens, w którym zechcę się finaliter rozsądzić z J. M. w tym samym interessie.

Smiem tu ieszcze przyłączyć list instantialny, którym wyprosił od W. J. M. pana rezydenta Rossyiskiego y który mnie o łasce y protekcyi jaśnieoswieconey W. X. M. mocno upewniaiąc, y sam się tym respektem zaszczyca supplikuiąc, abyś panie miłosciwy raczył dać dowod tey pańskiey protekcyi, za którą ia ze wszystką bracią moią maiestat Bozki błagać będę za długoletne zdrowie jaśnieoswieconey W. X. Mci, iako ten który z naygłębszą submissią wyznaie się bydź jaśnieoświeconey W. X. M., pana mego miłościwego y osobliwego protektora, życzliwym y nayniższym sługą Dzięciołowickiego monasteru ihumen hieromonach Joaninski. 1747 roku, d. 14 Nowembra. Z Warszawy.

Отдѣлъ писемъ, тека 93.

173.

1748 г. 3 Февраля. Письмо князя Реннина къ Литовскому гетману князю Михаилу Радивилу.

Какъ предводитель Русскихъ войскъ, отправленныхъ на помощь союзной арміи, Репнинъ проситъ, чтобы на пути черезъ Польскія владѣнія, безпрепятственно доставляемы были Русскимъ войскамъ всѣ нужные запасы продовольствія, и чтобы для этого приставлены были особые коммиссары. При этомъ увѣряетъ въ соблюденіи порядка со стороны Русскихъ войскъ и въ должномъ вознагражденіи за все, что будетъ доставлено для Русскихъ войскъ.

Monseigneur!

Comme je me trouve sur le point d'entamer par le chemin le plus court mon trajet à travers le grand Duché de Lithuanie et la Pologne, à la tête des troupes, destinées au secours des puissances maritimes

belligérantes, dont il a plû à sa majesté impériale, ma très auguste souveraine, de me confier le commandement en chef, je satisfais avec un sensible plaisir à mon devoir, en me donnant l'honneur d'en informer votre altesse.

J'y suis d'autant plus étroitement engagé, que votre altesse se trouvant au timon des affaires de la Republique et étant en même temps chef de ses armées, l'amitié solide, qui régne depuis tant d'années entre des états si voisins, recouvrera infailliblement une nouvelle vigueur, si votre altesse en provoquant nos communs intérets, veut bien employer son puissant credit et ses soins amiables pour nous faciliter une marche, qui n'a uniquement pour objet, ainsi qu'elle en est convaincue et qu'il l'est universellement connu, que d'aller au secours des hauts alliés de sa majesté imperiale.

Aussi n'est ce que dans des vues les plus justes et les plus louables, qu'obliger pour cet effet de traverser le territoire de la Republique, sa majesté impériale, pour sapper tout legitime motif de plaintes et de mécontentement, a daigné employer ses premiers soins à ordonner en grâce, que tout ce, dont ses trouppes pourroient avoir besoin dans leur marche par le dit territoire, fut payé argent comptant et sans délai, les remises en ayant déja été faites en lieux réquis; et comme il m'a été enjoint de leur faire observer la plus exacte et la plus rigide discipline, votre altesse peut être persuadée que j'émployrai toute ma vigilance et touts mes soins à son éxécution. Mais comme un aussi vaste trajet éxige une quantité proportionnée de vivres et de fourages, aussi ai-je tout lieu d'attendre que vôtre altesse en sécondant les sagès mésures de la République voudra bien se donner la peine de pourvoir au necessaire, en donnant ses ordres pour en accélerer le transport et en établissant de distance en distance des commissaires intégres et entendus (comme je me flatte, qu'il y en aura déja de nommer sur les frontièrès de la Courlande pour y récevoir nos trouppes) qui puissent être autant de témoins compétants de la conduite, que notre armée doit tenir sur sa route et de la douceur et des égards, avec lesquels touts les sujets de la République doivent estre traittés; qui puissent enfin avoir en mesme temps l'oeuil tant sur le transport que le prix, le débit, que le payement soit des fourages, soit des vivres de toute espéce et autres nécessités de quelque nature qu'elles puissent être, de mesme que sur l'expédition des quitances; leur présence devant d'ailleurs infailliblement encourager le paysan à voiturer ses denrées dont il tirera l'usufruit.

Persuadé, que toutes ces considérations détermineront vôtre altesse à mettre en oeuvre en notre faveur ses soins et ses efficaces attentions, je serois charmé, si je trouvois en mon particulier l'occasion de la convaincre de la haute estime et du parfait attachement, avec les quels j'ai l'honneur d'être de vôtre altesse le très humble et très obéissant serviteur Wasili prince Repnin; à Riga, le 3 Fevrier 1748.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

174.

1748 г. 28 Іюля. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Священникъ Села Бабиничь въ графствѣ Копысскомъ, по рѣшенію консисторіи и съ утвержденія епископа, удаленный за важное преступленіе, отъ своей должности обратился за протекціей къ плебану Копысскому и другимъ сильнымъ лицамъ, и самовольно оставался на прежнемъ мѣстѣ; мало того, прибилъ даже къ дверямъ церкви объявленіе (instrumentum)—протестъ противъ рѣшенія епископа. Не желая допустить такого оскорбленія своей власти, епископъ, отъ лица прихожанъ, проситъ объ удаленіи непокорнаго и объ утвержденіи новаго кандидата на мѣсто священника въ Бабиничахъ.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, mnie wielce mosci dobrodzieiu!

W hrabstwie Kopyskim jaśnieoswieconey W. X. M. we wsi Babyniczach prezbiter Czulec, pro gravi delicto suo contra canones ecclesiae Graecae commisso, iusto iudicio consistorii mei judicatus, et per decretum meum charactere sacerdotij ad vitae tempora privatus est. Chcąc tedy degradowany iterum przy charakterze kapłanskim y parafij ultro utrzymać się, udał się do protekcyi ich M. xięży, plebana Kopyskiego, y innych, iako patet z instrumento ad valvas cerkwi Babynickiey przybitego, ktorego kopię parafianie przy supplice swoiey W. X. M. prezentować będą, za ktoremi y ia, uti de ovili meo owieczkami, przy złożeniu nayniższey submissyi moiey wnaszam pokorną do W. X. M. instancyą, supplikuiąc o zachowanie ich iako wiernych poddanych swoich przy ucaleniu religij, y sumnieniu wolnym, z oddaleniem pomienionego intruzora od tey że cerkwi y parafii, a utwierdzeniem prezentą swoią panską obranego sobie Akolitę od tych że parafian, ktoremu bym mogł napotym conferre sacros ordines. Przez co W. X. M. dabit gloriam nomini sui y poddanstwo zachęci do większey wiernosci y błagania maiestatu Boskiego za długoletne panowanie swoie; ia zas przy nieskonczoney obligacyi zostanę na zawsze, iakoż y teraz iestem in profundissima adoratione. J. O. waszey xiążęcey mosci M. W. M. pana dobrodzieia nayniższy sługa Hieronim Wołczanski, episcop Białoruski; w Mohylowie d. 28 Julij, 1748.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

175.

1749 г. 12 Апрѣля. Письмо Іеронима Волчанскаго къ Литовскому гетману князю Михаилу Радивилу.

Снова напоминая о постоянныхъ и упорныхъ преслѣдованіяхъ православныхъ со стороны уніатовъ, епископъ жалуется далѣе на жестокія оскорбленія, которыя терпѣлъ самъ лично, въ особенности отъ плебана Гринцевича и кармелитовъ Могилевскихъ—przez niesłuszne wexy i kalumnie. Не довольствуясь всѣмъ этимъ, враги епископа сдѣлали наконецъ открытый доносъ на епископа и начали противъ него процессъ въ главномъ трибуналѣ. Епископъ не входитъ въ разбирательство всѣхъ этихъ извѣтовъ и проситъ только, чтобы дѣло ведено было законнымъ путемъ и перенесено было изъ трибунала въ особую королевскую коммиссію, или въ реляціонный судъ.

Jaśnieoswiecony mosci xiąże, woiewodo Wilenski, hetmanie wielki W. X. L., mnie wielce mosci panie y dobrodzieiu!

Maiąc konferowaną sobie episkopią Białoruską przywileiem nayiasnieyszego krola J. M. pana mego miłosciwego, za nayosobliw-

szą interpozycyą nayiaśnieyszey monarchini Rossyiskiey, cum libero usu et exercitio religionis, gdzie dopiero nie tylko od różnych ich M. duchowienstwo, do władzy moiey należące, y ludzie swieccy przeciwko wszelkiey słusznosci bez ustanku oppressye niepraktykowane ponoszą, częścią po rożnych mieyscach pieczętowaniem, częscią gwałtownie na unią odebraniem cerkwi, y zniewoleniem do niey parafian, ale nawet y ia sam tymże oppressiom podlegam, osobliwie od ich M. xięży Hryniewicza plebana, y karmelitow Mohylowskich przez niesłuszne wexy y kalumnie, na mnię uformowane szczególnie dla wyrugowania mnie ztąd z odięciem całey dyecezyi, żadnego nie maiąc względu na prawa pospolite y naznaczoną per rescriptum J. K. M. kommissyą w Warszawie iuż zaczętą y reassumować się maiącą, o co ich M. justissime zapozwałem był na nią, y cytacyą in forma iuris wyniosł. Mimo tedy takową cytacyą in foro fori wyniesioną pomienieni ich M. na uniknienie od realney pretensyi moiey, idąc in condicto z sobą, żałoby swoie przeciwne w rzeczach nigdy nie byłych zmysliwszy, calumniose opprocessowali mnie, y zaocznie dekret w trybunale Gl-m W. X. L. na kadencyi Nowogrodzkiey extra forum, w roku teraznieyszym Februarij die 16, z niemałemi wskazami, lukrami nad gradus prawa otrzymali, in praejudicium, et postpositionem charakteru mego, usiłuiąc mnie y dobra episkopskie aggrawować z odpowiedziami, y pochwałkami dalszemi. Ja zas w tey sprawie zawsze przez suppliki moie stawałem u tegoż trybunału głownego cum exceptione fori, upraszaiąc o remissę na tęż kommissią krolewską.

Na dowod kopie tegoż przywileiu krola J. M. pana mego miłosciwego, mnie konferowanego, y suppliki in tempore złozoney nayiasnieyszemu maiestatowi in hoc negotio, dla obiasnienia niewinności moiey poważam się przy nayglębszey submissyi W. X. M. prezentować, szukaiąc wielowładney protekcyi dla siebie w dobrotliwym sercu panskim, ktore gdy aure benevola W. X. M. przyiąć y wyczytac raczy, spodziewam się, że znaydę protekcyą panską od tey napasci przez powazną interpozycyą W. X. M. do trybunału głownego W. X. L. tak o skasowanie zaszłey kondemnaty na mnie, iako też y o remissę ad forum competens na kommissyą naznaczoną lub na relacyine sądy krolewskie, cum persvasione etiam J. W. M. xiędzu biskupowi Wileńskiemu de coercenda licentia tegoż J. M. xiędza plebana.

Za który respekt miłosciwy y zaszczyt panski zapisuiąc dozgonną y wieczną obligacyą iestem cum pronissima adoratione jaśnieoswieconey W. X. M. miłosciwego pana y dobrodzieja naynizszy sługa Hieronim Wołczanski, episcop Białoruski; w Mohylowie. Aprilis 12 d., 1749.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

176.

1749 г. 12 Апрѣля. Письмо Василія Лопухина къ Литовскому гетману князю Михаилу Радивилу.

Извѣщаетъ, что по распоряженію генералъ-лейтенанта Ливена русскія войска, находящіеся подъ его Лопухина командою, во время собранія трибунала въ Вильнѣ, будутъ держаться, на сколько возможно, вдали отъ города, и не помѣшаютъ собранію трибунала. Но къ этому присовокупляетъ, что по случаю устроеннаго уже въ Вильнѣ провіантнаго магазина, придется посылать туда небольшія партіи за провизіей и фуражемъ, хотя въ скоромъ времени и магазинъ будетъ оттуда перенесенъ. Въ заключеніе, высказываетъ увѣренность, что почтенное собраніе съ своей стороны въ той же степени сохранитъ порядокъ, въ какой будетъ соблюдена должная дисциплина со стороны русскаго войска.

Monseigneur!

Son excellence monsieur le lieutenant general de Liven m'ayant informé de faire detourner, autant qu'il sera possible, de la ville de Vilna la marche de la première colonne des trouppes de sa majesté imperiale des Russies, que j'ai l'honneur de commander, et de faire prendre les quartiers aux villages proches de la ville, j'ai l'honneur d'assurer vôtre altesse, que je ferai executer cela avec d'autant plus de plaisir, croyant pouvoir contribuer par cela au cours tranquille des affaires de l'illustre assemblée du tribounal de la dite ville.

Mais le magasin des vivres et des fourages établi à Vilna, rendant d'une necessité inévitable de faire detacher des régiments arrivans des commandements, pour recevoir du magasin les provisions et fourages, et pour les conduir aux quartiers; j'emploierai tout mon possible de faire observer de nos trouppes l'ordre et la discipline la plus exacte.

La justesse et le pouvoir de vôtre altesse me font ésperer, qu'elle aura la grace de faire observer des assemblées au tribounal un ordre, qui rendra le poids à la discipline, qui sera observée de notre côté. Je souhaiterois, que, selon qu'il à plû à vottre altesse d'ecrire à son excellence monsieur le lieutenant géneral de Lieven, le magasin de Vilna fut établi dans une des villages, qui seront marqués pour les quartiers des trouppes, et qu'il y eut encore de le pouvoir transporter quelque moyen, j'y contribuerai de tout mon possible, ne souhaitant que de pouvoir marquer à vôtre altesse, que je suis avec tout le respect, monseigneur, de vôtre altesse le trés humble et trés obéissant serviteur Basili de Lopuchin.

Roschanka le 12 Avril, 1749.

Отдѣлъ писемъ, тека 131.

177.

1749 г. 24 Апрѣля. Письмо Михаила Козачинскаго, номината архимандріи Слуцкой, къ князю Іерониму Радивилу.

Подчашій Оршанскій панъ Круковскій, насильственнымъ образомъ и безъ всякой причины—nulla ratione data, запечаталъ двѣ православныя церкви: Щитковскую и Порѣцкую, и хотя тогда же, по просьбѣ прихожанъ, приказано было отъ князя Радивила отмѣнить такое своевольное распоряженіе Круковскаго, однако церкви оставались запечатанными, а бѣдные прихожане, jako błędne owieczki, блуждали безъ пастыря, и не мало ихъ померло безъ исповѣди и святаго крещенія, за дальностію церкви православной. Козачинскій проситъ сжалиться наконецъ надъ ними, и приказать Круковскому распечатать церкви.

Jaśnieoswiecony mosci xiąże, panie collatorze y osobliwy dobrodzieju!

Przy naypokornieyszym sciśnieniu stop iaśnieoświeconey W. X. M. w Białey z nayusilnieyszą prosbą moią supplikowałem do jaśnieoświeconey W. X. M. pana y kollatora miłościwego: a to o cerkwi dwie Szczytkowską y Porzecką, które wielmożny J. M. pan Krukowski, podczaszy Orszański, possidens tych jaśnieoświeconey W. X. M. dobr, nulla data ratione, violento modo popieczętował, na którą moią pokorną supplikę otrzymałem clementissimam resolutionem od iaśnieoświeconey W. X. M., żeby w tym pomieniony J. M. pan Krukowski pomyslną na strone nasze uczynił decizyą. Która iaśnieoświeconey W. X. M. rezolucya do tych czas ieszcze skutkiem nie iest wykonana, a biedni parochianie iako błędne owieczki y teraz bez pasterza zostaią, y nie mało ich bez spowiedzi y bez chrztu za dalekością kapłana religiey Graeko-Rossyiskiey poumierało. Za czym iterum udaiąc się ad asilum wielowładney protekcyi pańskiey, z iak naygłębszą pokorą moią supplikuię powtornie roskazać temuż pomienionemu J. M. panu Krukowskiemu, ażeby te cerkwie byli rospieczętowane, za które collatorskię iaśnieoświeconego W. X. M. łaskę iak przedtym tak y dopiero za długoletne zdrowie y szęśliwe panowanie obliguię się y powinien majestat Boski błagać, jako ten iaśnieoświeconey W. X. M. nayniższy sługa, et infimum scabellum pedum, nominat archimandrij Słuckiey Michał Kozaczyński. Anno 1749, Aprilis 24 d., Słuck.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

178.

1749 г. 30 Іюня. Письмо Іеронима Волчанскаго къ Литовскому гетману князю Михаилу Радивилу.

Въ 1748 году отрѣшенный священникъ, бывшій протопопъ Копысскій Стефанъ Матыско, противъ воли Петрашня, настоящаго священника, повѣнчалъ въ Спасской церкви сватьбу въ 4-й степени родства, при чемъ главнымъ сватомъ и затѣйщикомъ былъ одинъ обыватель Копысскій Михаилъ Гринкевичъ. Когда же объ этомъ донесено было Петрашнею, и по волѣ епископа бракъ былъ расторгнутъ, то Гринкевичъ, злобствуя на священника Петрашню, обратился къ замковой администраціи, и оклеветалъ предъ нею священника во всевозможныхъ преступленіяхъ. Поэтому-то епископъ снова повторяетъ просьбу о томъ, чтобы запрещено было губернаторамъ замковымъ вмѣшиваться въ дѣла духовныя.

Jaśnieoswiecony mci xiążę woiewodo Wilenski hetmanie W. W. X. Litewskiego mnie wielce mosci panie dobrodzieiu!

Odbieraiąc z powinnym respectem listowną expressyą W. X. M. pro querimonijs poddanych Kopyskich do mnie adressowaną de die 10 praesentis, którzy iakoby od prezbitera Spaskiego Pietrasznia znaczne krzywdy ponosić mieli y odemnie samego przez nieodebranie satysfakcyi, y owszem ieszcze przez klątwy na nich wydane, tak ad haec obiecta repono.

Roku 1748 prezbiter Stefan Matysko, bywszy protopopa Kopyski, dla głębokiey starosci y mało iuż oczyma widzenia, y innych defektow będąc pridem suspensus odemnie ab officio et omni administrationi sacerdotali, parafianinowi Karpowi Szewni z Krystyną siostrą Spirydona Matyski in 4-to gradu consangvinitatis w cerkwi Spaskiey ultro contra canones ecclesiae dał szlub, negante proprio parocho, do którego aktu niegodziwego, pro principali causa, motorem y swatem był colligat ich Michał Hrynkiewicz, obywatel Kopyski. O czym wziowszy wiadomość od prezbitera Pietrasznia ten szlub skasowałem, y tych wszystkich osob inhibitowałem do rosprawy. Gdy zaś pro termino strony do rosprawy stawali, po zupełney dedukcyi consangvinitatis in 4-to gradu zaszłey między nowożencami, szlub in perpetuum przez dekret moy annihilowany iest. Stefan Matysko pro duplici illicito ausu superius praemisso, perpetua privatione sacerdotij punitus, a Hrynkiewicz, nowożency, y drudzy od inhibicyi uwolnieni zostali. Maiąc zaś dawne odium Michał Hrynkiewicz przeciwko prezbiterowi Pietraszniowi, maius ieszcze sumpsit ex occasione tego szlubu, pro vindicta podał punkta na niego, zadaiąc mu similiter in proxima consangvinitate podawanie szlubow różnym osobom, parafian znieważenie, bicie ludzi y oyca rodzonego swego, czarodzieystwa, pianstwa, niewinnie udawanie ludzi do zwierzchności zamku Kopyskiego, pieniędzy cerkiewnych na prywatne obracanie potrzeby swoie, gruntu cerkwi nadanego utracenie, spowiedzi rewelowanie etc. Do ktorych punktow sam y z osobami pomienionemi podpisał sie, zabieraiąc się tego wszystkiego dowieść przez swiadkow, pod wszelkiemi poenami swieckiemi y duchownemi. E converso prezbiter Pietraszeń, iaką mi podał supplikę przeciwko Hrynkiewiczowi w krzywdach swoich, pro informatione fideliter kopią oney tu annecto

(ktoremu roskazałem, aby sam przed W. X. M. stanął pro emendatione).

A tak na zaszłe abutrinque żałoby y affektacye stron naznaczona per decretum kommissya odprawiła sie w Kopysiu, w roku teraznieyszym 1749 die 6 Februarij, y inkwizycya przez swiadkow zaprzysiężonych wyprowadzona, ktorych strony sobie po sześć osob obrawszy stawili, y na nich podpisali się, gdzie z obedwuch stron swiadkowie wszyscy iednostaynie sub iuramento negative wyznali, iż o tych punktach wszystkich, przez Hrynkiewicza Pietraszniowi zadanych, nie wiedzą; ex parte zas szlubu Szewni z Matyszczanką same strony wyznali, y na pismie podali, iak prezbiter Pietraszeń wprzod doniosł, że iest in 4-to gradu consangvinitatis; notandum vero, quod in ecclesia Graeco-Ruthena consangvinitas et affinitas spiritualis ex elevatione baptismatis extenditur usque ad 8-um gradum, iuxta omnes canones synodales, adeo, ut nullus orthodoxorum episcoporum, nec etiam patriarcharum hos gradus dispensare valeat, dopieroż abym ja to mogł dispensare, do czego nie mam władzy.

Przychodzi mi y to donieść W. X. M., że pomieniony Hrynkiewicz, za przybyciem kommisarzow moich do Kopysia, w nocy do nich clandestine przychodził, a korrumpuiąc deklarował im po czerwonych złotych pięć, y więcey dać y po wilczurze, byle ieno utrzymali stronę iego, y szlub zaszły, iako sami tacto pectore ciż kommissarze przedemną wyznali; napotym po wyprowadzoney inkwizycyi, gdy strony do finalney rosprawy pro termino stawali ex decisione mea, Hrynkiewicz pro indebita vexa y naniesione kalumnie na kapłana duchownego oyca swego na pułroku od cerkwi inhibitowany odemnie był. Insuper iniunctum było temuż Hrynkiewiczowi, aby publiczną w tey że cerkwi Spaskiey po expiracyi terminu kapłanowi uczynił deprekacyą y pro relaxatione inhibicyi, z tymże kapłanem przedną stanął. Ktory nie uczyniwszy zadość dekretowi, in postpositionem władze moiey ultro do cerkwi chodził, y na samą uroczystość wielkonocną podczas iutrzni, w cerkwi w ołtarzu stoiącego tegoż kapłana, przepomniawszy timorem Dei, publicznie w głos sromotnie diffamował, o czym wziowszy wiadomość, przez wydany instrument, powtornie onego inhibitowałem, a klątw żadnych nie wydawałem, iako udaią, lubo by za to, podług prawa duchownego, należało takich bezboznikow sub anathemate excomunicare. Lecz ten Hrynkiewicz versipellis cale nie maiący sumnienia chrzescianskiego, widząc swoią niepomyslność, udał się w protekcyą zamku Kopyskiego, supponitur, że tam pono per corruptionem zmysliwszy nieiaką prywatną inkwizycyą bez strony, zwierzchność zamkowa przy suplice obwinionych sinistre W. X. M. udała.

Przy takowey tedy prawdziwey y wierney remonstracyi moiey, ufam w znakomitey sprawiedliwości W. X. M., że nie tylko dekret moy approbare raczysz, z utrzymaniem przy cerkwi i parafij oskarzonego kapłana, y ucaleniem religij Graeko-Ruskiey, ktora zawsze nad innych szczyci sie w panstwach W. X. M. konserwacyą nie naruszoną, ale też niesłusznych turbatorow pro iustitia exemplariter skarać roskazesz, cum intimatione gubernatorom swoim, aby w sprawy duchowne, do ktorych nie należą, nie udawali sie, o ktory respekt panski pokornie supplikuiąc zostawam z nayglębszą adoracyą iasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia nayniższy sługa Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski, w Mohylowie die 30 Junij, 1749.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

179.

Между 1744—1749 гг. Суппляка отъ всего войтовства Кричевской волости князю Іерониму Радивилу.

Жалуются на разныя притѣсненія со стороны правителя—dzierzawcy, арендатора Кричевской волости, не допускавшаго даже ихъ депутатовъ до Радивила, и просятъ освободить ихъ отъ этихъ притѣсненій, такъ, чтобы правитель вѣдалъ одними арендами, и не вмѣшивался въ ихъ дѣла, не отягощалъ ихъ незаконными поборами и налогами. При этомъ просятъ также о смѣнѣ подстаросты, и замѣнѣ его новымъ представляемымъ кандидатомъ.

Jaśnieoswiecony xiąże, panie a panie nasz miłościwy!

Tak ciężko ponosząc krzywdę od władzy nad nami nieustanne wycisnienie, zeż naszych wyrażając z supliko do łaski W. X. M. pana naszego miłościwego od trzech niedziol z miasta y włości wysłali, a że wszędy po miastach y karczmach przez przeplacennie od dzierżawcy droga do suplikowania zatamowana. Jeszcze szczęścia probuiąc z suplikami do respektu pańskiego ,kołatać nieprzestaiemy, żebrząc miłosierdzia w tym, ażebychmy z niesłusznego udania byli uwolnieni przez rozsądzenie komisarzów od W. X. M. pana naszego miłościwego destinowanych, iako iuż ieden komisarz J. M. pan Gintoft we trzydziestu pięciu koni przybył do Krzyczewa, a dla drugiego suplikuiemy o list z Okienkiem, którego my szlachcica godnego y dobrze osiadłego dla wyrachowania od lat kilkanastu przeborow, zadzierżenia Gdala y Szmoyły obierzemy, bo sie tego na kilka kroć sto tysięcy pokaże.

Jeszcze upadaiąc do nóg pańskich W. X. M. suplikuiemy o podstarościego, za osobliwszym instrumentem pańskim, żeby był nad nami iako iuż całym starostwem. Upewniwszy dla siebie sąsiada tegoż starostwa J. M. pana Czarniowskiego zasługe waszey pańskiey mosci, a nam za dispozytora naznaczyć upraszamy, a my przy zwykłym czynszu y hybernie auctii na stoł pańskij po tysiącu corocznie talarow obowiązujemy sie punktualnie wypłacać, byle w czas przyszły iuż żadnych wymysłów nie było, aż za wolo y ordynansem W. X. M. rozkazano było.

Jeszcze supplikujemy, ażeby od dyspozycij teraznieyszego dzierżawcy my chrześcianie a wierni poddani W. X. M. byli uwolnieni, a on niech sobie do iednych arędarzow należy z takowym dokładem, żeby, bez woli destynowanego od waszey pańskiey mosci nam podstarościego, żadnych, podług swych pretensij, samowol, grabieżow nie czynili, jako w teraznieyszym roku niejaki nałożony był podatek, krom czynszu y hyberny, sześćdziesiąt tysięcy. Na który podatek zaciągali dług u arędarzów, a teraz za ten dług nieprzymuiąc z prowizią pieniędzy żytem biorą, rachuiąc miarke po złotych półtrzecia, a na targach po złotych sześciu płaco.

Za tym supplikuiąc łzami nogi pańskie omywamy, czekaiąc miłosiernego względu aż do zgonu życia wierni poddani Iwan Bielko, starzec całey włości Krzyczewskiey, ze wszystkiemi woytami.

Отдѣлъ писемъ, тека 120.

180.

Между 1744—1749 гг. Письмо отъ всей волости Кричевскаго староства къ комиссару того же староства Михаилу Ганицкому.

Выставляя на видъ вѣрность свою прежде данной присягѣ, упрекаютъ коммиссара въ неисполненіи обѣщанія—сноситься съ ними, согласно присягѣ, чрезъ ходаковъ, при этомъ прибавляютъ, что они не могутъ даже дать вѣры извѣстію его о намѣреніи князя Радивила пріѣхать въ староство Кричевское, если не услышатъ этого отъ самихъ ходаковъ. Всѣ эти обстоятельства очевидно находятся въ связи съ возстаніемъ крестьянъ Кричевской волости, о которомъ упоминаетъ Котлубай подъ 1744 г. (См. Котл. стр.).

Wielmożny dobrodzieju, mosci panie komisarzu, panie a panie nasz miłościwy.

Raz my zaprzysięgli waszey wielmożności y J. O. xięciu J. M. panu naszemu miłościwemu,ześmy jesteśmy podani. Nigdy tego nie iesteśmy odmienni iako panu miłościwemu naszemu, tylko, wielmożny miłościwy dobrodzieju, nie jest słowa waszey wielmożności dotrzymane, że wasza wielmożność deklarował nam słowem swoim pańskim, że będo chodaki nasze Popiełysz y Zuleskowski, czego my nie widziemy y wiary waszey wielmożności nie daiemy. Wybacz miłościwy panie, żeśmy do kupy się zbieramy, gdyż na nas nieprzyjacioł z różnych ich M. siło, a my żadney rezolucyi y miłosierdzia od waszey wielmożności nie widziemy. Deklarował wasza wielmożność y prosił u nas chodaka, my na waszą wielmożność zwierzyli, jako na pana y sługą J. O. xięcia J. M., y to nam omineło, y wielka zdrada nie od kogo innego, tylo od waszey wielmożności. Wszakmy raz zaprzysięgli iedni z drugim, bez chodaków naszych nie dajemy wiary, bo wszystko iest zdrada.

Chciey miłościwy panie w to potrafić, aby nam przodem byli chodaki przysłane, żebyśmy mogli z ich ust słyszyć, że wcale J. O. xiąże pan nasz miłościwy wieżdza do starostwa Krzyczewskiego, a ieżeli chodaków naszych nie będziemy przodem widzieć, nie dajemy wiary, że nasz iaśnieoświecony xiąże pan nasz miłościwy wieżdza do starostwa Krzyczewskiego, bo nam to wlazło bardzo w głowe, że już te łukawy psowie całe xięstwo Litewskie zapanowali, my sie tego okrutnie pilnujemy, żeby y nas nie zapanowali.

Co wyraziwszy piszemy się waszey wielmożności naynizszy słudzy y podnożkowie cała włość starostwa Krzyczewskiego.

P. S. miłościwy panie wszak swiadomo W. W., że my obstajemy według uniwersału J. O. X. J. M. danego w Białey.

Адрессъ: Wielmożnemu J. M. panu Michałowi Hanickiemu, komissarzowi starostwa Krzyczewskiego, naszemu miłościwemu dobrodziejowi do rąk własnych.

Отдѣлъ писемъ, тека 120.

181.

1749 г. Декабрь. Супплика отъ бурмистровъ и райцевъ мѣстечка Кричева, поданная князю Іерониму Радзивилу.

Жалуются на притѣсненія пана Вышинскаго, намѣстника хоруговнаго; притѣсненія же эти состояли въ слѣдующемъ: обыватели Кричева были почти заперты въ своемъ мѣстечкѣ, и должны были обходить хоругвь рвами и закоулками; кромѣ того должны были доставлять для хоругви подводы, а въ случаѣ сопротивленія ихъ захватывали и мучили. Въ торговые дни забираемы были на торгу разные предметы, отъ чего торговлѣ наносился вредъ и убытокъ, а жители вообще терпѣли великое разореніе.

Jaśnieoświecony mosci xiążę, panie nasz miłościwy y dobrodzieju.

Upadaiąc do stop pańskich iako wierni poddani żebrzemy łaski nad nami y miłosierdzia pańskiego, prosząc osobliwey pańskiey protekcyi y ochrony w nieznosnych krzywdach naszych, które ponosiemy od chorągwi. Jeszcze iak powrócił z Białey J. M. pan Wyszyński, namieśnik chorągiewny, barziey poczoł nas uciemieżać, a to temi sposobami.

1-mo. Naprzod nam burmistrzom y raycom żadnego do miasta wyniku nie masz, pocztowym każe łapać y do chorągwi prowadzić za to, żeśmy w Białey supplikowali, rowami y pokątnemi zaułkami musiemy chorągiew obchodzić do miasta.

2-do. Ludzi z podwodami na młyny y inne potrzeby nasławszy pocztów na domy gwałtem każe brać y pędzać, nie uważaiąc na ordynans J. O. waszey xiążęcey mosci.

3-tio. Nie dość tego, że słody młoć na piwo gwałtem pędzą mieszczan wozić, lecz ludzi po kilku pieszych pędzaią ustawnie gwałtem pocztowi. Die 5 X-bra 1749, mieszczanina Symona Pyzawy pędziwszy gwałtem do chorągwi pocztowy szafarz Łapiński bez miłosierdzia onego zbił, który desperowawszy czas nie mały to tylko wyrzekł, że ponieważ odgrażaią sie ieszcze mnie bić, a nie masz nikomu poskarzyć, bo zamku nie uważają, sam sobie smierć zrobił y tak przez sie z okazyi ich udawił sie ten mieszczanin.

4-to. Targowe w mieście Krzyczewie każdego piątku biorą rożne rzeczy, lubo sie zaprzysięgał pan Wyszyński w Białey, że tego nie czynić, a teraz jeszcze barziey; przez co targi nam psuią.

5-to. Żebrzemy y w tym miłosierdzia pańskiego na podupadłe miasto, ponieważ się nie mało rozwlekło mieszczan. W czynszu mamy, podług inwentarza, przykanionego złotych sześćset, a teraz miota do pomocy włości na rok ośmdziesiąt talarów każo nam płacić, a miasto barzo ubogie. Supplikujemy kompassyi pańskiey nad poddanemi swemi: Федоръ Казіолъ, бурмистръ Кричевскій, Hrehory Moskiewicz, burmistrz Krzyczewski, Михалко Губа, мѣщанинъ и райца Кричевскій, Леонъ Пастрыгичъ, райца Кричевскій, naypokornieyszy podnóżki burmistrze, raycy, całe pospólstwo y miasto wszystkie, żebrząc łaski y miłosierdzia na nas upadłych podpisujemy się. Józef Rosia, burmistrz bywszy Krzyczewsky.

Отдѣлъ писемъ, тека 120.

182.

1750 г. Письмо Михаила Козачинскаго, архимандрита Слуцкаго, къ князю Іерониму Радивилу.

Проситъ защиты по поводу несправедливаго иска іезуитовъ Слуцкой коллегіи: владѣя землями въ сосѣдствѣ одной деревни Троицкаго Слуцкаго монастыря, называвшейся Малый яминскъ, іезуиты заявили претензію на монастырскія земли, и успѣли уже выхлопотать трибунальскій декретъ, по которому означенную деревню слѣдовало перенести на другую землю. Между тѣмъ, эта претензія явно противорѣчила прежнимъ фундушевымъ записямъ и вытекала только изъ необыкновенной жадности іезуитовъ—niesłusznego apetytu ich mciow xięży iezuitow.

Jaśnieoświecony mosci xiąże, miłościwy panie kollatorze y nayosobliwszy dobrodzieju moy.

Udaiąc się ad asilum wysokiey protekcyi panskiey y kollatorskiey in primordio sam siebie składam pod stopy pańskie, żebrzę nad sobą clemencyi y miłosierdzia w nieznosney krzywdzie moiey, którą ponoszę od ich mciow xięży iezuitów collegium Słuckiego, iako tu niżey punctatim przy naygłębszey submissyi moiey wyrażam.

1-mo. Kiedy w roku immediate przeszłym 1749 in Februario obiaśniłem obszernie desideria y krzywdę moią iaśnieoświeconey W. X. M., panu y kollatorowi memu miłościwemu, na pomienionych ich mciow xięży iezuitów y dostatecznie wyraziłem, iż ich mość usławszy niesłuszny praetext do wsi funduszowey, nazwaney Mały Jaminsk Troyczanski, od iaśnieoświeconych xiążąt ich mciów praedecessorów iaśnieoświeconey W. X. M. nadaney, y iuż więcey dwuch set lat aż dotąd in pacifica possessione przy archimandryi Słuckiey zostaiącey, nie wiedząc z jakiego pochopu ich mość xięża iezuici collegium Słuckiego, przeciwko wszelkiego prawa, praetendunt grunta funduszowe odbierać, iakoż mnie do trybunału głównego W. X. Lit. zapozwali, y z ich że aktoratu ten że trybunał przez decyzyą naznaczył dla pomiarkowania takowey pretensyi wielmożnego J. M. pana Chłusowicza, podkomorzego powiatu Wołkowyskiego, ktoren J. M., bez naymnieyszego słusznego dowodu a mniey rozeznania granic, wieś klasztorną naszą na insze niebywałe mieysce przenaszać decidował.

2-do. A że jaśnieoświecona W. X. M. dobrodziey, podług mey pokorney suppliki, miłościwie rezolwował y raczył ex brachio suo principali destinować dla investigacyi krzywdy funduszowey, to iest wielmożnego J. M. pana Reybnicza, oberszteyleytnanta J. K. M., oraz wielmożnego J. M. pana Sipowicza starostę Słuckiego, którzy to denominowane ich mość panowie kommissarze ad locum ziechawszy wzierali w sprawiedliwość, a barziey ex documentis y duktu kopców doskonałą uczynili verefikacyą, tudzież z postronnych wsiow a murów pogranicznych swiadectwa należycie wysłuchali. Spodziewam się, że o tey sprawie ich mość panowie kommissarze jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodziejowi rzetelny y sprawiedliwy rapport uczynili.

3-tio. A ponieważ w tey ciężkiey oppressyi moiey sam osobą moią nie jestem sposobnym pohamować niesłusznego apetytu ich mciów xięży jezuitów do dobr funduszowych archimandryi Słuckiey, tak ciężko

zaostrzonego, co się bez wysokiey protekcyi panskiey jaśnieoświeconey W. X. M. obeyść nie może; w czym tedy upadam pod stopy jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja, pokorne supplices fero, abym od takowey impetycyi w mocney protekcyi pańskiey mogł zostawać, chroniąc się pod skrzydłami miłościwey clemencyi pańskiey. A ta być może dla mnie securitas, kiedy z miłościwey łaski jaśnieoświeconey W. X. M., dobrodzieja a kollatora mego miłościwego, rozkazesz wyszukać ex dokumentis archiwy xięstwa Słuckiego, w którey nie chibnie wszelkie funduszowe prawa naydować się mogą. Racz mnie miłościwy panie wesprzeć swą wysoką łaską, abym w tey mey sprawiedliwey sprawie nie odniosł niesłuszną klęskę.

4-to. Ponieważ ta sprawa od sądow podkomorskich in partem xięży iezuitów collegium Słuckiego favorabiliter iest sądzona y appellacya do wyższych sądów poszła, abym tedy przy sprawiedliwey stronie moiey nie favoryzujący dekret mogł otrzymać, z naypokornieyszą prośbą moią do jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja insto poważną listowną interpozycyą do trybunału głównego W. X. Lit. porrigere manum.

5-to. Jeszcze naypokorniey odważam się żebrzeć o jedną clemencyą u jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja, aby ta inquizycya przez delegowanych kommissarzów jaśnieoświeconey W. X. M. doskonale wyprowadzona sub subscriptione ac sigillo jaśnieoświeconey W. X. M. na poparcie tey sprawy, y dla dowodu, iako niesłusznie y niesprawiedliwie Wiel. J. M. pan podkomorzy decydował, z miłościwey łaski kollatorskiey była wydana mnie.

6-to. Wieś funduszowa Jaminsk Troyczański y drugie dobra, tak też funduszowe, w protekcyi iaśnieoświeconey W. X. M. pana y dobrodzieja zostaiące, in contiguitate z dobrami jaśnieoświeconey W. X. M. znayduią się, gdzie ich mość xięża jezuici collegium Słuckiego w dziedzicznych dobrach jaśnieoświeconey W. X. M. przez granice wdzieraią się y nie mało gruntów urywaią. Z nayglębszą pokorą zebrzę łaski pańskiey wielmożnemu J. M. panu Kaszycowi krayczemu Mscisławskiemu, iako plenipotentowi jaśnieoświeconey W. X. M. spraw, zalecić, aby y w tey sprawie moiey gdzie będzie należało obstawać zechciał y funduszowym dobrom krzywdy czynić nie dopuszczał.

W tym tedy oddawszy się do woli miłościwego pana y protekcyi kollatorskiey jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja do zgonu życia mego za miłe zdrowie, szczęsliwe y długoletne panowanie majestat Boski błagać obliguię się y powinien, jako ten jaśnieoswieconey W. X. M. pana y kollatora miłosciwego nayuniżeńszy sługa y ustawiczny bogomodlca, archimandryta Słucki Michał Kozaczyński.

Изъ самаго документа видно, что онъ писанъ въ началѣ 1750 года.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

183.

1750 г. 4 Апрѣля. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Препровождая супплику отъ мѣщанъ Кричевской волости проситъ о защитѣ замковой церкви въ Кричевѣ, а равно и всего духовенства Кричевскаго, продолжавшаго терпѣть насилія со стороны своихъ упорныхъ враговъ.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, dobrodzieiu Od mieszczan Krzyczowskich złożoną na ręce moie supplikę do W. X. M. dobrodzieia, z racyi że sami nie mogli zaczym pospieszyć, ktorą gdy mam honor in annexis przy adressie moim z powinnym respektem przesłać W. X. M., nie maiąc zaś certitudinem o rezydencyi W. X. M., rekomenduię ią na pocztę Warszawską J. M. panu Rzyczewskiemu, sekretarzowi legationis dworu Rossyiskiego, M. M. panu, z uproszeniem dla pewnieyszego doyscia W. X. M., gdzie oraz, przy złożeniu nayniższey submissyi moiey u nog W. X. M. dobrodzieia, supplikuię za tąż samą cerkwią zamkową Krzyczowską, dopiero gwałt niepraktykowany cierpiącą, y drugiemi, także całym duchowienstwem moim Krzyczowskim, y temi samemi utrapionemi poddanemi W. X. M. Oddaiąc ich y mnie samego łaskawemu respektowi y protekcyi panskiey, zostawam cum profundissimo adorationis cultu iasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia nayniższy sługa Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski; die 4 Aprilis, 1750, w Mohylowie.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

184.

1750 г. 25 Іюня. Уставъ Несвижской типографіи, поданный на утвержденіе князю Михаилу Радивилу отъ ея учредителей.

Замковая типографія въ Несвижѣ существовала еще съ 1562 г., но потомъ пришла въ упадокъ, и оставалась безъ всякаго дѣйствія, такъ какъ въ ней не оказывалось надобности: у іезуитовъ, какъ извѣстно, была своя особая типографія. Между тѣмъ, въ 1750 г. Литовскій гетманъ князь Михаилъ Радивилъ, по настоянію своей жены, исходатайствовалъ у короля Августа III привилегію на возстановленіе Несвижской типографіи, заброшенной, какъ сказано въ этой привилегіи, ab injuria temporum, и рѣшился почти заново ее передѣлать. Планъ этого устройства и излагается въ настоящемъ актѣ, и подтвержденъ резолюціей Радивила, писанной его собственною рукою. (Подробности о типографіи см. у Балинскаго томъ III, стр. 640).

Punkta do rezolucyi jasnieoswieconego xięcia J. M. woewody Wilenskiego hetmana wielkiego W. X. Lit. od drukarni podane.

1-mo. Chcąc ufundować drukarnią, aby była in suo esse, te potrzebne są do niey necessaria: iako to kocioł do ługu robienia, banka albo panew do mycia form, bańka trzygarcowa do pokostu smażenia, z nakrywaniem y nożkami, do niey łyszka żelazna, komin stolarską robotą robiony y płotnem surowym obity, według informacyi naszey, do czego potrzeba gozdzi y klaystru, do te-

goż komina patelni żelazney, smoły czyli twardey czyli międkiey, byle bez wody była.

2-do. Ramek żelaznych dwie do prasy potrzebnych, aby wyrobione były, deszczek y rzemieślnika cokolwiek potrzeba będzie do drukarni aby podawano, punktur żelaznych, według informacyi naszey, młotek, obcęgi, piłka, pilnik, siekiera aby zrobiona była, sznurów do suszenia papierów wieszać, łuzwarek alias mieszek do wydmuchowania pisma, beczka y szynkwas do zlewania ługu y mycia form wiele potrzeba będzie.

3-tio. Skurek na piłki balików, włosów do tych że piłek, cwieków etc., co potrzeba będzie w czasie dalszym, aby dodawano było. A ponieważ ta prassa iest dobrze ufundowana, iednakże w czasie dalszym potrzeba będzie reparacyi, tak od stolarskiey iako y slosarskiey roboty, zaczym aby to zalecono było, żeby drukarnia żadney teraz y napotym nie miała mitręgi.

Резолюція Радивила: Quo ad I-mum, secundum, 3-tium punktum ma J. P. budowniczy moy wszystkie w nich opisane rewizyta do drukarni należące posporządzać.

4-to. Korrektor pisma aby tak we dnie na wielkim dniu w lecie iako też w zimie podczas nocy większey przy robocie w drukarni obecnym zawsze był y pilnował korrekty, żebyśmy w robocie żadney nie mieli mitręgi, y za nim z korrektą do stancyi nie chodzili, swicy, drwa, iak się punktualna zacznie robota, aby niezawodnie dochodzili bez żadnego menkamentu.

Przytym y my siebie łaskawey pańskiey W. X. M. dobrodzieja oddawszy się protekcyi, supplikujemy, abyśmy wiedzieli, na iakowym tu zostawać będziemy fundamencie, gdyż żyd Gierszon, który sprowadził nas excepto kontraktu, deklarował, że będziemy mieli poprawę, w czym nie wątpiąc, że pańska klemencya jasnieoswieconego W. X. M. dobrodzieja salwować nas będzie. Przytym ieżeli zaś tu daley przy pańskim jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja respekcią utrzymani będziemy, supplikuiemy, aby nad nami wiele dispozytorow nie było, ale tylko iednego abyśmy słuchali. Sami z nayglębszą weneracyą u nóg pańskich zostaiemy jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieja naynizsi podnozcy Wawrzyniec Nawirski zecer, Jan Dubaczyński preser.

Резолюція: Masz pilnować y nie upijać się, a od arkusza, wyszłego z druku, będziesz brał po szostaku.

Additament.

5-to. Nie raz pomieniony Gierszon doprasza się klemencyi W. X. M. dobrodzieja, będąc tu w Nieświeżu przez ten czas znacznie zadłużony, a nie maiąc sposobu do wyjechania, supplikuię na drogę ad interim czerwonych złotych dwudziestu. Tudzież ci ludzie, to iest zecer y preser, ażeby ufundowani byli y swoią należytość odbierali, iakoż nie kontentuiąc się moim kontraktem pretenduią więcey, idque: zecer talarów bitych trzy na tydzień, preser złotych dwudziestu, więc w tym iakowa będzie pańska W. X. M. discernentia, aby się mogli utrzymać, gdyż teraz sine ullo zostaią termino zadłużywszy w gospodzie, nie mam zaczym wyiechać.

Резолюція: Daie na drogę Gierszonowi czerwonych złotych dwudzieścia. Zecerowi na tydzień po talarów trzy. Preserowi na tydzień po złotych dwadzieścia. Strawnych naznaczywszy płacę teraz onym strawnych na tygodni dziesięć, in summa computando złotych czterysta cztyrdzieścia dico 440, które oddać do rąk J. M. pana Wobbego; ten onym dawać będzie z tych pieniędzy strawne.

6-to. Na koniec dopraszam się klemen-

cyi W. X. M. dobrodzieja, ażeby ci, których tu zostawuie do drukarni, iednego mieli dispozytora, przez co tak drukarnia in suo będzie stale, iako też iesli za dobrą dispozycyę będzie, profit uczynić może znaczny.

Резолюція: Pan Wobbe ma mieć o nich wiadomość y staranie.

7-mo. A lubo teraz pisma są nie zupełne, którego, iak wola W. X. M. dobrodzieja, zebyś mógł w Żułkwi dolać, więc dopraszam się łaskawego respektu W. X. M. dobrodzieja, abym pieniędzy resztę ze wszystkim, podług liter rejestru, sposobiąc się do konczenia liter omnino mógł zyskać, a ja starać się będę, ażebym tak te, które są potrzebne do drukarni wyspieszył, iako też y w dalszy czas potrzeba będzie zawsze będę gotowy. Gierszon Dawidowicz, drukarz jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja; w Nieswieżu, die 25 Junii, anno 1750.

Резолюція Радивила ad 7-mum: Pisma w Żułkwi do drukarni tuteyszey potrzebne wezmiesz; Datt w Malewie die 22 Julij, 1750.

Pan Wobbe y Pirożyński maią dobrać dwuch ludzi do nauki do drukarni, ażeby się uczyli, zalecam. Datt., ut supra. M. K. Radziwił.

Отдѣлъ писемъ, тека 70.

185.

1750 г. 26 Іюня. Письмо митрополита Кіевскаго Тимоѳея Щербацкаго къ Литовскому подчашему Іерониму Радивилу.

Вопреки всѣмъ правамъ и вольностямъ, издавна предоставленнымъ Греко-Россійскому духовенству и утвержденнымъ въ разное время конституціями, 10 Февраля 1750 года, шестеро баккалавровъ православнаго исповѣданія были насильственно захвачены въ Слуцкѣ, и завербованы въ гарнизонную жолнерскую службу, другіе же изъ православныхъ, желая избѣжать подобнаго насилія, бѣжали даже въ Кіевъ и боялись возвращаться оттуда домой. Митрополитъ Кіевскій протестуетъ противъ такого насилія, и ссылается на собственную привилегію Радивила, данную Михаилу Козачинскому при поступленіи послѣдняго на архимандрію Слуцкую, и утверждавшую всѣ прежнія права и вольности религіи православной; при этомъ прибавляетъ, что онъ, митрополитъ, тогда же сообщилъ Россійскому двору объ этихъ обѣщаніяхъ Радивила. Бакалаврами назывались тогда вообще учители духовныхъ школъ при церквахъ. (См. Линде томъ I).

Jasnieoswiecony mosci xiąże, podczaszy wielki W. X. Lit., mnie osobliwszy mosci dobrodzieju!

Doszła mnie pewna wiadomość, że w zagraniczney diecezyi moiey w dobrach jasnieoswieconey W. X. M. xięstwie Słuckim, w samym mieście Słuckim et attinentijs jego, niektórych popowiczow z duchowieństwa Graeco-Rossyiskiego, mianowicie: Pawła y Stefana Akinczycow, Jana Strachowicza, Andrzeja Babaryke y innych die 10 Februarij anni currentis z obedientyi bakałarskiey od cerkwi Bożych per vim odebrano y do żołnierskiey garnizonowey służby przymuszono. Drudzy także, którzy pod czas tego werbunku na goroncym razie wyść mogli, y teraz do tey że służby quaeruntur et praetenduntur; inni cerkwie Boże, żony własne y ubogie gospodarstwa porzuciwszy y aż tu do Kijowa zabiegszy, hucusque ad propria re-

dire non audent. Co że się dzieje przeciw starodawnym wolnosciom, od początku chrześciaństwa in hoc Poloniarum regno od tak wielu nayiasnieyszych monarchow y całey Rzeczy Pospolitey religii y duchowieństwu Graeco-Rossyiskiemu swiętobliwie nadanym, constytucyami, traktatami y soiuszami osobliwie cum imperio Rossiaco firmissime ugruntowanym, et immobiliter stabiliowanym; należy mi ex munere officij mei praevia humillima veneratione do jasnieoswieconey W. X. M. za temiż popowiczami praesenti pagina intercedere, per omnia libertatis et immunitatis ecclesiasticae jura uniżenie upraszając, aby przerzeczeni kapłańscy synowie y którzy ad praesens w służbie garnizonowey znayduią się, z osobliwszego jasnieoswieconey W. X. M. respektu pristinae libertati dla usługi cerkwiom Bożym in choro et clero restituowani być mogli. Tak że i ci, którzy prae metu służby żołnierskiey w Słucku comparere non possunt (repetitis exoro vicibus) niech pod miłosciwe skrzydła collatorskiey protekcyi liberum uznaią regressum.

Słyszałem częstokrotnie od przewielebnego J. M. oyca Józefa Orańskiego, przeszłego archimandryty Słuckiego, że jasnieoswiecona W. X. M., laudabilissimo more piissimorum praedecessorum, zaraz przy szczęsliwym obięciu w dziedziczną possessię Słuczczyzny, wszystkie wolnosci y prawa duchowieństwa tameczznego osobliwszym przywileiem swoim clementissime approbować y confirmować raczył. Także y w roku przeszłym miałem szczęscie, non absque jubilo cordis, widzieć vere miłosciwy collatorski jasnieoswieconey W. X. M. consens na archimandryią Słucką teraznieyszemu namiestnikowi mojemu oycu Michałowi Kozaczyńskiemu, archymandrycie Słuckiemu dany, w którym wszelkie immunitates, wolnosci y prawa religii y duchowieństwa Graeco-Rossyiskiego w Słuczczyznie recentissime są approbowane et ad usum podane, podług których iasnych dowodow miałem już honor y przed samym nayiasnieyszey monarchini Rossyiskiey, pani moiey naymiłościwszey, dworem tą jaśnieoświeconey W. X. M. łaskę szczycić się y osobliwszą klemencyą ku religii Graeco-Rossyiskiey praeconizować; niech że y w teraznieyszych ejusdem cathegoriae petitach moich nie odnoszę repulsam.

A ia, za odebraniem pożądaney in eliberando toties mianowanych kapłańskich synow wiadomości, przed tym że sacrae imperatoriae majestatis dworem tacitus nie będę, nec dissonabo in verbis y owszem, ile mi stanie sił y sposobow, quousque vivam, pańskiemu jaśnieoświeconey W. X. M. imieniowi służyć zapisuię się. Jaśnieoświeconey W. X. M. uniżony sługa Tymotheusz Szczerbacky, arcybiskup, metropolita Kijowsky, Halicki y Małey Russyi; anno 1750, die 26 Julij, s. v. Z Kijowa.

Отдѣлъ писемъ, тека 255.

186.

1750 г. 7 Сентября. Письмо Слуцкаго архимандрита Михаила Козачинскаго къ князю Iерониму Радивилу.

Слуцкіе евреи могильнаго братства жаловались прежде Радивилу, что будто бы монахи Троицкаго Слуцкаго монастыря разгуливаютъ по ихъ кладбищу и даже срываютъ надгробные знаки. Опровергая эту клевету архимандритъ объясняетъ ее тѣмъ, что евреи искали только предлога забрать монастырскія земли, сосѣднія съ ихъ кладбищемъ, и для разслѣдованія этой незаконной тяжбы проситъ назначить особую коммиссію.

Jasnieoświecony mci xiąże panie a panie dziedziczny kollatorze miłościwy.

Przy niesłusznym udaniu in conspectu celsitudinis vestrae od poddanych jaśnieoswieconey waszey xiążęcey mci pana dziedzicznego, kollatora miłościwego, żydow Słuckich bractwa mogilnego, jakoby ja przeciwko nadanym im prziwilejom grunta do mogiłek należące zdawna bez disquisicyi possydowane odbierać usiłował, y jakoby zakonnicy moi Troyczanscy chodząc szpacierem po tych że mogiłkach przez smiech y postpozycyą nagrobki ich wywracaią;—w takowey tedy niesłusznie na mię naniesioney imposturze przyszło mi tę moię najniższą supplikę łzami prawie napisawszy do nóg miłościwego pana dziedzicznego divo cum Paulo złożyć.

We wszystkich tych okolicznościach, o których mię żydzi obwiniaią, princeps, celsissime domine clementissime, mniemam siebie bydz za szczęsliwego, maiąc honor dziś bronić swoię niewinność przed panem moim miłościwym. A to, że nie ja u przerzeczonych żydow grunta, jakoby z dawna do ich mogiłek należące, ale oni odemnie łozy, od niepamiętnych wieków do archimandryi Słuckiey przyległe, bezprawnie ważą się odebrać; lubo odemnie bez żadnego wstrętu y kontradykcyi swoie bydło y konie na pastwiska wypuszczaią. O to im tylko chodzi, panie miłościwy, aby pomienione łozy nie monasterskiemi, ale ich się nazywali; których ia, za dowodem starych zakonnikow y wiary godnych mieszczan sossionalistów, iako prawdziwie do monasteru a nie do żydow należących, muszę bronić y do kaduckiey possesij y tytułu żydow niedopuszczać, o wypuście zaś bydła y koni jak przedtym y teraz nulla między nami contradictio.

A iako niesłusznie mię przed konspektem jaśnieoświeconey waszey xiążęcey mci, pana mego dziedzicznego kollatora, przez swoie fałszywe udanie obwinili; złożywszy tedy tą moią naypokornieyszą supplikę pod stopy pana mego miłościwego żebrze klemencyi, ażebyś jaśnieoświecony mci xiąże panie miłościwy, dla inwestigacyi obustronney naszey kontrowersyi, raczył rozkazać, komu należy, uczynić inquizycyę. Po którey inwestigacyi ieżeli się pokaże, podług żydowskiego zarzutu, reus, będę winien podlegać podług prawa naywiększemu sztrafowi y waszey iaśnieoświeconey xiążęcey mci pana miłościwego niełasce, a e contra gdy się moja niewinność a żydowski fałsz okaże jako fałszerzow y kłotników, chciej jasnieoswiecony miłosciwy xiąże roskazać uczynić należytą satisfakcyą. Jasnieoswieconey waszey xiążęcey mci pana a pana miłosciwego, dziedzicznego kollatora, nayuniżeńszy podnożek archimandryta Słucki Michał Kozaczynski. 1750 roku, 7-bris 7 d. Słuck. Troyczanie.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

187.

1750 г. 24 Сентября. Письмо Кейзерлинга къ Литовскому гетману князю Михаилу Радивилу.

Такъ какъ многіе изъ жителей Литвы укрывали у себя Русскихъ перебѣжчиковъ, и доставляли имъ средства дѣлать набѣги на пограничныя имѣнія, то Кейзерлингъ предлагаетъ назначить особаго регементаря, съ полномочіемъ разбирать всѣ подобныя дѣла на мѣстѣ преступленія.

Monseigneur!

Après les assurances, que Votre Altesse m'a donné, avant son depart d'ici, de vouloir bien employer ses soins, pour que tous les deserteurs et autres sujets fugitifs de Russie, qui se trouvent dans la Lithuanie, fussent reconduits et remis entre les mains des officiers, qui seront chargés de les recevoir; j'ai tout lieu d'esperer, qu'authorisée à cela par un rescrit exprès de sa Majesté Royale, Vôtre Altesse s' y prendra d'une telle manière, qu' elle fera cesser bientôt tout le sujet de plainte, qu'on a donné jusques ici à la Russie de la part des habitans de la Lithuanie, par la protection des dits sujets fugitifs, et qu'elle y pourvoira efficacement, afin qu'a l'avenir personne n'ose les recevoir, ni proteger, et moins encore les exciter à la fuite; ainsi que cela se trouve reglé dans le traité de paix, qui subsiste heureusement entre la Russie et la Republique.

Cette ésperance me rendant fort tranquille la-dessus je n'ai qu' à Vous proposer, monseigneur, une chose, qui, dans l' affaire dont il s' agit, me parait de la plus grande importance; c' est de vouloir constituer de la même maniére et avec le même pouvoir, qu'avoit le sieur Chrapowicki, pour regimentaire un homme zelé pour la conservation de l'amitié entre ces deux états, et de le charger non seulement d' avoir soin par rapport à l'extradition des sujets fugitifs, mais aussi de recevoir toutes les plaintes, qui lui seront adressées de la part des gouverneurs des provinces confinées de la Russie, et de faire en sorte, que selon l'exigeance du cas, la justice fusse administrée sans délai, et que chacun puisse obtenir une prompte et entière satisfaction.

Vôtre Altesse a eté du même avis à l'egard de la necessité de constituer une telle personne, lorsqu'elle a nommé pour regimentaire le dit S-r Chrapowicki. Mais comme on n'en entend plus parler, et qu'il est absolument necessaire, qu'un tel regimentaire se trouve toujours près des frontières pour être à portée de recevoir les plaintes et d'y remedier, je prie Vôtre Altesse de vouloir bien y pourvoir le plutôt possible, en nommant à cette charge une personne equitable et des sentiments éprouvés, sur les soins de laquelle on puisse se fonder avec une entiere confiance.

Il est déjà grand nombre d'affaires du ressort d'un tel regimentaire, et le cas, qui est arrivé sur la fin de l'année passé 1749 dans la province de Welikoluck, merite bien d' en être, comme Vôtre Allesse le verra par ce qui suit. Une veuve noble nommée Marie Arbusowa, demeurant avec sa fille sur sa terre d'Ostrowski, dans le district de Welikoluck, fût assaillie un jour dans sa maison par des gens armés, venants de Po-

logne, qui apres avoir cruellement maltraité la mère et la fille, leur ont pris tout ce qu'il y avoit dans la maison, portants tout en Pologne chez un gentil homme Polonois Belkowski, qui leur avoit fourni les armes. Comme on a depuis arreté un deserteur, qui s'appelle Frol Timafeoff, c'est lui, qui a deposé le fait, ayant eté du nombre de ces voleurs, et sous la protection de Belkowski.

Sa Majesté Imperiale, ma très gracieuse souveraine, n'a sûrement fait voir que trop en toutes occasions, combien elle est prête à contribuer au maintien du bon voisinage, soit en chatiant séverement ceux de ses sujèts, qui pourroient y avoir donné la moindre atteinte, soit en enjoignant à ceux à qui appartient de satisfaire le plus promptement aux plaintes des sujets Polonois. Ainsi je ne doute nullement, que de la part de la Republique on n' y reponde avec la même facilité, en mettant en oeuvre ce qui peut être necessaire pour oter à ses sujets l'envie d'aller insulter ceux de la Russie, et pour conserver le repos et la sureté sur les frontières, d'autant plus, que c'est là le veritable moyen de faire durer éternellement l'amitié et la bonne harmonie, pour le bien et pour la felicité commune.

C'est cependant sur les sentiments vraiment patriotiques de Vôtre altesse, que je me repose le plus, sachant bien, qu'elle ne manquera pas de signaliser son zèle et son application en se servant du pouvoir et de l'authorité, qui lui sont confiées, pour le maintien de la sûreté; et c'est aussi par cette raison, que je la prie très humblement de vouloir bien faire rendre justice à la pauvre veuve cy-dessus mentionnée, à fin qu' on lui rende ce qui lui a eté volé, et que le crime ne reste impuni.

Comme c'est par ordre de ma cour, que je provoque les soins de Vôtre altesse pour ce que je viens de dire, elle voudra bien être persuadée de la diligence, avec laquelle je rendrai compte à ma cour de tout ce, que Vôtre Altesse fera pour la justice et pour la conservation de la bonne amitié entre nous. Ne desirant an reste rien tant, que lui rendre de bons services, qui lui soient agréables, je suis avec beaucoup de veneration, Monseigneur, de Votre Altesse le très humble et très obéissant serviteur C de Keijserling. A Varsovie, ce 24 Sept. 1750.

Адрессъ: à S. A. le D. Radziwil Gr. Gen. de Lithuanie.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

188.

1750 г. 26 Сентября. Письмо графа Кейзерлинга къ князю Іерониму Радивилу.

Препровождая письмо Кіевскаго митрополита (см. N. 185) русскій посолъ подтверждаетъ просьбу его объ освобожденіи насильственно завербованныхъ въ военную службу шести бакалавровъ.

Je prends la liberté de Vous presenter la lettre cy-jointe, laquelle m'a été adressée de l'archevêque de Kiovie. Il m'a prié de joindre mes instances aux siennes pour obtenir de Vôtre Altesse, que les six fils des ecclesiastiques, qui ont été enrollés fussent mis en liberté. Je n' entreprends point de prouver le tort, que la confession Greque souffre par de tels enrolements, je sais le droit, que chaque maitre a sur ses sujets.

Mais souffrez, monseigneur, que je Vous dise, que ces gens là étants dicati Deo, c'est en cas de conscience de les garder pour son propre service, que Vôtre Altesse les laisse donc aller faire leurs études, auxquelles ils seront, ce me semble, plus propres, qu'aux armes. Vôtre Altesse fera voir par là sa generosité naturelle aussi bien, que le cas, qu' elle veut avoir la grâce de faire de mes intercessions; et je ne manquerai pas de m'en louer auprès de ma cour.

Au reste je suis avec toute la consideration possible, monseigneur, de Vôtre Altesse le très humble et très obéissant serviteur C. de Keyserling, Varsovie d. 26 Sept., 1750.

Адрессъ: à Pr. Radzivil.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

189.

1750 г. 11 Декабря. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Въ слѣдствіе непрестанныхъ жалобъ мѣщанъ Кричевскихъ, епископъ ходатайствуетъ за нихъ передъ княземъ, и проситъ защитить ихъ отъ разныхъ притѣсненій со стороны тамошняго плебана Илича.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieiu!

Nie radbym inkommodować jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia adressami memi, ale muszę z obligacyi moiey na ustawiczne querimonie owieczek moich, a wiernych poddanych W. X. M. mieszczan Krzyczewskich, ktorzy iakie ponoszą sami, y cerkwi swięte w swiecie niepraktykowane od J. M. xiędza Illicza, plebana tamecznego, oppressye, wyrazili ie w przeszłey y teraznieyszey suplikach swoich do jasnieoswieconey W. X. M., przy których za temiż mieszczanami łączę tu y moią instancyą, z złożeniem iak naygłębszey demissyi u nog W. X. M., oddaiąc siebie y ich protekcyi panskiey. Jestem in profundissimo cultu jasnieoswieconey W. X. M. pana dobrodzieja nayniższy sługa Hieronim Wołczanski, episcop Białoruski. Mohylow die 11 X-bris, 1750.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

190.

1751 г. 6 Марта. Письмо графа Кейзерлинга къ князю Михаилу Радивилу.

Кейзерлингъ извѣщаетъ, что по поводу жалобъ на безпорядки, произведенные украинскими гайдамаками въ Польскихъ владѣніяхъ, отъ Русскаго двора дано уже повелѣніе Украинскому гетману графу Разумовскому произвести объ этомъ немедленное и самое точное разслѣдованіе.

Monseigneur!

Ayant fait rapport à ma cour du contenû de la lettre, que vôtre altesse m'a fait tenir de la part du gouverneur general de Kiovie, écrite à l'occassion des plaintes, qu'elle lui a fait porter au sujet de

quelques excés, commis par des vagabonds; je viens d'en recevoir un rescript, par lequel je me trouve informé des ordres, que sa majesté imperiale, ma très gracieuse souveraine, a fait expedier à S. Exc. M. le comte de Rasumowski, hetman de l'Ukraine, en lui enjoignant de faire faire sans perte de tems de plus exactes recherches de tout ce, qui pourroit avoir eté fait d' incompatible avec l'amitié, qui subsiste entre les deux états, et de procurer une juste et entière satisfaction aux offensés. J'ai crû ne devoir pas manquer de faire part à votre altesse de tout cela, comme servant d'argument de la plus gracieuse attention de sa majesté imperiale envers elle, apres quoi j'ai l'honneur de l'assurer, que je ne cesserai jamais d'etre avec respect et la plus parfaite consideration, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur C. de Keijserling. à Dresde, 6 Mars, 1751.

Адрессъ: à S. A. M-r le grand general de Lithuanie.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

191.

1751 г. 23 Апрѣля. Письмо графа Кейзерлинга къ князю Михаилу Радивилу.

Отвѣтное письмо, писанное по тому же поводу, какъ и предыдущее; но при этомъ Русскій посолъ удостовѣряетъ, что такъ какъ со стороны Литовскаго гетмана оказано должное вниманіе къ представленіямъ Русскаго двора, относительно безпорядковъ, произведенныхъ вдовою Огинскою, то въ свою очередь Русскимъ дворомъ приняты будутъ всѣ мѣры къ устраненію, на будущее время, какихъ бы то ни было несогласій и столкновеній.

Monseigneur!

J'ai eu l'honneur de recevoir la lettre de vôtre altesse en reponse à la mienne touchant les desordres, qui doivent avoir eté faits par les haydamacs sur le territoire de la Republique. M-r le vice-chancelier m'a aussi communiqué ici ce que vôtre altesse lui avoit écrit par rapport aux plaintes, portés de la part de ma cour contre les brigandages, que la douairière Ogynska de Mogilna fait faire sur le territoire de Russie. Le zèle, que vôtre altesse fait paraitre dans cette occasion pour tenir la justice en vigueur, merite bien des éloges les plus épurés, et ne manquera pas d'avoir des effêts heureux pour le maintien du bon voisinage au bien commun de l'un et de l'autre de ces états. Aussi n'ai je pas manqué d'en faire rapport à ma cour, qui de son coté ne néglige rien, qui peut contribuer au meme but, temoin les ordres cy-clos, qu'elle a fait expedier aux gouverneurs des provinces confinées à la Pologne et au grand duché de Lithuanie. On y voit deployée la sincerité des intentions de sa majesté imperiale de cultiver le plus soigneusement l'amitié, qui la lie avec la Republique par les liens des traités d'une paix eternelle. Et pour peu que les soins vont à pas égal, pour deraciner entièrement ce mal, qui jusques ici a causé bien des desordres, il y a lieu à esperer, qu'on viendra à bout de mettre cette amitié, ce repos, et cette sureté, si necessaires au salut commun, à

l'abri de toutes muavaises influences. C'est aussi pour cette fin que je joins ici la traduction des plaintes, que j'ai reçu tout recemment de ma cour, bien persuadé, que vôtre altesse ne manquera pas d'ajouter aux soins, déjà employés, encore ceux de procurer par son authorité telle satisfaction, à laquelle on peut s'attendre de la justice dans des cas pareilles. Rien ne prouvera mieux le desir, que vôtre altesse a pour l'affermissement solide de la bonne harmonie et de la tranquillité entre ces états, que la continuation de ces mêmes soins à l'egard de ces incidents, qui sans une attention particulière augmenteroient sans doute a' l'infini.

Au reste j'ai l'honneur d'etre avec bien du respect et une considération sans égale, monseigneur, de vôtre altesse le tres humble et trés obéissant serviteur C. de Keijserling; à Dresde ce 23 Avril, 1751.

Адрессъ: à S. A. M-r le Gr. general de Lithuanie.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

192.

1751 г. 23 Іюня. Письмо Леона Шептицкаго, епископа Львовскаго, къ князю Іерониму Радивилу.

Жалуется на іезуитовъ Львовскихъ, причина же жалобы слѣдующая: одинъ хлопецъ православнаго исповѣданія изъ мѣстечка Жолквы болѣе трехъ лѣтъ находился при іезуитской капеллѣ, въ качествѣ дискантиста, но потомъ, когда іезуиты стали принуждать его къ принятію латинства, тайно убѣжалъ отъ нихъ, и поступилъ въ капеллу епископа. Между тѣмъ, іезуиты рѣшились силою вырвать его отсюда, и при посредствѣ своихъ студентовъ произвели такую суматоху, что епископъ долженъ былъ разстаться съ новымъ дискантистомъ.

Jaśnieoświecony mosci xiąże dobrodzieju!

Pewny chłopczyna ritus Graeci z dobr W. X. M. dobrodzieja Żułkwi, wybywszy w kapelij xiędzow iezuitow tuteyszych lat trzy za dyszkanciste, na które był zapisany, y ieszcze nad to miesięcy trzy, gdy go ciż ad complectendum ritum Latinum, przeciwko wyraznym dekretom papieżkim, nie wolili, y do Poznania wywieść chcieli, on utrumque obawiaiąc się od nich nic nie wziowszy uniknoł y do moiey kapelyi przystał. Xięża jezuici iakoweś sobie nie godziwe prawo do tego chłopca, a poddanego W. X. M. dobrodzieja roscząc, za zbliżeniem się moim do Lwowa, przez subordynowanych na to studentów chcieli go wytarać y znaczny tumult uczynili, dla którego tumultu musiałem go od siebie oddalić. Ale ieżeli by była łaska W. X. M. dobrodzieja, abyś z dobroci serca swego ku mnie pozwolić raczył by iaki czas przy kapelii moiey mogł pobyć, ile że partytury chorału Boskiego ile tyle rozumie to bym go znowu przyioł, y W. X. M. dobrodziey każdego czasu, ieżeli by był do iakowych usług zdały, odebrać bys go iako pan własny kazał.

O który respekt iako nayuniżeniey upraszaiąc z głęboką zostawam weneracyą jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja szczerze życzliwym y nayniższym sługą L. Szeptycki B. L. H. K. O. M.; d. 23 Junij, anno 1751. W Lwowie.

Отдѣлъ писемъ, тека 257.

193.

1751 г. 16 Декабря. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Плебанъ Кричевскій Иличь не довольствуясь тѣмъ, что причинялъ православной Греко-Россійской вѣрѣ всевозможныя оскорбленія, возъимѣлъ намѣреніе доказать, что всѣ православныя церкви въ Кричевѣ по силѣ самыхъ фундацій — ex fundatione sua должны быть уніатскими, и уже успѣлъ выхлопотать королевскую привилегію въ этомъ смыслѣ. Но такъ какъ все это явно противорѣчило прежнимъ конституціямъ и договорамъ съ Россіей, то епископъ протестуетъ противъ такого неслыханнаго насилія.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieiu!

Jakie mi tu dopioro zaszły płaczliwe ulutatus od duchowienstwa mego Krzyczewskiego, y całego magistratu tamecznego, ogułem z parafiami gminu pospolitego ludzi religij Greko-Ruskiey starostwa Krzyczewskiego wiernych poddanych W. X. M., a owieczek moich, muszę te same sequentibus z iak naygłębszą demissyą donieść W. X. M. dobrodzieiowi.

Jego mość xiądz Illicz, pleban Krzyczewski, nie dopiero tę religią różnemi sposobami opprymuiąc, wymyslił drugie daleko cięższe na wykorzenienie oney: będąc abowiem nie dawno w Dreznie, udał rzecz opaczną coram ministerio, że iakoby prezbiterowie y wszystkie cerkwie w mieście Krzyczewie, y całym starostwie Krzyczewskim ex fundatione sua miały być uniiackiemi, a tak nomine falso uniiackiemi ochrzciwszy, pierwey powymował z metryk W. X. Lit. extraktu starych przywileiow, y konfirmacye onych, y nowy przywiley u N. krola J. M., pana naszego miłosciwego, na te cerkwie subreptycye wyprawił, z dokładem w nich per expressum pro unione Romana, y imiona cudzych prezbiterow iakie sam chciał do przywileiu nowego inserował. Z ktoremi powrociwszy gdy prezentował ie w zamku Krzyczewskim przed J. M. panem Hanickim, gubernatorem, y całym magistratem, J. M. pan gubernator spisawszy kopię z oryginałow tych wszystkich przywileiow seorsive y instancialnych listow, in hoc negotio volanti sigillo do W. X. M. a ministerio pisanych, oddał duchowienstwu y magistratowi pro informatione.

Ktorzy videntes iawny gwałt sumnienia swego y wiary, a nie mogąc tego znieść, spieszą sami w takowey oppressyi z supliką swoią płaczliwą do protekcyi miłosciwey W. X. M. dobrodzieia, niosąc z sobą też same spisane kopiie dla prezentacyi W. X. M., iakoż y ia ex pastorali cordolio wnaszam iak naypokornieyszą instancyą moią do W. X. M. za temi utrapionemi owieczkami memi, supplikuiąc naypokorniey o utrzymanie onych przy wolnym sumnieniu y religij starożytney, z ucaleniem dawnych praw y konstytucyi, de religione Graeco-Ruthena opisanych, nie dopuszczaiąc tego gwałtu czynić, poki to samo w gorę nie doniosę, bo ten nowo otrzymany przywiley wszytkie dawne przywileie contra pacta conventa et sancita legum, nie wspominaiąc doprzysięzonego traktatu wiecznego z imperyą Rossyiską, nawet y mnie dany przywiley na tę Białoruską episkopią pro libero usu et exercitio religionis z ucaleniem wszytkich cerkwi y duchowienstwu, znosi y kassuie.

Co wszytko podaiąc do wysokiey rekognicyi W. X. M. oddaię mię y te owieczki

panskiey protekcyi y respektowi, wyznaiąc, żem iest circa profundissimam adorationem jasnieoswieconey W. X. M. pana dobrodzieia nayniższym sługą Hieronim Wołczanski, episcop Białoruski. Mohylow, die 16 X-bra, anno 1751.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

194.

1752 г. Письмо Михаила Козачинскаго, архимандрита Слуцкаго, къ князю Іерониму Радивилу.

Проситъ объ освобожденіи двухъ заключенныхъ въ Слуцкой крѣпости, изъ коихъ одинъ засаженъ былъ за драку, и сидѣлъ тамъ уже цѣлый годъ, другой же—мельникъ Пырашевскій Стефанъ Дубовикъ заключенъ былъ по слѣдующему поводу: Еще ранѣе 1752 года унитскій капланъ Янъ Дылевскій, со многими соучастниками, сдѣлалъ нападеніе на церковь Пырашевскую, и насильственнымъ образомъ пытался совершить въ ней богослуженіе по уніатскому обряду, но сбѣжавшіеся прихожане не допустили такого насилія, и при этомъ особенную ревность обнаружилъ упомянутый Стефанъ Дубовикъ, за что и подвергся тюремному заключенію.

Jaśnieoświecony mosci xiąże panie, panie dziedziczny collatorze miłosciwy y nayosobliwszy dobrodzieju!

Tak rozumiem, że aż do uprzykszenia swiadomy jest jaśnieoświeconey W. X. M. interes cerkwie Pyraszewskiey, iakie tam przez lat kilkanascie zachodziły tranzakcye y invarye, osobliwie kiedy tę ubogą cerkiew unitski kapłan Jan Diliiewski violentissimo ausu odbił był, y nabożeństwo podług religii swoiey odprawować w niey usiłował, gdy by mu byli zebrani na ten gwałt ludzie, te intencye wykonać dopuścili; który interess po wyprawioney, z osobliwszego mandatu jaśnieoświeconey W. X. M. commissyi y od przysiężeniu się osob kilkanastu, in curia celsitudinis vestrae, przy comparycyi personalney piae memoriae praedecessoris mei, clementissime przed lat dziesięciu iuż iest zakończony, bez żadney salwy do oskarżonych na ten czas przez mianowanego unita niektórych ludzi Pyraszewskich religionis Graeco-Rossiacae, a że w przyszłym 1751 roku, Augusti d. 4, nie wiem quo motivo, ta sprawa odnowiła się, gdy iednego z przerzeczonych ludzi Pyraszewskich de nomine Stefana Dubowika, młynarza Pyraszewskiego, za tamten niby excess, iż kapłana unickiego do ołtarza nie dopuścił, dom jego ubogi naprzod funditus rozrzuciwszy, pod areszt wzięto, okowano y do fortecy Słuckiey zaprowadzono, gdzie y teraz inter incarceratos znayduie się. Za którym incarceratem, iako pasterz za owieczką swoią, in causa religionis cierpiącą, ośmielam się praesenti supplici libello upadać do naymiłościwszych stop jaśnieoświeconey W. X. M., tego żebrząc respektu, aby przerzeczona raz na zawsze zakończona sprawa cerkwie Pyraszewskiey co raz nie odnawiała się, y mianowany Stefan Dubowik mogł być miłosiernie uwolniony.

Ulituj się jaśnieoświecony miłościwy panie y nad drugim incarceratem Symeonem Sirykiem, z iuryzdyki Troyczańskiey będącym, który za iakieś ad invicem rixas z człowiekiem włości Pohoskiey, y zbicie ieden drugiego, na co inquizycyi ieszcze nie było, iuż

to rok cały okowany w fortecy siedzi, a ponieważ oskarżaiących nie ma, miserationum autem celsitudinis vestrae infinitus est numerus, millenis vicibus prostratus usque ad plantas do pańskiego jaśnieoświeconey W. X. M. y zatym kołatam miłosierdzia, za które ia, mizerny pasterz ich, o miłym zdrowiu y szczęsliwym długoletnim panowaniu jaśnieoświeconey W. X. M. po życie moje majestatu Boskiego błagać nie przestanę.

Jaśnieoświeconey W. X. M. pana, pana kollatora y nayosobliwszego miłościwego dobrodzieja ustawiczny bogomodlca y nayniższy sługa archimandryta Słucki N. M. K. Michał Kozaczyński.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

195.

1752 г. Письмо Михаила Козачинскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Ходатайствуетъ за одного Слуцкаго обывателя фурмана Михалка, запутаннаго въ дѣло капитана Гандринга, и оказавшаго будто бы послѣднему содѣйствіе въ похищеніи одной еврейки, подъ предлогомъ обращенія ея въ христіанство. За это неумышленное участіе Михалка подвергся самому жестокому преслѣдованію со стороны евреевъ.

Jasnieoswiecony mosci xiąże panie, panie dziedziczny collatorze miłościwy y nayosobliwszy dobrodzieju!

Choć już znacznie naprzykszyłem się jaśnieoświeconey W. X. M., interciduiąc za dwiema aresztantami, w przeszłych pokornych supplikach moich wyrażonemi, iednakże ośmielam się y za trzecim ieszcze, upadszy pod miłościwe pańskie stopy iako naypokorniey supplikować, mianowicie Michałkiem furmanem, jurisdiczaninem archimandryi Słuckiey, którego żydzi meklerowie podstępnie in causam J. M. pana kapitana Handringa wplątali y nie oznaymiwszy onemu, kogo wieść ma, dla uchodzącey osoby w podwodę zmowili, przy czym był y Roman Miecznik, obywatel tuteyszy Słucki, któremu on naywięcey dał wiary, iako chrześcianinowi upewniaiącemu, iż żydówkę do krztu swiętego namowioną prowadzić ma; za który lekkomyslny postępek swoy, teraz ostatnią ruiną mizernego gospodarstwa swoiego w detencyi zostaie. Ulituj się jaśnieoświecony naymiłościwszy panie nad tym ubogim człowiekiem chytrością złych ludzi zwiedzionym, niech causa iego quam clementissime discernetur; o które pańskie miłosierdzie enixissime supplikuiąc o miłym zdrowiu y szczęśliwym długoletnim panowaniu jaśnieoświeconey W. X. M. majestat Boski usque ad vitam meam błagać obliguję jaśnieoświeconey W. X. M. pana collatora y miłościwego dobrodzieja nayuniżeńszy sługa, nec non Dei exorator archimandryta Słucki N. M. K. Michał Kozaczyński.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

196.

1752 г. 29 Февраля. Письмо Флоріана Гребницкаго къ князю Іерониму Радивилу.

Ходатайствуетъ за того самого ксендза Илича, какъ самаго ревностнаго уніата и поборника вѣры Римской, противъ котораго напрасно протестовалъ въ своихъ письмахъ епископъ Волчанскій (См. N 193).

Jaśnieoświecony mosci xiąże, podkanclerzy W. X. Lit., mnie wielce mosci panie dobrodzieju!

Jego mość xiądz Illicz, proboszcz Krzyczewski, zelosissimus w schyzmatyczałym pogranicznym kraiu, a osobliwie w mieście J. Kr. M. Krzyczewie prawdziwey wiary swiętey y iedności z kościołem Rzymskim propagator, dla tym skuteczniey szego Panu Bogu, kościołowi swiętemu y duszom, krwią naydroższą Chrystusową odkupionym, usłużenia, szuka dla siebie mocney jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja protekcyi, o którą gdy dla J. M., iako exemplarissime in vinea Domini pracuiącego, uniżenie supplikuię; samego mię też respektowi y łasce pańskiey pokornie insinuo, piszę się profundissimo cultu jasnieoswieconey W. X. M. osobliwego dobrodzieja nayniższym sługą F. Hrebnicki, metropolita całey Rusi, arcybiskup Połocki; d. 29 Februar, 1752, w Struniu.

Отдѣл. из писемъ, тека 86.

197.

1752 г. 6 Апрѣля. Письмо Флоріана Гребницкаго къ князю Іерониму Радивилу.

Ходатайствуетъ о церквахъ Себежскихъ, и предлагаетъ учредить особую миссію для болѣе успѣшнаго распространенія уніи въ этомъ зараженномъ схизмою пограничномъ краѣ.

Jaśnieoświecony mci xiąże chorąży wielki W. X. Lit. mnie wielce młciwie panie dobrodzieju.

Mam za wielkie dla mnie szczęście, że podane odemnie srzodki uspokoienia interessu, do cerkwi Siebieskich reguluiącego się, znalazły łaskową u jaśnieoświeconej waszey xiążęcey mci dobrodzieja akceptacyą, y spodziewam się, że za przywrocenim wszytkich funduszowych należności, przy gorliwey waszey xiążęcey mci dobrodzieia munificencyi, z zupełnym serca panskiego ukontentowaniem nastąpi w tamtym kraiu pogranicznym, schizmą zarażonym, praemeditata erekcya in ritu nostro missyi z skutecznym dusz nietylko poddaństwa waszey xiązęcey mci dobrodzieia, ale też innych poratowaniem, y z wiekopomną gorliwości panskiey pamiątką.

Jakiem w pierwszym liście supplikował y teraz ponawiam, ażeby ten interess przez gorliwe samego iasnieoswieconego W. X. M. dobrodzieia uznanie y determinacyą był finalnie zakonkludowany, przed reassumpcyą sądow wiel-go jego mci pana podkomorzego

Starodubowskiego ad diem 20 Junij zalimitowanych; ad quem effectum iest potrzebne albo jego mci pana gubernatora Newelskiego iak nayprędsze W. X. M. dobrodzieiowi reportowanie, alboli też wielmgo iego mosci pana podkomorzego sądow do dalszego terminu prorogowanie. Gdyż ubogim kapłanom dla uniknienia, wyprowadzania potym seorsivo sumpto podkomorzego, będzie należało za trybunalską remissą w następujących sądach, ze wszystkiemi competytorami, motivo zapozwania przez jego mosci proboszcza Siebieskiego experiri, oddaię ia to zupełnie do woli y dyspozycyi waszey xiążęcey mci dobrodzieia y będę się zapatrywał na dalszą pańską determinacyą. A teraz y potysięcznie supplikuię, ażeby ubogim przy cerkwi Siebieskiey rezyduiącym kapłanom, przez iego mci xiędza proboszcza tamecznego do prawa prowokowanym y przymuszonym, nieszkodziło to na protekcyiney W. X. M. dobrodzieja łasce, że idąc za radą iurisperitorum iednym muszą procedować aktoratem; ale za nastąpieniem uznania y determinacyi przez samego iasnieoswieconego waszą xiążęcą mci dobrodzieja, za reportowaniem kommissarskim, z innemi tylko competitorami będzie contynuowany proceder. Niepłonną mam nadzieię, że W. X. M. dobrodziey będące w tych dobrach swoich cerkwie nie tylko przy dawnych funduszach intaminate zachować, ale też gorliwą munificencyą wesprzeć, dla rozkrzewienia wiary swiętey y poratowania dusz, krwią naydroższą Chrystusową odkupionych, wtamtym kraiu osobliwie w dobrach iasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia znaydujących się, pro innato zelo zechcesz.

Quod super est mnie samego z całą hierarchią łaskawym panskim respektom y mocney protekcyi iego oddaiąc, z iak naygłębszą demissyą piszę się iasnieoswiecony W. X. M. dobrodzieia nayniższym sługą Flor. Hrebnicki, metrop. całey Rusi, arcybiskup Połocki, d. 6 Aprili 1752, w Struniu.

Отдѣлъ писемъ, тека 36.

198.

1752 г. 24 Апрѣля. Письмо генералъ-маіора Кейзерлинга къ Литовскому гетману, князю Михаилу Радивилу.

Проситъ о выдачѣ бѣглыхъ крестьянъ поручика Свистунова, бѣжавшихъ отъ него съ награбленнымъ имуществомъ и укрывавшихся въ имѣніи Огинской. (См. выше N. 191). При этомъ снова повторяются жалобы на усиленіе вообще своевольныхъ шаекъ дезертеровъ, нападавшихъ на русскія границы, и опустошавшихъ имѣнія русскихъ помѣщиковъ.

Jasnieoświecony mci xiąże moy wielce msciwy panie y dobrodzieju.

Waszey xiążęcey mci już bardzo dobrze wiadomo iest, jakim sposobem leyb-gwardij od infanterij preobrażeńskiego reymentu iego mość pan porucznik Swistunow proszeniem swoim nayaśnieyszey monarchini, pani moiey naymiłościwszey, donosił o niewypowiedzianey ruinie, którą iuż od dawnych lat z niecierpliwością ponosi, a naybarziey w przeszłym roku in 1751 Junij, a de data 22, iakim sposobem od swoich własnych poddanych, którzy wypadszy zagranicy do szczętu zruinowawszy y pozabierawszy mu różne mobi-

lija y pieniędzy, a z niektórych rzeczy powybierawszy oddali iey mci pani Oginskiey. Wiadomo iest, że nie iednokrotnie dwor moy nie tylko o tey iego iedney ruinie, ale y o tych, którzy ograbiwszy y okradszy, y którzy z tymi sojuszność mieli y przymowali, a po wielu mieyscach w dobrach iey tułaią się dworowi J. K. M. y W. X. M. y drugim iaśnieoświeconym y róznym iego mci panom ministrom rezyduiącego przy dworze J. K. M. przez iaśniewielmożnego wielkiego posła grafa Kieyserlinga, y rezyduiącego w Warszawie poselstwa od iego mci pana sekretarza Rzyczewskiego, z uproszeniem ażeby dostateczna uczyniona była satysfakcija.

Ja że do tych czas żadney racij nie miałem ratione tego interessu W. X. M. fatygowac. Teraz że mam honor donieść, że w teraznieyszym Apryle miesiącu de data 18 osobliwy najaśnieyszey monarchini moiey otrzymałem rozkaz, przy którym kopij z doniesionych od niego suplik, y z uczynionych relacij extrakty J. W. J. M. pana grafa Kieijserlinga, y iego mość pana sekretarza Rzyczewskiego, którym łaskawie rozkazować umysliła, azebym dostateczney przez umyslnego do iego mci pani Ogińskiey domagał się satysfakcij, iak w nagrodzeniu wszystkich tych szkod, tak y o wydacze biegłych iego poddanych nie tylko u niey ale y u drugich ich mciow trzymaiących pod swoią protekciją w dobrach swoich. Waszaż xiążęcią mość wiedzieć raczysz s przyłożonych teraz reiestrów, ieżeli który kolwiek z ich mciow panów szlachty polskiey od Rossyjskich napadków takie krzywdy ponosić móg, y jeżeli by który mog tylko trzymać w państwie Rossyijskim to niechybnie upewniam, że ciężko będzie pokutował.

Za czym donosząc W. X. M. nayusilniey prosze y rekomenduie imieniem naiaśnieyszey monarchini moiey, ażebyś raczył znalazszy nadleżyty sposob, którą potrzebuie w krzywdach swoich satysfakciej, ażeby jak te w przyłożonych reiestrach wyrażeni, tak też y drudzy spokradzionymi pieniędzami y mobiliami wydani byli, a naprzyszły czas takowych biegłych nieprzyimowali y nie ukrywali, y od takowych postępkow wstrzymywali się, ordynansem rozkazać do kogo to należeć będzie, ażeby bez żadnego naruszenia, jak w traktatach y soiuzach opisano, między sąsiedstwem przyiaźń nie naruszona była, a dla lepszego zgrómienia y przesieczenia y tych swawolnych szaiek, którzy nie tylko kradli, ale y tych którzy takie rzeczy przyjmowali y ukrywali postąpić tak, jak prawa każą.

Ja zaś wzaiemnie za takową uczynność dworowi memu iak donieść nie omieszkam, tak z winną weneraciją piszę W. X. M. wierny sługa najasnieyszey Imperatorowey iego mci jenerał-major i kawaler H. Keijserling, d. 24 Apryla, anno 1752, wo Pskowie.

Отдѣлъ писемъ, тека 104.

199.

1752 г. 10 Августа. Письмо Михаила Козачинскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Извѣщаетъ, что по желанію Радивила, уже отправленъ въ Кіевъ благонадежный человѣкъ для того, чтобы срисовать тріумфальыые ворота передъ Печерскимъ монастыремъ, по дорогѣ отъ Подола, и что онъ, Радивилъ, въ скоромъ времени получитъ этотъ рисунокъ.

Celsissime princeps domine ac domine haereditarie collator munificentissime.

Literas celsitudinis vestrae, ad nobilem dominum Iosephum Oraczewski datas, legi omni mea cum contentatione, et exinde vel maxime laetor, me quoque infimum servorum nec non scabellum pedum tuorum, celsissime princeps, in recenti memoria tenere, adeoque ad desiderium celsitudinis vestrae, et quidem facta obedientia nobilissimi domini Iosephi Oraczewski, destino hominem bonae spei usque Kijoviam singulariter mitto, ut ea ducta proportione imo coloribus depingat istam portam triumphalem, quae ante Peczeriensem, proficiscendo a Podolowia ad arcem, quae Peczeriensis vocatur, nullo termino inclinato, tam altitudine, ac latitudine; imo etiam coloribus depictam videbit brevi celsitudo vestra, cujus sum infimus pedissequa archimandryta Słucensis, vicarius metropoliae Kijoviensis, Michael Kozaczyński, 1752, anno Augusti, 10 die. Słuck.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

200.

1752 г. 11 Августа. Письмо графа Михаила Воронцова къ Литовскому гетману Михаилу Радивилу.

Снова повторяется жалоба на усиленіе опасныхъ шаекъ перебѣжчиковъ, и укрывательство ихъ въ имѣніяхъ Польскихъ помѣщиковъ. При этомъ высказывается просьба о содѣйствіи полковнику Панову, изъявившему желаніе отыскивать своихъ бѣглыхъ крестьянъ въ предѣлахъ Литвы и Польши.

Monseigneur!

Votre Excellence n'est déjà que trop amplement informé du tort considérable, que les sujets de sa majesté Imperiale, ma très gracieuse souveraine, qui ont leur domicile près de frontières, souffrent continuellement jusqu'ici des certains habitans Polonois, lesquels, contre le traité de la paix éternelle, qui subsiste si heureusement entre les deux couronnes, non seulement reçoivent et retiennent, mais recélent encore plusieurs deserteurs et paysans fugitifs Russiens, malgré les frequentes representations, qui ont été faites de tems en tems à ce sujet par les ministres de sa majesté impériale á la cour de sa majesté le roi de la Pologne.

Or le ministère de Pologne, ayant depuis peu donné à Frauenstad, d'un consentement unanime, l'assurance de vouloir rechercher les moyens propres pour empécher à l'ave-

nir ce desordre, dont les suites ne sont que trop ruineuses pour cet empire. Les soins, que Votre Excellence s'est donnés dans cette affaire plus que tout autre, ainsi que l'aveu, qu'elle a fait il n'y a pas longtems à m-r Rziczewsky, sécretaire de legation de sa majesté imperiale, touchant ses sentimens pour le maintien des interêts de sa majesté impériale, et lesquels vous ont attiré, monseigneur, une parfaite reconnoissance de ma cour. La suite enfin qu'aura cette affaire sera assûrement la preuve la plus forte et la plus convaincante de votre zéle et de votre bonne volonté.

Votre excellence aura déjà vû sans doute par les representation de m-r Rziczewsky le tort considerable, qu'un gentil-homme de ce pays-ci, le colonel de Panoff a souffert par la perte d'un grand nombre de ses paysans, les quels font maintenant leur séjour en Lithuanie chez differens gentils-hommes Polonois, qui les recelent, et quoique je sois plainement convaincu, que le dit colonel n'ait aucunement à apprehender la perte de ses paysans, pourvu que Votre Excellence veuille s'interésser pour lui; il va cependant, suivant la permission qui lui en a été accordée, se rendre pour ce sujet lui même en Pologne, où il tâchera en même temps de decouvrir la retraite des autres deserteurs et paysans fugitifs Russiens, dont il lui est enjoint de solliciter la restitution. Mais comme l'affaire de m-r de Panoff, et la commission, dont il est chargé, ne sont pas de nature à faire durer longtems son séjour en Pologne, si, conformement aux assurances données de la part de la Pologne, ainsi que de Votre Excellence, personne ne lui fasse de la difficulté par rapport à la restitution de tous ces deserteurs susmentionnés, mais que chacun lui livre plutôt, de bon gré et sans exception, ceux qui se trouvent chez lui. Je me vois obligé par toutes ces considerations de recommander á Votre Excellence en cette occasion de mon mieux m-r le colonel Panoff, et de vous prier très instament, monseigneur, de vouloir bien, lorsqu'il aura l'honneur de s'adresser à vous, contribuer de votre part au succès de sa commission, ainsi qu'au recouvrement de ses propres gens, fondé sur l'équité, en donnant les ordres necessaires, pour qu'on ne lui fasse point de difficulté à ce sujet, et de lui donner dans son voyage une escorte suffisante pour sa sûreté, en un mot de faire lever tous les obstacles, qui lui pourroient être causés par qui que ce fût. Outre que Votte Excellence m'obligera par là en particulier, elle agira encore d'une manière tout-à-fait conforme au traité de paix, et ne contribuera pas peu à la conservation de l'amitié et de la tranquillité de deux puissances voisines. J'ai l'honneur d'être avec une estime et une consideration trés particulière, monseigneur, de Votre Excellence le très humble et très obéissant serviteur C. Mich. Woronzow, St. Petersbourg le 11-me Août 1752.

Отдѣлъ писемъ, тека 255.

201.

1752 г. 7 Октября. Письмо Михаила Козачинскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Писано по дѣлу капитана Гаврринга (см. выше N 195). При этомъ архимандритъ сообщаетъ, что, по волѣ князя, онъ уже обращался съ просьбою въ Русскій сенатъ о законномъ преслѣдованіи Гаврринга, и съ своей стороны высказываетъ желаніе, чтобы этотъ вѣроломный обольститель—perfidus seductor сколь возможно скорѣе получилъ должное возмездіе, а невинно запутанный въ дѣло Михалко былъ помилованъ и освобожденъ изъ заточенія.

Princeps celsissime domine domine haereditarie, collator munificentissime.

In quo me infimum servorum, ratione perfidi capitanei Hawdring, scripto tenus celsitudo vestra commonefecit, ut scilicet scriberem ad supremum cancellarium nec non vice-cancellarium senatus Rossiaci, ut iste perfidus iuxta excessus suos remittatur ad manus debitas. De eo me scabellum pedum tuorûm, celsissime princeps, non ficto colore, sed vero animo ejusdem mandato obediisse, illi hic adjuncti sat noti characteres testimonium praebent; sigilla que etiam non ignota corroborant et quasi viva voce clamant: me ex conscientia celsitudinis vestrae fidelem pedissequam esse. O utinam ille perfidus seductor quam citius restauraretur. Troyczanica etiam Michałko nomine ipsius perfidi capitanei pecuniis per Iudaeum seductus, singulari tamen gratia celsitudinis Vestrae a semiannalibus catenis, et fodienda fossa jam liberaretur; de cujus dissolutione et libertate flecto poplite, et prona fronte supplex quaeso. Deumque precor, ut celsitudinem vestram salvum ac incolumem hanc recentem in oram Słucensem omni fortuna florentem Florianum brevi perducat; id humillime petit et cordialiter exprecatur Celsitudinis Vestrae scabellum pedum, nec non Dei exorator archimandryta Słucensis, vicarius metropoliae Kijoviensis Michael Kozaczyński, 1752, anno 8-bris 7-mo. Słuck.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

202.

1752 г. 3 Декабря. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Приноситъ жалобу на полковника Татарской хоругви Барановскаго, поводъ же жалобы былъ слѣдующій: шесть бѣдныхъ студентовъ православнаго исповѣданія, по окончаніи своего ученія въ Кіевской академіи, возвращались обратно въ Бѣлорусскіе края и остановились на нѣкоторое время въ Мозырѣ, но здѣсь были насильственно захвачены полковникомъ Барановскимъ и посажены подъ строгій арестъ, а малый хлопецъ, братъ одного изъ студентовъ, былъ даже совсѣмъ задержанъ и оставленъ въ неволѣ упомянутымъ героемъ—полковникомъ.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, dobrodzieiu!

Przy złożeniu nayniższey adoracyi u nog jasnieoswieconey W. X. Mci dobrodzieia osmielam się zanieść skargę na J. M. pana Baranowskiego, pułkownika chorągwi Tatarskiey, ktory ubogich studentow osob szesciu

ritus Graeci nacyi Polskiey, wprzod za granicą w akademii Kijowskiey, pane mendicato, traktuiących studia;—w roku zas przeszłym na wiosnę do Polski wyszedszy, w Zytomirzu mało studuiąc, a nie maiąc daley zaczym, peregrinowali w kraie Białoruskie przez Mozyr;—gdzie przeiąwszy onych, w scisłym areszcię przez kilka dni trzymaiąc, rozne despekta czynił, napotym uwolniwszy dał im od siebie paszport do Wilna, zaniewoliwszy u siebie chłopca małego dziesięciu lat na imie Jana Kostrzyckiego, iednego z tychże studentow rodzonego brata. Ktorzy niebożenta przybywszy do Mohylowa w tymże przeszłym roku 24 Julij, tę oppressyą suppliką doniesli mnie; a nie maiąc zaczym dla odległosci udać się na skargę do jasnieoswieconey W. X. M., pressi paupertate, znowu za granicę do Smolenska udali się tegoż czasu.

Wnosiłem listowną instancyą moią za tymże chłopcem do W. J. M. pana Jabłońskiego, pułkownika generalnego, kommisarza jasnieoswieconey W. X. M. pro tunc w Kopysiu będącego, ale odesłał mię do jasnieoswieconey W. X. M. A tak dopiero szukam iak naypokorniey w dobrotliwym sercu jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia satisfakcyi z pomienionego J. M. pana Baranowskiego, y uwolnienia tegoż chłopca, aby za sprawiedliwym ordynansem jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia mogł być do Mohylowa mnie odesłany. Uznany w tym łaskawy respekt obowiąże mnie na całe życie do nieskonczoney obligacyi, którą zapisuiąc, wyznawam, że iestem cum demississimo adorationis cultu iasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia nayniższym sługą Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski; X-bris 3 die, anno 1752. Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

203.

1753 г. 15 Марта. Письмо Михаила Козачинскаго къ князю Іерониму Радивилу.

На время великаго поста архимандритъ удалился въ одно изъ монастырскихъ мѣстечекъ для обычныхъ религіозныхъ размышленій; между тѣмъ въ это время, какъ нужно полагать, Радивилъ посѣтилъ Слуцкъ и, за отсутствіемъ архимандрита, не былъ въ его монастырѣ. Это и было поводомъ къ тѣмъ приниженнымъ мольбамъ и извиненіямъ, которыя высказываетъ архимандритъ въ настоящемъ письмѣ, простирая ихъ даже до цалованія принципальной руки. Въ концѣ же письма сообщаетъ извѣстіе объ отъѣздѣ Кіевскаго митрополита въ Москву, со всею консисторіей.

Princeps celsissime domine, ac domine hereditarie clementissime, collator munificentissime, mecenatum optime!

Privatae meae magno hujusce sacrosanctae quadragesimae jejunio monasticae debitae meditationes publica, et quidem maxima toti communitati proficua me infimum privaverunt felicitate,—praesentia nempe, nec non longe mihi desideratissima visitatione, quo ad situm celsitudinis vestrae archimandriae Słucensis, loci diuturnae orationis, precum ac devotionis antiquitus determinati. Proh dolor! me absente! optassem (credas celsissime princeps) tres, aut quinque per annos has meas privatas soluturum me fore meditationes, ne tam publica prae-

sentia celsitudinis vestrae in archimandria priver.

Sed quoniam quod factum infectum reproducere nequeo: ideoque has per supplices vicarias venerabiles celsitudinis vestrae procidens ad pedes, principales tuas osculando manus supplex quaeso. Parcas, princeps celsissime; ignoscas domine clementissime; condones veniam humillime petenti; condones veniam rituali absentiae meae, collator munificentissime, condones.

Kijovia nil habeo novi, praeterquam, ex mandato S-mae majestatis, illustrissimum metropolitam Kijoviensem, ultimis Januarii Mosquam toto cum consistorio suo abiisse nec autem hucusque reversum, scribunt. Varsavia ratione perfidi Havdring felicem in dies expecto postam: de qua vel maxime Deum N. O. M. oro, ut possim, qua possum: ipsa in praxi sincerum meum cor, et animum praesentare utpote is, qui sum celsitudinis vestrae domini ac domini hereditarii collatoris clementissimi infimus servus, nec non scabellum pedum archimandrita Słucensis, vicarius metropoliae Kijoviensis Michał Kozaczyński. Anno 1753, d. 15 Marcij S. V. Hrezovia.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

204.

1753 г. 26 Апрѣля. Письмо Михаила Козачинскаго къ коменданту Слуцкой крѣпости.

Извѣщая, что протопопъ Слуцкій Стефанъ Маньковскій заострилъ языкъ противъ пана коллятора Іеронима Радивила, проситъ прислать шесть янычаръ для арестованія Маньковскаго, вмѣстѣ съ тѣмъ проситъ также назначить арестъ и отцу Роздешовскому.

Wielmożny mnie nayosobliwszy mosci dobrodzieju!

Poniewasz protopopa Słucki Stefan Mańkowski ięzyk barzo zaostrzył przeciwko jasnieoswieconego xięcia J. M. pana dziedzicznego kollatora miłościwego Hieronima Radziwiłła W. X. Lit. chorążego wielkiego, tedy tą donosząc polecam y zalecam wielkiemu W. M. panu y dobrodzieju, abyś zaraś, za otrzymaniem tey karty moiey, ordinował sześć janyczarow, żeby go wzieli y do mnie przyprowadzili pod aresztem, a tak też areszt naznaczyć oycu Rozdeszowskiemu trzy ianiczarów: aż poki się nie wyjustifikuią przed jasnieoswieconym xięciu J. M.; o tę respekt poleciwszy się pleno cultu piszę się W. M. M. pana y dobrodzieia nayuniżeńszy sługa archimandryta Słucki Michał Kozaczyński. Anno 1753, Aprilis 26, s. v. Archimandria.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

205.

1753 г. 13 Іюня. Письмо Михаила Козачинскаго къ коменданту Слуцкой крѣпости.

По поводу того, что архимандритъ два раза былъ на публичныхъ диспутахъ іезуитовъ, два старыхъ монаха взбунтовали цѣлый монастырь, и грозили даже подать жалобу въ Кіевъ или Петербургъ. Для успокоенія монаховъ и для водворенія должнаго порядка архимандритъ проситъ прислать двухъ офицеровъ и солдатъ съ каньчуками, т. е. плетьми.

Wielmożny mnie nayosobliwszy mosci dobrodzieju!

Żem dwa razy był na publicznych generalnych disputach u ich mciow xiędzów iezuitów dobrodziejow, na onegdajszych dniach za to dwa stare zakonnicy moie cały monaster moy zbuntowali, pochwalaiąc się supplikować do Kijowa lub do Peterburga. Ażeby prędzey ta supplika do Kijowa lub do Peterburga polecała, iak nayuniżeniey upraszam W. W. M. pana dobrodzieja ordinować do mnie dwoch officerów y cztyrech saldat z dwoma kanczukami, bo u mnie nie ma.

Uczynisz to, W. W. M panie dobrodzieju, według ordinansu jasnieoswieconego xięcia J. M. Hieronima Radziwiłła W. X. Lit., chorążego wielkiego pana naszego dziedzicznego, collatora miłościwego, który raz na zawsze wydał ordinans, aby W. W. M. pan dobrodziej nie turbując jego xiążęcey mosci zawsze mi w potrzebach moich dawał sukkurs; o który teraz centenis uprosiwszy vicibus z powinną weneratią piszę się W. W. M. pana dobrodzieja uniżony sługa archimandrita Słucki, namiesnik metropoliey Kijowskiey Michał Kozaczyński. Anno 1753, Junij 13 d. s. v. Z archimandrij Słuckiey.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

206.

1753 г. 29 Іюня. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Благодаритъ за возвращеніе православныхъ Греко-Русскихъ церквей въ Кричевѣ, насильственно захваченныхъ въ унію, и проситъ о возстановленіи трехъ другихъ церквей, разорённыхъ пожарами или наѣздами, и находившихся въ совершенномъ запустѣніи. Въ одной изъ нихъ ксендзъ Иличь забралъ даже колокола, и переправилъ ихъ въ свою плебанію.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieiu!

Zaszczycone osobliwszym respektem jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia cerkwie Graeco-Ruskie w miescie Krzyczewie od gwałtownych zaiazdow, y nazad od kilku miesięcy przywrocone possessorom swoim, niewypowiedzianie tam wszyscy iak clerus, tak y poddanstwo jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia cieszą się; maiąc dopioro wolne sumnienie na wychwalenie Boga chrzescianskiego z ucaleniem religij swoiey, nad ktore nic droższego w swiecie być nie może, za

co obligowany tenże clerus przy codziennych ofiarach bezkrewnych y modłach za drogie zdrowie, y iak naydłuższe szczęśliwe panowanie jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia błagać maiestat Boski, a poddanstwo większą zachować wierność; do ktorych y moią łącząc obligacyą składam u nog jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia nayniższe podziękowanie wespoł z temiż owieczkami Chrystusowemi mnie powierzonemi.

A ponieważ ieszcze dwie cerkwie, iedną vulgo Rożeyską, tamże w mieście Krzyczewie, ktora nie dawno funditus zgorzała, y dzwony J. M. xiądz Ilicz do plebanij swoiey zabrał, drugą we wsi Samoteiewiczach zwierzchność zamkowa z drugiemi na ten czas odebrać nie pozwoliła, wnaszam iak naypokornieysze prozby moie do jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia, o przywrocenie y tych dwoch cerkwi, gdyż te obedwie parafie rożnie błąkaiąc się do Unij cale przystąpić nie chcą. Także upraszam y za Piatnicką cerkwią w Krzyczewie od pożaru żydowskiego zgorzałą, o pozwolenie nowey erekcyi na tym że samym pogorzelisku.

Respektem zaś otrzymanych subrepticie przywileiow na pomienione cerkwie, nie mała ieszcze zachodzi trudność, które nie mogą być inaczey zniesione, tylko przez weryfikacyą dawnieyszych przywileiow w sądach ich mosci assesorskich, iakoż iuż ta sprawa z actoratu mego na przeszłey assessoryi w Grodnie iest zaczęta, y dekretem nakazano komportacyą takowych przywileiow pro futuro iuris. A że w roku 1744 podczas buntow chłopskich w starostwie Krzyczewskim, iakoby z roskazu jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia, wszystkim tamecznym prezbiterom iniunctum było prezentować na cerkwie swoie awtentyczne fundusze y przywileie, od ktorych w zamku Krzyczewskim pro tunc odebrano, y nazad nie powrocono; assessorya, publiczną pocztą ogłoszona pro die 3 7-bris, blizko imminet.

A tak osmielam się z iak naygłębszą demissyą supplikować do łaskawego respektu iasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia, aby ex mandato domini takowe odebrane przywileie mogły być in tempore przywrocone swoim possessorom dla gruntownieyszego zaszczytu tychże cerkwi, w czym przy nieskączoney obligacyi wyglądaiąc klemencyi panskiey zostawam, z iak naygłębszą adoracyą jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia nayniższym sługą Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski. Junij 29 die anno 1753. Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

207.

1753 г. 9 Іюня. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Жалуется на уніатскихъ пароховъ, которые, безъ всякаго сношенія съ православными священниками, тайнымъ образомъ и въ близкомъ родствѣ, вѣнчали прихожанъ Греко-Россійскихъ церквей. Далѣе разсказываетъ слѣдующее: Θеодоръ Кушинъ, пресвитеръ Мошинскій, за нѣкоторые важные проступки, удаленъ былъ, по волѣ епископа, отъ своей должности, и на его мѣсто поставленъ былъ сынъ его Михаилъ. Между тѣмъ, отставной священникъ не хотѣлъ подчиниться распоряженію власти, и найдя поддержку въ замковой администраціи, продолжалъ священнодѣйствовать, не смотря на отлученіе; кромѣ того причинялъ всякія оскорбленія какъ собственному сыну, преемнику по должности, такъ и игумену Невельскаго монастыря, куда онъ былъ отправленъ на покаяніе. Епископъ настойчиво протестуетъ противъ всѣхъ подобныхъ насилій, и требуетъ, чтобы свѣтскія власти не вмѣшивались въ дѣла духовныя, и не оказывали содѣйствія такимъ отступникамъ—excessantom.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieiu! W panstwie Newelskim jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia dowiedziawszy się, że po rożnych parafiach ludzie Graeco-Ruscy w blizkich pokrewieństwach pominąwszy swoich własnych parochow od unitow potaiemne szluby pobrali, contra canones synodales; o co tymże wydane są odemnie inhibicye, cassuiąc wszytkie takowe niegodziwe matrimonia. Tudzież Teodor Kuszyn, prezbiter Moszyński, bywszy protopopa Newelski, za znaczne excessus y podeszłe lata od funkcyi protopopskiey y parafij una cum suspensione a sacris dekretem konsistorzu mego w roku teraznieyszym 1753 die 15 Februarij będąc odsądzony, y do monasteru Newelskiego pro poenitentia dla przyięcia habitu zakonnego destynowany, ponieważ na tę samą parafią Michała syna swego od kilku lat promowował, za prezentą jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia, z tą intencyą, że miał libere sam do monastyru wstąpić; napotym ustawicznie z synem kłocąc się, nieraz do zabicia onego porywał się, dopioro ten że stary Kuszyn publice okazał się być rebellizantem władze mey, kiedy nie tylko zadosyc sam dekretowi nie czyni, ale y tych wszytkich, ktorym są wydane inhibicye zbuntował, ieszcze quod maximum, że absque timore Dei waży sie stante suspensione w tey że parafij omnia sacramenta administrare, iako by przy protekcyi zwierzchnosci zamku Newelskiego, różne tumultus wzniecaiąc, przeciwko xiędzu ihumenowi tamecznemu, y nowopostanowionemu odemnie protopopu.

Nie maiąc sposobu do zabiezenia takowym inkonweniencyom, uciekam się iak naypokorniey do łaskawey protekcyi jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia, supplikuiąc quam demississime zalecic ad praesens w Newlu J. M. panu komissarzowi, aby swieckie władzy w duchowne interessa nie wdawali się, y protekcyi excessantom do nieposłuszenstwa nie dawali, zakazawszy mocno poddanstwu swemu takowe przeciwnosci; ktorzy, ieżeli chcą vere in ritu Graeco zostawać, obediant władzy duchowney non derogando iuribus canonicis, a ieżeli nie chcą obedire, satius recedant dokąd chcą, nieukrywaiąc się proznie religią Graeco-Ruską, mnie też contra conscientiam takowe excessus et scandala dissimulare impossibile, narod slepy, y prosty, praw duchownych nie-

znaiący, chce tego barziey, quod libet licet, potrzebnie zawsze compelle intrare, pospolicie więcey kary panskiey niżeli duchowney boisie. Co wszystko oddaiąc do łaskawego respektu y zaszczytu jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia zostawam z iak naygłębszą adoracyą. Jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia nayniższym sługą Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski. Julij 9 die, s. n., anno 1753. Mohylow.

Отдѣл. из писемъ, тека 294.

208.

1754 г. 21 Генваря. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Проситъ и въ этомъ письмѣ о защитѣ православнаго духовенства отъ разныхъ несправедливостей и притѣсненій со стороны свѣтской власти, ближайшимъ же поводомъ къ жалобѣ были слѣдующія обстоятельства: прихожане Язненскаго погоста, въ графствѣ Невельскомъ, выведенные изъ терпѣнія своимъ священникомъ обращались къ панамъ коммиссарамъ графства за содѣйствіемъ, но не получили никакого удовлетворенія, потому что обвиняемый нашелъ поддержку въ ксендзѣ оффиціалѣ Невельскомъ; вскорѣ же послѣ этого священникъ перешелъ въ унію и покушался, при содѣйствіи того же оффиціала, насильно обратить туда же и весь свой приходъ. Другой же священникъ Чуловскій, остававшійся вѣрнымъ своей церкви, и оклеветанный, z poduszczenia y corrupcyi żydowskiey, схваченъ былъ, безъ всякой вины, коммиссарами, и брошенъ въ тюрьму, гдѣ уже сидѣлъ болѣе четверти года.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieiu!

Jakie krzywdy ludziom religii moiey róznie zachodzą w dobrach jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia, ośmielam się, z iak naypokornieyszą demissyą, niektóre z nich wyrazić jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieiowi, tym sposobem szukaiąc protekcyi pańskiey.

Przyłączam kopią suppliki od całey parafii pohostu Jaznienskiego, w hrabstwie Newelskim sytuowanego, na excessanta prezbitera ich, przeszłey jesieni podawaney ich mciom panom kommissarzom w Newlu; idąc zaś in favorem J. M. xiędza officiała Newelskiego ritus Latini, proteguiącego tegoż excessanta, a odemnie suspendowanego a sacris, oney przyiąc nie chcieli; otrzymawszy abowiem J. M. xiądz officiał deklaracyą na rewokacyą tegoż excessanta, intendit per vim cerkiew y parafią do Unii zniewolić, daiąc tym pretextem y drugim excessantom do nieposłuszenstwa protekcyą. Nie tamuię bynaymniey tey dobrowolney rewokacyi nikomu, kto chce, niech przy osobie iego zostaie unia, tylko aby cerkwi y parafii z sobą przeciwko prawom nie zawodzili, y wolno by in tali casu parafiom samych siebie y cerkwi bronic.

Drugie kopie z decyzyi J. M. pana Chreptowicza, kommisarza starostwa Krzyczewskiego, w sprawie Czułowskiego prezbitera Bisowickiego wprzod ferowaney, napotym non subsecuta satisfactione, iakie punkta przeciwko temuż prezbiterowi, z poduszczenia y korrupcyi żydowskiey, falso wykoncypowane, przysłane mi przy liście od J. M. pana Rymszy, brata J. M. pana gubernatora Krzyczowskiego, na mieyscu jego vicesregenciją maiącego, oznaymuiąc z iakiey racyi pomienionego prezbitera wziąwszy gwałtem z domu, skować y do turmy osadzić kazał, trzymaiąc blisko cwierć roku w zamku Krzyczew-

skim pod aresztem; tych wszytkich kopie y suppliki matki staruszki tegoż prezbitera mnie podaney przyłączywszy, podaię do wysokiego y sprawiedliwego rozsądku jasnieoswieconey W. X. M dobrodzieia tę sprawę, ieżeli taki proceder zgadza się z Boskim y ludzkim prawem. Wszak każdy stan ma swoie prawo, y forum, na coż takiey używać absolutości na zelżenie religii chrzescianskiey, y charakteru kapłanskiego, należało do mnie, iako ad forum competens, odesłać przy dowodach; uczynił bym pewnie sine omni conniventia condignam satisfactionem z onego pro exigentia criminis, co y teraz ieżeli będzie przed sąd moy odesłany, y te wszytkie obiecta przez inquizycyą dowiedzione będą, przyrzekam jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieiowi, że nieubliżę swiętey sprawiedliwości, dopraszam się iak naypokorniey u jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieia z tegoż J. M. pana Rymszy pro hoc illicito ausu wzaiemney satysfakcyi, na ktorą wyglądaiąc, składam jak naygłębszą adoracyą u nog jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia nayniższym sługą Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski. Januarii die 21, anno 1754. Mohylow.

Отдѣлъ писемъ, тека 294.

209.

1754 г. Февраль. Письмо Флоріана Гребницкаго къ князю Іерониму Радивилу.

Извѣщаетъ о добровольномъ будто бы обращеніи въ унію священника Язненской церкви, и проситъ о посредствѣ коммиссаровъ для такого же добровольнаго обращенія прихожанъ означенной церкви, żeby niebuntując się y nieszukając alienos deos szli za głosem y nauką tegoż własnego parocha swego.

Jaśnieoświecony mci xiąże chorąży W. X. Lit. mnie wielce młciwie panie dobrodzieju.

Jako winszuię jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieiowi, że benedicente Deo w dobrach jego widocznie krzewi się chwała Boska y prawdziwa wiara, kiedy y teraz recenter W. O. Jan Babinski, paroch Jaznienski Monastyrski w Newelszczyznie, bez żadnego przymusu, sola gratia Dei inspirante, przybywszy tu do mnie sam benevole schizma abiuravit, a do jedności z kościołem świętym Rzymskim przystąpił. Tak ażeby tenże paroch był osobliwszą jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieia protekcyą zaszczycony, y przy dawnych na tę cerkiew nadaniach (nim się na dalsze respecta pańskie zasłuży) przez wielmożnych ich mci panow kommissarzow zachowany y ubespieczony; oraz żeby z rozkazu jaśnieoświecony W. X. M. dobrodzieia, mediante tychże ich mci panow kommissarzow dispozytione et ordinatione, parafianie jego o poddaństwo jaśnieoświecony W. X. M. dobrodzieia niebuntuiąc się y nieszukaiąc alienos Deos, szli za głosem y nauką tegoż własnego parocha swego, y onemu bez odmiany byli in spiritualibus posłusznemi, iak nayuniżeney upraszam; oraz mię samego laskawym respektom jego pańskim pokornie insinuando, z iak naygłębszą demissyą, piszę się jaśnieoświecony W. X. M. dobrodzieia nayniższym sługą Flor. Hrebnicki, metropolita całey Rusi, arcybiskup Połocki, die Februarii 1754. W Struniu.

Отдѣлъ писемъ, тека 86.

210.

1754 г. 13 Марта. Письмо Іеронима Волчанскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Сообщаетъ о насильственномъ обращеніи въ унію той самой Язненской церкви, о которой говоритъ въ предыдущемъ письмѣ митрополитъ,—уніатъ, и которая, какъ уже извѣстно (см. № 208) обращена была усиліями ксендза оффиціала Невельскаго; при этомъ Волчанскій прибавляетъ, что прихожане далеки отъ того, чтобы силою оборонять церковь отъ такого захвата. Въ этомъ же письмѣ епископъ проситъ о возвращеніи и возстановленіи нѣкоторыхъ другихъ церквей, изъ коихъ одна въ Кричевѣ злоумышленно сожжена была уніатомъ.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieiu!

Łaskawy respons jasnieoswieconey W. X. M. pana i dobrodzieia de die 28 Februarij z Białey na zaniesione skargi moie z iak nayglębszym przyiąwszy uszanowaniem, dziękuię iako naypokorniey za deklaracye panskie względem zabronienia onych; ta zaś intencya iego mości xiędza officiała Newelskiego iuż ad actum przyszła, poniewaź cerkiew namienioną Jaznienską w woytowstwie Monastyrskim, po rewokacyi popa Babińskiego, w roku immediate przeszłym in Decembri na Unią odebrano, y od jasnie wielmożnego jego mości xiędza metropolity uniaackiego onemu do teyże cerkwi przysłana investytura y w niey administruie; bez wyrazney tez woli jasnieoswieconey W. X. M. pana dobrodzieia poddani sami przez się bronić cerkwi od zaiazdu niemogą, y moia intencya od tego daleka, abym ich miał kiedy na to pobudzać; wszak y w starostwie Krzyczewskim tak w samym mieście Krzyczowie cerkiew narodzenia pańskiego, iako na włości w Samoteiewiczach tymże samym sposobem na unie odebrane, chociaż, z roskazu jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia, drugie w Krzyczowie nazad przywrocone, iednak te dwie zamek Krzyczewski niedopuscił odebrać, o restytucyą których y dopioro iako nayuniżeniey supplikuię do respektu jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia, y lubo w mieście Krzyczowie namieniona cerkiew narodzenia Pańskiego przez unita spalona, parafia jednak mogłaby nową wystawić, gdyby od jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia pozwolenie otrzymała. Z prezbitera Biesowickiego, ieżeli będzie odesłany do sądu mego, y będą mu dowiedzione żądane excessa, nieublіżę pro iustitia satisfakcyi, ale y z jego mości pana Rymszy wzaiemney dopraszam się pro illicito ausu.

Supplikowałem w roku przeszłym Junij 26 do jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia o przywrocenie awtentycznych funduszow y przywileiow, które iakoby podczas buntow chłopskich w starostwie Krzyczewskim, z rozkazu jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia, wszystkim tamecznym prezbiterom iniunctum było prezentować na cerkwie swoie w zamku, napotym one odebrano, y nazad niepowrocono; na co nieotrzymawszy rezolucyi musiałem przeszłą assesoryą opuscić, a teraz druga następnie koniecznie potrzebna iest komportacya starych do rosprawy, względem subreptitie nowych otrzymanych przywileiow przez jego mości xiędza Illicza na też same cerkwie. O co

powtornie iak naypokorniey supplikuiąc, przy złożeniu nayniższey demissyi u nog pańskich, iestem jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia nayniższym sługą Hieronim Wołczanski, episkop Białoruski. Marca 13 d. anno 1754. Mohylow.

Отдълъ писемъ, тека 294.

211.

1754 г. 5 Іюня. Письмо Леона Шептицкаго, епископа Львовскаго, къ князю Михаилу Радивилу.

Приноситъ жалобу на диспозиторовъ — распорядителей по имѣніямъ князя въ Жолквѣ. Еще со времени Іосифа Шумлянскаго, епископа Перемышльскаго, упомянутые диспозиторы начали не законнымъ образомъ вторгаться въ права, принадлежащія епископіи, и утвержденныя привилегіями королевскими, отнимали монастырскія земли, а не задолго предъ тѣмъ насильственнымъ образомъ завладѣли ярмаркой, происходившей на монастырской каѳедральной площади, и захватили ярмарочные сборы, принадлежавшіе по праву монастырю: право на производство этой ярмарки дано было еще въ 1679 г. См. Kron. Lwow. Zubrzyckiego стр. 438.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieju! Bytność W. X. M. dobrodzieja na przeszłych kontraktach we Lwowie tak była z uniwersalnym dla wszystkich ukontentowaniem, że ją każdy mogł nad wszelkie inne consyderacye y interessa swoje przekładać sobie. Z teyże y ja sam niemniey profitując, niechciałem W. X. M. dobrodziejowi z prywatnym moim względem jarmarkow praecise katedrze mojey Lwowskiey nadanych przykrzyć się interessem y użalić się samemu, jako dyspozytorowie W. X. M. dobrodzieja, a podobnoś mimo wiadomości jego od obięcia przez jego mci xiędza Szumłańskiego, biskupa Przemyskiego, po śmierci ś. p. jego mci xiędza metropolity antecessora mego, administracyi, zaczeli w prawa moje (któremi a osobliwie przywilejem nayiaśnieyszego niesmiertelney sławy Jana III nietylko lud pospolity ale też poddani z państw Żułkiewskich y innych dziedziczni od wszelkich jurisdykcyi y podatkow mieyskich y publicznych są excypowani, a do stanowisk y jarmarcznego szczegulnie ś. Jurskiego przyłączeni) wrywać się y na grunt mieyski na skarb W. X. M. dobrodzieja pod ś. Jurem kupiony, na którym żadney przedtym praktyki jarmarkowania niebyło. Z placu katedralnego jarmarkom zwyczaynego nie tylko ludzi Żułkiewskich ale też obcych przeciągać, jarmarki sobie stanowić y od nich jarmarczne usurpować, a przytym dla dalszych niepomyślnych jakowychś konsekwencyi na moim gruncie kamień zakopywać. Wiedząc tedy doskonale, że W. X. M. dobrodziey na pobożnych uczynkach y samey słusznosci panowania swojego założyłeś stabilimenta y niezwykłeś tego odmieniać, co waleczny sławą, imieniem y innemi heroicznemi cnotami y dzielnościami monarcha Jan III a antecessor W. X. M. dobrodzieja chwalebnie postanowił, ale bardziey poczynione dla świątnic pańskich przez przodkow swoich dyspozycye pomnażać pragniesz; gdy w tym u dyspozytorow W. X. M. dobrodzieja przyzwoitey nieodebrałem łatwości, zdało mi się do samego uczynić tę odezwę, nayuniżeniey upraszając, abyś takowe dyspozy-

torow swoich bezprawia chciał zganić y napotym katedrę moją y mnie samego zostawił circa liberum przy prawach usum stanowienia bez żadney prepedycyi y przeciwnego usurpowania tych jarmarkow.

Przezco zmocnisz y utwierdzisz W. X. M. dobrodziey bardziey dawne y prawdziwe we mnie impressye do powinnych usług y obowiązkow swoich, do których na zawszę sposobiąc się zostawać pragnę, z nieskończonym uszanowaniem jasnieoswieconego W. X. M. dobrodzieja szczerze życzliwym y nayniższym sługą L. Szeptycki B. L. H. K. z Lwowa d. 5 Junij 1754 anno.

Отдълъ писемъ, тека 257.

212.

1754 г. 27 Сентября. Письмо Михаила Козачинскаго къ князю Іерониму Радзивилу.

Священникъ въ мѣстечкѣ Старобинѣ Василій Бабарыка былъ преданъ, вмѣстѣ съ своею женою, сильному пьянству, и такъ какъ не смотря ни на какія исправительныя мѣры не отставалъ отъ своей пагубной страсти, то и былъ наконецъ отставленъ отъ своей должности. Между тѣмъ Бабарака, при посредствѣ Слуцкихъ іезуитовъ, перешелъ въ унію, и получилъ новое мѣсто въ Бранчицахъ,—мѣстечкѣ, принадлежащемъ іезуитамъ, но и здѣсь не отставалъ отъ своего порока, такъ что и новые покровители отказались его поддерживать, tego pianicę nieprotegują, и новообращенный священникъ домогался получить снова мѣсто въ Старобинѣ.

Jasnieoswiecony mości xiążę panie a panie dziedziczny, collatorze miłościwy.

W wieczystym poddaństwie jasnieoswieconey W. X. M. w miasteczku Starobinie przy cerkwi ś. Mikołaja na starodawnym funduszu... swiaszczennik Graeco Ruskiey non unitorum religij Bazyli Babaryka...... wie sacre wziowszy 1736 anno aż do roku 1752 sprawował się wsw........ ciwie, jak każdemu swiaszczennikowi należy, a od tego 1752 r., już....... ci rok jak wzioł pić vodke, tak się rozpił y sam y sama popadya jego, ... Starobinskię plebanię wniwec obrócili, y co było bydełka lub z koniey nawet y grunta funduszowe żydom na liquory pozastawiali: y tak przez trzy lata rożnych medii..... wałem, abym jego od tego cale niepohamowanego pianstwa odstręczył: już y tiurmą już y miserere mei, już y postem świętym sprowadziwszy go do archymandryi Słuckiey dręczyłem: na co przy mieszczanach Starobińskich w mojey celi sam y sama rozpisali się, że już wodki niebędą pić. Ale cóż kiedy habitus facile (ut ajunt) acquiritur, difficile autem movetur a suo subjecto, jak wyjechali z archimandryi może spół rocza statkowali, a potym ten wyszpomieniony swiaszczennik Starobiński Bazyli Babaryka, tanquam canis ad suos vomitus, do pianstwa tak się obrocił, że w cale do celebrowania służby Bożey, y drugich świętych sakramentów, tum propter tremebundas manus, tum propter sitim ex ustu cremati provenientem, stał się niesposobnym, jako też na samy fest z martwych wstania Pańskiego, tak tyż w niebowstąpienia, y zesłania Ducha ś. służby Bożey ani jutrzni sam nie celebrował, tylo drugich wbliżkości żyjących upraszał, aby za jego celebrowali.

Oczym ja dowiedziawszy się posłałem do Starobina wikariusza, a jemu Bazylemu Babaryce inhibitią do poprawienia życia, wedlug

jegoż samego mnie danego rozpisu, aby wodki niepił. On niestatek swiaszczennik Starobiński Bazyli Babaryka zniosszy się z kapłanem uniackim, że w Branczycach w poddaństwie ich mciow XX. Jezuitów Słuckich... teraznieyszego 1754 roku Junij 28 d. s. v. nocą otrzymawszy cztery podwody z Branczyc....... Starobina, ze wszystkim y z Starobina wyjechał do Branczyc, y tam zaraz nierozpytawszy się o nim jaki to człowiek do unij przyprowadzono: a co większa, niejechali drogą lecz żytem, y tak żyta Starobincom na ośm (jak powiadają) korcy wytłukli: y ich mść. XX. jezuici Słuccy tego pianice nieprotegują, tylo ten kapłan Branczycki spoczątku rad przyjoł jego, a teraz już (jak słyszę) wypędza go, że w cale niechce się nauczyć: gdzie potrzeba klęczyć, gdzie nie, podczas celebracyi, jeszcze z nim kontradykuie ow pianica: a co (prawie) lepiey postaremu.

A ponieważ tam w Starobinie na jednym cmętarzu y przy jednym starodawnym funduszu są dwie Cerkwi a unita tam niemasz y jednego, tedy on pijanica chcąc kłotnie jedno wyrabiać między wieczystymi poddanemi jasnieoswieconey W. X. M. Starobińskiemi barzo skrytym sposobem sciele sobie droge u tuteyszych ich mciow officialistów, aby tam był w Starobinie do którey cerkwi przyjęty.

Ulitųj się tedy jasnieoswiecony mci xiąże dobrodzieju panie a panie dziedziczny, collatorze miłościwy, racz wysłuchać prośby wiernych wieczystych poddanych swoich Starobińskich, a nie pozwalay temu pianicy więc już tam bywać, bo od jego żadnego nabożeństwa nie będzie, tylo jedno skandalum, jedne zgorszenie między prostotą; a co większa on omnino hyppocrysabit: on by znowu po starodawnemu celebrował; jak się z tym publice ozywa że (prawie) lepiey...... dawnemu; i dla tego tam już iemu niepozwalać: a do czasu wikariusz odemnie ordynowany tam w Starobinie celebrował.

Ścieląc się pod nogi pańskie y ja z temi obywatelami Starobińskiemi, jak nayuniżeniey supplikując, o miłym zdrowiu y szczęśliwym panowaniu jasnieoswieconey W. X. M. majestat Boski błagać usque quo vivam non desinam, jasnieoswieconey W. X. M. nayniższy sługa nec non scabellum pedum Michał Kozaczynski, archimandryta Słucki, anno 1754 Julij 29 d. s. v. Słuck.

Отдѣлъ писемъ, тека 117. Письмо ветхое.

213.

1754 г. Сентябрь. Письмо Смоленскаго губернатора, князя Василія Оболенскаго, къ Смоленскому подкоморію, пограничному региментарю.

Объясняя причины усиленія воровскихъ и разбойницкихъ шаекъ Русскихъ перебѣжчиковъ, производившихъ набѣги на пограничныя имѣнія, требуетъ выдачи по крайней мѣрѣ главнѣйшихъ изъ этихъ бѣглецовъ, и при этомъ прилагаетъ подробную вѣдомость дезертеровъ, съ обозначеніемъ мѣстъ, откуда они бѣжали, и гдѣ находятся. Вѣдомость эта, съ нѣкоторыми сокращеніями, помѣщена будетъ ниже, въ особомъ приложеніи.

Высокородный и почтенный господинъ подкоморій Смоленской, полковникъ повѣту Оршанского, староста Пилвиской, поручикъ Питегорской, региментаръ пограничной Бѣло-

рускихъ войскъ великого княжества Литовского, мой особливой благодѣтель!

Вашего высокородія моего особливого благодѣтеля писаніе, изъ Коревичъ отъ 27 пущенное, я сего жъ Сентября по новому стилю 24 числа чрезъ господина ротмистра Лыкошина исправно получилъ, изъ которого усмотря, что ваше высокородіе по уполномоченію отъ его свѣтлости великого гетмана Литовского въ настоящемъ региментарскомъ званіи и должности до нынѣ находитесь, и, по полученному отъ меня письму, тѣхъ господъ Польскихъ шляхтичей, которые Россійскихъ бѣглыхъ воровъ и иныхъ злодѣевъ въ домахъ и маетностяхъ своихъ содержутъ и укрываютъ, къ дѣйствительному понужденію вступить, а въ противномъ случаѣ и нескорой выдачи по надлежащему праву поступить обѣщаетесь въ томъ, и въ показуемомъ отъ вашего высокородія чрезъ то къ Россійской имперіи доброжелательствѣ не инако какъ за великое и равномѣрное одолженіе принялъ; и хотя, по нестерпимости въ причиняемыхъ отъ такихъ воровъ въ Россійскихъ границахъ завсегдашнихъ разбояхъ, какимъ бы образомъ тѣхъ злодѣевъ въ Польскихъ пограничныхъ мѣстахъ искоренить, съ здѣшней стороны крайнее домагательство происходило, и къ вашему высокородію, моему особливому благодѣтелю, неоднократно писано, требуя, чтобъ ваше высокородіе вслѣдствіе его свѣтлости ордеровъ, для пограничного вспокойства и благополучія, по искорененію оного злодѣйства и сыску и поимки какъ оныхъ такъ и прочихъ Россійскихъ бѣглыхъ вступить благоволили. И хотя ваше высокородіе въ 1752 году въ Маѣ мѣсяцѣ присланнымъ письмомъ о вступленіи въ то дѣло и обнадеживали, однакожъ въ тогдашнее время удержались по причинѣ ожиданія еще отъ его жъ свѣтлости нѣкоторого требуемого наставленія: и хотя и потомъ чрезъ письма многіе требованія происходили, точію знатно, за приключаемыми въ дальніе мѣста вашими отлучками, никакого извѣстія не имѣлось, и тако съ прежнего вашего высокородія къ границамъ прибытія тѣмъ ворамъ въ Польскихъ пограничныхъ мѣстахъ никакого страху и искорененія, и прочимъ бѣглымъ выдачи не имѣлось, и нынѣ не имѣется; а тѣ воры, какъ вашему высокородію изъ вышеписанныхъ многихъ прежнихъ писемъ самому извѣстно, не точію чтобъ отъ намѣренного своего злаго дѣла унимались и удерживались, но, не имѣя въ Польскихъ мѣстахъ себѣ страху и видя тамъ безопасное себѣ пребываніе, отъ времени до времени безъ пропущенія каждого лѣта, не малыми партіями собираясь и проходя въ Россію, великіи разореніи, мученіи и смертные убійства чинили и нынѣ, по имѣющемуся здѣсь подлинному извѣстію, въ недавномъ времени изъ маетностей подкоморіего пана Халецкого изъ мѣстечка Вѣтки и старосты Минского Ивановского изъ села Костюковичъ собрався человѣкъ до семидесятъ, противу маетности его сіятельства князя Черторижского мѣстечка Хотимска между форпостовъ, для разбоя прошли въ Россію, и каждой тѣхъ мѣстечекъ обыватель содержитъ въ своихъ домахъ таковыхъ воровъ человѣкъ по пяти и по десяти, а по большой части все Россійскіе бѣглые, изъ которыхъ нѣсколько, подъ видомъ сплавливанія до Дубровны лѣсу будто для работы пребывали, въ самомъ дѣлѣ по возвращеніи оттуда ходятъ на разбой; и хотя, по непрестанному ихъ въ Россійскихъ границахъ разбою, для поимки и искорененія завсегда особливыя команды обрѣтались, и нынѣ обрѣтаются, точію послыша оныя паки за рубежъ

уходятъ. Къ томужъ и извѣстной въ Костюковичахъ Россiиской подданной бѣглецъ города Доргобужа купецъ Мусатовъ, живучи въ томъ мѣстечкѣ, прiѣзжающихъ для торговъ Россiнскихъ купцовъ разбиваетъ и грабитъ, отъ чего государственное разоренiе происходитъ и вѣрные Ея Императорскаго величества подданные нестерпимую претерпѣваютъ обиду; и хотяжъ вслѣдствiе публикованныхъ въ Польшѣ универсаловъ о выдачѣ оныхъ съ Россiйской стороны безпрестанныя требованiя происходятъ, однакожъ господа Польскiе обыватели, не точiю чтобъ оныхъ выдавали, но и сверхъ прочихъ завсегда еще бѣглыхъ драгунъ, солдатъ и рекрутъ дѣйствительно принимаютъ и сами признавъ, что за ними живутъ, требуютъ за нихъ не малой денежной суммы, какъ-то и нынѣ изъ Рославскаго швадрона полковой писарь прозываемой Боярковъ, учиня при командѣ немалые продерзости и бѣжавъ, живетъ въ тѣхъ же Костюковичахъ при тамошнемъ администраторѣ, которой чрезъ нѣкоторое домогательство обрѣтающагося на форпостѣ примеръ-маеора Лебедева, хотя выдать и обѣщаетъ, точiю требуетъ за ту выдачу тридцати червонцовъ.

Того ради объ оныхъ ворахъ и разбойникахъ, сколько нынѣ здѣсь извѣстно и у кого въ Польшѣ жительство имѣютъ, при семъ до вашего высокородiя имянную вѣдомость сообщаю, и прошу вслѣдствiе его величества, короля Польского, универсаловъ и указовъ и, по имѣющимся у вашего высокородiя отъ великого гетмана ордеровъ, держателей бѣглыхъ воровъ и разбойниковъ и протчихъ Россiйскихъ бѣглыхъ, а ежели объ оныхъ кромѣ воровскихъ людей къ выдачѣ никакого точного повелѣнiя не имѣете, и до вашей должности того не мало не принадлежитъ, то хотя тѣхъ, кои оныхъ воровскихъ людей, также бѣглыхъ драгунъ, солдатъ и протчаго служилого чина людей, въ томъ числѣ полкового писаря Бояркова и Доргобужанина Мусатова, яко приличного вора и разбойника, у себя содержутъ, по вышеписаннымъ имѣющимся у вашего высокородiя гетманскимъ ордеромъ и по своему обѣщанiю, къ немедленной и безъотговорочной оныхъ въ Россiйскiе границы выдачѣ благоволите найусильнѣйше понудить, ибо отъ такихъ бѣглыхъ служилыхъ людей по ихъ шалостяхъ и недоброму состоянiю не инного чего ожидать, какъ томужъ подобныхъ худыхъ поступокъ.

А ежели тѣ господа Польскiе обыватели, какъ ваше высокородiе и сами въ своемъ письмѣ пишите, добровольно оныхъ выдавать не похотятъ, то къ точному оныхъ воровъ искорененiю и къ поимкѣ и выдачѣ потомужъ благоволите по надлежащему праву поступить и меня увѣдомленiемъ не оставить, чтобъ усмотря изъ того, и зъ здѣшней стороны можно было всякiя мѣры употребить, дабы такiе воры паче умножиться и наивящшихъ въ Россiйскихъ границахъ злодѣйскихъ поступокъ причинять не могли.

Что же ваше высокородiе объявлять изволите о нѣкоторомъ взятомъ на Брянскихъ форпостахъ Польскомъ шляхтичѣ Зенковичѣ, то во удовольствiе вашего требованiя, хотя объ ономъ здѣсь никакого извѣстiя не имѣется, однакожъ ни мало медля посланъ Ея Императорскаго величества указъ въ Брянскую воеводскую канцелярiю, чтобъ оная о томъ шляхтичѣ, естли оной тамъ гдѣ взятъ и по какой причинѣ и давно ль, въ самой скорости прислала сюда извѣстiе; а сверхъ того о подтвержденiи объ ономъ въ Бѣлогородскую губернiю или куда надлежитъ,

представлено отъ меня государственной иностранной коллегіи, и, что по тому послѣдуетъ, впредь вашего высокородія безъ извѣстія не оставлю. Вашего высокородія, моего особливаго благодѣтеля, послушный слуга Ея императорскаго величества, самодержцы всероссійской, всемилостивѣйшей великой государыни моей, генералъ маеоръ и Смоленской губерніи губернаторъ князь Василій Оболенскій. Смоленскъ. Сентября дня, 1754 г.

Отдѣлъ писемъ, тека 161.

214.

1754 г. 27 Сентября. Письмо Михаила Козачинскаго къ князю Іерониму Радзивилу.

Жалуется на разныя притѣсненія со стороны Слуцкихъ евреевъ. Притѣсненія же эти состояли въ слѣдующемъ: по проискамъ жидовъ — przez udanie żydowskie запрещено было производить какой либо торгъ во владѣніяхъ Троицкаго Слуцкаго монастыря, хотя здѣсь и прежде, по словамъ архимандрита, не было никогда настоящей торговли, кромѣ того, что какой нибудь бѣднякъ привезетъ иногда осмину хлѣба или волочуіу сѣна въ уплату за долги. Далѣе, объявлено было съ барабаннымъ боемъ, чтобы въ монастырской корчмѣ не только водки, но даже и пива никто брать не осмѣливался, подъ страхомъ наказанія у позорнаго столба; и для наблюденія за этимъ, прибавляетъ Козачинскій, въ торговые дни присылаются сюда три жолнера отъ команды Слуцкой, такъ, что бѣднымъ людямъ даже отдохнуть нельзя въ этой карчемкѣ, а между тѣмъ рядомъ съ него другая настоящая корчма, и никто за нею не наблюдаетъ.

Jaśnieoświecony mosci xiąże panie a panie dziedziczny collatorze miłościwy!

Oddalenie się jaśnieoświeconey W. X. M. z Słucka do Białey komu białe wszelkiey radości pełne urodziło flory; a mnie barzo wielkie iakoby Cimmeryiskie naniosło ciemności, bo iedynie przez udanie żydowskie jeszcze in Julio raz w Słucku wybębniono, żeby na jurisdice Troyczańskiey żadnych nie było targow, a tu iak z początku, pono, samego Słucka żadnych nigdy nie bywało targów, tak y teraz nie bywaią; chiba kto za dług komu, ieżeli naprzod na podymne, lub na czynszowe pieniędzy co wyżyczy iaką ośminkę zboża, lub nastramek siana przywiezie, to iest pierwsze udanie żydowskie.

Drugi raz wybębniono, żeby w karczemce tey miserney Troyczańskiey, w którey od lat kilkadziestu wodki nie przedaią, nikt iuż y piwa nie pił, pod karą cwiczenia u prengierza, y dla tego w targowe dni trzech żołnierzów do tey karczemki z komandy Słuckiey przysyłaią, żeby ludziom ani odpocząc pod tą karczmą dali, co się dzieje z wielką krzywdą klasztoru. Ponieważ archimandryja Słucka, według zaprzysiężoney w roku 1690 taryfy, za te karczemkę płaci do skarbu nayjaśnieyszey Rzeczy Pospolitey Marcowey raty osmdziesiąt złotych, a Septembrowey raty tak też osimdziesiąt złotych, y tak w ieden rok wnosi sto sześćdziesiąt złotych, a zkąd że ich wziąc, kiedy iuż y piwa szklanki w niey wypić nie pozwalaią ludziom; to jest drugie udanie żydowskie.

Na ostatek, ten arendarz Troyczański wszelką należytość do swego kahału płaci, y wszyscy rzemiesnicy, którzy na Troyczanach żyią, powinności cechowe do Słucka punktualnie wypłacają, nawet co niosą do miasta na przedaż albo sobie kupuią, zaw-

sze licente za te płacą: y co więcey tym żydom nie dostaie? chiba iednego nad chrześcianami uciemiężenia.

Ulituj się tedy jaśnieoświecony mosci xiąże dobrodzieju, panie a panie dziedziczny, collatorze miłościwy; racz rozkazać komandzie Słuckiey, aby tych żołnierzów w targowe dni na Troyczany nie posyłano, y przynamniey od tego naymizernieyszego liquoru ludzi przeieżdżaiących nie odstręczano, iako za swiętobliwych antecessorów jaśnieoświeconey W. X. M., tak też stante felici haereditario dominio jaśnieoświeconey W. X. M. aż do tych czas było: a kiedy iuż wcale tego potrzeba, to tutay że na Troyczanach iest karczma kabakowa, niech by sobie w niey stali a mnie dali pokoy. O które miłosierdzie pańskie, flexis supplikuiąc genibus, o miłym zdrowiu y długoletnym szczęśliwym panowaniu maiestat Boski z całą archimandryą przez przysięgę wykonaną w Kijowie błagać obligowany jestem jaśnieoświeconey W. X. M. pana a pana dziedzicznego, collatora miłościwego, nayniższy podnożek y wierny bogomodlca Michał Kozaczyński, archimandryta Słucki. Z Słucka, anno 1754, 7-bris 28 d., s. v.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

215.

1755 г. Суппликa отъ пресвитеровъ Вызненской церкви къ князю Іерониму Радивилу.

Жалуются на ревизора Корыпскаго, несправедливо отрѣзавшаго отъ нихъ часть церковныхъ земель, и обложившаго остальныя владѣнія незаконными пошлинами, а также на администратора, по поводу его насилій въ вымогательствѣ этихъ пошлинъ; при этомъ просятъ оставить ихъ при прежнихъ грунтахъ, дарованныхъ и утвержденныхъ привилегіей Катерины Юрьевны Олельковны.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie collatorze y naymiłosciwszy dobrodzieju!

W roku teraznieyszym 1755 J. M. pan Korypski, rewizor jasnieoswieconey W. X. M., sporządzaiąc inwentarz włosci Wyznienskiey, kawałek gruntu funduszowego, od jasnieoswieconey xiężny J. M. Katarzyny z Tenczyna Juriewey Olelkowey w roku tysiącznym sześćsetnym siedmdziesiąt czwartym (na co y samy fundusz iest) cerkwi Wyznienskiey nadany, zaiedno z inszemi gruntami tey że włosci przemierzyć kazał, w morgi płatne obrócił y do inwentarza wpisał, lubośmy J. M. y samy fundusz praezentowali, iednakże nic nie zważał; za którą niebywałą nigdy z tego gruntu nową pensyą morgową J. M. pan administrator Starczycki y Wyznienski ciężką exekucyą nas ubogich kapłanow Wyznienskich grzębi y do płacenia oney przymusza.

W czym iako nayglębiey padaiąc pod naymiłosciwsze stopy collatorskie ze łzami supplikuiemy, racz jasnieoswiecony mosci xiąże panie dziedziczny y osobliwszy dobrodzieju przy całosci funduszu nas ubogich kapłanow kazać zostawić, y od tey nowo wpisaney inwentarzowey pensyi miłosciwie nas uwolnić, za ktorą collatorską klemencyę y milosierdzie pańskie winni będziemy o miłym zdrowiu y szczęsliwym długoletnim panowaniu jasnieoswieconey W. X. M. do zgonu życia maiestat Boski błagać.

Jasnieoswieconey W. X. M. pana collatora y naymiłosciwszego dobrodzieja ustawiczne bogomodlcy y nayuniżensi podnożkowie Hryhori Babarika, prezbiter cerkwi Wyznienskiey Kirył Babaryka, prezbiter Wyzniensky.

Отдѣлъ писемъ, тека 5.

216.

1755 г. 26 Февраля. Письмо Михаила Козачинскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Извѣщаетъ, что нѣкто Петръ Чадай, мѣщанинъ Слуцкій, бывши съ товарами въ Варшавѣ во время сейма, обратилъ вниманіе придворныхъ бѣдностію своихъ товаровъ, и когда на разспросы о причинѣ этого объяснилъ, что товары его были разграблены во время инкурсіи коронной въ Замостьѣ, то въ вознагражденіе за понесенные убытки получилъ особую королевскую привилегію — być odzwiernym, т. е. придверникомъ, на время пребыванія короля въ Гродненскомъ повѣтѣ.

Jaśnieoświecony mosci xiąże, panie a panie dziedziczny collatorze miłościwy!

Immediate przeszłego 1754 anno in Septembri et 8-bri miesiącach, mieszczanin Słucki, a wieczysty poddany jaśnieoświeconey W. X. M. Piotr Czaday, będąc w Warszawie z towarami swemi pod czas seymu, in diskursu z dworzaninami królewskiemi, ratione towarów, kiedy go spytano: czemu (prawie) takich towarów iak przed tym nie macie? wtenczas on Piotr Czaday odpowiedział: że (prawie) iak nas pod czas inkursyi koronney w Zamościu rozgrabiono, przyszedliśmy do ubostwa: co gdy wzniesiono nayjaśnieyszemu majestatowi, w rekompense tego, wydano jemu Piotru Czadajowi privilegium jego królewskiey mosci być odzwiernym w powiecie Grodzieńskim, pod czas bytności nayjasnieyszego króla J. M., z którym przywilejem rad by sam zaraz upaść do stop jaśnieoświeconey W. X. M., iako pana swego dziedzicznego, tyloż ubostwa jego y niedolegliwość zdrowia pod czas tak cięźkiey zimy nie dopuszcza, ale iako wszyscy wesołym sercem żądamy, tak y on Piotr Czaday oczekiwa szczęśliwego przybycia jaśnieoświeconey W. X. M., iako pana swego dziedzicznego, do Słucka. A na ten czas z pokorną swoią suppliką, y z tym przywilejem królewskim upadnie do stop pańskich, a teraz żeby nie był opacznie udany, anticipative przezemnie z tym się iak naypokorniey ozywa, y wszytką do woli jaśnieoświeconey W. X. M. jako pana swego dziedzicznego, składa, co też y ja secundum petita ejus doniosszy, samego siebie pańskiey clemencyi na zawsze polecam iako ten jaśnieoświeconey W. X. M. nayuniżeńszy sługa nec non scabellum pedum Michał Kozaczyński, archimandryta Słucki. Anno 1755, Febr. 26 d., s. v.; z Słucka.

Отдѣлъ писемъ, тека 117.

217.

1755 г. 30 Декабря. Письмо Смоленскаго губернатора, князя Василія Оболенскаго, къ Литовскому гетману князю Михаилу Радивилу.

Жалуется на медленность дѣйствій пограничныхъ судовъ, назначенныхъ для разбора дѣлъ о перебѣжчикахъ, и обвиняетъ въ томъ только Польскихъ коммиссаровъ, умышленно желавшихъ затягивать эти дѣла и дѣйствовавшихъ очевидно въ интересахъ Польскихъ помѣщиковъ, или, какъ сказано въ документѣ, *для единой понаровки къ тамошнему шляхетству и обывательству*. А эти послѣдніе, съ своей стороны, употребляли всѣ средства для удержанія перебѣжчиковъ: *ко удержанію оныхъ всѣ пожитки, хлѣбъ, и разной скотъ и платье обобравъ каждому въ недѣлю даютъ на перемѣну точію по одной рубахѣ.*

Сіятельнѣйшій князь милостивый государь.

Вашей княжеской свѣтлости, милостивому государю, какія многія Россійскимъ ея им-

ператорскаго величества, всемилостивѣйшей великой государыни моей, подданнымъ пограничнымъ жителемъ съ Польской и Литовской стороны отъ давного уже времени обиды приключены и почитай безперерывно происходятъ, а особливо перезывомъ, приниманіемъ и удержаніемъ бѣглыхъ ея жъ императорскаго величества подданныхъ: драгунъ, солдатъ, дворовыхъ людей и крестьянъ, о томъ изъ завсегдашнихъ почти представленіевъ, чрезъ пребывающаго при его величества королевскомъ Польскомъ дворѣ господина дѣйствительного статского совѣтника и чрезвычайного посланника Гроса и обрѣтающагося въ Варшавѣ секретаря посольства Ржичевского, довольно извѣстно, а напротивъ оного не безъ того что въ разныхъ обидахъ и въ другихъ случаяхъ и въ пограничныхъ ссорахъ и съ Польской стороны якобы въ неудовольствіи жалобы чинятся, и для того, дабы происходящіе на границахъ непорядки и обосторонныя обиды пресечены, и для разобранія и рѣшенія случающихся по онымъ дѣлъ, также для возвращенія убѣгающихъ съ Россіи людей, съ Литовской стороны пограничные суды конечно учреждены, и на оные для съѣздовъ съ Россійскими нарочные коммисары опредѣлены, и чтобъ о выдачѣ назадъ въ Россію всѣхъ въ Польшѣ и Литвѣ живущихъ бѣглецовъ и о непринимании оныхъ впредъ особливые его королевскаго величества универсалы съ крѣпкимъ подтвержденіемъ публикованы были объ ономъ, вслѣдствіе прежнихъ его величества указовъ, неоднократно, а наипаче во время послѣдней въ прошломъ 754 году его жъ величества при собравшемся тогда сеймѣ бытности, чрезъ вышепомянутыхъ господъ посланника Гроса и секретаря посольства Ржичевского, многія старанія и домагательства употреблены будучи на такое учрежденіе пограничныхъ судовъ, тогдажъ дѣйствительно соглашанось и съ стороны двухъ воеводствъ, а именно: отъ Мстиславского во первыхъ были назначены подстароста судебной Мстиславской Голынской, да староста Хиславской Тихоновецкой, а потомъ въ отмѣну онымъ дѣйствительно опредѣлены другіе господа Шпилевской, городничей, и Ильиничъ, подстолій Мстиславскій, а отъ Витебского господа Милькевичъ, ловчей, и Микоша, ротмистри Витебскіе; а отъ всероссійской имперіи съ стороны ея императорскаго величества на противу того опредѣлены: противъ Мстиславского воеводства изъ здѣшнего шляхетства господинъ полковникъ князь Василій Друцкой-Соколинской, а противъ Витебского ротмистръ Яковъ Потемкинъ съ товарищи.

И по состоявшемуся его величества королевскому имянному универсалу всякого чина и достоинства людемъ какъ коронnымъ такъ и великого княжества Литовскаго, съ публикованія онаго, никого изъ Россійскихъ людей на поселеніе приходящихъ принимать не велѣно, но наче оныхъ, съ чѣмъ бы они ни пришли и какого бы состоянія люди ни были, назадъ выдавать и оныхъ вездѣ искать и ловить. Касательно же шатающихся бѣглыхъ своевольныхъ людей, кои или покравъ въ Россіи своихъ господъ, или кого либо въ домѣ или на пути разбивъ и заграбивъ въ Польской сторонѣ укрываются и по городамъ, мѣстечкамъ и деревнямъ волочася паки въ Россіи убивства, грабительства, зажигательства и протчія злодѣйства чинятъ, и назадъ съ воровскою добычею возвращаются, всѣхъ таковыхъ, яко преступниковъ и явныхъ воровъ, никому у себя содержать и защищать не велѣно, но паче оныхъ со всѣми ихъ воровскими вещьми выдавать; а ежелибы въ доставленія

какой справедливости либо споръ или затрудненіе чинить кто похотѣлъ, то его величество тѣмъ пограничнымъ судьямъ именно повелѣть изволилъ, по силѣ конституціи, немѣдленно съ Россійскими коммисарами такія дѣла какъ найскорѣе разсматривать, рѣшать и по декретомъ исполненіе чинить, и судовъ своихъ, сверхъ назначенныхъ сроковъ по формѣ и дѣлу, подъ опасеніемъ штрафа за нерадѣніе и упущеніе судейское, не продолжать. Которымъ притомъ, въ силу же конституціи, и жалованіе опредѣлить повелѣно, а въ данной изъ канцеляріи великого княжества Литовского инструкціи выдача Россійскихъ бѣглецовъ всякого званія, какъ старыхъ такъ и новыхъ, и съ ихъ всѣми пожитками, повелѣвается.

И господамъ коммисаромъ Польскимъ, будучимъ при такихъ дѣлахъ, жалованье съ воеводствъ и уѣздовъ получать и для того, по учрежденіи судовъ и назначеніи сроковъ, какъ декреты выдавать такъ и позывы въ судъ каждому изъ господъ Поляковъ, какого бы онъ состоянія, чина и достоинства ни былъ, безъ всякихъ для Россійскихъ людей издержекъ чинить, и такія пограничныя дѣла въ годъ два раза производить опредѣлено. И для того къ назначенію какъ удобныхъ мѣстъ, такъ и въ которыхъ имянно тѣ суды производимы будутъ, о опредѣленіи сроковъ со обоихъ сторонъ съѣхатца въ Іюнѣ мѣсяцѣ сего 755 году. А для караулу арестантовъ, кои находиться будутъ во время коммисіи на Польской сторонѣ, по посланному отъ его королевскаго величества рескрипту, людей повелѣно имъ коммисаромъ, при наступающемъ тѣхъ судовъ срокѣ, требовать отъ вашей княжеской свѣтлости.

И хотя во исполненіе оного вышепомянутые Россійскіе и съ господами Польскими коммисары или же судьями во первыхъ противъ Мстиславского воеводства, для точного назначенія мѣстъ и для производства пограничныхъ дѣлъ о положеніи дѣйствительныхъ сроковъ, въ прошедшемъ Маѣ мѣсяцѣ на границѣ при Мельницкомъ фарпостѣ, противъ Польскаго мѣстечка Шумячъ, съѣздъ имѣли; но во первыхъ при томъ съѣздѣ отъ нихъ господъ Польскихъ судей воспослѣдовало препятствіе и затрудненіе, а въ настоящемъ дѣлѣ и самая отговорка.

1) Когда для дѣйствительного производства и рѣшенія дѣлъ Россійскіе коммисары стали у нихъ требовать и усильно домагались, чтобъ положить срокъ въ краткихъ терминахъ, то тогдажъ отъ господъ Польскихъ коммисаровъ показана явная несклонность, ибо сколько того домогательства и требованія происходило, но они какъ видно съ умыслу всячески отъ того отдалялись, изыскивая способы, какъ бы такое дѣло отъ времени до времени въ продолженіе привесть, объявляя, будто имъ, за предбудущими многими наступающими гродскими судами, съ ихъ сторонъ той коммисіи вскорости никакъ начать не возможно, что видя господа Россійскіе коммисары принуждены по необходимости склониться и срокъ дальней положить, а именно отъ 5-го Маія Августа по двадцать первое.

2) Когда по ихъ несклонности по необходимости то намѣреніе положили и тотъ договоръ на письмѣ съ обѣихъ сторонъ подписать намѣрены были, тогда они жъ господа Польскіе комисары, желая противъ Россійскихъ комисаровъ первенства или преимущества, ниже Россійскихъ комисаровъ на другой сторонѣ подписываться не стали.

3) Хотя въ инструкціи будучимъ при тѣхъ дѣлахъ именно назначено жалованье получать съ воеводства не съ уѣздовъ, но они

объявляя, будто у нихъ на тѣ суды какъ изъ воеводства такъ и изъ казны никакой суммы не опредѣлено, требовали, чтобъ такихъ бѣглыхъ подданныхъ Россійскихъ, и въ протчихъ приключенныхъ съ Польской стороны обидахъ, доходить по ихъ правамъ, и во первыхъ всякому обиженному жалобы подавать во Мстиславлѣ и притомъ за труды канцеляріи и генераломъ гродскимъ на позывы платить.

4) По вышеписанному королевскому универсалу съ публикованія онаго вновь бѣглыхъ Россійскихъ принимать не велѣно, а чтобъ прежнихъ побѣговъ и по 754 годъ не отдавать, ни мало не упоминается, но точно по оному универсалу воровъ и воинскихъ дезертировъ, а по инструкціи всякого званія какъ старыхъ такъ и новыхъ побѣговъ, со всѣми ихъ пожитками, выдавать повелѣно, а помянутые господа Польскіе комисары, въ противность того универсалу и инструкціи, учиня отъ себя публичные универсалы во всемъ Мстиславскомъ воеводствѣ распубликовали и велѣли бѣглецовъ Росссійскихъ только вновь воинскихъ дворовыхъ людей, нынѣ и въ нынѣшнемъ 755 году убѣгающихъ подданныхъ, и притомъ воровъ и разбойниковъ ловить и на суды приводить.

5) Когда для дѣйствительного производства дѣлъ и выдачи бѣглыхъ Россійскихъ на обще положенной вторичной срокъ съѣхались, то потому жъ, будучи въ своемъ прежнемъ намѣреніи, неотмѣнно тожъ предъявляли, дабы такихъ бѣглыхъ подданныхъ Россійскихъ и въ протчихъ приключенныхъ съ Польской стороны обидахъ доходить по ихъ правамъ, и за труды канцеляріи и генераломъ гродскимъ на позывы платить денежную сумму, съ такимъ объявленіемъ, что они ни въ чемъ тѣхъ своихъ правъ нарушить и въ противность оныхъ зачать не могутъ, и съ тѣмъ резономъ не сдѣлавъ ничего, безъ всякого плода и Россійской сторонѣ удовольствія, не дождався противъ своего договору срочного время, представя на послѣдокъ, ежели, по правамъ ихъ, съ стороны Россійской на позывы собственного удовольствія не послѣдуетъ, то дабы уже на другой срокъ себя и Россійскихъ комисаровъ напрасно пріѣздомъ не трудили, съ той коммисіи самовольно съѣхали; а того, чтобъ Россійскимъ подданнымъ въ обидахъ своихъ для подачи претензій во внутренные Польскіе судовые мѣста, то есть до Мстиславля ѣздить и всякому обиженному за свою претензію и за труды денежную сумму платить, какъ въ королевскомъ универсалѣ, такъ въ инструкціи и нигдѣ не упоминается: но точно повелѣно какъ декреты выдавать такъ и позывы въ судъ чинить каждому изъ господъ Поляковъ, какого бы онъ состоянія, чина и достоинства ни былъ, безъ всякихъ для Россійскихъ людей издержекъ. Слѣдовательно должны бы какъ господа Польскіе, такъ и Россійскіе комисары на съѣздахъ принимая взаимные жалобы по онымъ, въ тоже время не вымышляя никакихъ отговорокъ, надлежащіе суды производить и обиженнымъ справедливое и непродолжительное безъ малѣйшихъ убытковъ удовольствіе дѣлать; и хотя они же господа Польскіе комисары и предъявляли, что и Польскіе обыватели тожъ исполнять должны, когда имъ свободно будетъ въ Россіи своихъ бѣглецовъ искать, но сіе совсѣмъ предъявляли излишно, ибо господамъ Полякомъ, которымъ въ томъ никогда и запрещено не бывало, въ канцеляріяхъ Россійскихъ просить не о чемъ, потому что бѣглецовъ ихъ въ Россіи никакихъ нѣтъ.

А съ Россійской стороны, какъ всѣмъ из-

извѣстно, коликое многое число тысячь Россійскихъ бѣглыхъ ея императорскаго величества подданныхъ какъ мужеска такъ и женска въ Польшѣ жительство имѣютъ, и когда, по означенному ихъ господъ Польскихъ комисаровъ предложенію, всѣмъ обиженнымъ Россійскимъ подданнымъ напередъ въ ихъ гражданскомъ судѣ являтца, и притомъ еще за труды канцеляріямъ иждивеніе употреблять, то напрасные токмо убытки понести надобно будетъ; но со всѣмъ тѣмъ однакожъ надлежало бъ и надлежитъ какъ Польскимъ такъ и Россійскимъ подданнымъ о своихъ бѣглецахъ и о другихъ приключенныхъ имъ обидахъ въ тѣхъ нарочно учрежденныхъ пограничныхъ судахъ жалобы приносить и удовольствія требовать. Въ которомъ случаѣ буде Польскіе обыватели о чемъ либо просить станутъ, никакіе платежи за труды не востребуются, ибо такіе дѣла не партикулярныя, но государственныя, когда дача Россійскихъ подданныхъ перебѣжчиковъ, по силѣ трактата, требуется, а для показанія о господахъ Польскихъ шляхтичахъ, за которыми они живутъ, весьма довольно и того, что отъ Смоленской губерніи извѣстія на коммиссіи даны, и сверхъ того здѣшніе помѣщики пріѣзжіе къ той коммиссіи объявлять и доказывать будутъ; однако изъ сего видѣть можно, что господа Польскіе комисары такими отводы ищутъ единой понаровки къ тамошнему шляхетству только отъ справедливой отдачи оныхъ бѣглыхъ и воровъ въ Россійскую сторону отдалиться, и въ самомъ дѣлѣ никогда повелѣнію королевскому должного и съ трактатомъ сходственного удовольствія въ такомъ здѣшнемъ основательномъ требованіи не показать; толь паче инако они отговорокъ производить не стали бъ, когда ихъ прямое къ тому намѣреніе было, не меньше жъ столь за производимые судовые служителемъ труды денежную плату требовали. Да и сами, ваша свѣтлость, за справедливо признать изволите, что такую выдачу предъ судомъ требовать и производить не токмо не прилично, но и трактату весьма противно, ибо сіи дѣла не челобитчиковы, и не партикулярные, но между обоими государствами обращаются, и поправленія и удовольствія требуется, на основаніи мирного трактата; и господа Польскіе комисары, въ томъ требованіи платежу и издержекъ, явно поступали въ противность своей инструкціи: на что здѣсь имѣется по доношенію опредѣленного на другую противъ Витебскаго воеводства коммиссію ротмистра Потемкина, изъ объявленія тамошнихъ господъ комисаровъ явное доказательство, что имъ отъ великого канцлера будучи при той коммиссіи на всякіе издержки по четыреста талеровъ опредѣлено.

Да хотя жъ оные господа Польскіе комисары того чтобъ, какъ выше значитъ, бѣглыхъ Россійскихъ подданныхъ а въ протчихъ съ Польской стороны приключенныхъ обидахъ доходить по Польскимъ правамъ и по статуту и домогаются, однакожъ то ихъ предложеніе несправедливо и весьма предосудительно, и точію для единой понаровки къ тамошнему шляхетству и обывательству, ибо Польскіе правы особливо до подданныхъ ея императорскаго величества, моей всемилостивѣйшей государыни, бѣглыхъ ни мало не слѣдуютъ, а касаются до тамошнихъ дѣйствительно ихъ Польскихъ крѣпостныхъ переходящихъ изъ мѣста въ мѣсто, по которымъ они во внутренныхъ мѣстахъ и поступать и своихъ переходящихъ искать должны; а Россія претендуетъ и ищетъ въ прежніе времена бѣглыхъ и нынѣ переходящихъ дѣйствительно своихъ подданныхъ, которыхъ чтобъ такимъ

же образомъ доходить, какъ обыкновенно въ Польской сторонѣ водитца, яко то съ пограничнымъ государствомъ и въ тѣхъ Польскихъ правахъ нѣтъ и нимало не слѣдуетъ, но особливо для того, по домогательству съ высочайшей ея императорскаго величества стороны, на границѣ коммиссіи учреждены, и, по собственному его величества короля Польского универсалу, со стороны Мстиславского воеводства оные компсары опредѣлены, которымъ, какъ выше значитъ, по даннымъ инструкціямъ Россійскихъ бѣглецовъ всякого званія какъ старыхъ такъ и новыхъ выдать повелѣно; и хотя они сверхъ всего того къ своему обывательству и объявляютъ и обѣщаютъ, будто, по силѣ королевскаго универсала, съ 754 году выдавать и то однихъ шатающихся межъ дворъ одинакихъ людей, притомъ же воровъ и разбойниковъ, да и то съ позвами и потомужъ зъ заплатою генераломъ и канцеляріи за труды, но и то ихъ представленіе потомужъ несправедливо и немало съ тѣмъ королевскимъ универсаломъ, а паче зъ данною имъ инструкціею не сходно, ибо по тому универсалу, съ публикованія оного, вновъ бѣглыхъ принимать не велѣно, а чтобъ прежнихъ побѣговъ и по 754 годъ не отдавать, нимало нигдѣ ни упоминается, но точно по оному универсалу воровъ и воинскихъ дезертировъ, а по инструкціи всякого званія какъ старыхъ такъ и новыхъ побѣговъ выдавать повелѣно.

Чтожъ касается до выше помянутой другой коммиссіи, учрежденной противъ Витебскаго воеводства, то и при оной почти равноежъ отъ господъ Польскихъ комисаровъ несогласное и противное послѣдовало.

1) Когда оные съ Россійскими комисары для положенія о дѣйствительныхъ срокахъ и о назначеніи подъ ту коммиссію мѣстъ первой съѣздъ въ Маіѣ мѣсяцѣ при границы Лещевой Нивы имѣли, тогда оные по притчинѣ, будто за неимѣніемъ и за неизбраніемъ къ съѣзду особливаго судебнаго мѣста, въ дѣло не вступили, но токмо къ дѣйствительному съѣзду срокъ положили отъ 25 Сентября, съ продолженіемъ мѣсяца, а другой при второмъ съѣздѣ назначить и, по неимѣнію къ тому присутствію на Польской сторонѣ судебнаго мѣста, съ требованіемъ резолюціи но командѣ писать обѣщались.

2) Между тѣмъ передъ срочнымъ числомъ, какъ изъ присланнаго отъ нихъ къ помянутому ротмистру Потемкину письма усмотрѣно, въ противность королевскому универсалу и данной имъ инструкціи, которыми именно повелѣно всѣхъ старыхъ такъ и новыхъ бѣглецовъ выдавать, равно какъ и комисары Мстиславскаго воеводства своими собственными универсалами распубликовали и точно велѣли бѣглецовъ Россійскихъ только солдатъ, матросовъ и не имѣющихъ тамъ поселенія, а изъ поселенныхъ зачавъ отъ 14 Ноября 754 году на коммиссію представлять.

3) Хотя они, какъ выше объявлено, о неимѣніи при границѣ на Польской сторонѣ къ присутствію хоромного строенія, куда принадлежитъ, еще при первомъ съѣздѣ писать и обѣщались, да и, по силѣ королевского рескрипта, ежели паче чаянія для караула и содержанія колодниковъ отъ вашей княжеской свѣтлости команды къ нимъ не опредѣлено и не прислано, то вѣдая приближающееся ко второму съѣзду время, по силѣ ихъ инструкціи, подлежало бъ имъ заблаговременно требовать отъ вашей княжеской свѣтлости; однакожъ знатно того отъ нихъ ничего не учинено, и когда дѣйствительно къ производству дѣлъ съѣздъ возъимѣлся, тогда они во первыхъ ту же отговорку предъявили, что они

по силѣ того королевскаго рескрипту отъ вашей княжеской свѣтлости команди и на своей сторонѣ никакого строенія не имѣютъ. Однакожъ между тѣмъ, хотя они сами собою и безъ того, сколько изъ тѣхъ Россійскихъ сыскать могутъ, Октября въ 10 числу нѣсколько и выдать и впредъ ловя представлять обязались, но и по тому своему обязательству не исполня ничего и не учиня никакой выдачи; такъ же и не дождався противъ своего положенія срочного время зъ границъ уѣхали.

Но Россійской комисаръ помянутой господинъ ротмистръ Потемкинъ, по силѣ посланнаго къ нему отсюда ея императорскаго величества указу, для требованія удовольствія, принужденъ былъ зъ границы къ нимъ въ Витебскъ ѣздить, и хотя по усильному его домогательству изъ Россійскихъ бѣглыхъ по поимкѣ тамо одинадцать человѣкъ и выдано, но и то самые бродяги одинакіе, и имъ вовсе не надобные, или по своевольствамъ ихъ и опасные, а настоящихъ и домами живущихъ Россійскихъ же подданныхъ не точію выдавать не намѣрены; но еще какъ онъ господинъ Потемкинъ, будучи тамъ, извѣстился, что они господа Польскіе комисары ко укрѣпленію такихъ дѣствительно Россійскихъ старымъ числомъ и вновъ инвентаря сочинять намѣрены.

А нынѣ, по высочайшему ея императорскаго величества, моей всемилостивѣйшей великой государыни, соизволенію, и публикованнымъ манифестомъ, всѣмъ бѣглымъ ея императорскаго величества природнымъ подданнымъ, велико-Россійскимъ и мало-Россійскимъ разного званія людемъ, особливо раскольникомъ и купцамъ, помѣщиковъ крестьяномъ, такожъ военнымъ дезертирамъ къ добровольному изъ Польши и Литвы явленію срокъ данъ до первого числа Генваря будущаго 1757 году, въ которой срокъ повелѣно имъ, гдѣ каждому ближе и удобнѣе будетъ, безъ всякой боязни или страха зъ женами, дѣтьми, свойственниками и съ пожитками своими являться и приходить. Но сего Декабря 11 посыланный отъ меня въ Польшу изъ здѣшнего шляхетства объявилъ, что Россійскіе подданные бѣглые, пребывающіе въ Польшѣ, послыша такую отъ ея императорскаго величества всевысочайшую милость, хотя многіе и желаютъ изъ Польши добровольно выходить и являться, точію, какъ оные Россійскіе люди сами точно объявляли, яко господа Польскіе владѣльцы, за которыми оные бѣглые живутъ, ко удержанію оныхъ всѣ пожитки хлѣбъ и разной скотъ и платье обобравъ каждому въ недѣлю даютъ на перемѣну точію по одной рубахѣ, а безъ пожитковъ итти имъ на прежнія жилища въ Россію никакъ невозможно; прочіе же, а паче знатные державъ у себя такихъ бѣглыхъ выдавать не хотятъ, какъ о томъ здѣсь довольное извѣстіе имѣется.

И для того, по высоковвѣренной вашей княжеской свѣтлости власти и въ надѣеніи вашего къ Россійской имперіи истинного доброжелательства, въ моихъ учтивыхъ склонностяхъ принеся о семъ вышеписанную жалобу, прошу помянутымъ господамъ Польскимъ комисаромъ вновъ найстрожайшіе ордеры дать, дабы они по своимъ инструкціямъ точно поступали, и всѣ излишнія затрудненія и запросы платежей на позывы конечно отставили; ибо сіи убытки здѣшней сторонѣ отнюдь не подлежатъ, такъ какъ съ подданныхъ Польскихъ и Литовскихъ обывателей въ канцеляріяхъ Россійскихъ ничего не требуется, а каковы отъ меня къ нимъ господамъ Польскимъ комисаромъ на ихъ письма отвѣты посыланы были, для усмотрѣнія ва-

шей княжеской свѣтлости, присемъ копіи прилагаю, и какая на сіе отъ вашей княжеской свѣтлости резолюція воспослѣдуетъ, потомужъ прошу меня съ симъ нарочно посланнымъ увѣдомить, а впротчемъ съ моимъ склоннымъ почтеніемъ навсегда имѣю честь пребывать вашей свѣтлости милостивого государя нижайшій слуга, ея императорскаго величества, всемилостивѣйшей государыни моей, генералъ-маеоръ и Смоленскій губернаторъ князь Василій Оболенскій. Смоленскъ Декабря 30 дня 1755 году.

Отдѣлъ писемъ, тека 161.

218.

1756 г. 8 Марта. Письмо митрополита Кіевскаго Тимоѳея Щербацкаго къ князю Іерониму Радивилу.

Отправляя изъ Кіева новопоставленнаго архимандрита Слуцкаго Давида, митрополитъ проситъ, чтобы и этому, избранному по желанію Радивила, архимандриту было оказываемо со стороны его то же самое покровительство, какимъ пользовался предшественникъ его Михаилъ Козачинскій.

Celsissime princeps collator archimandriae Słucensis, munificentissime gratiosissime patrone Graeco-Russorum maxime.

Remitto ad celsitudinem vestram recens a me creatum archimandritam Słucensem Davidem, vestrae celsitudinis litteris mihi commendatum. Rogo igitur celsitudinem vestram summissime, ut Davidi huic, quemadmodum pie defuncto Michaeli benigne facere consueveras, sis propitius, tuaque principis authoritate eum defendas, protegas tuearis. Gratiam istam tuam, princeps celsissime, compensabit gratia sua Deus immortabilis. Ego quoties preces meas Christo nuncupavero, toties te, princeps, in nostrates clementissime indulgentiae suae commendare pergam. Interim vale, optime Hieronyme clarissime, ab eo, qui est celsitudinis vestrae cultor obligatissimus, et propensissimus exorator, archiepiscopus metropolitanus Kijowiensis, humilis Timotheus Szczerbacki; d. 8 Martij, 1756. Kijovia.

Отдѣлъ писемъ, тека 255.

219.

1757 г. 9 Марта. Письмо Степана Апраксина къ князю Іерониму Радивилу.

Въ отвѣтъ на письмо Радивила объясняетъ, что несправедливо разсѣянные слухи о какихъ-то враждебныхъ замыслахъ Радивила не оказали на него, Апраксина, ни малѣйшаго вліянія, и что онъ остается при прежнемъ убѣжденіи въ искренности расположенія фамиліи Радивила къ интересамъ Русскаго двора; далѣе обѣщаетъ полную безопасность семейству Радивила на время пребыванія его въ Смоленской губерніи, куда послѣдній сбирался переѣхать на время войны, но представляетъ невозможность исполнить просьбу Радивила объ освобожденіи владѣній его отъ военнаго постоя, хотя при этомъ прибавляетъ, что войска будутъ расположены только въ предмѣстьяхъ Слуцка, а въ самомъ замкѣ поставленъ будетъ развѣ какой нибудь генералъ, и то въ случаѣ самой крайней необходимости.

Monseigneur!

List jasnieoswieconey W. X. M. de data 3-tio Martii do mnie pisany ja miałem honor in tempore odebrać, y za osobliwe sobie

mam ukontentowanie, iż W. X. M. okazię mi podał upewnić jego o moim ku W. X. M. attencij.

Rozgłoszona niesprawiedliwa o osobie W. X. M. y w imieniu jego niepraktykowana wiadomość nie mogła we mnie y najmniejszej jakiej wątpliwości sprawić. Wiadoma mnie wszystkiej familij jego ku interessom najjaśniejszej monarchini moiej przychylność; y swiadczone od najjasniejszej imperatorowej jey mosci imieniowi jego we wszelkich okazyach najwyższe benewolencye są mi naywiększemi w tym fundamentami. Okoliczność prośby W. X. M. względem protekcij u moiej najjasniejszej monarchini powodem mi jest jasnieoswieconej W. X. M. uwiadomić, iż ja mam najłaskawszy od najjasniejszej imperatorowej iey mosci rozkaz, jak największym sposobem W. X. M. w tym upewnić, iż według żądania jego należyta protekcja y wszelka uczynność ma być swiadczona, dla wypełnienia którego najłaskawszego rozkazu ja oczekiwać będę od W. X. M. w tym oznajmienia; więc to tylko mi zostaje, ażebym ja mógł widzieć u siebie od W. X. M. umyslnie przysłanego dla otrzymania ordynansu do Smoleńskiego gubernatora tak o przyjęciu przysłanych ze skarbca jasnieoswieconey W. X. M. rzeczy w schronienie, tak y o wolnym onych wyprowadzeniu jego plenipotentem podług regestru w ten czas, kiedy one W. X. M. potrzebne będą. Względem zas przemieszkania W. X. M. z jego familją w pomienionéj gubernij do tych czas, poki wojenne nie uspokoją się zamieszania, to y w tej okazji pomieniony gubernator najwyższe ma rozkazy takie miejsce wynaleść, które by dla polewania y wesołej prolągacji czasu W. X. M. służyć mogło.

W tym tylko jednym żal mi, iż jasnieoswieconey W. X. M. ukontentować nie mogę, a to w tym, ażeby w Słucku magazyn nie był y postoju w Białej y Birże nie stawiono; z tej racji, iż magazyn w Słucku już naznaczony, aprobowany y zakłada się, jednak ja upewniam, iż w zamku nikt chiba jakikolwiek generał y to jeżeli tego minąć nie podobna, będzie miał stancję, a drudzy wszyscy na przedmieściu y z takim przykazaniem, ażeby y naymniejsza krzywda obywatelom uczyniona nie była, y dla tego ochronne listy na to do W. X. M. przytym includuję.

Ja mam nadzieję, iż W. X. M., według najgłębszego swego pojęcia, tę okoliczność partim roztrząsaiąć nie innym sposobem jak tylko za sprawiedliwą przyznać raczysz, iż w tym większej uczynnosci pokazać nie można, a per consequens, ja mam ufność, że jasnieoswiecony W. X. M., według swej przyjazni, we wszystkich swych dobrach taką dyspozycję uczynić rozkaże, ażeby przy przejsciu y postoju nachodzącego się w moiej komendzie wojska wszelka onemu przyjacielska łaskawość swiadczona, y potrzebny prowijant y furaż za pieniądze dostarczone byli.

In caeteris ja jasnieoswieconey W. X. M. solennissime upewnić mogę, iż ja zawsze sobie za osobliwe ukontentowanie mieć będę memi usługami J. O. W. X. M. żądanie należycie wypełnione słyszeć, ażeby oczewistym dokumentem to pokazać, jak ja bardzo sobie życzę u jasnieoswieconey W. X. M. przyjaźń pozyskać y w dalszy czas z onéj profitować, pisząc się z należytym uszanowaniem jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja szczerze życzliwym bratem y uniżonym sługą Степанъ Апраксинъ; w Rydze, Martii 9 die, anno 1757.

Отдѣлъ писемъ, тека 4.

220.

1757 г. 20 Марта. Письмо Леона Шептицкаго, епископа Львовскаго, къ князю Іерониму Радивилу.

Приноситъ жалобу на ротмистра и лѣсничаго Радивиловскихъ имѣній по слѣдующему поводу. Желая произвести нѣкоторую реформу въ орденѣ монахинь св. Василія, и сосредоточить его въ одномъ кляшторѣ (clausura) въ м. Рогатинѣ, епископъ сдѣлалъ распоряженіе о вывозѣ готоваго уже зданія, поставленнаго прежде съ тою самою цѣлію въ м. Сасовѣ. Когда съ этою цѣлію отправлено было туда нѣсколько подводъ, подъ наблюденіемъ особо избранной монахини, то, по приказанію лѣсничаго, не только подводы были забраны, но и самая монахиня насильственнымъ образомъ, cum prostitutione, захвачена и посажена въ заключеніе.

Jaśnieoświecony mosci xiąże dobrodzieju! Chcąc w dyecezyi mojey uczynić reformę zakonnic świętego Bazylego, aby tym czasem jedna przynaymniey mogła bydź dla tey płci formalna klauzura, na ktorą upatrzywszy mieysce naysposobnieysze w miasteczku Rohatynie, gdzie jaki kolwiek mają fundusz, uczyniłem dyspozycyę, ażeby na wybudowanie klasztoru z Sasowa dobr jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja budynek, przed laty kilkunastu dla tychże panien z różnych pobożnych offert wystawiony, pusto stojący y iuż nadruynowany do Rohatyna był przewieziony. Według tey dyspozycyi mojey, gdy zakonnice Rohatyńskie, najowszy podwod kilkadziesiąt, po te drewo wysłali, y dla dozoru jednę zakonnicę niejaki pan rotmystrz y leśniczy generalny tameczny urościwszy sobie jakowyś pretext, nie tylko podwody zabrać, ale y zakonnice cum prostitutione w sekwestr wziąc y dni kilka trzymać kazał, aż ledwie za intercessyą różnych osob uwolnił. Ten niegodziwy progress pana leśniczego dał mi motivum sprawiedliwego uskarżenia się jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodziejowi, z wyrażeniem nayuniżeńszey prośby mojey, abyś pozwolił attencyi swojey wyrażonemu odemnie intercessowi, że szczegulnie in emolumentum religyi y zakonu tego dirigitur, dla którego jako osobliwsze dowody hoyności swoiey dać raczyłeś, tak y teraz po przykładney świętobliwości W. X. M. dobrodzieja spodziewam się, że zakażesz, aby tey intencyi względem przeprowadzenia materyału, ile że natamtym mieyscu daremnie gnije, nie przeszkadzano y na P. leśniczego za niegodziwę sekwestracyę osoby zakonney uczynisz animadwersyę, z nakazaniem satysfacyi ubóstwu ich za koszt na podwody daremnie łożony. Laski w tym skuteczney W. X. M. dobrodzieja oczekiwać będę, którey się oddając z powinnym uszanowaniem piszę się jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja zyczliwym y nayniższym sługą, L. Szeptycki, B. L. H. K. d. 20 Martii 1757 w Kryłosie.

Отдѣлъ писемъ, тека 257.

221.

1757 г. Май. Манифестъ изданный, отъ имени императрицы, генералъ фельдмаршаломъ Апраксинымъ.

Объявляетъ къ общему свѣденію, что всѣ лица, безъ различія званія, націи и вѣроисповѣданія, противъ воли остающіеся на жительствѣ или на службѣ въ королевствѣ Польскомъ — zostać się i osieść, lub do przyjęcia tam służby przymuszony, если только желаютъ выйти изъ такого положенія—tak dla wielkich oppressii i niesłychanych surowości, могутъ свободно переселяться въ сосѣднія Россійскія владѣнія, гдѣ имъ предоставлены будутъ всѣ льготы и полная свобода вѣроисповѣданія.

Najjaśniejszéj imperatorowéj samoderżącéj wszystkiéj Rossji, generał feldmarszałek i najwyższy kommendant nad wszystkiem morzem i lądem posłanym na pomoc najjaśniejszym jéj wieliczeństwa aliansom; orderów ś. Andrzeja, białego orła y ś. Aleksandra Newskiego kawaler y podpułkownik lejb gwardji pułku Siemenowskiego.

Ja Szczepan Apraxin mocą od najjaśniejszéj monarchini mojéj łaskawie mnie udzieloną wszem wiadomo czynię: iż jeżeli kto z żołnieży, z mieszczan, z chłopów, z rzemieslników y wszelkiego stanu ludzi, fabrykantów, jakiejby niebył religji, a w państwie królostwa Polskiego zostać się i osieść, lub do przyjęcia tam służby był przymuszony, a tak dla wielkich oppressji y niesłychanych surowości, żądał oddalić y przenieść się do sąsiedzkich Rossyjskich lub do innych państw pod spokojniejsze panowanie y swobodne życie, takiemu każdemu nietylko wolno będzie to uczynić, ale y owszem wzzelka pomoc, y sposoby onemu do tego podadzą się, z zupełną jego wolnością do obierania sobie podług własnéj woli miejśc i sposobów do prowadzenia dalszego życia y umiejętności swoich. A jako dla różnych przykrości żądający ludzie oddalić się z służby wojskowéj nie zawsze są w téj sytuacji, aby przy uwolnieniu siebie z takowéj służby dać sobie rady mogli; więc wszystkim takowym, którzy by się z nich u wojska Rossyjskiego w marszu będącego, lub jego dewizji y korpusów, jako też w Rydze, w Inflanciech lub w Rewlu w Estoniéj, tamtejszym kommendantom prezentował, najprzód po piętnaście rublów płacono będzie, y przy wydaniu paszportów zupełna wolność onemu zostawiona udać się w tę stronę y miejsce, któreby sam sobie obierał.

A jeżeliby kto z nich dobrowolnie sam żądał przyjąć wojskowę lub cywilną służbę y osieść chciał w Rossji, takiemu każdemu, po wypłaceniu onemu wspomnionych piętnastu rublów, w żądanie jego wszelkie wspomożenie y tak swiądczone będzie, jak jego sytuacya, professya y umiejętność z lepszym jego wyciągać będzie mogła, gdzie w prowincjach sąsiedzkich jako to: w Inflanciech, w Estonii, w stolicy Peterburgu, Moskwie y po innych miejscach wolne y ze wszystkim bezpieczne religij swojéj używanie mieć będą; oraz w tychże prowincjach y te sposobności, iż jeżeliby się im nieupodobało dłużéj w Rossji mieszkać, bez wszelkiego kosztu y trudności morzem do innych państw przenieść się będą mogli, gdzieby daléj osieść y przebywać sobie życzyli. Datt. w jeneralnym obozie, Maj, 1757 r.

Отдѣлъ писемъ, тека 4.

222.

1757 г. 3 Іюня. Письмо Степана Апраксина къ князю Іерониму Радивилу.

Въ проѣздъ свой черезъ Кейданы Апраксинъ обратилъ вниманіе на разрушенный видъ тамошней православной Греко-Русской церкви, и выдавши необходимыя деньги для ея возстановленія проситъ также Радивила оказать съ своей стороны должное къ тому содѣйствіе; при чемъ выставляетъ на видъ, что церковь эта была основана предками Радивила.

Monseigneur!

Podczas przejazdu mego przez miasto Kiejdańskie byłem w cerkwi Greko-Rossyjskiej, która że jest wcale opadła i dach bardzo potrzebujący reparacji, a do tego y niebezpieczny, ażeby z czasem się nie obwalił, y chwała Boska nie ustała, więc jako to szczegulnie od jasnieoswieconey W. X. M. dependuje, y ta cerkiew przodkami jego fundowana, tak uniżenie jasnieoswieconą W. X. M. upraszam miastu Kiejdańskiemu rozkazać, ażeby co do reparacji tej cerkwi należy wszelkie miało staranie, y pomoc była dana, gdyż y dla restauracji onej pieniądze odemnie są dane; swiadczona w tym jasnieoswieconej W. X. M. łatwość pociągnie mnie do większej attencji, z którą na zawsze być pragnę jasnieoswieconej W. X. M. szczerze życzliwym sługą Степанъ Апраксинъ; w kampamencie pod Bobtami, Junii 3 die 1757 roku.

Отдѣлъ писемъ, тека 4.

223.

1757 г. 20 Іюня. Письмо Степана Апраксина къ князю Михаилу Радивилу.

Изъявляетъ благодарность за всѣ удобства, оказанныя Русской арміи въ проходъ ея чрезъ владѣнія Польскія, и въ знакъ этой благодарности посылаетъ ему отъ имени Русскаго двора три пары соболей.

Monseigneur!

Pod czas przejścia mego z armiją najjasniejszej imperatorowej J. M. monarchini moiej przez wielkie xięstwo Litewskie, maiąc podług rozkazu jasnieoswieconej W. X. M. wszędzie wygodę, y będąc we wszystkim, co się tycze do obojga państwa interessów, od W. X. M. ukontentowanym, obejść się nie mogłem, ażebym W. X. M. podzieńkowania nie uczynił; y przy tym uwiadomił iż czynione dyspozycje przez przysłanego od W. X. M. regimentarza y marszałka Kowieńskiego J. M. pana Zabieły, nieinaczej jak tyle ze wszelkim moim ukontentowaniem były, którego y W. X. M. osobliwej protekcji y respektowi rekomendować mam honor, tudzież W. X. M. oznajmić, iż ja o takiej dobrej attencji W. X. M. ku interessom dworu najjasniejszej monarchini moiej donieść nieomieszkał, która mi najmiłosciwiej rozkazać raczyła, jasnieoswieconą W. X. M. upewnić o najwyższej swoiej ku osobie jego propensji, o czym też dla doskonalszego upewnienia y wielkiemu kanclerzowi rozkazano, ażeby y on przez list swój W. X. M. o tym że samym upewnił.

Ja zaś z moiej strony wypełniając to z największym moim ukontentowaniem mam honor y o moiej uprzejmosci, addykacji y aestymacji W. X. M. donieść, biorąc sobie za smiałość tą małą dla W. X. M. bagatele posłać, y przysłuzyć się trzema parami sobolów, które łaskawie przyjąć uniżenie upraszam, a posyłając one przez J. M. pana Piora, ieneralnego kommissarza nachodzącej się w W. X. Lit armij Rossyjskiej, mam honor i onego W. X. M. rekomendować, któremu odemnie zlecono, ażeby on nachodząc się w Litwie niektora kommissa moje sprawował. Ja zaś już przeprawiwszy się przez rzekę Niemen dalszę do nieprzyjacielskich granic biorę podruż y dzisiejszego dnia odjeżdzając polecam mnie nieoszacowanej przyjaźni y z należytą aestymacją piszę się, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur, Степанъ Апраксинъ w kampamencie pod Poniemuniami 20 Junii, 1757 roku.

Отдѣлъ писемъ, тека 4.

224.

1757 г. 3 (14) Декабря. Письмо Степана Апраксина къ князю Михаилу Радивилу.

Извѣщаетъ о побѣдѣ, одержанной Русскими войсками подъ Гроссъ-Герсдорфомъ и о послѣдовавшемъ за тѣмъ внезапномъ ихъ отступленіи на зимнія квартиры, при чемъ представляетъ довольно подробный разсказъ и о самомъ сраженіи; такъ какъ всѣ эти факты до сихъ поръ остаются мало разъясненными, то и настоящее письмо, на ряду съ другими документами, не можетъ быть оставлено безъ вниманія, при изслѣдованіи этихъ событій.

Monseigneur!

Nie wątpię, iż ogłoszona fama o udarowanej od Boga walecznej armij najjasniejszej imperatorowej J. M., pani moiej najmiłosciwszej, zupełnej nad nieprzyjacielem wiktoryi już dawno do jasnieoswieconą W. X. M. doszła, jednak powinność moiej przyjaźni y W. X. M. przychylność ku interessom monarchini moiej obowiązuje mnie nie co rzetelniej y lepiej o tak znacznym dziele jasnieoswieconą W. X. M. uwiadomić.

Przeszłego miesiąca 19 (30) dnia z rana o godzinie piątej wybrawszy się z lasu pod czas gęstej mgły wszystka Pruska armija, zostająca pod komendą generała feldmarszałka Lewalda, rozdzieliła się na trzy kolumny y zaczeła z armat bić do powierzonej mi armij, która tej samej godziny występowała w marsz, naznaczony onej z wieczora, y uczyniwszy niektórę dla jednego widoku ku prawemu naszemu skrzydłowi motum na lewe skrzydło; które wtenczas pod przykryciem swego obozu już w bitwę wstępowało, z taką prędkością, jak można wypowiedzieć, napadła, y w razie ręczna strzelba zaczęła się, y tak surowo z obudwuch stron ogień trwał, iż zaledwie o dziewiątej godzinie przed obiadem przestać mógł; tej samej godziny waleczne wojsko błogosławieństwem y pomocą najwyższego Boga na hardego nieprzyjaciela z taką żwawością napadło, iż oni będąc zmieszani bez wszelkiego porządku biegąć po lasach rozproszyli się, porzuciwszy w zdobycz naszej armij: trzy 24 funtowych, pięc 12 funtowych y ośmnaście pułkowych armat, trzy wielkich

haubic, 60 y więcej tarabanow, wielka moc flintow y karabinów, szabli, expontonow y innej woiennej zbroi, niektóre furmany y jaszczyki z prochem, kartaczami i kulami; w niewolę wzięto ruźnej szarzy wojennych ludzi około 700 y dezertyrów przyszło oprócz tych, którzy w Tylże, w Memel y w Polskę dezeztyrowali, 367, a na placu padło do 3000, oprócz tych, których w lesie rozesłanemi w pogoń lekkiemi wojskami y kawalerją goniąc ich do samej Wyławy, pobito, jednym słowem wszelkiej nieprzyjacielskiej utraty około 10000 człowieka uczyni, co też y przychodzącemi potym w kilka dni dezertyrami zgodnie potwierdzono. Z naszej zaś strony pod ochroną Boską, według uważenia takiej batalii, która więcej jak przez cztery godzin trwała, wcale nie wielka jest klęska, gdyż ubitych zrachowano: generał y kawaler Lapuchin, generał leytenant Żybyn y brygadjer Kapnist y innych ruźnej szarzy 1348. A ranionych 5129. Po ktorej znacznej pod Gros-gersdorfem otrzymanej wiktorji ja z armiją za nieprzyjacielem daley do Wiławy maszerował, tylko niedostatek prowianta y furaża przynaglił mnie intenta moje w progressach do sposobnego czasu odmienić y o zachowaniu tak walecznego woyska pieczołowitość mieć, y dla tego za potrzebę przyznałem do Memla powrócic się, y ztąd niektóre pułki od kawalerji y część lekkiego woyska, pod komędą jenerałów do tego naznaczonych, w Smoleńsk y drugie Rossyjskiej imperyi miejsca posłać determinowałem. Więc jasnieoswieconą W. X. M. przyjacielsko proszę dla przechodu oznaczonego wojska, takim że sposobem wielkim swoim kredytem y znacznością y władzą rosporządzenie uczynić, ażeby wszędzie po trakcie do Rossyjskiej granicy prowiant y furaż stawiony był za takęż zapłatę, jak w publikowanych przeszłej wiosny manifestach jest wyrażono, bo inaczej wojskowi ludzie, będąc przymuszonemi sami sobie prowiant y furaż za pieniądze szukać, mogą przez to obywatelom niejakie zatrudnenie nie przyczynić.

Ja mam nadzieję, iż jasnieoswiecona W. X. M., podług swej przychylności, w takiej okazji wczesnie wszystko rozporządzić y potrzebnę prowizję przygotować rozkazać raczysz, tak iż marszyrujące na zimne kwartyry wojsko, destynuowane jedynie tylko na pomoc królowi J. M. Polskiemu y na zaszczyt wolności y praw republiki Polskiej, od nagłych upadków z uchwałego nieprzyjaciela wszelką wygodę mieć będzie.

A ja in caeteris insinuując siebie jasnieoswieconej W. X. M. nieodmiennej przyjaźni pleno cultu na zawsze być pragnę, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur von Apraxin; w Kompamencie pod Prekulsem, Oktobris 3 (14) die, 1757 roku.

Отдѣлъ писемъ, тека 4.

225.

1757 г. 3 Октября. Манифестъ, изданный Степаномъ Апраксинымъ вскорѣ послѣ битвы Гроссъ-Герсдорфской.

Находя необходимымъ отправить обратно въ Россію нѣкоторые изъ своихъ легкихъ отрядовъ, Апраксинъ предупреждаетъ о предстоящемъ переходѣ ихъ чрезъ Польскія владѣнія, и проситъ общаго содѣйствія къ безпрепятственному доставленію имъ провіанта и фуража; при этомъ выставляетъ на видъ, что войска эти сражались главнымъ образомъ за интересы Польскіе,—które jedyne tylko w pomoc jego królewskiey mosci Polskiego y na zaszczyt praw wolnosci Rzeczy Pospolitey Polskiey od takiego zuchwałego nieprzyjaciela destinowane.

Najjasniejszej imperatorowej jey mosci całej Rossij generał feldmarszałek wojsk jej wieliczestwa, na pomoc wysokim w aliansie z jej weliczestwem nachodzącym się państwem, londem y wodą posłanych, postanowiony y generalną komendę mający, orderow swiętego apostoła Andrzeja, białego orła, swiętego Aleksandra Newskiego kawaler, lejb-gwardij Siemienowskiego pułku podpółkownik Stefan Apraxin, podług danego mi od moiej najmiłosciwszej y augusciejszej samowładnej pani rozkazu władzy y pełnej mocy, czynie wiadomo.

Całemu swiatu bez wątpienia już wiadomo o udarowanej od Boga walecznej armij jej imperatorskiego wieliczestwa całej Rossij, pani mojej najmiłosciwszej, nad hardym nieprzyjacielem zupełnej przeszłego miesiąca Augusta die 19 (30) wiktorij, y iż co ja, po rozbiciu y rozproszeniu nachodzącego się pod komędą generała feldmarszałka Lewalda wojska y po zawojowaniu większej częsci Prussii, z powierzoną mnie armią już w blizkosci stołecznego Prusskiego miasta Krulewca nachodziłem się, a ponieważ, z okazij niektorych podług uważenia potrzebnych circumstancij, moje intenta w dalszych progressach do sposobniejszego czasu odłożyć y z powierzoną mnie armiją w niektórych w zawojowanych sposobnych w Prussij i w innych bliskich mieyscach na kantonir-kwaterach lokować (ażeby takim sposobem wprzod będące kampanije wczesnie zacząć mogł) a niektóre lekkie y od kawaleryi wojska do Rossyjskich granic takowemiż traktami przez Polskę posłać być za potrzebę sądziłem. Więc wszystkich i każdego zosobna przyjacielsko proszę dla przechodu y subsistencij pomienionego wojska, które jedynie tylko w pomoc jego królewskiej mosci Polskiego y na zaszczyt praw wolnosci Rzeczy Pospolitej Polskiej od takiego zuchwałego nieprzyjaciela, który zawsze złe consequencie za sobą pociąga, destinowane, takim że sposobem prowijant y furaże, według publikowanych przeszłej wiosny manifestów, za gotowe pieniądze przystawowali, albowiem inaczej gdyby takowe prowjant y furaże nie będą przystawione, a wojskowi ludzie będąc przymuszonemi sami dla siebie wiktualij za pieniądze szukać, a do tego i jeżeli przez komissarzów naszych dispartiment czynić przykazany będzie y przez to jakiekolwiek excessa popełnią się, to nikt za winę kłaść nie powinien. W kampamencie pod Prekulem, 3 8-bris, 1757 roku, von Apraxin.

Отдѣлъ писемъ, тека 4.

226.

1758 г. 23 Марта. Письмо графа Михаила Воронцова къ Литовскому гетману Михаилу Радивилу.

Писано по поводу грозной Прусской декларацiи, объявленной въ Варшавѣ Прусскимъ посломъ Бенуа. Воронцевъ объясняетъ мотивы этой декларацiи, и выставляетъ на видъ враждебные замыслы Пруссiи, клонившiеся главнымъ образомъ къ тому, чтобы еще болѣе усилить несогласiя въ Польшѣ, и посѣять раздоръ между королемъ и государственными чинами—à semer le zizanie entre le roi et les états du royaume.

Monseigneur!

Comme l'imperatrice, ma très auguste souveraine, prend constamment un interêt vif et sincère à tout ce qui peut regarder le bien-être et la conservation des droits et des libertés du royaume de Pologne, sa majesté n'a pu apprendre qu' avec une extrême surprise la déclaration étrange et menaçante, que le roi de Prusse a fait faire à Varsovie par son secrétaire le Sr. Benoit, savoir que sa majesté Prussienne feroit entrer ses troupes dans les états de la République, dès que celles de Russie y seroient entrées, en y ajoutant qu'il ne voulut pas seulement faire des confoederations, quoique la noblesse Polonoise et nommement plusieurs du palatinat de Cracovie eussent déjà reclamé son assistance.

L'impératrice est très éloignée de croire, qu'une declaration si deplacée ait pu faire l'impression, ainsi que le roi de Prusse le souhaite, sur l'esprit d'une nation, qui aime sa liberté et sa patrie. Moins encore peutelle ajouter foi aux dispositions, que ce prince suppose à la noblesse Polonoise, comme si elle ne demandoit que son appui pour faire la confoederation. Bien loin de là sa majesté impériale se persuade, qu' une imputation aussi injurieuse à la noblesse Polonoise et des menaces si incongrues ne laisseront pas exciter le ressentiment de la République.

Messieurs les nobles de la Pologne en général, surtout ceux, qui par les charges distinguées, qu' ils exercent dans la République, sont plus à portée de juger des faits, peuvent aisement s'apercevoir, à quoi aboutissent toutes ces menaces. On ne cherche qu'à susciter, s'il est possible, des troubles en Pologne, ou du moins à semer la zizanie entre le roi et les états du royaume. En même tems on tâche par là d'en imposer: car il paroit hors de propos d'abord, lorsque l'armée Russienne passa les frontières, voulut à présent faire entrer ses troupes en Pologne pour aller à sa rencontre, lorsque la dite armée, après avoir soumis la Prusse, est sur le point de penetrer dans les autres états de ce prince, en mettant par là à l'abri ceux de la République et en garantissant d'avantage sa tranquillité et sa securité; d'ailleurs il paroit aussi, que ces menaces de la part de sa majesté le roi de Prusse sont superflues. Votre excellence sait, que ce prince n'avait pas eu le moindre pretexte et il ne s'étoit servi non plus d'aucune formalité pour envahir le duché de Mecklenbourg, pays tout-à-fait neutre: il ne consulte dans de pareilles occassions que son pouvoir et son bon plaisir.

L' impératrice, dans la persuasion, où elle est, des bonnes intentions et de l'amour patriotique de messieurs les nobles Polonois,

espère, que chacun d'eux suivant son état et sa faculté fera son possible, non seulement pour prevenir toute confoederation, qui ne sauroit tendre qu'au préjudice de leur patrie, mais tachera aussi d'ecarter tout ce, qui pourroit donner lieu au moindre trouble ou dissension, pouvant être assuré, que le roi de Prusse, dès qu'il verra la noblesse Polonoise montrer de la fermeté et de la resolution à être inviolablement attachée au roi, son maitre, si injustement opprimé, ne pensera certainement alors qu'à son propre defense, d'autant plus que sa majesté impériale ainsi que ses fidels alliés feront tous leurs efforts pour empecher ce prince de troubler la paix d'un royaume, qui, malgré la proximité de son voisinage, a su, contre son gré, la conserver jusqu'ici. Connoissant, comme je sais, monseigneur, vos sentiments louables et patriotiques, je suis plainement persuadé, que votre excellence ne se laissera pas surprendre par de pareilles menaces et insinuations, et qu'au contraire en leur opposant une fermeté convenable et en effaçant tous les impressions pernicieuses, qu'elles pourroient faire sur les esprits, vous tacherez, monseigneur, d'entretenir vos compatriotes dans les sentimens, que le zèle pour le bien de la patrie leur doit inspirer.

En mon particulier, je me ferai toujours un devoir et un sensible plaisir de contribuer, autant qu'il dependra de moi, au maintien du bon voisinage et de l'amitié inalterable entre les deux états, ne souhaitant rien tant, au reste, que d'avoir des fréquentes occasions pour vous convaincre de l'estime particulière et de l'attachement inviolable, avec les quelles je ne cesserai jamais d'être, monseigneur, de votre excellence le tres humble et tres obeissant serviteur C. M. Woronzow; à St. Petersbourg ce 23 Mars, 1758.

Отдѣлъ писемъ, тека 4.

227.

Ранѣе 1759 г. Суплика монаховъ Слуцкаго Троицкаго монастыря, поданная князю Іерониму Радивилу.

Жалуются на разныя притѣсненія со стороны Троицкаго Слуцкаго братства. (См. N 143). Притѣсненія же эти состояли въ слѣдующемъ: Во первыхъ, жалуются монахи, братство произвело, будто бы, незаконную и крайне несправедливую ревизію архимандріи Слуцкой — rewizyią nigdy niesłychaną z konfuzią archimandryi Słuckiey. Далѣе, не ограничиваясь этимъ, братчики вмѣшались даже въ несвойственное имъ дѣло избранія архимандрита, и испросивъ у Радивила разрѣшеніе—отправиться въ Кіевъ для представленія новаго кандидата, требовали отъ монастыря не только лошадей и экипажей, но и всей необходимой на дорогу суммы денегъ. Между тѣмъ, намѣстникъ монастыря, до утвержденія новаго архимандрита, не имѣлъ права распоряжаться суммами монастырскими, и при томъ въ пользу номината, представляемаго отъ братства. По смыслу излагаемыхъ здѣсь фактовъ, нужно полагать, что все это происходило по смерти архимандрита Давида Нащинскаго (см. N 218), а упоминаемый номинатъ очевидно есть извѣстный потомъ Досиѳей Галаховскій, избранный по желанію Радивила. См. оп. арх. Николая стр. 117. Замѣтимъ при этомъ, что годъ вступленія на архимандрію Досиѳея Галаховскаго показанъ въ этой книгѣ ошибочно, въ другихъ же источникахъ совсѣмъ не обозначенъ, и потому нельзя было съ точностію опредѣлить, къ какому именно году относится настоящій документъ; между тѣмъ онъ имѣетъ довольно важное значеніе для исторіи Слуцкаго монастыря.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie a panie dziedziczny collatorze miłosciwy!

Jeżeli zawżdy y praesente praeposito suo archimandryi Słuckiej klasztor collatorskiej

jasnieoswieconey W. X. M. łaski wygląda: to teraz w osieroceniu onego zostaiąc, o osobliwszą téj że nad sobą łaski od jasnieoswieconej W. X. M. propagacyą y protekcyą nay-więcey w niespokoju od ich mosciow panów bractwa Słuckiego nayuniżeniey odważa się prosić.

Bo dosyć ich mciom, że, przez udanie jasnieoswieconey W. X. M. wszystkich archimandryi Słuckiej zakonników, pretensyą y dependencyą, której od dawnych wieków nie mieli, y mieć nie mogli do klasztoru archimandryi Słuckiej, urościli, y, według rozkazu jasnieoswieconey W. X. M., rewizyą nigdy niesłychaną z konfuzyą archimandryi Słuckiej, ponieważ wiernych y poprzysiężonych swoich synów ma, czynili. Nie kontentują się ich mość pp. bractwo y tym, że choć klasztorowi, jako do zwierzchności swej o smierci nieboszczyka archimandryty donieść należało, już ordynans łaskawy jasnieoswieconey W. X. M. jechać do Kijowa otrzymali. Teraz jeszcze z archimandryi Słuckiej pojazdu dla siebie do Kijowa sześcioro koni, dwuch kolasek, a osobliwie pieniędzy 500 złotych pretendują: y to niby dla prowadzenia nominata; lecz jako antecessor, tak y będący nominat kosztem swoim ma przyjechać, jeżeli by swoim nie chciał, to jak przodkowie ich mosci pp. bractwa nominata swoim kosztem sprowadzili, tak y ich M. powinni dla honoru swego bez utraty archimandryi Słuckiej sprowadzić; a inquantum by ten koszt y klasztorny powinien być, tedy ich mosciowie dawną archimandryi Słuckiey trzymają summe, mogą to w regiestr kłaść: a ja ich mciom, aby y koni i pieniędzy tylo na drogę dawać, nie mam zkąd wziąć, a skarbca archimandryi Słuckiej rozpieczętować, jak y sami ich mciowie to przyznawają, do przyjazdu nominata nie można.

Zmiłuj się tedy jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieju racz na klasztor archimandryi Słuckiej y ubogich zakonników te swoją pańską protektorską clemencyą pokazać, aby więcej I. M. pp. bractwo archimandryi Słuckiej nie turbowali, ażeby kosztem swoim do Kijowa jechali, a ten koszt i pieniędzy za przyjazdem nominata possunt refundi, ponieważ ja ni obliga ich mciom, aby na klasztor ich mciowie wyżyczali, nie mocen dawać, bo summę klasztorną do kilka tysięcy mają, ni też u kogo wyżyczać dla ich mciow znajduję. O którą pańską jasnieoswieconey W. X. M. łaską te supplikacją ja ze wszystką archimandryi Słuckiej płaczliwie złożywszy Boski majestat błagać o zdrowiu y wszelkich pomyslnosciach, y być dozgonnie zapisuję się. Jasnieoswieconey W. X. M. pana naszego collatora miłosciwego najuniżensi słudzy y bogomodlcy codzienne X. Innocenty Boldyszewski, namiesnik archimandryi Słuckiey, X. Hilaryon Rudakowski, X. Makaryusz Marcinowicz, z całą bracią monasteru swiętego Troickiego.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

228.

1759 г. 16 Октября. Письмо Досиоея Галаховскаго, архимандрита Слуцкаго, къ комендавту Слуцкой крѣпости.

Проситъ о законномъ преслѣдованіи шайки Слуцкихъ жидовъ, насильственно и съ великимъ шумомъ—tumultem wielkim ворвавшихся однажды въ православную церковь св. Николая, и едва не сорвавшихъ престола съ священнаго мѣста, а въ случаѣ, если бы онъ, коммендантъ, не могъ рѣшить дѣла своею властію, проситъ донести объ этомъ самому князю Радивилу.

Wielmożny mosci panie komendancie fortecy Słuckiej, mnie osobliwszy dobrodzieju!

Zupełną relację samym wieczorem dnia wczorajszego odebrałem, iż żydzi tumultem wielkim wpadli byli do cerkwi Bożej Mikołaja swiętego, y ledwie uhamowani zostali że do samego nie rzucili się ołtarza y onego tylko że nie przewrócili, przez co cerkiew chrzescijańską bardzo zprofonowali, w której z tej racji y liturgia swięta być nie może do tych czas, póki po tej profanacij poswięcona, według kanonow swiętych ojców, nie będzie.

Supplikuję tedy per viscera Christi, któremu samemu od tych gwałtownikow tak wielki dishonor stał się, łaski wielmożnego W. M. pana dobrodzieja a bardziey sprawiedliwości swiętej, aby ci żydzi za takie ausus notorie skarani byli, a jeżeli by wielmożny W. M. pan nie miał plenariam nad nimi potestatem, to chciej M. dobrodzieju w tym uwiadomić mnie, a ja umyslnego zaraz do jasnieoswieconego xiążęcia J. M. dobrodzieja poszlę z żałobą na tych smiałków. O którą uczynność posetnie upraszając pisze się plenissimo cultu wielmożnego mnie osobliwszego W. M. pana dobrodzieja uniżonym sługą Dosytheusz Galachowski, archimandryta Słucki, namiesnik prawosławnej metropoliey Kijowskiej; 1759 r., Octobr 16 d., s. v.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

229.

1760 г. 23 Января. Письмо Досиоея Галаховскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Извѣщаетъ, что по случаю внезапнаго и неожиданнаго возвращенія Радивила изъ какого-то путешествія, въ Слуцкомъ монастырѣ, послѣ совершенія божественной литургіи, въ присутствіи всего магистрата, при колокольномъ звонѣ отправлено было торжественное молебствіе.

Celsissime dux illustrissime princeps domine collator longe clementissime.

Quod ad famulum tuum in moderno transitu, praeter omnem spem ac opinionem, adeo perbenigne divertere dignatus es, demississimas ago gratias agamque, dum vivam, immortales.

Qui vita ac via nostra est supremus ille caelorum princeps, ut celsitudinem tuam ducat ac reducat incolumem utque, quoquo per-

gas gressus ac regressus tuos, quam felicissime dirigat, hoc puncto post celebrationem sanctae liturgiae, cum toto clero nostro, ac assistenti universo magistratu, resonante etiam sonitu campanarum, ardentissimas preces publice non minus ac sincere deo fudimus.

Crede, domine dulcissime, ut te oculis nostris tam inopinate subductum nunc dolemus ex animo, ita brevi restitutum ut gaudeamus vovemus omnes, sumusque semper deum praecaturi. Perge, princeps optime, felix faustusque, rursus ex animo apprecor.

Celsitudinis vestrae infimus cultor et obsequentissimus servus Dositheus Galachowski, archimandrita Słucensis, vicarius orthodoxae metropoliae Kijoviensis. Scripsi A. D. 1760, Januarii 23 die, in abbatia Słucensi.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

230.

1760 г. 25 Января. Письмо Досиѳея Галаховскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Отправляясь въ Варшаву, по порученію Радивила, проситъ о томъ, чтобы для болѣе скорѣйшаго и успѣшнѣйшаго исполненія этого порученія, quod citissime simul ac felicissime persolvat, отправленъ былъ вмѣстѣ съ нимъ отъ имени всѣхъ княжествъ Радивила писарь—scriba Слуцкой магдебургіи.

Celsissime dux illustrissime princeps domine collator longe clementissime!

Altero abhinc die, ex quo celsitudo vestra Białam hinc concessit, ad iter Varsaviense accinxi me, ut susceptum in me notum munus, auspice Deo, quod citissime simul ac felicissime persolvam. Verum unicum remorat me, nempe, ut nomine omnium ducatus celsitudinis vestrae civitatum mecum Varsaviam eat etiam scriba Słucensis Magdeburgiae Melentowicz. Is in id juxta, ut a suis, quibus detinetur, officiis ad tempus liberetur, nondum ad magistratum mandatum a celsitudine vestra petitioni meae promissum datum est. Hoc ut absque mora mittatur, fac, celsissime domine, enixe obsecro, non cunctanter digneris imperare. Ver instat, hyemale iter, in dies calorem solarem sibi infestum persentiscens, vix ultro eum sustinebit. Quod antequam fiet mihi, peracto, quod coepi prospero numine, omnino huc revertendum est. Ergo iterum atque iterum gratiam hanc per latorem hujusce epistolae a te, domine clementissime, omni animi demissione contendo. Celsitudinis vestrae ex animo faventissimus atque obsequentissimus servus Dositheus Galachowski, abbas Słucensis, vicarius metropoliae Kijoviensis. Anno 1760, Januarii 25 d., Słuck.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

231.

1760 г. Письмо намѣстника Слуцкой архимандріи къ князю Іерониму Радивилу.

За отсутствіемъ архимандрита, отправившагося въ Варшаву, обращается съ просьбою къ Радивилу его намѣстникъ, и проситъ о замѣщеніи вакантнаго священническаго мѣста при церкви Романовской. Письмо это, само по себѣ не особенно содержательное, находится въ нѣкоторомъ соотношеніи, равно какъ и предыдущее письмо, съ другими помѣщенными ниже документами и сохранившимися безъ означенія года; а потому при опредѣленіи года послѣднихъ должны быть приняты во вниманіе и эти письма.

Jaśnieoświecony mości xiąże panie collatorze y miłościwy dobrodzieju!

Przy odjezdzie swoim z Słucka do Warszawy jego mc xiądz archimandrita principał nasz zostawił nam to in commissis, abyśmy z tą najpokorniejszą suppliką upadli do miłościwych collatorskich stóp jaśnieoświeconéj W. X. M. pana y dobrodzieja naszego w tym interessie: w dobrach jaśnieoświeconéj W. X. M. miasteczku Romanowie cerkiew ś. Jerzego męczennika już to więcéj roku bez własnego zostaje kapłana, dla czego dla lepszéj wygody in spiritualibus tenże przerzeczony ociec archimandryta przez nas najuniżeńszych sług y bogomodlców jaśnieoświeconéj W. X. M. odważa się rekommendować miłościwemu collatorskiemu jaśnieoświeconéj W. X. M. respektowi człowieka do kapłaństwa cale zgodnego na imie Jana Burmę, zięcia bywszego tamecznego prezbitera, pokornie supplikując, aby z osobliwszéj clemencyi jaśnieoświeconéj W. X. M. do pomienionéj cerkwi mogł być ukontentowany za prezbitera. Za którą miłościwą pańską clemencyę zabieramy oraz y z pasterzem naszym obligacyą o miłym zdrowiu y szczęśliwym panowaniu jaśnieoświeconéj W. X. M. do zgonu życia majestat Boski błagać, jaśnieoświeconéj W. X. M. pana collatora y miłościwego dobrodzieja naszego ustawiczni bogomodłcy y nayuniżeńsi słudzy Gedeon Kamiński, namiestnik archim. Słuck. Stefan Mańkowski, prezbit. Woskr.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

232.

1760 г. 14 Марта. Письмо Леона Шептицкаго къ князю Іерониму Радивилу.

Снова повторяетъ свою жалобу на лѣсничаго Злочевской волости, который на этотъ разъ препятствовалъ продажѣ церкви и другихъ зданій, находившихся въ бывшей обители монахинь Базиліанскаго ордена, въ м. Сасовѣ, и обѣщаясь пріискать самъ покупателя думалъ только о томъ, чтобы извлечь отсюда выгоду для своего собственнаго интереса.

Jaśnieoświecony mosci xiąże dobrodzieiu!

Przed rokiem ieszcze miałem honor zanosić prośby moie do jasnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja za zakonnicami reguły ś. Bazylego w Sasowie mieszkaiącemi, maiącemi się do formalnieyszego konwentu prze-

nieść, z racyi niemogącey się w Sasowskiey rezydencyi zachować należycie klauzury zakonney, aby niemiały prepedycyi do sprzedania cerkwi y budowla iakiegokolwiek, z szczegulney elemozyny staraniem ich wystawionych y odebranych, deklaracyę jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja, iż za powzięciem o tym, od kogo należało, informacyi przez świętobliwy wzgląd nad ich ubostwem miała być uczyniona dyspozycya J. P. leśniczemu włosci Złoczowskiey, aby niezbraniał takowey przedaży, a że teraz trafiaiącym się kupcom tenże J. P. leśniczy przeszkadza, chcąc nabyć od siebie dla kogoś, a pieniędzy y przez połowe tych, co by kto inney dał, z oczewistą krzywdą ubostwa dać nie chce.

Z tey przyczyny przychodzi mi ponawiać nayuniżeńsze prośby o absolutną jaśnieoświeconey W. X. M. dyspozycyę do J. P. Szczawińskiego leśniczego o wolne sprzedanie, aby się nie interessował. Ziednasz sobie, jaśnieoswiecony W. X. M. dobrodziey, przez modlitwy tych sierot wielką przed Bogiem zasługę, ponieważ ten tylko ieden sposob dla nich wyżywienia się będzie w klasztorze formalnym; spodziewam się łaskawey dla nich rezolucyi, z naypowinnieyszym uszanowaniem piszę się jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodzieja nayniższym sługą L. Szeptycki, B. L. H. K. d. 14 Martii 1760 w Krylosie.

Отдѣлъ писемъ, тека 257.

233.

1760 г. 18 Апрѣля. Письмо Іосиѳея Галаховскаго къ князю Іерониму Радивилу.

Препровождая въ даръ князю Китайское плоды и нѣкій особый, также Китайскій составъ изъ экстракта цвѣтовъ, Галаховскій упоминаетъ о какомъ-то дѣлѣ насчетъ отобранія хмѣльныхъ напитковъ отъ священниковъ, отлагая подробное объясненіе объ этомъ до личнаго свиданія съ Радивиломъ въ Бѣлой. Здѣсь же прилагаетъ письмо отъ Бѣлогородскаго епископа изъ Москвы, какъ доказательство того, сколько онъ, архимандритъ, заботился о распространеніи славы Радивила даже въ самыхъ отдаленныхъ странахъ:—ze ja adorując J. W. X. M. dobrodzieja et remotas regiones do teyże pociągam weneracyi.

Jaśnieoświecony mości xiąże miłościwy panie collatorze y dobrodzieju!

Rozkazowi jaśnieoświeconéj W. X. M. dobrodzieja, który u mnie jest pro summa lege, dosyć czyniąc inwestygowałem sprawę o branie trunków presbyterow, y w tym chciałem teraz należący jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodziejowi uczynić raport, że zaś w tym czasie wyjeżdzam w imie Boże do Białéj, mając do drogi mojéj uwolnionego J. P. pisarza, za który respekt najpokorniéj jaśnieoświeconej W. X. M. dobrodziejowi dziękuję; przy więc tam będę miał honor prezentując się u nog pańskich y ten interess prezbyterów dostatecznie remonstrować. Temi czasy dostawszy z Moskwy od jego mci xiędza Gerbasiusza Lincewskiego, który w państwie Kitajskim na opatstwie szesnaście lat zostawał, a teraz po rewokacji biskupem Perejasławskim kreowany jest, Chińskich owoców y slebu (?), w massie z samego kwiatu per extraktum robionego, jaśnieoświeconey W. X. M. dobrodziejowi, jako panu we wszystkim przedniego gustu, w przysłudze mojéj posyłam y o łaskawe upraszam przyjęcie. Przyłączam też tu kartkę recenter do mnie z

Moskwy od jego mci xiędza biskupa Białogrodskiego Joasafa Mitkiewicza pisaną, która będzie dowodem, że ja adorując jaśnieoświeconą W. X. M. dobrodzieja, et remotas regiones do tejże pociągam weneracji, oraz wyświadczy, jaką dla siebie jaśnieoświeconéj W. X. M. dobrodzieja przez swoją sprawiedliwość generosią y clemencyją nie tylko w ojczyznie ale y u postronnych narodów sprawujesz admiracyją; z czego ciesząc się jako wszelką życzliwością dla jaśnieoświeconéj W. X. M. dobrodzieja obowiązany to przed innemi mam szczęście, żem jest circa continna suffragia, omni cultu jaśnieoświeconéj W. X. M. miłościwego pana kollatora y dobrodzieja najniższym sługą Dositheusz Galachowski, archimandryta Słucki, namieśnik prawosławnéj metropolij Kijowskiéj; d. 18 Aprilii 1760 r.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

234.

1760 г. 24 Мая. Письмо Владиміра Лопухина, Кіевскаго оберъ-коммендаита къ Литовскому гетману князю Михаилу Радивилу.

Требуетъ выдачи Россійскихъ бѣглыхъ, жившихъ въ тринадцати дворахъ села Кутъ, въ Кременецкомъ повѣтѣ, и проситъ не оказывать имъ къ возвращенію никакого препятствія, такъ какъ означенные бѣглые, *слыша публикованные о отпущеніи винъ всѣмъ живущимъ въ Польшѣ бѣглымъ Россійскимъ подданнымъ всемилостивѣйшіе ея императорскаго величества указы*, сами добровольно пожелали возвратиться обратно въ Россію.

Сіятельнѣйшій князь, высокородный и высокопревосходительнѣйшій господинъ великого княжества Литовскаго гетманъ и кавалеръ, мой сосѣдственный пріятель.

Сего Маія 20 дня ея императорскаго величества, моей всемилостивѣйшей и всеавгустѣйшей государыни имперіи (sic), природные подданные бѣглые велико-Россійскіе люди Григорій Ѳедосѣевъ, онъ же и коваль, да Филипъ Ярыгинъ поданнымъ мнѣ доношеніемъ представили, что отцы ихъ и они Ѳедосѣевъ и Ярыгинъ по побѣгѣ своемъ изъ Россіи за границу имѣли жительство зъ женами и зъ дѣтьми вотчины вашего сіятельства Кременецкаго повѣту въ селѣ Кутахъ; а нынѣ, слыша публикованные о отпущеніи винъ всѣмъ живущимъ въ Польшѣ бѣглымъ Россійскимъ подданнымъ всемилостивѣйшіе ея императорскаго величества указы, вышли въ Россію, а жены и дѣти ихъ, такожъ и другіе тамъ въ тринадцати дворахъ живущіе такіе жъ бѣглые Россійскіе подданные, зъ женами и зъ дѣтьми и со всѣми пожитками, остались въ томъ же селѣ Кутахъ за тѣмъ, что хотя жъ, по повелѣнію вашего сіятельства, опредѣленной отъ вашаго сіятельства надъ онымъ селомъ Кутами и надъ протчими вотчинами вашими управитель Рохмановской ихъ, Ѳедосѣева и Ярыгина и всѣхъ, живущихъ въ томъ селѣ Кутахъ, Россійскихъ подданныхъ, по желаніямъ ихъ, зъ женами и зъ дѣтьми и съ пожитками, къ выходу въ Россію и увольняетъ, но отъ состоящихъ по всѣмъ лежащимъ къ Россійской границѣ трактамъ Польскихъ командъ причиняются Россійскимъ подданнымъ за выходъ ихъ въ Россію не только всѣхъ пожитковъ грабительство, но и жестокіе побои и тюремное заключеніе, зачѣмъ

безъ конвоя и выдти имъ въ Россію не возможно.

Того ради вашего сіятельства покорнѣйше прошу, въ разсужденіи сосѣдственной дружбы и во исполненіе постановленныхъ между Россійскою имперіею и королемъ Польскимъ мирныхъ трактатовъ, и его королевскаго величества Польскаго указовъ, приказать показанныхъ Ѳедосѣева и Ярыгина и протчихъ, въ томъ же вотчины вашего сіятельства селѣ Кутахъ въ тринадцати дворахъ жительствующихъ, бѣглыхъ, Россійскихъ подданныхъ, зъ женами и зъ дѣтьми и со всѣми ихъ пожитками и съ скотомъ, въ Россію отпустить, а чтобъ онымъ Россійскимъ подданнымъ въ проѣздѣ ихъ къ Россійской границѣ отъ Польскихъ командъ задержанія, также грабительства или другихъ какихъ либо обидъ причинено не было, дать имъ Ѳедосѣю съ товарищи для препровожденія до Россійской границы пристойной конвой, и о томъ не оставить меня увѣдомить: означенные жъ Ѳедосѣевъ и Ярыгинъ для забранія женъ своихъ, дѣтей и пожитковъ и прочихъ своихъ товарыщей отправлены присемъ обратно. Впротчемъ съ особливымъ моимъ почтеніемъ пребуду вашего сіятельства, моего сосѣдственнаго пріятеля, покорный слуга ея императорскаго величества самодержцы всероссійской, моей всемилостивѣйшей и всеавгустѣйшей государыни, генералъ-маеоръ и Кіевской оберъ комендантъ и главной Кіевской командиръ Владимиръ Лопухинъ. Кіевъ, Маія 24-го дня 1760 года.

Отдѣлъ писемъ, тека 131.

235.

1761 г. 22 Апрѣля. Письмо Досиѳея Галаховскаго къ князю Михаилу Радивилу *).

Проситъ о возстановленіи сгорѣвшей нѣсколько лѣтъ тому назадъ Заблудовской церкви и о дозволеніи вывезть изъ пущъ Радивиловскихъ потребное количество лѣсу для ея построенія. Это дозволеніе дано уже было покойнымъ княземъ Іеронимомъ Радивиломъ (умер. 17 Мая 1760 г.), но, по какимъ то препятствіямъ, прихожане означенной церкви не могли имъ воспользоваться въ свое время.

Jaśnieoświecony mosci xiąże panie kollatorze y dobrodzieju miłościwy!

Już to od lat kilku fatali incendio cerkiew nam Zabłudowska w tamecznym klasztorze zgorzała, na której reedyfikacją S. P. jaśnieoświecony xiąże jego mci chorąży wielki Litewski wydał był jeszcze assygnacją do puszczy tamecznéj, pozwalającą wolne parafijanom potrzebnego drzewa wywiezienie, ale że to wyprowadzenie drzewa skutku swego na ten czas nie wzięło, więc teraz z upadnieniem do nóg jaśnieoświeconéj W. X. M. dobrodzieja, jako tych dóbr dzedzicznego pana a naszego kollatora, najuniżeniéj o ten respekt suplikuję, ażebyś ponowiający swoj konsens na swobodne z puszczy Zabłudowskiéj wywizeienie drzewa do restauracji cerkwi naszéj wydać łaskawie raczył.

W tym domu Bożym, do którego wybudowania, jaśnieoświecony W. X. M. dobrodziéj, chwalebnym przodków swych przykładem dobroczynną kollatorską przez pozwolenie materjałów przyłożysz rękę, będzie Bóg w Trójcy świętéj jedyny wzywany, będą

*) По смерти Іеронима Радивила, умершаго бездѣтнымъ, всѣ имѣнія его перешли къ Литовскому гетману Михаилу Радивилу. См. Котлуб. 458 стр.

także do tegoż Boga tak za jaśnieoświeconego W. X. M. dobrodzieja, jako też y za całą jego xiążęcą familją nieustanne zawsze szły suffragia, a ja zasobna nie przestane być nigdy, voto et cultu perpetuo, jaśnieoświeconéj W. X. M., pana kollatora y dobrodzieja miłościwego, szczerza życzliwym bogomodlcem y najniższym sługą X. Dosytheusz Gal., archimandrita Słucky, namiesnik prawosławnéj metropoliae Kijowskiéj; d. 22 Aprilii 1761 r. Sluck.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

236.

1761 г. 4 Іюля. Письмо отъ выборныхъ города Львова къ князю Михаилу Радивилу.

Жалуются вообще на усиленіе разныхъ безчинствъ—гультайства въ городѣ, ближайшимъ же поводомъ къ жалобѣ было слѣдующее. Нѣсколько бурсаковъ изъ іезуитской школы насильственнымъ образомъ напали на одну почтенную вдову, жену бывшаго инстигатора Львовскаго, въ ея собственномъ домѣ, а потомъ утащили ее къ себѣ домой, и тамъ безчеловѣчно избили, отсчитавши ей до тысячи розогъ. Виновные были тотчасъ же арестованы, но, по силѣ Торунскаго статута, мѣстное выборное управленіе не имѣло права рѣшать подобнаго дѣла, и потому просило о разрѣшеніи собрать, при посредствѣ городскаго подстаросты, общій судъ—judicium compositum, для законнаго разслѣдованія означеннаго криминальнаго поступка.

Jaśnieoświecony mości xiąże miłościwy panie y dodrodzieju!

W każdych okolicznościach, dopieroż względem gwałtu publicznego w Lwowie do jaśnieoświeconej W. X. M., jako starosty miejsca, że się nam odnosić należy, tak w publicznej krzywdzie miasta tego przy głębokim uszanowaniu W. X. M. dobrodzieja nasze praesentibus przekładamy skargi.

Niedosyć że na wiosnę różnego się namnożyło chultaistwa, które przez ronty jakożkolwiek rozproszone, teraz ludzie y w służbie zostający do tej przychodzą licencyi, że mimo wszelkich jurysdykcyi wsrod dnia obywatelów miasta tego napadają w własnych rezydencyach. Jakoż dnia wczorajszego bursacy XX. Jezuitów tutejszych, żadnej nad sobą stricte jurysdykcyi nieuznawający, P. Wyszatycką, wdowę nieboszczyka Wyszatyckiego, instygatora tutejszego, żonę człeka w mieście zasłużonego, licentiosissime napadszy, z własnej rezydencyi wywlokszy y do swojej wpodle zaprowadziwszy, rozg blisko tysiąca odliczywszy enormiter zbili, securitatem publicam miasta zgwałcili. Ci violatores pacis publicae in recenti w areszt pobrani, aby condignam excessowi mogli odnieść paenam ad exemplum innym na potym. Którey kary że nasz urząd sam przez się sine composito judicio ex capitaneo loci, ad mentem statutu Toruńskiego, extendować nie może, supplikujemy W. X. M. dobrodziejowi, abyś, dla odległości swojej, W. J. M. panu podstaroście (któryby composito nostro cum judicio tę sprawę sądził) zalecic raczył. Sami się dalszej manutencyi polecamy z głęboką weneratyą jaśnieoświeconego W. X. M., pana miłościwego, y dobrodzieja najuniżeńsi słudzy proconsul et consules urbis sacrae majestatis Leopoliensis, metropolis Russiae, Julii 4 d. anno 1761, w Lwowie.

Отдѣлъ писемъ, тека 130.

237.

1762 г. 2 Февраля. Письмо отъ магистрата города Ковны къ князю Михаилу Радивилу.

Жалуются на каштеляна Витебскаго по слѣдующему поводу. Не смотря на то, что, по силѣ прежнихъ привилегій, запрещено было евреямъ селиться въ Ковнѣ—aby mansionem et habitationem w mieście Kownie nie mieli, упомянутый каштелянъ Витебскій вступился за невѣрныхъ жидовъ—do tychczas tułających się w Kownie, и недавно по поводу истребленія нѣкоторыхъ еврейскихъ домовъ пожаромъ, отъ котораго не только весь городъ, но даже святыя церкви едва не погибли, вошелъ въ главный трибуналъ съ новою неслыханной претензіей, въ пользу тѣхъ же самыхъ жидовъ.

Jasnieoswiecony mosci xiąże panie nasz miłościwy!

W dezyderyach naszych extollimus manus nostras do uscisnienia stop jasnieoswieconey W. X. M., pana naszego miłościwego, pokornie supplikując, abyśmy mogli paternam dostąpić clementiam, po którey moglibyśmy pro digno et justo crescere, które cum fletu et gemitu pauperum tak wyrażamy: iż jasniewielmożny J. M. pan kasztelan Witebski za niewiernych żydów, dotychczas tułających się w Kownie, contra privilegia, temuż miastowi ante et post unionem od królow y xiążąt Litewskich nadanych, aby nansionem et habitationem w tymże mieście Kownie nie mieli, a po zgorzeniu tych że żydów (przez których nie tylko miasto całe lecz y świętnice Boskie mało co w ogniu nie spłonely) niesłuszną uformowawszy pretensyą tenże jasniewielmożny miasto całe wprowadził, za wniesieniem swoim do trybunału G. W. X. Lit., a potym po kondemnacie pojazd odprawił. Jakoż pamiętając na deklaracyą W. X. M., pana naszego miłościwego y dobrodzieja, że raczyłeś w przejezdzie swoim do xięstwa Żmudzkiego za tym miastem być protektorem; więc teraz jako ad custodem legum uciekając się żebrzemy tey łaski, aby aktorat, za interpozycyą oycowską jego, niebył kadencyi teraznieyszey Mińskiey wołany, quia nos absque te patre facti pupilli sumus; za którą uznaną łaskę oycowską y za długoletnie panowanie jego majestat Boski błagać obowiązujemy się y zapisujemy się jasnieoswieconego W. X. M. pana naszego miłościwego nayniżsi podnożkowie woyt, burmistrze, rada y cały magistrat miasta J. K. M. Kowna. Datt. z Kowna 2 Februarji 1762 roku.

Отдѣлъ писемъ, тека 116.

238.

Около 1762 г. Письмо Досиѳея Галаховскаго къ князю Радивилу.

Проситъ о возстановленіи двухъ погорѣвшихъ церквей: одной въ Сковышинской волости, при Князь-озерѣ, и другой въ деревнѣ Порѣчьѣ, а также о позволеніи вывезти потребное для того количество лѣсу изъ пущъ Радивила. Въ каталогѣ, помѣщенномъ у архим. Николая, церкви эти не упоминаются, откуда можно заключить, что едва ли они были возстановлены по просьбѣ архимандрита.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie kollatorze y naymiłosciwszy dobrodzieju!

W miłosciwym collatorstwie jasnieoswieconej W. X. M. dwie cerkwie religij Graeco-

Rossyjskiej z przypadkowego ognia pogorżały, jedna w włóści Skowyszynskiej przy Kniaz Jeziorze, druga we wsi Porzeczu, bez których poddanym jasnieoswieconej W. X. M. żyć trudno, nie mającym swiętnice pańskiej, w której by sakramentów swiętych uczęstnikami bywać mogli. Upadam tedy jako najpokorniej do miłosciwych stop jasnieoswieconej W. X. M., racz jasnieoswiecony miłosciwy panie collatorze y dobrodzieju, z wrodzonej swoiej ad amplificandum cultum divinum zelozji, na pobudowanie przerzeczonych dwuch cerkwi puszczy w włosciach tych poddańs twu swojemu pozwolić, z któremi y ja za ten pański y collatorski respekt, o miłym zdrowiu y szczęśliwym długoletnim panowaniu jasnieoswieconej W. X. M. majestat Boski błagać submittuję się; jasnieoswieconej W. X. M. pana collatora y naymiłosciwszego dobrodzieja najniższy sługa y bogomodlca Dosytheusz Galachowski, archimandryta Słucki, namiesnik prawosławnej metropolii Kijowskiej.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

239.

1762 г. 4 Февраля. Письмо Георгія Конисскаго къ князю Михаилу Радивилу.

Писано въ защиту одного православнаго священника, требовавшаго, будто бы, дароваго молотья хлѣба на арендаторской мельницѣ, на самомъ же дѣлѣ только желавшаго быть свободнымъ od żydowskiego jarzma, и другаго пароха, ограбленнаго жидомъ арендаторомъ, который, подъ предлогомъ, что нашелъ въ домѣ его кварту водки, со многими казаками сдѣлалъ потомъ наѣздъ на домъ этого пароха, все у него разграбилъ, и самую церковь запечаталъ.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie y dobrodzieju!

Wasza xiążęcia mość przy pańskiey swojey deklaracyi względem parocha mego, w hrabstwie waszey xiążęciey mci Kopyskim we wsi Jakowliczach będącego, a tamecznym arędarzem ukrzywdzonego daney, raczyłeś odemnie potrzebować, abym parochowi zakazał przywłaszczania wolnego mliwa we młynach y propinacyi, pilnie uczyniłbym to, ale żadney propinacyi u pomienionego parocha niebyło y niejest, w czym on idzie czy to do inquizycyi czyli do juramentu, nie pretenduje też wolnego mliwa, tylko wolności mleć w postronnych, a nie koniecznie w arędarskim młynie, y bydź od żydowskiego jarzma wolnym. Y w tey kategoryi jużbym W. X. M. nie turbował, ale daje mi do tego okkazję druga krzywda, co do authora podobna lubo sama w sobie daleko jeszcze większa: w państwie W. X. M. Newelskim w woytowstwie Pupowickim najechawszy przeszłego Jannuarii tameczny nowy arędarz żyd na plebanią parocha Pupowickiego, gdy spytał się onego parocha, jeżeli jest wódka w domu, y paroch mu pokazał dobrowolnie nie więcey kwarty, dla domowey potrzeby kupioney, arędarz ten wszystkie jego domowstwo rewidował, a nic nie nalazszy więcey do Newla odiechał, potym dni w trzy tenże żyd najechawszy drugi raz z kilkunastu kozakami na plebanią tegoż parocha, wszystkie ubostwo jego przepisał y odebrał, na ostatek y cerkiew S-tą zapieczętował z ordinansu niejakiegoś jego mci pana Maladowskiego, który ordynans copiatim tu przyłączam.

Raczże W. X. M. panie y dobrodzieju

łaskawie y sprawiedliwie osądzić, jeżeli to nam nie ostatnia jest oppressya? Pieczętowali raz żydzi umęczonego Christusa pana w grobie; teraz męcząc tegoż samego w członkach jego chrześcijanach, już y świątnicę jego pieczętują y duszy chrześcijańskie, osobliwie w te czasy wielu chorujących, nie dopuszczając przez to sacratissimo viatico instruere, wiecznie gubią.

Dla miłości tedy Pana Boga roskaż W. X. M. w takie ostatnie oppressyi weyrzeć y w udane żydowskie postępki zgromić, a świątnice Boskie y sług przy nich znaydujących się w pokoju rachować. O co supplikuiąc do W. X. M. z powinną moją najgłębszą submissyą zostawam W. X. M. pana y dobrodzieja najniższym sługą Jerzy Koniski, biskup Białorusski, antiqui Graeci ritus, X-bris 4 die, 1762 anno.

Отдѣлъ писемъ, тека.

240.

1762 г. 3 Мая. Суппликa отъ президента и райцевъ города Львова къ князю Михаилу Радивилу.

Приносятъ жалобу на нѣкоего Франциска Сѣдлинскаго, городскаго субделегата. Будучи смотрителемъ (dozorcą) за имѣніемъ и доходами каштеляна Брацлавскаго, и разсчитывая на защиту послѣдняго наносилъ всякія обиды и оскорбленія сосѣду своему Лазаревичу, принадлежавшему къ цеху рѣзниковъ. Причиною же насилій было только то, что Лазаревичь продажею мяса наносилъ ущербъ интересамъ находившагося въ управленіи Сѣдлинскаго имѣнія; за отдаленіемъ же города отъ центральнаго управленія мѣстныя власти не могли сами укротить этихъ насилій. Подобныя столкновенія повторялись не рѣдко въ исторіи города Львова, и были прямымъ слѣдствіемъ извѣстнаго цеховаго его устройства. См. Kron. Zubrzyckiego.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie y dobrodzieju!

Pominąwszy obszerną explikacyą praw, któremi to stołeczne miasto y jego obywatele od wszelkich wiolencyi są ubespieczeni, bo te W. X. M. dobrodziejowi też miasto powagą swoią zaszczyceaiącemu dostatecznie są wiadome, przychodzi nam tylko przy złożeniu u nóg W. X. M. dobrodzieja naygłębszey weneracyi zanieść żal y skargę na J. pana Franciszka Siedlinskiego, subdelegata grodu W. X. M. dobrodzieja, który to J. M. będąc dozorcą dworku y czynszowników jasniewielmożnego J. M. pana Czarneckiego, kasztelana Bracławskiego, przy którym dworku w sąsiedstwie nieiaki Piotr Łazarowicz, cechmistrz cechy rzezniczy, ma swoie domowstwo na gruntach mieyskich. Do tego człeka z okazyi, iż partaczom czynszownikom rzeczonym przeszkod czysze swoiey w przedawaniu mięsa podług prawa, tey że cesze służącego, zabraniał, y iakoby ten rzeznik psami swemi parobka pomienionego dworku poszczwał. Co się w sądzie prezydantskim przy attentowaniu tego przez rodzonego J. M. brata, także subdelegata grodu Lwowskiego, z inquizycyi nie pokazało, niesprawiedliwą uformowawszy pretensyą grożono przez J. M. pana starszego brata przy namienioney sprawy attendencyi. Za przybyciem swoim z podróży do Lwowa wykonał wiolencyą, albowiem pochwyciwszy czeladnika tegoż Łazarowicza wspomnionego, za nim do miasta idącego do jatek z mięsem, na drodze publiczney, y do dworku zaprowadziwszy sto kanczuków plagami zbił, a magistrowi cech-

mistrzowi, ucieczką do miasta pod ten czas salwuiącemu się, trzysta kijow dać obiecał, iakoż na ten koniec, aby złapać mogł, dzienne y nocne zbronią własnie na zabicie godząc zasadzki (zazywaiąc do tego tak jasniewielmożnego J. M. pana kasztelana Bracławskiego, iako y jasniewielmożnego J. M. pana woiewody Kijowskiego czynszowników, w swoiey dyspozycyi będących) do tąd czynić nie przestaie, y że obsolutnych tych zamysłów wykonać dotąd, (bo Łazarowicz odstąpiwszy domu własnego, żony y dzieci w miescie przed takową obsolutnoscią kryć się musi) nie może, inne, jakie tylko wymyslić może temuż mieszczaninowi, wyrządza krzywdy; kaczki mu pozabijał, psy postrzelał, dzieci poprzestraszał; o tę wiolencyą gdyśmy kazali imieniem miasta zanieść protestacyą, pana syndyka miasta nie przepuszczaiąc, y naypierwszym urzędnikom tegoż miasta publicznie w kancellaryi zelżył, zuchwale czyniąc przegrozki y swoie przedsięwzięcia na Łazarowicza wykonać oswiadczaiąc się.

Te tedy bezprawne y zuchwałe postempki ich mciow panow Siedlińskich gdy mamy honor exponować W. X. M. dobrodziejowi, iako maiący prawem oznaczoną pańską dla siebie protekcyą, o sprawiedliwą animadwersyą tak na ich mciow panów Siedlińskich, aby za popełnioną wiolencyą y od dalszych czynienia ad mentem legis coerceantur, iako też o wyraźną pańską W. X. M. dobrodzieja dyspozycyą do WW. sędziow, mianowicie do W. J. M. pana pisarza, aby tantas licentias ich mciom panom palestrantom, a osobliwie ich mciom panom Siedlińskim, w nadzieię swoich dla nich faworów nie pozwalał, ile gdy w oczach W. J. pana pisarza, któremu my się żalili, J. M. pan Franciszek Siedliński przyznaiąc, owszem tym się chlubiąc, że wspomnionemu czeladnikowi cechy rzezniczey nie kanczukow lecz postronkow sto dał, kaczki y psy postrzelał, na cechmistrzu swoy zamysł wykonać oswiadczył się y przed W. J. panem kommendantem garnizonu Lwowskiego Rzeczy Pospolitey rekwiruiącym, aby poprzestał tych wiolencyi, toż samo stwierdził. Bo y biją y płakać nie daią, broniąc nam ad acta W. X. M. dobrodzieja przez zuchwałe zelzywości liberum aditum; oraz supplikujemy, żeby W. J. pan burgrabia Grodzki Lwowski y J. M. pan kommendant praesidij W. X. M. tuteyszego mogli mieć dyspozycyą do usmierzania podobnych napotym wiolencyi. Poniewasz praesidium tuteysze koronne zawsze iest dalekie od tego..... na ich mciow palestrantow, exkuzuiąc się, że nie maią ordynansu do brania w areszt szlachtę.

Za czym undique pressi powtarzamy naszą supplikę y pokorne prosby do W. X. M. dobrodzieja, w tym y generalnie we wszystkich interessach miasta własciwey nam pańskiey polecamy się protekcyi, y z nayglębszą adoracyą iestesmy y na zawsze być żądamy iasnieoswieconego W. X. M. pana y dobrodzieja nayniższemi sługami prezydent y radcy miasta J. K. M. Lwowa, metropolij Russkiey; dnia 3 Maji, 1762 roku, w Lwowie.

Отдѣлъ писемъ, тека 130.

241.

1762 г. 9 Іюня. Суппляка отъ Слуцкаго Троицкаго братства, поданная князю Карлу II Станиславу Радивилу *).

Просятъ о защитѣ архимандрита Досиөея Галаховскаго по слѣдующему поводу. Два монаха Троицкаго Слуцкаго монастыря, взбунтовавшіеся, будто бы, по одному только своеволію—przez jedyną rozpustę, убѣжали въ Кіевъ, и подали жалобу на своего архимадрита митрополиту Кіевскому. Слѣдствіемъ было то, что Галаховскій вызванъ былъ для отвѣта въ Кіевъ, а на мѣсто его, безъ вѣдома братства и коллятора монастыря, присланъ былъ другой архимандритъ, по всей вѣроятности Павелъ Волчанскій, хотя грамота митрополита Арсенія объ избраніи этого архимандрита утверждена только 1764 г. 20 Января. См. ист. Росс. іерарх. Амвросія т. VI стр. 162. Такъ какъ подобное назначеніе противорѣчило установленному издавна порядку избранія, то и вызвало братство на эту жалобу, и заставило его искать ходатайства и посредничества у Радивила.

Jasnieoswiecony miłosciwy xiążę, panie a panie nasz miłosciwy i dobrodzieju!

Przy początku szczęsliwego panowania jasnieoswieconey W. X. M., dziedzicznego pana naszego miłosciwego, nie należało by nam przez żadną scrypturę incommodować powagi pana miłosciwego, tylko personalną adoracyią pańskie jego należało by ucałować stopy, a że nam zaszła wielka z Kijowa niepomyslność, przeto musiemy, podług dawnych zwyczajów, do miłosciwdj dziedzicznego pana uciekać się protekcij, to wyrażaiąc, iż niedawnemi czasy zbuntowawszy się przez jedyną rozpustę dwuch zakonników udali się do Kijowa, y tam tak przed jasniewielmożnym J. M. xiędzem metropolitą y konsistorzem duchownym J. M. xiędza archimadrytę tutejszego udali, że ordynansem swoim ztąd pociąga na obedyięcią do Kijowa, a na mieysce onego inszego tu przysłał nominata, który, z liczną do klasztoru swiętego Troickiego dnia wczorajszego przybywszy assystencją, chciał dzis wszystką od namienionego J. M. xiędza archimandryty odebrać władzę i dispozycją, a samego wraz miał ordynować do Kijowa.

O czym my bractwo przemienienia pańskiego dowiedziawszy się, a będąc u niego z wizytą wszelkiemi perswadowali sposobami, gdyby nie nadweredzając praw y porządków tutejszych, od jasnieoswieconych xiążąt J. M. antecessorów ustanowionych, tej krzywdy, sine scitu jasnieoswieconej W. X. M., jako dziedzicznego pana naszego miłosciwego, klasztorowi y nam bractwu nie czynił, gdyż takowa funkcya ni od kogo tu nie dependuje, tylko własnie od dziedzicznego pana.

Na dowod czego posyłamy jasnieoswieconej W. X. M. panu miłosciwemu przeszłych tranzakcij kopią tym dokumentom, jak w takowych okolicznosciach ś. p. jasnieoswiecony xiąże chorąży, pan miłosciwy dziedziczną, władzą swoją klasztor ten y archimandrytów, za naszą bracką prośbą y rekomendacyją, utrzymywał, widząc to, że przez częste mutatie po różnych miastach klasztory

*) Михаилъ Казиміръ Радивилъ, Литовскій гетманъ и подканцлеръ, наслѣдовавшій въ 1760 г. всѣ имѣнія послѣ Іеронима Радивила, умеръ 15 Мая 1762 года, и въ управленіе имѣніями вступилъ сынъ его Карлъ II Станиславъ Радивилъ. См. Котлуб. 457 стр.

y dyecezie do znacznej przyszli zguby y ruiny, a ta archimandryia nie per triennium lecz dożywociem uprzywilejowana. Przeto i my upadając ze łzami do nóg jasnieoswieconej W. X. M. pana naszego miłosciwego tej żebrzemy clemencji, abyś do wielowładnej swojej namienionego J. M. ojca Galachowskiego, terazniejszego archimandrytę Słuckiego, przyjowszy protekcij, chciał jego przy tej że utrzymać archimandryi, y do jasniewielmożnego J. M. xiędza metropolity odpisać, y gdy by zaocznym udaniom nie dając kredytu niechciał go ztąd do Kijowa pociągać, przez co pokażesz, panie nasz miłosciwy, przykładny dowod, że jesteś pełnomocny collator, fundator y pan udzielny w dobrach swoich.

Uznawszy w tym miłosciwą pańskiego respektu protekcyią, obowiązujemy się za miłe zdrowie y długofortunne jego panowanie majestat najwyższego błagać. Jasnieoswieconej W. X. M., dziedzicznego pana naszego miłosciwego, najniżsi u stop podnożkowie: Aleksander Kuczarski, bratczyk, Jan Petrysiewicz, Leon Łapicki, starosta bractwa, Jan Suchozaniett, bratczyk, Daniel Łapicki, bratczyk, Michał Milontowicz, bratczyk, Mikołaj Chryścinicz, bratczyk, Jan Łapicki, bratczyk. Ze Słucka, die 9 Junii, 1762.

Прим. къ 241 N. *Архимандритъ Павелъ Волчанскій, согласно съ указанною выше грамотою, произведенъ былъ въ архимандрита Слуцкаго Троицкаго монастыря Ноября 9 дня 1763 года, а самая грамота дана 20 Генваря 1764 г. Но такъ какъ между Галаховскимъ и Волчанскимъ, въ имѣющихся объ этомъ предметѣ источникахъ, нигдѣ не показано никакого другаго архимандрита, то нужно полагать, что Волчанскій присланъ былъ сперва въ Слуцкій монастырь только въ качествѣ номината, что подтверждаетъ и настоящая супплика, а потомъ снова былъ вызванъ въ Кіевъ для производства въ архимандриты.*

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

242.

1762 г., или 1763 г. Супплика отъ Слуцкаго духовенства къ Виленскому воеводѣ Карлу Станиславу Радивилу *).

Вслѣдъ за братствомъ (см. N 241), приноситъ жалобу на того же вновь поставленнаго архимандрита, по поводу разныхъ допущенныхъ, будто бы, имъ жестокостей и несправедливостей. Всѣ же эти жестокости главнымъ образомъ направлены были противъ тѣхъ, которые искали защиты и покровительства въ Несвижѣ. Такимъ образомъ архимандритъ, по смыслу этой жалобы, намѣренно затруднялъ дѣйствія коммиссіи, назначенной отъ князя Радивила, подвергъ жестокому наказанію двухъ монахинь, обращавшихся къ покровительству княгини Радивилъ, не пощадилъ даже самого намѣстника своего монастыря Герасима Свадковскаго, и наконецъ, по тѣмъ же самымъ мотивамъ, отнималъ, будто бы, безъ разбора отъ духовныхъ церкви, парафіи и доходы, подвергалъ ихъ отлученію и другимъ жестокимъ наказаніямъ, въ довершеніе же всего отнялъ остального викарія-каплана отъ Слуцкаго братства за то только, что послѣднее, по приказанію Радивила, не хотѣло выдать архимандриту ключей церковныхъ.

Jasnieoswiecony mci xiąże wojewodo Wileński, panie kollatorze y miłosciwy dobrodzieju!

Za powrotem W. J. M. pana Ratzena kapitana z Kijowa, pomiarkowawszy J. M. oj-

*) Карлъ Станиславъ Радивилъ избранъ былъ на воеводство Виленское 4 Октября 1762 г. См. Котлуб. 470 стр.

ciec archimandryta Słucki, iż dla duchowieństwa y bractwa Słuckiego nic pomyslnego dla żadnej strony z konsystorza Kijowskiego nieprzysłano, y kommissarzów tych że samych, osobliwie J. M. ojca ihumena Pińskiego, stronę J. Mciną partialiter utrzymującego, naznaczono, wygranej swoiej już spodziewając się, tak postępować zaczął.

1. Gdy by kommissarzów od jasnieoswieconej W. X. M., wyznaczonych dla ocalenia funduszów, (na czym cała sprawa duchowieństwa y bractwa zawisła) do kommissji nie dopuscić, tak jako y przed tym J. M. uczynił, o to usilnie J. M. sposobami swojemi stara się.

2. Ukrzywdzonym wszystkim, którzy suppliki osobliwsze do kommissji wygotowali, ciężkie i nieznosne przykrosci wyrządza, jako to: dwóm pannom zakonnym, Marcie Wołoszance y Myropji Strachowiczownie za to, iż jasnieoswieconej X. J. M. dobrodziejce supplikę w klasztorze swym podali, y o wielomocną instancję do jasnieoswieconej W. X. M. pana y dobrodzieja w krzywdach klasztornych (jako w wygotowanej supplice obszernie naczytać się można) pokornie, ze wszystkiemi siostrami, upraszali, dnia piętnastego Septembris niemiłosierdnym biciem plagi ciężkie na ciele podawać kazał, tak iż ledwie ich z klasztoru wyprowadzono; potym tej że Marcie Wołoszance z Słucka do Kijowa wybierać się rozkazał, a to dla tego, aby krzywd klasztornych przed kommissją jasnieoswieconej W. X. M. remonstrować nie było komu.

3. Toż samo uczynił ojcu namiesnikowi archimandryi Herasimowi Swatkowskiemu, którego z pod protekcji jasnieoswieconej W. X. M. z fortecy Słuckiey gwałtem wziąwszy, łańcuhami ciężkiemi okował y do Kijowa także wysłać miał nazajutrz, gdyby tej że nocy z łańcuhami ucieczką do fortecy Słuckiej nie salwował się; a to za to, iż z suppliką do jasnieoswieconej W. X. M. pana y kollatora do Nieswieża jezdził y krzywdy funduszu klasztornego donosił y o pańską protekcją y obronę funduszu upraszał.

4. Wszystkich z duchowieństwa, którzy o krzywdę funduszów swoich staią, dziwnie uciska, exkommuniki na nich za to nakłada, cerkwie, parafje i dochody ich odbiera i innym oddaje.

5. Bractwu Spaskiemu Słuckiemu za to, iż, podług rozkazu jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieja, kluczów cerkiewnych z rąk swoich J. M. nie oddają, ostatniego ich wikarjusza kapłana na imie Marka Dawidowicza odebrał, exkommunikę na niego nałożył, niesłusznie parafię od niego odjął i innemu oddał.

W tych ciężkich oppressyach będąc już niebezpiecznemi samego zdrowia y życia, dla zawziętosci na nas J. M. ojca archimandryty za to, iż swojego niesłusznie nam odebranego dochodziemy, supplikujemy, jasnieoswiecony panie, dać nam bogomodlcom najmocniejszą kollatorską protekcję swoję, y aby wyznaczona od jasnieoswieconey W. X. M. kommissja, która jedyna od wszystkiego złego tego wybawić nas może, do skutku swojego przyjść mogła. O to jako najpokorniej ze łzami posetnie supplikujemy jasnieoswieconej W. X. M., pana kollatora y miłosciwego dobrodzieja, ustawiczni bogomodlcy y najuniżeńsi słudzy Daniel Bałkowski, prezbiter Woskresienski Słucki, Filip Bogucki, prezbiter S. Mikolski Słucki, Partheniusz Boranowski, prezbiter Michałowski Słucki, Stefan Mańkowski, protopopa Słucki, Jakób Rybiec, prezbiter Iwanowski Słucki.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

Хотя смыслъ всѣхъ этихъ жалобъ понятенъ отчасти изъ предыдущихъ документовъ (см. NN 227 и 241), но для полнаго уясненія ихъ необходимо конечно знакомство со всѣми подробностями этой своего рода борьбы за инвеституру, что возможно было бы только съ помощію документовъ изъ архивовъ Слуцкаго монастыря и Кіевской митрополіи. Въ пополненіе же этого пробѣла можемъ указать пока на ту же упомянутую уже грамоту митрополита Арсенія, которая, какъ нужно полагать, прямо вызвана была этими жалобами, и выдана была не только въ руководство архимандриту, но и въ назиданіе всему непокорному духовенству: *а яко же ему, архимандриту*, сказано тамъ, *предлежитъ имѣти о предписанномъ всякое попечительство и тщаніе, такъ и братіи, священно и церковно-служителямъ и благочестивому братству подобаетъ его, архимандрита, яко начальника и наставника своего, бдящаго о спасеніи ихъ, почитати, покорятися и во всѣхъ, яже суть Богу угодна, безъ всякаго прекословія и роптанія слушати;* а выше сказано: *изъ монастырскихъ добръ....... и до малѣйшей части изъ тамошнего Слуцкаго братства никому ни подъ какимъ претекстомъ на конецъ тотъ, отъ чего бъ ущербъ и убыль онымъ монастыремъ слѣдовать могла, не касатьсл, опасаясь гнѣва Божія и нашей мѣрности неблагословенія.* См. стр. 158 и 161.

243.

1762 г. 7 Августа. Письмо іеромонаха Іакова, каѳедральнаго писаря при Кіевской митрополіи, къ архимандриту Слуцкаго Троицкаго монастыря.

Предупреждаетъ о производствѣ іеромонаха Діонисія въ настоятеля двухъ монастырей: Свято-Троицкаго за Бугомъ и Свято-Спасскаго монастыря.

Высокопреподобнѣйшій господинъ милостивый отецъ благодѣтель мой!

Письмо вашего высокопреподобія зъ Варшави отъ 8 Мая сего 762 года къ преосвященнѣйшему Арсенію, архіепископу, митрополиту Кіевскому, Галицкому и Малія Россіи, о честности въ томъ письмѣ прописаннаго Свято-Троицкаго Дорогицкаго благочестиваго монастыря іеромонаха Діонисія его ясне въ Богу преосвященствомъ минувшаго 20 Іюля получено; оній же іеромонахъ Діонисій до полученія того письма съ презентами, чтобы ему Діонисію быть какъ того Свято-Троицкаго, такъ и за Бугомъ рѣкою состоящаго Свято-Спаскаго монастыря игуменомъ, 15 Мая сего 762 года къ его преосвященству явился; а потомъ, по произведеніи его въ оніе монастыри во игумена, получивъ 3 Іюня отъ его преосвященства граммату, отъѣхалъ. Для сего его ясне въ Богу преосвященство изволилъ приказать мнѣ, ваше высокопреподобіе, о томъ, и, что ежели бы оное вашего высокопреподобія письмо оного Діонисія произведеніе во игумена и отъѣздъ упредило, то бы съ нимъ Діонисіемъ иначе поступлено, увѣдомить; для того я о томъ чрезъ сіе вашему высокопреподобію доношу. Притомъ, себе препоруча неотмѣняе-

мой вашего высокопреподобія благодѣтельской милости и отеческой любвѣ, съ всегдашнымъ почтеніемъ пребываю вашего высокопреподобія, милостиваго отца благодѣтеля моего, вседоброжелательнѣйшій и покорнѣйшій слуга катетральный писарь іеромонахъ Іаковъ. 7 Августа 1762 года.

Отдѣлъ писемъ, тека 90.

244.

1763 г. 21 Сентября. Прощальное и благодарственное письмо Досиоея Галаховскаго, писанное имъ изъ Кіева къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

Вызванный по поводу разныхъ обвиненій на судъ митрополита въ Кіевъ (см. N 241), и потерявшій всякую надежду на возвращеніе—ad alia munia obeunda zatrzymany, Галаховскій съ подобающимъ смиреніемъ выражаетъ свою покорность судьбѣ и высшей власти—parendum, duxi, superis, и со слезами на глазахъ вспоминаетъ о прежнемъ утраченномъ счастіи.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie kollatorze y dobrodzieju miłosciwy!

Ile mocy y sposobów wynaleść mogłem, usilnych dokładam starań o to, ażebym jak do tych czas wysoką jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja, a mocną protekcją miałem honor być zaszczyconym, tak y w dalszy czas całe moje życie na usługi jego pańskie poswięcając, sub praesidio tak wielkich pańskich własnosci, tak chwalebnych przymiotów, tak wysokich, a nie porównanych dobrocji wielkiego pana mógł zostawać. Ale kiedy z najwyższego rozrządzenia od zwierzchnosci moiej tu jestem ad alia munia obeunda zatrzymany, (parendum duxi superis), więc z tą moją dozgonną powinnoscią jasnieoswieconey W. X. M. dobrodziejowi oswiadczam się, że mi nic więcej tu nie zostało, jak tylko przez cały wiek mój, ilekroć mi nieskomparowane jego dobroci y niezliczone ku mnie łaski wyswiadczone wspomnieć przyjdzie, zawżdy tonąc we łzach muszę dla nigdy nienagrodzonej utraty upłynionego szczęscia mojego tak wielkiego. Na ostatek tedy jak z najgłębszą pokorą moją za wszystkie swiadczone dla mnie w domu xiążęcym łaski z nieskonczenie wdzięcznym dziękuję umysłem y obowiązki do wysławienia, rozszerzenia y wynaszania w państwie tutejszym dobrości y wspaniałości jasnieoswieconej W. X. M. dobrodzieja nie ustanne na siebie zabieram. Tak oraz przy powinnym tym dzięk moich czynieniu uprzejmym sercem życzę od Boga, któremu ja służę y który twym także jest panem, aby wszechmocna ręka tegoż pana zastępów życia twego przeciąg pełen najwyższych honorów, wsławiony heroicznemi działami y wielkich cnot ozdobiony zbiorem, stateczną szacownego dla oyczyzny zdrowia wzmacniała dotąd trwałoscią, ażebyś nie tylko równając się w doskonałosciach przymiotach nasladowania godnych w szczęsciu y sławie przodków twoich, ale też w tym wszystkim y w życiu długim onych mógł przewyższyć. Hoc intimo voto et cultu meo, tak do życia mego zostać żądam jak szczerze zapisuję się jasnieoswieconego W. X. M. pana kollatora y dobrodzieja miłosciwego najniższym sługą, prawdziwym a nigdy nieodmiennym bogomodlcą xiądz Dosytheusz Galachowski, archimandryta. 1763 r. Septembr 21 d., w Kijowie.

Отдѣлъ писемъ, тека 67.

245.

1767 г. 22 Августа. Письмо Николая Репнина къ Карлу Станиславу Радзивилу, бывшему тогда маршалкомъ Радомской конфедераціи по дѣламъ о диссидентахъ.

Писано по поводу низложенія Литовскаго вице-канцлера (т. е. Чарторыскаго) и объявленной ему отъ конфедераціи баннициі за поддержку правъ диссидентовъ, а также по поводу дѣла объ убійствѣ мужа Струтинской, и неправильнаго отправленія присяги со стороны нѣкоторыхъ военныхъ предводителей.

Monseigneur!

Je viens d'apprendre une chose qui m'a étrangement surprise; mais à la quelle je ne puis ajouter foi, connoissant la façon de penser et d'agir de votre excellence. On me dit, selon des lettres récues de Lithuanie, que la confederation, dont votre excellence est le marechal, a déclaré par une seconde contumace M. le vice chancélier de Lithuanie ennemi de la patrie, banni de tous les états de la Republique et dégradé de sa charge; qu'il y a eu aussi une seconde contumace contre le prince grand chancelier de Lithuanie, et qu'enfin on a cité à votre conféderation M. Strutinska, sur l'affaire de l'assassinant de son mari par M-rs les Ciechanowieckis, et que cette affaire est recue à votre conféderation. Toutes ces choses ne devant se faire d'aucune manière et encore moins sans nous être concertés, je ne puis le croire et ne l'attribue qu'à des malintentionnés, qui voudroient mettre sur le compte de votre excellence des affaires si peu à leur place, et qui seraient tout à fait contraires au systeme de paix de votre protectrice et à votre propre façon de penser. N'y voulant donc pas ajouter foi, je supplie votre excellence de m' instruire par un courier exprés de ce qui en est au juste, pour que je puisse rejetter, comme elles le meritent, les imputations qu'on peut vous faire à ce sujet. J'attends votre reponse avec impatience.

Je sais aussi, qu'il y a eu une dispute à Grodno sur la prestation du serment de la commission de guerre qui l'a faite tel, comme je l'ai envoyé en dernier lieu à votre excellence, et tel mot pour mot que l'a fait la commission de guerre de la couronne. M-rs les grands généraux en ont fait un autre et M. de Pac, député de la confederation, n'a pas voulu recevoir celui des commissaires, quoiqu'il ait été concerté avec moi. Je vous prie donc, monseigneur, d'ordonner, que toute cette affaire reste comme elle est, que les serments des comissares soient reconnus pour bons, et qu'enfin le grand genéral de Lithuanie ne dispose pas tout seul, et sans la commission de guerre de l'armée du grand duché. C'est ce qu'il faut lui signifier nommement. C'est à la diète à voir, si elle veut changer quelque chose dans l' administration du tresor et du militaire. Mais la conféderation, dès que les commissions obeissent et pretent serment, doit laisser le tout jusqu'à la diète dans la même situation, où elle a trouvé chacun de ces departements. J'ai l'honneur d'étre avec la consideration la plus distinguée, monseigneur, de votre excellence le très humble et très obeissant serviteur Nicolas prince Repnin. Varsovie ce 22 Aout, 1767.

Адрессъ: A. S. E. M-gr le comte Brzostowski, Mar. de la conf. general du G. D. de Lithuanie.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

246.

1768 г. 17 Февраля. Письмо Георгія Конисскаго къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

За частыми отлучками Радивила поставляемые на мѣста православные священники не успѣвали получать слѣдующихъ отъ него колляторскихъ презентовъ, или рекомендацій, и вслѣдствіе того терпѣли разныя прижимки отъ диспозиторовъ и администраторовъ княжескихъ имѣній, а многіе православные приходы, особенно въ имѣніяхъ Невельскихъ и Копысскихъ, оставались совершенно безъ пастырей. Прилагая при семъ списокъ достойныхъ кандидатовъ, епископъ проситъ выдать слѣдующіе имъ презенты.

Jasnięoswiecony mosci xiąże, mnie nayłaskawszy panie y dobrodzieiu!

Potrzeby cerkwiey, do dyecezyi moiey należących, w dobrach jasnieoswieconey W. X. M. sytuowanych, przynaglaią mnie nie uchibnie, abym waszą jasnieoswieconą xięcią mość lub y wielkiemi interessami zatrudnionego tą moią podłą literą inkommodował, a to w tym: w dobrach jasniooswieconej W. X. M. mianowicie Newelskich y Kopyskich niektóre kapłany nie mogąc otrzymać od waszey jasnieoswieconey X. M., dla oddalenia się jego z oyczyzny, należytych collatorskich prezentow, różnie od ich mciow pp. urzędnikow y dobr dyspozytorow bywaią nagabani; są także cerkwie niektore po zmarłych parochach swoich owdowiałe, do których promuiący się na kapłaństwo bez tych że prezentow consecracyi orrzymać nie mogą.

Przeto jako pierwszych, tak y drugich respektu jasnieoswieconej W. X. M. pragnących, przyłączaiąc tu regestr y o sposobnosci onych do kapłańskiego urzędu wierze, z powinnosci moiey daiąc swiadectwo o wydanie dla nich prezentow, ile że sami dla ubostwa swego nie maią z czym y z domu wyjechać, do łaski jasnieoswieconey W. X. M. supplikuię oraz y siebie samego respektowi pańskiemu polecaiąc z nayglębszą weneracyą na zawsze być pragnę. Jasnieoswieconey W. X. M. pana y dobrodzieia nayłaskawszego nayniższym sługą Jerzy Koniski, biskup Białoruski. Februarii 17 die, 1768.

Отдѣлъ писемъ, тека 116.

Чтобы понять всю важность и значеніе настоящей жалобы Бѣлорусскаго епископа, не излишне сопоставить съ нею отзывъ предмѣстника его по поводу того же самого предмета. А этотъ послѣдній представлялъ Русскому правительству слѣдующее: *Римской религіи Польскіе великіе и малые господа въ маетностяхъ своихъ, въ которыхъ имѣются православныя церкви, послѣ умершихъ православныхъ же священниковъ, обыкновенныхъ на ихъ мѣста ставленникамъ презентовъ* (*одобрительныхъ писемъ*) *для посвященія давать не хотятъ, и многіе-де священническіе православные дѣти, оставя благочестивую вѣру, предаются на унію, и къ православнымъ церквамъ посвящаются отъ уніятскаго Полоцкаго архіепископа, а буде кто изъ оныхъ священническихъ дѣтей желаетъ по-*

святиться въ попы и быть уніатомъ, то имъ отъ вотчинныхъ владѣльцевъ и одобрительныя письма даются; по поставленіи же ихъ, благочестивыя церкви, вспомоществованіемъ свѣтскихъ господъ, на унію уже превращаются. Донесеніе это приведено въ исторіи уніи Бантышъ-Каменскаго стр. 277.

247.

1768 г. 19 Мая. Письмо князя Николая Репнина къ Карлу Станиславу Радивилу.

Препровождая орденъ св. Анны для брата его Николая проситъ самого князя Карла Радивила прибыть скорѣе въ Варшаву, чтобы поспѣть къ окончанію конституціоннаго сейма.

Monseigneur!

Je suis charmé de savoir votre altesse aussi près d'ici, mais j'aimerois mieux la voir tout à fait à Varsovie, comme l' impression des constitutions de la dernière diète va s'achever immanquablement dans le courant de cette semaine, je vous supplie de meme, monseigneur, de ne pas vous arreter plus longtems à Renczay et de venir ici tout au plus tard après demain, pour ne pas rétarder l' expedition des susdites constitutions.

J'ai l' honneur d'etre avec la consideration la plus distinguée, monseigneur, de votre altesse le tres humble et tres obeissant serviteur N. P. Repnin. Varsovie ce 19 May, 1768.

Адрессъ: à S. A. Mgr. le Pr. Radziwiłł.

P. S. L' imperatrice a eu la bonté d'accorder la grace que V. A. a demendée pour son neveu le prince Nicolas j'ai chez moi l'ordre de S-te Anne pour l'en decorer, je remettrais cette ordre a V. A. dès qu'elle sera ici, et vous fais compliment en attendant, comme votre ami sincere et vrai.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

248.

1768 г. 5 Іюня. Письмо князя Николая Репнина къ Карлу Станиславу Радивилу.

Получивъ извѣстіе о томъ, что католическіе священники, въ Биржанскихъ имѣніяхъ Радивила, а быть можетъ также и нѣкоторые изъ православныхъ намѣренно распространяли ложные слухи по поводу конечно тогдашнихъ конфедерацій, и такимъ образомъ усиливали смуту и раздоръ между католиками и диссидентами, князь Репнинъ проситъ Радивила, какъ владѣтеля означенныхъ имѣній, предписать своимъ экономамъ, чтобы они позаботились о возстановленіи должнаго порядка и спокойствія, и, обращаясь сами мягче съ диссидентами, напоминали бы также всѣмъ подобнымъ священникамъ, нарушителямъ общественнаго порядка, о настоящемъ ихъ высокомъ назначеніи, какъ служителей и проповѣдниковъ милости Божіей, а не вражды и раздора.

Monseigneur!

Je viens de récevoir la nouvelle, que dans les environs de Birzen, appartenant à votre altesse, les curés soufflent la mésintelligence entre les catholiques et les dissidents y démeurants, et que les esprits y sont aigris.

C'est pourquoi je vous prie, monseigneur,

d'ordonner à vos economes, qu'ils traitent les dissidents avec douceur et amitié, et qu'ils tâchent de rétablir la concorde si désirable dans chaque endroit, leur récomandant de même, autant qu'il peut leur être cenvenable, de faire entendre raison aux prêtres, en leur insinuant, qu'étant ministres de la bonté divine, ils doivent se conduire en conséquence, et n'être pas ceux de la haine et de la discorde; ce qui est contraire à tous les dogmes du christianisme.

J'ai l'honneur d' être avec la consideration la plus distinguée, monseigneur, de votre altesse le trés humble et trés obeissant serviteur N. P. Repnin. Varsovie ce 5 Juin, 1768.

Адрессъ: à S. A. M-gr le Pr. Radziwiłł, palatin de Vilna.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

249.

1768 г. 6 Іюня. Письмо Николая Репнина къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

Писано по поводу процесса архимандрита Слуцкаго монастыря, и вызова его въ Вильну, для объясненій предъ особой коммиссіей. При этомъ Репнинъ высказываетъ надежду, что Радивилъ, какъ колляторъ монастыря, защититъ архимандрита, и выставляетъ на видъ, что императрица Россійская болѣе всего заботится о томъ, чтобы единовѣрцы ея нигдѣ не были оскорбляемы.

Monseigneur!

Vôtre altesse est informée de l' affaire du couvent du rit Grec non uni à Sluck, ayant accordé et fini tout ce que son archimandrite lui a demandé pendant son sejour à Varsovie, et il ne fait que se louer de vos bontés. Mais ayant été cité actuellement de nouveau à la comission de Vilna par les curateurs, il m'a prié de vous écrire en sa faveur. Je suis si persuadé de la justice de votre altesse, que je croirois superflu de vous en parler d' avantage, et ne doute point en aucune façon, que vous ne souffrirez pas, qu'on lui fasse quelque tort; mais je ne fais ce-ci, que pour vous en ressouvenir et vous réiterer mes prières en conséquence, de crainte qu'il ne soit chicané par les gens employés aux affaires de votre altesse, ce que je vous supplie de leur récommander. Votre altesse sait d' ailleurs, que l' imperatrice, ma souveraine, et votre protectrice, s'intéresse à ce que les habitants de ce pays, professant la même religion qu'elle et son empire, ne soient point opprimés. Je ne puis donc remettre ces interêts en de meilleurs mains que les votres, connoissant votre attachement pour elle et votre amour pour la justice.

Je vous recommande donc, monseigneur, cette affaire, étant persuadé, que votre probité ne permettra point de changer ce qui a été accordé une fois, ni à lezer l' archimandrite du dit couvent, qui seroit obligé à de nouvelles depenses et tracasseries par ce procès. J'ai l' honneur d' étre avec la consideration la plus distinguée, monseigneur, de votre altesse le très humble et très obeissant serviteur N. P. Repnin. Varsovie ce 6 Juni, 1768.

Адрессъ: à S. A. M-r le Pr. Radziwiłł, palatin de Vilna.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

250.

1768 г. 24 Іюля. Письмо Николая Репнина къ Виленскому воеводѣ Карлу Радивилу.

Благодаритъ Радивила за сообщеніе извѣстій по дѣлу о Слуцкомъ архимандритѣ, и предлагаетъ ему, въ дальнѣйшемъ ходѣ процесса, дѣйствовать по своему усмотрѣнію, но при этомъ напоминаетъ, чтобы коммиссары разбирали только свѣтскую сторону дѣла, не касаясь правъ церковныхъ, которыя также неприкосновенны, какъ и права Римской церкви; въ заключеніе проситъ, прежде окончательнаго рѣшенія дѣла, предувѣдомить его, Репнина, и сообщить о результатѣ процесса.

Monseigneur!

J'ai réçu la lettre, que votre altesse m'a fait l' honneur de m'écrire en date du 10 Juillet. Les nouvelles marques de la confiance, que vous avez en moi me sont très sensibles, mon prince, et seroient plus que suffisantes pour m'engager à vous rendre le service, que vous me demandez. Mais la starostie de Propoysk, quand nous aurions le malheur de perdre S. E. le palatin de Livonie, appartiendra à son epouse, qui en a le droit communicatif.

L' affaire de l' archimandrite de Słuck est encore une preuve de votre amitié pour moi, n'ayant pas voulu la décider sans ma participation. Je remercie beaucoup votre altesse de cette attention et vous supplie d'y agir comme vous voudrez, me réposant tout-à-fait sur votre équité, pourvu que les commissaires, que vous nommerez de votre part, n' examinent que ce qui regardera le civil, sans toucher aux droits du clergé Grec, qui est, comme vous savez, égal au Romain. Je vous supplie aussi, monseigneur, de me communiquer l'état, où se trouveront les choses, avant que de faire porter une décision finale.

J'ai l' honneur d' être avec la consideration la plus distinguée, monseigneur, de votre altesse le très humble et très obeissant serviteur Nicolas prince Repnin. Varsovie ce 24 Juillet, 1768.

Адресъ: à S. A. M-gr le pr. Radziwiłł, palatin de Vilna.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

251.

1768 г. 9 (20) Августа. Письмо Николая Репнина къ Карлу Станиславу Радивилу.

Письмо о томъ же предметѣ и въ томъ же смыслѣ. Предоставляя рѣшеніе дѣла на волю Радивила, какъ болѣе знакомаго съ законами своей страны, Репнинъ снова проситъ о томъ, чтобы неотъемлемыя права православнаго духовенства не были при этомъ нарушены, тѣмъ болѣе, что дѣло, о которомъ идетъ рѣчь, есть болѣе домашнее—est intérieure pour le clergé, и касается только церковныхъ доходовъ, а не земель, подлежащихъ вѣденію Радивила. Въ предупрежденіе же какихъ либо столкновеній, Репнинъ препровождаетъ также письмо къ коммиссарамъ Кіевскаго митрополита, предлагая имъ вести дѣло совмѣстно съ коммиссарами Радивила, и быть довѣрчивыми къ послѣднимъ.

Monseigneur!

J'ai eu l' honneur de récévoir la lettre de votre altesse du 7 Aout. Son contenu est une nouvelle marque, que vous me don-

nez de votre confiance et ne peut qu'être agreable à ma cour, ne voulant point décider une cause, qui par son genre est sous sa protection, sans m'en faire part. Je ne puis donc me dispenser de vous en rémercier, et voici ce que j'ai à y répondre en peu de mots.

Je suis persuadé, monseigneur, de votre justice et de votre connoissance des loix de votre pays, qui accordent au clergé Grec non uni une égalité parfaite en tout avec le catholique. Sur ce pié je supplie votre altesse d'agir dans l'affaire de l' archimandrite de Słuck, et de la traiter tout, comme vous auriez fait avec les catholiques en pareil cas, s'il existoit.

Il me paroit cependant, mais je n'en décide pas, que l'affaire est intérieure pour le clergé. Car s'il s'agissoit d'aliéner la fondation, alors votre altesse comme héritier du fondateur auroit droit de s'y opposer; mais dès qu'il ne s' agit que des révenus et non pas du fond, c'est au clergé tout seul, ce me semble, à examiner et à régler l'affaire. Je n' en décide pourtant pas, comme j'ai eu l' honneur de vous le dire plus haut, n'ayant pas assez de connoissance de vos loix, et m'entiens à cette seule régle, Vous priant, monseigneur, d'agir, comme vous fériez en pareil cas avec le clergé catholique, dont les droits ne sont pas supérieurs à ceux du Grec non uni. C'est sur ce pié aussi que j'ecris aux commissaires de l' archevêque de Kiow, leurs disant, qu'ils ne doivent pas s'opposer à laisser entrer vos commissaires, si leur droit n' en est pas lezé, et si en pareil cas vous auriez eu celui de faire la même chose vis à vis du clergé catholique. Je joins ici cette lettre, que votre altesse pourra faire parvenir à sa destination. Je vous assure encore, que la starostie de Trabsk ne sera donnée qu'à M-r Rdułtowski, comme vous le désirez, et je vous prie de m' envoyer un privilége tout écrit là dessus, pour que je le présente à la signature de sa majesté.

Je finis celle-ci en vous suppliant de me faire une prompte réponse à ma lettre du 15 de ce mois, et d être persuadé de mon amitié inviolable, ainsi que de la consideration la plus distinguée, avec la quelle j'ai l' honneur d' être, monseigneur, de votre altesse le très humble et très obeissant serviteur *). Varsovie ce 9 (20) Aout, 1768.

Адрессъ: à S. A. M-gr le Pr. Radziwiłł, palatin de Vilna.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

*) Подписи нѣтъ и въ оригиналѣ, но изъ содержанія письма очевидно, что оно принадлежитъ Репнину.

252.

1768 г. 20 Августа. Письмо Николая Репнина къ Виленскому воеводѣ Карлу Радивилу.

Писано по поводу спора Карла Радивила съ Литовскимъ великимъ канцлеромъ, маршалкомъ конфедераціи. Споръ же произошелъ изъ за того, что во время союзной конфедераціи Русскія войска поставлены были въ имѣніяхъ Радивила, въ слѣдствіе чего послѣдній и вошелъ съ жалобою въ главный Литовскій трибуналъ. Но это очевидно противорѣчило основнымъ положеніямъ союзнаго трактата, и дѣла, касающіяся Русскаго войска, ни въ какомъ случаѣ не могли подлежать вѣденію чужеземнаго судилища, что и выставляетъ на видъ главнокомандующій Русскихъ войскъ.

Monseigneur!

Je viens de savoir par S. E. le grand trésorier de Lithuanie lui même, que Vôtre altesse l'a fait citer, parceque les troupes Russes ont eté en quartier dans vos terres, pendant le temps de la conféderation, dont il étoit maréchal, et pour les differents dommages, qu'elles doivent y avoir causé. La chose m'a parue si surprénante, que je ne puis y ajouter foi, connoissant vôtre attention scrupuleuse à tenir réligieusement Vôtre parole, et me souvenant, que Vous me l' avez donnée de laisser en paix le grand trésorier et de ne le plus tracasser par aucune citacion de quelque façon que cela soit. Qui peut d' ailleurs répondre des troupes Russes, que leurs commandants? Elles ne furent jamais sous les ordres d' aucun pouvoir étranger. Ce seroit toucher à leur dignité et la dégrader que de le croire. Je sais parfaitement aussi, que Vôtre attachement et Vôtre réconnoissance pour l' impératrice, Vôtre auguste protectrice, dont j'ai tant de marques, ne peuvent pas aller ensemble avec des plaintes contre ses troupes, et avec des citations outrageantes pour elles, parceque ce qu'elles ont fait ne peut être jugé à un tribunal étranger pour elles; de sorte que ne pouvant ajouter foi à ce qui est ci-dessus, je supplie Vôtre altesse de m' instruire du fait, et de considerer les raisons, que j'ai alléguées pour y conformer Vôtre équité en laissant le grand trésorier en repos;—chose qui répondroit à la bonté de Vôtre coeur et de Vôtre façon de penser. Ces raisons me sont fournies par la justice et par mon amitié sincère pour Vous, ainsi que par ma parfaite confiance dans les Vôtres. Je me fais un plaisir sensible de ne jamais changer, étant persuadé de Vôtre réconnoissance et attachement pour l'impératrice.

J' ai l'honneur d' être avec la consideration la plus distinguée, monseigneur, de Vôtre altesse le très humbe et très obeissant serviteur Nicolas, prince Repnin, le 20 Aout. 1768.

Адрессъ: à S. E. M-gr le Pr. Radziwiłł, palatin de Wilna.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

253.

1768 г. 8 Декабря. Письмо Николая Репнина къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

Писано по тому же поводу. Въ отвѣтъ на письмо Радивила, въ которомъ выражалась готовность на примиреніе съ великимъ канцлеромъ, если только на то согласенъ будетъ Репнинъ, послѣдній отвѣчаетъ, что онъ не только согласенъ, но съ своей стороны убѣдительно проситъ о томъ же, прибавляя при этомъ, что согласіе между великими фамиліями въ Польшѣ болѣе всего составляетъ предметъ желаній не только его, Репнина, но и Россійскаго двора.

Monseigneur!

Je viens de savoir, que sur les propositions de S. A. le prince grand chancélier de Lithuanie et des autres curateurs de Vous accommoder sur Vos differends particuliers et de les finir à l'amiable, Vôtre altesse a répondu qu'elle s'accommoderoit avec plaisir pourvu que j' y consente. En conséquence de quoi j' ai l'honneur d' assurer Vôtre altesse, que non seulement j' y consens, mais que je la prie et l'invite de s'accommoder. La concorde entre les grandes familles est ce que je désire le plus, et ce que ma cour souhaite aussi, n' ayant d' autres vues que celles de la paix et de la tranquillité intérieure de Vôtre pays.

J' ai l' honneur d' être avec la consideration la plus distinguée, monseigneur, de vôtre altesse, le très humble et très obeissant serviteur Nicolas, prince Repnin. Varsovie ce 8 Decembre 1768.

Адрессъ: à S. A. M-r le prince Radziwiłł, palatin de Vilna.

P. S. je ne puis m' empecher, monseigneur, de Vous repeter encore la même prière que cidessus de Vous accommoder à l' amiable avec le prince grand chancellier de Lithuanie et les autres curateurs; vous me feriez par la un plaisir sensible et sincere. N. P. Repnin.

Отдѣлъ писемъ, тека 203.

254.

1778 г. 27 Мая. Письмо Кипріяна Стецкаго, епископа Луцкаго и Острожскаго, къ князю Карлу Радивилу.

Проситъ вообще о защитѣ подвластнаго ему духовенства отъ разныхъ притѣсненій со стороны поссесоровъ Радивиловскихъ имѣній, и въ частности жалуется на пана Чосневскаго старосту Солницкаго, управлявшаго имѣніями въ Жолобкахъ и Залѣсьяхъ, и отнявшаго принадлежавшія православной церкви пасѣки съ зарослями.

Jaśnieoświecony mosci xiąże dobrodzieju!

Niżeli mi samemu przyidzie powitać jaśnieoswieconą W. X. M. dobrodzieja, mam honor listownie tym czasem powinne oświadczać uszanowanie, tudziesz przełożyć prośby moje, gdybyś jaśnieoświecony W. X. M. dobrodziej kollatorską łaską zaszczycać raczył duchowieństwo moje, od lat kilku przez ich mości panow possessorow w dobrach W. X. M. dobrodzieja pokrzywdzone, a mianowicie

w Żołobkach y Zalesiach, gdzie J. M. P. Czosnewski, starosta Salnicki, possesor, pasieczyska z zaroślami do cerkwi należące, tak od samego jaśnieoświeconey W. X. M. jako y od jego poprzednikow nadane, poodbierał.

Oddaję mię przytym osobliwszey łasce jaśnieoświeconego W. X. M. dobrodzieja życzliwym y noyniższym sługą Cyprian Stecki, biskup Łuc. y Ostrogski, d. 27 Maja 1778, z Rezyszek.

Отдѣлъ писемъ, тека 248.

255.

1778 г. 5 Декабря. Письмо Прусскаго резидента Бляншо къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

Ссылаясь на союзный трактатъ, заключенный въ пользу диссидентовъ, и припоминая прежнія гарантіи и привилегіи, данныя княгинею Нейбургскою протестантскимъ церквамъ въ ея имѣніяхъ, проситъ о защитѣ Заблудовской протестантской церкви, несправедливо и, вопреки завѣщанію основательницы, лишенной законно принадлежащихъ этой церкви земель и лѣсныхъ дачь.

Monseigneur!

Il ne sauroit vous être inconnu, que l' état des dissidents en Pologne est assuré et garanti par ma cour, aussi bien que par celle de Russie. Le Roi mon maitre se trouve même chargé d'une garantie particulière pour ce qui regarde les églises protestantes de la fondation ou de la dotation de feue madame la princesse de Neubourg.

Votre altesse ignore sans doute, que depuis quelque temps presque toutes ces églises ont à se plaindre d' infractions faites à leurs droits et à leurs priviléges; mais la chose n'est malheureusement que trop vraie. Elle est surtout incontestable par raport à l' église de Zabłudow, sur laquelle on a pris sans façon des places à elle appartenantes, et à laquelle on refuse, contre les dispositions de sa fondatrice, les bois de chauffage et de charpente, qui ne lui ont jamais été refusés.

J'ose en appeller à votre equité, pour le redressement de pareils griefs. Votre altesse est trop bonne et trop juste, pour laisser subsister des torts ou des violences, qui, entreprises sans ses ordres, ne sauroient point d'encourir son desaveu et son animadversion.

La confiance, que je mets ici en votre façon de penser, est l' effet et preuve des sentiments respectueux, avec lesquels j'ai l'honneur d'être, monseigneur, de votre altesse le très humble et très obeissant serviteur Blanchod; à Varsovie, d. 5 Décembre, 1778.

Отдѣлъ писемъ, тека

256.

1783 г. 14 Ноября. Письмо Герасима Свадковскаго, пріора Друйскаго монастыря и бывшаго намѣстника Слуцкой архимандріи, къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

Удаленный нѣкогда, въ отсутствіе Радивила, изъ Слуцкаго Троицкаго монастыря, по одной, будто бы, злости архимандрита и натискомъ русскаго вмѣшательства,— naciskiem consystencyi Rossiyskiey, Свадковскій четырнадцать лѣтъ оставался пріоромъ Друйскаго монастыря, теперь же, по смерти Слуцкаго архимандрита, проситъ Радивила употребить свое стараніе передъ Кіевской митрополіей о возвращеніи его въ Слуцкій монастырь и о предоставленіи конечно ему вакантной архимандріи; при этомъ же онъ обѣщаетъ поддерживать только интересы Радивила у cudze konty nie wizytować.

Jasnieoswiecony xiąże, panie naymiłosciwszy!

Gdy się uyścił z długu smiertelnosci moy adwersarz J. M. X. archimandrita Słucki, zasłaniaiący skrzydłem jasnieoswieconego pana w wielowładnosci beneficium otworzył mi bramę przypomnic się względom wysokim y łaskawey admissyi w krótkich kontentach expostuliaciey, abym przez tę literę dostoynosci jasnieoswieconego pana nie obraził, z wielkim uwenerowaniem y rewerencyą pod nogi pańskie upadaiąc żebrze politowania y oswobodzenia mię od lat czternastu od strychniętego jedyną złoscią zeszłego X. archimandritę, z którym przy kapitule y bratstwe przy wielowładney protekcyi proceduiąc, a po oddaleniu jasnieoswieconego pana w cudze kraje, zostawszy onym przemocą niesprawiedliwosci y naciskiem consystęcyi Rossiyskiey ze Słucka oddalonym, a teraz dopraszaiący przy niewygasłych u majestatu momętach żądam przystosowania do mieysca y archimandryi tey, z którey dzwigam wziętą zakonną sukienka. A nie chciał by odtąd cudze wizytować konty. Czego z nieustannym dopraszam się głosem, a to przypominaiąc ofiarowaną nie raz W. X. M. protekcyę, z którey y teraz nie wyłamuię się a być pragnę. Racz o mnie jasnieoswiecony panie adressem wysokiey instancyi przełożyć ku zapotrzebowaniu zwierzchnosci duchowney Kijowskiey, a ja oczekiwający w nieustannym błaganiu magistatu za wszelkim upoważeniem y z ucałowaniem stop pańskich być zapisuię jasnieoswieconego xięcia pana naymiłosciwszego wieczny bogomodlca X. Herasim Swadkowski, superior monasteru Drujskiego, a bywszy namiesnik archimandryi Słuckiey. Z Druj Sapieży, 9-bra 14 d., 1783.

Отдѣлъ писемъ, тека 243.

257.

1784 г. 6 Февраля. Письмо Кипріана Стецкаго, епископа Луцкаго и Острожскаго, къ князю Карлу Радивилу.

Такъ какъ избираемые на духовныя должности кандидаты по прежнему еще должны были путешествовать въ имѣнія своихъ колляторовъ за презентами или одобрительными письмами, то епископъ проситъ на этотъ разъ Радивила за двухъ кандидатовъ, назначенныхъ на упраздненныя священническія мѣста въ Олыкѣ и Шумскѣ, и отправлявшихся въ Несвижъ для полученія необходимой колляторской санкціи, то есть: po uzyskanie prezenty.

Jasnieoswiecony mosci xiąże dobrodzieju!

W collacyi W. X. M. dobrodzieja zawakowało dwie parochye w miastach Ołyce i Szumsku, które aby bez nauki i wszelkich

chrześciańskich potrzeb nie były, wyznaczyłem z urzędu moiego tym czasem kapłanow przykładnych: do Zalisocza, przedmieścia Ołyckiego, xiędza Sadora Zanozowskiego, do Szumska zaś X. Piotra Łukaszewskiego. Ci tedy dway zmiankowani, gdy teraz po uzyskanie prezenty aż do Nieświeża wybrali się, ich W. X. M. dobrodzieiowi zalecam i proszę, abyś w wydaniu prezenty łaski swey nie ubliżył, dozwalaiąc mi w tey mierze zręczności do okazania iawnie, iak szczerze iestem jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja nayniższym sługą Cyprian Stecki, biskup Łucki y Ostr. kaw. ord. S. Stanisława; z Rożyszcz, d. 6 Lutego, 1784.

Отдѣлъ писемъ, тека 248.

258.

1784 г. 29 Апрѣля. Письмо Виктора Садковскаго, номината Слуцкой архимандріи, къ князю Карлу Радивилу.

Проситъ о выдачѣ презентовъ или одобрительныхъ писемъ двумъ кандидатамъ, назначеннымъ на священническія мѣста: одного къ церкви св. Варвары въ Слуцкѣ, а другаго къ церкви Языльской, въ Слуцкомъ уѣздѣ.

Jasnieoświecony mosci xiąże, panie miłościwy!

Uciekaią się do W. X. M. Samuel Koziulicz, syn kapłana cerkwi Słuckiey swiętey Barbary, z tego swiata od siedymnastu lat zeszłego, y Jerzy Sołowiewicz do cerkwi Jazylskiey na mieysce Teodora Strachowicza Kaleki, z nayniższą prośbą, by W. X. M., jako pan y collator łaskawy, wydaniem prezentow na pomienione cerkwie miłościwie ich uczcił.

Ja za takowemi ludzmi mając dowod, że sposobni są do kapłańcstwa, y w niczym niepodeyrzani, jak naypokorniey supplikuię, jeżeli co moia mieści się prośba, by nie było w tym im rekuzowano. Mam honor być z naygłębszym respektem jasnieoswieconey W. X. M. pana miłościwego nayniższym sługą y bogomodlcą X. Wiktor Sadkowski, nominat archimandryi Słuckiey; z Troyczan d. 29 Kwietnia, 1784 roku.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

259.

1786 г. 10 Іюня. Письмо Виктора Садковскаго, номината Слуцкой архимандріи и коадъютора Кіевской митрополіи къ князю Карлу Станиславу Радивилу.

Приноситъ жалобу на нѣкоего пана Пшибору по слѣдующему поводу. Жена этого Пшиборы, бывшая православнаго исповѣданія, терпѣла отъ него всевозможныя оскорбленія, и не только подвергаема была разнымъ истязаніямъ, но даже опасалась за свою собственную жизнь. Желая избавиться отъ такого тяжелаго положенія несчастная жена обратилась къ посредству православнаго епископа—dla powzięcia odrady u zdrowey rady, и ей дано было убѣжище въ женскомъ Слуцкомъ монастырѣ. Между тѣмъ Пшибора, узнавши о такомъ распоряженіи епископа, uzbroiwszy się w różne oręża, maiąc pistolety nabite, 7 Іюня 1786 года, около полуночи, сдѣлалъ нападеніе на монастырь, и не найдя тамъ своей жены, успѣвшей укрыться, насильственно схватилъ одну изъ монахинь и искалечилъ ее, за что и посаженъ былъ подъ стражу въ Слуцкую крѣпость.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie y dobrodzieju!

Żądał bym y życzył sobie zawsze z pociesznemi nadgłaszać się do W. X. M. dob-

rodzieia nowinami, ale że mi okoliczność nadarzona w te dni podała niepomyslną sprawę, zwłaszcza równie W. X. M. iak y mnie obchodząca; przeto choć nie rad, z nią udaię się pod protekcyą W. X. M. dobrodzieia.

Jey mość pani Przyborzyna teraznieysza, będąca religij z nad dziadow swoich Greko-Ruskiey orientalney, uwiedziona do zamęscia za teraznieyszego męża swoiego J. M. pana Przyborę, iuż będąc z nim w związku małżeńskim, nie małe od niego ponosiła krzywdy; nie tylko bowiem okrutnemi często tyranizowana biciami, y różnemi traktowana przykrościami, ale nad to o śmierć samą przyprawioną być miała, iako wielu wiary godnymi swiadkami tego dowieść ma. Ta unikaiąc y okrutnego obeyscia się z sobą męża swojego y smierci samey, a innego nie maiąc do ratowania się sposobu, do mnie, iako pasterza swego, dla powzięcia odrady y zdrowey rady udała się, której ia nim miał bym sposobność dać iakową pomoc do wyzwolenia się od tey tyranij, pozwolił przemieszkiwać w klasztorze panien Słuckich, sądząć, że w fortecy xiążęcey y monasterze będzie do iakiego czasu spokoyną, ale tak iej się nie powiodło, iak by odemnie oszukaną była. Na dniu bowiem 7 Junii anni praesentis J. M. pan Przybora, czyli nieznaiąc, czyli zapomniawszy boiaźni Bożey, porzuciwszy charakter szlachecki, a wziąwszy urząd hultayski, iakby innego nie miał sposobu do wyiskania tey nieszczęśliwey białogłowy, uzbroiwszy się w różne oręża, maiąc pistolety nabite, o pułnocy z ludzmi napadł na panienski klasztor, y że żona iego nie naydowała się, inną kobietę porwał y skaleczył, a tym samym zgiełk nie mały uczyniwszy, w fortecy W. X. M. dobrodzieja pociągnął żołnierzy, ludzi do attakowania siebie y wzięcia, y tak wzięty znayduje się pod strażą.

Temi tak niegodziwemi postępkami zniewolił mnie, ażebym W. X. M. dobrodzieja moiemi tak długiemi fatygował charaktery, prosząc o wydanie ordynansu J. M. panu kommendantowi, by iego w scisłym trzymał areszcie, nim do Nowogródka do grodu posłać onego udysponuię, tudzież znayduiące się przy nim pieniądze, sprzęty na sustencacyą żony, iako nie maiącey do wyżywienia się sposobu, zostawić by potrzeba.

Które to prośby moie iako sprawiedliwe są, tak spodziewam się temi pozyskać skutek, który w naypowinnieyszym wszelkie względy dla mnie xiążęce mam szacunku, teraz na zawsze się być zapisuiąc z winnym respektem addykcyą y modłami, jasnieoswieconego W. X. M. pana y dobrodzieja sługą nayniższym y bogomodlcą Wiktor Sadkowski, biskup Perejasławski, coadiutor metropolii Kijowskiey. Anno 1786, die 10 Junnij, z Słucka.

Отдѣлъ писемъ, тека 241.

260.

1787 г. 17 (28) Апрѣля. Письмо Виктора Садковскаго, архимандрита Слуцкаго, къ князю Карлу Радивилу.

Писано по дѣлу того же Пшиборы, см. N 259. Озлобленный на архимандрита, Пшибора не ограничился тѣмъ, что напечаталъ пасквиль и, на сколько возможно, старался очернить въ немъ архимандрита, но потомъ началъ даже дѣло въ главномъ Литовскомъ трибуналѣ. Но такъ какъ подобныя дѣла подлежали вѣдѣнію только смѣшаннаго суда (judicium mixtum), то Садковскій протестуетъ противъ такого беззаконія, и проситъ о перенесеніи дѣла въ надлежащую инстанцію.

Jasnieoswiecony mosci xiąże, panie y dobrodzieju!

Nieoszacowaną jasnieoswieconego xiążęcia pana y collatora względność y politowanie, uczynione osierociałey siostrze moiey przez osobistę iey nawiedzenie, obowiązanym mię czyni na zawsze do wielbienia tak wielkiego dobrodzieystwa przed majestatem Boskim y ludzmi: za które czyniąc mu nayniższe dzięki polecam onęż biednę sierotę w dalszy czas bohatyrskiey łaskawosci.

Wiadome już jest jasnieoswieconey W. X. M. panu y dobrodziejowi zakrzywdzenie monastyru mniszek Słuckich, a barziey obrażające jasnieoswieconego xiążęcia pana jako dziedzica xięstwa Słuckiego, dopełnione przez W. J. Przyborę, pisarza grodzkiego Smoleńskiego, które zgorszeniem całego obywatelstwa zwać się powinno. Czego wszystkiego ten że W. J. pan Przybora nie poczytuiąc za wykroczenie y siebie niewinnym y skrzywdzonym czyniąc, nie dość że w paszkwilu rozdrukowanym y na swiat rozrzuconym mnie oczernił y jasnieoswieconemu xięciu J. M. panu y dobrodziejowi nie dyskretne y hrube poumieszczał w onym żale; lecz nad to na d. 13 Marca roku teraznieyszego zapozwał mnie do trybunału głównego W. X. Litt. evocatorie, prosząc o determinacyą którego kolwiek grodu, przeciwko prawom, nie postrzegaiąc, iż sprawa o takowe tranzakcye, według dyspozycyi traktatu 1768 w akcie § 13 puncto 6-to, nigdzie inaczey nie należy, iak tylko tam, gdzie iest judicium mixtum, to iest do sądu assessoryi W. X. Lit., dokąd judicium mixtum constitutione 1775 iest przeniesione.

Ja przeto nie chcący unikać od sądu, pragnę uiścić się y pokazać niewinność moią swiatu, ale tam gdzie należy zapozwałem J. M. P. Przyborę do należnego sądu assesoryi W. X. Lit. judicii mixti.

A ponieważ tę okoliczność więcey dotykaią jasnieoswieconego xięcia pana, jako collatora y dobrodzieja naszego, przeto mam nadzieję, iż raczy jasnieoswiecony W. X. M. pan y collator rozkazać pisać wieleważne wstawienie się do jasniewielmóżnego J. M. pana marszałka trybunału głównego W. X. Lit., obliguiące o swiętą sprawiedliwość y o odesłanie sprawy tey do sądu, zawieraiącego judicium mixtum w assessoryi W. X. L., gdzie ochoczo we wszystkim uiścić się deklaruię, o co y upraszam jak nayuniżeniey.

W tych prośbach znam za powinność pisać się z nieskończonym wdzięczności obowiązkiem jasnieoswieconego W. X. M. pana y dobrodzieja nayniższym sługą y bogomodlcą Wiktor Sadkowski, biskup Perejasławski y Boryspolski, coadjutor metropoliey Kijowskiey y archimandryta Słucki. Anno 1787, die 17 (28) Aprili; z Kijowa.

Отдѣлъ писемъ, тека 215.

261.

1798 г. 26 Сентября. Письмо Булгакова, губернатора Литовскихъ губерній, къ княгинѣ Радивилъ.

Такъ какъ княгиня, которой запрещенъ былъ въѣздъ въ Россію, не хотѣла разстаться съ своимъ сыномъ, то Булгаковъ объясняетъ ей, что, по существующимъ законамъ, всѣ не желающіе возвращаться въ Россію, лишаются своихъ имѣній, а потому требуетъ немедленнаго доставленія ея сына на родину для соотвѣтствующаго его происхожденію воспитанія, предупреждая при этомъ, что сама княгиня никоимъ образомъ не можетъ сопровождать своего сына.

Madame!

La requete, que vous avez adressée à sa majesté l' empereur, notre tres gracieux souverain, en date du 10 Aout de l' année courante, lui étant parvenue; il a plu à sa majesté imperiale de me donner ses ordres positifs de vous informer, madame, que le prince votre fils soit transporté en Russie pour y être élevé d' une manière convenable à sa naissance, et qu' autrement vous le mettrez dans le cas de perdre tous ses biens, situés dans les états de sa majesté imperiale, en consequence des ordres, qui existent par rapport à ceux de ses sujets, qui ne retournent point dans leur patrie.

Je dois en meme tems vous informer, madame, aussi, que vous ne devez pas accompagner le prince votre fils, puisque l' entrée dans les états de sa majesté imperiale ne vous est point permise, comme vous en êtes deja instruite par une lettre, que monsieur le marechal prince de Repnin à ecrite à M-r le comte votre époux il y a quelques mois, où il a été pareillement exprimé, que vous ayez à envoyer le prince votre fils dans les états de sa majesté l' empereur; il ne me reste donc plus qu'à vous prier, madame, de vouloir vous conformer d' abord aux ordres supremes de sa majesté imperiale, et de faire partir sans perte de tems le prince votre fils pour la Lithuanie. Dès que je recevrai de votre part le premier avis sur son voyage et sur le nombre des gens, qui l' accompagneront, je donnerai les ordres necessaires à Brześć pour leur faire passer librement la frontière.

En attendant votre reponse, j'ai l' honneur d' être avec un respect infini, madame, votre tres humble et tres obeissant serviteur de Bulhakow, gouverneur de Lithuanie; ce 15 (26) Septembre, 1798, à Vilna.

Отдѣлъ писемъ, тека

ПРИБАВЛЕНІЕ

состоящее изъ документовъ, частію извлеченныхъ также изъ Несвижскаго архива, но доставленныхъ послѣ, частію же заимствованныхъ изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской публичной библіотеки, и служащихъ дополненіемъ къ выше помѣщеннымъ.

262.

1583 г. 16 Августа. Письмо отъ іезуитскаго братства содалисовъ—confratres sodalitatis B. Virginis Mariae **въ Ковнѣ къ Виленскому бискупу Юрію Радивилу.**

Извѣщаютъ о томъ, что нечестивая „когорта“ Ковенскихъ Лютеранъ, желая прочнѣе утвердиться въ Ковнѣ и еще болѣе распространить проклятое ученіе—detestabile dogma своего пятаго евангелиста Лютера, сторговало одно пустопорожнее мѣсто на главной Ковенской площади для того, чтобы построить на немъ, по выраженію письма, свою Лютеранскую синагогу, и потому просятъ защитить ихъ отъ такой угрожающей имъ опасности.

Illustrissime et reverendissime in Christo pater, ac domine, domine, maxima veneratione observande, obsequia ac studia nostra debita cum summissione et observantia in gratiam R. P. V. commendamus.

Cum Deus Optimus maximus R. P. V. ei muneri laudatissimo praeficere dignatus sit, ut oves ab illo commissas et concreditas regat, pascat, et ab insidiosis lupis protegat ac tueatur: ea propter nos pars quotacunque gregis R. P. V. nunc, in absentia particularis nostri pastoris, in religionis non contegendo negotio ad R. P. V. dominum ac pastorem nostrum vigilantissimum suppliciter confugiendum esse duximus.

Sic habet sese res, illustrissime et reverendissime domine: hisce proxime praeteritis temporibus vulgus impiae cohortis Luteranae in Caunensi civitate degens cupiendo quinti Euangelistae sui Luteri detestabile dogma longe lateque propagare hic, a suī loci ac professionis hominibus facta collatione, emit aream quandam in foro Caunensi iacentem pro extruenda synagoga Luterana. Cuius quidem areae emptionis resignatio a senatu Caunensi (ex quo plerique

Luterani sunt contra eiusdem civitatis privilegia, quae vetant ad senatum haereticos admitti) bis est jam provocaciter admissa et approbata. Haec vero res cum ad orthodoxae religionis praeiudicium, dedecus et detrimentum procul dubio spectet, supplices etiam atque etiam efflagitamus et obsecramus, ut R. P. V. pro innata sibi prudentia atque singulari pietate huic emergenti malo et contagioso provide in tempore obviare et nobis salutare hac in re consilium quam primum per literas suas R. P. clementer dare dignetur, antequam tertia resignatio illius areae, quae 26 die Augusti futura est, invitis nobis fiat, et demum plenaria emptio praedictae areae existat, ne deinceps exorto et corroborato tanto malo remedia sero in casum quaerantur.

Interim servitia nostra humillima R. P. V. iterum atque iterum commendantes Deum praepotentem obnixe oramus, ut R. P. V. ad ecclesiae suae sacrosanctae defensionem et ornamentum nec non Lituanae gentis peculiare solatium, decus ac subsidium quam diutissime et quam felicissime clementer conservare dignetur. Dat. Caunae 16 die Augusti, anno 1583. Illustrissimae ac reverendissimae pietatis vestrae humillimi servitores confratres sodalitatis B. Virginis Mariae cives Caunenses.

Адрессъ: Illustrissimo ac reverendissimo in Christo patri et domino, domino Georgio Radzivilo dei gratia.

Изъ Несвижскаго архива; отдѣлъ писемъ, тека 116.

263.

1632 г. 6 Іюня. Письмо Кіево-Печерскаго архимандрита Петра Могилы къ Литовскому польному гетману князю Криштофу Радивилу.

Пишетъ по поводу какой-то справы, порученной пану Куницкому, и при этомъ проситъ Радивила о томъ, чтобы онъ сохранилъ то благожелательство къ Русскому народу и древней православной религіи, какое онъ всегда оказывалъ, и о которомъ часто любили распространяться какъ самъ Петръ Могила, такъ и Кіевскій митрополитъ Іовъ Борецкій (см. выше NN 55 и 64).

Jasnieoswiecone miłosciwe xiąże, moy wielce miłosciwy panie y dobrodzieiu!

Sługa W. X. M. mego wielce miłosciwego pana y dobrodzieia jego mość pan Kunicki przy oddaniu mnie pisania od W. X. M. w poruczoney onemu od W. X. M. sprawie szeroce ze mną conferował, w którey, ile ze mnie bydź mogło, iakom postępował, on że ustnie W. X. M. odniesie. Prosząc zatym, abyś W. X. M. w świętobliwem przedsięwzięciu swoym ku narodowi naszemu Rossiskiemu y religiey naszey starożytney z nieodmiennym w swey zawszy oswiadczoney y teraz offiarowaney życzliwości zostawać raczył, o czym iako przed tym tak y teraz cale trzymamy, offiaruiąc tak ia z swey osoby, iako y od wszystkiego narodu religii naszey starożytney cale życzliwe powolności y usługi nasze W. X. M. oddać, y przy W. X. M. życzliwości nieodmiennymi wzaiemnie zostawać, do którego się miłosciwey łaski z posługami y modlitwami memi iako napilniey oddaie. W Żytomirzu d. 6 czerwca, 1632.

W. X. M. mego wielce miłosciwego pana

y dobrodzieia cale życzliwy przyiaciel powolny sługa y ustawiczny bogomodlec Piotr Mohiła archimandrit Pieczarski Kijowski, ręką swą.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu J. M. panu Krzysztofowi Radziwiłłowi na Birżach y Dubinkach, hetmanowi W. X. Lit. polnemu etc.

Изъ Несвижскаго архива; отдѣлъ писемъ, тека 147.

264.

1629 г. 14 Марта. Письмо Кіевскаго митрополита Іосифа Вельямина Рутскаго.

По обычаю тогдашняго времени, внукъ митрополита Потѣя Ярославъ взятъ былъ ко двору Радивила для послугъ, подобно тому, какъ нѣсколько позже, на томъ же основаніи и къ тому же двору принятъ былъ сынъ митрополита Борецкаго (см. N 61). Посылая теперь въ Несвижъ внука своего знаменитаго предмѣстника, Вельяминъ Рутскій высказываетъ свою радость, по поводу такой милости Радивила, и свою увѣренность въ будущемъ счастіи молодаго питомца, прибавляя для большей убѣдительности слова поэта: fortes creantur fortibus et bonis.

Jasnieoswiecone xiąże a moy wielce miłosciwy panie.

Pan Pociey podsędek Brzescki na blisko przeszłym seymie przez przyiacioł swoich oddał W. X. M. panu memu miłosciwemu syna swego Jarosława do posług. Gratulatus sum patri et filio z takiego mieysca, na którym naydzie wszystko to, czego szlachcicowi potrzeba, a iż miła mi iest pamiątka antecessora mego a dziada iego metropolity Pocieia, który in utroque statu tam saeculari maiąc urzędy ziemskie a potym kasztelanią Brzescką, quam in ecclesia będąc metropolitą Kijowskim y władyką Włodzimierskim był człowiekiem wielkim, dla tego radbym patrzył na szczęsliwe powodzenie synow y wnukow iego. Z tych miar y oddawcę listu tego Jarosława Pocieia, wnuka onego metropolity Pocea, W. X. M., panu memu miłosciwemu, iako naypilniey zalecam, rozumieiąc z onym poetą, że fortes creantur fortibus et bonis; y on postempkami swemi szlacheckiemi sam sie zaleci W. X. M. A iż takiego bespieczenstwa zażywam łaska to W. X. M. pana mego miłosciwego ku mnie sprawuie, za którą pewien iestem, że to moie zabeżenie będzie miało wagę u W. X. M. pana mego miłosciwego, o co ia uniżenie proszę y służby moie naniższe łasce W. X. M. pana mego miłosciwego zalecam iako naypilniey. Datt. we Włodzimierzu d. 14 Martii, anno 1629.

W. X. M. pana mego miłosciwego uniżony sługa Józeph Wielamin Rutski, metropolita Kijowski y wszystkiey Rusi.

Адрессъ: Jasnieoswieconemu xiążęciu a memu wielce miłosciwemu panu X. J. M. Krzysztofowi Radziwiłłowi na Birżach y Dubinkach, hetmanowi polnemu W. X. L. etc.

Изъ Несвижскаго архива; отдѣлъ писемъ, тека 211.

265.

1636 г. 14 Ноября. Письмо Кіевскаго митрополита Іосифа Вельямина Рутскаго къ Литовскому подчашему Сигизмунду-Карлу Радивилу.

Послѣ обычнаго привѣтствія и благодарности за ревность о славѣ Божіей, обнаруженную княземъ уже при началѣ управленія, епископъ извѣщаетъ далѣе о своей полной готовности на перенесеніе Березовецкой церкви и поставленіе къ ней священника по желанію—ad gustum князя. Затѣмъ пишетъ о какомъ-то серебрѣ, заложенномъ доминиканами православнымъ монахамъ Новогрудскимъ, и о какихъ-то утраченныхъ колоколахъ. Относительно же другихъ дѣлъ митрополитъ проситъ обращаться къ его намѣстнику — духовному или свѣтскому, такъ какъ самъ онъ сбирался отправиться на Волынь, а оттуда на сеймъ въ Варшаву.

Oswiecone xiąże a moy wielce miłosciwy panie!

Panie Boże zapłać W. X. M., że nowe gospodarstwo swoie od chwały Bożey zaczynać raczysz w maiętności swey Berezowcu, lubo sam dla siebie masz y tho dla paraphian a podanych swych; strony przeniesienia cerkwie na insze mieysce iako na rzecz słuszną pozwalam; ieno potrzeba, abyś W. X. M. temu, któremu tey maiętności swey powierzyć będziesz, raczył przykazać, żeby sie znaszał z oycem starszym monastyru Nowogrodzkiego, qui est vicarius meus spiritualibus, także też y z namiestnikiem moim swieckim, qui est locum tenens in secularibus, bo ze mną sie trudno samym znosić, gdyż ia sam wyieżdzam na Wołyń, a z tamtąd na seym do Warszawy; strony srebra mówiłem z tamtymi oycami, u których to iest, iako oni powiadaią, w zastawie, y gotowi oddać, skoro by im były oddane pienędze na te srebre dane, owo zgoła potrzeba im pieniędze oddać; o dzwony też będziemy sie starać, że będą odyskane. Niemiał ci żadney władze na zastawowanie srebra cerkiewnego ten, który ie zastawił y przez prawo przegrał by tamten, tylko mądrze .sobie poradził że oycom zakonnym w ręce, rozumieiąc, że u nich nie doydziemy. Racz W. X. M. iako podawca napisać list do oyców dominikanów Nowogródzkich o to srebro; o swieszczenniku, gdy iuż stanie y ze wszystkimi gotowa będzie, będę się starał, żeby był ad gustum W. X. M. y paraphianow tameiszych. Zalecam zatym iako naypilniey powolne służby moie łasce W. X. M. pana mego młciwego; z Ruty d. 14 9-bris, anno 1636. W. X. M. pana mego miłosciwego powolny sługa y przyiaciel Józeph Welamin Rutski, metropolita Kijowski.

Адрессъ: Oswieconemu xięciu a memu wielce miłosciwemu panu y przyiacielowi J. X. M. Zygmuntowi Karolowi Radziwiłłowi na Ołyce y Nieświeżu, kawalerowi Maltańskiemu, krayczemu W. X. Lit.

Оттуда же; отдѣлъ писемъ, тека 211.

266.

Конецъ 17 вѣка. Суппликa отъ Несвижской академіи, поданная женѣ князя Михаила Казиміра Радивила Катеринѣ Собѣской.

Такъ какъ означенная княгиня Радивилъ считалась покровительницей и защитницей не только академіи, но и всѣхъ школъ Несвижскихъ, о чемъ упоминаетъ также Лукашевичъ въ своей исторіи школъ, то члены коллегіи и всѣ академики обращаются теперь къ ней съ просьбою о защитѣ отъ насилій нѣкоего хорунжаго пана Шемета, который, опираясь на какомъ-то сомнительномъ правѣ, захватилъ одного изъ академиковъ, родовитаго шляхтича, и безчеловѣчнымъ образомъ избилъ его. Между тѣмъ послѣдній не былъ ни кадетомъ, ни у кого не состоялъ за хлопца, и ни отъ кого слѣдовательно не зависѣлъ кромѣ самой академіи, а жилъ съ нѣсколькими студентами на особой квартирѣ. Внизу находятся подписи многихъ академиковъ, по которымъ можно отчасти судить о характерѣ и составѣ тогдашней академіи.

Jasnieoswiecona moscia xiężno, pani y dobrodziejka!

Fundując się na łasce y nieporównaney dobroci W. X. M. nadzieią naszą, wiedząc też o pańskiey we wszytkich rzeczach przezorności, chwalebney zawsze sprawiedliwości W. X. M., referuiemy się iako klienci do dobrodziejki, szlachta do xiężney, akademicy Nieświeżscy do fundatorki y protektorki, od całey akademij Nieświskiey xiążęcą łaskę erygowaney z iak nayglębszą submissyą tę niosąc przed pański konspekt żałobę, chociasz nie prawnym trybem ułożoną, y onę u nóg xiążęcych składaiąc, abyś W. X. M. dobrodziejka y protektorka nasza, iako zawsze szkoły swoie fundatorskie miała y masz w łaskawey swoiey protekcyi, tak nas w tych że szkołach będących w swey opiece mieć chciała, y od wszelkich obelg, hańby, iako y teraznieyszey konfuzyi mocną swą obroną zasłonić raczyła.

Która to konfuzya y obelga wszytkim szkołom naszym przez J. M. pana Szemiota chorążego dnia onegdajszego iest uczyniona; gdy pomieniony J. M. rodowitego szlachcica nazwiskiem Dramińskiego, regentowicza woiewodztwa Płockiego, rhetora y kollegę naszego naprzod policzkować, za łeb włóczyć, w kordygardzie przez całą noc na mrozie ciężkim więzić, na zaiutrz iego szarpać y osmdziesiąt zgurą plagami po dwakroć kładąc tyrannizować, nie respektuiąc na to, że się to działo w pałacu pod bokiem y pokoiami jasnieoswieconych oo. xiążąt ich mciow ordynatow y dobrodziejow naszych, ani maiąc też względu na to, że mamy zwierzchność, od którey samej tylko, póki w szkołach zostaiemy, dependuiemy, maiąc na to prawa y przywilieie konstytucyami Rzeczy Pospolitey obwarowane. Dla tego zuchwałego postępku wykonania y obronienia, roi sobie J. M. pan chorąży, iakoby tak tyrańsko od J. M. plagowany student był pod władzą J. M., czego żadnym sposobem dowieść nie może. Ponieważ J. M. pan Dramiński nie iest ani kadetem ani za chłopca u kogo służy (bo przez lata swoie iuż z tego wyrosł) lecz z drugiemi studentami w mieście dla siebie naiętą ma stancyą, przez którego niewinne policzkowanie, więzienie y plagowanie, będąc my wszyscy zruinowani na honorze, upadamy do łaskawych stop W. X. M. y o pańską protekcyą z powinną demissyą supplikuiąc, aby nam wzięty był przywrócony honor, pokornie prosiemy.

Jasnieoswieconey W. X. M. dobrodziejki

naszey wiernie obligowani y nayniżsi słudzy Stanisław Massalski sędzia Wołkowyski, Albrycht Łazarowicz sędzic Rzeczycki i inni. (*всего тридцать подписей, между ними подписи сыновей Воловича, Кмиты, Гарабурды, Масальскихъ, Ходкевича, Кохановскаго и Яблонскаго*). *Годъ въ документъ не обозначенъ, но, на основаніи выше приведеннаго указанія Лукашевича, кажется безошибочно мы относимъ его ко времени названной Катерины Радивилъ, умершей 1694 г. См. Котл. стр. 386.*

Оттуда же; отдѣлъ писемъ, тека 158.

267.

1743 г. 21 Декабря. Письмо Русскаго резидента въ Варшавѣ Голембовскаго къ князю Михаилу Радивилу.

По поводу жалобы игумена Дятловицкаго монастыря отца Поликарпа, проситъ Радивила, какъ маршалка главнаго Литовскаго трибунала, заступиться за этотъ монастырь и своимъ декретомъ положить конецъ—metam profigere всѣмъ тѣмъ несправедливымъ притязаніямъ и требованіямъ Станислава Долмата, которыя подробнѣе излагаются въ слѣдующемъ за симъ документѣ, и о которыхъ была уже рѣчь выше (см. N 172).

Jaśniewielmożny mości panie marszałku głównego trybunała W. X. Lit. M. W. M. panie y dobrodzieiu!

Oddawca listu tego wielebny ociec Polikarp, ihumen monasteru Dzięciołowickiego, recurrendo z bracią swoią do łaskawego respektu jasniewielmożnego W. M. pana dobdobrodzieja, pokornie supplikuie o decyzyią w krzywdzie swoiey z J. M. panem Stanisławem Dołmatem, który uformowawszy sobie pseudosukcessyą do dobr, temu monasterowi ieszcze w roku 1622 nadanych, nie przestaie infestować, y od roku 1729 do prawnych onego pociągać expensow, iak to ex annexis obszerniey patebit jasniewielmożnemu W. M. panu dobrodzieiowi.

Ja z obligacyi charakteru mego, przy wyrażeniu powinney jasniewielmożnemu W. M. panu dobrodziejowi weneracyi, popieraiąc te iego sprawiedliwe desiderium y supplikę, poniewasz ten że monaster y te dobra Dzięciołowicze y Luleniec archimandryi Pieczorskiey inkorporowane są, uniżenie upraszam jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, abyś raczył wyrokiem y dekretem swoim tey niesprawiedliwey wexie y oppressyi pana Dołmaty metam profigere, manutenendo dopiero rzeczony monaster przy prawach, iako od lat tak wielu funduszem y constitucyą całey Rzeczy Pospolitey onemu ubezpieczonych y obwarowanych. Nie powątpiwam o tey sprawiedliwości, y łaskawey decyzyi jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, ktorą nayiaśnieysza imperatorowa iey mość pani miłościwa w każdey okkurencyi rekognoskować nie omieszka, profiteor żem iest in reliquo z należytą obserwancyą y respektem jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja cale życzliwy y nayniższy sługa P. Gołębiewski. W Warszawie, die 21 X-bris 1743.

Изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки.

268.

1743 года. Подробное изложеніе процесса Станислава Долмата.

Сущность этого процесса состояла въ томъ, что означенный Станиславъ Долматъ, пользуясь однофамильностію съ фундаторомъ Дятловицкаго монастыря, заявилъ претензію на монастырскія имѣнія Дятловецъ и Люленецъ, не смотря на то, что помянутый фундаторъ монастыря умеръ бездѣтнымъ—sterilis, и по прямому смыслу его завѣщанія, утвержденнаго послѣдующими конституціями, означенный монастырь, со всѣми его имѣніями, отданъ былъ въ вѣдѣніе—pod dyspozycyą y dyrekcyą Кіево-Печерской архимандріи.

Meritum sprawy ich mosciow oycow Bazylianow monasteru Dzięciołowickiego z J. M. panem Stanisławem Dołmatem.

1-mo. 1622 miesiąca 8-bra 20 dnia J. M. pan Konstanty Bohdanowicz Dołmat ufundowawszy monaster Dzięciołowicki stante vita sua, będąc sterilis, dobra swoie własne, od niegdy J. M. pana Kunczewicza chorążego powiata Grodzieńskiego przez siebie nabyte Dzięciolowicze y Luleniec nazwane, w woiewodztwie Nowogrodzkim sytuowane, nadał, oraz ten że monaster z pomienionemi dobrami pod dyspozycyą y dyrekcyą archymandryi Kijowskiey Pieczorskiey podał in perpetuum y obwarował.

2-do. Też dobra y inne przywileiami nayiaśnieyszych regnantow Polskich stwierdzone y korroborowane.

3-tio. Także konstitucyą 1676, fol. 57 per plenos ordines nayiasnieyszey Rz. P-tey na seymie walnym sześcią niedzielnym Warszawskim approbowane.

4-to. Których dobr Dzięciołowicz y Lulenca vigore funduszu, a data onego idą od roku 1622 aż do roku 1729, pomieniony monaster in actuali possessione sine ulla prepeditione zostawał.

5-to. Qua stante tegoż monasteru possessione J. M. pan Stanisław Dołmat, ex quo że tegoż imienia czynią się sukcessorem, bez żadnego fundamentu od wspomianego 1729 roku do prawa pociągać począł, et per adinventa sua media subreptitie ac clandestine na extenuacyą pomienionego monasteru prokurował drugą kondemnatę insuper ich M. pp. Lekgowskim do tey że sprawy recenter interveniencyą uczynic, in oppressionem ejusdem monasterij allaboroval, usiłuiąc iakim kolwiek sposobem y pretextem pomienione zaiachać dobra.

6-to. A gdy na przeszłey kadencyi Nowogrodzkiey sądów głównego trybunału W. X. Litt. z iego aktoratu miała ad disjudicandum przypaść sprawa, consulto na protestacyą, aby tylko do dalszego kosztu ten że monaster przyprowadził, upatrzywszy że tegoż aktorat przypaść, że daleki nie mogł, circa incidentiam causae aktorat swoy omiłko zapisać postarał się in spe, aby przez ten sposob ieszcze co więcey in oppressionem tegoż monasteru mogł lucrari.

Изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки, отдѣлъ писемъ.

269.

1745 г. 16 Ноября. Письмо Голембовскаго къ княгинѣ Урсулѣ Радивилъ, женѣ Литовскаго гетмана Михаила Радивила.

Вслѣдствіе жалобы игумена православнаго Пинскаго монастыря протестуетъ противъ незаконныхъ дѣйствій подстаросты Сарнецкаго, насильственнымъ образомъ принуждавшаго православныхъ прихожанъ монастырской деревни Плещицъ къ обращенію въ унію, и проситъ предоставить послѣднимъ полную свободу исповѣданія своей исконной вѣры.

Jasnieoswiecona miłościwa xiężno woiewodzina Wileńska, hetmanowa W. X. Lit. M. W. mość pani y dobrodzieyko.

W dobrach jasnieoswieconey W. X. M., około Pinska sytuowanych, znayduię się wieś Pleszczyce nazwana, ludzmi religij Greckiey nie zuniowanemi osadzona, która zwyczaiem parafij od lat dawnych należała do monasteru Pinskiego; teraz zaś podstarości jasnieoswieconey W. X. M. w tych że dobrach, nazwiskiem Sarnecki tych że ludzi do cerkwi uniackiey chodzić y w niey się spowiadać przyniewala, chcąc takową wieś do unij przymusić. W czym lubo się udawał ihumen Pinski do J. M. pana kommissarza W. X. M., temi dobrami zawiaduiącego, upraszaiąc, aby tych ludzi przy wierze y wolnym sumieniu zostawić chciał, żadney nie otrzymał łatwości, ale dalszą pogrozkę.

Więc iako mogę mówić, że to dzieie się bez wiadomości jasnieoswieconey W. X. M., tak smielę, przy złożeniu powinney adoracyi, doniosszy W. X. M. ten postępek pana podstarościego Sarneckiego, upraszam iak nayuniżeniey W. X. M. dobrodzieykę, abyś, podług wrodzoney łaskawości swoiey, y tę wieś y mieszkańców przy wolnym religij swoiey używaniu łaskawie zostawić y protegować raczyła, zakazawszy takową licencyą pomienionemu podstarościemu Sarneckiemu, za którą łaskę y protekcyą ci wszyscy, wraz y zakonnicy wspomnionego monasteru Pińskiego Pana Boga prosić będą za długoletne y szczęsliwe powodzenie jasnieoswieconey W. X. M., a ja nie przestanę depredykować łaskawe serce W. X. M., który teraz y sam siebie respektowi recommenduiąc, z powinną wyznawam bydz submissyą iasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieyki cale zyczliwy y uniżony sługa P. Gołębiewski. W Warszawie die 16 9-bra, 1745.

Изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки, отдѣлъ писемъ.

270.

1744 г. 2 Іюня. Письмо князя Іеронима Радивила къ Кіевскому митрополиту.

Князь Радивилъ объясняетъ, что онъ всегда оказывалъ и оказываетъ покровительство православнымъ церквамъ, и въ доказательство этого указываетъ на то, что онъ не только давалъ разрѣшеніе на сооруженіе многихъ церквей въ своихъ имѣніяхъ, но позволялъ даже на постройку ихъ вывозить лѣсъ изъ собственныхъ дачь, и безпрекословно каждый годъ выдавалъ слѣдующія, издавна утвержденныя, субсидіи на православныя церкви. Что же касается того, что онъ не дозволилъ возстановленія незадолго предъ тѣмъ сгорѣвшей церкви въ Слуцкомъ замкѣ, то это сдѣлано было частію въ видахъ безопасности отъ пожаровъ, частію же ради того, что мѣсто церковное оказалось болѣе удобнымъ для укрѣпленія на защиту замка. Съ тою же цѣлію, прибавляетъ Радивилъ, незадолго передъ тѣмъ перенесена была даже имъ одна католическая церковь, и это не возбудило никакого ропота со стороны католическаго духовенства.

Monseigneur!

Nie inney dla siebie od każdego rzetelność i sprawiedliwość kochaiącego spodziewam się rekognicyi, tylko podobney, iako jasniewielmożny W. M. pan wyrazić raczyłeś w liscie swoim, do mnie pisanym. Jakoż dawnieysze kontestacye moie do utrzymania funduszów praw y wolnosci duchowieństwa ritus Graeci w samych skutkach nie tylko z traktatami i sąsiedską przyiaznią zgadzały się, y dotąd bez alternaty zgadzaią się, ale też wziowszy w animadwersyą wszystkie moie swiadczone beneficia, bez próżney chluby sprawiedliwie wyznać mogę, że nad prawa moiey oyczyzny przewyższaią, kiedy nie tylko nowe erekcye cerkwi w miescie moim pozwalam, ale też drzewo z puszcz moich assygnuję, pensyie, od antecessorów moich postanowione, corocznie ze skarbu mego punktualnie płacę y we wszystkim collatorską daię protekcyą. Toc ieżeli doniesieniem opacznych relacyi malevolorum subiecta powagę jasniewielmożnego pana turbuią, zgoła wierzyć nie należy. Jeżelim w zamku moim tuteyszym Słuckim iuż, po nie poiednokrotney konflagracyi, cerkwi budować recenter nie pozwolił, że chcesz jasniewielmożny W. M. pan doskonałym swym zdaniem słuszne konsyderować racye, że pomiędzy pałacowemi drewnianymi appartamentami sytuacya cerkwi częstemu w przyszły czas, iako się dotąd praktykowało, mogła by podlegać od ognia niebezpieczeństwu, który w przeszłym roku y mnie więcey milliona złotych szkody wynoszącey uczynił.

Zaczym zważaiąc wysokość mieysca po zgorzałey cerkwi, dla ochrony w iakowey okazyi y dania odporu nieprzyiacielowi całego miasta sposobną, rozkazałem na nową erekcją tey soborney cerkwi inne zgodnieysze y obszernieysze wydzielić mieysce, przez co funduszowi żadne nie stanie się praejudicium. Ile gdy jasniewielmożny W. M. pan zechcesz wywiedzieć się przykładu, w państwie moim Newelskim niedawno praktykowanego, gdzie dla spokoynosci zamkowey y wygody różney kondycyi dusz w nabożeństwie własney moiey katolickiey Rzymskiey wiary kosciół z zamku Newelskiego do miasta przenieść rozkazałem, żadney w tym od duchownych nie maiąc proponowanych kontradycyi.

Interim chciey jasniewielmożny W. M. pan dobrodziey surową swoią wydać tutey-

szemu duchowieństwu swemu intymacyą, aby te przezemnie swiadczone łatwość chętnie acceptowawszy, bez niepotrzebnego uporu, starali się na naznaczonym mieyscu, dla pomnożenia chwały Pana Boga, niezawodnie o zabudowanie cerkwi, gdyż z niesłusznych o mnie w przyszly czas interpretacyi y remonstracyi nie tylko przed jasniewielmożnym W. M. panem, ale y przed nayiasnieyszą imperatorową iey mcią Rossyiską panią miłosciwą wyexplikować się gotow będę.

A teraz z należytą obserwą y estymacyą znam się bydź jasniewielmożnego W. M. pana M. W. M. pana brata y dobrodzieja życzliwym y uniżonym sługą J. F. Radziwiłł P. W. W. X. Lit. Z Słucka, d. 2 Junii, 1746.

Адрессъ: do Jasniewielmożnego J. M. xiędza metropolity Kijowskiego.

Отдѣлъ фамильныхъ писемъ, тека 8.

271.

1748 г. 22 Іюня. Письмо Флоріана Гребницкаго, архіепископа Полоцкаго, къ Виленскому коадъютору Сапѣгѣ.

Письмо касается той долгой и ожесточенной борьбы, которая происходила въ Полоцкѣ между іезуитами и базиліанами. Причины этой борьбы лежали быть можетъ гораздо глубже и касались вообще преобладанія того или другаго ордена, но ближайшимъ поводомъ къ ней было теперь то, что Флоріанъ Гребницкій предъявилъ требованія на Спасскую церковь и разныя имѣнія, издавна принадлежавшія базиліанамъ, и отданныя еще при Стефанѣ Баторіѣ іезуитамъ (См. Стебельскаго Chronologia стр. 156 и 444), Такъ какъ разбирательство этого дѣла поручено было Виленскому коадъютору, то Гребницкій въ настоящемъ письмѣ проситъ коадъютора, чтобы онъ не передавалъ дѣла своему уполномоченному и не медлилъ его рѣшеніемъ, и проситъ, конечно, изъ опасенія, что противники его могли не признать рѣшенія его уполномоченнаго, и вслѣдствіе того — zadając judici subdelegato illegitimitatem subdelegationis, опять отправиться въ Римъ—per viam recursus, и, начавши тамъ новыя интриги, снова затянуть дѣло на долгое и неопредѣленное время.

Excellentissime, illustrissime et reverentissime domine patrone singularissime!

List jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja die 3 praesentis w Wilnie datowany, gdzieś przez tydzień zalezały, immediata posta odebrawszy, y w nim character ręki jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja rewerentissime ucałowawszy, ad contenta onego reponendo, supplikuję jak nayuniżeniey, ażebyś W. M. dobrodziey in causa praetensorum attentatorum sibi a sede Apostolica commissa, nie raczył ad subdelegationem innego in locum sui descendere, non praemissis citationibus, gdy cum termino simili et pari, jaki był od samegoż jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, junctim z jasniewielmożnym J. M. panem biskupem Inflatskim, in causa dislimitationis praefixus, nempe sexaginta dierum ab intimatione; bo, jezeli to fuit praestitum favore partis adversae, supplikuję y ja przy moich trudnosciach et variis legalitatibus, distrakcyach, ażebym mogł podobnym respektem być zaszczycony. In termino zas incidenti ex citatione, co kolwiek czy to ex assensu partium, czy to ex decisione jasniewielmożnego

W. M. pana dobrodzieja subsequetur, contravenire temu tak adversae racii miec nie będzie, gdy by zaś miał co jasniewielmożny W. M. pan dobrodziey uczynić extrajudicialiter, niechibnie intantum dissimularent (niby etiam extrajudiciali subdelegatione kontentując się) in quantum favore illorum succederet judicatum. In casu zaś contrariae decisionis, niechibnie solita praxi sua (przy wrzuconey gdzie przywatnie ad acta protestacii) poszliby znowu do Rzymu per viam recursus, zadając judici od jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja subdelegato illegitimitatem subdelegationis, et Rzym pro solito omnes actus absque citationibus expeditos zwykł uznawać pro illegitimis et nullis. Dla czego ażebyś W. M. dobrodziey nie raczył descendere (si et in quantum to subsequi mialo by) ad subdelegationem in locum sui non praemissis citationibus et extrajudicialiter, y powtore supplikując, et jego się nieodmiennym laskom y respectom pańskim oddając intra profundissimam venerationem, et reverentissimum sacratae manus ac fimbriarum ejus osculum, maneo ad vitae tempora.

Excellentissimae illustrissimae, et reverendissimae dominationis vestrae obligatissimus et humillimus servus. Fl. Hrebnicki, archiepiscopus Polocensis, m. p. Die 22 Junii 1746 anno, w Struniu.

Изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки; отдѣлъ писемъ.

272.

1747 г. 6 Октября. Письмо Флоріана Гребницкаго къ Виленскому коадъютору Санѣгѣ.

Писано по поводу избранія кандидата на Бѣлорусскую митрополію. При этомъ Гребницкій объясняетъ, что онъ нисколько не причастенъ тѣмъ письмамъ, которыя отправлены были въ Римъ отцами избирателями коепископами и генераломъ Базиліанскаго ордена, бывшими на конгрегаціи Новогрудской, и что, если бы онъ зналъ объ этихъ письмахъ, то не допустилъ бы конечно, чтобы они писаны были подобнымъ стилемъ; что же касается до его собственныхъ писемъ въ Римъ и Дрезденъ, то въ нихъ всего менѣе можетъ найтись что нибудъ такое, что бы могло оскорбить верховную власть — co by mialo majestatem lub ministerium urazić, напротивъ все клонилось къ тому, чтобы привлечь къ себѣ милость наяснѣйшаго короля.

Jasniewielmożny osobliwy moy dobrodzieju!

Że w czasie poczcie dezygnowanym nie ważę się sam personalnie incommodować jasniewielmożnego W. M. pana dobrobzieja, praesentibus intra profundissimam venerationem donosze, iż communikowany mi wczoray przez J. X. officiała mego list srodze mię perstrinxit, y boję się, żeby ta superventa circumstantia fatalniey dla mnie nie przyniosła przeciwności. Ja zaś ingenue jako przed osobliwym dobrodziejem moim fateor, iż lubo wiedzialem o tym, że ich mość xięża coepiscopi una cum reverendissimo generali ordinis Baziliani mieli pisać y pisali do Rzymu ex congressu Nowogrodecensi; ale mego podpisu w tych listach nie masz, owszem przy moich na onczas distrakcyach (ex quo sam seorsive z tamtegoż mieysca contemporanee tak do Rzymu jako też do Drezna y na różne mieysca pisałem) nie przyszło mi y czytać owych listów ab elec-

toribus pisanych, bo gdybym czytał starałbym się wyperswadować, ażeby tym stylem pisane nie były. W moich zaś własnych listach, które seorsive do Rzymu pisałem, nic się nie znayduje, co by miało majestatem lub ministerium urazić, gdyż o to unice upraszałem, ażeby sancta sedes tak mię protegere raczyła, żebym nie miał urażonego na mnie y na całą hierarchią naszą nayjaśnieyszego króla jego mci pana mego miłosciwego. A za tym, żebym pro alieno peccato nie pokutował, supplikuję dać mi w tym osobliwszą protekcyą, jako temu, który tym glorior, żem jest infinitis titulis jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja obligowanym y nayniższym sługą Flor. Hrebnicki, arcybiskup Połocki, administrator metropolij całey Rusi, m. p. Die 6 8-bris, 1747, w Wilnie.

Изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки; отдѣлъ писемъ.

273.

1747 г. 28 Ноября. Письмо Флоріана Гребницкаго къ Виленскому коадъютору Сапѣгѣ.

Писано по тому же поводу, то есть по поводу избранія уніатскаго митрополита. Вмѣстѣ съ этимъ, какъ извѣстно, поднятъ былъ вопросъ объ уничтоженіи православной Бѣлорусской епископіи, и о присоединеніи Могилевской епархіи къ уніи. Хотя наиболѣе оживленныя и дѣятельныя старанія объ этомъ начались только въ 1755 году, по смерти Могилевскаго епископа Іеронима Волчанскаго (См. Унію Бант. Кам. стр. 289); но уже и теперь Гребницкій усердно хлопочетъ объ этомъ дѣлѣ, такъ близко касавшемся его личныхъ интересовъ, и, сообщая въ настоящемъ письмѣ извѣстіе о готовившемся по этимъ вопросамъ въ Дрезденѣ конкордатѣ, не можетъ при этомъ скрыть своихъ истинныхъ опасеній: boday ne z szkodliwym nadweredzeniem jesli ne z zniesieniem totaliter eleccyi, хотя и не теряетъ надежды на успѣхъ въ спорѣ съ дизунитами, прибавляя, что послѣдніе уже mocno na kwintę nosy pospuszczali, и для большей силы старается убѣдить коадъютора, что Могилевская епископія никоимъ образомъ не можетъ быть терпима, то есть, другими словами, должна быть присоединена къ уніатской митрополіи, или къ Полотской архіепископіи, что, при тогдашнихъ обстоятельствахъ, для Гребницкаго было почти одно и то же.

Excellentissime, illustrissime et reverendissime domine, domine et patrone singularissime.

Gdy przez oddalenie się moje dla interessow tuteyszey diecezyi z Wilna nie jestem w szczęściu profitowania z personalnego wenerowania jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, idę vicario calamo in profundissimam dobrodzieja mojego adorationem, nie poruszoney łasce jego mnie z interessami memi jak nayusilniey insinuando.

W interessie mnie recommendowanym względem czynionego do jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja od J. M. pani kasztelanicowey Smoleńskiey rekursu, pisałem wraz z Wilna do jego mci xiędza biskupa Pinskiego, od którego respons cum plena informatione tu annecto. Z Drezna nic więcey nie mam jak tylko to, że za powrótem tam nayjaśnieyszego króla jego mosci, pana mego miłościwego, y jasniewielmożnego jego mci xięcia podkanclerzego koronnego, ma subsequi jakoweś (boday nie z szkodliwym nadweredzeniem jesli nie z zniesieniem to-

taliter elekcyi) concordatum. Jak będę miał co pewnego, et cathegoricum deferre dobrodziejowi mojemu nie omieszkam.

Względem kommissyi z dysunitami reskrypt królewski nakazujący limitę mam in forma authentica przysłany, ale dekretu limitationis jeszcze nie mam; jeśli W. M. pan dobrodziey masz, o kopią onego uniżenie supplikuję, gdyż jego mosc xiądz Ryłło mieni jakowąś trudność w dostaniu w Warszawie; nie wiem z jakim rezonem powrócił z Warszawy ihumen ich Wileński, a co tu mocno na kwintę nosy pospuszczali, dowiedziawszy się o limicie y o intencyi mojey pozywania o cerkwie Mohilowskie oczewistym dekretem (który tu po Rusi rozrzuciłem) sub jurisdictionem archiepiscoporum Polocensium przysądzone.

Pewny minister na list móy, w tym interessie pisany, odpisał, że episkopia Mohilowska musi tolerari częścią dla interessowania się dworu Rossyjskiego, częścią, że jest ubespieczona posledniеyszemi od dekretu paktami y sojuzami. Ja reposui, że ta episcopia nie jest y nie mogła być (jako nigdy dawniey nie bywała, ale niedawnemi czasy per subrepticia privilegia...... w żadnych paktach y sojuzach, chyba unice dla interossowania się dworu Rossyjskiego będzie miała in perniciem tot animarum tolerari) czego in regno catholico y pod tak świątobliwym panem spodziewać się nie należy.

Quod superest nieporuszoney mię łasce jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja jak naypilniey insinuando, to rzetelnie wyznawam, żem jest z dozgonna obligatią y z jak najgłębszym respektem.

Excellentissimae, illustrissimae et reverendissimae dominationis vestrae obligatissimus et humillimus servus Florianus Hrebnicki, archiepiscopus Polocensis, administrator metropoliae totius Russiae manu propria. Die 28 9-bris 1747, w Struniu.

Оттуда же, отдѣлъ писемъ.

274.

1748 г. 23 Генваря. Письмо Флоріана Гребницкаго къ Виленскому коадъютору Сапѣгѣ.

Пишетъ по поводу предстоявшаго выбора на коадъюторію митрополитанскую, и опасаясь, чтобы Римъ не началъ дѣйствовать по тѣмъ же побужденіямъ и соображеніямъ—ex iisdem motivis et rationibus, какъ при избраніи самаго митрополита, проситъ Сапѣгу употребить свое посредничсство предъ нунціатурой и министерствомъ въ этомъ дѣлѣ. Далѣе же, сообщаетъ о томъ, что іезуиты успѣли наконецъ въ Римѣ уничтожить всѣ прежнія постановленія по упомянутому уже выше процессу, и, по обыкновенію своему, желая ловить въ мутной водѣ рыбу—in turbido piscari, требовали новаго преслѣдованія дѣла, и назначили для этого срокъ въ Генварѣ мѣсяцѣ; между тѣмъ Гребницкій, съ своей стороны, исходатайствовалъ разрѣшеніе о продолженіи—пророгаціи этого срока.

Excellentissime, illustrissime et reverendissime domine, domine et patrone colendissime.

Rozumieiąc, że w nieodmiennych jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja respektach y łaskach, non obstante loci distantia, znayduię się, odważam się confidenter kommunikować, iako osobliwemu memu dobrodziejowi y interessow moich protektorowi, co mam od jasnieoswieconego xięcia J. M. podkanclerzego W. X. Litt.

Acz non suppono, żeby Rzym y na tę

coadjutoryą pozwolił, ex iisdem motivis et rationibus, któremi movebatur względem samey metropolij; że ja iednak sam has rationes allegare, iako w własnym interessie, nie mogę, ważę się jasniewielmożnemu W. M. panu dobrodziejowi supplikować, ażebyś mci dobrodzieju (nie wyiawiaiąc, że o tym jasnieoswiecony xiąże J. M. podkanclerzy pisał) raczył tak sam nuntiaturam iako też celsissimum ministerium regni et magni ducatus Lithuaniae praecavere et informare, żeby temu iuż efficaciter et etiam pro futuro raczyli obviare, ażeby res ecclesiae Ruthenae, cum sancta Romana ecclesia unitae, non periclitentur. Uczynisz to jasniewielmożny W. M. pan dobrodziej in satisfactionem innato suo zelo, y z osoblwszey ku interessom iedności swiętey przychilności, a zwykłey ku mnie serca dobroci.

Wiadomo jasniewielmożnemu W. M. panu dobrodziejowi, iak xięża iezuici obstawali przy tym, że sprawa moia z onemi w Rzymie iuż iest finalnie per tres niby conformes sententias zaconkludowana, tak że nullus amplius może adinveniri modus ad resuscitandum. Teraz zaś dawszy się wyperswadować, że causa iest ieszcze reproponibilis, idque ex integro tak, iak by nigdy proponowana y sądzona nie była, a widząc mnie teraz pluribus intricatum, consequenter chcąc (iak zwykli) in turbido piscari, zaczeli w Rzymie cytować patrona mego, urgendo repropositionem causae ipsius principalis, żeby była reproponowana y sądzona in praesenti mense Januario. Ale to onym non successit, bo gdym napisał ad S-mum, donosząc moię tuteysze interessa y trudności y prosząc o prorogacyą repropositionis causae, odpisał S-mus własną ręką, upewniaiąc mię o prorogacyi, y zaraz kazał donieść ponenti huius causae Ill-mo visconti auditori S-ae rothae, ne reproponatur causa sine speciali ordine ipsius S-mi. Za przybyciem moim do Wilna będę praezentował in originali ten list S-mi wespoł z listem J. xiędza Znojowskiego, prokuratora Rzymskiego Bazyliańskiego, a teraz mam honor praezentować one tu copiatim, supplikuiąc, ażebyś W. M. dobrodzieju przez zwykłą dla mnie łaskę swoią raczył informare et disponere jasniewielmożnego biskupa Wilenskiego, ażeby nie chciał wierzyć opacznym o zakonkludowaniu finaliter sprawy moiey impressyom, którę (iak mam relacyą) czynią xiędzy iezuici, podaiąc J. M. dobrodziejowi iakoweś o tym informacye in scripto.

Y mnie zatym y interessa moie compertis gratiis y nieprzestanney jego panskiey protekcyi insinuando intra profundissimam venerationem, maneo excellentissimae, illustrissimae et reverendissimae dominationis vestrae obligatissimus et humillimus servus Florian Hrebnicki, archiepiscopus Polocensis, administrator metropoliae totius Russiae. Die 23 Januarii, 1748; w Struniu.

Оттуда же, отдѣлъ писемъ.

275.

1748 г. 6 Іюня. Письмо Флоріана Гребницкаго, номината Бѣлорусской митрополіи, къ Виленскому коадъютору Сапѣгѣ.

Приноситъ жалобу на новыя ухищренія іезуитовъ, по поводу тѣхъ же выше указанныхъ обстоятельствъ (см. NN 171 и предыдущіе). Такимъ образомъ, пишетъ Гребницкій, они не только намѣренно уклонились отъ мирнаго окончанія процесса per pacis remedia, къ чему склонялъ ихъ подканцлеръ коронный, но даже теперь, съ назначеніемъ уже Гребницкаго на митрополію, они нисколько не падали духомъ и не хотѣли бросить дѣла, не испытавши всѣхъ средствъ, чтобы довести процессъ до конца. Съ этою-то цѣлію отправился теперь въ Варшаву Полотскій ректоръ, чтобы выжидать тамъ Гребницкаго, который долженъ былъ прибыть туда же для принесенія предъ нунціемъ обычной присяги въ своей новой должности—pro explendo juramento et emittenda fidei professione. Между тѣмъ, въ то время какъ ректоръ ѣхалъ въ Варшаву съ твердымъ намѣреніемъ не допустить его, Гребницкаго, до этого послѣдняго акта, пока не вынудитъ его отказаться отъ процесса и ограничиться однимъ простымъ объятіемъ, poki non recedat a causa y poki nie pogodzc się mutuo tylko amplexu mediante bez naymnieyszego wziątku,—въ это время отъ св. отца пришло разрѣшеніе Гребницкому, изъ снисхожденія къ его старости ex speciali gratia et respectu na starość y defecta—совершить на мѣстѣ установленный обрядъ, и это такъ встревожило іезуитовъ, что они послали даже погоню за ректоромъ. Однакожъ, не смотря на такой благопріятный исходъ дѣла, номинатъ-митрополитъ не могъ даже теперь совершенно успокоиться, и боясь не получить утвержденія—bullas confirmatorias до наступленія сеймовъ, считалъ еще нужнымъ сохранять пока omnem indifferentiam, jakby jeszcze in re dubia, и, достигши теперь главной своей цѣли, изъявлялъ даже готовность поступиться чѣмъ нибудь изъ своего процесса въ пользу іезуитовъ, wolał był jak tak zakonczyć, et animabus pro posse succurrere.

Excellentissime illustrissime et reverendissime domine patrone singularissime.

Strzymawszy się z wyiazdem moim do Wilna ex ratione, że, przy pogorzałey metropolitańskiey rezydencij y przy tak okropney całego niemal miasta conflagracij, trudno teraz y o stancyą, nim pozostałe officyny ureparuią, in locum personalnego uwenerowania jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja rzucam te kilka liter pod nogi jego, przypominaiąc się y oddaiąc mię nieodmiennym jego respektom y nieporuszney łasce.

W interessie doniesionym mi od J. M. pana Lisańskiego, prowincyała Bazylianskiego (niechcąc samego jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja przydługim eksplikowaniem się inkommodować) piszę do W. J. M. pana Lopacinskiego, kanonika Wilenskiego, mego M. pana, cor et mentem meam aperiendo.

Jako zaś osobliwemu dobrodziejowi moiemu et specialissimo honoru y interessow moich protectori, zabieram smiałość donieść per breve, co tu zemną wyrabiaią xięża jezuici (acz przy łasce Pana Boga jeszcze mi dotąd szkodzić nie potrafili) naprzod bowiem, stante vita J. M. xiędza Gwaryniego, mocno się starali impedire mi processum na metropolią, y po trzykroć z Drezna pisał do mnie jasniewielmożny J. M. X. podkanclerzy koronny (z wyrażeniem że urgente R. P. Gwaryni) perswaduiąc y obliguiąc, ażebym (jesli chcę prętko et adaequate as-

sequi intentum finem), amovendo ostatnie a mocne obstaculum, starał się iak nayprędzey zakączyć sprawę z xx. jezuitami per pacis media, a tandem pisał do jasniewielmożnego J. M. pana marszałka nadwornego Litt., żeby qua minister status dla pomiarkowania nas tu zjechał; iakoż J. M. pan marszałek zjeżdżał tu przed wielkonocnemi swiętami, ale nie zostawszy w Połocku J. M. X. rektora, dni dwa u mnie zabawiwszy, y, list J. M. X. podkanclerzego koronnego do siebie pisany prezentowawszy, odjechał.

Gdy zaś nie mogli impedire expeditionem processus, in supposito, że ja miałem (pro solito) sam iechać do Warszawy pro explendo iuramento et emittenda fidei professione in manibus excellentissimi domini nuncii apostolici, sive eius auditoris, J. M. X. rector Połocki zakazawszy się, że mi hunc actum miał impedire poty, poki non recedam a causa y poki nie pogodzę się, mutuo tylko amplexu mediante, bez naymnieyszego wziątku, y rokuiąc dla siebie (iak się przed niektóremi zwierzał y chlubił) wykierowanie się ad latus regium in locum ubyłego tam J. M. X. Gwaryniego, wybrał się honorifice y poiechał do Warszawy, meum tam że immaginatum adventum poprzedzaiąc; et tu w kilka dni po wyiezdzie onego nadeszła gratia S-tae sedis, że excellentissimus dominus nuncius apostolicus, ex speciali gratia et respektu na starość y defekta moie, pozwolił mi explere to wszystko tu na mieyscu coram delegato a se per speciale instrumentum commissario apostolico, iakoż y explevi coram perillustri reverendissimo domino Przecławski de ordine Basilianorum abbate Brasłaviensi. Co barzo poalterowało całe collegium Połockie, y wraz z tą wiadomością wyprawili w pogoń za J. M. X. rektorem y poczty nie czekaiąc.

Już tedy faventibus superis nie spodziewam się, żeby tu in patria mogli mi daley y chcieć przeszkadzać; w Rzymie zaś po Panu Bogu mam wielką w protekcij oyca S. ufność. Interim iednak pro solito u mnie pokazuię y pokazywać będę (tym ich przynaymniey kontentuiąc) omnem indifferentiam, iakby ieszcze in re dubia; tego zaś mocno się obawiam, żeby malitiose dla iakiego takiego ukontentowania swego nie wykierowali takiey protrakcyi, że przed następuiącym seymem nie odbiorę bullas confirmatorias. Jesli by się nie nadało w Warszawie J. M. X. rektorowi Połockiemu w intentach iego, a miał by znowu powracać do Połocka, suppono, że będzie u W. M. pana dobrodzieja, gdzie uniżenie supplikuię namienić, iż jasniewielmożny W. M. pan dobrodziej masz relacyą tak o tym, że jasniewielmożny J. M. X. podkanclerzy koronny urget amicabilem między onemi a mną compositionem, iako też y o tym, że ia y teraz gotow iestem przestać na tym przez punktualnosć, coś my byli, mediante authoritativa jasniewielmożnych W. M. panow dobrodziejow combinatione et persvasione, umowili y postanowili z J. M. X. Morykonim na onczas rektorem Połockim; przyznam się, iako moiemu osobliwemu dobrodziejowi, że lubo mam wielką ufność lucrandi więcey w Rzymie per iuris strepitum, ale że czuię się iuż co raz słabszym, a successor, quis scit, ieżeli zechce zaraz uiąc się mocno za ten interess; to wolał bym iak tak zakonczyć, et animabus pro posse succurrere; w czym iako mię dotąd wspierała łaska y protekcya jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, tak y w czas dalszy mocno oney dopraszaiąc się intra profundissimam venerationem, et reverentissimum sacratae manus osculum, maneo excellentissimae, il-

lustrissimae et reverendissimae dominationis vestrae obligatissimus et humillimus servus Florian Hrebnicki, archiepiscopus Polocensis, nominatus metropoliae totius Russiae, m. p.; die 6 Julii, anno 1748; w Struniu.

Изъ Рукописн. Отдѣленія Виленской Публичной библіотеки; отдѣлъ писемъ.

276.

1748 г. 20 Іюня. Письмо Флоріана Гребницкаго, архіепископа Полоцкаго, къ Сапѣгѣ.

Пишетъ по поводу замѣщенія двухъ священническихъ вакансій, и при этомъ жалуется вообще на трудность пріисканія благонадежныхъ кандидатовъ, и если бы, продолжаетъ Гребницкій, дѣло не касалось здѣсь спасенія душъ, то едва ли бы онъ даже рѣшился ввѣрить кому изъ наличныхъ кандидатовъ священнодѣйствія и духовной паствы — ważył by się conferre sacros ordines et animas ad pascendum concredere. Причиною же такого печальнаго положенія была крайняя бѣдность приходовъ, и ничтожность принадлежавшихъ къ нимъ земель—tenuitas benificiorum, а въ слѣдствіе того крайняя нищета и грубость—ruditas уніатскаго духовенства; но если и есть нѣкоторые, продолжаетъ архіепископъ, лучше другихъ воспитанные, то такіе, имѣя возможность найти болѣе почетное и обезпеченное положеніе — modum honestiorem vivendi— естественно избѣгаютъ того назначенія, гдѣ они, оставаясь даже безъ хлопа, сами должны копать землю — glebam excolere. Вслѣдствіе такихъ-то причинъ Гребницкій и проситъ въ настоящемъ письмѣ объ увеличеніи фундушей двухъ уніатскихъ церквей, изъ коихъ одна имѣла только одну волоку земли, а другая совсѣмъ оставалась безъ всякаго фундуша.

Excellentissime, illustrissime et reverendissime domine, domine et patrone colendissime.

Łaskawy respekt jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, że praesentowanie parochorum ad beneficia, w dobrach swoich vacantia, chcesz mieć dependuiące ab electione subiectorum przezemnie, iest mosci dobrodzieju dla mnie bardzo onerosus, gdyż stante nimia tenuitate beneficiorum, a zatym cleri pauperie et ruditate, z wielką trudnością może się wynaleźć takowe subiectum, któremu by można secure powierzać ad pascendum animas, sangvine praetiosissimo Christi Domini redemptas; y gdyby penes multitudinem populi in ritu nostro nie chodziło o to, ażeby animae bez krztu y spowiedzi nie schodziły z tego swiata, ledwo któremu ważył bym się conferre sacros ordines, et animas ad pascendum concredere; accedit, że ieśli się kto znaydzie lepiey od drugich wyedukowany, to taki acceptare takie beneficium, na którym zostaiąc, a żadnego chłopka nie maiąc, musi sam glebam excolere, y z pracy rąk swoich żyć cum familia, ullatenus nie chce y nie odważa się, mogąc mieć honestiorem dla siebie modum vivendi. In tali itaque rerum sistemate (ipsa etiam S. sede consulta) cogor takich ad sacros ordines przyimować, et talibus ecclesias parochiales regendas committere, quales reperiri possunt.

Abym tedy pro mea obligatione uczynił zadość rozkazowi jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, naypierwiey supplikuię, ażebyś mości dobrodzieju ex innato zelo suo raczył augere fundusz cerkwi Strzałkowskiey, w hrabstwie swoim Oswieyskim sytuowaney,

bo tylko z nadaniem iedney włoki gruntu, y to nie przez wieczystego pana, ale (niby za consensem wiecznika) przez zastawnego tenutora jasniewielmożnego J. M. pana woiewodę teraznieyszego Trockiego iest erygowana; a ieżeli nie? to przynamniey o approbatę y roboracyą takowego funduszu; interim zaś ex ratione tenuitatis funduszu y nadania, resolwuię się do tey cerkwi ad praesens wakuiącey installować za parocha W. O. Jana Tursa; si? et inquantum? będzie od jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja praesentowany? Druga zaś cerkiew Osyńska w tych że dobrach nowo-erygowana, że ieszcze żadnego prorsus funduszu y nadania nie ma, desideratur w tym wola y dispozycya jasniewielmożnego W. M. pana dobrodzieja, od którey nie tylko w tym, ale też we wszystkich per decursum życia mego interessach chcąc dependować y iego nieustannym łaskom y respektom oddaiąc się intra profundissimam venerationem, maneo excellentissimae illustrissimae et reverendissimae dominationis vestrae obsequentissimus et humillimus servus Florian Hrebnicki, arch. Polocensis, nominat metropoliae totius Russiae, manu propria. Die 20 Julii, 1748; w Struniu.

Изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки.

277.

1753 г. 10 Февраля. Письмо Русскаго резидента въ Варшавѣ Гросса.

Протестуетъ противъ своеволія базиліанъ, которые напали 29 Декабря 1753 года на православный Покровскій Соломерецкій монастырь, находившійся въ м. Соломеречьѣ Минскаго уѣзда, и, овладѣвъ имъ, насильственно принуждали какъ монаховъ такъ и прихожанъ къ обращенію въ унію; а такъ какъ все это противорѣчило союзнымъ договорамъ, то Русскій посолъ требуетъ возвращенія монастыря; далѣе же проситъ о возстановленіи православной церкви въ м. Заблудовѣ.

Monseigneur!

Votre excellence sera sans doute déjà informé qu'à l' instigation du S-r Golievsky, gentilhomme, qui tient en ferme votre terre de Solomercz, les moines de S. Basile de Racow s'emparèrent le 29 Decembre passé du couvent Russe, nommé Solomerecky Pokrowsky, et forcèrent les habitans de cette paroisse de même que le religieux Grec à embrasser l' union. Je suis persuadé que cette violence a été commise à votre insçu, monseigneur, étant impossible qu'en qualité de ministre de la republique vous ne désaprouviez hautement une contravention aussi manifeste aux engagemens, que la république a contracté avec ma cour, et en vertu desquels les possessions, églises, couvents et autres immunités sont nommément garantis à ceux de la réligion Russe en Lithuanie. C'est pourquoy j'éspère, que votre excellence ne tardera pas, comme j'ai l' honneur de le lui demander avec instance, d' ordonner la restitution du monastère Solomerecky Pokrowsky. Elle donnera par là en même tems à l' imperatrice, ma maitresse, la preuve la plus convaincante de son attachement et de ses bonnes intentions. Je me flatte aussi, que votre excellence voudra se souvenir de la promesse, qu'elle m'a fait à Grodno, touchant la juste permission, qu'elle

s'est engagée d'obtenir de M-r l' eveque de Vilna pour que ceux de la religion Russe puissent rebatir leur église à Zabloudow. En attendant une reponse favorable sur ces deux articles, j'ai l' honneur d' être avec un attachement respectueux, monseigneur, de votre excellence le très humble et très obéissant serviteur Gross; à Dresde ce 10 Fevrier, 1753.

Изъ Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки; отдѣлъ писемъ.

278.

1754 г. Вѣдомость Русскихъ перебѣжчиковъ, скрывавшихся въ предѣлахъ Литвы и Польши, съ обозначеніемъ, гдѣ именно и у кого они проживали, откуда и отъ кого бѣжали.

Вѣдомость эта представлена была Смоленскимъ губернаторомъ княземъ Оболенскимъ пограничному региментарю, и составляетъ приложеніе къ помѣщенному выше письму подъ N 213.

Вѣдомость ворамъ и разбойникамъ, которые жительство имѣютъ въ Польшѣ въ разныхъ мѣстахъ.

А именно, за господиномъ Сурвнымъ, обознымъ Мстиславскимъ, въ селѣ Стояничѣ: Серпейского уѣзда, вотчины капитана Рышкова крестьянинъ Артамонъ Лукъяновъ сынъ Лукашенокъ.

Болховского уѣзду, вотчины Матвѣя Ржевского разбойнической атаманъ дворовой человѣкъ Иванъ Зеленинъ, которой и Лебедевымъ прозывается, да Тимофей Смолобоченокъ.

Бѣглой рекрутъ Иванъ Ломтевъ, со отцомъ и съ братьями, Сергѣй Афонасьевъ сынъ Апонасенокъ, зъ женою и съ дѣтьми, да прозваніемъ Курака и другихъ болѣе десяти дворовъ. Бѣглые жъ рекруты изъ города Сѣвска: *числомъ пятеро* да крестьяне *въ числѣ шести.*

За шляхтичемъ Понятовскимъ, въ деревнѣ Понятовкѣ: *двое;* въ староствѣ Кричевскомъ въ мѣстечкѣ Хотимскѣ: *22 бѣглыхъ крестьянина.* Въ деревнѣ Іумницкомъ: *четыре крестьянина.* Въ деревнѣ Федотовой Будѣ: Савелей Дырдинъ. Въ селѣ Бѣсовицкомъ: *три крестьянина.* Въ мѣстечкѣ Хотимскѣ въ деревнѣ Демидовичахъ: разбойной есаулъ Артамонъ Лукъяновъ, Устинъ Федоровъ, живутъ своими дворами; въ деревнѣ Козельѣ: Якимъ Никифоровъ кузнецъ зъ женою; въ деревнѣ Загустиной: Парфенъ, атамана Ивана псарка своякъ Парфенъ Трафимовъ живетъ въ деревнѣ Загустьѣ за паномъ Суходольскимъ; въ мѣстечкѣ Кричевѣ Артамонъ Длуснинъ, въ деревнѣ Дубовицахъ Иванъ Кузминъ, въ деревнѣ Ростиной Максимъ Павловъ.

За шляхтичемъ Александровичемъ въ деревнѣ Глушковѣ помѣщика Петра Ширяева деревни Плоской: *девять бѣглыхъ крестьянъ.* Въ деревнѣ Ковалевѣ: помѣщика Семена Булычева деревни Плоской *четыре крестьянина.*

За шляхтичемъ Жирковичемъ въ деревнѣ Якубовкѣ помѣщика Петра Ширяева: *пять бѣглыхъ крестьянъ.* Въ деревнѣ Соболевкѣ: помѣщика Якова Карловича деревни Зарукъ:

четверо; деревни Кухарева Ивана Шатилова крестьяне два брата.

За шляхтичемъ Зенковичемъ въ деревнѣ Литвиновкѣ: *трое бѣлыхъ;* въ деревнѣ Новомъ Стану, Рословского уѣзду помѣстья драгуна Сорнева деревни Озобичъ два брата.

За старостою Минскимъ Ивановскимъ, въ деревнѣ Боняхъ: *одинъ бѣлый крестьянинъ;* въ мѣстечкѣ Костюковичахъ и въ деревнѣ Гослевой разбойной атаманъ Исай Федоровъ съ женою, и бѣглой рекрутъ Василей а чей сынъ не извѣстно. Рословского драгунского шквадрона полковой писарь Петръ Боярковъ, города Доргобужа купецъ Мусатовъ, которой въ Польшѣ въ томъ же мѣстечкѣ разбилъ Доргобужанина Якова Кладухина, въ которомъ мѣстечкѣ каждой обыватель содержитъ въ своихъ домахъ таковыхъ воровъ человѣкъ по пяти и по десяти, а по большей части все Россійскіе бѣглые, изъ которыхъ и нынѣ въ недавномъ времяни, сообща съ другой маетностію подкоморіего пана Халецкого, изъ мѣстечка Вѣтки человѣкъ до семидесятъ для разбоя прошли въ Россію.

За шляхтичемъ Сватковскимъ бѣглой крестьянинъ помѣщика Долотовского Дмитрей въ деревнѣ Братковичахъ; въ деревнѣ Бѣлыйковичахъ: *четверо бѣлыхъ крестьянъ;* въ деревнѣ Душиловкѣ: *также четверо;* въ деревнѣ Будѣ: *трое;* въ мѣстечкѣ Нечинѣ: *двое;* въ деревнѣ Слободѣ Филипъ Бабуринъ въ услугахъ жолнеромъ при дворахъ панскихъ; въ Красовичахъ и Бѣлынковичахъ Иванъ Бурта жолнеромъ же, своимъ дворомъ возлѣ панского двора; въ мѣстечкѣ Бѣлынковичахъ: *двое;* въ деревнѣ Селищахъ: *одинъ;* въ мѣстечкѣ Нечинѣ въ слободѣ Голевичахъ: *четверо;* за паномъ Антоніемъ Сватковскимъ въ слободкѣ Дерянѣ: *двое бѣлыхъ.*

За шляхтичемъ Котовичемъ въ деревни Новомъ Стану: *четверо.* За шляхтичемъ Жуковскимъ въ деревнѣ Свиридовщинѣ: *трое;* въ деревнѣ Станкахъ, а чья она не извѣстно, Рословского уѣзду дерерни Остапковичъ помѣщика Тимофея Халютина крестьяне четыре брата; въ деревнѣ Соколовкѣ, а чья не извѣстно: помѣщика Ивана Бычковского деревни Остапковичъ *пятеро бѣлыхъ крестьянъ;* въ мѣстечкѣ Тихославичахъ: *двое бѣлыхъ солдатъ.*

За паномъ Воловичемъ въ мѣстечкѣ Петровичахъ бѣглые рекруты воры и разбойники: *числомъ четверо.* За паномъ Голынскимъ въ мѣстечкѣ Шумячахъ и въ деревнѣ Богдановѣ: *трое;* на Вѣткахъ: *одинъ бѣлый крестьянинъ.*

Да прошлаго 749 году по дѣлу пойманныхъ на разбою бѣглыхъ рекрутъ, которые съ пытокъ винились въ разбою дому Булычева и шляхтянки Швыковской въ Рославскомъ уѣздѣ, показано: въ маетности Польского пана Мурашки въ деревнѣ Теребовшѣ разбойной атаманъ крестьянинъ Демянъ Гавриловъ, *съ 25 бѣлыми крестьянами,* да староста Степанъ Васильевъ, которые на разбой ходили, съ вѣдома помянутого Мурашки; въ маетности пана Огинского, которая нынѣ на откупу у пана Комора, Парфенъ Клипинъ, съ братомъ Артемьемъ близь Шумячь въ деревнѣ Загустьѣ на прудѣ содержатъ мельницы, изъ которыхъ помянутой Артемъ, при копаніи нѣкоторой поклажи господина Голынского подстаросты судебного, какъ онъ господинъ подстароста Іюня 25-го дня сего году и самъ въ Смоленскъ писалъ, людьми пойманъ, и изъ подъ караула ушедъ по прежнему живетъ въ тойже деревнѣ Загустинѣ, о которомъ дѣлѣ обстоятельно извѣстенъ помянутой господинъ Голынской, да прохоръ Аксеновъ за нимъ же Коморомъ въ

мѣстечкѣ Засельѣ въ деревнѣ Болахоновкѣ съ женами своими дворами; близъ тѣхъ же мѣстъ въ ихъ же Польскихъ деревняхъ воры и разбойники человѣкъ до семидесять имѣютъ пристань и чинятъ разбой.

Вотчины князя Васплья Мещерского крестьянинъ Иванъ Лукъяновъ, съ женою своею и съ сыномъ, жительство имѣютъ въ мѣстечкѣ Камнѣ за паномъ Велицкимъ, другіе князя Мещерского крестьяне по побѣгѣ за границею въ Польшѣ живутъ по разнымъ мѣстамъ, а гдѣ имянно про то больше знаетъ оной Иванъ Лукъяновъ.

Разбойной атаманъ бѣглой солдатъ Порамонъ Абакумовъ съ бѣглою же изъ Россіи женкою, которую называютъ женою, и съ малолѣтнымъ сыномъ, жительство имѣютъ за Польскою границею, отъѣхавъ отъ села Петровичъ верстъ съ двадцать, близъ села Корниловки въ деревнѣ Ивановкѣ, она жъ называется Радіонкова, своимъ дворомъ. Да въ прошломъ 752 году, по объявленію находящемуся на фарпостѣ подполковнику Лыкошыну отъ подстаросты Мстиславского Галынского, объявлено, что у нихъ въ тогдашнее время имѣлось въ поимкѣ разбойниковъ человѣкъ болѣе десяти, и винились, что ихъ человѣкъ до семидесятъ содержитъ у себя Польской шляхтичъ Острейка и на разбой отпускаетъ за рубежъ, порохомъ и протчими воровскими припасы снабдеваетъ и грабленное ими въ часть себѣ принимаетъ, для чего жъ оного, для слѣдствія надъ реченнымъ Острейкою, потребно въ ихъ Мстиславское присутствіе, и для того по требованіямъ какъ его подполковника, такъ и по письмамъ губернской канцеляріи не выданы и, что надъ ними и шляхтичемъ Острейкою учинено, для извѣстія не сообщено.

Да послѣ выданного изъ за Польского рубежа изъ мѣстечка Шумячь подстаросты Мстиславского Галынского отъ урядника Кублицкого разбойника Григорья Недюжина показано: въ деревнѣ Ходѣевкѣ, а чья она не извѣстно, живетъ бѣглой отданной въ рекруты съ вотчины шляхтича Озанчеева съ деревни Куковѣйки Игнатій Анофріевъ сынъ Шванченокъ съ товарищи, *которыхъ числомъ тринадцать.*

Съ маетности подкоморіего пана Халецкого въ мѣстечкѣ Вѣтки живутъ многіе разбойники по большой части все Россійскіе бѣглые, изъ которыхъ многіе, какъ выше сего значится, старосты Минского Ивановского изъ села Костюковичъ для разбоя прошли въ Россію.

Да по произведеннымъ розыскамъ и пыткамъ, по показанію разбойника бѣглого солдата Михаила Лопехина съ товарищи, которые въ 751 году въ Доргобужскомъ уѣздѣ по подводу бѣглого подполковника Ушакова въ сей вѣдомости показанного человѣка Якова Никифорова, онъ же и кузнецъ, которой нынѣ жительство имѣетъ въ Кричевской маетности въ деревнѣ Козельѣ, что они изъ взятыхъ у него подполковника разбоемъ пожитковъ стопу большую серебреную, двѣ чарки серебреные, два плата Тальянскихъ, перстень золотой, до камзолъ красной кармазиновой продали за рубежемъ въ Польшѣ, въ Кричевскомъ присудѣ, въ деревнѣ Конарховкѣ жиду Юдѣ, которой въ той деревни и въ прочихъ шести деревняхъ держитъ ранду, завѣдомо что разбойное взяли за оное все да за два кольца золотыхъ двѣнадцать рублевъ онъ же жидъ Юда съ дѣтьми своими Аврамомъ...... и на разбой отпущали. Когда разбивъ подполковника Ушакова, и раздѣля пожитки означенные его Ушакова бѣглый человѣкъ Якимъ Никифоровъ Ушовъ съ дру-

гимъ товарищемъ Дмитріемъ покравъ у атамана и есаула пожитки бѣжали, которыхъ въ мѣстечкѣ Милославичахъ панъ Шпаковской поймалъ, и тѣ разбойные пожитки въ четырехъ сумахъ у нихъ отнелъ.

Сего 754 года въ Іюлѣ мѣсяцѣ разбили Смоленской шляхты ротмистра Ивана Иванова сына Воронца разбойники бѣглые ево крестьяне; живутъ въ Польшѣ отъ Дрябина въ одной милѣ въ маетности пана Дубровского въ деревни Апонечи, а именно:

Сапожникъ прокофій Анисимовъ: живетъ со отцемъ и съ дѣдомъ съ братьями и съ сестрами и со всемъ семействомъ и протчіе тамо бѣглецы, съ кѣмъ оные бѣжали.

Разбойникъ Савелей Половицкой живетъ подъ Польскимъ мѣстечкомъ Вѣтками въ деревни Косицкой.

Бѣглой съ каторги и пытанной колодникъ Казанской губерніи Хлыновского уѣзду, что на Вѣткѣ рѣкѣ, архіерейской вотчины села Василькова крестьянинъ Ефремъ Емельяновъ, сынъ Арбузовъ, живетъ въ Велижской волости въ Серпеевскомъ десятку въ деревнѣ Городищѣ за паномъ княземъ Черторижскимъ.

Подписалъ: Иванъ Мезенцовъ а по листамъ скрѣпилъ канцеляристъ Иванъ Врагинъ.

Отдѣлъ писемъ, *тека 161*.

279.

1791 г. 10 Апрѣля. Письмо Порфирія Березинскаго, намѣстника Слуцкой архимандріи, къ князю Карлу Радивилу.

Проситъ о предоставленіи мѣста при церкви Рачковицкой діакону Тимоѳею Черкасскому, бывшему долгое время при епископѣ Бѣлградскомъ и митрополитѣ Кіевскомъ. При этомъ прибавляетъ, что представляемый кандидатъ вполнѣ способенъ къ священнической должности, и хорошо знакомъ какъ съ Русскимъ такъ и Польскимъ языкомъ.

Jasnieoswiecony mosci xiążę dobrodzieju!

Dyakon nazwiskiem Tymoteusz Czerkaski urodzeniem z kraiu Polskiego, w woiewodztwie Przemyslskim w miasteczku Moicisk zwanym urodzony, syn iednego prezbitera, którego jasnieoswieconey W. X. M. dobrodziejowi mam honor prezentować, zaszedłszy za kordon Moskiewski do Kiiowa był pierwiey przy Moczulskim, biskupie Białgrodzkim, a potym przy Misławskim metropolicie Kijowskim. Ztamtąd się zwróciwszy z Sadkowskim biskupem na dyakona do cerkwi Raczkiewickiey wyswięcony. Ten będąc przywiązanym do kraiu swoiego iak się zawsze do Polski kwapił, tak też y teraz w tym kraiu mieszkać sobie zyczy. Ma talenta stanowi swoiemu przyzwoite y zdatny do kapłaństwa człowiek stateczny, w ięzyku Polskim i Russkim doskonały. Szuka tylko wielkiey protekcyi y względem jasnieoswieconego W. X. M. dobrodzieja, aby na parafią Raczkowicką otrzymał prezenta: składam y ia przy ucisnieniu stop jasnieoswieconey W. X. M. dobrodzieja proźby moie, iż by takowy dyakon z ufnoscią do dobroci pańskiey garnący się żądane uzyskał szczęscie. Moią to iest powinnoscią należne przenieść proźby, a razem zostawać u nog jasnieoswieconego W. X. M. dobrodzieja nayniższym sługą Porfiry Brzezinski, namiesnik archimandryi Słuckiey, d. 10 April, 1791 roku, z archimandryi.

Отдѣлъ писемъ, тека 205.

ПЕРЕВОДЫ

НѢКОТОРЫХЪ ПОЛЬСКИХЪ ДОКУМЕНТОВЪ.

№ 21.

Вельможный господинъ и милостивый благодѣтель!

Вчера, по возвращеніи моемъ домой, я нашелъ различныя письма изъ Люблина, довольно для меня нерадостныя. Волынянамъ на этой недѣлѣ оканчивается назначенный срокъ: кто изъ нихъ не пріѣдетъ и не приметъ присяги, для тѣхъ приготовлены универсалы, подвергающіе конфискаціи ихъ собственность и обрекающіе потомъ на изгнаніе. Вслѣдствіе сего г. Слушка, не желая оставаться долѣе въ сей тревогѣ, присягнулъ Коронѣ въ день Вознесенія Господня. Пріѣзда же нашихъ Литовцевъ не желаютъ ожидать долѣе 20 дня Мая, слѣдующаго непосредственно за Пятидесятницею, и даже не скрываютъ своей радости въ случаѣ неприбытія, ибо навѣрно и мы не избѣжимъ всеобщей конфискаціи. А также, между прочимъ, Турецкое войско, кромѣ пошедшаго къ Москвѣ, вслѣдствіе посольства королевскаго посла пана Брресткаго, который былъ отправленъ въ Турцію, — расположилось вблизи Черкасъ, по сю сторону Днѣпра, въ количествѣ 70000. Г. Страшъ *) обѣщалъ его королевскому величеству, въ случаѣ надобности, ихъ помощь, а потому Турки не мало тамъ безчинствуютъ (туркочутъ); и какъ видно—за нѣсколько лѣтъ составленъ проектъ, чтобы Турки въ сіе время прибыли полюбоваться уніею. Изъ всѣхъ этихъ дѣйствій ваша милость, какъ прозорливый господинъ, благоволишь усмотрѣть какія либо мѣры относительно насъ, и какого добра можно ожидать при такомъ нашемъ несогласіи. Между прочимъ, мы всѣ поодиночкѣ прибудемъ въ Люблинъ, чтобы никого не осталось, ктобы представлялъ славу нашей республики, и дабы противу насъ невозставали, ибо съ нами жестоко поступаютъ. Пріѣзжай, ваша милость, безъ тебя мы ничего не въ состояніи дѣлать,—ускорь доставленіемъ этого лѣкарства и спаси свое отечество, которому ты предпочтительно передъ другими можешь служить. Въ доказательство моего довѣрія къ вашей милости пишу это, — остальнаго—повѣрять бумагѣ не смѣю. И затѣмъ предлагаю мои услуги вашей благосклонности. Дано въ Гущѣ **) 20-го Мая 1569 года. Вашъ доброжелательный слуга Ходкевичъ.

Адрессъ: Ясновельможному господину, г. Виленскому воеводѣ, моему милостивому господину и благодѣтелю, въ собственныя руки.

---

*) Страшъ, посолъ Турецкаго Султана, отуреченный Полякъ («Люблинскій Дневникъ» М. О. Кояловича, стр. 354—355).

**) Гуща—воеводства Волынскаго, повѣта Луцкаго (Балинскій II, 853 и 1409).

№ 28.

Ясновельможный и мнѣ милостивый господинъ благодѣтель!

Съ великимъ страхомъ читалъ я письмо вашей милости, собственноручно вами написанное ко мнѣ, изъ котораго достаточно я понялъ о вашемъ предубѣжденіи противъ меня, будто я сообщалъ письменно въ Польшу тайны, которыя подъ присягою всякій изъ насъ обязанъ хранить. Касательно этого вашей милости, моему милостивому господину, клянусь всѣмъ священнымъ и своимъ достоинствомъ шляхетскимъ, что я этого, какъ теперь существую, даже и въ помышленіи не имѣлъ цѣнить польскую дружбу, и притомъ настолько, чтобы она была для меня милѣе моего отечества, а тѣмъ болѣе въ противность клятвы, данной мною вашей милости, господину и моему благодѣтелю. А затѣмъ ваша милость благоволите—сему по моимъ словамъ, а не иначе, вѣрить (ибо это говорю предъ вашею милостью, согласно данной мною клятвѣ), что по дѣлу объ элекціи (никому изъ Москвичей, или кому нибудь изъ Поляковъ) ничего я не разсказывалъ. Но какъ Жембоцкій имѣетъ свои дѣла въ Польшѣ (по причинѣ рѣшительнаго намѣренія вступить въ бракъ) я вручилъ ему два или три письма, одно къ воеводѣ Судомирскому, а другое къ мечнику, коему я послалъ также для прочтенія и письмо Куявскаго епископа, раскрывая на сколько вредно въ Польшѣ вліяніе ксендзовъ, желая поссорить его съ ними, тѣмъ болѣе, что ксендзы восхваляютъ набожность королевны, имѣя въ виду что эта набожность въ послѣдствіи можетъ перейти въ ихъ самовластіе.

Къ Фирлею я писалъ на счетъ помѣщенія, чтобы оно было соотвѣтственно распредѣлено въ Ломжѣ, и спрашивалъ когда именно мнѣ должно прислать туда моего служителя, извиняясь притомъ, что я, вопреки его желанію, не могъ съ нимъ видѣться, по причинѣ суроваго повѣтрія. Этотъ же Жембоцкій клятвенно обязался сообщить мнѣ подробно о Польскихъ планахъ. Наконецъ если я что либо другое передалъ, то да буду лишенъ предъ вашею милостью вѣры, достоинства и всякаго довѣрія. Вслѣдствіе сего благоволите ваша милость безусловно вѣрить тому, что тамъ нѣтъ ничего иного; и тотъ, кто В. М. сообщилъ обо мнѣ что нибудь противное, долженъ этого постыдиться, ибо оклеветалъ меня, какъ человѣкъ злой и презрѣнія достойный.

Посылаю къ В. М. своего слугу Борейшу, съ которымъ я писалъ къ Жембоцкому, чтобы онъ всѣ мои письма ему передалъ и самъ ко мнѣ возвратился; и такъ что В. М. угодно будетъ Борейшѣ приказать, все это онъ исполнитъ; но дастъ Богъ, что и ваша милость не найдете ничего другаго, кромѣ того, что я къ вамъ пишу, ибо умѣю дорожить любовью къ отечеству, коему именно необходимо, дабы Поляки не были ни о чемъ предувѣдомлены, а также вполнѣ знаю силу присяги и страхъ оной; а сверхъ того и то, что противу нарушителя оной всѣ востанутъ; объ этомъ всякій долженъ тщательно подумать. Благоволи В. М., мой милостивый господинъ, быть увѣреннымъ въ моемъ постоянствѣ, какое прилично честному человѣку и не предпочитайте болтовни легкомысленнаго— постоянству присяги и моей сенаторской честности.

Прошу также В. М., моего милостиваго господина, благоволите быть ко мнѣ мило-

ствіо и благосклонно расположеннымъ и болѣе довѣрять моему постоянству и присягѣ, (что̀ составляетъ необходимое условіе жизни отечества) нежели тѣмъ, кои, какъ бы съ просонья, стараются предъ вашею милостью меня безчестить. А если необходимо, чтобы я находился ближе къ В. М. для порученій, то, милостивый господинъ, я, лишь только окончатся выборы, буду жить постоянно въ Ковнѣ, а если прикажете В. М., то готовъ—и въ Вильнѣ. Но какъ В. М. изволили постановить, чтобы всякій убѣждалъ другихъ къ единодушному согласію съ Виленскимъ опредѣленіемъ, то временная моя поѣздка съ этою цѣлію на Жмудь не будетъ вредна. Письмо мое къ В. М. отправляю съ тѣмъ же Борейшею. Онъ останется тамъ до вашего распоряженія. А затѣмъ мои услуги вашей благосклонности поручаю. Дано въ Ковнѣ 15-го Октября. В. М. вѣрный слуга Ходкевичъ.

Адрессъ: Въ собственныя руки его милости моего милостиваго господина, Виленскаго воеводы слѣдуетъ это письмо.

№ 33.

Ясновельможный милостивый господинъ Виленскій воевода, и милостивый мой господинъ!

Цесарскаго посланника его М. Генриха Герогля отправляю къ В. М. своему М. господину со всѣмъ тѣмъ, съ чѣмъ я его поймалъ. В. М., мой господинъ, можете получить отъ него достаточныя свѣдѣнія обо всемъ. А такъ какъ мнѣ неприлично было его обыскивать, поэтому, запечатавъ сундукъ и шкатулку, отправляю вмѣстѣ съ нимъ къ В. М. Я не могъ запретить ему мѣны въ Быховѣ нѣсколькихъ его собственныхъ вещей, именно двухъ лошадей и сундука, для чего и послалъ онъ казака съ письмомъ, чтобы лошади были препровождены въ Вильну, къ двору ея милости госпожи Виленской. Однако я, замѣтя подозрительное письмо, задержалъ оное, каковое вмѣстѣ съ ключикомъ отъ сундука отправляю къ В. М., своему милостивому господину. Изъ этого соизволите понять, что именно заключается въ этомъ сундукѣ. Вслѣдствіе сего нужно придумать средства, чтобы этотъ сундукъ непремѣнно дошелъ до вашихъ рукъ, ибо онъ не пустъ: въ немъ, какъ я слышалъ, находятся дѣла и письма, писанныя нѣкоторыми панами сенаторами Короны, какъ напр. г. Андрея Зборовскаго; до меня дошли слухи, что при нихъ находится слуга, который называетъ себя принадлежащимъ господину Коронному Подскарбію, и что̀ знаю,—сообщаю В. М. своему господину, въ полной увѣренности, что В. М. угодно будетъ не выдать меня. Вѣдь я не жалѣлъ для сего ни труда, ни заботъ, ни издержекъ; я долженъ былъ пріискивать для сего шпіоновъ и содержать даже за границею стражу, изъ желанія единственно услужить республикѣ и В. М. своему М. господину. Вѣдь и настоящее мое пребываніе въ Оршѣ, самому Богу извѣстно, съ какими огромными соединено для меня потерями, ибо въ этомъ староствѣ — ни одного крестьянина, никакихъ жизненныхъ запасовъ, и при всемъ томъ быть постоянно на стражѣ, подобно какъ и на Украинѣ; при томъ частыя дѣла, которыя происходятъ какъ со стороны разсыльныхъ, такъ и со стороны другихъ встрѣчающихся вещей, требуютъ большихъ издержекъ. Въ

чемъ, если не благоугодно будетъ В. М. обратить ваше благосклонное вниманіе на счетъ отпуска мнѣ средствъ на эти случайныя надобности, то придется мнѣ ослабѣть во всемъ. Ибо теперь приближается время, когда болѣе всего нужно быть бдительнымъ, ибо всякій, какъ полагаю, рѣшится попытать счастія. Повторяю также, какъ и прежде я писалъ къ В. М. своему М. господину, чтобы вы благоволили, объяснившись съ панами, запретить, подъ опасеніемъ смертной казни, проѣздъ по тропинкамъ, а также чтобы безъ вѣдома правительства никто не смѣлъ посылать въ Смоленскъ и если это не будетъ прекращено, то напрасно стеречь и наблюдать за этимъ. Все это представляю на ваше благосклонное усмотрѣніе моего милостиваго господина, и чтобы Господь Богъ сохранилъ на многія лѣта въ добромъ здравіи вмѣстѣ съ ея милостью госпожею воеводиною, моею милостивою госпожею и милымъ, достопочтеннымъ потомствомъ, сего искренно желаю. Самого же себя, а также послушную и нижайшую, усердную мою службу поручаю вашей милости. Дано въ Оршѣ 26 Мая 1581 года.

В. М. моего милостиваго господина нижайшій слуга Юрій Друцкій Горскій.

Адрессъ: Ясновельможному господину, его милости господину Криштофу Радивилу, князю Биржанскому и Дубинскому, Виленскому воеводѣ, Гетману В. Кн. Литовскаго, старостѣ Борисовскому, Солецкому и Уржендовскому и пр. моему милостивому господину имѣетъ быть вручено.

№ 55.

Ваше сіятельство, вельможный, милостивый княже, господинъ и нашъ многомилостивый благодѣтель!

Достойна памяти всѣхъ послѣдующихъ вѣковъ невыразимая благотворительность относительно Церкви православныхъ скорбящихъ сыновъ бѣднаго нашего Россійскаго народа, которую въ то время, которое было тяжело и когда притомъ всѣ сговорились истребить родъ православныхъ, мы испытали; кто же осмѣлится когда нибудь достойно выразить словами это, или возблагодарить! Все это побуждаетъ насъ недостойныхъ молить самого Господа о воздаяніи, Который награждаетъ всѣхъ благодѣтелей, и просить для васъ мзды,—вамъ, которому благословеніемъ Всевышняго при постоянномъ здравіи, съ умноженіемъ радостнаго благополучія непритворно желаемъ воспользоваться. А особенно я самъ, недостойный слуга и богомолецъ вашего сіятельства, со своей стороны за примѣрный и безцѣнный даръ книгъ, съ глубочайшимъ поклономъ до самой земли, нижайше ударяя челомъ вельможности вашего сіятельства, благодарю. Кромѣ того усердно, со слезами молимъ вашу милость, М. господинъ, дабы отъ насъ и народа нашего вы состраданія и христіанскаго вниманія, въ случаѣ потребности, благоволили не отвращать. Ибо мы до такой степени со всѣхъ сторонъ стѣснены, что хуже предателей и явныхъ злодѣевъ, хуже враговъ Св. Креста, самыхъ язычниковъ, народъ вѣрный, доброжелательный господамъ, народъ невинный, народъ издревле христіанскій отъ Вавилонской блудницы, опьяненной кровью, въ своемъ собственномъ государствѣ переносимъ гоненіе. О, да пошлетъ Господь терпѣніе до конца!

Новостей въ Украинѣ нашей, которыя бы достойны были вниманія В. С., никакихъ не имѣемъ. Одно, чего мы ежедневно и ежечасно ожидаемъ несчастные, какъ волъ обуха, такъ это—Артаксерксова приговора, по ходатайству Амана, съ святынями, священниками, простонародіемъ, рыцарствомъ и шляхтой, если это Господь допуститъ, а Эсѳирь, наша Благословенная Дѣва, Матерь Божія не охранитъ своимъ покровомъ и живымъ ходатайствомъ невиннаго Мардохея и нашъ народъ, Коей всецѣло, послѣ Господа Бога, несомнѣнно вѣримъ.

Второе: отрядъ запорожскаго войска, новобранцевъ, вопреки согласія старшихъ и въ противность королевской волѣ, два раза сего года ходили въ море и возвращались оттуда; а въ третій разъ 150 челновъ (чего никогда небывало) отправили, и на этомъ-то открытомъ пути, большой дорогѣ, сражаясь въ продолженіи нѣсколькихъ дней съ Турками при устьѣ Днѣпра, съ галерами, коихъ было большихъ 25, а малыхъ ушкаловъ, (которые заключаютъ по 50 человѣкъ, или по крайней мѣрѣ отъ 30 до 25) 300, и, разбивъ оные, вышли въ море въ количествѣ 102, и подступивъ подъ самый Царьградъ, въ предмѣстье, и уже миновавъ входъ, замки и башни, бастіоны, гдѣ сидѣлъ покойный Корецкій, вторглись въ новую деревню и взяли большую добычу. А нынѣ Господу Богу только извѣстно, какъ имъ удастся возвратиться въ третій разъ.

Все это, по причинѣ несноснаго своеволія, особенно насъ, удручаетъ и это мы принимаемъ какъ гнѣвъ Господень за нѣчто другое, и именно за неосуществленіе несогласной съ Римскимъ костеломъ уніи, начатой нашими измѣнниками старшими духовными, заостренный (т. е. гнѣвомъ) и всякою клеветою, разженный—и направленный, какъ громовая стрѣла на высокія башни, на старшихъ духовныхъ православныхъ. Что намъ говорить! Намъ ничего другаго непредстоитъ, какъ только возглашать и заявлять свою невинность предъ самымъ Создателемъ, которому открыта въ семъ дѣлѣ наша чистая совѣсть и предъ вашею панскою благодѣтельною вельможностью, небомъ, землею и всѣмъ господнимъ созданіемъ. Слѣдовательно, послѣ Господа Бога, мы должны искать доброжелательнаго христіанскаго мудраго совѣта, нелицемѣрной панской помощи и высокихъ вашего сіятельства указаній, чтобы спасти невинныхъ отъ гибели. О чемъ смиренно и со слезами умоляя, съ настоящаго времени, гдѣ только вельможности вашего сіятельства придется присутствовать, а также отправленнымъ отъ вашего имени на сеймики депутатамъ, чтобы дѣламъ нашего народа, древняго Греческаго исповѣданія, своихъ вѣрныхъ и вѣчныхъ богомольцевъ, вашего сіятельства изволили, какъ и сначала, быть милостивымъ и сострадательнымъ господиномъ и руководителемъ, въ полной увѣренности во всякое время какъ на нашу молитву, такъ и отъ людей нашей націи на каждомъ мѣстѣ, въ случаѣ надобности, на вѣрное доброжелательное и отважное послушаніе во славу имени панскаго и для вѣчной славы заслуги рода великаго князя.

Чтоже касается предполагаемаго введенія при латинскихъ училищахъ для нашего народа и Русскихъ предметовъ въ Слуцкѣ, иждивеніемъ вашего сіятельства, дабы мы представили вашему сіятельству для сего отъ себя какого либо ученаго и трезваго человѣка, дѣйствительно здѣсь (уже безъ увертокъ моихъ любезныхъ ученыхъ

необходима истина безъ грѣха) вещь рѣдкая, фениксъ въ мірѣ, драгоцѣнный бриллянтъ между камнями и золото между металлами; рѣже и драгоцѣннѣе человѣкъ между нами съ обѣими добродѣтелями: со свѣдѣніями и трезвостію, что мнѣ даже чрезвычайно стыдно. Хотя я и стараюсь найти, но даже при себѣ самомъ, кромѣ одного простаго человѣка подростка, моего воспитанника, не могу имѣть изъ народа ни одного повѣреннаго для судебныхъ дѣлъ, и потому беру со стороны. Впрочемъ въ Слуцкѣ не ощущается недостатка въ ученыхъ людяхъ, знающихъ по Русски, между подданными вашего сіятельства, кои по подданнической обязанности, по желанію и приказу вашего сіятельства, отъ порученныхъ имъ занятій отказаться не могутъ. Затѣмъ льщу себя надеждою что эта (свидѣтель—Богъ!) непритворная отговорка будетъ принята милостиво вашимъ сіятельствомъ и васъ не обидитъ.

Здѣсь мнѣ сообщено что пожертвованіе священной памяти предковъ вашего сіятельства князей Слуцкихъ, имѣнье Морочь, неизвѣстно доселѣ, на основаніи какого права, отнято было отъ церковныхъ служителей, и владѣлъ онымъ господинъ Михайло, Слуцкій войтъ, подданный вашего сіятельства, а въ настоящее время слуга вашего сіятельства, г. Куницкій получилъ оное въ удовлетвореніе долга. Каковое имѣніе, по нашему совѣту, г. игуменья Елена Быковская, благородная монахиня, желала бы освободить и получать съ него для бѣдныхъ монахинь содержаніе, чтобъ впослѣдствіи, согласно записи и пожертвованію свящ. памяти предковъ вашего сіятельства могло остаться, по милости и дозволенію вашего сіятельства нашего милостиваго господина и благодѣтеля, при дѣвичьемъ монастырѣ на воспитаніе бѣдныхъ монахинь, слугъ Христовыхъ. Ходатайствуя въ пользу бѣдной монахини, смиренно и нижайше прошу, дабы на сіе вы изволили выразить свое согласіе и укрѣпить. Изъ Михайловскаго монастыря при Златоверхой церкви, въ Кіевѣ. Августа 24 д. 1625 г. Вашего сіятельства, своего милостиваго господина нижайшій слуга, неизмѣнный богомолецъ Іовъ Борецкій, Кіевскій митрополитъ.

Адрессъ: Его сіятельству князю и вельможному господину Криштофу Радивилу, Божіею милостію, князю Биржанскому и Дубинскому, гетману В. К. Л. моему многомилостивому господину и благодѣтелю.

№ 133.

Ваше сіятельство, милостивый княже, господинъ и господинъ нашъ милостивый!

Какъ предмѣстники наши, состоявшіе подъ благополучнымъ владѣніемъ предковъ вашего сіятельства, нашего милостиваго господина, сохраняли всегда непоколебимую преданность во время различныхъ вражескихъ набѣговъ и составляли въ то время своею грудью предстѣніе столичной вашего сіятельства, нашего милостиваго господина, Несвижской крѣпости, доказавши собою на дѣлѣ, что они (вполнѣ) преданы какъ слѣдуетъ (быть) добрымъ жильцамъ: такъ и мы, нижайшіе вашего сіятельства кліенты, состоящіе подъ покровительствомъ нашего милостиваго господина, усердно просимъ нашего милостиваго господина, дабы и насъ, вѣрность предковъ коихъ ихъ господамъ всегда была ясна (оче-

видна) и испытана, благоизволилъ приказать принять въ свою Несвижскую крѣпость, со всѣмъ нашимъ скуднымъ имуществомъ, въ семъ нежданномъ и тяжеломъ случаѣ, когда Шведъ въ своемъ могуществѣ ожидается въ этой странѣ, принять насъ, сохраняющихъ всегда постоянную вѣрность и преданность; мыже опять и снова (вторично) обѣщая противоборствовать своими силами и имуществомъ при крѣпости вашего сіятельства, нашего милостиваго господина, будемъ молить величіе Всевышняго о добромъ здравіи и благополучіи вашего сіятельства, нашего милостиваго господина.

Вашего сіятельства господина, и господина нашего милостиваго всенижайшіе и (вѣрноподданные) преданные магистратъ и весь городъ вашего сіятельства Несвижъ.

Въ Несвижѣ, Апрѣля 12 д. 1702 г.

№ 170.

Ваше сіятельство, милостивый князь, Виленскій воевода, гетманъ великаго княжества Литовскаго, высокопочтенный государь и благодѣтель!

Хотя на первое мое письмо, адрессованное 3-го Сентября по почтѣ на имя вашего сіятельства, я неудостоился еще вашего милостиваго отвѣта по поводу жалобы на господина Голѣевскаго, товарищa (Петыгорской хоругви) легкой кавалеріи его превосходительва господина воеводы Мазовецкаго, за причиненную имъ обиду въ Могилевѣ моему священнику, но я вынужденъ представить вашему сіятельству уже другую на господина Цюндзевицкаго, (губернатора) управляющаго Копыскимъ графствомъ, въ защиту жены Копыскаго пресвитера Симона Коронцевича, оклеветанной (злоумышленниками) негодными людьми въ постыдномъ будто бы ея прелюбодѣяніи, выдуманномъ самимъ же управляющимъ; ибо томъ же самый пресвитеръ, узнавъ объ этой клеветѣ на свою жену, самъ донесъ мнѣ о семъ, и я тотчасъ же написалъ чрезъ сего же священника къ Копысскому отцу протоіерею, чтобы онъ съ духовными распросилъ прежде жену священника, а послѣ свидѣтелей, ее уличающихъ; что же при распросахъ и розыскахъ обнаружилось бы, я намѣренъ былъ впослѣдствіи приказать обѣимъ сторонамъ прибыть въ мою Консисторію для окончательнаго рѣшенія, но г. управляющій (губернаторъ) узнавъ, что названный пресвитеръ отправился ко мнѣ, какъ къ своему пастырю,—въ слѣдующій же день, въ Воскресенье, на сколько могу запомнить, 18 Сентября, послѣ обѣдни, предъ самымъ полуднемъ, велѣлъ взять изъ дома насильно жену священника и наказать ее посреди базара, при огромномъ стеченіи народа, безъ всякого уваженія и суда, посадить ее въ клѣтку, извѣстную подъ названіемъ катринки, каковая выставлена высоко на столбѣ, единственно для распутныхъ (публичныхъ) женщинъ, и въ ней вертѣть упомянутую жену священника. Сдѣлалъ онъ это единственно изъ желанія возбудить всеобщее осмѣяніе (опороченіе) духовенства и Греко-Россійскаго исповѣданія, вопреки всякому закону, ибо, какъ по праву Божественному каноническому, такъ и свѣтскому, духовенство освобождено отъ власти и суда (свѣтскихъ лицъ) мірянъ.

Я увѣренъ, что ваше сіятельство непредоставили такой власти (губернаторамъ), управляющимъ въ своихъ имѣніяхъ, ибо въ то

время (губернаторы) управляющие сдѣлались бы вмѣстѣ и епископами. Представляя все сіе на высокое рѣшеніе (судъ) вашего сіятельства, протестую (подаю голосъ противу сего) предварительно предъ вашимъ сіятельствомъ, а впослѣдствіи стану поискивать на поименованномъ управляющемъ святаго правосудія въ этой (беззаконной) нечестивой тяжбѣ, потому что священнику, по причинѣ публичнаго обезчещенія его, воспрещается уже каноническимъ правомъ отправлять богослуженіе; я посылалъ отъ себя нарочнтаго священника къ г. управляющему, чтобы прислалъ мнѣ рѣшеніе, съ указаніемъ, на какомъ основаніи и по какимъ доказательствамъ оное воспослѣдовало; но мнѣ въ томъ отказалъ, ссылаясь, что это дѣло ко мнѣ вовсе неотносится.

Затѣмъ ожидаю какъ на первую, такъ и на сію поданныя мною жалобы правосуднаго рѣшенія вашего сіятельства, о каковомъ нижайше прося, остаюсь съ глубочайшимъ почтеніемъ вашего сіятельства, государя и благодѣтеля, доброжелательный и нижайшій слуга Гіеронимъ Волчанскій, епископъ Бѣлорусскій. Октября 1-го дня, 1746 г. въ Могилевѣ.

№ 214.

Ваше сіятельство, государь и господинъ наслѣдственный, милостивый нашъ (даритель) благодѣтель.

Отъѣздъ вашего сіятельства изъ Слуцка въ Бѣлую произвелъ (произрастилъ) кому бѣлые цвѣты, обильные на всякую радость, а мнѣ весьма большую, какъ бы (Циммерійскую) Киммерійскую нанеслъ темноту, ибо, единственно вслѣдствіе доносовъ Евреевъ, еще въ Іюлѣ мѣсяцѣ было въ Слуцкѣ опубликовано при барабанномъ боѣ, чтобы на Тройчанской юрисдикѣ не было вовсе торговли (продажи), а здѣсь, какъ и съ самаго, быть можетъ, начала существованія Слуцка, такъ и въ настоящее время никакой торговли не бываетъ, развѣ только, кто когда нибудь для уплаты кому либо долга, на подымное (подворное) или на поземельное, привезетъ какую осьмину ржи, или волочугу сѣна; вотъ первый доносъ Евреевъ.

Второй разъ обнародовано при барабанномъ боѣ, чтобы въ сей убогой малой корчмѣ Тройчанской, въ коей отъ нѣсколька десятковъ лѣтъ непроисходитъ продажи водки, никто не смѣлъ пить пива, подъ опасеніемъ, въ противномъ случаѣ, наказанія розгами у безчестнаго столба, и изъ Слуцкой команды (гарнизона) присылаютъ для сего сюда, въ торговые дни трехъ (жолнеровъ) солдатъ, чтобы недозволяли людямъ даже отдохнуть при сей корчмѣ, что производится съ величайшею (обидой) потерею для монастыря. Такъ какъ Слуцкая архимандрія, на основаніи пошлиннаго устава (тарифа), утвержденнаго данною въ 1690 г. присягой, платитъ за сію маленькую корчму въ казну Республики (Рѣчи-Посполитой) въ Мартовскій срокъ восемдесятъ злотыхъ и Сентябрскій тоже восемьдесятъ злотыхъ, что составитъ въ одинъ годъ сто шестьдесятъ злотыхъ; то откуда же оные взять, когда людямъ не дозволяютъ уже выпить въ оной даже стакана пива. Это уже второй доносъ Евреевъ.

Наконецъ сей Тройчанскій арендаторъ (содержатель корчмы) платитъ все кагалу, что отъ него слѣдуетъ, а также и всѣ ремеслен-

ники, жительствующіе на Тройчанахъ, илотятъ исправно въ Слуцкѣ, что съ нихъ слѣдуетъ промысловаго за ремесло, даже отъ всего, что только несутъ въ городъ для продажи, или что только покупаютъ для себя, всегда уплючиваютъ налоги: и чего же болѣе недостаетъ Евреямъ? развѣ только совершеннаго притѣсненія Христіанъ.

Сжальтесь потому ваше сіятельство, княже, благодѣтель, государь и наслѣдственный господинъ, милостивый нашъ даритель: благоизвольте приказать Слуцкому гарнизону (командѣ), чтобы не высылали въ Тройчаны въ торговые дни сихъ солдатъ, или по крайней мѣрѣ, чтобы не отвращали проѣзжихъ отъ сей убогой нищенской жидкости, какъ бывало и при благочестивыхъ предкахъ вашего сіятельства, такъ даже и доселѣ, при благополучномъ наслѣдствіи вашего сіятельства; а если уже это такъ необходимо, то здѣсь же на Тройчанахъ находится настоящая кабацкая корчма, пусть они въ оной пребываютъ, а меня оставятъ въ покоѣ. О каковомъ господина моего сострадапіи на колѣнахъ прося, о драгоцѣнномъ здравіи и долголѣтнемъ блаженномъ господствованіи вашего сіятельства, государя, наслѣдственнаго господина, милостиваго нашего (дарителя) благодѣтеля, обязуюсь я съ цѣлою архимандріею молить Величество Божіе, въ силу присяги, данной въ Кіевѣ.

Вашего сіятельства, государя и наслѣдственнаго господина, нашего милостиваго (дарителя) благодѣтеля, нижайшій и постоянный богомолецъ Михаилъ Козачинскій, архимандритъ Слуцкій. Въ Слуцкѣ 1754 г., Сентября 28 дня, по старому календарю.

№ 276.

Отмѣннѣйшій, свѣтлѣйшій, и высокопочтеннѣйшій господинъ, и особливый мой покровитель!

Благосклонное довѣріе ко мнѣ В. С., милостиваго господина благодѣтеля, въ избраніи кандидатовъ на вакантныя бенефиціи, или приходскія священническія мѣста, въ вашихъ имѣніяхъ, оказывается для меня крайне обременительнымъ, ибо насколько надѣлы (бенефиціи) приходскихъ церквей убоги, настолько же и духовный причетъ бѣденъ и пребываетъ въ грубомъ невѣжествѣ, такъ что чрезвычайно трудно бываетъ отыскать такого кандидата, которому бы можно было безопасно повѣрить для духовной паствы души, искупленныя безцѣнною кровію Спасителя нашего Господа Христа; и если бы, при такомъ множествѣ людей, пребывающихъ въ нашемъ обрядѣ, дѣло не шло здѣсь о томъ, чтобы души правовѣрныхъ не отходили съ этого свѣта безъ исповѣди и святаго крещенія, то едва ли бы я рѣшился даже посвящать кого въ священническіе чины, и повѣрять кому либо души для духовной паствы. А если же, случайно, и найдется кто либо просвѣщеннѣе другихъ, то такой едва ли пожелаетъ и даже рѣшится принять подобную бенефицію или ругу, оставаясь на коей и не имѣя при томъ ни одного рабочаго, самъ принужденъ пахать землю и жить съ семействомъ трудомъ собственныхъ рукъ, тѣмъ болѣе, что онъ всегда можетъ найти для себя болѣе почетное положеніе жизни.

Въ такомъ порядкѣ вещей и съ согласія самого апостольскаго престола, я по необходимости обязанъ допускать къ священнымъ

должностямъ и къ управленію приходами такихъ только кандидатовъ, какіе могутъ представиться.

А затѣмъ дабы я, слѣдуя своему назначенію, вполнѣ могъ сообразоваться съ волею В. С. милостиваго господина благодѣтеля, прежде всего покорнѣйше прошу, чтобы Вы, милостивый господинъ, по врожденному вамъ благочестію, благоволили увеличить содержаніе церкви Стржалковской, находящейся въ графствѣ Освейскомъ; ибо церковь эта основана была, съ присоединеніемъ къ ней одной только влоки пахатной земли, и то надѣленной не потомственнымъ даже господиномъ, но временнымъ владѣтелемъ, господиномъ нынѣшнимъ Трокскимъ воеводой. Въ случаѣ же вашего на то несогласія, я осмѣливаюсь просить по крайней мѣрѣ о потвержденіи и закрѣпленіи хотя этого самого содержанія или фундуша; между тѣмъ, при всей бѣдности содержанія и надѣла я рѣшаюсь назначить на мѣсто настоятеля сей церкви, остающееся понынѣ вакантнымъ, почтеннаго отца Ивана Турса, если только и насколько нибудь онъ будетъ вашимъ сіятельствомъ одобренъ. Вторая же церковь Осынская, въ томъ же имѣніи вновь построенная, такъ какъ еще совершенно никакого содержанія и дохода не имѣетъ, нуждается потому еще болѣе въ благосклонности распоряженія В. С., милостиваго господина благодѣтеля, отъ коей не только въ семъ дѣлѣ, но и во всѣхъ другихъ дѣлахъ желая всегда зависѣть, и его неизмѣнной милости и вниманію себя поручая, пребываю съ глубочайшимъ почтеніемъ и уваженіемъ вашего сіятельства, высокопочтеннѣйшаго господина, всепокорнѣйшій и нижайшій слуга Флоріянъ Гребницкій, архіепископъ Полоцкій, нареченный (номинатъ) митрополитъ всей Россіи, собственною рукой. 1748 г., Іюля 20 дня; въ Струнѣ.

АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ

ЛИЦЪ, МѢСТЪ И ПРЕДМЕТОВЪ,

встрѣчающихся

ВЪ VII ТОМѢ

АРХЕОГРАФИЧЕСКАГО СБОРНИКА.

а) Лица:

А.

Б.

Д.

Л.

М.

Н.

О.

П.

Т.

Ф.

Х.

Ц.

б) Мѣста:

Б.

Бабиничи, деревня, въ Копысскомъ графствѣ, **1748**, 206.

Бахматовцы, мѣстечко, **1685**, 153.

Бережное, мѣстечко, **1685**, 153.

Березово, болото, **1456**, 5.

Березыня, рѣка, **1520**, 16.

Биржи, мѣсто, досталось Яну II Радивилу Бородатому, **1520**, 8, **1768**, 287, 288.

Прим. Въ настоящее время — Поневѣжскаго уѣзда. См. Starożytna Polska Балинскаго, III, 453—459.

Бобровая, рѣка, въ Супрасльской пущѣ, **1480**, 6.

Бовскъ—Баускъ, **1565**, 31.

Борбринъ, приселокъ въ Луцкомъ повѣтѣ, **1350**, 3.

Бостынь, село, **1520**, 10.

Бранчицы, мѣстечко, принадлежавшее іезуитамъ, **1754**, 246.

Буйвидишки, **1520**, 12, 13.

Бытенское имѣніе, **1570**, 51.

Прим. Въ 20 верстахъ отъ Жировицъ, Слонимскаго уѣзда. См. Балинскаго, Starożytna Polska, III, 690—691.

Бѣлая, мѣстечко, **1760**, 272.

Бѣлая Церковь, городъ, **1670**, 149.

Прим. См. Балинскаго, Starożytna Polska, II, 490.

Бѣлица, мѣстечко въ 20 верстахъ отъ Лиды, на правомъ берегу Нѣмана, при устьи рѣчекъ Молчатки и Нѣманка, **1688**, 155.

Прим. Одно изъ старинныхъ Литовскихъ поселеній. Сигизмундъ, послѣ женитьбы на Варварѣ, подарилъ Бѣлицу Николаю Радивилу Рыжему (Балинскій, III, 263).

В.

Вандруга, село въ Кремянецкой волости, **1433**, 1.

Васильково, село, архіерейская вотчина на р. Вѣткѣ, Казанской губ., Хлыновскаго уѣзда, **1754**, 320.

Васкево, селище, неподалеку отъ рѣки Ланы, **1557**, 27.

Велбичи, село въ Луцкой землѣ, **1433**, 1.

Велея, рѣка, **1520**, 9.

Венгровъ, имѣніе князя Богуслава Радивила, **1657**, 109.

Прим. См. Балинскаго, Starożytna Polska, II, 1272.

Вертибѣсово, приставниство, **1520**, 16.

Вижуны, село Вилкомірскаго уѣзда, **1520**, 10.

Прим. См. Балинскаго, III, 280.

Вильна, рѣка, **1445**, 2.

Вильна, городъ, **1445**, 2; **1682**, 152.

Вожгилишки, поселеніе, **1520**, 9.

Волынь, **1685**, 153.

Вылава, мѣстечко въ Пруссіи, **1757**, 264.

Вѣтки, мѣстечко Халецкаго, подкоморія, **1754**, 247, 319.

Г.

Гайцы, мѣстечко, **1670**, 149.

Геренойны, между Ошмяной и Лидой, **1520**, 10.

Прим. Балинскій, III, 225—228.

Годголовскій дворецъ, **1520**, 9.

Городна, городъ, **1480**, 7.

Д.

Ж.

З.

К.

Л.

М.

Н.

О.

в) Предметы:*)

А.

Б.

---

*) Въ рубрику «предметовъ», по необходимости, вошли и понятія общія, а также объясненіе нѣкоторыхъ древне-русскихъ словъ.

Д.

Е.

Ж.

З.

И.

І.

К.

Кагалъ жидовскій въ Заблудовѣ, 1681—1688, 158.

Кадеты Несвижской іезуитской академіи, 303.

Кадка—мѣра для масла, 15.

Кадь—мѣра для огурцовъ, 15.

Камень—какъ мѣра вмѣстимости, 1734, 178.

Каньчуки или бичи, орудіе наказанія, 1762, 282.

Канедла Львовская православная, 1751, 226.

Канедла Львовская іезуитская, 1751, 226.

Капцизные пенези, 13.

Каракулька, 20. „За каракульку 3 гроши".

Кармелиты Могилевскіе, 1749, 207.

Катринка—клѣтка для уличенныхъ въ прелюбодѣяніи, 1746, 201.

Каштеляновая Смоленская, 1747, 310.

Каштелянъ Витебскій, 1762, 276.

Квѣтъ мушкатовый, 18. „За полфунта квѣту мушкатовоко 19 грошей".

Клячи пашныя, 15.

Кляшторъ (clausura) Базиліанскій въ м. Рогатинѣ, 1757, 260.

Кминъ—тминъ, 18. «По полтора гроша фунтъ.»

Кнотье—свѣтильня, фитиль, 18. «За кнотье на лоевые свѣчи грошъ.»

Княгиня, Слуцкая 1543, 25.

Княгиня Катерина, Слуцкая, 1581, 256—257.

Княжество Копысское, 1716, 176.

Княжество Слуцкое, 1716, 176.

Ковшъ «великій деревенный», 15.

Кожухъ, 19. «За кожухъ полъ 17 грошей.»

Козаки Запорожскіе, 1688, 160.

Колибочка, 19.

Коло—колесо, 16. «За двѣ колѣ 2 гроши» (18).—«За окованье трехъ колъ 11 грошей» (19).

Колокола церковные, 1753, 239; 1636, 302.

Коммендантъ Бѣлоцерковскій, 1670, 149.

Коммиссары Слуцкіе, 1668, 145; 1669, 147.

Коммиссары Польскіе, 1755, 254.

Коммиссія въ Вильнѣ разбираетъ дѣло о Слуцкомъ архимандритѣ, 1768, 288.

Конвентъ Виленскій, 155.

Прим. Конвентъ употребляется вообще для обозначенія всякаго духовнаго ордена, или монастыря, но по преимуществу названіе это присвоялось Бернардинамъ, которые потому и назывались «Conventuales.» Линде.

Конгрегація Новогрудская—Congressus Novogrodecensis, 1747, 309.

Конокормецъ, 5.

Корова дойная, 15.

Корчмиты—содержатели корчомъ. «Съ тыхъ корчмитовъ служба идеть зъ листомъ, гдѣ потреба оукажеть, тамъ маеть ѣхати, а панъ гдѣ на дорогу поѣдеть, и мають корчмиты конь вести, толко съ нихъ службы» (15).

Корчомные пенязи, 15.

Коса, 16.

Котелъ «великій броварный, а два котлы малыхъ, што на столъ пить дають» (15).

Котокъ, 1.

Конфедераціи, 1768, 291.

Крица, 15. «Желѣза двѣстѣ крицъ и 8 крицъ.»

Крѣпость Несвижская, 1702, 166.

Крѣпость Слуцкая, 1762, 282.

Кузня, 19.

Куница, 19. «За шестдесятъ куницъ отъ выправленья 15 грошей.»

Куничные гроши, 8.

Куря=курица, 13.

Кухонный возъ о двухъ колесахъ, 20.

Л.

Ланка=лань, 15.

Лещъ, 20. «За два лещи 5 грошей.»

Липецъ—медъ, 10. Онъ отличенъ отъ меда прѣснаго: «меду пресного 14 вшатковъ,

Послы Торопецкіе, **1613**, 73.

Послы земскіе, **1688**, 157.

Послы на сеймѣ отъ православныхъ въ Литвѣ, числомъ 14, **1669**, 146.

Посолъ ханскій у Мазепы, **1688**, 154.

Почтъ—военная единица, 6.

Прачъ — валяльщикъ, промывальщикъ, 20.

Пренгеръ — позорный столбъ, **1754**, 249.

Придверникъ королевскій—odzwierny **1755**, 251.

Прироботкъ, 9. „А въ той части приробковъ на пашню и на сѣножати досыть".

Прислушать—принадлежать. „Што къ тымъ селомъ прислушаетъ," 1.

Приставка циновая, 20. „За двѣ приставцѣ ценовыхъ 10 грошей."

Приставнииство Вертибѣсово, **1520**, 16.

Присудъ—юрисдикція, 9.

Приходы уніатскіе—beneficia, **1748**, 315.

Процессъ базиліановъ съ іезуитами, **1748**, 314.

Прудъ, 16.

Псарецъ—псарь, 21.

Пугвички=пуговички, 23. За нашивку ихъ на жупицу дано 2 гроша.

Пудъ — медовая мѣра, пудъ стоитъ 12 грошей (13).

Прим. Три пуда меду равняются полушатку меда: „медовое дани у Жупранахъ полшеста ушатка и три пуды липцу, по 6 ушатковъ съ тымъ липцомъ" (10).

Пуздерко—коробка, футляръ. „За пуздерко на гребени 3 гроши" (20).

Пустовская земля, 16.

Пустовщина, 9.

Пустотина, 9.

Пустыя земли, 13.

Путный слуга, 14.

Пушкарь въ крѣпости Бѣлоцерковской, **1688**, 155.

Пуща Заблудовская, **1761**, 274.

Пшаная—игра, 19. „Князю его милости самому далъ полкопы грошей, якъ съ Кускомъ игралъ у пшаную".

Пѣнязь.

Прим. См. выше, подъ словомъ Грошъ.

Р.

Рада—совѣтъ, 3.

Ратай—пахарь, 15.

Революціи Заднѣпровскія, **1688**, 154.

Реклинаторіумъ—reclinatorium, въ документѣ на стр. 146 употреблено это слово въ смыслѣ конюшни.

Робята, 15.

Розинки, 18. „Розинковъ 3 фунты, по грошу."

Рубль грошей, 9, 13.

Прим. См. выше подъ словомъ Пѣнязь и Грошъ.

Ручница, 20.

Рыба вялая, 20. „За копу вялыхъ рыбъ полъ 4 гроша".

Рыжъ—сарацинское (сорочинское) пшено, 18. „Рыжу 10 фунтовъ, по грошу фунтъ".

Рынштунокъ—военный снарядъ, оружіе вообще, 6.

Рѣзники, 13. „А зъ рѣзниковъ копа грошей, кромъ серебщизны, коли на нихъ положатъ".

С.

Сало, 15.

Сверделецъ, 20. „За сверделецъ полгроша".

Свинецъ, 20. „За чотыри фунты свинцу 2 гроши".

Свиренъ, 15.

Свѣчи лоевыя, 18. См. Лоевыя свѣчи.

Свѣчи льняныя, 19. См. Льняныя свѣчи.

Свѣтокъ=свидѣтель, 3.

Свято—праздникъ, 17.

Сеймъ коронаціонный и по дѣламъ уніи **1669**, 149.

Сеймъ вальный Варшавскій, **1710**, 168.

Сельцо, 27.

Т.

Ч.

Ш.

Щ.

Э.

Я.

ОПЕЧАТКИ.

Стран.	*Строк.*	*Напечатано:*	*Читай:*
37	8 св.	taka cerbe seviunt,	tak acerbe saeviunt,
38	10 сн.	ulmis	ulnis
101	12 св.	Waszawy	Warszawy
111	1 сн.	пнисемъ	писемъ
150	въ содер.	Слуцкаго	Виленскаго
168	послѣдн.	w Dubnie. Sam	w Dubnie sam
212	12 сн.	o list z Okienkiem	o list z okienkiem
221	въ содер.	могильнаго	погребальнаго
272	въ содер.	плоды	овощи
287	въ содер.	Репиина	Репнина
308	въ содер.	1748 г.	1746 г.

ОГЛАВЛЕНІЕ

СЕДЬМАГО ТОМА

АРХЕОГРАФИЧЕСКАГО СБОРНИКА ДОКУМЕНТОВЪ,

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРІИ СѢВЕРО-ЗАПАДНОЙ РУСИ.

ИЗДАНІЯ ВИЛЕНСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА:

1. **Археографическій Сборникъ документовъ**, относящихся къ исторіи Сѣверо-Западной Руси. **Томъ первый** (1867 г. X и 409) издали П. А. Гильтебрандтъ, Ѳ. Г. Елеонскій и А. Л. Миротворцевъ . . . . 1 р. (пересылка за 3 ф.)
2. **Томъ второй** (1867 г. XVIII 258 и CI) изд. Ѳ. Г. Елеонскій . . . 1 р.
3. **Томъ третій** (1867 г., XVIII и 364) издалъ А. Л. Миротворцевъ . 1 р.
4. **Томъ четвертый** (1867 г., XVIII и 368) издалъ П. А. Гильтебрандтъ. 1 р.
5. **Томъ шестой** (1869 г., XI и 411) издали А. П. Демьяновичъ, Ѳ. Г. Елеонскій и Ф. К. Смирновъ . . . . 1 р.
6. **Томъ седьмой** (1870 г., XXIV и 376), собранный въ Несвижѣ и изданный П. А. Гильтебрандтомъ и А. Л. Миротворцевымъ . . . . 1 р.
7. **Томъ восьмой** (1870 г.), собранный Л. Ѳ. Лукашевичемъ, Ю. С. Чеховичемъ и Д. Ѳ. Каширинымъ и изданный О. В. Щербицкимъ. 1 р.
8. **Томъ девятый** (1870 г.) издалъ А. П. Демьяновичъ . . . . 1 р.
9. **Достопримѣчательности Сѣверо-Западной Руси**, печатанныя подъ наблюденіемъ Академика И. П. Трутнева. Выпускъ 1-й (1867 г., 22 рисунка). 1 р.
10. **Туровское Евангеліе XI вѣка** (хромолитографировано въ 1868 г. въ Петербургѣ) 50 к.
11. **Книга кагала**, выпускъ 1-й, изд. Я. А. Брафманъ . . . . 2 р.

Приготовляется къ печати:

12. **Археографическій Сборникъ. Томъ пятый** (дополнительный къ первымъ 4 томамъ). Сюда войдутъ 1) документы необходимо дополняющіе или объясняющіе уже напечатанные; 2) замѣтки; 3) описательный указатель мѣстъ лицъ, и предметовъ; 4) краткій объяснительный указатель древнихъ Западно-Русскихъ реченій, и 5) палеографическіе снимки.

ИЗДАНІЯ ВИЛЕНСКОЙ ПУБЛИЧНОЙ БИБЛІОТЕКИ:

Печатается:

1. **Перечневая Опись Рукописнаго Отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки.** Выпускъ первый—трудъ П. А. Гильтебрандта.
